Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI

ANTIQVITATVM IVDAICARVM libri XX, ad uetera exemplaria diligenter recogniti.

DE BELLO IVDAICO libri VII, ex collatione Græcorum codicum castigatiores quàm unquam ante redditi.

CONTRA APIONEM libri II, pro corruptiss. antea, iam ex Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti.

DE IMPERIO RATIONIS siue DE MACHABAEIS liber unus à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice copiosissimo.

BIBLIOTHECA PUBLICA GRAZENSIS

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
AN. M D XXXIIII

Cum gratia & priuilegio Cæsareo in annos VIII

REVERENDO PATRI AC DOMINO

D. AEGIDIO REMO, EPISCOPO CHIEMENSI, SIGISMVNdus Gelenius S. P. D.

IAMDVDVM anxius fui ornatiſſime pater, ne forte diuturnum hoc meum ſilentium ſuſpectum eſſet, tuaq; perbenigna erga me beneficentia ob ingratitudinis opinionem indignus fuiſſe iudicarer. Sed ut hic ſcrupulus eximeretur, quærenti nulla ad hoc temporis ſeſe obtulit occaſio: partim quod nudis tantummodo literis ac uulgari ſalutatiõe optime meritũ patronũ compellare, leuius q̃ pro mea erga te deuotione officiũ ducerẽ: partim etiã, quod ex quo primum te hanc dignitatem, cuius ipſe mutuum es ornamentum, recens adeptum intellexi, adeo nihil per locorum diſtantiã mihi de rebus tuis cognoſcere contigit, ut iam de incolumitate quoq; tua ſolicitus eſſe inciperem. At poſtq̃ nunc tandem ſumma cum animi uoluptate fauſta tibi ac ſecunda, ita ut optabam, accepi omnia: quum commodum literarij laboris nonnihil exantlaſſem, uiſum eſt oportunum tempus ut grati animi ſignificationem ſaltem aliquam darem: quandoquidem ne in ſolidũ referendæ gratiæ par ſim, meritorum tuorum magnitudo effecit. Nam cũ præſens FLAVII IOSEPHI inſtrueretur editio, conferendi ac recognoſcẽdi onus impoſitum eo facilius paſſus ſum, quod ſemper cum autoris fidem eximiam atq; eruditionem, tum operis ipſius utilitatem, plurimi fecerim. Homo enim, ſi quis alter, in aliena lingua diſertus priſcas quidem illas gentis ſuæ res, quæ tum ſola in terris unius ueri dei cultum retinebat, ex diuinis Hebræorum prophetarũ literis Græce tranſcripſit: quæ uero deinceps uſq; ad ſuã ætatẽ non ita uetuſta memoria celebrata ſunt, accurate conquiſita prodidit, ac poſtremum bello Iudaico geſta, quum illis nõ interfuiſſet ſolum, ſed bona quoq; ex parte præfuiſſet, hac parte uel ipſi Thucydidi præferendus. Vicerit ille ſane noſtrum hunc eloquentia, nimirum in patria lingua, certe non pari felicitate res geſſit ac geſtas ſcripſit. At IOSEPHVS ut Atticiſſimo ſcriptori concedat, nemini tamen Aſiaticorum ſtili elegantia ſecundus eſt: quod uero ad belli decora attinet, nullius eius temporis Iudæorum tot exſtant ſtratagemata, tam fortia facinora, tam multa denicq; præclara conſilia: quibus Romanos uictores primo quidem pro ſua in patriã pietate diu remoratus eſt, mox ineluctabilem fatorum ordinem præſagiens, eoſdem iam captus ad iuuit etiã, ne parum gratus erga ſpectatiſsimæ uirtutis ſuæ, diuinicq; cuiuſdã animi, admiratores haberetur. & quod inter præcipua ducendum eſt, quàm præclare de IESV domino ac ſeruatore noſtro eiuſq; diſcipulis ſenſerit, monumentis ſuis ſatis teſtatum reliquit: unde in Chriſtianorum ſcriptorum catalogum à D. Hieronymo cooptari meruit. Aliud agentem me admiratio uiri incomparabilis in laudes eius tranſuerſum abripuit, alioqui notiores q̃ ut præconis opus habeãt, maiores quàm ut hic pro dignitate referri queant. Igitur Antiquitatum interpretationem ad uetera exemplaria Latina duntaxat, ob Græcorum inopiam contulimus: cõperimusq;

debis: contra in ſequentis operis orationibus interpres, Rufinus opinor, propius Ioſephum adſequitur, eiuſq; declamatoriam quandam facultatē longe magis quàm ille alter, quiſquis eſt, exprimit: id quod euidentius apparet in duabus: altera libro tertio, ubi diſſuadet mortem ſibi conſciſcendā: altera ſeptimo, ubi eandem rem uerſo ſtilo ſuadet: hoc ex Eleazari cuiuſdam perſona, illud uero ex ſua. Hos autem VII libros ad duos Græcos codices, unum ab Ornatiſs. præſule Georgio Arminiaco, Rutenorū epiſcopo, alterū ab eximie docto uiro Ioanne Croto, exhibitos, contulimus: hiſq; adiuti tot mendas ſuſtulimus, ut facilius ſit lectori ex unius cuiuſuis paginæ collatione de ea re exiſtimationem facere, quàm mihi omnia loca reſtituta annumerare: quorum plurima à librarijs corrupta, quædam etiam interpretis hallucinatione non ſatis feliciter reddita, eſt ubi exemplar quoq; deprauatius eum ſequutum, deprehendimus. Tantundem aut aliquanto plus præſtitum eſt in depraua-tiſs. antea contra Apionem libris: atq; hi nunc primum, ni fallor, inoffenſe percurri poterunt. Sermonis uero de Machabæis caſtigationem, unico illi non ſolum Germaniæ totius ſed etiam ſui temporis ornamento DES. ERASMO ROTERODAMO debemus. Cæterum hoc quicquid eſt operæ tibi potiſsimū præſul ampliſs. dedico: uel quod ipſe plurimis (ut dixi) ac maximis tuæ benignitati beneficijs deuinctus ſim: uel quod te hiſtoriarum cognitione in primis delectari, atq; hanc nec fide narrationis, nec rerum cognitu dignarū copia ulli cedere, certo ſciam: denicq; multum operi commendationis acceſſurum uidebam, ſi doctiſs. præſulis calculo approbatum fuerit, cuius & autoritas magna, & nomē apud omnes Muſarum ac bonarum literarū myſtas merito ſit perquā gratioſum. Quis enim de quo tu modo aliquam eruditionis opinionem concepiſſes, in te amici officium deſiderauit? quam tu uncq; hoc genus homines demerendi occaſionem prætermiſiſti? Et eius ſanè peculiaris tuæ laudis, ſicut aliarum quoq; multarum exempla proferrem nonnulla, ni uererer ne in faciem hæc commemorans, adulationis ſpecie pudorem tuum offenderem. Nec mirum ſi doctis & uirtuoſis apud te præmiū eſt, quum tātopere inter utroſq; præemineas. ἀεὶ γὰρ τὸ ὅμοιον, ut eſt in ueteri prouerbio. Itaq; eccleſiæ quidem tuæ, quod talis epiſcopus contigit, gratulor hanc felicitatē: tibi uero Antiſtes Optime dignam tuis uirtutibus opto precorq;: quandoquidē præſens inferior tuis meritis meo erga te affectui uidetur. Vale patrone unice, & noſtros conatus æqui bonicq; conſule: meq; inter clientulos locum aliquem, ita ut cœpi, obtinere patere. Baſiliæ Calendis Ianuarijs,

Anno domini M D XXXIIII

INDEX EORVM

QVAE TOTO HOC opere continentur.

Aaron frater Moſis, quo modo ſacerdotium ſuſceperit. 71
Aaron uirga frondēte ſacerdotio dignus noſcitur 87
Aaron mortuo ſucceſſit Eleazarus filius. 88
Abeſſarus ſacrorū uaſorū cuſtos 282
Abdagades dux 50
Abdemonis filius ſolutor quæſtionum regis Hieruſalem 213
Abdenago azarias ſocius danielis 274
Abdias paſtor & Achab Heliam quærunt 229
Abdimus Tyrius 213
Abdoelus frater Iudæ 287
Abdon Hilonis Iſraelitarū prīceps 127
Abel occiſus à fratre 5
Abela locus ad Iordanem 522
Abelmachea ciuitas 191
Abennerigus rex 529
Aber martyr 852
Abia filius Samuelis 137
Abia mater Ezechiæ 257
Abias filius Roboam patri ſuccedit 223
Abiæ uictoria contra Hieroboam 225
Abiæ mortuo ſuccedit Aſa ibidem
Abias rex Arabiæ 532
Abiathar filius Abimelech 156
Abiathar traducit Saul tyrannidis 157
Abiathar pontifex 184. 192
Abiathar amicus Adoniæ 196
Abiathar ſacerdotio priuatus in exilium mittitur 201
Abiezer ſacerdos 134
Abigail uxor Nabal, poſtea Dauid nupta 160
Abigea ſoror Dauid 187
Abibel annus Saul 145
Abila ciuitas quæ & Abela 95
Abimatadocus qui & Amilmathacus filius Nabuchodon. 277
Abimelech rex, riualis Abrahæ 18
Abimelech fœdus cum Abraham & amicitia Ibidem
Abimelech amicus primum Iſaac, deinhoſtis 22. 23
Abimel. filius Gedeonis fratricida 125
Abimelech occiſus 126
Abimen filius Roboam moritur 224
Abinadas gener Salomonis 205
Abirom & Datham de tribu Ruben uiui abſorpti 86
Abiſag aduleſcentula Dauid ſenio frigidum caleſecit 196
Abiſai filius Saruiæ 161
Abiſai uictoria de Idumæis 178
Abiſai conuiciantem Semei interficere uolens, prohibetur à Dauid 189
Abiſai regē Dauid à morte ptexit 192
Abiſai nongentos uno die ſolus occidit 195
Abiud filius Aaron igne cōcrmatus 75
Abner filius Ner contra Ioab bella parat 169
Abner deficit ab Iſboſeth ad Dauid Ib.
Abner à Ioab occiſus, à Dauid luget 170
Abora oppidum 351. 360
Abrahæ genealogia, uirtus, ſapientia, profectio, eruditio, &c. 13. uſq; 21
Abraham obedientia & fiducia erga deum 19
Abram ciuitas 21
Abſalon filius Dauid ſororis inceſtum ulciſci niſus 182
Abſalō fugit, & reuocatur à patre 183
Abſalonis pulchritudo Ibidem
Abſalom ſegetē Ioab incendit, & cōtra patrem conſpirat Ibidem
Abſalom cōcubinas patris uiolat 186
Abſalom ex arbore pendens confoditur 187
Abſalom tumulus Ibidem
Abſalom ſocer & patruus Ariſtobuli Agrippæ fil. à Romanis captus 367
Abſalom auxiliator Manahemi tyranni occiditur 634
Abſanes princeps Iſraelitarum 127
Abuma ciuitas 266
Acanthonaulon loci nomen. 710
Acencheres regina. 789
Accaron ciuitas Paleſtinæ capta à Chananæis. 120
Achab fil. Amarim ſuccedit patri 227
Achab increpatus ab Helia 228
Achab pœnitentiam agit 231
Achab Syros ſuperauit 235
Achab Adadum inimicum inſipienter recipit Ibidem
Achab à pſeudopropheta pſuaſus contra Syros bella iterum mouet 235
Achab ſagitta in pulmone configitur 236
Achab ſuccedit Ochozias filius Ibid.
Achab filij ſeptuagīta occidūtur Hieu iuſſu 246
Achamus princeps Samariæ 235
Achar furti reus occiditur 109
Achas Machabæus martyr 854
Achaz fil. Ioathan rex Hieroſolymorum 255
Achaz à Phaceia uictus 256
Achaz mortuo ſuccedit Ezechias 257
Achelamas uxor Amaſiæ, mater Ozie 253
Achias ſacerdos ex genere Eli 145
Achiæ prophetia ad Hieroboam 225
Achil pater Ioſaphat 176
Achimaas filius Sadoch miniſter Dauid patri ſuccedit in pont. 184. 188. 271
Achimelech Dauid fugiētē recipit 155
Achimelech occiſus à Doech 156
Achimon gigas 192
Achanomij conſiliū ad Eſdram de abdicandis alienigenis uxoribus 291
Achinadab gener Salomes & militiæ princeps 203
Achinoe uxor Dauid 161
Achis rex Geth 155
Achis parat bellū contra Hebræos 162
Achiſamach pater Oholiab 65
Achitob ſacerdos 145
Achitophel conſiliarius Dauid deſecit ad Abſalom 185
Achitophel ſe ſuſpendit 186
Acmes miniſtræ Iuliæ epiſtolæ 454
Achiabus Herodē ſeipſum interficere conantem prohibuit 458
Achiabus contra Iudæam 606
Acra mons 720
Acrabata ciuitas 650
Acratheus eunuchus 296
Actipos ciuitas 115
Acuſilaus Argiuus 784
Ada uxor Eſau, filia Elomis 23. 30
Adad Idumæus in Salomonem 217
Adadus filius Iſmaelis 19
Adadus rex Damaſci 175
Adadus filius Adadi regis Syriæ bella mouet contra Achab 231
Adadus uictus reconciliatur Achab Ibi.
Adadus uincit Achab 235
Adadus qui & Adher Heliſæo inſidiatus, contra Ioram bella parat 241
Adam id eſt rubeus 4
Adam præuaricationis multatus 5
Adam uixit annos 930 7
Adan ſagitta confixit Achab regē 236
Adar menſis Hebræorum 106. 288

Adara filius regis Thou 176
Adasa uicus 549
Adasis uicus 332
Addan filius Asahel rex Syrorũ, quem Biblia Benadab uocant 251
Addeus præfectus 295
Adher moriturũ prædixit Heliseæ. 243
Adida uicus 360
Adonias ambit regnum præparato conuiuio 196
Adonias ueniam precatus 198
Adonias sibi Abisag uxorem cupiens occiditur 201
Adonizebecho regi Bezechinorum manus & pedes præcisi 116
Adrazarus rex Sophenæ, debellatus à Dauid 175
Adrazarus rex Syrorum cum Ammonitis uictus 178
Adulterium prohibitum 77
Adurã præfectus tributorũ Dauid 192
Aduram lapidatur 219
Aegyptiorũ incontinentia 14
Aegypti descriptio 629
Aegypti reginæ munificentia in Salomonem 115
Aegypto fames prænunciata 56
Aegypptijs fames inualescit 45
Aegyptij quintam frugum partem soluunt regibus 44
Aegyptij in mari rubro cum Pharaone suffocati 45
Aegyptiorũ odij in Hebr. origo 45
Aegyptiorũ uaria gesta 47
Aegyptiorum plagæ 51. 52
Aegyptiorum reges usq; ad socerũ Salamonis Pharaones dicti 214
Aegyptus sub Ptolemæo Sotere 305
Aegypti limites 704
Aegyptius quidam propheta populi seductor Iudaici 538
Aemilius Regulus autor conspirationis aduersus Caligulam 505
Aeolij olim Elisei 11
Aesopus seruus Alexandræ tertiæ 397
Aethiopes laudantur 629
Aethiopes olim Chusæi 11
Agag rex Amalechitarũ capitur 146
Agag regis interitus 148
Agar ancilla Abrahæ pepit Ismael 16
Agar contempsit Sarã heram Ibidẽ
Agar ablegata cum puero 19
Agatharchides historiographus 796
Aggeus propheta 288
Agirus Adiabenus 732
Agith uxor Dauid 168
Agla uxor Dauid 169
Agr. maior f. Aristobuli f. Herod. 484
Agrippa Romæ suarũ rerũ prodigus Hierosolymã redit æris alieni conflator 485. 486
Agrippa ob æs alienũ Tiberio inuisus, iterũ tamen amicus factus 486
Agrippa accusatus conijcitur in uinculà 489. 615
Agrippa è uinculis solutus fit tetrarcha 492
Agrippa accusat Herodẽ quartũ 493
Agrippa conuiuium C. Caligulæ præparatu 492
Agrip. calliditas ad Senatũ Ro. 519. 523
Agrippæ nauigatio in Iudæam 523
Agrippa auream catenam in templo suspendit 523
Agrip. Iudæos ab iniuria Doritarũ asserit, & sacerdotes instituit 525. 524
Agrippæ clementia in Simonẽ calũniatorem, & illic eius laudes 525
Agrippæ inimicitia cum Marso 526
Agrippæ ægrotatio & mors 526. 527
Agrippæ proles 527
Agrippa Agrip. maioris fil. 484. 527
Agr. Romæ à Cl. Cæsare nutritus 527
Agrippa Iudæorum causas contra Samaritas Romæ tutatus 535. 536
Agrippa tetrarcha factus Ibidem
Agrip. quid Nero boni præstiterit 537
Agrippæ contentio contra Iudæos super parietis cuiusdã erectione 539
Agrippa Cæsaream Philippi, Neroniam nominat 541
Agrippa Leuitis & hymnidicis cõcedit usum lineæ uestis contra legem, & templum restaurat 541
Agrip. Hierosolymis exulat 495. 631
Agrippæ milites Iudæorũ seditionẽ cõpressuri, cedere sunt coacti 632
Agrippæ studiũ de bello Iudæorũ reuocando frustratum 639
Agrippa filius Felicis 536
Agrippa filius Demetrij Alex. 536
Agrippias ciuitas, olim Anthedon 357
Agrippina filia Germanici, mater Neronis 537
Agrippium Herodis ædes 580
Aichan pater Godoliæ 271
Ailach ciuitas 256
Ain urbs expugnatur 110
Alanorum eruptio in Mediam & Armeniam 772
Albinus præses Iudææ 540
Albino in Iudæa præsidente, malorum omnium fuit impunitas 621
Alchimus q & Ioachim, sacerdos 330
Alchimi mors 332
Alcion medicus 514
Alex. Macedo Magnus cognominatus Lydiã, Ioniã et Syriã prædauit 302
Alexander Damascũ, Sidonẽ, Tyrũ & Gazam expugnauit 305
Alexãder Hierosolymis honorifice exceptus quid egerit pro Iudæis 305
Alexandri somnium 304
Alexander deo sacrificat Ibidem
Alexandri benignitas in Iudæos Ibidẽ
Alexandri mors 305
Alexander, Epiphanes, Balais
Alexander Ptolemaidã capit 335
Alexandri amicitia cum Ionatha Abbaron. 336
Alexãder ducit Cleopatrã filiã Ptolemæi Philometoris uxorem. 339
Alexander Ionathan Abbaron purpura induit Ibidem
Alexandri insidiatoris caput mittitur ad socerum 341
Alexandri Zebennæ regnũ, & amicitia cum Hyrcano Ioanne 352
Alex. occisus ab Antiocho Grypo Ibi.
Alexander Iamnæus fratri Aristobulo succedit 355. 552
Alexander cõtra quos militarit 356
Alex. bellũ cũ Antiocho & Areta 553
Alexand. cuiusmodi inuidia laborarit apud Iudæos 358
Alexander uictus à Demetrio Eucero 359. 553
Alexandri crudelitas Ibidem
Alexander octingentis Iudeorum crucifigi iußis Crucida dicitur 359
Alexandri morientis consilium ad Alexandram uxorem 360. & 361. 554
Alexander Aristobuli, qui Iamnei, filius Iudæam inuadit 368. 558
Alexander bello cõtra Hyrcanũ tertiũ & Antipatrum superatus 368. 558
Alexander Gabinio se tradit cum castellis 369. 559
Alexander Romanos contumelia afficiens, superatur à Gabinio 370
Alexandri mors. 371. 560
Alex. ex Mariamne fil. Herodis maioris Romã mittitur eruditẽdus 415
Alex. in patriã reuersus, Glaphirã fil. regis Cappadocũ duxit uxorẽ 421

Alexander accuſatus à patre reſpon/det & patri reconciliatur 434
Alexander comprehenditur 433
Alexander patri defertur & reconci/liatur 434
Alexander laqueo perimitur 441.591
Alexander, halabarchus 486
Alexander Theodori, Iudæorum le/gatus 377
Alexander procurator Aegypti 624
Alexandri multi de progenie Herodis 484.592
Alexander Diophanes Herodem nota/rius 589
Alexander Dorothei, legatus Iudæo/rum 372
Alexander Iaſonis legatus Iudæorũ ib.
Alexandra quæ & Salome uxor Ari/ſtobuli maioris 355
Alexandra uxor Alexandri Iamnei re/rum Iudææ potita 361
Alexandræ mors 362.555
Alexandra filia Hyrcani tertij, uxor Alexandri quinti Herodi indigna/ta propter ſacerdotium in alienige/nas collatum 397
Alexandræ & Cleopatræ conſpiratio in Herodem 397
Alexandra patrem fugere ſuadet ab Herode 405
Alexandra ob temeritatẽ occiſa 410
Alexandria laudatur 629
Alexadriæ reges Ptolemæi dicti 214
Alexandrini & Antiocheni apud Ve/ſpaſianum repulſam paſſi 313
Alexandrinorum diſceptatio cum Iu/dæis 637
Alexandrium Iudææ oppidum 566
Alexas maritus Salomes 442
Alexas captiuos Iudæos ſoluit 458
Alicarnaſſæorum decretum pro Iudæis
Alisfragmutoſis rex 788 (379
Altaria templi Salomonis 208
Amabec delator Alexandriæ 410
Amacos uxor Iazatis 529
Amadathus pater Aman 292
Amalech filio naturalis Eliphas 30
Amalechitis Iudmæa dicta eodem
Amalechitarum bellũ cũ Hebræis 60
Amalechitæ uicti à Saul 146
Amalechitæ cæſi à Dauid 165
Aman inſidiatus genti Iudæorum, patibulũ Mardochæo parauit 295.296
Aman accuſatus ab Heſter patibulo ſuſpenditur 299
Amanthias Galaadites 186
Amaramaus ſeditioſus Iudæus 528
Amarin rex Iſraëlitarum 227
Amaſa princeps militiæ Dauid occiſus à Ioab 191
Amaſias ſacerdos 257
Amaſiãs filius Ioæ primi, rex Hieroſo/lymorum conſtituitur 250
Amaſias patrem ulciſcitur, gloria ela/tus idololatra factus 252
Amaſias à Ioa ſecũdo uictus occiditur, ſuccendente filio Ozia 252
Amaſias princeps militiæ regis Pha/ceiæ 256
Amaſias quæſtor Ioſiæ 264
Amath filius Chanaan 12
Amathæi populi 12. 113
Amathi prouincia 12
Amathi ciuitas 214
Amatheti ciu. 845
Amathus Iudææ ciuitas 334
Amathus expugnatur 357
Ammaus 476. 650
Amenophis rex 789
Aminadab Leuita 136
Aminadab filius Ieſſe 148
Aminadab filius Saul bello interijt 166
Aminadab architectus templi 287
Amital mater Ioachaz 265
Ammiramis pater Moſi deum pro gen te Iſraëlitarum exorat 45
Ammiramis filius Caath 47
Ammon filius Lot 18
Ammon filius Dauid q & Amnon 168
Ammon ſororẽ Thamar ſtuprat 181
Ammonius contra Ptolemæum Philo/metorem inſidiatus occiditur in ha/bitu fœmineo 340
Ammonitæ Iſraëlitas opprimunt 127
Ammonitæ uicti à Saul 141
Ammonitæ contumelioſi in legatos Da uid pœnas luunt 177
Ammonitæ à Ioſaphat primũ uicti 234
Ammonitæ cum Moabitis aduerſus Io/ſaphat pugnaturi ſeipſos interi. 237
Ammonit. tributarij facti Oziæ ſec. 253
Ammonitæ tributarij Ionathan 255
Ammonitæ ſubigũtur à Babylõijs 275
Ammõitæ uicti à Iuda Machabæo 327
Ammonitis regio 88
Amor filius Manaſſe à ſuis occiſus 263
Ammorræus filius Chanaan 12
Amorræorũ terra Hebræi potiun. 89
Amorræorum mons 224
Amphet ciuitas 235
Amraphelus dux Aſſyriorum 15
Amygdalon ſtagnum 732
Anacharſis philoſophi mors 822
Aſſyrij contra Hieroſol. ibidem
Ananelus ſacerdos ab Herode primo conſtitutus 396
Ananelus ſacerdotio priuatur 397
Ananelo ſacerdotium reſtituitur 398
Ananias ſocius Danielis aliàs Sidrach
Ananias filius Oniæ 352 (274
Ananias doctor legis Moſeos 530
Ananias Nibidæus pontifex 535
Ananias pontifex cum fratre Ezechia occiſus 635
Ananias Sadducæus 634
Ananus pont. poſt Iozarũ Boẽthi 475
Ananus ſacerdotio priuatur 476
Ananus pontifex 535
Ananus Anani fil. pontifex 540
Ananus filius Ionathæ 640
Anani pontificis oratio 682
Anani mors 690
Anath pater Sangar 122
Anathoth patria Hieremiæ 268
Anaxagoræ philoſophi mors 822
Andreas primas cuſtodiæ Ptolemæi Philadelphi 306
Andronicus Meſſalanus p Iudæis 339
Andromachus aulicus Herodis 433
Angari 295
Angeli mulieribus coeuntes 6
Anianus 535
Anilei & Aſinei conſpiratio contra Parthos & Babylonios 499
Anilei uictoria & mors 503
Anna mater Samuelis 133
Annus Iubileus 78
Annus magnus 9
Annus ſeptimus 78
Annus Sabbaticus 376
Antedon expugnata 357
Antigonus obſidet Maſſadã 588 et 569
Anni ab Adam uſq; ad reparationem templi 206
Annius Rufus præſes Iudææ 465 & 476
Anteius ſenatorius uir occiſus 515
Antibas Iudæus à Fado occiſus 528
Antigonus poſt Alexander Aſiam ap/prehendit 505
Antigonus nauali prælio uictus à Pto/lemæo Sotere 518
Antigonus filius Hyrcani Ioannis ca/ptus & occiſus à fratre per inſi/dias 354. 556

Antigoni Aristoboli filij accusatio coram Cesare contra Antipatrum & Hyrcanum tertium 372
Antigonus è Iudæa pellitur 382
Antigoni amicitia cum Lysania 384
Antigoni expeditio contra Herodem adiuuantibus Parthis 384
Antigonus Iosephi fratris Herodis caput abscidit 392.572
Antig. uinctus ducitur ad M. Antonium 394.574
Antigonus Antiochiæ occisus 595.576
Antiochia Syriæ metropolis 313
Antiochia olim Mygdonia 531
Antiochus Epiphanes dictus 281
Antiochus Theos fil. Alexandri Epiphanis Seleuci Nicanoris nep. 313
Antiochi nuptiæ cum Cleopatra 315
Antiochi amicitia cum Iudæis 315
Antiochus Epiphanes fratris sui successor 320
Antioch. Hierosolymam deuastat 596. 321. 548
Antiochi odium in Iud. leges 350
Antiochi effrena tyrannis in Machabæos martyres 825
Antioch. infeliciter Elimaide obsessa moritur, filio Antiocho Eupatori regnum relinquens 328 & 329. 549
Antiochi & Macedonum audacia, Tito Hierosolymam obsidente 732
Antiochus Comagenensis rex, moritur 526. 577
Antiochus regno pulsus 771
Antiochus Theos dictus, Alexandri Epiphanis filius Demetrium Nicanorem uincit 343
Antiochus Eupator contra Iudam 329
Antiochus obsessis in templo fidem uiolat 330
Antiochus occiditur 331
Antiochi amicitia cum Ionata 343
Antiochus à Triphone tutore suo occisus 348
Antiochi filiorum diuisidium 359
Antiochus Soter aliâs Pius. Demetrij Nicanoris frater Cleopatram fratriam ducit uxorem 348
Antiochus Tryphonem uicit ibidem
Antiochi perfidia & ingratitudo in Simonem Matathiam ibidē 549
Antiochus contra Hyrcanū Ioannem diu pugnans, tandem cum eo amicitiam componit 349. 350
Antioch. in bello Parthico occisus 350
Antiochus Cyzicenus, Antiochi Soteris filius, uincitur ab Aristobulo Hyrcani Iohannis filio 351
Antiochus Grypus Philometor, Demetrij Grypi contra Antiochum Cyzicenum 351
Antiochi mors 358
Antiochus filius Antiochi Cyziceni cum Antonio Pio profligauit Seleucum filium Antiochi Grypi & occidit 358
Antiochus, qui & liber pater.
Antiochus Antiochi Grypi filius Antiochum Cyzicenū prostrauit ibi.
Antiochus contra Iudæam nisus occiditur 360
Antipater qui prius Iamnei Antipas, Hyrcano amicus 363
Antipater & Hyrcanus tertius ad Aretam regem Arabum confugiunt 364. 555
Antipatri uictoria de Aegyptijs 372. 560
Antipater tyrannidis accusatus ibidē
Antipater præses Iudææ factus ibidē
Antipater muros Hierosolymitanos restruit 373
Antipater Iudæis inuisus 374
Antipater ueneno interijt per Malachum 381
Antipater, filius Hero. primi 382
Antipatri malitia 435
Antipater omnibus inuisus, in patrem maleuolus, odij dissimulator, uxorē ducit Aristobuli fratris filiam 640. 641. 442 & 584
Antipatri & Pheroræ conspiratio in Herodem 444. 445. 593
Antipatri cōiuratio prodita 445. 594
Antipater ueneficij accusatur à patre
Antipatri extusatio 450. 598 (449
Antipater in uincula cōiectus, culpam reijcit in Antiphilum 454
Antipatri mors & sepultura 458
Antipater fil. Salomes secundæ 461
Antipater Gadiæ occisus ab Herode
Antipater Samarites Antipatrum ueneficij rerū agit (410 448. 595
Antipas filius Herodis qui & Antipater 443. 592
Antipas tetrarcha factus Galileæ 458
Antipater contra Archelaum fratrem pro regno certat & deinceps 461
Antipatro regio trans Iordanem cedit 470
Antipater Iasonis, legatus Iudæorum
Antipatris opp. 580 (345
Antiphilus ueneficij & coniurationis reus contra Herodem 448
Antiphili epistola ad Antipatrum secundū, ab Herode deprehensa 454
Antonius Centurio 664
Antonius contra Vitellium 706
Antonia uxor Drusi maioris 486
Antoniæ dignitas 488
Antonia filia Claudij ex Petronia 537
Antonia turris, arx, & castellum olim Baris 354. 579. 742
Antonia incenditur 635
Antoniæ fundamenta diruta 742
Amat uicus qui & Borreos 650
Anxioramus filius Ioram sacerdos 278
Aoth assertor Israēlitarū ab Eglon 121
Apama concubina Darij 285
Apamea ciuitas 348. 401
Apheca ciuitas 235
Aphæci turris 638
Aphrica unde dicta 28
Aphthasis uicus 682
Apollinis templū Romæ impensis Augusti fundatum 468
Apollonius dux Samariæ uincitur 324
Apollonius Antiochi iudex occisus 325
Apollonius Titus à Ionatha Abbaron uincitur 340
Apollonius Alexandri, legatus Iudæorum 351
Apio legatus Alexandrinorū Iudæos accusat 494
Appionis aliquot calumniæ & figmenta de Iudæis 809
Aquæ Genusaron 344
Aquila Caligulam gladio confodit 512
Aquila præses Alexandriæ 522
Aquæ calidæ apud Amaunta 675
Aquileia ciuitas 425
Arabarchis quid significet 668
Arabanech sacra tunica 669
Arabes anno XIII. circunciduntur 18
Arabia felix 21
Arabia ab Ismaëlitis culta 46
Arabum pugna cum Iudæis 402
Arabes Iudæorum legatos occidunt ib.
Arabes uicti à Iudæis 402
Aradia insula 12
Arachus pater Adrazari 175
Aradus ciuitas 358
Aram frater Abrahē 15
Arameni nunc Syri 18
Arandum quomodo 99

Arbela uicus 570
Arbores fructiferæ nõ incidendæ 104
Arca dei 67
Arca ciuitati Hierico circumlata muri conciderunt 109
Arca dei à Palæſtinis capta 133
Arca Betſamis deuenit 139
Arca miſſa Chariathiarim in domum Aminadab reducta 136
Arca relata Hieroſolymam 174
Arcam prophanis manibus attrectantes extinguebantur 134
Arca tẽplo Salomonis importatur 209
Arca tabulas Moſi cõditas habuit Ibid.
Areæ Noe reliquiæ in Carris 529
Arcades antiquitate non eſſe inſignes 784
Arce ciuitas 32.204
Archæ ciuitas 113
Archelais uicus 472
Archelaus rex Cappa. 421.425.472
Archelaus Herodis iram in filium & fratrem mitigat 587
Archelai excuſatio corã Herode. 438
Archelaus filius Herodis 443
Archel. iniuſte accuſatur à fratre 424
Arch. legatur regnũ à patre 458.601
Archelai uerba ad populum ſibi gratulantem 459
Archelaus ad Cæſarẽ nauigat 461.603
Archelai & Antipatri concertatio apud Auguſtũ p regno Iudææ 451
uſque 464.603
Archelaus regno dignus pronuntiatur 464
Archelao abſente Iudæa uarijs tumultibus affligitur 464.605
Archelaus Romæ agens à Iudæis accuſatur 468.607
Archelaus non rex, ſed ethnarcha factus 470.607
Archelaus Glaphiram fratriam ducit uxorem 472.610
Archelai exilium & ſomniũ 472.610
Archiuum publicũ incenſum 655
Arcus dei, Iris 9
Area Chedon loci nomen 174
Area locus ubi immolatus Iſaac, peſtẽ deprecatus Dauid, templum ædificauit Salomon. 195
Aretas rex inferioris Syriæ Alexandrum Iamneum uicit 360.554
Aretas rex Arabum 357
Aretas auxiliatus Varo contra Iudæam 467
Aretæ iniuriam filiæ ultus in Herodis genero 482
Arecen ciuitas Arabiæ, à Græcis Petra 94
Areth Machabæus martyr 834
Arietis machinæ deſcriptio 658
Ariochis miniſter regis Babyl, 274
Arion diſpenſator Ioſephi filij Thobiæ 318
Ariſtæus Ptolemæi Philadel. amicus, Iudæos abſolui ſupplicat 306
Ariſtæus deſcripſit conuiuium Ptolemæi ſeptuaginta ſenioribus Iudæorum exhibitum 311.312
Ariſtobulus filius Hyrcani Ioannis, matrem & fratrẽ Antigonũ in carcerẽ conijcit, quẽ poſtea occidit 354. 551
Ariſtobulus Φιλέλλην dictus 555
Ariſtobuli mors Ibidem. 552.
Ariſtobulus filius Alexandri Iamnei 554
Ariſtobulus Alexandræ matri indignatus, q poteſtatẽ phariſæis cõceſſerit Iudæam inuadit 361.362.555.
Ariſtobulus regnum aſſequutus ejecto Hyrcano fratre 365. 555
Ariſtob. obſidetur in templo 364. 557
Ariſtobulus donis ſibi conciliat Scaurum contra Hyrcanum & Aretam regem 555.365
Ariſtobulus Pompeio magno uitem auream dono mittit Ibidem
Ariſtobulus fugatur in Alexandrium oppidum 566.556
Ariſtobulus perfidus Romam uinctus ducitur 367.368.558
Ariſtobulus à Roma fugiens cum Romanis iterũ pugnans uincitur 369.559
Ariſtobulus à Cæſ. dimiſſus à Pompeianis ueneno nectatur 371.560
Ariſtobulus ſi. Alexandræ 596
Ariſtob. ſacerdotiũ ab Herode adeptus matris importunitate 397
Ariſtobulus dolo Herodis ſubmergitur 598
Ariſtobulus ſi. Herod. primi Romã mittitur eruditẽdus 415.582: p totũ
Ariſtobulo in patriam reducto uxor datur 421
Ariſtob. cũ fratre accuſatus per patrẽ patri reconciliatur 425.426.427
Ariſtobulus iterũ accuſatus, occiditur laqueo 440.441
Ariſtobulus Herodis Chalciden. regis filius præſes Armeniæ fit 537
Ariſtob miniſter Herodis regis Chalcidis 527
Ariſtoteles meminit Iudæorũ 794
Arius rex Lacedæmoniorum 320
Armenia unde inſtituta 13
Arnon fl. 88
Arrius centurio 467
Arſaces rex Parthorum 346
Arſanum caſtrum 532
Arſinoe regina uxor Ptolemæi Philadelphi 398
Arſinoe ſoror Cleopatræ 400
Artab. Medor. rex uincitur 477. 481
Artabani amicitia cũ Tiberio Cæſ. 481
Artabanus Parthicus 529
Artabazes ſ. Tigranis captus 401.575
Artaxias rex Armeniæ 401
Artaxerxes rex, aliâs Aſſuerus, magnificum conuiuium celebrauit 294
Artaxerxes Vaſtim uxorem repudiat Ibidem
Artaxerxis epiſtola pro Iudæis 300
Arthemon Iudæos laſſos inuadit in bello contra Arabes 402
Arus Ptolemæi, uicus quidam 467
Aſa filius Abiæ profligat Zaream regem 226
Aſa mortuo ſuccedit Ioſaphat 227
Aſahel filius Saruiæ perimitur 186
Aſahel rex Damaſci unctus ab Helia 230
Aſahel Adher regis ſeruus, & in regno Syrorum ſucceſſor 243.244
Aſahel uicit Iſraelitas 250
Aſah. mortuo ſucceßit Ioachazus 249
Aſahel mortuo regnum peruenit ad filium eius Addan 252
Aſam filius Ieſſe 148
Aſamonæus proauus Matatthiæ 322
Aſamonæi 289
Aſamonæorum pontificum in principatu terminus 394
Aſaph 287
Aſaphon locus 356
Aſar pater Ioab, maritus Saruiæ 168
Aſaracoldas rex Aſſyriorum 261
Aſarcha Pentecoſte græce 76
Aſcalon ciuitas Palæſtinorum 113
Aſcalon capta à Chananæis 130
Aſcalonitarum peſtis 134
Aſchanes eunuchus 274
Aſeritæ quã terram ſint ſortiti 115
Aſia 628
Aſina Balaam loquitur 90
Aſinei & Anilei fratrum duorum conſpiratio

ſpiratio cõtrà Parthos Babyl. 499
Aſineus uenẽno interijt 502
Aſiongaber, locus 215
Aſochiton, aliàs Aſochin, ciuitas Galileæ 356.552
Aſom filius Dan 43
Aſophi filius Mareoth 202
Aſor campus 344
Aſor condita à Salomone 213
Aſoſra genus tubæ Hebræe 79
Aſphaltitis palus 15.88.237.253.698
Aſphar lacus 334
Aſprenæ ſenatoris ueſtis malo omine cruentata 510
Aſprenas occiditur 512
Aſſeneth ſi. Putipharis uxor Ioſephi 56
Aſſerones menſuræ Moſaicæ 208
Aſſis rex 788
Aſſuerus, uide Artaxexes 294
Aſſurim filius Dadan 21
Aſſyria unde dicta Ibidem
Aſſyrij populi 12
Aſſyriorũ bellũ cũ Sodomitis 15
Aſſyriorum ſtrages Hieroſolymã obſidentium 261
Aſſyriorũ deſectio à Medis 262
Aſtabus & Aſtaburas fluuij 49
Aſtaroth deus Paleſtinarum 166
Aſtrologiæ & Geometriæ ſtudiũ quanto tempore olim perdiſci poterat 9
Athenienſes Hyrcano tertio ſtatuã dedicandam decernunt. 373
Athenienſes laudantur 627
Athenion dux 576
Athenion legatus 316
Athrongeus uir ignobilis Iudæam inuadit 466
Atratinus 568
Auaris locus 788
Auguſti & Agrippæ literæ pro Iudeis 429
Auguſti calliditas 471
Auguſti imp. obitus 476
Aulon oppidum 360
Auranitis regio Herodi datur 415
Aurea aquila è templo direpta 455
Aurei lecti uſus ſolis Parthis conceſſus 531
Autocratoris 475
Auzoniblipſa ciuitas 228
Azar. prophetiæ ad exercitũ Aſa 226
Azarias Oziam ſacra temerantẽ prohibuit 254
Azarias fil. Achimae, ſacerdos 271
Azarias puer ſocius Danielis 274
Azar. infelix pugna Iud. præfecti 328
Azarus pontifex 456
Azeca locus 149
Aziazus rex Emeſorum 536
Azotus ciuitas capitur 328
Azotorum peſtis 134
Azymorum feſtiuitas 76.258.264

B

Baacha ciuitas 176 (228.247
Baal deus Achab & Tyriorum
Baal tẽplũ Samariæ cõcrematur, eiuſq; ſacerdotes interimuntur 247
Baal tẽplũ in Hieroſolyt euerſum 249
Baaras radix qua dæmones effugantur 769
Baaſa filius Mebeli 215
Baaſa interficit Nadab eiuſq; regno potitur 226
Baaſa à Creone occiſus 227
Babe liberi luunt pœnas 410
Babel interpretatur confuſio 10
Babylon ciuitas 54
Babylon à Cyro & Dario capta 278
Babylã Selcuco Nicanori ſubditur 305
Babyl. turris deſcriptio & extructio 10
Babyloniorum ſtudium in capienda urbe Hieruſalem 269
Babyloniorũ regum ſucceſſio 277
Babylonij Hieroſolymitas captiuos ab ducunt & perimunt. 269.276
Baca uicus 649
Bacchides hoſtis Iudæ Mach. naſtat Iudeam 331. & deinceps 548
Bacchides uictus cũ Ionatha Abbaron fœdus init 355
Bacchides occiditur 548
Bachuran locus 184
Bachus pater Baniæ 205
Bæon rex 788
Bagatheus eunuchus 295
Bagoas phariſeus 445
Baie opp. Campaniæ 495
Balaam propheta filijs Iſrael benedixit, ac rurſus contra illos conſilium dedit Balach 90.91.
Balaam aſina loquitur Ibidem
Balach rex Madianitarũ Balaam prophetam cõſulit cõtra Iſraelitas Ibi.
Baladas rex Babyloniorum 262
Balame ciuitas 141
Bala famula Rachelis collocatur Iacob 26
Balas Rubenita 83
Balath urbs à Salomone cõdita 214
Balathana locus 444
Ballas rex Sodomitarum 15
Balleas rex Sodomitarum Ibidẽ
Balliſtarum uis 660
Balſami radicem regina Aethiopiæ primo Iudææ intulit 215
Balſamum naſci in Hiericho 401.556
Balthaſar Daniel in Babylone uocatus 274
Baltaſar qui & Naboan rex Babylonius 277
Baltaſar captus 278
Baltaſar prodigium 277
Banaia filius Remmon occidit Isbofeth 171
Banach princeps militiæ Salom. 204
Banaias unus fortißimorũ Dauid Paleſtinos uicit et leonẽ interfecit 194
Banaias refragatus ambitioni Adoniæ 197
Banaias ſuffragatus Salomoni, in regẽ ungendo Ibidem
Banaias Adoniam & Ioab occidit 208
Barachias Iſraelita 256
Barachus dux Iſraelitarum 122
Barbarus Norbanus 512
Barbarorũ inſidiæ contra Herodẽ 392
Barematim ab Iſaac capitur 24
Bardanes fil. Artabani rex Parthorum à ſuis occiſus 531
Baris mons 8
Baris caſtellum nunc Antoniæ 555
Baruch ſcriba & diſcipulus Hieremiæ 266. 272
Barzafarnes ſatrapa Parthus 384.395
Baſan princeps militiæ Salomonis 204
Baſemath fil. Iſmaelis uxor Eſau 24.30
Baſima filia Salomonis uxor Achinadab 208
Baſſus Macherunta & Herodium capit 768
Bataltidis regio 95
Batanæa 650
Bathania regio 415
Bathuel filius Nachor 13
Bathyllus uenerum Roma afferens apprehenditur 596
Bathyra uicus 444
Batidius ſenator Ro. 510
Batus menſuræ genus 208
Bebriacum oppidum 702
Beelſephon locus 54
Begabri uicus 697
Beleſemius ſcriba Cambyſis 283
Beleus fl. 613
Bellorum leges 104

Belſcelida

Belſcelida ciuitas 342
Bemeſelis ciuitas 533
Beniamin ad Ioſeph mittitur 38
Beniamin quaſi furti reus capitur 40
Beniamin tribus quam ob cauſam de/leta 117
Beniamitarum bellum contra Iſraeli/tas 118.119
Beniamitæ uxores rapiunt 119
Berezel Galaadites 190
Berithus ciuitas 439
Berityj Varo auxiliantur 467
Berœa ciuitas 359
Beronice ciuitas, olim Elana 215
Beronice filia Salomes primæ, uxor A/riſtobuli quarti 421
Beronices nomine plures fuiſſe de pro/genie Herodis 484.489.522
Beroſus Chaldæus de arca Noe 8
Beroſus meminit Abrahæ 14
Beroſus de rege Sennacherib 261
Beroſus de rege Nabuchodonoſor 276
Berothi ciuitas 112
Berſabeæ puteus 18
Berſabee ciuitas 173. 230
Berſelleus Galaadites beneficus in Da/uid 186
Berſellei filios Dauid moriturus, com/mendat Salomoni 200
Beryllus Neronis pædagogus 538
Beſeleel filius Vri 65.72
Beſemoth uicus 696
Beſor torrens 165
Betharantha ciuitas Iulia dicta 475
Bethara 713
Bethel ager, & quid ſignificet 24
Bethel ciuitas 143.220
Bethela urbs capta 117
Bethlehem ciuitas tribus Iudæ ibidē
Bethlehem à Roboam ſtructa 222
Bethepton toparchia 597
Bethomis ciuitas 359
Betboron uicus & ciuitas 332.334
Bethſabee uxor Vriæ 178
Bethſabee pdit temeritatē Adoniæ 197
Bethſabee petitio à Salomone 201
Bethſaida ciuitas Iulia dicta 475
Bethzan ciuitas nunc Scythopolis 166
Betiſo locus 715
Betſamis uicus 135
Betſamis à Græcis Scythopolis 328
Bethſamitæ popoli 156
Betſephon ciuitas in biblijs Bakſor 182
Betſura ciuitas à Roboam ſtructa 222
Betſura à Iuda Machabæo capta 327
Betſura à Simone Matathia expugna/tur 344
Betſuritæ Antiocho Eupatori ſe tradūt 329.330.548
Betthora locus 252
Bethulla 334
Bettora uicus Iudææ 324
Bettoron ciuitas 639
Betzachariæ locus 549
Bezechin regio 116
Bezechini populi ibidem
Bezedell uicus 649
Bezetha 515. 639
Bibaſte caſtrum 538
Bibliorum translatio in Græcam lin/guam 156 & deinceps
Bibimaſin dux 303
Birzito uilla 331
Bitthora urbs à Salomone condita 214
Blaſphemiæ lex & pœna 97
Bobus terra aranda, nec diuerſo gene/re ſeminanda 99
Bochor uicus 86
Bocborus pater Sabee 191
Boethus pater Simonis Cantharæ 523
Booz cognatus Elimeleeh ducit Ruth uxorem 131.132
Booz columna 207
Borceos uicus 650
Borceus legatus 638
Boſor ciuitas Arabiæ 95
Boſphorani 628
Bos Cornupeta 103
Boū triturantiū ora nō obliganda 99
Brachus legatus 519
Britanni laudantur 628
Britannicus occiſus 537
Brixellum 701
Brunduſium urbs 587
Bubo ominoſus Agrippæ 489. 526
Bubaſtis flumen 788
Burrus princeps militiæ Claudij 537
Buzi ſacerdos 134
Buzus, pater Simōis ſoceri Hero. 414

C

CAbrothalia locus 80
Cadet locus 114
Cadmus Mileſius 784
Cæcilius Baſſus occiſor Sexti Cæſ. 563
Cæſarea Capadociæ olim Moga 11
Cæſarea Herodis ædes 570
Cæſarea olim Stratonis pyrgus 415 600.526.538.552
Cæſarea ab Herode extructa 427
Cæſareæ Iudæorū cædes facta 635
Cæſareæ magna Iudæorum & Syro/rum ſeditio 538
Cæſarea Philippi olim Panneas 475
Cæſarea Philippi Neronia dicta 542
Cæſares, Romanorū reges dicti 214
Cæſaris pugna cōtra Aegyptios adiu/uantibus Hyrcano Iamnei & Anti patro 372. 560
Cæſaris beneficentia in Hyrcanum ter tium, & Antipatrum primū, ciuſq; filios 362.372
Ceſonia uxor Caligulæ occiſa 517
Cain fratricidium 5
Cain quæ inuenerit 6
Cainæ filij Enos ætas 7
C. Antonius Conſul 367
C. Fannij decretum pro Iudæis 378
C. Iulij Cæſaris decreta pro Hyrcano tertio, & gente Iudæa 375
C. Cæſaris cædes 380
C. Martius Cenſorinus 429
C. Norbani Flacci epiſtola pro liberta/te Iudæorum tutanda eodem
Caius filius Agrippæ 462
C. Caligula filius Druſi 486
C. Caligul. cōmittitur tutelæ Agr. 486
C. Caligula quartus Rom. imp. 491.615
C. Caligula Herodem cum Herodiade exilio damnat 494.615
C. Caligula Agrippā Tetrarchia Phi/lippi donat ibidem
C. Caligula Petronium contra Iudæos legat ibidem
C. Caligulæ literæ ad Petronium de ſta tuis erigendis 497
C. Caligulæ crudelitas & arrogantia 498. 504.
C. Caligula inſidijs Caſſij Chereæ inter emptus 506 & c.
C. Caligulæ mollities 506
C. Caligulæ uxor occiditur cū fil. 517
C. Caligulæ uita & eruditio 518
C. Sempronius Romanus 301
Caleph regio 119
Caleph explorator Chananææ 80
Caliſtus libertus C. Caligulæ 509
Calimander à Iudæis uictus 352
Calliroe fons Iordanis 457
Cambiſes Saba Meroē nominauit 48
Cambiſes Aegyptum uaſtauit 54
Cambiſes Hieroſolymam & templum reſtaurari prohibuit 285
Cambiſes Damaſci defunctus ibidem
Camon ciuitas Galaadinorum 126
Campus Curicus 177

Campus maximus,regio 205. 534
Cana uicus 554
Canatha 576
Candelabra & canthari templi Salomonis 208
Canidius Gallus Cos. 394
Capernaum fons 673
Capharſaba locus & campus 360.428
Capharin ciuitas 702
Capharſamala uicus 332
Caphartophan uicus 697
Caphcdon Samaræorum ſeductor 480
Caphetra ciuitas 702
Capiron locus 365
Capito Geßij Flori centurio 625
Capitolium Romæ Iouis templum 504
Capadoces olim Moſchini 11
Capreæ inſula 486
Captiuorum mos ſupplicandi 233
Captiuorum & peremptorũ numerus Tito Hieroſolymam obtinente 759
Carmelus mons 204. 238
Carran locus 24
Carrorum prouincia amomi ferax, & reliquijs arcæ Noë celebris 529
Carthago à Tyrijs condita 790
Carthaginenſes laudantur 629
Carus phariſæus occiditur 445
Caſpiæ pylæ 481
Caſſander rex Macedoniæ poſt Al.305
Caßius Longinus præſes Syriæ poſt Vitellium 419. 528
Caßius Chæreas Claudio inimicus mortem multatur.uide Chæreas
Caßius præſes Syriæ poſt Craſſum 571.569
Caßius Iudæam uarijs malis affecit 381
Caſtomachi à Iuda Mach.uaſtatur 327
Caſtor Iudæus 724
Caſtra regio 167
Catalogus pontificum à tempore Salomonis uſq; ad captiuitatem Babylonicam 271
Catullus Libyæ præſes punitus 782
Caulæ locus 275
Cedeſſa ciuitas 544
Cedron uallis 710
Ceila prouincia 107
Ceilani & Ceilitæ prouinciales eodẽ
Celeb filius Dauid 168
Celenderis ciuitas Ciliciæ 486
Celer millenarius diſcerptus 536
Cenez Iſraëlitas ab Aſſyrijs aſſeruit
Cendebeus dux Antiochi Soteris (121
à Simone Matathiæ uictus 349.549
Cenedæus 659
Ceparius Quirini,ſenator 562
Cephalon frater Antipatri primi 365. 556
Ceraſtes pater Pauſaniæ 502
Cerealis Samariæ expugnator 663
Cerimoniæ ſacerdotum & pontificum tabernaculi 74
Ceſennius Gallus Galileã inuadit 698
Ceſennius Petus 77
Ceſtius Gallus 622. 636
Ceſtius Iudæam explorat per Neapolitanum 626
Ceſtius Iudæam populatur 637
Ceſtij exercitus cæſus 640
Ceſtius Hieroſolymam obſidet 639
Cethæus filius Chanaan 12
Cethim filius Iani 11
Cethimæ inſula,nunc Cyprus eodẽ
Cetura uxor Abrahæ 20
Chabulan terra 213
Chacad Hebræorum ſapiens 204
Chadam 178
Chæreæ inſidiæ in C.Caligulam 506
Chæreas impetit Caligulã gladio 511
Chæreas Claudio inimic. occiditur 521
Chalcis ciuitas 365. 371
Chaldæi olim Arphaxadæi 12
Chaldæi inſurgunt contra Abraham 15
Cham filij & ex eis gentes 11.12
Chananæus filius Cham 12
Chananæa regio 12. 16
Chananæa fame preſſa 14
Chanæi inimici Iſaac 24
Chananæorum exercitus in Gabaonitas 111
Chananæos occidendos 104
Chananæorum terræ natura 115
Chananei à Ioſue diuicti Eodem
Chananæi ab Iſraelitis deuicti 119
Chananæi rurſus occupãt Hebr. 120
Charanacha Ammonitarum metropolis 175
Chariathiarim ciuitas 136
Charra ciuitas 15
Chebron fons 273
Chebron ciuitas uaſtata 328.700.702
Cheſeritæ populus 111
Chelion filius Elimelech 131
Cherubim figurationes arcæ Moſi 67
Cherubim templi Salomonis 207
Chetomene,ueſtis ſacra 68
Cheton lineum ſacrum eodem
Chiatemeritæ populus 111
Chira aurarius Salomonis 207
Chodolochomorrus Aſſyriorũ dux 15
Cherilus poeta 794
Chotzabi Madianitis 95
Chronica ab initio mundi uſq; ad captiuitatem Babylonicam 270
Chuſus & Chuſæi 11
Chuſi amicus Dauid 184
Cilicia olim Tharſus 11
Cinnamus princeps Parthorum 538
Cinnira muſica inſtrumenta 208
Cinthares ponderis genus 68
Circunciſionis origo 17.223
Circunciſio Iudæorum & Arabum 18
Cis pater Saul,filius Abibel 138
Ciuilis dux Germ. 764
Ciuitas prima 6
Ciuitas fugitiuorum 96
Claßicus dux Germanorum 764
Claudius C.Caligulæ patruus 509
Claudius quomodo imperium ſuceperit 515
Claudius à militibus imperator electus 516.617
Claudij beneficentia in Agrippam maiorem & edicta pro Iudæis 522
Claudius ſtolam conſeruare Iudæis concedit,& Herodi Chalcidis regi pontifices & ſacerdotes inſtituendi auctoritatem donat 528. 529
Claudij obitus 537. 619
Claudij tempore fames facta 81
Clearchus philoſophus Iudææ gentis meminit 794
Clemens complex coniurationis in C. Caligulam 507. 508
Cleodemus propheta 22
Cleopatra filia Ptolemæi Philometoris iungitur matrimonio Alexandro Epiph. 339
Cleopatra uxor Ptolemæ Epiph. 316
Cleopatra filia Ptolemæi Epiphanis nubit 315
Cleopatra Ptolemæi Philometoris filia ſpondetur Alexandro Epiphani 339
Cleopatra Alexandro erepta nuptum datur Demetrio Nicanori 541
Cleopatra uidua Antiochum Soterem Ieuirum ad nuptias & ad imperium inuitat 548
Cleopatra inſidiata Ptolemæo Lathyro filio 357
Cleopatra Selene regina Syriæ 362
Cleopatra Alexandram tertiam cum filio fugere inuitat ad Aegyptũ 397

Cleopatra

Cleopatræ ac Antonij amor 575
Cleopatra M. Antonij animum incitat in Herodem 576
Cleopatræ malitiæ 400.575
Cleopatra cum Antonio victa ab Augusto 408
Cleopatra Hierosolymitis, uxor Herodis maioris 445
Cleopatra uxor Gessij Flori 545
Clitus læuæ suæ manus abscisor 644
Cluditus Romanus consularis 510
Cœle Syria 575.794
Cœnopolis locus 639
Colchi 628
Colobium quid 181
Columnæ templi Salomonis 207
Cos insula 357
Gonciſio locus 174
Consilium sapientiũ Palæstinorum pro arca dei 135
Conuallis benedictionis 237
Conuallis gigantum 173
Cophinum fl. 13
Coponius cum Cyrenio missus ad censendum populum Iudæorũ 610.473
Copton ciuitas 204
Corban quid significet 87
Corduba Iberiæ ciuitas 505
Core filius Esau 30
Core contra Mosen seditio 83
Core cum 250. uiris exustus 86
Coreæ ciuitas 566.556
Cornelius Leo. tabellio Claudij 529
Cornelius Faustus Syllæ fi. muros Hierosolymorũ primus cõscendit Pompeio ciuitatẽ obsidẽte 367.557
Cornelius Sabinus 511.512
Cornelij Sabini mors 522
Corona pontificis in tabernaculo 70
Corona aurea templi Salomonis 208
Correon locus 137
Corus quid 414
Cotys rex minoris Armeniæ 526
Coza Idumæorum deus 410
Cozabi scortum Samariæ 94
Crassus præses Syriæ post Gabinũ pecunias tẽpli Hie. deprædatus 370.560
Crassus apud Parthos occisus 371
Craterę templi Salomonis 208
Cremona ciuitas 706
Creon occidit Baasan 227
Cretei Iouis templum 321
Culmen loci nomen 237
Cumanus præses Iudææ post Tiberium Alexandrum 533.534.618
Cumanus à Iudæis accusatus, in exiliũ mittitur 536.618
Cusardus rex Assyriorum 120
Cuspius Fadus Syriæ præses 429
Cuspius Fadus in Iudæam missus 527
Custobarus ab Herode affine suo occisus 411
Custobarus 541
Custobarus Iudæorum legatus 632
Cutba fl. 259
Cuthi & Cuthæorum transmigratio 258.259
Cuthæi qui & Samaritæ 259.351
Cuthæorũ insidiæ contra Iudæos 287
Cynaras rex Cypri 511
Cypris uxor Antipatri, Herodis maioris filia 484.560
Cyprus insula, olim Cethima 11
Cyprus ciuitas 580
Cyprus capitur 636
Cyprianus maritus Cypris filiæ Phaselí 484
Cyrene ciuitas 370
Cyrenæi laudantur 629
Cyrenius præses Syriæ populum Iudæorum censet 473
Cyrus Persarum rex contra regem Babylonium 277
Cyrus Iud. captiuitatẽ relaxat 282
Cyro ignorãte Hierosolyma & templum restaurari prohibentur 285
Cyrus filius Xexis aliâs Artaxerxis uel Assueri. 294
Cyzicus ciuitas 351

D

DAcæ Parthos inuadunt 533
Dagon deus Palæst. 134.728
Dagonis templũ in Azoto 340
Dagon castellũ Hiericuntis 549
Dalila Samsonis meretrix 130
Dalmatæ populus 628
Damascus unde instituta 13
Damascus subditur Dauid 175
Damascus ab Assyrijs capta 256
Damascus capta ab Alexandro Magno 503
Damascenorũ ingens clades 175
Dan fons Iordanis 15
Dan filius Iacob 26
Danitæ quã terrã sint sortiti 113
Danitæ in montana fugati 120
Dan ciuitas conditur 120
Dan uastatur ab Asa 227
Danielis historia 273. & deinceps usq; ad initium lib. 11. Antiquitatum
Daphne suburbiũ Antiochiæ 591
Darda sapiens Hebræorum 204
Darius Medorum rex contra Babyloniam 277
Darius Persarum regnum assecutus, donat Hebr. libertate & munerib. ad restaurationẽ urbis et tẽpli 283.285
Darij quæstiones cubicularijs propositæ 284
Darij promissio ad Zorobabel, & munificentia in Iudeos 385
Darij epistolæ ad præfectos Syriæ & Phœniciæ & ad Samaritas 288
Darius ab Alexandro uictus, ad Persas fugiens remeauit 505
Dario mortuo Xerxes fi. succeßit 289
Darius filius Artabani regis, obses datur Tiberio Cæsari 481
Darius præfectus equitũ Agrippæ 632
Datan & Abirom uiui absorpti 86
Dathema castellum 227
Dauid filius Iesse pastor ouium in regem eligitur & ungitur 148
Dauid assumitur in citharœdum & armigerum à Saul 149
Dauid pugna cum Goliath. 150
Dauid Goliath funda prosternit Ibidẽ
Dauid cõcitatur inuidia apud Saul 151
Dauid fuga ad Samuelem 153
Dauid & Ionathan iusiurandum faciunt 154
Dauid fugit hinc inde ad uarios 155
Dauid furiosum se simulans, liberatur de terra Geth eodem
Dauid Palæstinos inuadit 157
Dauid proditur à Ziphæis 158.160
Dauid pietas erga Saul dominum licet hostem 158
Dauid contra Nabal arma mouet 159
Dauid Abigail ducit uxorem 160
Dauid castra dormientis Saul ingressus lanceam surripit 161
Dauid Serritarum & Ammonitarum prouincias deuastat 162
Dauid factionis suspectus prælio abstinere iubetur 164
Dauid consulto deo, insequitur Amalecitas 165
Dauid mortem Saul dolet 167
Dauid filij 168
Dauid scripsit epitaphium Saul & Ionathæ Ibidem
Dauid fit rex tribus Iuda Ibidem
Dauid Michol uxorem suam recuperat 169

Dauid filij 168
Dauid dolet ob mortem Abner 170
Dauid occisores Abner execratus 170
Dauid mortem Isboseth ultus Ibidem
Dauid omnem principatum Israel consecutus 172
Dauid uxores & filij 173
Dauid primus Hierosolymam nuncupauit Ibidem
Dauid Palestinos uicit Hierosol. 175
Dauid fœdus cum Thou rege 176
Dauid iterum bella infert Palæst. 175
Dauid iniuriam ultus in Ammonit. 177
Dauid amore Bethsabee captus 178
Dauid adulterij arguitur à Nathã 179
Dauid reconciliatur deo 180
Dauid reuocat Absalom 183
Dauid à fil. Absalõ regno pellitur 184
Dauid exercitu contra filium instructo uictoria potitur. 187
Dauid filij sui Absalõ mortẽ luget 188
Dauid regnum recipit 189
Dauid inimicos in gratiã recipit Ibidẽ
Dauid rursum contra Palæstinos bella gerit 192
Dauid sortes 193
Dauid ab Achimath impetitus per Abisai defenditur 192
Dauid uario metrorum genere cantica & hymnos componit 193
Dauid mandati dei oblitus in censendo populo 194
Dauid impensas ad opus templi parat 195.198
Dauid Salomoni filio mandat ædificationem templi 196.199
Dauid Sacerdotes & Leuitas ordinat 198.199
Dauid morituri uerba ad Salo. 199.200
Dauid post annos septuaginta moritur & ingentes thesauros reliquit 200
Dauidis sepulchri diuitiæ 350
Debora Israelitarum prophetissa 122
Decem præcepta legis 64
Decimæ leuitis dandæ 87
Decimarum lex 97
Decreta aliquot Romanorum pro Hyrcano & Iudæis 374
Dedicatio templi à filijs transmigrationis celebrata 289
Deliorum decretum pro Iudæis 378
Delon ciuitas 366
Delta locus 402
Demænetus orator 355
Demetrius Seleuci filius rex factus, Antiochum Eupatorem & Lysiam interficit 331
Demetrij insidiæ aduersus Iudã 331.332
Demetrij cum Ionatha Abaron amicitia 336
Demetrius in prælio contra Alexandrum Epiphanem occiditur 337
Demetrius Nicanor Grypus Demetrij filius cõtra Alexandrũ Epiph. 340
Demetrio uxor Alexandri Epiphanis nubit 341
Demetrius Ionathæ Abaron sacerdotium confirmat 342
Demetrius in Ionathan ingratus à Tryphone Apameno superatur & capitur ibidem & deinceps
Demetrius rex contra Hyrcanum Ioannem 351
Demetrius ab Alexandro Zebenna superatus, ad Cleopatram uxorem fugiens, non recipitur, tandem interijt occisus ab Antiocho Cyziceno Ibi.
Demet. Eucerus rex constituitur 358
Demetrius Eucerus Alexandrum Iamneum uincit 359
Demetrij contra Philippum fratrem bella Ibidem
Demetrius Põpeij libertus Gadarenis præficitur 368
Demetrius Andromachi filius 435
Demetrius Alexandrinus 537
Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemæi Philadel. præfectus 506
Demetrij epistola ad Ptolemæum pro transcribendis libris Iudaicis 507
Demoteles tabellio Darij regis 520
Desius mensis 379
Dei opificia 2. 4
Dei sententia super hominem 4
Dei ira super Israelitas 81
Deuteronomij historia 96
Dei præceptum ad Saul ut Amalechitas penitus deleat 145
Deus irascitur Saul ob inobedientiam 146
Deus obedientia non sacrificijs delectatur 147
Deus loquitur ad Nathan de structura templi 174
Deus carpit Salomonem, per prophetam 218
Dei indignatio cõtra Achab 231
Diagoras Melius 822
Dicæarchia ciuitas 564
Digestio structuræ templi Salom. 206
Diglath 4
Diluuium 7
Diluuij qui scriptores meminerũt 8
Dinæ stuprum à fratribus uindicatum 29
Dinasus pontifex 542
Dineas qui & Aretas, Obodæ successor 436
Dineas Silæum ueneficij traducit apud Cesarem 436
Dinœus pater Eleazari latronis 537
Diocles de rege Babylonio 277
Diogenes quidam à Phariseis occisus 361.554
Diodorus legatus Iudæorum 352
Diodorus Apameus qui & Tryphon uide in dictione Tryphon.
Dion ciuitas 360
Dionysius Tripolitanus 365
Diophantus pseudographus 437.589
Dius hist. de rege Hira 213.790
Drimi nomen loci 384
Distrus mensis Macedonum 288
Diuortij lex 102
Dius ciuitas Macedonum 540
Dochis princeps militiæ Salom. 209
Dodoris filius Herculis 28
Dodus pater Eleazar 193
Doech Syrus famulus Saul 155.156
Doech proditor beneficiorum Achimelech in Dauid, sacerdotes iussu Saul interficit 156
Domitianus 606
Domitiani expeditio in Germanos & Gallos 564
Domitius Aenobarbus pater nero. 537
Domitius Nero 537
Domitius Sabinus 664.725
Dora ciuitas & castellũ Idumææ 348
Doritarum facinus in Iudæos 524
Dorensis regio 203
Doris ciuitas 115
Doris uxor Herodis 382
Dorotheus minister Ptolemæi 318
Doron ciuitas 118
Dortus Iudæus 585
Dosithei perfidia in Hyrcanum tertium 405
Dositheus ab Herode occisus 410
Dotan urbs 240
Draconis leges 784
Droma concubina Gedeonis 124
Drusilla Agrippæ maioris filia, uxor Antiochi Comagen. regis 527
Drusilla Felici nupta 538

Drusus maior Tiberij frater Antoniæ maritus 584
Drusus Tiberij filius 486
Drusium turris 415.508
Duæ tantum tribus à captiuitate Hierosolymam redierunt 290

E

EBal mons 112
Ebisar ciuitas 160
Ebron ciuitas 15
Ebutius Decadarchus 676
Beatæus hstoiriograph. meminit Abraham 14
Echibene uxor Ezechiæ, mater Manasse 262
Edom cognomentum Esau 30
Egbathana locus 280.288
Egessarius rex Babylonius 277
Eglon Moabitarum rex Israelitas seruitute affligens ab Aoth interimitur 121
Elæon mons 714.734
Elam filius Sem 12
Elamitæ Ibidem
Eleazarus pontifex 1
Eleazarus Mosi filius 51
Eleazarus filius Aaron, patri successor in sacerdotio 88
Eleazarus moritur 116
Eleazar filius Dodi uir fortis 193
Eleazarus frater Simonis Iusti sacerdotium adeptus 308
Eleazari & Ptolemæi Philadelphi aliternæ epistolæ 308
Eleazaro mortuo Manasses patruus succesit 315
Eleazarus Apphus uel Mauro filius Matathiæ 323
Elea. ab elephãte opprimitur. 330.549
Eleazarus seditiosus pharisæus 353
Eleazarus Crassum redimit pro spoliatione templi 370
Eleazarus pontifex post Iozarum Bocthi 472
Eleazarus filius Annæ pontificis in sacerdotium succesit post Ismaelum Iabi 476
Eleazarus cuiusdam Iudæorum factionis autor mulctatur à Fado 528
Elea. Dinei princeps latronũ 535.620
Eleazarus latro à Felice captus 557
Eleazarus quidam conspirationis Iudæorum contra Romanos autor 631
Eleazarus filius Iairi 634
Eleazarus Simonis 642.686
Eleazarus Ananiæ scriba capitur 540
Eleazarus Samæi 659
Eleazarus sicariorum princeps 772
Eleazari cuiusdam magnanimitas & laudata constantia pro conseruatione legis ad Antiochũ Epiph. 830
Elæon mons 734
Elephantine oppidum 704
Eleusa ciuitas nunc Sebaste 427
Eleutherus fl. 449.575
Eleutheri equites 566
Eli filius Ithamar sacerdos & Israelitarum preses, lapsus de sella defunctus est 131.134
Eli filiorum uita & mores 132
Eli filij bello cadunt 133
Eli pater Semeiæ 193
Eli filius Samaris Babylonij 444
Eliab filius Iesse 148
Eliasib sacerdos post patrem suum Ioachim 292
Eliasibo mortuo Iudæ fi. succesit 301
Elica princeps militiæ tribus Iudæ 256
Elicias maior 495
Elidenses 581
Elimelech migratio in Moabitidẽ 131
Elioneus Cantharæ pontifex 526
Elisæi, Elisæi 11
Elom socer Esau 23
Elon filius Zabulon 45
Elon princeps Israelitarum 127
Elon ciuitas uastatur 227
Emachoes locus circa Iordanem 466
Emmaus ciuitas 525
Enabris locus 669
Endelechismus 286
Enfron ciuitas à Iuda Machabæo capta 328
Engadda 158.650
Epaphroditus Iosephum ad historias scribendas inuitauit 1
Ephan cognatus Dauid 193
Ephesina ciuitas 377
Ephesiorum decretum pro Iudæis 379
Ephot uestimenti genus 69
Ephraim filius Ioseph 56
Ephraim tribus leuitarũ præfectus 79
Ephrata locus 29
Ephron agrum suum uendidit Abrahæ 20
Epicrates Iudæis Scythopolim prodidit 352
Epicurei refutati 201
Epiphania 12
Erebinthonicus uicus 734
Eroge locus 254
Esau patris benedictio præripitur 23
Esau cum Iacob habitacula partitus, primatum uendidit 29.30
Esau cur & quãdo uocatus sit edom 30
Esau filij Ibidem
Eschon puteus 25
Esdræ historia 281
Esdras scriba acceptis à Xerxe literis Hierosolymam proficiscitur 290
Esdras consulto Achanomio abdicat alienigenas sacerdotum & leuitarum uxores 291
Esdras moritur 292
Eserimoth locus 97
Essenorum hæresis de animabus & corporibus 345. 417.474.610.615
Esbon quid significet 69
Eteron mons 113
Ethicus 521
Ethan habitaculum Samson 129
Etheus princeps militiæ Dauid 187
Eua quid significet 4
Eua quomodo inducta & rursum expulsa sit paradiso 4
Euaretus delator filiorũ hero. 456.590
Euchei populi ab Hira uicti 215
Eui rex Madianitarum 94
Euila & Euilæi 12
Euodus libertus Tiberij Cæsaris 490
Eupator Ptolemæus 315
Euphrates fl. Paradisi 4
Eupolemius filius Ioannis Gaddis 332
Euripus id est piscina 320
Euricles delator filiorũ Hero. 456.589
Eutychus fur et delator Agr. 487.488
Euxinus pontus in quo Ionas à ceto est euomitus 253
Exercitus instruendi ratio 78
Exodi historia 45
Ezechias filius Achaz rex Hierosolymorum 257
Ezechias sacrificia diu intermissa reuocat Ibidem
Ezechiæ oppressio ab Assyrijs 260
Ezechias solatur ab Esaia proph. 261
Ezechiæ languor eiusq; uitæ prolongatio Ibidem
Ezechiæ succedit fil. Manasses 262
Ezechias princeps latronum ab Herode occisus 373.562
Ezechiel propheta adhuc puer cũ alijs in Babyl. captiuus abducitur. 267
Ezechiel in Chaldæa prophetans non auditur 267

Ezechielis prophetia de Sedechia 270
Ezi mater Ioſiæ regis 263
Erica tutator regni Iſrael 256

F

FAbatus à Sylæo occiſus 446.595
Fabius centurio Hieroſolymorũ muros aſcendit Pompeio urbem obſidente 367
Fabius Damaſci rector 382
Fames ſub Claudio imp. 381
Fames tempore Dauid 192
Fannius M.fil.Cos. 352
Fauſtus Cornelius 557
Felix Malachi frater à Phaſelo fratre Hero.ſupatus dimittitur 382. 564
Felix præſes Iud. poſt Cuma. 536.620
Felice præſide Iudæa latronibus & ſeductoribus populi referta 537. & inde 620
Felix à Iudæis accuſatur, ſuccedente Portio Feſto 539
Ferreus mons 697
Feſtum luminarium 326
Ficula uicus 316
Filiorũ Iſrael eductio de Aegypto 51
Filij pro parentibus non puniendi, & contra 105
Filius à matre coctus 748
Flaccus rector Syriæ 485
Flauius Silua expugnat Maſſadã 772
Flumina paradiſi 4
Fluuius aquæ, ſanguineus 52
Fœdus putei 18
Fonteius Agrippa occiditur 765
Fornicariæ mulieris merces 97
Fortunatus libertus Agrip.maio. 493
Fratris defuncti ſemen excitandũ 101
Fronto Iudæorum iudex 750.759
Fullonis monumentum 715
Fuluia à profugo Iudæo ſeducta 480
Furius centurio 367
Furti lex 102

G

GAal princeps Sichimitarum 125
Gabaa oppidum 117.227
Gabaa etymologia 148
Gabaa uaſtatur ab Iſraelitis 119
Gaba oppidum Galilææ 412
Gabala oppidum 360
Gabao 639
Gabaonitæ 111
Gabaonitæ callide fœderati cũ Ieſu 111
Gabaonitæ liberantur Ibidem
Gabaonitarũ punitio 192
Gabatha loci nomen 139
Gabathon opp.Paleſtinorum 225
Gaber militiæ princeps 204
Gabiar princeps militiæ Salomon. 205
Gabinius præſes Syr. 368.569.570.556
Gab.præ.Syriæ geſta 366.368.369.370
Gad filius Iacob 26
Gad propheta Dauid 194
Gadara opp.expugnatum 360
Gadara reſtauratur 268
Gadara expugnatur à Veſpaſi. 654
Gadaræ deditio 695
Gaddi oppidum 257
Galaad mons 28
Galaaditis regio 28.205
Galata oppidum 564
Galatæ olim Gomeritæ 11
Galba imperator 699
Galbæ mors 701
Galboa loci nomen 153
Galgala loci nomẽ 110.159.
Galilæa ſub ditione Herodis 389.571
Galilææ deſcriptio & fertilitas 649
Galilæa inuaditur à Veſpaſ. 654
Galilæi deficiunt ab Herode 392
Gallus centurio 676
Galli 628
Galmon regio, quæ Gilon in bibliis 186
Gamala oppidum 360.642
Gamalæ ſitus, obſidio, & excidium à Tito factum 674. & inde
Gamalitica 650
Gargazus 305
Gaulalim oppidum 95
Galanitis 203 635.650
Gaulanitis regio 360
Gaza capta ab Alexandro 303
Eadem capta à Iudæis 357
Gazarim oppidum 192
Gebonitis oppidum 635
Gechegleth cognomen Rahuelis 50
Gedeon liberauit Iſrael de Amalec. 125
Gedeonis uiſio 123
Gedeon 70.liberorum pater, & unius naturalis 124
Gedeonis hoſtes, ſui interfectores fuſti Ibidem
Gelboe mons 162
Gellius Marci Antonij libidinis miniſter 396
Gemellus ex aula Herod. excluſus 433
Genaſar lacus 475.542
Genath porta 715
Gerara locus Paleſtinæ 18
Gera pater Semei 184
Gera pater Aoth 121
Geraſa 635.650.698
Gerareth ciuitas 226
Geraritidis regio 226
Germani milites mortem Caligulæ ulti 512
Germani ab ira reuocati 114
Germani laudati 629
German.pater Caligulæ occiditur 512
Germanici laus 49
Germanicus pater Agrippinæ 557
German. ueneno interijt à Piſone 477
Germani milites Caligulæ 512
Germani milites Romanorũ opes prædantur 405
Germani auguriũ de Agrip.maio. 489
Geſſaban fil.Ioæ rex Iſrael 251
Gerſus filius Moſi 58
Geſius Florus præſes Iudææ poſt Albinum 541.621
Geſſij genus & malitia 545
Geſſur regio 168
Getha fl. 4
Geth urbs et regio Paleſt. 115.155. 255
Getho urbs Paleſtinorum 139
Getuli olim Euilæi 12
Gezerenna ciuitas 173
Gezonat princeps milit. Ioſaphat 234
Gigantum genus 116
Gigantum conuallis 173
Gimon, pheta mittitur ad Baaſan 226
Ginanis uicus 534
Ginæa 750
Giſcala oppidum 642
Giſcala à Tito capitur 678
Giſon id eſt cancellus 208
Glaphira filia Archelai regis Cappa. uxor Alex. filij Herod. 585
Glaphiræ arrogantia 585
Glaphira marito mortuo redit ad patrem 479
Glaphiræ, nuptiæ cum Archelao affine, & meſtitia ſuper marito, eiuſq; ſomniũ & interitus 610.471.475
Gnidus loci nomen 558
Gobolitis, Idumæa 30
Goboth loci nomen 60
Godolias præfes conſtituitur Hieroſolymis 278
Godolias interimitur per Iſmaelẽ 272
Goliath Paleſtini proceritas 149
Goliath proſternitur à Dauid 150
Gophna 380.950
Gophnitica Toparchia 549
Gorgias ſuperatur à Iuda Macha. 325
Gorion occiſus 692

Gorion Ioſephi fil. 682
Gorion Nicodemi fil. 634
Gotarzes rex Parthorum 532
Gotholia filia Achab, uxor Ioram, regina Hieroſolymorum 234.244
Gotholia ſtudet exterminare genus Dauid Ibidem
Gotholia perimitur 248
Gracchus Sabino auxiliatur contra Iudæos 465
Græci laudati 628
Græcorum impudens arrogantia 10
Græcorum omnia eſſe noua Ioſephus aſſerit 783
Græcorum antiquiſſimi Chaldæis præceptoribus uſi 783
Græci cur ut plurimum inter ſe diſſentiunt 784
Granicum flumen 302
Grana ciuitas à Iuda Mach. capta 327
Graptæ cognata Siræ regis 702
Gratus miles 518
Guta oppidum 392
Gyon fl. paradyſi 4
Gyon Græcis dicitur Nilus eodem

H

Halabarches. i. princeps ſalis 535
Haſtartæ & Herculis tẽplũ 213
Heber & Hebræi 13
Hebræi victores euadũt per Moſen 61
Hebræi potiti Amorræorũ terra 89
Hebræi patria iura tranſgreſſi 92
Hebr. victi à Paleſtinis 165
Hebr. victoria de Paleſtinis 137
Hebr. numerus è Babylone redeuntium in Hieruſalem 282
Hebr. bellum cum Amalechitis 60
Hebræorum bellum in Chananæos inſcio Moſe 82
Hebræorum genealogia 13
Hebron ciuitas 22
Hebron Saræ ſepulchrum habet 20
Hecæa filia Iaphram, uxor Herculis 21
Hecatæus Abderita 794
Hecatontamachi qui dicantur 356
Hedrous princeps militiæ 134
Helan rex filius Baaſa à Zamaria occiditur 227
Helchana uir leuita 132
Helchias gazophylax 538
Helena Adiabenorum regina, cum filio ad Iudaiſmum conuerſa 629
Heliab unus opificum tabernaculi 72
Helias Thesbites propheta increpat Achab, & paſcitur à coruis 228
Helias filium uiduæ Sareptanæ reſuſcitat Ibidem, & 229
Helias pſeudoprophetas Baal occidi iubet, & fugit Iezabel 230
Helias inungit reges, futuros ultores Achab Ibidem
Helias mittitur ad Achab propter Naboth iniuſte occiſum 251
Helias inuaſores ſuos ulciſcitur 238
Heliæ occurrit Achab 229
Heli. & Henoch mortẽ nemo uidit 238
Heliæ habitus 238
Heliæ precib. pluuia ſuſpẽſa redijt 230
Heliachim tutor regni Ezechiæ 260
Heliachim pontifex cuſtos theſaurorum Ioſue 264
Helim 52
Heliopolis leonum ciuitas 43.338
Heliſæus prophetæ efficitur 231
Heliſæi prophetia 239
Heliſæus hoſtes obcæcatos ad Ioram traducit, ubi de eo plura 241
Heliſæus moritur 251
Heliſæus poſt mortem miraculis claruit 250
Heliſæi ſepulchri natura 251
Heliſæi fons 697
Hellanicus hiſtoriographus 784
Helladici populi à Iano orti 11
Helleſpontus Lyſimacho poſt Alexandrum ceſſit 505
Helpis una ex uxoribus Herodis primi 480
Heman unus ex ſapientibus Hebræorum 221
Hemath ciuitas 265
Hemathenus rex cum Dauid fœdus iniit 190
Hemor rex 29
Hemſanea ſacra tunica 69
Heniochi laudati 628
Henoch 6
Henochia prima ciuitas mundi 6.7
Henoch & Heliæ mortẽ nemo uidit 238
Henoch uixit 365 annos 8
Heraclea ciuitas 707
Hercules auxilitatus filijs Abrahæ, duxit uxorẽ filiam Iaphram 22
Herennius Capito creditor Agrippæ 486
Herodes 15. annorum præficitur Galilææ 375
Herodes maior accuſatus ſiſti iubetur apud Hyrcanum 374
Herodes Antigonum Ariſtobuli filium Indæa expellit 382
Herodes Iudææ tetrarcha 384.565
Herodis fuga in Idumæam 385
Herodes in ius uocatus bellum Hyrcano mouere tentauit 374.375.562
Herodes Syriæ præficitur 381.563
Herodes Romam pergit 386.568
Herodes accuſatur apud M. Antonium 384.565
Herodis bellũ cum Parthis 384.565
Herodes à ſenatu Ro. rex Iudææ pronunciatur 387.569
Herodes Roma rediens Antigonum & Hieroſolyma obſidet 389.569
Herodes Galilæa potitus, latrones delet 390.571
Herodis pugna cũ Arabibus. 401.577
Herodes Hyrcanum interficit 405
Herodes mandat uxorẽ occidi 406
Herodes honorifice à Cæſare excipitur, & ſplendide donatur 407.408
Herodis auaritia 395
Herodis ædificia 411. uſq; 419. 579
Herodes propter occiſam uxorem morbo correptus 409. 410
Herodis ſæuitia in amicos & liberos Babæ 410
Herodes theatra & quinquennalia inſtituit Hieroſolymis 411.412.580
Herodes oppida & templa cõſtruit in honorem Auguſti Cæſaris 415
Herodes Antoniam condidit 481
Herodis beneficentia erga populum, tempore famis 414.581
Herodis profectio ad M. Antonium, & pericula 391.573
Herodi uariæ inſidiæ ſtructæ 392.393
Herodes obſidet Hieroſolymã 393. 569
Herodis nuptiæ cum Mariamne 393
Herodis inſtantia apud M. Antonium pro morte Antigoni 394
Herodes ſacerdotium Ananelo dat alienigenæ 396
Herodes tradit ſacerdotium Ariſtobulo 397
Herodis dolo Ariſtobulus ſubmergitur 398.582
Herodi diadema imponit Anton. 578
Herodes amore uxoris inſanit 399.582
Herodes Cleopatram occidere moliẽs, deducit Aegyptum 401
Herodes uenator, bellator, & ſagittarum inſignis librator 581
Herodes ſacerdotis filiam ducit uxorem, delubraq; & ſtatuas erigit con

tra legem 414.415
Herodis ſolertia erga populum cõpeſcendum 416
Herodes ſtruxit tranſitum ſubterraneum in templum 420
Herodis lex noua in fures 420
Herodes filios ſuos Romam mittit 415
Herodes filios Roma reductos, in matrimonium deſpondet 421
Herodes Agrippæ occurrit in Aſia & Ionia, & eius munificẽtia in eũ Ibi.
Herodis cũ Iud. cõtrouerſia 422.425
Herodis controuerſiæ & reconciliatio cum filijs 424.uſq; 427.585
Herodes iterum quinquennale certamen celebrat 427
Herodis liberalitas erga Rhodios 428
Herodes agonotheta dictus Ibidem
Herodes gloriæ cupidiſſimus, inq; ſuos ſæuiſſimus Ibidem
Herodes ſepulchrum Dauid infeliciter aperit 430
Herodes amoris in nurum falſo accuſatus, iraſcitur fratri 431
Herode ab eunuchis ucritatem odij extorquente, amici eius inuicem ſe accuſant 432
Herodes Alexandrum filium in uincula conijcit 433.590
Herode apud Cæſarem abſente deficiunt Trachonitæ ab eo 435
Herodes Naccbum Arabum ducem occidit prælio 435
Herodes traducitur à Syleo apud Cæſarem propter cæſos Arabes 436
Herodes Nicolaum Damaſcenum legat ad Cæſarem, per quem ei reconciliatur 436.uſq; 439
Herodes quo pacto in filiorum necem anhelauerit 436. uſq; 440.591
Herodis uxores & liberi 443.592
Herodes Bathaneam regionẽ dat Zamari Iudæo Babylonio 444
Herodes accuſat fratrẽ Pherorã eiusq; uxorẽ conſpirationis delatos 446
Herodi proditur per mortẽ Pheroræ ueneficia in eum parata 447.594
Herodes Antipatrum ſubitarie Roma reuocatum, reum agit ueneficij coram Varo 449.596
Herodes Antipatro in uincula cõiecto, legationem mittit ad Cæſarẽ 454
Herodes morbo iam obnoxius quid egerit, & morbus eius immedicabilis 456
Herod. moriturus mandat ut ſe mortuo Iudæo. primores interficiãtur 457
Herod. ſemet interficere conatus 458
Herodis teſtamentum, mors, & tempus regni eius Ibidem
Hero. põpa funebris & ſepultura 459
Herodis regni diuiſio 470
Herodis uniuerſa proſapia 484.592
Herodes ſecundus, filius Herodis maioris ex Mariamne pontificis 592
Herodes filius maioris Herodis ex Cleopatra 443
Herodes ciuitates quaſdã condit 476
Herodes Antipas 601
Herodes Artabanũ & Vitellium conuiuio excipit 481
Herodis amor in Herodiadem, & eius bellum cum Areta 482
Herodis obitus eiusq; filij 534
Herodias filia Ariſtobuli, ſoror Agrippæ maioris Ibidem
Herodes Agrippæ inopiam improperat 525
Herodes exilio damnatus, Herodiade eum comitante 494.615
Herodes frater Agrippæ maioris rex Chalcidis 526
Herodi confertur poteſtas inſtituendi pontific. & ſacerd. 529
Herodianus inſidiatus Antiocho Grypo 558
Herodium caſtellum 580.650 580
Herodion oppidum 567.386.667.
Herodij ſitus & munitio 421
Herodotus Halicarnaſ. 214.223.792
Heroum ciuitas 43
Heſter hiſtoria 294
Hierem. Elegidion Ioſiæ deſcripſit 265
Hieremias ſpernitur, prophetãs nõ auditur, prædicit Hieroſolymã expugnatũ iri, uinctus abducitur, & luto immergitur 266.267.268.269
Hieremiæ propbetia de Sedechia 269
Hieremiam Nabuzardan ſoluit è uinculis 271
Hieremias Aegypti ſubuerſionem & trãſmigrationẽ Iſrael prædicit 273
Hiericho capitur à Iudæis 109
Hiericus 650
Hiericus à Romanis diripitur 389
Hiericuntis deſcriptio 696
Hieroboam filius Nabath contra Salomonem inſurgit 218
Hieroboam fugit ad Suſſachum Ibidẽ
Hieroboam decem tribuũ rex fit 219
Hieroboam adducens pop. in idololatriam, increpatur à Iadon proph. 220
Hieroboam contra Abiam mouet bellum 224
Heroboã et generis eius extinctio 225
Hieroboam filius Ioæ rex Iſrael qualis 253
Hieroboam mortuo ſucceßit filius Zacharias 253
Hieron Hebræa lingua munitio 173
Hieroſolyma Beniamitis tributaria 116
Hieroſolyma ſub Abraham Solyma dicta 172
Hieroſolymorum reges quot & quandiu regnauerint 270
Hieroſolymitarũ 3000 ducuntur in Babyloniam 265
Hieroſolyma obſeſſa à Suſſacho 222
Hieroſolyma obſidetur & capitur, à Babylonijs 268.269
Hieroſolymorum muri reparantur ſub imperio Xerxis 293
Hieroſoly. à Ptolomæo eſt capta 314
Hieroſolymorum excidiũ & direptio tẽpli ſub Antiocho Epiph. 321.548
Hieroſolyma capta per Pompeiũ Magnum 367
Hieroſolyma exponitur fiſcalibus Romanorum 368
Hieroſolyma obſeſſa ab Herode 388. & deinceps 570
Hieroſolymorum mœnia locupletius extructa 525
Hieroſolymam primus Dauid nuncupauit 172
Hieruſalem obſidetur à Dauid Ibidem
Hieroſolym. oppreßio ſub Floro 623
Hieroſol. conſpiratio facta, belli cũ Romanis ſeminarium 631
Hieroſ. obſeſſa à Ceſtio 639
Hieroſol. excidij initium 680
Hieroſol. deſcriptio 714
Hieroſol. dira fame oppreßi 730.734.
Hieroſol. muro & caſtellis à Tito circundata 734
Hieroſ. excidij mira præſagia 752
Hieroſol. capta à Romanis 826
Hieroſolyma quoties & à quibus capta, deq; primis eius conditoribus, & quomodo nouiſſime funditus eſt deleta 282
Hieroſolymitanorũ autem ciuium conſpiratio in Herodem 412
Hieus propheta arguit Ioſaphat 226
Hieus rex inungitur ab Helia 230

Hieus ab Heliſæo inunctus exterminauit genus Achab & ſacerdotes Baal 246. 247
Hieus Oziam eiuſq; quadraginta duos familiares occidit 247
Hilus ſacerdos 771
Hippicos turris 715
Hippa oppidum 222
Hira rex Tyri amicus Dauid 172
Hiræ epiſtola ad Salomonem 205
Hiræ munera ad Salomonem 213
Hiræ ænigmata à Salomona ſoluta ibi.
Hira filius Abybali eodem
Hiræ meminerunt Menander & Dius ibidem
Hiſpani laudantur 629
Hiſtoriæ ueræ indicium 784
Hiſtoriarum ſcriptores quid captent 1
Hominis ætas 15
Homicidij inquiſitio 98
Hor mons in quo ſepulta ſoror Moſi 89
Horodes filius Arthabani regis, præclarus 477
Horodes imperator factus, ob feritatẽ à Parthis occiſus eſt Ibidem
Hoſtiarũ genera uaria pro uarijs 74
Hoſtes etiam ſepeliendi 102
Hur ciuitas 15
Hycſos, hoc eſt, reges paſtores 783
Hyrcanus filius Ioſephi Tobiæ 317
Hyrcani aſtutia & prudentia 318
Hyrcanus mittitur ad Ptolæmeum Epiphanem eodem
Hyrcanus Arionem in uincula conijcit 318
Hyrcani arguta reſponſio ad Ptolæmæum de oſibus quæ conuenæ ante eum iaciebant eodem
Hyrcanus 100 pueros regi & totidẽ puellas reginæ donauit 510
Hyrcanus fratrum inſidijs circunuentus, duos eorum occidit 120
Hyrcani ædificia & mors 320
Hyrcanus qui & Ioannes, filius Simonis Matathiæ princeps ſacerdotum factus, obſedit Ptolemæum interfectorem patris ſui 349. 550
Hyrcanus ſepulchrum Dauid aperuit & cum Antiochio Sotere amicitiam inijt 598. 350
Hyrcani militia contra Syros 350. 351
Hyrcani cum Romanis amicitiæ & cum Alexandro Zebenna 351. 352
Hyrcanus Samariam captam delet 352. 598
Hyrcano deus locutus ibidem
Hyrcanus ob felicitatem inuiſus Iudæis 352. 353
Hyrcani mors & laudes 353. 551
Hyrcanium oppidum 422
Hyrcanus tertius
Hyrcanus filius Alexandri Iamnei ſacerdotium conſequitur 361. 554
Hyrcanus ad regnum aſpirans bello ſuperatur à fratre 363. 555
Hyrcanus & Antipater ad Aretam cõfugiunt 364. 555
Hyrcanus adiuuante Areta Ariſtobulum fratrem uincit 364. 556
Hyrcanus pauper & tenax 365
Hyrcano confertur ſacerdotium à Cæſare 372. 557 & 561
Hyrcanus accuſatur tyrannidis eodẽ
Hyrcanus Herodem ad iudicium iſti iubet 374
Hyrcano capto aures præciduntur 386. 567
Hyrcanus è uinculis redit ad Herodem 396
Hyrcanus interficitur ab Herode 405. 581
Hyrcanus quidam pontifex tabernaculum ſtolæ ponitificiæ reſeruandæ extruxit 481
Hyrcanus filius Herodis regis Chalcidis 554

I

Iabel filius Lamech ex Ada 6
Iabella ciuitas uaſtatur ab Aſa 227
Iabes ciuitas Galaadina 141
Iabeſſeni populi eodem
Iabis Chananæorum rex occiſus 122
Iabis princeps Hebræ. occiditur 122
Iabitæ terrefacti per Naas ibidem
Iabitæ corpus Saul ui hoſtibus ablatum ſepeliunt 166
Iaboth torrens 89
Iachin thalamus, columna templi 207
Iacimus filius Zamaris Babylonij 444
Iacob filij Iſaac natiuitas 22
Iacob benedictionem fratri ſuo Eſau præripit 23
Iacob ad Laban fugientis uiſio 24
Iacob quibus modis ex Laban filiabus ancilliſq; nuptas & concubitus habuerit, quot item proles, quomodóque à ſocero cum uxoribus & filijs aufugerit 25. 26
Iacob cum uiſione luctatur 28
Iacob cum Eſau tabernacula partitus magnam poſtea felicitatem conſecutus 29. 30
Iacob luget filium ſuum Ioſeph 52
Iacob in Aegyptum ad Ioſeph profectio 42
Iacob filij 43
Iacob uita defungitur 44
Iacobus Soſæ 742
Iacob Machabæus martyr 835
Iacobus Iudæ Galilæi filius crucifixus
Iacobus frater Ieſu Chriſti (533 lapidatus 540
Iadon propheta increpat Hieroboam 220
Iadon à pſeudopropheta ſeductus, à leone diſcrepitur 221
Iaddus ſacerdos filius Ioannis Manaſſen fratrem ob connubium alienigenæ prohibet ab altari 302
Iaddus Alexandro magno Hieroſolymam ingreſſuro occurrit 305
Iaddo mortuo ſuccedit Onias filius 305
Iael filius Ieſſe 148
Iaer Galaadinus princeps Iſraelitarum
Iahel mulier occidit Siſara 122 (137
Iamblicus 372. 560
Iamin filius Simeonis eodem
Iamnia 650
Iamnia deſtruitur ab Ozia ſecun. 274.
Ianias rex 788
Iaphæ expugnatio 662
Iaphet filij & ex eis gentes 31
Iardes ſaltus 770
Iaſo filius Eleazari Aphi 332
Iaſus pater Gedeonis 125
Iazara ciuitas 239
Iazibel propheta ſolatur Ioſaphat 237
Iberes populi olim Iobeli 11
Ibidum natura 48
Idæ ſcelus de Paulina & Mundo 579
Ida in crucem agitur 580
Idæus filius Neriæ ſacerdos 271
Idola inquiſita à Laban 27
Idumæa 650
Idumæa ab Eſau habitata et uocata 29
Idumæa & Gobolitis & Amalechitis dicta 30
Idumæorum rex Moſi uoto non acquieuit 87
Idumæa Iudæ, inde Simoni cedit 115
Idumæi à Iuda uicti 327
Idumæi uicti ab Abiſai 178
Idumæa à Ioram Hieroſolymorum rege deficit 244

Iebuſei Hieroſolymis pulſi 173
Iechabath ciuitas 263
Iephthe Galaadini Iſraelitarum principis temerarium uotum 127
Iereſis mater Ioathan 255
Ieſobos unus fortißimorum Dauid 195
Ieſſe filius Obed,pater Dauid 132
Ieſua & Ieſui filij Aſer 45
Ieſus Naue filius 61.80
Ieſus prophetat 105
Ieſus euertit Hiericho 107 & c.
Ieſus fœdus inijt cum Gabaonitis 111
Ieſus Chananæos exterminari iubet 113
Ieſu mors eiuſq; ætas 116
Ieſus filius Ioſedech ſacerdotum princeps 286
Ieſus filius Eliſaib à fratre Ioanne in templo occiſus 301
Ieſus Iaſo,filius Simonis fratcr Oniæ,ſacerdotio præficitur & priuatur 321
Ieſu contra Oniã Menelaũ ſeditio ibi.
Ieſus filius Seæ pontifex 472
IESV CHRISTI præconium 478
Ieſus Boethi ſacerdotio priuatur 414
Ieſus Dannei filius pontifex 540
Ieſus Gamalielis filius pontifex 541
Iethan Hebræorum ſapiens 204
Ietheus pater Amaſæ 167
Ietro alias Rabuel ſocer Moſi 49 62.116
Iezabel uxor Achab,templum Baal conſtruit 228
Iezabel occidit prophetas 229
Iezabel interminata mortẽ Heliæ 230
Iezabel de turri præcipitata à canibus deuoratur 246
Iezara fons Samariæ 236
Iezonias princeps profugorum in exilio Babylonico 271
Iſrael ciuitas 230.245
Iſraelitæ populi 247
Illyrici laudantur 628
Immolatio porcorum illegitima 547
Immunda quæ ſunt 76
Imperia in manu dei eſſe 491
Indathis dux Parthorum 350
Inuenta eſſe reſtituenda 102
Inuentores rerum cæleſtium 6
Ioas à commentarijs Ezechiæ 260
Ioas ſcriba monumentorum 264
Ioab cum abner belligeratur 168
Ioab Aſar & Saruiæ princeps militiæ Dauid 168
Ioab traducit Abner apud Dauid & traductum doloſe occidit 167.168
Ioab princeps militiæ conſtituitur 172
Ioab induſtria contra hoſtes 177
Ioab perſequitur Sabee 191
Ioab Amaſam interemit ibidem
Ioab ciuitatem quam Sabee intrauerat,obſedit ibidem
Ioab obſidionem ſoluit,miſſo Sabee capite per murum 192
Ioab occiditur in templo 202
Ioachaz patris ſui Ioſiæ ſucceſſor uinctus abducitur in Aegyptum 265
Ioachazas rex Syrorum 249
Ioachas filius Hieu rex Iſrael 250
Ioachim qui prius Eliachim rex Hieroſolymorum conſtituitur 266
Ioachim tributarius Nabuchodonoſor occiditur,ſurrogaturq; Ioachim filius 266.267
Ioachim ſeipſum cum matre & cognatis tradit regi Babylonio,ſurrogato Sedechia 267
Ioachim filius Ieſu princeps ſacerdotum 289
Ioachim mors & ſucceßio 292
Ioachim alius,qui & Alchimus,princeps ſacerdotum 330
Ioachim ſacerdotis interitus 332
Ioas filius Oziæ infantulus ſeptem annorum clàm nutritus in regem ungitur 248
Ioas templum Hieroſolymitanum reparat 249
Ioas poſt mortem Ioiadæ legum præuaricator factus, occiditur ſuccedente filio Amaſia 250
Ioas Zachariam prophetam in templo occidit ibidem
Ioas uaſtationem Hieroſolymorum ab Aſahel donarijs templi redemit ibi.
Ioas fil. Ioachaz ſucceſſor in regno 250
Ioas tribus prælijs iuxta prophetiam Heliſæi uincens Syros moritur 251
Ioæ regis parabola ad Amaſiam 252
Ioas Amaſiam uincit ibidem
Ioas mater Ioachim ſecundi 267
Ioathabalus rex Tyriorum 277
Ioathan diuinat 125
Ioathan filius Hili,ſacerdos 271
Ioathan filij Oziæ regnum, geſta & mors 255
Ioathan Athar ſuccedit 255
Iochobel mater Moſis 49. 63
Iocundus delator filiorũ Herodis 589
Iodabar ciuitas 176 (457
Ioda princeps de tribu Leui 172
Ioan. princeps militiæ Ioſaphat 234
Ioannes filius Zarij princeps profugorum in exilio Babylonico 272
Ioannes populum captiuum redemit de manibus Iſmaelis 270
Ioannes fratri Iudæ ſuccedit 302
Ioannes Ieſum fratrem ob ſacerdotium in templo interemit ibid.
Ioannes filius Simeonis pater Matathiæ 322
Ioannes Gaddis filius Matathiæ occiditur 322. 334 & 549
Ioannis mortem fratres ulti 335
Ioannes Hyrcanus Simonis Matathiæ filius 349
IOANNIS Baptiſtæ doctrina & mors 485
Ioannes Iouis panis,tabellio 529
Ioannes zelotes 718
Ioannes Eſſæus 642
Ioannes Ananiæ eodem
Ioannes Giſcalæus inſidiator Ioſephi
Ioannes Giſcala capta,Hieroſolyma fugit (645 678
Ioannes Hieroſolymitas in Romanos incitat 681
Ioannes à Romanis capitur 760
Ioannes Galilæorum dux 702
Ioannes Idumæorum dux occiſus 722
Iobel filius Samuelis 157
Ioboiades pater Banaiæ 157
Ioiadas pontifex maritus Ioſabeth Hieroſolymis ſepultus 250
Ionæ prophetæ hiſtoria 255
Ionas Annæ pontifex poſt Simonem Cantharam 524.
Ionij populi à Iano deſcendunt 11
Ionadab peruerſum conſilium 182
Ionadab filius Sammæ ſolatur Dauid
Ionathas filius Abiathar mini (182 ſter Dauid 198
Ionathas qui & Abaron,filius Matathiæ 323
Ionathas eligitur in locũ Iud. 334.340
Ionathas ulciſcitur Ioannem fratrem, & pugna ac fœdus cũ Bachide 335
Ionathas recipit Hieroſolymam 336
Ionathas factus ſummus ſacerdos ibidẽ
Ionathas purpura indutus ab Alexandro Epiphane 339
Ionathas capit Ioppen & Azotum 319.340
Ionathæ victoria de Apollonio Tito 340
Ionathas cum Antiocho Theo amicitiam

liam mit, à quo donatur munificentissime 345
Ionathas Demetrio Nicanore victo, mittit epistolas ad Romanos & Spartiatas 344
Ionathas Nabathæos expugnat 345
Ionathas capitur 346.549
Ionathæ mors & sepultura 345.549
Ionathas Absalomi amicus Simonis Matathiæ 347
Ionathas Sadducæus Hyrcani Ioannis amicus 355
Ionathas Oniæ legatus Iudæorum 377
Ionathas pontifex occiditur 537
Ionathas Iudæus 746
Ionathas Gyncciarius Ro. exustus 782
Ionathas filius Saul Palæstinos dormientes aggressus perturbauit 144
Ionathas ignoranter maledicti reus factus à patre morti destinatur 140
Ionathæ oratio ad Saul pro Dauid 152
Ionatæ iuramentum ad Dauid 154
Ionathas bello cecidit 166
Ionathas fil. Annæ post Caiaphan 481
Ioppe 650
Ioppe capta à Ionatha Abaron 339
Ioppe capta per Vespasianum 668
Ioram patri Iosaphat succedit 240
Ioram Hierosolymorum rex, parricida & idololatra factus 244
Ioram mortuo uxores & filij occiduntur præter Oziam ibidē
Ioram filius Achab Ochoziæ fratri succedit 238
Iora Achab filij & regis Idumææ bellum contra Moabitas 239
Ioram regis Israel gesta & pericula Samariæ facta 243
Ioram ab Hieu occiditur 246
Ioram filius Azariæ sacerdos 271
Iordanis decreuit Israelitis transeuntibus 102
Iordanis fontes 579.672
Iosaphat historicus Dauid 176.192
Iosaphat filius Asa patri succedit 227
Iosaphat bellum cum Ammonitis 256
Iosaphat filio Ioram accepit uxorem 234
Iosaphat impetum Syrorū euadit 235
Iosaphat increpatur ab Hieo propheta 236 & 237
Iosaphat Moabitas & Amonitas domino pugnante uicit 284
Iosaphat succedit Ioram filius 240
Iosebeth uxor Ioadi furatur Ioam infantulum 248
Iosedech sacerdos in Babyloniam captiuus 271
Ioseph filij Iacob somnia, eorumq; interpretatio 30.34
Ioseph per Ruben seruatur 31
Ioseph in lacum ponitur 32
Ioseph Ismaelitis uenditus 35
Ioseph continentia, ac fides erga herum 32.33
Ioseph à carcerario lenius tractatur, pincernæ & pistoris somnia exponit. postea Pharaonis somnia interpretatus, Aegypto præficitur 34 35.36
Ioseph uxor & filij 36
Ioseph super Beniamin compungitur, & fratres furti infamat 39
Ioseph fratribus innotuit 42
Ioseph frumenta uendidit 43
Ioseph ætas mors, & ossa 44
Ioseph filius Chami pontifex post Elioneum Cantharæ 592
Ioseph Hierosolymites pontifici insidiatur 538
Iosephus Caiphas pontifex 476.481
Iosephus filius Tobiæ Oniæ sacerdotis nepos 315
Iosephi concio, & amicitia cum Ptolemæo Epiphane 316.317
Iosephi mors & laus 320
Ioseph Gaddis pontifex 540
Ioseph Zachariæ præficitur Iudæis, Iuda Machabæo persequente Timotheum 328
Iosephus Iudæ mandato non parens, infeliciter pugnat ibidē
Ioseph Elimi dici unius sacerdos 456
Iosephus Caiaphas pontifex 476
Iosephus Thobiæ filius 315 &c.
Iosephus Gorionis filius 641
Iosephus filius Simonis 642
Iosephus Matathiæ
Iosephus quibus causis ad historiā scribendam incitatus 1
Iosephus Iudaicum bellum scribit ante historiam Antiquitatum 17
Iosephus sacerdotem se dicit ex genere Machabæorum 430
Iosephi eruditio & ætas, dum Antiquitatum libros scriberet 542
Iosephus Mathathiæ filius rector utriusque Galilææ 642
Iosephus militaris disciplinæ peritus 642
Iosephus quatuor urbium principatum amisit & Iosephi gesta 646 et deinc.
Iosephus à Tito missus Iudæos ad deditionem Hierosolymorum adhortaturus 726.742
Iosephus lapide uulneratus 736
Iosephus ex uariarum gentium historijs Iudaicæ gentis antiquitatem ostendit 787
Iosiæ filij Amon regis laus 263
Iosias festiuitatem azymorum agit 265
Iosiæ mors & successor ibidem
Iosippus Herodis patruus, mulieribus Herodis iussa prodit 599
Iosippus ab Herode occisus 410.582
Iosippus fratruelis Herodis, eiusq; gener 445
Iosephus filius Antipatri, frater Herodis, in Iudæa cadit 592 & 572
Iosue succedit Moysi 94
Iotapatæ obsidio & excidium per Vespasianum 655. 635
Iotapatenorum technæ aduersus Romanos hostes 661
Iozarus Boethi deponitur à pontificatu 472
Iozarus Boethi persuadet Iudæis censum admittendum 474
Iozarus pontificatu priuatur 475
Isaac immolatio & constantia 20
Isaac coniugium cum Rebeca 21
Isaac repromittitur Abrahæ 16
Isaac nascitur 18
Isaac in Aegyptum profectio 22
Isaac expulsus ab Abimelech 23
Isaac oratio super Iacob ibidem
Isaac ætas & mors in Hebron 29
Isachar tribus sortita Carmelum 113
Isacham Samaritis uxor Manassis sacerdotis 302
Isboseth filius Saul rex Manalim constituitur 167
Isboseth dissidium cum Abner propter concubinam 169
Isboseth occiditur 171
Ischaboth filius Phinees 154
Isidis templum Romæ destructum propter stuprum Paulinæ 488
Ismael etymologia 16
Ismaelis genealogia 16
Ismael uxorem Aegyptiam duxit ibi

Iſmael filius Iabi pontifex 476 et 540
Iſmaelis cuiuſdam malicia in Godoliam 272
Iſmaël populum Maſphat ducit captiuum ibidem
Iſrael uocatur Iacob et etymologia 28
Iſrael filiorũ oppreßio in Aegypto 45
Iſraelitæ cur neruo lato non ueſcantur eodem
Iſraelitarum multa milia occiſa à Beniamitis 119
Iſraelitæ uaſtantes Gabaa ibidem
Iſraelitæ Beniamitarum miſerti, deſpondent eis uirgines Iabitas 120
Iſraelitæ opprimuntur à Cuſardo rege Aßiriorum 120
Iſraelitæ opprimuntur à Moabitis, Chananæis, à Labin & Amalechitis 121. 122. 123
Iſraelitæ iterum liberati per Deboram & Barachum 122
Iſraelitæ uincunt Amalechitas & ſpoliant 60
Iſraelitarum trecenti aquam manibus biberunt 125
Iſraelitæ liberati ab Amalechitis Gedeone principe ibidem
Iſraelitæ ab Ammonitis oppreßi 127
Iſraelitæ egrediuntur ex Aegypto 53
Iſraelitæ tributarij facti Palæſtinis 128
Iſraelitarum clades à Palæſtinis inflicta 133
Iſraelitarum decem tribus transferuntur in Mediam ex Perſida 258
Iſtob rex 177
Ithaburius mons à Placido occupatus 559.677
Itham locus circa Hieroſolymam 216
Itham ciuitas à Roboam ſtructa 222
Ithamar filius Aaron 71.154.
Ithobaal rex pater Iezabel ſocer Achab 228.247
Ituræi ſubacti ab Ariſtobulo filio Hyrcani Ioannis 355
Iturius amicus Herodis 406
Iuba Maurorum rex 475
Iubal muſicam coluit primus 6
Iubileus annus 78
Iudæi Hebræi 85
Iudæi circunciduntur octauo die 180
Iudæorũ captiui relaxati à Cyro 282
Iudæorũ reſp. qualis ante captiuitatẽ, & qualis poſt fuerit 288
Iudæorum reditus ad Hieruſalem ſub Neemia & Eſdra 290
Iudæorum Hieroſolymam repetentiũ numerus 286
Iudæ. & Samaritanorũ diſceptatio 338
Iudæorum ſtudium in reparando templo ibidem
Iudæi quando primum dicti 292
Iudæi ſubiugati à Naas 140
Iudæi multos inimicos trucidant 301
Iudæorum ſeditio Hieroſolymis 302
Iud. ſtatus poſt Alexandrum 305
Iud. in Aegyptum ducuntur 305
Iudæi abſoluuntur 307
Iudæis beneficentia exhibita ab Aſiæ regibus 315
Iudæi infeſtationes paßi à Samaritanis 315.322
Iudæi coguntur abnegare legem 322
Iudæorum multi in ſpelunca exuſti ibi.
Iudæis amicitia cum Romanis 332
Iudæorum hæreſes 345.474
Iudæorum inuidia contra Hyrcanum Ioannem 358
Iudæorum octingenti crucifixi 559
Iudæi quæ oppida poſſederint regnante Alexandro Iamneo 361
Iudæi Rom. quando primũ ſubditi 368
Iudæi Herode eos animante, bellum cõtra Arabas capeſſunt 402
Iudæorũ ſeditio contra Herodem 412
Iudæorum oratio ad Agrippam pro tuenda libertate 422
Iudæorum afflictio per Aſiam & Libyam 428
Iuæorum permiſſum, plures habere uxores 443
Iudæorum quadraginta, fortitudo pro lege 455.456
Iudæi ab Herode morti deſtinati, liberantur è carcere 458
Iudæorum tria milia cæduntur in templo per milites Archelai filij H. 461
Iudæorum ſeditio contra Sabinũ 464 uſque 468
Iudæorum accuſatio in Archelaum 661.468.607
Iudæi à Pilato cæſi 478. 614
Iudæi Roma excedere coguntur 480
Iudæorum conſtantia ad Petroniũ pro conſeruatione legis 495. 616
Iudæorum ingens cædes Seleuciæ facta 504
Iudæorum libertas ſub Claudio Cæſare 522. 566
Iudæorum diſſidium cum Philadelphis 529
Iudæa uarijs tumultibus quaſſata, Archelao ad Cæſarem profecto 466.609
Iudæa tumultus ſedat Varus 467.606
Iudæa mala præſide Felice 637.538
Iudæa à ſicarijs deuaſtata 537
Iudææ deſcriptio, eiuſq; undecim ſortes 650
Iudæa uenum expoſita 770
Iudæorum ingens clades tempore azymorum facta 534
Iudæorũ ſeditio contra Samaritas 535
Iudæorum contentio contra Syros 538.539
Iudæorum & Cæſarienſiũ ſeditio 622
Iudæi Hieroſolymis occiſi à Floro 624
Iudæorum uariæ clades & calamitates 602 & deinceps
Iudæorum ſtudium circa ueritatem hiſtoriarum 785
Iudæorum cur pauci ſcriptores memi-nerint 787
Iudæus quidam impoſtor quæ ſimularat Alexandrum Herodis filium 470
Iudæorum caſtra, loci nomen 560
Iudas Machabæus filius Mathathiæ 327
Iudæ victoria de Apollonio & Seron ducibus Antiochi 324
Iudæ victoria de Lyſia & Gorgia 525
Iudas Hieroſolymam occupat, templũ & ſacrificia renouat 526
Iudæ victoria de Idumæis & Ammonitis & de Timotheo 526. 527
Iudæ clara victoria contra Nicanorem 532
Iudas ſummus ſacerdos factus cum Romanis amicitias iungit ibidem
Iudas nouißimo contra Bachidem prælio interit 535. 549
Iudas Capſei, dux exercitus Ionathæ Abaron 544
Iudas Eſſæus propheta 554. 551
Iudas Ariſtei legis interpres 455
Iudas Ezechiæ latronis filius 466
Iudas Gaulonites concitator ſeditionis & autor quartæ ſectæ Iudæorum 474.475
Iudas Ionathæ 634
Iudas Iudæ 735
Iudas Mertonis 742
Iudas Machabæus martyr 838
Iudas Eliaſibi ſacerdos 501
Iuda defuncto ſuccedit frater eius Ioannis ibidem

Iudicum historia 116.
Iulia uxor Augusti Cæsaris 427.445
Iulia Augusti filia, & duarum ciuitatū nomen 475
Iulia soror Caligulæ 520
Iuliani militis Romani fortitudo 741
Iusiurandum Iudaicum 21
Izatis fil. Helenæ fit Iudæus 530
Izatis mors & gesta 531

L

LAban despondet filiàs suas Iacob 25.26
Labenna prouincia 244
Laban insequentis generum suum Iacob somnium 27
Laban fraudulentia ibidem
Laboſordarchus 277
Lacedæmonij laudantur 628
Lachis oppidum 222
Lagus pater Ptolemæi Soteris 505
Lais parens Phaltis 160
Lamech filij & uxores 6
Laodicensium decretū pro Iudæis 368
Largius Lepidus 749
Lasthenes Cretensis 339
Lazarus gigas Iudæus 482
Legum præuaricatoris pœna 100
Leonum ciuitas Heliopolis 738
Lepidus à C. Caligula occisus 505
Leuias Hierosolymita 681
Leui filius Iacob ex Lia 26
Leuitici historia 74
Leuitarū principes & numerus 78.79
Leuitarū trib. à militia segregatur 87
Leuitis decimas dari iußit Moses eodē
Leges Mosaicæ uariæ 74.75.& 97 ac deinceps
Lex noua Herodis in fures 420
Libanus mons 112.205
Liberius Maximus Iudæam uenum exponit 771
Liberi ancillas non ducant 100
Libes olim Phuti 12
Libyas 364
Libyam Phut instituit 12
Linum Hebraice cheton 68
Litus ciuitas 54
Liuia mater Tiberij Neronis 476
Lollius 365
Longi Romanis fortis animus 647
Lot frater Saræ adoptatus ab Abraham 15
Lot separatus ab Abraham 15
Loth captus & redemptus eodē
Lot hospitatur angelos 17
Lot genuit ex filiabus 18
Lucilius Bassus 768
L. Valerius, Lucij filius Cos. 372
L. Manlius L. Memmij filius 361.
L. Copinius Collinæ filius 372
L. Antonij decretum pro Iudæis 378.
L. Lentuli consulis decretum pro Hyrcano & gente Iudæa 378
Luctus triginta dierū pro mortuis 101
Lucullus 362.55.
Lud. Ludæ populi 13
Lugdunum oppidum Galliæ 494
Lupus tribunus Cæsoniam Caligulæ uxorem occidit 517
Lupus morte multatus 421
Lupus rector Alexandriæ 718
Lusitani laudantur 629
Luza regio 16
Lycus fluuius 550
Lycurgus legislator 814
Lydda 650
Lydi populi olim Ludæ 13
Lysanias filius Ptolemæi Minæi 384
Lysias Antiocho ad Perſida profecto, relinquitur ad deuastandam Iudæam 329
Lysias superatur à Iuda Machabæo
Lysias occiditur 331 (330
Lysias oppidum 365
Lysimachus Hellespontum obtinet 300
Lysimachus fratrem Aretam regem Arabum interfecit 357
Lysimachus occisus ab Herode 410
Lysimachus Pausaniæ, legatus Iudæorum ad Romanos 377

M

MAacha filia Thamar uxor Roboam 222. 225
Maacha rex 177
Mabortha quæ & Neapolis 697
Macedones populi 12
Macedones laudantur 628
Machabæorum historia 321
Machabæorum martyrum libellus 825
Machabæus martyr 832
Machamis filia Ptolemæi, uxor Dauid
Machæra Herodi uenit auxilio (169 391.571
Machæræ insolentia 572
Machir Machabæus martyr 833
Machir princeps Galaaditidis 186
Macherus à seditiosis Iud. capta 636
Macherus à Basso capta 768
Macherus castellum Iudææ 362
Machir nutricius Miphiboseth 176
Machon ciuitas uastata à Dauid ibidē
Macro prætorij præfectus 488
Macrones pop. 794
Madianitæ populi 90
Madianitæ uicerunt Israëlitas 125
Madian ciuitas 49
Madianitarū & Arabum strages 124
Madianitarum exercitus 94
Mageddon loci nomen 246
Magedon ciuitas à Salomone condita
Magnus campus 697 (215
Magog Magogas instituit 12
Magus quidam seductor populi à Portio Festo occisus 539
Malichus Arabs nutricius Antiochi q Theos cognominabatur 342.563
Malichi insidiæ contra Antipatrum 380.563
Malichus interficitur 381.564.
Malachus rex Arabum Herodem fruſtratus 387
Malathoēs ciuitas 485
Malchus qui & Cleodemus ppheta 28
Malachias 742
Malthace Samaritis 592
Mambre conuallis in qua requieuit Abraham 17
Maaachasim genus Hebrææ ueſtis 68
Manachemi Esseni diuinatio de Herode 417
Manahen Sellum perimens seipsum regem Israel constituit 254
Manahen defunctus in Samaria 255
Manahen succedit Phaceias filius 254
Manahemus rhetor principatum Hierosolymis usurpauit, & interfitur 633.634
Manalim regio 162
Manna quid 59
Manasses filius Ioseph 36.45
Manasses & Ephraim præfecti 79
Manasses filius Ezechiæ impietate insignis 262
Manasis captiuitas & mors 263
Manasses feliciter moritur 265
Manasses filius Ioannis sacerdotis frater Iaddi duxit uxorem Isacham Samaritidem 302
Manasses ob connubiū alienigenæ prohibetur accedere altare ibidē
Manasses Eleazari patruus sacerdotiū suscipit 316
Manasseas Damascenus de arca Noë &
Manethon Aegyptius historiographus 788

Manethon refellitur à Iosepho 797
Manuë pater Samsonis 128
Maon desertum 158
Maon ciuitas 159
Mar amaritudo dicitur 57
Mala interpretatur dolor 131
Marcellus curator Iudææ constituitur Pilato Romam profecto 480
M. Tullius Cicero consul, Cn. Pompeio Hierosolymam & templum capiente 367
M. Agrippæ beneficia in Iudæos 315
M. Agrippa cum Herode amicitias componit 415
M. Agrippa Iudæorum libertates à Romanis concessas confirmat & tuetur 425
M. Antonij epistola ad Hyrcanum tertium 382
M. Antonij decreta & edictum pro Iudæis 383
M. Antonius accusatores Herodis occidi iubet 384.565
M. Antonij & Cleopatræ amor 575
M. Antonius Antigonum Aristobuli interficit 395.575
M. Antonius libidinis notatur 396.575
M. Antonius victus à Cæsare in bello Actiaco 402
M. Antonius belli Romanorum dux cũ Gabinio contra Iudæos 368
M. Antonij, & P. Dolobellæ decreta pro Hyrcano tertio, & gente Iudaica 377
M. Agrippa Iudæorũ ius tutatus 422
M. Agrippæ cum Herode amicitia 415 & 423
M. Publij decretum pro Iudæis 378
Marcus nepos Herodis 522
Marcus præses Iudææ post Copinium 476
M. Minutianus coniunx sororis C. Caligulæ 511.520
M. Minutianus conspirator in mortem C. Caligulæ 505
M. Antonius Iulianus procurator Syriæ 749
Mardocheus auunculus Hester pandit regi insidias eunuchorum 295
Mardochæi luctus de edicta contra Iudæos clade 296
Mardochæi oratio ad deum 296
Mardocheus purpura indutus circunducitur per Aman inimicum 299
Mardocheus exaltatur à rege eodem
Mardochæi decreta super diebus festis Iudæorum 301
Mare Pamphylicum diuisum 56
Mareon ciuitas à Græcis Samaria 227
Mare æneum templi Salomonis 207
Mareon filius Ionathan 202
Maria soror Mosis moritur 88
Marion Tyriorum tyrannus ab Herode superatus 382
Maria uxor Archelai filij Herodis 475
Maria filia Agrippæ maioris desponsa Archelao Chelciæ filio 527
Maria nupta Demetrio Alexandrino ibidem
Mariamne filia Hyrcani & Alexandræ, coniunx Herodis 396.484
Mariamne traducitur uiolati matrimonij 400.582
Mariamne audito Herodis mandato de se occidenda maritum odio prosequitur 407
Mariamne accusatur ueneficij apud Herodem 408.595
Mariamne occiditur 409
Maris rubri diuisio 56
Marisa ciuitas 328.351
Marissa à Roboam structa 222
Marissini 352
Marmaridæ laudantur 629
Marsus præses Syriæ post P. Petronium 524
Marsus Agrippæ maiori inimicus 525.526
Marsias libertus Agrippæ 492.486
Martyr quis sit 825
Masnaëmphtis pileum sacrum 69
Maspha ciuitas structa ab Asa 227
Maspha ciuitas 127. 140.271
Maspha interpretatur deorsum inspicere 136
Massada expugnata per Fl. Syluã 772
Massada ciuitas 382
Massada oppidum 386
Maselmis mater Amon regis 263
Mathan sacerdos Baal perimitur 249
Matathias Bacchidem occidit 548
Matathias filius Ioannis Antiochi mandatum contempsit 323. 548
Matathias idololatram Iudæum confodit simul & Apollonium 323
Matathias primus persuasit, etiam sabbato pugnam non esse detractandam ibidem
Matathiæ morituri testamentum ibidẽ
Matathias filius Absaloni dux exercitus Ionathæ Abaron 344
Matthias Cargalothi legis interpres 455
Matthias Theophili Hierosolymites sacerdos per Herodem 456
Matthias seditiosus sacerdotio priuatur 456
Matthias Annæ frater Ionæ pontifex 524
Matthias Theophili pontifex, sub quo bellum Romanorum contra Iudæos sumpsit initium 542
Mathon locus 168
Matusæ princeps Babylonius 270
Mausoleum à Daniele constructũ 280
Mausoleum Mathiæ & filiorum 545
Maxilla loci nomen 130
Maxillus 492
Meas uicus 528
Mæander fluuius 320
Medaba ciuitas 335.350
Media 288. 277
Medi populi à Madeo orti 11
Medis ciuitas 265
Mega oppidum 360
Megarus Babylonius princeps 270
Megasarus 732
Melchenoth basis 208
Melchizedech id est, rex iustus 16
Melchizedech iustus rex, Hierosolymorum primus conditor 760
Melchis occisus in bello 166
Melazarus legis peritus 530
Melite ciuitas 768
Mella ciuitas à Iuda Mach. capta 358
Melum ciuitas 471
Memphis ciuitas 48
Memphis ciuitas à Mineo condita 214
Menander de obsessione Tyriorũ 259
Menander transtulit antiquitates Sidoniorum ex Phœnicia lingua in Græcam 215
Mendesius tractus 707
Menedemus philosophus 312
Mennius regulus 505
Memnonis sepulchrum 615
Mensa propositionis quomodo extructa 67
Mensa aurea templi Salomonis 208
Mensæ Ptolemæi Philadelphi admodũ pretiosæ deo oblatæ descriptio 615
Mensis hyperuerethæus 75.209
Mensis Arthemisius 206
Mensis septimi ratio 75

Menſurarum inuentio 6
Mæotici laudantur 628
Mephramutheſis, & Mephres 789
Merari filius Leui 45
Mercedem non eſſe fraudandam 105
Meroe ciuitas Aethiopiæ 48
Mes filius Aram 15
Meſanæi populi Ibidem
Meſopotamitæ inſurgũt in Abrahã 14
Meſopotamitarum ſtrages 177.178
Meſopotamiæ difficultas 21
Meſrim hoc eſt Aegyptus 12
Meſræi Aegyptij Ibidem
Meſſabaſan ueſtis ſacra 69
Meſſala 568
Meſſalinã Claudius maritus necat 537
Metellus Teoſtam ciuitatem cepit 365
Metilius Rom. præfectus 634
Methir ſacra Hebr. ueſtis 69
Methri cognatio de tribu beniamin ſortem regni accepit 140
Micheæ præſagium aduerſus Achab, & alia geſta 233.234.235
Michol fil. Saul deſponſatur Dauid 152
Michol aſtutia 155
Michol poſt Dauid deſponſatur Phalti 160
Michol Dauid iterum remittitur per Abner 169
Michol Dauid ludentem cithara ante arcam ridet 174
Michol ex Dauid non concepit Ibidem
Milas legatus Archelai regis Cappadocum ad Herodem 438
Mileſius proditor 359
Militis cuiuſdã impudentia, magnæ cladis Iud. cauſa & origo 534
Mina quid ſit 370
Minæus rex Aegypti conditor Memphios 214
Miniada 9
Minutianus conſpirator in mortem C. Caligulæ 505.508
Miphiboſeth filius Ionathæ quæritur à Dauid & ditatur 176
Miphiboſeth ambitionis delatus exhæredatur 184
Miphiboſeth falſo delatus excuſat ſe apud regem 190
Miſa rex Moabitarum 239
Miſach nomen Miſaelis pueri apud Nabuchodonoſor 274
Miſael puer ſocius Danielis, à Babylonijs Miſach dictus Ibid.
Miſſelis ciuitas 602
Mitra pontificis 69
Mithridates reuexit ſacra uaſa templi ablata 281
Mithridates Synaces præfectus Parthorum 359
Mithridates Parthorũ perfuga dimittitur à Gabinio 370
Mithridates Pergamenus Cæſari auxiliatus contra Aegyptios 371
Mithridates gener Artabani regis Parthorum 502
Mithridates mouet arma cõtra Anileum 503
Mithridates ſuperatur ab Anileo 502
Mithridates uicißim ſuperat & occidit Anileum 503
Moabitarum terram depopulantur Ioram, Ioſaphat, & rex Idumææ 239
Moabitarum rex immolat filium 240
Moabitæ à Babylonijs ſubiugati 275
Moab filius Loth ex filia ſeniore 18
Moabitæ populi Ibidem
Moabitæ uincũtur à Ioſaphat 234.237
Moabitis regio 88
Moabitæ ſuperati à Saul 141
Moabitas debellat Dauid 175
Modin uicus 522.548
Monobazus 639
Monobazus Bazeus rex Adiabenorũ frater & maritus Helenæ 529
Monobazus filius Monobazi Bazei ex Helena Ibidem
Monobazus iudaiſmum ſubit 532
Monslingon ciuitas 364
Mopſueſtia ciuitas Ciliciæ 359
Moraim mons, in quo immolatus Iſaac 19
Moſes trium menſium expo ſitur 46
Moſis ſapientia 2
Moſis educatio eiuſq; nominis etymologia 47
Moſes diadema Pharaõis cõculcat Ibi.
Moſes dux Aegyptiorum 48
Moſes Tharbin filiam regis Aethiopiæ duxit uxorem 49
Moſes regẽ Aegypti latenter fugit 49
Moſes uidẽs rubum ardentem, iubetur educere filios Iſrael de ægypto 50
Moſis prodigia 52.53
Moſis uirga magorum uirgas conſumpſit 52
Moſen lapidare uoluerunt Hebr. 55.58
Moſis confidentia 55
Moſis oratio ad populum Iſrael Ibidẽ
Moſis oratio ad deum Ibidẽ
Moſes educit Iſraelitas in Sina mõtẽ 57
Moſes uirga aquã è petra elicuit 59
Moſe manus extendẽte Hebræi uincũt Amalechitas 60
Moſes excepit Rahuel ſocerum ſuũ uenientem ad Sina 62
Moſes paruit monitis ſoceri Ibidem
Moſis tabulæ 64.65
Moſes quadraginta dies nullo cibo humano participatus Ibidem
Moſis tabernaculum 65
Moſis arca 67
Moſis orõ ſuper ſacerdotio Aaron 71
Moſes bellicoſos recenſuit 78
Moſes coturnicibus magnum exercitũ ſatiat 79
Moſen iterum populus ſeditione adoritur 79
Moſes populo ad Chananæorum termi nos ducto, loquitur 80
Moſes explorari ſuadet Chanan. 80
Moſen iterum Hebræi occidere adoriti 80.86
Moſis autoritas, legumq; eius reuerentia 81
Moſes iterũ ſeditionẽ paſſus 83.86
Moſes ad Core ſeditioſum 84
Moſes inuitat Datan & Abyrom Ibid.
Moſes à rege Idumæorum repulſam paſſus 87
Moſes cũ filijs Iſrael uicit Seon, & Og reges Amorræorum 89
Moſes caſtrametatur ad Iordanẽ 89
Moſes Ioſue ſucceſſorem facit 94
Moſis conſtitutio de hæreditate filiarum 97
Moſis oratio ante mortem & conſtitutiones 95
Moſes populo legem ſcriptã dedit 96
Moſes conuocat eccleſiam & prophetizat 105
Moſis mors & ſublatio 106
Moſis laus & collatio ad alios legislatores 814
Moſaicæ legis liber intra theſauros tẽpli inuentus 264
Mulierum teſtimonium 98
Mulier à uiro Leuita membratim ſecta in ſingulas tribus mittitur 118
Mundi creatio 3
Mundi adoleſcentis doloſum ſtuprum cum Paulina 479

Muri Hieroſolymorum tres 714
Murium multitudo Azotorum prouinciam deuaſtauit 134
Muſca idolum Accaron 238
Mutianus præfectus Syriæ Iudæorum ſtatuta tutatus 313
Mygdonia, nunc Antiochia 531
Myrrha filia Cynaræ regis 551

N

Naama mater Roboam 219
Naarus 636
Naas rex Ammonitarum Iſraelitis captis oculos dextros eruebat 141
Naas occiſus à Saul 141
Nabal uir ſtultus & crudelis 159
Nabal interpretatur demens 160
Nabal moritur Ibidem
Nabalota ciuitas 364
Nabathæa prouincia 19
Nabath pater Hieroboam 218
Nabathæi 327
Nabathæi Arabiæ gens 334
Nabathæi expugnantur à Ionatha Abarom 345
Nabla muſicum inſtrumentum 208.193
Naboth iniuſte lapidatus aſtu Iezabel 231
Nabuchodonoſor primus rex Babyloniorum regem Aegypti & omnem Syriam ſubiugat &c. 266
Nabuchodonoſor omnes Iudæorum nobiles caſtrat, & literis inſtituendos curat, ubi multa alia de eo 274
Nabuchodonoſor ſecundus, filius ſuperioris & ſucceſſor 276.277
Nabuchodonoſor ſucceſſores 277
Nabuthæi ager 246
Nabuzardan princeps Babyloniorum contra Hieroſolymam 270
Nabuzardan templum ſpolijs & incendijs, ciuitatem excidijs, populũ exilio afficit 270
Nacebus dux latronum ab Herode uictus 455
Nachor fratris Abrahæ genealog. 14
Nadab fil. Aaron igne cõſumptus 75
Nadab filius Hieroboam patri ſucceſſit in regno 225
Nadab & omnis generis Hieroboam interitus Ibidem
Nadab mortuo, Baaſa occiſor eius regno potitus Ibidem
Naema filia Tubalcain 6
Naida locus quem Cain incoluit 5
Namaſus pater Hieu 230.245
Narbatha regio 623
Nathan filius Dauid 175
Nathan alius propheta narrat Dauid deo placere ſtructurã templi 174
Nathan fil. Dauid arguit patrem 179
Nathan Adoniam regno pellit, & ungit Salomonem 197
Nathanael filius Ieſſe 148
Naufragium Ionæ prophetæ 253
Naum prophetia 255
Nazaræi Corban offerunt 87
Neemias Iud. pincerna Xerxis 292
Neemiæ oratio ad populũ muros Hieroſolymorum reparaturi Ibidem
Neemiæ cura & labor de reparandis muris Hieruſalem 293
Neemias moritur 294
Neerda ciuitas 498
Nemrod filius Chuſi 12
Nemrod filius Cham cõtemptor dei 10
Neptalim filius Iacob ex Bala 26.45
Neptalitæ quam terram ſortiti 113
Ner patruus Saul 145
Nergella princeps Babyloniorum contra Hieroſolymam 270
Neriæ filius Vriæ ſacerdos 271
Neriæ pater Baruch diſcipulus Hieremiæ Ibidem
Nero fil. Domitij 537.619
Neronis crudelitas Ibidem
Nero Veſpaſianum contra Iudæã mittit 647.648
Neruis cur Iudæi abſtineant 28
Nicanor præfectus hoſpitum Ptolemæi regis Philadelphi 311
Nicanor præfectus Sichimitarum 322
Nicanor Demetrij amicus, in bello occiſus contra Iudam Machabæum 332
Nicanoris Seleuci beneficentia in Iudæos 313
Nicaula regina Aegypti & Aethiopiæ 214
Nicolaus Damaſcenus Iudæis patrocinatur 313
Nicolai pro Iudæis oratio ad Agrippam 422
Nicolaus Damaſcenus legatus Herodis ad Cæſarem placandum 436
Nicolaus Damaſcenus pro Archelao uerba facit 469
Nicolaus Archelaum expurgat 469
Nicomedes Gabinium & Scaurum accuſat 365
Nicopolis ciuitas 707
Niger Pereites 642
Niger occiſus 692
Nilus fl. 49
Nilus in ſanguinem uerſus 65
Niniue ciuitas 261
Ninus ciuitas 12
Niſan primus menſis 54
Niſibis oppidum 498
Niſibis terra 531
Nobe ciuitas 155
Nocheus repudiũ Vaſtis ſuaſit 294
Noe ſeruatus 7
Noe anno ætatis ſexcentesimo diluuiũ eſt factum eodem
Noe preces, & pactum cum deo 8.9
Noe ætas, mors, & filij 9
Noe græce Nochus 11
Noe plantator uineæ, inebriatus 12
Noe arcæ ubi ſeruentur reliquiæ 529
Noemis uxor Elimelech 131
Noemis interpretatur felicitas Ibidem
Norbanus occiſus 512
Noua, loci nomen 157
Numerus hoſtiarum, quas Salomon in templo obtulit 211
Numenius Antiochi legatus Ionathæ Abaron ad Ro. & ad Spartiat. 345
Numidius Quad. præſes Syriæ 535

O

Obededom Leuita per arcã dei ditatus 174
Obeth diſpenſator Achab 240
Oblationũ deuotio in tabernaculo 71
Obus pater Micheæ prophetæ 235
Obodas rex Arabum 431
Ocona ciuitas Iudææ 334
Octauia filia Claudij ex Meſſalina uxore Neronis 537
Ochozias filius Achab patri ſuccedit in regno 236
Ochoziæ ſcelerati regis caſus 238
Ochoziæ ſuccedit Ioram Ibidem
Ochozias filius Ioram (mendoſe hunc legis uocatum Oziam) 244.245
Odidas propheta 256
Odolla ciuitas 155
Odolla à Roboam ædificata 222
Ofellius Hieroſolymita 385
Og rex Galadinæ & Galanitidis perimitur 89
Og regis lectus ex ferro factus eodem
Ogys regio 16
Obad filius Simeonis 43

Olda prophetiſſa 264
Olibema uxor Eſau 25
Olympus legatus Herodis 458. 595
Olympias filia Herodis uxor Ioſippi eius fratruelis 443
Onias patri Iaddo ſuccedit in ſacerdotium 305
Onia mortuo filius eius Simon Iuſtus ſuccedit 308
Onias filius Simonis iuſti pontifex poſt Manaſſen. & eius auaricia 315.316
Onia mortuo ſuccedit Simon 320
Onias filius Simonis patri ſuccedit in ſacerdotio ibidem
Onia mortuo Antiochus ſacerdotij prncipatū dedit Oniæ Menelao 321
Onias Menelaus reliquit patrias leges ut placeret Antiocho eodem
Onias Menelaus occiditur 330
Oniæ ſucceſſit Alchimus, qui & Ioachim 330
Onias Oniæ tertius filius fugit ad Ptolemæum Philometorem regem Aegypti occiſo Onia Menelao 330.337
Oniæ gratia apud Ptolemæum 337 & deinceps
Onias interficitur 364
Oniæ prouincia 372
Oniæ templum clauſum & depræda-tum 781
Onzora oppidum 360
Ophlas locus 654.715
Ophni filius Eli ſacerdotis 132
Ophni à Palæſtinis occiſus 135
Ophyra locus Indiæ nunc terra aurea 215
Oppida ſub ditione Iudæorum regnante Alexandro Iamneo 360
Oppreſſio filiorum Iſrael 45
Oppreſſio grandinis in Aegypto 53
Oraculum de rege Babyloniæ quod capturus eſſet Aegyptum 278
Oratio ſerui Abrahæ pro Rebeca 21
Oratio Iacob ad Rachel 25
Oratio Iudæ pro Beniamin ad Ioſ. 40
Oratio Moſi ad deum aduerſus Datan & Abirom 85
Oratio cuiuſdam Eleazari ad commilitones ut mortem ſeruituti præferant 775
Ordinatio ſacerdotum & Leuitarum per Dauid 198
Oreb rex Madianitarū occiditur 124
Organorum muſicorū Dauid ſpecies 195
Oriblo oppidum 364
Ormiza uicus 576
Orpha uxor Chelion 131
Orphan Iebuſæus 178. 195
Orſanes transfuga Parthorū 559.570
Oſtracine oppidum 707
Otho imperator & eius mors 699
Oza extinguitur 174
Ozi filius Eli patri ſucceßit in ſacerdotio 134
Ozias prior, filius Amaſiæ rex Hieroſolymorum poſt patrem 252
Oziæ præſumptio ac percuſſio 254
Oziæ regnum & ſtudium 154
Oziæ plaga & mors ibidem
Oziæ ſuccedit Ionathan 254.255
Ozias alter, rex ſuccedēs Phaceiæ 257
Ozias tributarius Aſſyriorum ibidem
Ozias captus cū decem tribubus trāſfertur in Mediam & Perſida 258

P

Pacorus rex Medorum 552
Pacorus dux Parthorum 584
Pacori fraus in Phaſelum 566.585
Paleſtina 15
Paleſtinorum meſſes populatur Samſon 129
Paleſtini ſuperati ab Hebræis 136. 137
Paleſtini ſuperati 145. 192
Paleſtini uincunt Hebræos 165
Paleſtini uicti Hieroſolymis 175
Paleſtini ſuperati ab Ozia ſecundo 254
Pallas Herodis uxor primi 445. 592
Pallas ſeruus Antoniæ 488
Palus Aſphaltitis 15
Pamphylicum mare diuiſum 56
Panes propoſitionis 68
Paneas oppidum 475
Panium 579
Paphlagones olim dicti Raphæi 11
Papyron locus 556
Pappus dux Antigoni occiditur 395 & 575
Paradiſi plantatio & flumina 4
Parentum contemptores 101
Parmenio arguit Alexandrum Magnum 504
Parthi laudantur 629
Parthicum bellum contra Herodem 385.566
Parthenius fluuius 794
Paſchæ feſtiuitas & ſignificatio 74
Paſchæ ſacrificia 75 (460
Paſini caſtrum 529
Patroclus Chereæ legatus Iudæorum ad Romanos 377
Paulinæ ſtuprum 478. 479
Paulus Aruntius 511
Pauſanias Ceraſtæ filius occidit Philippum regem Macedonum 502
Pedanius legatus 590
Pedani robur & peritia militaris 746
Pella ciuitas 366. 650
Peluſium Nili oſtium 146
Peluſij obſidio 268
Peluſium ab Antipatro captum 560
Pentecoſtis ſolennitas 76. 350
Percuſſorum lex 105
Perita Niger 659
Pergamenorum decretum pro Iudæis
Periſtereonos ſaxum 734 (379
Petra Arabiæ ciuitas, & caſtellum 368. 446
Petronia uxor Claudij 537
Petronij contra Iudæos miſſi prudentia & modeſtia 494. 495
Petronio per literas Cæſaris quid mandatum 497
Petronius diuina prouidentia liberatus 498
Phaceias filius Manaben patri ſuccedit & moritur 255. 257
Phaceias ſecundus, Romeleæ filius, rex Iſrael 255
Phaceia mortuo ſuccedit Ozias rex Iſrael 257
Phædra uxor Herodis 443. 592
Phanuel ciuitas 220
Pharam uallis 700
Pharaones omnes Aegyptiorum reges dicti uſque ad ſocerum Salomonis
Pharaon Aegyptijs interpretatur rex (214 214
Pharaoth Aegypti rex ſocer Salo. ibi.
Pharathon ciuitas Effraim 127
Pharao Sara potiri conatus 14
Pharao Abraham donauit eodem
Pharao natalicia celebrat 35
Pharao rex ſuper fratribus Ioſeph lętatur 42
Pharaonis ſomnia 35
Pharaonis edictum de Iſraelitarum maſculis ſubmergendis 45
Pharaonis regis diadema cōculcatum à Moſe 47
Pharan id eſt conuallis 25
Pharanx Antiochi 554

Phariſe.hæreſis 345.417.445.474
Phariſæorum & Sadducæorum contro uerſia 353
Phariſeis adminiſtratio regni conceſ/ſa 361
Phariſæi quidam conſpirationis in He/rodem conſcij occiduntur 445
Pharus inſula 704
Phaſelus maio. Hero. frater.374.484
Phaſelus Felicem ſuperat 382
Phaſelus tetrarcha Iudææ 565
Phaſelus Hieroſol. præficitur 562
Phaſelus moritur captus à Parthis,ca/put ſaxo illidens 386. 567
Phaſelus & phaſelis turris & oppidi nomen 428.580
Phaſelus frẽdus ſi. Herodis 592.445
Pherecydes Syrius 784
Pherora filius Antipatri frater Hero/dis 371
Pherora Ioſippi fratris ſui caput rede/mit 392
Pherorας pro ultione fratris caput Pap po præcidit 395.575
Pheroræ odiũ in filios Mariãnes 424
Pherorας defert Herodẽ amoris in Gla phiram nurũ apud eius filium 430
Pherorας Herodi conciliatus 434.588
Pheroræ cõſpiratio in Nero. 445.592
Pherorας moritur 447.594
Phiala lacus 672
Phicolus dux Abimelech 25
Phideas ſacerdos templi 271
Phideas Athenienſis 505
Pliladelphia 555
Philadelphinorum diſſidium cum Iu/dæis 528
Philarchus amicus Sylæi comprehen/ditur ab Herode 446
Φιλέλλην 355
Philippion Minæi Ptolemæi filius occi/ſus à patre 371.560
Philippus rex Macedonum Pauſania interemptus 302
Philippus tutor regni Antiochi 529
Philippus Antiochi regnum inuadens, nactuſq; occiditur 330
Philippus Antiochi Grypi filius 359
Philippus fil. Herodis 443
Philippo quid legatum ſit à patre 458
Philippus Iudæam gubernat abſente Archelao fratre 461
Philippo pars Iudææ datur à Cæſa/re 470
Philip. quas ciuitates condiderit 475
Philippus abſq; liberis mortuus 482
Philippus Iachimi fil. dux 641
Philo legatus Iudæorum contra Apio/nem 494
Philiſtiim filius Nemrod 12
Philiſtiim prouincia eodem
Philiſtus 784
Philoſtephanus 356
Philoſtratus de rege Babylo. 277. 790
Phinees filius Eli à Palæſtinis occidi/tur 132
Phinees fil. Eleazari nepos Aaron 115
Phinees Zamariam interfecit 94
Phinees dux Iſraelitarum contra Ma/dianitas Ibidem
Phinees prophetizat 116
Phiſcon Ptolemæus 320
Phiſon fl. paradiſi 4
Phœbus legatus 639
Phiolaus rex Aſſyriorũ contra Syros pugnaturus munerib. placatur 255
Phraatis parthorum principis humani tas in Hyrcanum 395
Phraates princeps Parthorum à filio occiſus 396. 476
Phryges olim Tigranei dicti 11
Phut filius Cham 12
Phut fl. Phuti populi, prouincia Ibidem
Pini natura 216
Piſo legatus Pompeij 567.557
Piſo German. ueneno interimit 477
Piſtoris Pharaonis ſomnium 35
Pitholaus dux Hieroſolymorum 369
Pitholaus captus 371. 560
Placidus Itaburio mõte potitus 559
Placidus dux Veſpaſiani militum 650
Placidus inuadit Iotapatam 653
Planctus nomen ſyluæ 173
Platane uiæ 440. 590
Plintine 704
Pluuia ſuſpenditur ſub Achab 228
Pluuia redyt precibus Heliæ 230
Poetarum, pictorum, & opificum licen tia, multarum gentium ſtulticia in/troducta 821
Polemon rex Lyciæ 536
Pollio præſes cuſtodiæ Claudij 521
Pollio Phariſæus 395.417
Pollio Romanus Herodis amicus filios ſuſcepit erudiendos 415
Polybius carpitur à Ioſepho 328
Polydeuces ſeruus C. Caligulæ 505
Pompeius Magnus Tigranẽ debellans, Scaurũ ad Syriam mittit 365. 455
Pompeij contra Ariſtobulum Iannæi geſta 366. & 367
Pompeius Hieroſolyma & templo po/titus eiusq; modeſtia 367
Pompeio aurea uitis mittitur ab Ari/ſtobulo 365
Pompeius Syluanus conſul 529
Pompidius ſenator 507
Ponderum inuentio 6
Pontificum inſolentia erga ſacerdo/tes 541
Pontificũ Hieroſolymæ catalogus 271
Pontificum & ſacerdotum pugna Hie/roſolymis facta 539
Pontificum ab Aaron uſq; ad Hieroſo/lymorum excidium catalogus 542
Pontificia ſtola à quibus ſolita conſer/uari 419
Pontius Pilatus præſes Iudææ & eius regimen 476
Poppea uxor Neronis 543
Portius Feſtus præſes Iudææ poſt Fe/licem 539
Portus Alexandrinus 704
Præſagia Hieroſolymitani excidij 752
Primitiarũ ex frugibus immolatio 76
Principes ſint in unaquaque ciuitate ſeptem 98
Principes militiæ Salomonis 103
Priſcus Centurio 746
Procella uehemens Iudæorum crudeli/tatem ulciſcens de Onia quinto 564.
Procymia quid 580
Proculus Vitellius centurio 524.
Protagoras 822.
Prothanis ciuitas 15
Pſephinos turris 714.
Pſeudoprophetarum diuinatio de bello Achab contra Adadum 234.
Pſomphthoſianiron 56
Ptolemais ciuitas Galilææ 527.356
Ptolemaitæ populi Ibidem
Ptolemæus rex Geſſur 568
Ptolemæi, reges Alexandriæ dicti 214.
Ptolemæus Soter fi. Lagi rex Aegy pti poſt Alexandrum 305
Ptolemæus Soter cepit Hieroſoly/mam Ibidem
Ptolemeus captos Iudæos ducit in Ae/gyptum Ibidem
Ptolemæus Philadel. prioris ſucceſ/ſor, rex Aegypti librorum conqui/rendorum ſtudioſiſſimus 1. & 306

Ptolemæus inſtinctu Demetrij Phalerei Iudæorum leges in græcam linguam transferri curauit 506 &c.
Ptol. liberalitas in captiuos Iudæos 307
Ptolemæi epiſtola & dona ad pontificem Eleazarum 308.313
Ptolemæus precioſa munera deo offerenda miſit 309
Ptolemæus LXX ſeniores Iudæorum magnifice excepit, & præ gaudio in lachrymas prorupit 311
Ptolemæus Eupator ab Antiocho uictus 313
Ptolemæus Epiphanes 314
Ptole. Epiph. Oniæ infenſus reconciliatur per Ioſephū fil. Tob. 316
Ptolemæi mors 320
Ptolemæus Dorimenis 324
Ptol. Philometor annuit Oniæ ædificationem templi in Aegypto 338.548
Ptol. Philometor locat Cleopatrã filiã Alexandro Epiphani 339
Ptolemæus inſidias paſſus à genero Alexandro 340
Ptolemæus Alexandro Epiph. iratus, filiam matrimonio iũgit Demetrio Nicanori 341
Ptolemæo mittitur caput Alexandri Balais uel Epiph. Ibidem
Ptol. Simonem Matathiam ſocerum ſuum interimit 349.549
Ptolemæus ab Hyrcano Simonis filio obſeſſus, & occiſis Hyrcani matre & fratribus, fugit ad Zenonem Cotylam 349.550
Ptolemæus Phyſcon cultor Iudæorum 807
Ptol. Lathyrus filius Cleopatræ, uxoris Antiochi Soteris 355
Ptole. Lathyri victoria de Alexandro Iamneo & Iudæis 356
Ptol. capta Ptolemaide infantes coqui iußit Ibidem
Ptolemæus Minæi 362.554
Ptol. fil. occiſo, nurũ duxit uxo. 57.560
Ptolemæus dux militiæ Herodis interimitur 391
Ptol. aulicus Herodis accuſatur 434
Ptolemæi ſententia de teſtamento Herodis 459
Ptol. latro à Fado peremptus 528
Ptol. Iamblychi fil. 372.560
Ptol. Lagus cultor Iudæorum 806
Ptol. Euergetes cultor Iudæorum 807
Ptolemæi uarij 806.807
P. Dolobellæ et M. Anton. decreta pro Hyrcano tertio & gente Iud. 377
P. Seruilij decretũ pro Iudæis 378
P. Petronius iniuriam Doritarum in Iudæos ultus 423
Pudens Romanus 746
Pueri primũ leges diſcere iubentur 98
Puerperarum leges 77
Putiphares Aegyptius emit Ioſeph 52
Putiphares Heliopolitanorũ ſacerd. 56
Pythagoras philoſ. 417. 784. 795

Q

Q Vinquennalia certamina celebrata Hieroſolymis per Herodem 411.427
Q. Hortenſius 363
Q. Metellus Creticus Ibidem
Q. Pompeius 521
Quintiliæ mulieris tortura 507

R

Raab ob beneficentiã ſaluata 107
Rabazacus Themaſius 285
Rabath Ammonitarum ciuitas à Ioab obſeſſa 178
Rabath urbs deletur à Dauid 180
Rachelis pulchritudo 25
Rachel promittitur Iacob Ibidem
Rachel collocat famulam uiro ſuo 26
Rachelis & Liæ diſſidium ac reconciliatio Ibidem
Rachel idololatria & aſtutia 27
Rachel ex partu mortua, & ſepulta in Ephrata 29
Ragaba caſtellum 360
Rahuelis prudentia ad Moſen ſuper litibus populi expediendis 62
Rahuel ſacerdos ſocer Moſi 49.62
Rhamnus arboris genus 125
Ramatha ciuitas 226.245
Raphaneæ ciuitas 765
Raphim uxor Adad 218
Raphidim terra 59
Raphia ciuitas expugnata 357
Rapſacis geſta 260
Raſin occiditur à rege Aſſyriorũ 256
Ratio quid, quibus coniuncta, & quid agat 826
Rathimus molitur contra Iudæos ciuitatem & templũ reſtauraturos 283
Rebe rex Madianitarum 94
Rebecca fi. Bathuelis uxor Iſaac 22
Rebecca parturijt geminos Ibidem
Rebecca fallit maritum 25
Rebecca ſepulta in Hebron 29
Reblata ciuitas 270
Recem rex Madianitarum 94
Recha fil. Remnon occidit Iſboſeth 171
Regum hiſtoria 132
Rhegini populi olim dicti Aſchenezei 11
Remnon pater Banææ & Rechæ 171
Reſpha concubina Saul cum Abner concubuit 167
Reu fil. Phaleg quando genitus 15
Rex quomodo eligendus 99
Ribdaluſa ciuitas 364
Rhinocolura oppidum & locus 360
Riſa uicus 586
Roas petra 119
Roboam fil. Salomonis 185
Roboam duarum tantum tribuum rex factus patre mortuo 219
Roboam quomodo defectionem tribuũ paſſus eſt Ibidem
Roboam moliri bella in Hieroboã prohibetur à deo Ibidem
Roboã quas urbes cõdiderit 222.224
Rob. infertur bellũ à Suſacho 222
Roboã repulſam patitur à deo per Semeiam 225
Roboã mortuo ſuccedit Abias fil. 225
Roboth pileus 25
Rom. prima amicitia cũ Iudæis 332.335
Ro. Iudæis libertatem auferunt 368
Romanorum victoria de Iudæis M. Antonio & Gabinio ducibus 368
Romani in Maſſada interfecti 638
Romani contra datam ſibi fidem à Iudæis occiſi 634
Ro. exercitus cæſus ab Hieroſoly. 639
Romanorũ 5280 occiſi 641
Rom. diſſidium inter ſeſe 563
Rom. militaris diſciplina & laus 651
Ro. in obſidione Iotapatæ multis cladibus afflicti 657. & deinceps
Romanorum uariæ pugnæ circa Hieroſolymam. 711. & deinceps
Rophon ciuitas à Iuda Ma. capta 527
Roxane Herodis filia 592
Ruben quid ſignificet 26
Ruben fratricidium diſſuadet 31
Ruben nocte ad lacum uenit erepturus fratrem 32
Ruben oratio ad Ioſeph 37
Rubenitæ altare collocant in ripa Iordanis 114
Rubrius Gallus 765

Rubri maris diuiſio 56
Ruta immenſæ magnitudinis 769
Ruth hiſtoria 131
Ruth uxor Maabon, uxor Booz fa-
cta 131.132

S

SAba ciuitas Aethiopiæ 48
Sabach unus principum militiæ Sa-
lomonis 204
Sabadaias princeps à Ioſaphat inſtitu-
itur 237
Sabatei 11
Sabaſſarus præfectus Syriæ & Phœni-
ciæ 288
Sabatacha 12
Sabatacheni eodem
Sabbatum quid 3
Sabbaticus annus 376
Sabbaticus amnis 765
Sabei populus 12
Sabæus cõtra Iudæos cauſam agẽs pro
tẽplo Garizim, morte dãnatur 338
Sabee ſeditio contra Dauid 191
Sabee caput per murũ demittitur 192
Sabion prodit inſidias Alexandræ in
Herodem 197
Sabia mater Ioæ 249
Sabinus Cæſaris curator 461
Sabinus rerũ Cæſaris curator propter
tyrannidẽ à Iudæis obſidẽtur 464
Sab. fugit Vari conſpectum 468
Sabinus conſcius coniurationis in C.
Caligulam factæ 512
Sabin. Capitolio potitus occiditur 706
Sabinus Syrus in exercitu Hieroſoly-
morum murum primus conſcendit
ac cadit 740
Saboch Ethæus gigantum proles 192
Sacerdotum & eorum uxorum lex 78
Sacerdotij commutatio ex tribu in tri-
bum 134
Sacrificiorum genera & leges 74
Sacrũ tabernaculũ cõſtituit Ieſus 112
Sadoch princeps ſacerd. 172
Sadoch Tacheus comitatur Dauid è re
gno pulſum 184
Sadoch ſacerdos refragatur Adoniæ
pro regno 196
Sad. hæreſis 345.417.445.474.540
Sadducæorum & Phariſæorum contro
uerſia 353
Sadoch fil. Achitobi ſub Dauid ſacer-
dos 199.271
Saddocus Phariſæus concitator ſeditio
nis aduerſus Cyrenium, & autor
quartæ ſectæ Iudæorum 474
Sais ciuitas 788
Sallis oppidum 648
Salmanaſar rex Aſſyriorum tributari-
um ſibi fecit regẽ Iſrael 259
Salomon fil. Dauid ex Betſabee 180
Salomoni mandatur à patre ſtructura
templi 199
Salomon ungitur in regem 197
Salomon ſecũdo ungitur in regẽ 199
Salomon filiam Pharaonis duxit uxo-
rem 202
Salomon quid à deo impetrauerit, &
eius prudentia 202
Salomonis quotidianum conuiuiũ, ſa-
pientia, libri, poteſtas in dæmones
&c. 203.204
Salomonis hoſtiæ & ſacrificia 211
Salomonis quãta fuerit argẽti & gem-
marum copia 216.217
Salom. uxores & concubinæ 217
Salomonis regia 212
Salomon ænigmata ſoluit 213
Salomon quas urbes condiderit 214
Sal. obitus, ætas, & ſepultura 218
Salom. equiſonũ ornatus 219
Salome Alexandra uxor Ariſtobuli fi-
lij Hyrcani Ioannis 355
Solome filia Antipatri, ſoror Herodis,
traducit Mariamnen apud Herodẽ
uiolati matrimonij 400
Salome à Cuſtobaro repudiũ paſſa 410
Salomes odiũ in filios Herodis ex Ma-
riamne 421.590
Salome filiam ſuam corrumpit 430
Salome amore in Sylæũ fruſtrata, adul-
terij habetur ſuſpecta 431
Salome coacta nubit Alexæ 442
Salome Herodi conſpirationem in eum
indicat 445
Salome Iudæos ab Herode comprehen-
ſos carcere ſoluit 458
Salome ut pacis ſemper æmula, Antipa
trum contra Archelaum agere con
citat pro regno Iudææ 461
Sal. ciuitates ab Auguſto donatæ 470
Salome mortua Marco Iudæam guber
nante 476
Salome filia Herodis 592
Saltis rex 788
Sallum filius Ideæ, ſacerdos 271
Samachonitis palus 122
Samariæ deſcriptio 650
Samaria expugnata à Cereale 668
Samareon ciuitas & Samarus 227
Samaria unde dicta Ibidem
Samariæ ab Adher obſeſſæ tanta fames
ut duæ mulieres filios ſuos ederint 241
Samaria olim, nunc Sebaſtia & Seba-
ſte 412
Samaria obſeſſa ab Hyrcano Ioanne,
ſacerdote deletur 352
Samaria capta à Tyro Aſſyriorum re
ge 258
Samaritæ hoſtiũ caſtra prædãtur 242
Samaritæ accuſantur apud Dariũ 289
Samaritæ cuius fuerint naturæ 304
Samaritæ & Cuthei ijdem 259
Samaritanorũ cum Iudæis diſſidia 535
Samaritanorum mala in Iudæis 315
Sambalas Samarita equitũ præ. 289
Samei uiri iuſti ſentẽtia de Hero. 374
Samareorum ſeditio 480
Samoſata oppidum 591
Samſonis etymologia & natiuitas 128
Samſon leonem ſuffocat Ibidem
Samſon trecentis uulpibus depopula-
tus meſſes Palæſtinorum 129
Sam. Gazæ portas effregit 130
Samſon per Dalilam deluſus Palæſti-
nis traditur 130
Samſon interijt unà cum tribus hoſti-
um milibus Ibidem
Sam. quæſtio Thamnitis propoſita 129
Samſonis parentes & uxor occiſi à Pa-
læſtinis Ibidem
Samuelis ortus 133
Samuel indignatus inungit Saul 139
Sam. prædicit afflictiones populo 138
Samuel prædicens Saul auferendũ re-
gnum iniuria afficitur 174
Samuel pergit Bethlehẽ uncturus Da-
uid regem 148
Samuel ſenex filijs res diſpenſandas in-
iungit 137
Samuel Palæſtinos ſubiugauit 136
Samuel cladem Iſraeliticam & filiorũ
Eli perditionem prædicit 135
Samuelis oratio ad populum 142
Samuelis uerba, tonitrua confirma-
runt 146
Samuelis reſponſio ad Saul ſuper ino-
bedientia 147
Samuelis mors 159
Samuelis umbra alloquitur Saul 163
Sanabalath Samarita pater Iſacham,
ſocer Manaſſe fratris Iaddi 302

Sanabalath promittit ſacerdotium genero ibidem
Sanabalath ab Alexãdro obtinet potestatem condendi templũ genero 305
Sanabalath mortuus eodem
Sanagar princeps Hebræorum 122
Sanctum ſanctorum in tabernaculo Moſis 66
Sapha ſcriptor Ioſiæ regis 264
Saphin locus interpretatur ſcopulus
Saphat pater Heliſæi 231 (303
Sapphirus Her. amitus accuſatur 434
Saraias ſcriba exercitus Dauid 167
Sarabaſnas & Siſinnes ſatrapæ 282
Sara uxor Abrahæ 14 &c.
Sarę ætas mors & ſepultura 20
Sardonychum in ueſte pontificali natura miranda 75
Sarobarzanes præfectus Syriæ 287
Sareas pontifex 271
Sarepta ciuitas 228
Sardianorum decretũ pro Iudæis 373
Saris princeps Babyloniorum contra Hieruſalem 270
Saruia ſoror Dauid 161
Saturninus procurator Syriæ 435
Saturnini ſentẽtia de filijs Herod. 440
Satum menſuræ genus 245
Saturninus coniunx Paulinæ 478
Saturninus tutor Fuluiæ 480
Saul filius Cis ungitur in regem 139
Saul perditas oues quærens uenit ad Samuelem ibidem
Saul ad regnum electus ſeipſum abſcondit 140
Saul pugnauit Naas et Ammonitas 141
Saul ſecundo ungitur in regem 142
Saul à ſuis militibus deſtituitur 143
Saul hoſtium 60000 occidit 145
Saul iubetur penitus abolere Amalechitas 146
Saul regno priuatur 147
Saul agitur dæmonio 148
Saul ſuo gladio interit 166
Saul & filiorum corpora præciſis capitibus ſuſpenſa ab hoſtibus eodem
Saulis ſceleris in Gabaonitas expiatio 192
Saul alius Agrippæ cognatus 541
Saulus legatus 632
Scala Iacob 24
Scaurus pecunia corruptus 365 & 368. 555
Scipio Alexandrum Ariſtobuli filium ſecuri percuſſit 372
Scopos locus 659. 711
Scythopolis &
Scythopolitæ 635
Sebaſtia ab Herode cõſtructa 415. 579
Sebaſtia, olim Samaria 412
Sebuſtus portus 449
Sebathata conuallis 225
Sebeth ciuitas Galaaditidis 127
Sebon ciuitas 360
Sebonitis regio 320
Sedechias rex Hieruſalem poſt Iechim 267
Sedechias in obſidione Hieruſalem conſultat Hieremiam 277
Sedechias capitur 270
Sedechiæ filij perimuntur, ipſe autẽ excæcatus ducitur ad Babyloniã 270
Sedechias in Babylone moritur, & honorifice ſepelitur 271
Sedechiæ pſeudopropheta 235
Seductio Euæ 4
Segehem locus 166
Segete loci nomen 156
Segor locus 18
Seiran uilla 23
Seir mons 29
Seianus inſidiator Tiberij 488
Sella uxor Lamech 6
Selenſarus patrem occidit 261
Seleucus Nicanor Babylonem appreheudit 505
Seleuci Nicanoris beneficia in Iud. 513
Seleucus Sóter filius Antiochi 320
Seleucus filius Antiochi Grypi Antiochum Cyzicenum patruum occidit 358
Seleucis expugnatur ibidem
Seleucia ciuitas condita à Seleuco Nicanore 503
Seleucia 554
Seleuciæ Iudæi cæſi 504
Selene Cleopatra regina Syriæ 362
Seleucia urbs Syriæ circa Antiochiam
Sellum interfecit Zachariam (548 filium Hieroboam, & eiuſdem interitus 254
Semeias propheta Roboam 219. 222
Semeias filius Eli, fortis Dauid 195. 196
Semei conuicijs afficit Dauid exulantẽ 184
Semei exora ueniã à Dauid 189
Sem filij & earum gentes 12. 13
Semelius uetuit Iudæos ciuitatem & templum reſtaurare 283
Sennaar campus 9. 10
Sennacherib rex Aſſyriæ contra Hieroſolymam caſtrametatus 258
Sennacherib à filijs perimitur 261
Senatuſconſultum pro Iudæis 372
Sentij oratio ad ſenatum Romanum de imperio Cæſarũ abrogando 515
Seon rex Amorræorum 38
Sephori Galilææ populi 369
Sephoris à quo condita 475
Sephoris hoſtibus ſe tradit 638
Septem principes ſint uniuſcuiuſq; ciuitatis 107
Septimi menſis ratio 75
Septuaginta ſeniores Bibliorum interpretes cũ donarijs à rege dimittuntur 311
Sephor ciuitas Galilææ 475
Sephora filia Rahuelis uxor Moſi 51
Serebæus Iudæorum princeps in reditu à Babylone 286
Seron dux inferioris Syriæ 324
Serpens maledictus 5
Serritæ populi 162
Serui non ſint teſtes 88
Seth ſoboles & inuentiones 6
Sex. Cerealis tribunus 664
Sex. Cæſar Syriæ præſes 562
Sex. Cæſar inſidijs interficitur 380. 563
Sicelech uicus datur Dauid 162
Sichem filius Hemor uitiat Dinam 29
Sichima ciuitas eodem
Sichimitæ ſternuntur 29 & 126
Sichimitæ ſaluati per Saul 146
Sichimitarum fraudulentia 304. 522
Sichimitarũ epiſt. ad Antiochũ 32
Siclus Hebræorum numiſma 71. 187
Sidon filius Chanaan & ciuitas 12
Sidon capta ab Alexandro 305
Sidonius Sichimitas nuncupauit Hebræos 304
Sidrach ſocius Danielis 274
Siene 704
Sigerammus Emeſorum rex 526
Siloa fons 714
Silas Iudæus tyrannus 365
Silbonitis regio 650
Silas Babylonius 639
Silo ciuitas 218
Silo dux Rom. contra Parthos ab Antiocho filio Ariſtobuli pecunia corruptus 388. 570
Simeon à fratre Ioſeph obſes capitur 18
Simobarus rex Sodomitarum 15
Simon Gioræ Geraſenus ſeditioſus Iudæus 699

Simon ab Hieroſolymitis contra zelo/ tas præficitur 702
Simon à Romanis captus 760
Simon Romam ductus occiditur 768
Simon Iuſtus Oniæ patri ſuccedit in ſa/ cerdotium 308
Simoni mortuo Eleazarus frater ſucce/ dit ibidem
Simon filius Oniæ auaro patri ſucce/ dit 520
Simone mortuo ſucceßit Onias fil. eod.
Simeon filius Aſamonei 322
Simon Matathias filius. Matathiæ ibi.
Simon Matathias uincit Tyrios ibidē
Simon à regione Tyri uſq; ad Aegyp/ tum militiæ præficitur ab Antio/ cho 343
Simon Bethſuram capit 344
Simon populum Iudaicum ſuper luctu Ionathæ Abaron ſolatur 346
Simon dux populi factus, à Tryphone circumueniri nequijt, Mauſoleum fratri ſtruxit, & arcem Hieroſoly/ mis diruit 597. 347. 348
Simon perfidiam & ingratudinē paſ/ ſus ab Antiocho Sotere 348
Simon uincit Cendebeum 349. 549
Simon inſidijs Ptolemæi generi ſui in/ terfectus 549
Simon Doſithei legatus Iudæorum 351
Simon Buzi Alexādrini ſacerdos 414
Simon Herodis ſeruus Iudæam inſe/ ſtat 466. 606
Simon Eſſenus ſomnij Archelai in/ terpres 472
Simon Camithi pontifex poſt Eleaza/ rum Annæ 476
Simon Boethi Canthara pontifex 523
Simon Hieroſolymites detractor A/ grippæ maioris 525
Simon Galilæus crucifixus 533
Simon Cyprius Iudæus magus 536
Simon Ananiæ legatus Iudæorum 632
Simonis Sauli fortitudo 635
Simeon Gamalielis 682
Sina mons 50. 56
Siphas Galaadites 186
Sitennua puteus 25
Siſara dux exercitus Chananæorum interfectus à Iahel muliere 22
Siſinnius Syriæ & Phœniciæ præfe/ ctus 282. 287
Sobachus Ammonita 178
Sobnea, ſcriba Ezechiæ 260
Socrates 822
Socho loci nomen 149
Socho ciuitas à Roboam ſtructa 222
Sodomitæ uicti & Sodomitarum reges 15
Sodomorum excidium 16
Soemus 636
Soemus Herodi amicus mandatum He rodis pandit de Mariamne occi/ denda 407
Soemus interficitur 409
Sogane regio 674
Sol ſtetit 111
Solomona mater ſeptem Machabeorū martyrum 831
Solon legislator 814
Solyma ciuitas 16
Sondus Arabs à Syleo occiſus 446
Sophon & Sophaci 21
Sophas Raguelis 681
Soſibius primas cuſtodiæ Ptolemæi Philadelphi 306
Soſius Herodis adiutor in bello Anti/ gonum capit 394. 576
Spartiatæ 544
Spicilegium prohibitum 99
Sponſi bello inutiles 104
Stagnum Geneſar 475
Strabo Pompei meminit 357
Strabo Cappadox 352
Strabo Timagenes 355
Stratonis turris ibidem
Stratonis turris, nunc Cæſarea 412
Stratopedos incenditur 635
Stoccheus libertus Agrippæ maioris
Stola pontificalis à Vitellio (490 ſacerdotibus data 481
Stolæ conſeruandæ poteſtas Iudæis conceſſa 528
Stolæ ſacerdotales in tēplo Salomonis
Stolæ Leuitarum in templo Sa/ (208 lomonis eodem
Stultitia gētiliū redarguitur à Ioſepho
Suha Aegyptiorum rex 258 (820
Suba rex à Saul ſubiugatus 145
Sudeas Phideæ, ſacerdos 270
Suna ciuitas 162
Suſa ſcriba Dauid 192
Suſachus Aegyptiorū rex bellū mouet contra Roboam 222
Suſachus templū Salomonis ſpoliat 223
Suſa Perſarum metropolis 280. 292
Suſandrum caſtrum 831
Sycamina 356
Syllanus Epheſius 464
Syllanus rector Syriæ 447
Sylas libertus Aggrippæ maioris 490
Sylas præf. militiæ fit 523
Syleus accuſat Herodem apud Augu/ ſtum Cæſ. 436
Syleus Obodæ regis legatus exardet amore Salomes 431
Syleus Trachonitas ab Herode deſici/ entes ſuſcipit 435
Syleus per Nic. Damaſcenum accuſa/ tus damnatur à Cæſare 439
Simeon filius Iacob & quid ſignificet
Symeon obſes datur Ioſeph 38 (26
Syri populi 12
Syria regio ſubditur Dauid 175
Syria cenſetur à Cyrenio 473
Syria & Phœnicia oppugnantur 259
Syria capitur ab Alex. Epiphane 339
Syria à Iudæis uaſtata 635
Syri Samariam obſidentes turbantur à deo 242
Syriorum quot milia cæſa ab exercitu Achab 233
Syrorum bella contra Achab 232
235 & 236
Syrus rex Meſop. profligatur 177
Syſon pontifex 841

T

Tabernaculi filiorum Iſrael edi/ ficatio 65
Tabernaculi ornatus inſtrumenta 65
64 uſq; 71
Tabernaculi hoſtiæ igne cōſumptæ 72
Tabernaculorum ſolennitas 75
Taburius mons 115
Tanis ciuitas 707
Templi Salomonis ædificatio, uaſa & ornamenta 206
Templi eius deſtructi reparatio 287
Thabor mons 122
Thadallus dux exercitus Aſſyriorū 15
Thales philoſophus 784
Thalamus Iachin, columna 207
Thamar filia Dauid opprimitur ab Amnon 181
Thamar queritur fratri iniuriam ſibi illatam 182
Thamar Abſalom nupſit Roboam 185
Thaman occiditur 227
Thamna 650
Thamna concubina Eliphas 30
Thamna ciuitas Palæſtinorum 128
Thamnitæ populi 126
Tanganas præfectus 289
Tarſicum mare 216
Taraches rex Aethiopum 261

Tarbis Moſen amauit 49
Tarcheæ oppidum 644
Tarichena ciu. Caſſio capta 371
Taricherum obſidio 670
Tarſus oppidum 11
Tharſa ciuitas 254. 255
Thare patris Abraham mors 15
Thaumaſti clementia in Agrippam captiuum 49
Tauri laudantur 628
Theſbon oppidum 228
Thecos oppidum à Roboã ſtructũ 222
Thechua ciuitas 237
Termodoon flu. 794
Teglatphalaſſar rex Aſſyriorum 255 & 256
Thella uicus 649
Templi Salomonis ſtructura 206
Templum ſpoliatur à Suſſacho 223
Templum reparatur à Ioa primo 249
Templum Dagonis conflagratum 340
Templũ à Pompeio magno captũ 367
Themoſis rex 789
Theodus magus occiditur 535
Theodorus Zenonis multos Iudæorum occidit 357. 552
Theodotus eunuchus 295
Theophrastus 795
Theophilus pontifex 525
Thecoſta oppidum 365
Theodectes oculis orbatus temerario auſu de lege ſcripturus 312
Theopompus quid paſſus ſit quod legem attigerit ibidem
Thmoſis rex 789
Thermuſa concubina Phraatis 476
Thermut Pharaonis filia Moyſem expoſitum educat 46
Thou fœdus cum Dauid 176
Terræmotus in Iudæa magni Herodis tempore 576
Teſtari prohibetur unus 98
Thmuis locus 707
Tiberias condita ab Herode tetrarcha 476
Tiberiadis deditio ad Veſpaſianũ 670
Tiberius Auguſto ſuccedit in imperio 476
Tiberij uindicta de ſtupro Paulinæ & ſeductione Fuluiæ 480
Tiberij mors Vitellio nunciata 485
Tiberij indignatio in Agrippam & reconciliatio 486
Tiberij mors, natura & mores 487 uſque 492
Tiberij ſimulatio erga Caligulã 491
Tiberius Alexander præſes Iudææ poſt Fadum 535
Tiberius Gemellus filius Druſi, nepos Tiberij Cæſaris 590
Tigranes rex Armenius Iudæam inuadit 562
Tigris fluuius 4
Tirathua uicus 480
Tiridates rex Armeniæ 772
Titi & Veſpaſiani munificentia in Iudæos uictos 313
T. Liuius Pompei meminit 367
Titius Syriæ procurator 434
Tit. Veſpaſiani filius Alex. miſſus 648
Titi profectio in Iudæam 651. 707
Tittus Iotapatam capit 664
Titi geſta ibidem & inde
Titus diuinitus ſeruatus 710
Titus Phrygius 749
Thobona ciuitas 265
Tobias pater Ioſephi reconciliatoris Oniæ ad Ptolemæũ Eupatorem 315
Thou rex cum Dauid fœdus iniit 176
Thraces, olim Tirenſes 11
Trachonitis 650
Trachon prouincia Herodi datur, expulſo inde Zenodoro 415
Trachonitæ latrones interficiũtur 435
Traianus Iapham expugnat 662
Trebellius Maximus 516
Tres fortiſſimorum Dauid aquam inter hoſtes hauſerunt 193
Tripolis ciuitas 552
Troglodytis regio 21
Tryphon Diodorus Apamenus contra Demetrium Nicanorem 342. 343
Triphonis aducrſus Antiochum & Ionatham fraudulentia 346
Tryphon Ionathan Abaron fraudibus capiens interfecit 545. 547. 549
Tryphonis perfidia & nephas in Antiochum qui Theos dictus 548
Tryp. princeps à militibus cõſtituitur
Tryphon perimitur ibidẽ 548
Tryphon tonſor Hero. occiſus 591
Tryphon Theodionis tabellio 529
Tubalcain ferrariæ artis inuentor 6
Tubæ per Moſen inuentio 79
Thuribula in templo Salomonis 208
Turbatio Syrorum à deo facta 292
Turris Babylonibæ ædificatio 10
Tybris fluuius 480
Tyrannꝰ delator filiorũ Her. 437. 589
Tyrannus caſtrorum præf. 640
Tyria ueſtis 216
Tyridates rex Armeniæ 153
Tyriorum animoſitas 259
Tyro carpens Herodem in filiorũ mortem anhelantẽ cũ filio appre. 441
Tyrus rex & urbs 259
Tyrus urbs ab Alexandro uaſtata 305
Tyrus locus inter Arabiã & Iudæam
Tyropœon uallis 714 (320

V

Vachalim rex Ammõitarũ 262
Vadracus proiecit corpus Ioram in agrum Nabot 246
Vagoſes grauiter Iudæos mulctat 302
Valerianus dux contra Tiberiadẽ 669
Valerius Gratus Sabino auxiliatur contra Iudæos 465
Valerius Gratus præſes Iudææ poſt Annium Ruſum 476
Valerius Aſiaticus 511
Valerius Aſiaticus occiſus 514
Varus Iud. bel. & ſeditiões ſedat 467
Varro Syriæ rector 578
Vaſthis uxor Artaxe xis repudiatur
Vaſuroth ciuitas 263 (294
Vatezobra uicus 748
Veluenes Samaritã 287
Ventidius Baſſus dux Rom. 388. 569
Ventidius Herodi Machærã mittit 391
Verannius legatus ad Claudiũ de uſurpanda autoritate imperij 519
Veſpaſiani munificentia in Iudæos 313
Veſpaſ. bello Orientis præficitur 648
Veſpaſiani clara faciõra in bello aducrſus Iudæos 654. 655 uſq; 705
Veſpaſianus à militibus imperator declaratur 704
Veſp. Ioſephũ à uinculis ſoluit 725
Veſp. Mœſiã depopulantes ſternit 765
Veſpaſianus templũ pacis Romæ conſtruxit 768. 800
Veſpaſianꝰ Iudæam militibus dat 771
Veſpaſiani reditus in Italiam 763
Veſpaſiani natalis celebratus 262
Veſpaſiani nauigatio 763
Veſtium ſacerdotalium deſcriptio 68
Vineæ quomodo plantanda 99
Vir quidam mulierem membratim ſectam, per ſingulas tribus deſtinauit 118
Virga Aaron fronduit 87
Vitellius Syriæ præfectus Tiberio regnante 419. 480
Vitellius Hieroſolymis ſtolam reddit pontificibus 480
Vitellius Artabano reconciliatur ibi.

Vitellius Germanicorũ imperator 701
Vitellij mors & imperium 706
Vitis aurea Ariſtobuli 565
Vitulæ aureæ adorantur ab Hebræis Roboam ſeductore 220
Vlatha ciuitas Herodi datur 416
Vniuerſi creatio 5
Vni teſti non credendum 98
Volumnius procurator Syriæ 435.590
Volumnij ſententia de filijs Herodis 440.590
Vonões à Parthis pulſus capitur 477
Vologeſes rex Parthorum 522
Voſcheti ciuitas 163
Vt rex Madianitarum 94
Vrias filius Ioathan ſacerdos 271
Vriæ literæ 179
Vrias dolo Dauid regis occiſus 179
Vrias alius pater Chiræ 207
Vri princeps militiæ Salomonis 205
Vrion ſororius Moſi 61
Vſura prohibita 102
Vxor Lot in ſtatuam ſalis conuerſa 18
Vxor cuiuſdam Leuitæ à Gabaonitis ſtuprata 118
Vxor quæ ducenda 100
Vxoris diuortium 101

X

Xaloth uicus 649
Xanticus menſis 54
Xerxes patri Dario ſucceſſit 289
Xerxis regis epiſtola pro Iudæis 290
Xerxes turpiter profligatus ab Athenienſibus 627
Xylophorias feſtiuitas Iudæorũ 632
Xyſtus 626.615

Z

Zabulus Arabs Alexandro Balai caput abſcidit 541
Zabulon ciuitas capta 638
Zabud mater Ioachim 266
Zacharias propheta filius Ioiadæ iniuſte lapidatur in templo 250
Zachariæ amici occidunt Ioam eodẽ
Zacharias filius Hieroboam patri ſuccedens ſex menſibus regnauit 254
Zacharias ab amico ſuo Sellum occiſus ibidem
Zacharias filius Achaz perimitur 256
Zacharias propheta prædicit apertionem templi 288
Zacharias Baruc in templo occiſus 691
Zaleucus Locrenſis 814
Zamarias omne genus Baaſa interemit 227
Zamarias ſemetipſum cõcremauit eod.
Zamari Iudæo Babylonio datur regio Bathanea cõtra Trachonitas 444
Zara ciuitas 549
Zareas rex Aethiopiæ 225
Zaraſſa uxor Aman 298
Zarnon dux Madianitarũ captus 124
Zaroch Helchiæ ſacerdos 271
Zeb rex Madianitarum occiſus 124
Zebul princeps Sichimitarum 125
Zelotypiæ probatio 77
Zelotæ qui 682
Zelotarum pugna contra Simonem Geraſenum 700
Zelpha famula Liæ 26.45
Zenodorus expellitur Trachone 415.578
Zenodorus mortuus Antiochiæ 416
Zeno Cotylas 549. 550
Zephyrium 585
Zerbin dux Madianitarũ captus 124
Zethura ciuitas à Roboam ſtructa 222
Zeuſis amicus Antiochi 315
Ziba famulus Dauid ſycophanta 184
Ziba libertus Saul Dauid occurrit 190
Zibæ fallacia proditur ibidem
Zipha ciuitas à Roboam ſtructa 222
Ziphæi produnt Dauid 158
Ziphin locus aliâs Noua 157
Zizus princeps Arabum 550
Ζωὴ unde Ζάης 306
Zoara ciuitas 564
Zoilus tyrannus Stratonis turris 555
Zona ſacerdotum tabernaculi 68
Zora ciuitas 551
Zorobabel princeps Iudæorum mittitur à Babylone per Cyrum, reſtituturus templum dei 282.285
Zorobabelis ſententia de fortitudine mulieris & ueritatis 284
Zorobabel proficiſcitur reparaturus templum & urbem 286
Zur rex Madianitarum 94

FINIS

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COM
probato, partim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phaleræus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

IOsephus Mathathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam uehiens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriam ſtatuam quoq; meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, uſq; ad decimumquartum annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius, qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirũ eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principum cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

FLAVII IOSEPHI RELI-

GIONE IVDAEI, HISTORIOGRAPHI GRAECI, VIRI CLARISS.
in xx libros antiquitatum Iudaicarum, è Græco in Latinum traductos
Ruffino Aquileiẽ.interprete,præfatio.

ISTORIAM conſcribere diſponentibus, non unam nec eandẽ uideo eiuſdem ſtudij cauſam,ſed multas exiſtere,& ab alterutro plurimum differẽtes.Nam quidam eorum ſui ſermonis pandere uolẽtes ornatum,& ex hoc gloriam aucupantes, ad partem huius diſciplinæ accedunt:Alij uero illis gratiam referentes, de quibus ipſam deſcriptionem eſſe contigerit, in eodem opere ultra uirtutem coacti ſunt laborare. Quidam autem ipſa rerum neceſſitate uim paſſi ſunt,ut ea,quibus interfuerunt cum agerentur,ſcripturæ declaratione colligerent.Multos autem magnitudo rerum utilium,in occulto iacentium,inuitauit,ut hiſtoriam ex his ad utilitatem deberent proferre communem.Harum itaq;,quas prædixi, cauſarũ duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt.Bellum nanq; quod inter Romanos & nos Iudæos fuit, & qui actus ei,quiq; finis acceſſerit,experimento ipſe cognoſcens,narrare coactus ſum,propter eos qui ueritatem in ipſa conſcriptione corrumpunt. Præſens autem opus aſſumpſi,credens dignum ſtudium etiam Græcis omnibus apparere. Continebit itaque omnem antiquitatem noſtram,& conuerſationis ordinem,ex Hebraicis libris interpretatum. *Ratio conſcri pte hiſtoriæ*

Dudum ſiquidem,cum bella conſcriberem,propoſueram declarare, qui fuerint in initio Iudæi,& quibus ſint uſi fortunis,& per quem legiſlatorem ſint eruditi,hoc quod ad pietatem aliamq; uirtutis cõtinentiam noſcitur attinere:& quàm longis pugnantes tẽporibus,inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo, & ualde perplexus, in ipſo libro diuidens diſponensq; principia atq; finem, conſcriptionem ipſam abbreuiare tentaui. Tempore nanq; procedente,ſecundum illud,quod ſolet accidere grandia cogitantibus,mihi quoq; ſegnities tarditasq; ſucceſſit tantam arripiendi materiã,in uſu extraneæ linguæ, & à noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarẽt:& præcipuus horum omnium Epaphroditus, uir qui uniuerſas quidem diligeret diſciplinas,maxime autem rerum geſtarum cognitione gauderet, utiq; cũ & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem,& immutabilem ſuæ uirtutis uoluntatem oſtenderet. Huic enim uiro ſemper fui obediens, qui utiliter & bene agentiũ cooperator exiſteret: & ne uiderer deſidia potius quàm optimo labore gaudere,ad hoc me protinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iam dicta ſunt,non tranſitorie cogitans: quia per hæc, & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui, & Græcis,ſi qui eorum ſcire quæ ſunt noſtra uoluerint.Comperi ſiquidẽ, quomodo Ptolemæorũ ſecundus rex, maxime circa diſciplinam & librorum collectionem ſtudium habens,in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit,& conſtituta eius feſtinauit Græca uoce transferri. Pontifex uero noſter Eleazarus,nulli uirtute ſecundus, non inuidit ut prædictum regem hac utilitate priuaret:cui omnino forſi *Epaphroditus* *Eleazarus*

tan reſtitiſſet,niſi patrię noſtrę congrueret,ut nihil bonorum eius remaneret occultum.Ideoq; mihi ſcilicet ipſi conuenire putaui,ut magnanimitatem pontificis imitarer,& ut regiæ largitati ſimiliter reſponderetur ab eis,qui doctrinæ amatores eſſe noſcuntur.Neq; enim ille omnem deſcriptionem à translatoribus accepit: quando ea tantummodo quæ legis ſunt, hi qui ad explanationem miſſi fuerant Alexandriam,tradiderunt:cum ſint alia innumera,quæ per ſacras literas indicantur, utpote quinq; milium annorum hiſtoria in iſtis expoſita:& diuerſæ quidem in his continentiæ ſunt,multæ uero ciuitatum fortunæ, & fortia facta ducum, & mutabilitates conuerſationum. Quod totum ex ipſa præcipue hiſtoria poterit quilibet agnoſcere,ſi eam uoluerit lectitare. In qua etiam reperitur, quomodo eis qui propriam uoluntatem non ſequuntur, & ea quæ bene ſancita ſunt, tranſcendere non præſumunt,omnia ad terminum fidei tendentia proſpere peragũtur, & honoris felicitas præbetur à deo. Quando uero receſſerũt aliqui ab huius diligentiæ ueritate,fiũt eis omnia ſub inopia,quæ uidebantur in abundantia conſtituta: & in calamitatem importabilem eis uertitur,quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros,exoro,ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant,& legislatorem noſtrum probent,ſi naturam eius digne conſiderauit,& ſemper decentes actus uirtutis eius expoſuit: puram rationem de illo cuſtodiens ab omni, quæ refertur ab alijs,turpitudine fabularum: licet ex longitudine temporum,& ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorum fallacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia:in qua longitudine ſeculi,neq; ipſorum deorum generationes poetæ, niſi forte hominum actus aut leges dicere præſumpſerunt. Integritatem uidelicet eorum quæ à me conſcripta ſunt, procedens ſermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturum in iſto negotio propoſui,ut nihil adijciam, nec iterum prætermittam. Quia uero penè omnia ex Moſeos legislatoris ſapientia apud nos pendêre noſcuntur, neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere, ne qui legentium quærant, cur noſter ſermo,ſtudium deſcriptionis habẽs de dictis & factis, in tantam naturæ rationẽm proceſſerit. Sciendum itaq; quomodo legislator ille omnium rerum, neceſſarium iudicauit,ut quiſquis ſuam uitam bene gubernaturus,& legem eſſet alijs poſiturus, dei primitus deberet conſiderare naturam, operaq; eius mente contemplaretur,& eius exemplum imitaretur,& quantum uirtus eſſet,hunc ſequi tentaret.Neq; enim uel ipſi legislatori fuit ſufficiens mens, dum in ipſius contemplatione deficeret:nec eis qui conſcripturi ſunt,pro cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit,niſi præ omnibus doceantur, quia pater omnium & dominus deus exiſtens, & uniuerſa reſpiciens,ſequentibus ſe, uitam feliciſſimam præbet: à uirtute uero digredientes,maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moſes ſuos ciues ac populos,legis conſtitutionem non à iure communi,nec à proprijs placitis inchoauit: ſed ad deum & mundi fabricam eorum erigens mentes, & perſuadens,quoniam creaturarum terrenarum opus dei præcipuum homines ſumus:dum habuiſſet eos iam ad pietatem obedientes, de rebus reliquis eis facillime perſuaſit. Alij namq; legiſlatores, fabulas ſequentes, humanorum delictorum confuſionem potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt, & multam malignis peccandi licentiam præbuerunt:noſter uero legislator ſummam uirtutem deum habere pronuncians, infudit hominibus eam participari,& eos qui taliter non ſaperent neq; crederent, iuſſit ineuitabiliter caſtigari. Secundum hoc ergo argumentum facere examinationem lecturos

Quot annorũ hiſtoriam Ioſephus conſcripſerit

cturos exoro. Sic enim conſiderantibus, nihil irrationabile dictum, nihil ad maieſtatem dei atq; clementiã uidetur incongruũ. Cuncta nanq; circa naturã rerum affectionem conſonã habere noſcuntur, alia quidem aperto uel ſimplici modo legislatore tangente, alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferẽte. Quæcunq; autem clare dici proderat, hæc manifeſte declarauit. Volentibus aũt etiam cauſas rerũ ſingulas cõſiderare, cõtẽplatio multa nimis, & ualde philoſopha reperitur. Quod ego nunc quidẽ dicere ſuperpono: ſed deo nobis tempus præbente, poſt hoc opus tentabo cõſcribere. Conuertar aũt ad rerum narrationẽ, reminiſcens primitus eorum, quæ de mundi fabrica Moſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita ſcripta.

FLAVII IOSEPHI IVDAEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISS. ANtiquitatum Iudaicarum liber Primus.

De creatione cœli & terræ, & operibus ſex dierum, & requie diei ſeptimæ. Cap. I

IN Principio creauit deus cœlum & terram. Sed dum terra ad aſpectum non ueniret, & profunditate ac tenebris celaretur, & ſpiritus dei deſuper portaretur, deus lumen fieri iuſſit: quo facto, conſiderans omnem materiam, ſeparauit lumen & tenebras: Et alij quidem rei nomen impoſuit noctem: aliud uero uocauit diem: ueſpere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidem eſt primus dies: Moſes autem eum unum dixit. Et licet ſufficiam cauſam huius rei etiã nunc dicere, tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularũ ſeorſum tradere, ad illud tempus & huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cœlum ſuper omnia collocauit, illudq; ab alijs diſtinguens, in ſemetipſo conſtitutũ eſſe præcepit: & ei cryſtallum circunfigens, humidum eum & pluuialem, ad utilitatem quæ fit ex imbribus terræ, congrue fabricatus eſt. Tertia uero die ſtatuit terrã, circa eam mare diffundens. Ipſa uero die repente uirens herba, & ſemina de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cœlum ſole & luna, alijſq; ſideribus: motus eis tribuens & curſus, quibus horarum diſtinctiones aperte deſignarẽtur. Quinta uero die animalia natatilia & uolatilia, alia quidẽ in profundo, alia uero in aere eſſe conſtituit: copulans ea ad cõmunionem atq; permixtionẽ cauſa ſobolis profuturæ, & ut eorũ natura multiplicari poſſet & creſcere. Sexta uero die creauit quadrupedũ genus, maſculum faciẽs atq; fœminã: in qua etiam hominem finxit. Ita ergo mundũ cunctum ſex diebus, & omnia quæ in eo ſunt, facta Moſes ait: ſeptima die deum ab operibus manuum ſuarum requieuiſſe dicens. Vnde etiam nos ea die laboribus proprijs uacare dignoſcimur, eum ſabbatum appellantes: quod nomen requiem Hebraica lingua ſignificat.

Gene. I
Dies primus
Dies II
Dies III
Dies IIII
Dies V
Dies VI
Dies VII

De plaſmatione protoplaſtorum: & plantatione paradiſi: deq; introductione Adam & Euæ in ipſum. Caput II

POſt ſeptimam uero diem cœpit de hominis natura Moſes reddere rationem, ita dicẽs: Finxit deus hominem, puluerem de terra ſumens, & in eum ſpiritum

Gene. 2

Adam rubeus interpretatur

inſpirauit & animam. Hic autem homo Adam uocatus eſt: quod nomen Hebraica lingua ſignificat rubeus: quoniã conſperſa rubea terra factus eſt. Talis eſt enim uirgo tellus & uera. Præſentauit autem deus animalia Adæ ſecundũ genus, fœminam maſculumq; demonſtrans: & his nomina impoſuit, quibus etiam nunc uocantur. Videns autem deus Adam non habentem ſocietatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum utiq; non eſſet delectatus ut in alijs animalibus quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens coſtam eius, finxit ei mulierem: & Adam ſibi cõiunctam cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam. Iſcha uero Hebraica lingua mulier

Eua mater omniũ dicitur

appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod ſignificat omniũ uiuentium matrem. Dicit aũt etiam deum plantaſſe ad orientem paradiſum omni germinatione florentem. In hoc enim eſſe & uitæ plantationem, aliamq; prudẽtiæ, qua cognoſceretur quid eſſet bonum, quidúe malum: & in hunc hortum introduxiſſe Adam & eius uxorem, præcipientem plantationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur au

De quatuor fluminibus paradiſi

tem hic hortus ab uno flumine, circa omnem terram undiq; profluente. Hic in quatuor diuiditur partes: & uni quidem nomen eſt Phiſon, quod inundationem ſignificat: eductus in Indiam, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Græcis. Euphrates autem & Tigris in mare rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod ſignificat diſperſionem ſeu flos. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & anguſtum. Gyon autem per Aegyptum fluens, oſtendit eum qui nobis ab oriente redditur, quem Græci appellant Nilum.

De tranſgreſſione protoplaſtorum: & eiectione eorum è paradiſo. Caput III

Gene. 2. & 3

DEus igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantationibus guſtare præcepit, de prudentiæ uero plantatione uoluit abſtinere: prædicens, cõtingentibus ex ea perditionem eſſe uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, ſerpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbitrabatur eſſe felices, obedientes utiq; præceptis dei: quos putans per inobedientiam calamitati ſuccumbere, perſuaſit mala uoluntate mulieri, ut de prudentiæ plantatione guſtaret, dicens in ea boni maliq; eſſe cognitionem. Quo facto, beatam eis

Seductio mulieris

uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deeſſet, dicebat accedere. Et ſeduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione guſtaſſet, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut ueſceretur exinde perſuaſit. Quo facto, cognouerunt ſemetipſos eſſe nudos: confuſionemq; manifeſtam habentes, tegumentum ſibimet requirebant. Illa nanq; plantatio, cauſa acuminis erat & intellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos operuerunt: & hæc genitalibus opponentes, uidebantur ſibi magis eſſe felices in his, quæ prius putabant ſe difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conſcius iniquitatis ſuę, diſceſſit. Deus itaq; intendens quod egerat, cauſam inquirebat, propter quam prius eius delectaretur alloquio, poſtea uero refugeret & confunderetur. Illo uero nihil loquente, eo quod ſe cognouerat dei tranſgreſſum fuiſſe mandatum, deus ait: Mihi quidem de uobis notum eſt, quemadmodum felicem uitam, & extra malorum omnium paſſionem habueritis, nulla ſolicitudine ueſtrum animum conturbante: cum uobis ſponte ad fruendum, & ad uoluptatis abundantiam

Diuina ſuper hominem ſententia

orirentur uniuerſa, me prouidente, uirentia ſine ueſtro labore atq; miſeria: ſed nunc malis præſentibus ſenectus uelox uobis adueniet, & non longa uita ſuccedet: quoniam mihi contumeliam tali uoluntate feciſtis, mea mandata præuaricando. Neq;

enim

enim uirtutis cauſa taciturnitate conſtringeris,ſed mala conſcientia retineris.Adam uero peccati ueniam poſtulabat: rogabatq; deum ne cum nimis affligeret:& de facto cõiugem accuſabat,dicens ſe ab ea ſeductum deliquiſſe:quæ rurſum de ſerpente, qui eam ſeduxerat,querebatur.Deus autem Adam uictum cõſilio mulieris,pœnæ ſubiecit:præcipiens terræ,ne quicquam eis ſponte proferret,ſed laborantibus & operatione contritis,alia quidem fructum redderet,alia negaret. Euam uero partu & conceptionum doloribus caſtigauit:quoniam Adam,in quibus ipſa fuerat à ſerpente decepta,ſeducens,calamitatibus implicauit. Abſtulit autem ſerpenti uocem, iratus eius malignitati, quam geſſerat in Adam: & uenenum ei ſub lingua ponens, quod eſſet hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret:ille uero iacens,hominibus eſſet aduerſus, & interitum facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiã pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traheretur.Et deus quidẽ hæc eos pati præcipiens tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliã regionem.

Adam & Eua multati

Serpentis pœna

De interfectione Abel per Cain: & pœna qua mulctatus eſt Cain:deq; duabus columnis lateritia, & lapidea,in quibus cõſcripſerunt filij Adam omnem diſciplinam rerum cœleſtium,quam per ſe adinuenerunt. Caput IIII

NAti ſunt autem eis filij duo maſculi, quorum unus quidem prior, appellabatur Cain:quod nomen interpretatũ ſignificat poſſeſſionem.Abel uero ſecundus,quod ſignificat nihil hoc.Quibus natæ ſunt etiã filiæ.Germani ſiquidẽ diuerſis ſtudijs lætabãtur:Abel quidem iunior iuſtitiã colebat:& in omnibus quæcunq; gerebat,deum putabat eſſe præſentem,uirtutemq; proſpiciebat, cuius conuerſatio erat paſtoralis.Cain autẽ erat circa alia malignißimus,& ad lucra tantũmodo ſemper intentus.Terram uero primus arare comperit, & fratrẽ huiuſmodi cauſa peremit.Nam cum eis placuiſſet ſacrificare deo,Cain quidẽ de culturæ generationibus obtulerat fructum:Abel aũt lac,& primogenita gregum. Deus enim hoc potius ſacrificio delectatus eſt,quod ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis,quæ ex inuentione hominis auari nata uidebantur.Quapropter Cain indignatus,eo quod Abel fuiſſet à deo præpoſitus,fratrem interemit.Quem cum necaſſet,& mortuũ occultaſſet,credidit latere cõmiſſum.Deus aũt ſciens quod erat factum,uenit ad Cain,de fratre requirẽs ubi eſſet, quod eum diebus plurimis non uideret,cum cætero tempore illum cum eo conuerſari reſpiceret.Cain aũt hæſitans,nec habens quod deo poſſet dicere,ipſe quoq; ſe prius quod fratrem nõ uideret,cogitare dicebat.Et cum deus uehementer inſtaret atq; perſeueraret,indignatus ille,non ſe eſſe pædagogum atq; cuſtodem ſius,nec actorẽ fratris ſui effectum effatus eſt. Deus uero repente Cain increpauit, interemptorẽ fratris effectum, & ait:Admiror ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit,quem ipſe peremiſti. Cui tamen ſacrificium celebranti,atq; poſcenti, ne ob hoc iram ſuſciperet,ſæuiorem pœnam homicidij relaxauit,maledictumq; eſſe conſtituit,& eius ſobolem uſq; ad generationem ſeptimam interminatus eſt eſſe puniendã:& ex illa terra eum cum uxore proiecit.Quo formidante,ne beſtijs capiendus incideret,& eo modo periret,iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatione metueret, neq; ei propterea mali quicq; per beſtias eueniret:ac per omnem terram eum ſine formidine,ſigno ei impoſito quo notus fieret,abire præcepit. Multam uero peragrans terram cum ſua uxore Cain,collocatus in loco qui Naida nuncupatur, ibi que moratus eſt, quo ei etiam filij nati ſunt.At uero pœnã illam non habuit pro emendatione,ſed crementũ ad libidinem

Gene.4. Cain. Abel

Abel à fratre occiſus

ſuo potius nutriuit in corpore: licet cum iniuria ſecum cõmorantium hanc haberet, augens domum multitudine pecuniarum,ex rapinis & uiolentia congeſtarũ:ad luxuriã quoq; & latrociniũ ſuos familiares inuitans, quorũ doctor in ſceleſtis ſtudijs erat.Et ſimplicitatem quidẽ,cum qua prius uiuebãt homines,adinuentione menſurarũ & ponderũ permutauit:integramq; eorũ uitã ex earũ rerum ignorãtia magna nimem ad calliditatẽ corruptionemq; perduxit. Terminos terræ primus poſuit,muriſq; muniuit,illicq; coegit ſuos conuenire domeſticos. Hanc uero ciuitatẽ, ab Henoch ſeniore filio ſuo, Henochiã appellauit. Henoch uero Iared filius fuit,ex quo Mahuiael: cuius fuit filius Mathuſael, qui habuit filiũ Lamech:cui fuerunt filij ſeptem & ſeptuaginta,qui ex duabus uxoribus ei ſunt nati, Sella & Ada. Horũ quidem Iabel,qui fuit de Ada,tabernacula fixit,& greges amauit:Iubal cõſanguineus eius exiſtẽs,muſicã coluit,& pſalteriũ citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt,fortitudine cunctos excellẽs,res bellicas decenter exercuit:ex his etiã quę ad libidinẽ pertinent corporis enutriuit:ferrariã artem primus inuenit,habuitq; filiã nomine Naema.Et quoniã res diuinas ſapiẽter ſciẽs,uidebat ſe ſubiacere pœnę Cain ob necẽ fratris, hoc ſuis uxoribus indicauit.Adhuc aũt uiuẽte Adam,cõtigit Cain ſobolẽ per ſucceſſionẽ eſſe nequiſſimã,& alium alio peiorẽ exiſtere,qui utiq; ad bella incõtinentes erant,& ad latrocinia properabãt.Siquis aũt eorũ ſegnis eſſet ad fundendũ ſanguinẽ, alijs rebus peſſimis imminebat, cõtumeliã faciẽs,& auarus exiſtens. Adam uero(qui primus de terra factus eſt, & de quo nos exigit narratio adhuc habere ſermonẽ)Abel quidẽ extincto,Cain aũt propter necẽ illius effugato, de filiorũ procreatione cogitabat:& uehemẽter eum generationis amor habebat agentẽ annos ducentos & triginta:ſuper quos alteros uiuens ſeptingẽtos,defunctus eſt.Fuerũt ergo ei & alij filij plurimi,inter quos etiã Seth.Sed de alijs quidẽ longũ eſt dicere,conabor aũt de Seth narrare tantũmodo.Is nanq; nutritus,& peruenies ad ætatẽ,quæ iam poſſet ea quæ ſunt bona diſcernere, uirtuti ſtuduit. Et cũ fuiſſet uir egregius,imitatores ſui filios dereliquit:Illi aũt omnes cum boni fuiſſent orti, in eadem terra ſine uexatione uiuẽtes,feliciſſime cõmorati ſunt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminum crudele prouenit. Diſciplinã uero rerum cœleſtiũ & ornatum earum primitus inuenerũt.Et ne dilaberentur ab hominibus quæ ab eis inuenta uidebantur,aut antequam ad noticiam uenirent, deperirent,cum prædixiſſet Adam exterminationem rerum omnium,unam ignis uirtute,alteram uero aquarum ui ac multitudine fore uenturam:duas facientes columnas,aliam quidem ex lateribus,aliam uero ex lapidibus,in ambabus quę inuenerant conſcripſerunt: ut & ſi conſtructa lateribus exterminaretur ab imbribus,lapidea permanens præberet hominibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliam poſuiſſent:quæ tamẽ lapidea permanet hactenus in terra Syria. Et iſti quidem ſeptem generationibus permanſerunt, deum iudicantes eſſe dominum omnium,& ad uirtutem ſemper inſpicientes.

Menſurarum & ponderum inuentor

Prima ciuitas

Iubal primus muſicã coluit

Artis ferrariæ inuentor

Seth

Inuentores rerũ cœleſtium

De inundatione diluuij ſuper terram: & ubi Noe ſalutus cum generatione ſua per arçam. Caput V

Gene.6

DEinde tempore procedente de paternis ſolẽnitatibus ad mala progreſſi ſunt, neq; legitimos honores ulterius præbentes deo, neq; circa homines iuſtitiæ uerba facientes:ſed zelum quem prius habuerant pro uirtute,in duplam malitiam, per ea quæ gerebant, poſtea demonſtrabant. Ob hoc itaq; deum contra ſe iritauerunt.Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes,uitioſos filios genuerũt:qui omne

bonum

bonum deſpicientes propter confidentiam fortitudinis, ſimilia his qui dicti ſunt à Græcis gigantes, perpetraſſe traduntur. Noe uero grauiter ferens eorum actus, & habens eorum conſilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora mentē eorum actusq; transferret. Cum autem ujderet nō acquieſcentes ad talia, ſed uehementer eos malorum libidine detineri: metuens ne ipſum quoq; cum uxore & filijs & ſuis omnibus interficerent, diſceſſit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſtitiam dilexit: condemnauit autem non ſolum illorum malitiam, ſed & omne genus humanū. Quod dum ei diſperdere placuiſſet, & aliud conſtituere genus malignitate priuatum, & minuere hominum uitam, annisq; non quantis prius uixerant, ſed uſque ad centum uiginti eſſe menſuram, tunc aridam conuertit in maria, & ſic uniuerſi inundatione perierunt. Noe uero liberatus eſt ſolus, dicente ei domino, ut ſibi fabricam ad ſalutem huiuſmodi faceret, id eſt, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum trecentorum, quinquaginta uero latitudinem, & triginta altitudinem: in qua cum matre filiorum, & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ forent neceſſaria poſuit, cunctorumq; animalium ad ſeruandum genus eorum, maſculos ſimul & fœminas pariter introduxit, aliorum uero animalium numerum ſeptuplum. Erat autem arca parietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec aquæ uiolentia uinceretur. Et Noe quidem cum ſuis ita ſaluatus eſt. Erat autem & ipſe quidem ab Adam decimus, Lamech uero filius, cuius pater fuit Matuſalael. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mahelaleel, qui de Cainan natus eſt, qui fuit Enos cum ſororibus plurimis. Enos uero Seth filius fuit, qui natus eſt ex Adam. Contigit autem hæc paſſio ſexcenteſimo anno natiuitatis Noe, menſe ſecundo, qui à Macedonibus Dios nuncupatur, ab Hebræis autem Marachat. Sic enim in Aegypto annum conſtituerunt. Moſes autem Niſan menſem, qui eſt Xanticus, primum in feſtiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat. in uenditionibus autem & emptionibus, & alia gubernatione, prioris ſeculi decreta ſeruauit. Pluuiam uero inchoaſſe dicit, ſeptima & uiceſima die præſentis menſis. Et uſque ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus eſt, anni fuerunt duo milia, ſexcenti quinquagintaſex. Quod tempus in ſacris libris conſcriptum, multa integritate ſignatum eſt, unà cum natiuitatibus inſignium uirorum, qui tunc fuerūt, ſimul & terminis. Adæ ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Seth filius natus eſt, qui nongentos & triginta uixit annos. Seth autem centeſimo & quinto anno genuit Enos. Qui dum quinq; & nongentis uixiſſet annis, Cainæ filio ſuo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonageſimo. Hic uixit annis decē & nongētis. Caina cum uixiſſet decem & nongentis annis, Mahelaleel filium dereliquit, quem genuit cum eſſet annorum ſeptuaginta. Iſte Mahelaleel cum uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingētis annis, defunctus eſt: Iared filium derelinquēs, quem genuit cum ſexagintaduorum & centum eſſet annorum. Cui nouem & ſexaginta ſuper hæc & nongentis annis uiuenti, Henoch filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centū annorum pater eius exiſteret. Qui uiuens trecentis ſexagintaquinq; annis, diſceſſit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſalael autem Henoch filius, quinto ei & cēteſimo natus anno, Lamech filiū habuit, cum eſſet annorū octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta

Noe

Diluuij tēpus

Non ignoret lector, hanc ſupputationē diuerſam eſſe non ſolū à ueritate Hebraica ſed etiā ab editiōe Lxx. uerum conſentientibus uetuſtis exemplaribus nos quicq; immutare minime eſſe auſos

& nouem. Lamech autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptem, Noe filium ſuum rerum præceptorem oſtendit: qui de Lamech natus eſt agente annum ætatis ſecundum & octogeſimum & centeſimum, quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum extitit præſul. Iſti uero anni qui collecti ſunt, tempus quod conſcriptum eſt prius, compleuerunt. Nullus itaque perſcrutetur priſcorum fines, quando cum ſuis filijs, eorumq; auis aut atauis ſuam quis extendebat ætatem: ſed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernente deo, & incipiente pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur, ita uſque ad quindecim cubitos tranſcenderet terram: quod propterea factum eſt, ne plurimos fugæ occaſio liberaret. Quieſcente autem pluuia, aquæ uix diebus centum & quinquaginta defecere, quaſi menſe ſeptimo: quo inſtante paulatim inchoauit latens herba parêre. Deinceps dum arca circa ſummitatem cuiuſdam montis in Armenia cõſtituti ſediſſet, intelligens Noe aperuit eam: & reſpiciens modicum circa eam, in ſpe meliori conſtitutus, tunc quidem ſiluit. Poſt paucos uero dies aqua amplius recedente miſit coruum, uolens agnoſcere, ſiquid etiam terræ fuiſſet ab aqua derelictum, & ad egrediendum iam tutum eſſe uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia, non regreſſus eſt ad Noe. Poſt ſeptem uero dies columba, quam miſerat ut aliquid de terra cognoſceret, lutulenta remeante, ſimul & ramum oliuæ portante, cognoſcens terram diluuio liberatam: manensq; adhuc alijs ſeptem diebus, & animalia ex arca dimiſit, & ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus, ſacrificansq; deo cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egreſſorium uocant: Illic enim arcæ ſolutæ reliquias nunc uſq; prouinciales oſtendunt. Huius uero diluuij & arcæ memoriã faciunt omnes, qui hiſtorias barbaricas conſcripſerunt: quorum eſt unus Beroſus Chaldæus: narrans enim de diluuio, taliter eſt effatus: Dicitur autem & nauis eius quæ in Armeniam uenit, circa montem Chordicum adhuc aliqua pars eſſe, & quoſdam bitumen exinde tollere, quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phœniciæ noſcitur conſcripſiſſe. Sed & Manaſſeas Damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarum libro ita de eis dicit: Eſt & ſuper Miniadam excelſus mons in Armenia, qui Baris appellatur: in quo multos cõfugientes, ſermo eſt, diluuij tempore liberatos: & quẽdam ſimul in arca deuectum, in montis ueniſſe ſummitatem, lignorumq; reliquias multo tempore cõſeruatas. Fuit autem iſte quem etiam Moſes legislator Iudæorum ſcripſit.

Gene. 7 & 8 Diluuiũ fit ſuper terram xl diebus

In Armenia arcæ ſolutæ reliquias oſtendi

Manaſſeas Damaſcenus

Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtijs, orat nullam aquarum inundationem ulterius induci ſuper terram. Caput VI

Gene. 8

NOe uero metuens, ne per annos ſingulos diluuium deus terræ induceret: humanum genus decernens omnino deleri, fana incendens omnia, ſupplicabat de cætero deo pro ſtatu priori: ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationem ſuperinduceret, quo periret omne animalium genus: ſed punitis malis parceret eis, qui propter bonitatẽ fuerant derelicti, & decreuerunt mala uitare: nam infeliciores ſcilicet eſſent illis, & peiori afflictione damnati, ſi non ſaluarentur ad integrum, ſed magis alteri diluuio ſeruarentur: cum prioris quidẽ terrorẽ experimentumq; uidiſſent, poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent: rogabatq; ut eius hoſtias ſuſcipere propitius dignaretur, & nullam iracundiã ſimilem ulterius terra ſuſciperet: ut eius operibus impinguati, & ciuitates conſtituentes, de cætero uitã poſſent habere felicem

felicem, & nullo bonorum quibus ante imbrem adaucti fuerant fraudarentur, ad longam utiq; senectutem, & uitæ longitudinem peruenturi.

Deus annuit precibus Noe, arcum pluuialem designans ei in testimonium fœderis.

Caput VII

NOe uero has effundente preces, Deus pro iustitia uirum diligens, annuit, ut eius uota ad finem usque perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse, sed pœnam pro malitia propria pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos, cum utique castum nosset eis esse principium: neque donasse uitam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliam, inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo potius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine, neque enim ulterius ita terras aqua rigabit. Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid, puniturus sum. Vtimini uero cunctis animalibus ut uultis, & desiderium quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omnium terrenorum, & natatilium, & quæcunque uolatilem habent motum, & in aere uegetantur, abstinentes à sanguine, in quo est omnium anima. Designo autem uobis futuram requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos iris esse putatur. Et deus quidem hæc dicens atque promittens, siluit.

Gene. 8. & 9

Pactum dei cum Noe

Arcus dei, Iris dicitur

De morte Noe, & de filijs eius. Caput VIII

NOe uero cum uixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis, omne tempus feliciter agens, mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus aũt ad uitam modernã, & annorum breuitatẽ, quibus nunc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & eo quod nunc uita tanto non ducatur tempore, credat nequaquam illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi namq; cum essent religiosi, & ab ipso deo facti, cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, & glorioſas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, astrologiam, & geometriam, deus eis ampliora uiuendi spatia condonauit: quæ nõ edisscere potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conscribere maluerũt. Nam & Manethon, qui descriptionem fecit Aegyptiorum: & Berosus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus & Estius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciã disposuerunt, concordant cum meis dictis. Isiodorus quoq; & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaq; sicut singulis gratum est, ita consiserent. Filij autem Noe tres erant, Sem, Cham, & Iaphet, qui ante centũ diluuij annos fuerant generati. Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut illic haberent habitaculum: & alios, ualde metuentes propter diluuium ad campos descendere, & segniter habentes, ab excelsis locis ad inferiora uenire coegerũt: quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidẽ in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autẽ iubente eos ad crementum hominũ peruenire, dispersi sunt, ne inter se dissensiones efficerent: sed ut multa colentes spatia terrarũ, abundantia

Astrologiam & geometriã nullus primũ ediscere potuit, nisi qui sexcentis uixisset annis

Gen. 10 Noe filij tres

Sennaar campus

abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi, & deo inobedientes existerent, in calamitatibus incidentes, sua grauiter peccata senserunt. Et quia iuuentutis multitudine feruebāt, rursus eos deus à semetipsis migrare fecit: quoniam non in illius propitiatione putabant se habere bona, sed propriam fortitudinem sibi credebant causam esse diuitiarum. Vnde apposuerunt, ut uoluntati dei inobedientes existerent: putantes quod per inuidiam eius ab alterutris migraretur, ut diuisi possent deo facilius subiugari.

De Nemrod filio Cham: & de ædificatione turris, decp diuisione linguarum.

Caput IX

Gene. 11

FEcit autem eos esse elatos ad iniuriam dei atque contemptum Nemrod filius Cham, filij Noe. Qui cum esset audacior & manu fortissimus, suadebat eis ut non deo ascriberent, quia hominibus per illum felicitas eueniret, sed quia hæc eis propria uirtute præberetur: & cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, & spem suam in propria uirtute reponere: ulciscicp se timentes deum putabant, interminantem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem suadebat, ubi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obediret: graue putantes seruitium, obsequi deo: & turrim ædificabant, in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, & plus quàm sperare quis posset, multis manibus uticp fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima, ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Ædificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur, ac dissolueret aquis. Sic illos insanientes deus intendens, exterminare omnes pariter non decreuit, quoniam nec alijs dudum perditis formidabant: sed discordiā immisit illis diuersarum linguarum, ut per multas absonascp uoces intellectu carere possent. Locus autem in quo turrim ædificabāt, nunc Babylon uocatur: dicta propter confusionē, quam circa elocutionem suam tunc habuerunt. Hebræi namcp confusionem Babel appellant. De hac uero turri, diuersiscp uocibus hominum hoc meminit Sibylla, dicens: Cum omnes homines unius uocis existerent, quidam turrim ædificauerunt excelsam, tanquam ascensuri per eam in cœlum. Dij uero immittentes uentos, euerterunt turrim, & uocem propriam unicuicp partiti sunt: & propterea Babyloniam uocari contigit ciuitatem. De campo uero qui uocatur Sennaar in regione Babylonis, meminit Estius, ita dicens: Qui uero de sacerdotibus sunt erepti, Iouis sacra sumentes, in Sennaar Babylonis uenerunt.

Descriptio turris Babylonicæ

Testimonium Sibyllæ

De dispersione gentium in uniuersas terras post ædificationem turris. Cap. X

Gene. 11

DIuisi sunt itacp post hæc diuersitate linguarum, migrationes agentes ubique, & terram apprehendentes unusquisqp felicem, & ad quam eos deus adduceret: ita ut omnis terra per eos compleretur, mediterranea simul atque maritima. Quidam autem etiam nauibus transeuntes, insulas habitauerunt: unde aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam uero placita sibi nomina mutauerūt: alij autem, ut inhabitatoribus clarius esse uisum est, conuersionem nominum fecerunt. Græci tamē sunt huius rei autores, qui posteris temporibus confortati, etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt, & gentes nominibus exornarunt, ut eis sapiens esse uidebatur: ornatum uticp ponentes eorum reipub. uelut à se constitutæ.

De filijs

De filijs Iaphet filij Noe,& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap. XI

FVerunt autem filijs Noe filij, quorum nomina propter honorem gentibus, quas condiderunt, impoſuerunt homines, & terris quas apprehendere potuerunt. Iaphet autem filius Noe habuit filios ſeptem, & habitauerunt iſti regionem à Tauro & Amano montibus incipientem, & pertingentem in Aſiam uſq; ad flumen Tanaim. In Europa uero uſq; terram Gazirorum, cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt,ibidem habitator exiſteret, gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabant. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupantur, olim dicti ſunt Gomeritæ, quos Gomer inſtituit. Magog uero Magogas à ſe nominatos inſtituit: iſti à Græcis Scythæ ſunt appellati. Item filiorum Iaphet Madeus & Ianus fuerũt: & ex Madeo quidem ſunt gentes,quæ à Græcis Medi uocantur: de Iano uero omnes Ionij & Helladici deſcendunt,qui & Græci,unde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobel Iobelos,qui noſtris temporibus Iberes appellantur, qui & Hiſpani,à quibus poſtea Celtiberi nuncupati ſunt. Moga uero primum dicebatur, quæ poſtea Cappadocia, nunc autem Cæſarea, à Romanis hoc ſortito uocabulo, id eſt,à Cæſare. Moſchini uero à Moſochim plantati ſunt, qui nunc Cappadoces nuncupantur,quorum antiquę appellationis ſignũ oſtenditur. Nam ciuitas eſt apud eos, quæ adhuc Moha dicitur,oſtendens intelligere uolenti, q; aliquãdo omnes gentes regionis ipſius ita uocatæ ſunt. Tiras autem Tirenſes appellauit ſuos,quorum princeps fuit: à quibus Græci Thracum nomen cõmutauerunt. Tantę ſiquidem gentes per Iaphet filios inſtitutæ ſunt. Gomer autẽ habente tres filios, Aſchenaz quidem Aſchenezæos inſtituit: qui nunc Rhegini uocantur à Græcis. Riphat aũt Riphęos, qui dicuntur Paphlagones. Tygran uero Tygraneos, qui Phryges à Græcis ſunt nuncupati. Iano aũt Iaphet filio,& ipſo tres habẽte filios, Eliſas quidem Eliſeos uocauit eos,quorũ princeps fuit,qui nunc ſunt Aeolij. Tharſis uero Tharſos,ſic enim antiquitus Cilicia uocabatur. Tarſos enim apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellatur, T litera pro Θ mutata. Cethim aũt Cethimam inſulam habuit, quæ nunc dicitur Cyprus: & ab ea omnes inſulę,& maritima loca Cethim Hebraice nominantur. Teſtis enim ſermonis mei eſt una in Cypro ciuitatũ,quę antiquã appellationem ualuit retinere. Cythis enim ab his,qui ei Græcum nomen impoſuerunt, uocatur: neq; ſic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaq; filij ſeu nepotes habuere has gentes,quæ forſan nunc ignorãtur à Græcis. Hoc ergo prædicens,ad narrationem reuertar eorum,unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidẽ propter ſcripturæ decorem, Græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtrę eſt huiuſmodi formis uti: ſed licet unum quidẽ ſchema, & finis nominum ſit unus, ultimas tamen nominum ſyllabas aliter illi declinant. Noe namq; apud eos Nochus appellatur: & Abram Abramus: & ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

Gene.10

Filij Iaphet, gentesq; ex illis ortæ

Nochus

Abramus

De filijs Cham filij Noe,& de gentibus per eos inſtitutis. Cap. XII

FIlij uero Cham à prouincia Syria,& Amano & Libano montibus cunctas terras obtinuerunt, quæcunque ad mare ſunt poſitæ: apprehendentes etiam eas quæ uſque ad oceanum ſunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt, aliarum uero in alias tranſmutatæ & transformatæ,nimis ignotę ſunt. Quatuor enim filijs exiſtentibus Cham, Chuſo quidem nihil nocuit tempus. Nam Aethiopes quorum princeps fuit,hactenus & à ſemetipſis,& ab omnibus Aſianis Chuſæi uocitantur. Seruata uero eſt etiam Meſreis ſecundum

Gene.10

Chuſæi

appellationem

appellationem priſca memoria. Aegyptum nanq; Meſrim, & Meſræos omnes uocamus Aegyptios. Inſtituit autem & Phut Libyam, Phutos à ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in Mauritania prouincia, qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos Græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacenti prouincia, quæ Phuti uocatur, ei nomen impoſitum. Mutatum eſt autem nomen quod ei nunc eſt, ab uno filiorum Meſraim, qui Lahabim dictus eſt. Poſt paululum uero dicemus & cauſam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chananæus uero, quartus exiſtens filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem, à ſe Chananæam appellauit. Fuerunt autem & iſtis filij: Chuſo quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilæi, qui nũc Getuli uocantur: Sabatha uero ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Aſtabari. Condidit autẽ etiam Sabatacha Sabathachenos. Rama uero Ramæos inſtituit: & duos filios habuit: quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Heſperiorum inhabitans, Iudæis cognomen ſuum reliquit: Saba autem Sabathæos. Nemrod autem filius Chuſi permanens apud Babylonios, tyrannidem exercuit: ſicut à me etiam primitus declaratum eſt. Porrò Nemrod cum eſſent octo filij, omnem terram à Chaza Aegyptum uſq; tenuerũt. Solius autem Philiſtijm cognomen prouincia cuſtodit, cuius partem Græci Palæſtinam appellãt. Ex alijs autem, id eſt, Ludim, & Anamim, & Lahabim, ſolus Lahabim à ſe prouinciã Libyam nominauit. Nephtuhim, autem & Phetruſim, Chaslohim, Caphthorim, ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim Aethiopico, de quo poſtea declarabimus, eorum ciuitates euerſæ ſunt. Fuerunt autem & Chanaan filij: Sidon, qui & ciuitatẽ ſui nominis ædificauit in Phœnice. Sidon autem à Græcis appellata eſt. Amath autem Amatheos inſtituit, quæ etiam nunc eſt, & à prouincialibus Amathi uocatur: Macedones uero eam Epiphaniam ab uno priſcorum uocauerunt. Aradius autem Aradiam inſulam habuit: Aracæus autem Arcen, quæ in Libano poſita eſt. De alijs uero ſeptem, id eſt, Ethæo, Cethæo, Iebuſæo, Amorræo, Gergeſæo, Euæo, Cinæo, præter nomina in ſacris literis nihil habuimus. Hebræi namq; eorum deſtruxere ciuitates.

Chananæi
Sabæi
Euilæi, Getuli

Noe inebriatus nudatus, irriſus, irriſorem filium maledictioni ſubdidit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. Caput XIII

Gene. 9
Noe plãtator uineæ

NOe itaq; poſt inundationem terra ad propriam reuertẽte naturam, uenit ad operam: & dum uineam in ea plantaſſet, uidens fructum in ea perfectum, uindemiauit: & deducto ad uſum uino ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus, nudatuſq; inhoneſte iacebat. Quem cũ uidiſſet iunior filiorum, fratribus irridendum oſtendit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet, alijs quidem filijs felicitatem optauit, Cham uero propter cognationem ſui non quidem maledixit, ſed eius proli: & alijs effugiẽtibus maledictionẽ, deus Chananæi filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

De filijs Sem filij Noe, ſeu de gẽtibus per ipſos inſtitutis: & de ortu Abrahæ. Ca. XIIII

Gene. 11

SEm uero tertio Noe filio quinq; fuerunt nati, qui uſq; ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam, ab Euphrate facientes initium. Elam ſiquidem Elamitas, qui Perſarum ſunt principes dereliquit. Aſſur autem Ninum inſtituit ciuitatẽ, & ſubiectos ſibi Aſſyrios nominauit, qui fuerunt ualde felices. Arphaxad autem, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi uocantur, cum princeps eorum eſſet. Aram uero Aramenos inſtituit, quos Greci Syros appellant. Quos autem nunc Lydos uocãt,

Lud

Lud tunc Ludas nominauit. Aram uero quatuor exiſtentibus filijs, Huz quidem inſtituit Traconitidem, & Damaſcum, quæ eſt media Paleſtinæ Syriæq; coniuncta: Armeniam uero Vl, Gether Bactrianos, Mes autem Meſanæos, quæ nunc Arax uocatur ab omnibus. Arphaxad aũt filius fuit Sala, de quo natus eſt Heber, à quo Iudæos Hebræos initio uocauerunt. Heber aũt Iectan genuit & Phaleg, Dictus autem Phaleg, quoniam ſecundum diuiſionem habitationum natus eſt. Phaleg autem diuiſionem Hebræi uocant. Iectan uero qui filius fuit Heber, habuit filios, Helmodad, Saleph, Aſarmoth, Iarach, Aduram, Vzal, Decla, Obal, Abimahel, Saba, Ophir, Euila, Iobab. Iſti à flumine Cophino Indiæ, & poſitæ circa eam Syriæ loca quædam inhabitant. Hæc itaque de filijs Sem dicta ſufficiant. Faciam quoq; de Hebræis ſermonem. Phaleg enim filio Heber, fuit filius Reu: huius autẽ Sarug, de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thare, qui fuit pater Abraham. Hic autem decimus quidem eſt à Noe. Secundo uero & nonageſimo anno ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt: Thare enim ſeptuageſimo anno genuit Abraham. Nachor cum eſſet uiginti & octo annorum genuit Thare, De Sarug autem Nachor naſcitur circa annum trigeſimũ ſecundum, Reu autem Sarug habuit cum eſſet annorum trigintaduorũ. Iiſdem uero annis habuit Phaleg Reu. Heber autem quarto & triceſimo anno genuit Phaleg: natus ipſe de Sala annum habente triceſimũ: quem Arphaxad genuit quinto & triceſimo anno natus. Sem filius Arphaxad natus eſt poſt annos duos facti diluuij. Abraham autem habuit fratres Nachor & Aram. Quorum Aram quidem filio derelicto Lot, & Sara & Melcha filiabus inter Chaldæos, mortuus eſt in ciuitate Chaldæorum, quæ dicitur Hur: & hactenus ſepultura eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris ſui: Melcham quidẽ Nachor, Saram uero Abraham. Porrò Thare dum odio habuiſſet terram Chaldæorũ propter luctum Aram, migrauerunt omnes in Charan Meſopotamæ ciuitatem: ubi etiam Thare morientem ſepelierunt; cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominũ, fiebatq; paulatim breuior, uſq; ad generationem Moſi, poſtquam terminus uitæ centum & uiginti annorum poſitus eſt: hos annos ſtatuente deo, quantos & Moſen quoq; uixiſſe prouenit. Nachor autem de Melcha octo fuerũt filij, Huz, Buz, Camuel, Caſed, Azo, Pheldas, Iedlaph, Bathuel. Iſti ergo Nachor filij fuerũt legitimi. Thabach enim & Gaham, & Thahas & Maacha de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio Nachor, nata eſt Rebecca filia, & filius Laban.

Ab Heber Hebræi dicuntur

Genealogia Abrahæ

Genealogia Nachor fratris Abrahæ Geneſis 22.

Abraham ſecundũ præceptũ domini, de Chaldæa migrat in Chananæam Cap. XV

ABraham uero Loth filiũ fratris ſui Aram, uxoris uero ſuæ Saræ germanum adoptauit, filium legitimum non habens: dimiſitq; Chaldæam cum ſeptuaginta & quinq; annorũ eſſet, deo iubente ut migraret in Chanaan, in qua etiam habitauit, prolicq; ſuæ eam reliquit: prudens exiſtens, & nimis intelligens in omnibus rebus, & ſapiens in his quæ audierat; & de quibuſlibet aliquid cogitaret. Propterea & uirtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionem, quam de deo tunc cuncti habebant, innouare & immutare præualuit. Primus itaq; præſumpſit pronunciare, deũ creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uero ad felicitatem tendentia, per præceptum præbentis ſingula quæq; dari, & non propria uirtute ſubſiſtere confeſſus eſt: Hæc uero conijciebat per terræ paſſionem & maris, & ea quæ contingunt circa

Geneſis 12. Abrahã adoptauit Lot filiũ fratris ſui in filium

De ſapientia Abrahæ

ſolem & lunam, & ex omnibus quæ circa cœlum ſemper eueniunt. Virtute enim eius præſente, & prouidentia ordinationis, eorum cuncta diſponi docebat: quibus quicunq; priuarentur, manifeſti fierent, quia neq; ea quę ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt, ſua poteſtate potuerunt poſſidere, quæ ſcilicet ſecundū iuuentutis fortitudinem miniſtrantur, cui bonum eſt ſolummodo, honorem & gratiarum tribuere actionem. Propter quæ Chaldæis & alijs Meſopotamitis in eum conſurgentibus, migrationem eligens ſequi, per uoluntatem & adiutorium dei, terram Chananæam late poſſedit: ubi collocatus, altare deo ædificauit, & hoſtias ei immolauit. Meminit autem patris noſtri Abraham Beroſus, non quidem nominans eum, ſed ita dicens: Poſt diluuium decima generatione apud Chaldæos fuit quidam uir iuſtus & magnus, in cœleſtibus rebus expertus. Hecatæus autem etiam memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo cōficiens dereliquit. Nicolaus uero Damaſcenus in quarto hiſtoriarū libro ſic ait: Abrahamus regnauit in Damaſco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldæorū, quæ ſuper Babylonem dicitur. Igitur poſt non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo ſuo, terram, quæ tunc Chananęa, nunc uero Iudęa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraham uero uſq; nunc in Damaſcena ciuitate nomē habetur in gloria: & uicus oſtenditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Hecatæus
Nicola. Damaſcenus

Abraham fame opprimente Chananęam, Aegyptū ingreditur, ubi dignus & clarus habetur, diſciplinam arithmeticæ, & aſtrologiæ, contradens Aegyptijs: à quibus iterū regreſſus in Chananæam, partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI

Geneſis 12 & 13

FAme uero poſteris temporibus apprehendente Chananæā, Abraham Ægyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficiſci tendebat: ut eorum abundantia participaretur, & ſacerdotum ſimul auditor eſſet, & agnoſceret quę de dijs exponerent: ut aut meliores inueniens ſequeretur, aut eos ſua prudentia in ornatum melio rem tranſponeret: deducens pariter Saram. Metuens autem ueſaniam Aegyptiorum circa mulieres, ne rex eum propter uxoris ſpeciem trucidaret, hanc exquiſiuit artem, ut ſe fratrē eius aſſimularet: ſed & illam hoc reſpondere docens, eo quod ſibi prodeſſe confideret. Qui cum ueniſſet in Ægyptū, pertulit quod ipſe præuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao rex Aegyptiorū nō cōtentus his quę de ipſa dicebantur, etiam ipſam inſpicere feſtinauit, arbitratus ſibi Saram poſſe contingere. Sed deus impediuit deſiderium eius iniuſtum, ægritudine ſcilicet, & tumultu cauſarū. Cumq; pro liberatione ſacrificarent, per iram dei peſtem ſacerdotes adueniſſe ſignificabant, eo quod uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcēs, interrogauit Saram, ut diceret quæ eſſet, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet, excuſabat ſe apud Abraham, dicens: putaſſe ſororem, & non uxorem eius: & feſtinaſſe circa eam cognationem ſibi facere, & nō iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & ut eſſet inter ſapientiſſimos Aegyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc eſſe contigit clariorem. Nam cū eſſent Aegyptij diuerſis moribus complacentes, & adinuicē leges proprias reprobantes, & à ſe etiam propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans, & unumquenq; deſpiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam uir ſapiens: atq; paratus nō ſolum ad intelligendum, ſed ad ſatisfaciendum,

Aegyptiorū incōtinentia

& ad

& ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticam quoq; eis cõtulit: & quæ de aſtrologia ſunt, ipſe contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Ægyptum, hæc Ægyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata nóſcuntur in Ægypto, unde etiam perueniſſe noſcuntur ad Græcos. Et cũ ueniſſet in Chananæam, partitus eſt terram cum Lot, dum paſtores eorum inter ſe iurgia facerent propter loca paſturæ: electionem tamen atq; conditionem conceſſit Lot. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quę eſt antiquior annis ſeptem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Lot igitur terram, quæ poſita eſt in campo circa Iordanem fluuium, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tunc etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo.

Abraham Arithmeticam & aſtrologiã contulit Aegyptijs

Separatio Abrahã à Lot

Sodomitę congreſſi cum Aſſyrijs prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur, cum quibus Lot captiuus abducitur. Cap. XVII

ILlo nanq; tempore Aſſyrijs Aſiam obtinentibus, reges Sodomitarũ ualde florebant in diuitijs, & multa uirtute: quibus erant reges quinq;, eorum prouinciam gubernantes. Ballas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, & Baliorum rex. Singuli nanque eorum habebant proprium principatum. Aduerſum quos congreſſi Aſſyrij, & quatuor partes ſui exercitus facientes, obſidebant eos. Dux autẽ erat unuſquiſq; ſuis ordinatus. Commiſſo autem prælio uincentes Aſſyrij, tributum impoſuerunt regibus Sodomorum. Duodecim ſiquidem annis iſti ſeruientes, tributum ſibimet impoſitum ſoluere paſſi ſunt: tertiodecimo autem abſtinuerunt. Quapropter exercitus Aſſyriorum ſuper eos aduenit: ducentibus ſimul exercitũ, Amraphelo, Ariocho, Chodolochomorro, Thadallo. Iſti nanq; & uniuerſam diripuerunt Aſiam, & Gigantum ſobolem ſubuerterunt. Qui cum ueniſſent Sodomis, caſtra poſuerunt in ualle quæ dicitur putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant in eo loco: nunc autem exterminata ciuitate Sodomorum, uallis illa palus effecta eſt, quæ dicitur Aſphaltitis, id eſt, bituminalis. De hac itaq; palude rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyrijs congreſſis, & forti prælio commiſſo, multi quidem eorum mortui, reliqui uero captiui ſunt ducti: cum quibus & Lot ducebatur, qui uenerat ad auxilium Sodomorum.

Genesis 14. De quinq; regibus Sodomitarum

Palus Aſphaltitis

Abraham irruens in Aſſyrios, Lot & captiuos Sodomitarũ eripuit: cui regreſſo occurrit rex Sodomitarum, & Melchizedech rex Solymorum: deinde accepto promiſſo diuino de poſteritate, genuit Iſmael: ipſeq; circunciſus eſt præcipiente domino, & Iſmael, totaq; domus eius. Cap. XVIII

ABraham autem cum audiſſet calamitatem eius, timor ſimul de Lot cognato eius, & miſericordia in eum ingreſſa eſt, propter Sodomitas, amicos atq; uicinos. Et cum feſtinaret eis ferre ſuppetias, non tardauit ſed acceſſit: & quinta nocte irruens ſuper Aſſyrios circa Dan (ſic enim alter Iordanis fons appellatur) & inueniens eos antequam armarentur, alios quidem in lectulis conſtitutos occidit, qui neque ſuſpectionem cladis haberent: alij uero nondum in ſoporem conuerſi, tamen præ ebrietate pugnare non ualentes, effugerunt. Abraham autem perſequens eos expulit eos uſq; ad terram Damaſcenorum: oſtendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus eſſe: ſed confidentiam pugnatorum, & fortitudinem præualere, contra totius numeri quantitatem. cum trecentis nanq; decem & octo & tribus amicis, tantum exercitum ſuperauit: quicunq; autem hoſtium effugerunt,

Genesis 14. & 15

inglorij ſunt reuerſi. Abraham aũt captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Aſſyrijs, cũ pace reuerſus eſt. Occurrit aũt ei rex Sodomorũ ad colloquendum, in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymæ ciuitatis. Suſcepitq; eum rex Melchizedec, quod ſignificat rex iuſtus, & erat utiq;, & ſine dubio talis: ita ut propter hanc cauſam etiam dei ſacerdos eſſet Solymorũ, quã ciuitatẽ poſtea Hieroſolymam uocauerũt. Miniſtrauit aũt iſte Melchizedec Abraham exercitui xenia, & multam abundantiam rerum opportunarum ſimul exhibuit: & ſuper epulas eum collaudare cœpit, & benedicere deum, qui ei ſubdiderat inimicos. Abraham uero dante ei etiam decimas ſpoliorũ, munus accepit. Rex autem Sodomorũ prædam quidem de Abraham nõ poſcebat: homines uero qui eius eſſent, recipere precabatur, quos ab Aſſyrijs eripuerat. Abraham uero ait, nõ hoc ſolum facere: ſed nec aliam utilitatem ex illa ſe habiturum præda, niſi quæcunq; pro cibo ſeruorũ eius uidebantur impenſa: partem uero quandam amicis ſuis fore prębendam, qui cum eo pugnaſſent: quorum primus Eſchol uocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus uirtutem eius, ait: Non perdes mercedes tuas, dignũ eſt pro talibus actibus te habere gratiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis, cum nondũ eſſet qui ei ſuccederet? erat enim adhuc ſine filio. Deus & filium ei generandum eſſe promiſit, & multam ex illo ſobolem proximamq; ſtellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc audiens, deo ſacrificium obtulit, ab eo iuſſus hoc facere. Erat autem huiuſmodi ſacrificium: uitula triennis, & capra triennis, & aries ſimiliter triennis, & turtur & columba, quæ diuidi iuſſerat: auium uero nihil diuiſum eſt. Et antequam conſtitueretur ara alitibus ſuperuolantibus, pro concupiſcentia ſanguinis, uox affuit diuina, ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringentis in Aegypto, in quibus afflicti ſupereſſent inimicis: & uincentes bello Chananæos, habituri eſſent eorum terras & ciuitates. Abraham autem habitauit circa Luzam, quæ uocatur Ogys. Eſt autem regio Chananæorum, non longe ab ciuitate Hebron. Et cum grauiter haberet ſuper nõ pariente muliere, deprecatus eſt dominum, ut ei ſobolem maſculi filij condonaret. Domino autem iubente, uti confideret & pro alijs omnibus bonis, in quibus à Meſopotamia eductus fuerat, etiam filios ei promiſit futuros. Tunc Sara præcipiente deo, unam ancillarum cui nomen erat Agar, Aegyptiam genere, collocauit ei, tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepiſſet ancilla, iniuriam facere Saræ præſumpſit, quaſi rex foret filius, qui ex ea fuerat pro creatus. Hanc dum Saræ Abrahã pro uindicta tradidiſſet, fugam meditata eſt: & afflictiones non ſuſtinens, deprecata eſt deũ, ut eius miſereretur: occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, & uitam habituram potiorem caſte uiuentem. Tunc namq; eo quod in dominam ſuperba ingrataq; fuerat, mala talia pertuliſſe: quæ ſi inobediens eſſet deo, & longius abſcederet, eam perire dicebat: ſi uero reuerteretur, fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa, ueniam reuerſa à dominis ſuis impetrauit: & poſt non multum peperit Iſmael: ac ſi quis dicat, deo nobilitatam: eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaq; cum ſex eſſet annorum & octoginta, natus eſt ei quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus, promittens quod filius ei de Sara naſceretur, iuſſitq; uocari Iſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras, & reges, & qui oppugnantes omnem Chananęam à Sidone uſque ad Aegypti terminos obtinerent. Præcepit autem, ut genus quod naſceretur

Melchizedec rex iuſtus
Hierony. ad Euagrium, in hac parte Ioſephũ refellit
Verba dei ad Abraham
Geneſis 16
Contemptus Agar ancillæ Aegyptiæ in Saram
Etymologia nominis Iſmael
Repromiſſio Iſaac
Geneſis 17

ſceretur ei,aliis non miſceretur, & ſua genitalia circunciderent, & hoc faciendũ octa/
ua die poſt partum.Cauſam uero circunciſionis noſtrę in aliis indicabo.Conſuleri
ti autem Abraham de Iſmaele utrum multo tempore uiueret,longæuum ſignifica
uit deus,& patrem gentium fore magnarum. Et Abraham quidem in his gratias
agens deo,repente circunciſus eſt,& omnes qui apud eũ erant,& puer Iſmael pari/
ter,qui die illa tredecim erat annorũ,ipſe uero nouem & nonaginta annos agebat.

De Abraham quomodo tres angelos ſuſcepit:& de Lot,qui & ipſe ſuſcepit angelos ho
ſpitio:& de euerſione Sodomorum: & quomodo uxor Lot conuerſa eſt in ſtatuam
ſalis:& de commixtione filiarum cum patre. Caput XIX

EOdem ſcilicet tempore,Sodomitę diuitijs & abundantia pecuniarum elati,ho *Geneſis 18 & 19*
minibus cõtumelias faciebant:& erant impij circa deum,ut nequaquam recor/
darentur beneficiorum eius:auerſiq; ſunt à ſuſceptione peregrinorum, & circa eos
affectum habere deſtiterunt. Exaſperatus igitur in his deus, diſpoſuit eorum pu/
nire ſuperbiam,& ciuitatem eorum ſubuertere, cunctamq; regionem ſimul exter/
minare: ita ut neque plantatio,neque fructus ex ea ultra conſurgeret. Cumq; hæc
deus de Sodomitis decreuiſſet explere,Abraham reſpiciens tres angelos, dum ſe/
deret ad ilicem Mambre circa ianuam domus ſuæ, putaretq; eſſe peregrinos, con/
ſurgens amplexatus eſt:& ibidem eos retinens,rogabat quatenus xenia eis impar/
tiretur. Quibus annuentibus,panes repente de ſimila præcepit fieri:& occidens ui/
tulum & aſſans,obtulit eis ſub quercu iacentibus.At illi ei gratias retulerunt.Et cum
adhuc comederent,de muliere quærebãt ubi eſſet Sara. Quo dicente eam intus eſ/
ſe,uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt,& inuenturos eam iam matrem exiſtere.In
hoc ergo ſubridente muliere,& impoſſibile ſibi eſſe filium habere dicente, cum ip/
ſa quidem nonaginta eſſet annorum,uir autem eius centum: tunc illi iam non ſe ce
lare continuerunt,ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe; & quia miſſi
ſunt,ut unus ſignificaret de filio,duo uero Sodomitas euerterent.Hæc audiens A/
braham doluit ſuper Sodomitis,exurgensq; deũ deprecatus eſt, rogans ne iuſtos
& bonos perderet cum malignis.Deo uero dicente,nullum Sodomitarum eſſe bo
num:nam ſi inter eos eſſent decem iuſti,omnibus remitteret peccati ſupplicium:A/
braham quidem ceſſauit, angeli uero in ciuitatem Sodomam peruenerunt, quos
Lot pro ſuſceptione rogabat(cum eſſet ualde circa peregrinos humanus,& Abra/
ham benignitate diſcipulus)ut cum illo manerent. Sodomitæ uero reſpicientes iu/ *De ſuſceptio/*
uenculos, nimio uultus decore præcipuos, & apud Lot eos ſucceſſiſſe cognoſcen/ *ne angelorũ*
tes, ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt conuerſi. Lot uero monen/ *in domo Lot*
te ut caſti eſſent,& ad peregrinorum confuſionem nequaquàm accederent, ſed re/
uerentiam in eorum ſucceſſione haberent: quod ſi ita intemperantes eſſent, filias
ſuas pro illis concupiſcentiæ eorum ſe dicente præbiturum:neq; ſic quieuerunt.De
us autem eorum præſumptionibus indignatus,ipſos quidem excæcauit,ita ut non
poſſent ad ingreſſum domus accedere: Sodomitarum uero omnem populum pe
ſtifera morte damnauit. Lot autem deo dicente futuram Sodomitarum perditio/
nem,ereptus eſt cũ coniuge,duas filias aſſumens,quæ adhuc uirgines erant.Spon/
ſi autem egredi contempſerunt, conſuetudinem hanc uerborum Lot eſſe dicentes.
Deus igitur immiſit gladiũ in ciuitatem,eamq; cum habitatoribus cõcremauit,ter/
ramq; ſimili exterminauit incendio:ſicut dudum à me dictum eſt,cum bellum Iu/
daicum deſcripſiſſem.Vxor autem Lot decedens,cum reſpiceret ſæpius ciuitatem,

& eius curam haberet,interdicente deo ne faceret,in ſtatuam ſalis conuerſa dignoſcitur. Vidi ſiquidem eam: hactenus enim manet.Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro ſe retinens ab igne liberato, qui locus Segor hactenus appellatur: ſic enim Hebræi modicum uocant. Illic autem deſolatione hominum, & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes,cuicunque miſceri uoluerint, licere credebant: hoc uero faciebant,ne deficeret genus humanum.Fuerunt autē filij,de ſeniore quidem Moab,ac ſi quis dicat ex patre: iunior autem genuit Ammon, quod nomen ſignificat filius generis. Et inſtituerunt, alter quidem, Moabitas quorum hactenus magna gens eſt:alter uero Ammonitas:utraque enim gens eſt in ualle Syriæ. Et Lot quidem huiuſmodi eſſe contigit de Sodomis egreſſum.

Quomodo Abraham migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abrahæ:& de natiuitate Iſaac. Cap. XX

Geneſis 20

ABraham uero migrauit in Gerara Palæſtinæ, in loco ſororis Saram habens, ſimilia prioribus ſimulans præ timore. Metuebat enim Abimelech locorum regem:qui etiam cū adamaſſet Saram, credens eam ſe poſſe corrumpere, propter concupiſcentiam in ægritudinē incidit dei uoluntate:medicisq; deſperantibus conſoporatus ſomnio,ne contumeliam faceret uxori peregrini, & aliquantulum leuiatus,amicis expoſuit,quod deus ei hanc ægritudinem intulerat pro ultione peregrini,ut eius uxorem ſine iniuria conſeruaret:quia nón ſororem eam haberet,ſed lege iunctam uxorem: & promiſiſſet ſe ei præbiturum ſoſpitatem, ſi pro uxore ille ſine timore conſiſteret.Et cum hæc dixiſſet,Abraham amicis ſuadentibus euocauit: nihilq; eum ulterius de coniuge quaſi aliquid turpe paſſura,formidare præcepit:deū eius habere curam dicens,cuius auxilio uxorem ſuam permanentem ſine iniuria reputaret.Deo enim proteſtante,conſcientiaq; mulieris,dicebat neque eam ab initio ſe appetiſſe,ſi eſſe eam ſciſſet uxorem,ſed tanquàm pro ſorore ſeductum:rogábatque ut mitis circa eum eſſet, & deum ei propitium faceret: & ſi apud eum manere uellet,omnem ei ubertatem cōferret: uolenti uero diſcedere,danda munera rerum omnium,quibus ad eum indigens aduenisſet. Hæc illo dicente, Abraham non de cognatione mulieris mentitum ſe eſſe dicebat,fratris eam filiam eſſe referens:& eo quod præter hoc figmentum aduentum ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur:nec eſſe ſuam culpam in illius ægritudine prædicabat:& debere regem habere de ſalute fiduciam,paratumq; ſe manere apud eum eſſe dicebat.Abimelech itaque & terram ei diſtribuit & pecunias: conſtituerunt q; inter ſe, ut ſine dolo conuerſarentur, facientes ad quendam puteum fœdus,quem Berſabeæ uocant, quod fœdus putei poterit dici:ſic enim hactenus à prouincialibus nominatur.Poſt non multum uero temporis natus eſt Abraham filius de Sara,ſicut fuerat ei à deo prædictum,quem nominauit Iſaac:hoc autē ſignificat riſum.Nam eo quod Sara riſerat, dicente deo quod pareret,nec iam ſperaret præ ſenectute partum, ideo filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta, Abraham uero centum. Natus eſt ergo filius utroq; ſene,quem repente poſt octo dies circunciderunt.Et ex illo poſt totidē dies mos eſt Iudęorum,circunciſiones efficere:Arabum autem poſt annos tredecim,eo quod Iſmael,qui gentem eorū inſtituit,filius Abrahę de concubina,hoc fuerit tempore circunciſus:De quo certiſſime omne tempus exponam.

Excuſatio Abimelech pro Sara

Fœdus putei

Geneſis 21

Poſt octo dies fit circunciſio Iudæorū,Arabum poſt tredecim annos

Quomodo

Quomodo Abraham monente Sara, & præcipiente domino amiſit à ſe Agar cum filio Iſmaele. Cap. XXI

SAra natum Iſmaelem de Agar ancilla primitus diligebat, nihil fauoris in eo im- *Geneſis 21*
minuens: quem utiq; quaſi proprium filium, & principatus nutriebat heredem Iſaac autem filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Iſmaele, cum ſenior eſſet, eumq; poſſet opprimere patre moriente. Suadebat ergo Abrahæ, ut eum in aliam regionem cum matre tranſmitteret. Ille uero initio quidem non appoſuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri feſtinabat: crudele nimis arbitratus, paruulũ filium & mulierem neceſſarijs egentem abijcere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet, ad ea quæ præcipiebat Sara conſentiens, matri tradidit Iſmaelem, qui nondũ à ſe poterat gubernari: & aquam in utre & panem ferentem, iuſſit abire quò itineris neceſſitas imperaret. Dum ergo abeunti neceſſaria defeciſſent, erat in malis, cum eſſet aquatio difficilis: & exponens puerum ſub quadam arbore animam protrahentem, ne ea præſente deficeret, procul abſceſſit. Ad quam ueniens diuinus angelus, dixit ei adeſſe fontem: & monuit, ut prouideret ac infantulum recrearet, dicens grandia ei eſſe conferenda de pueri ſoſpitate. Illa confidens de promiſſionibus, & ſtudens alere puerũ adhibendo curam, declinauit ærumnas. Cum uero ad uirilẽ puer peruenisſet ætatem, uxor ei coniuncta eſt Aegyptia genere, unde etiam ipſa antiquitus fue- *Geneſis 25*
rat oriunda, de qua filij Iſmaeli nati ſunt duodecim, Nabaioth, Cedarus, Abdielus, Mabſamus, Maſmaus, Dumaus, Maſaus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphiſus, Cedmas. Iſti nanq; omnem terram ab Euphrate uſq; ad mare rubrũ poſitam tenuerunt, Nabathæam prouinciam nominantes. Sunt autẽ iſti, qui gentem Arabicam ſecundum tribus ab eis uocant, & propter uirtutem eorũ, & propter Abrahæ dignitatem. Iſaac autem filium ſuũ pater Abraham nimium diligebat, cum eſſet unigenitus, eiq; à deo pro munere & in ſenectute cõceſſus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; ſuum potius parẽtes & ipſe puer, eo q; omni uirtuti ſtuderet, & parentum haberet ſolicitudinem, & affectum circa dei religionem.

Abraham accepit à domino de immolatione Iſaac. Caput XXII

ABraham autem cum felicitatem ſuam filio legitimo relicturus eſſet, morti ui- *Geneſis 22*
cinus hoc uoluntate dei promeruit. Qui tentare uolens religionem eius apparuit ei: & cuncta quæ præſtitiſſet ei dinumerans, & quomodo hoſtibus ſuperior fuiſſet effectus, & præſentem felicitatem eius ſtudio percepiſſet, & Iſaac filium habuiſſet, eundem filium eius ſibi ſacra immolatione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum, ara ibidem collocata: ſic enim apparituram eius religionem, ſi etiam ſaluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham autem in nullo iuſtum eſſe decernens nõ obediri deo, ſed cunctos ei miniſtrare debere, tanquam eius prouidentia omnes uiuant quibus ipſe eſt propitius, celans coniugem dei præceptum, & quam ipſe habuiſſet de cæde uoluntatem: ſed neq; ſeruorum cuiquam hoc palàm faciens, ne forte deo parẽre prohiberetur: ſumens Iſaac cum duobus ſeruis, & quæ erant ad ſacrificiũ neceſſaria imponens aſino, iuit ad montem. & duobus quidem diebus iter cum eo ſerui fecerunt. tertia uero, cum iam circa locum montis eſſent, reliquens in campo reliquos qui cũ eo erant, cum ſolo filio uenit ad montem: in quo templum poſtea rex Dauid collocauit. Portabant autẽ ſecum cætera, quæ erant ſacrificio neceſſaria præter uictimam. Iſaac uero cum eſſet quinque & uiginti *Obedientia Abrahæ*

annorum, altari conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater cum uicti-
ma non adeſſet. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum: qui etiam
ea quæ non ſunt, abundanter hominibus condonaret: & ea quæ ſunt, ab his qui in
ſemetipſis cõfiderent, poſſet auferre: daturum ergo & illi uictimam, ſi propitius ad
Allocutio Abrahæ ad filium Iſaac ſacrificium ſuum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructum, & li-
gna ſuperpoſita, & omnia parata, dicit ad filium: O puer, quem innumeris uotis op
tauí à deo mihi conferri: & dum peruenifſes ad uitam, nihil eſt quod pro alimento
tuo non feci: neq; me feliciorem magis arbitrabar, niſi cum te uiderem ad uirilem
ætatem peruenifſe, & moriens ſucceſſorẽ mei principatus relinquere cõgaudebam:
quia dei uoluntate tuus pater ſum factus, denuo ſecundum eius placitum te repo-
no: hanc fortiter porta dicationem. Deo nanq; te cædo, qui hunc honorem à no-
bis dignatur accipere, eo quod placidus mihi fuit, & per omnia ſuffragator. Natus
ergo feliciter morere, non communi modo hanc uitam egrediens: ſed à patre pro-
prio oblatus deo patri cunctorum, ob legitimum ſacrificium. Reor enim quia te iu-
dicauerit dignũ nec ægritudine, nec bello, nec alia quali bet paſſione, quę ſolent ho-
minibus accidere, ex hac uita liberare: ſed cum oblationibus & ſacrificijs animam
tuam ſuſcipere, & apud ſe nihilominus obtinere: eritq; mei de cætero curam ha-
bens, ſenectutemq; regens, qua gratia te maxime nutriebam: hæc mihi deo ſcilicet
pro te præbituro. Iſaac aũt habens patrem ualde fortiſſimũ, ſapientiaq; delecta-
Conſtantia Iſaac tus, & libentiſſime ſermones eius accipiens, ait: Quia neq; iuſtum eſſet, ut initio na-
ſceretur, ſi & dei & patris iudicium eſſet refutaturus, aut non ſe monſtraret ambo-
rum uoluntatibus præparatum, quando licet ſolo patri hæc uolenti facere, ſi non
obediret eſſet iniuſtũ. Hoc dicens acceſſit ad altare, pariter & ad cædem. Sed opus
infirmatum eſt, deo offerente impedimentum. Inclamauit enim Abraham nomi-
natim deus, ſuſpendens eum à filij nece: Non enim quaſi ſanguinem deſideraret
humanum, cędem filij ſe ei imperaſſe dicebat: neq; cuius patrem cum fecerat, hunc
ei auferre cum tanta impietate poſcebat: ſed eius mentem ſe probare uelle, ſi etiam
talia iuſſus facere obaudiret. Cognoſcens uero eius obedientiam, & excellentiam
religionis intendens, delectari quidẽ ſe in his quæ præbuerat ei, nec unquam frau-
dandum cum omni cura dicebat: & genus eius honorandũ, futurumq; filium eius
longæuum, feliciterq; uicturum in omnibus bonis, præbiturũmque ſe eius ſoboli
magnum principatum: prædicebátque genus eorum & multis gentibus & diuitijs
eſſe conſtituendum, & memoriam ſempiternam generis eius principibus affutu-
ram: Chananęamq; terram armis eſſe poſſeſſuros, & exemplum boni futuros cun
ctis hominibus. Hæc cum dixiſſet deus, arietem ex improuiſo produxit eis ad ſa-
crificium. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexantes, quippe qui bonorum ta-
lium promiſſiones audirent, oſculabantur alterutrum: & ſacrificio celebrato, reuerſi
ſunt ad Saram: feliciterq; degebant, cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte Saræ, & ſepultura ipſius, poſt cuius mortem Abraham accepit Ceturam uxorem. Caput XXXIII

Geneſis 23 ET Sara quidem nõ multo poſt tempore defuncta eſt, cum uixiſſet annis cen-
tum uiginti & ſeptem: ſepultaq; eſt in Hebron permittentibus Chananæis, ſe-
Sara moritur pulchrumq; eius duplex factum eſt, Abraham emente agrum ſiclis quadringentis
à quodam Ephron de Hebron: & ſepulchra ſibi Abraham & eius ſoboles conſti-
Geneſis 25 tuerunt. Poſt hæc aũt Abraham duxit uxorem nomine Ceturam, ex qua ei ſex filij

nati

nati ſunt,& ad labores ualidi,& ad ſapientiam cauti:Zamran,Iexan,Madan,Madian, Iesboc, & Sue. nati ſunt autem etiam his filij: & Iexan quidem Saba fuit & Dadan.Huic uero fuerunt Aſſurim & Laſurim,& Laumim. Madian autē habuit Epha,& Apher,& Henoch,& Abida, & Eldaa. His omnibus filijs filiorumq; natis Abraham ex propriis dona prębuit:qui & Troglodyticam apprehenderunt,& Felicem Arabiam,in quantum ad mare rubrum pertingit.Dicitur autē quod dum Apher caſtra fixiſſet in Libya, & filiorū eius filij habitaſſent in ea, terram illam ex illius nomine Aphricam uocauerūt. Teſtatur autem meo ſermoni Alexander, qui dicitur Polyhiſtor, ſic dicens: Cleodemus autē propheta,qui & Malchus,ſcribens hiſtoriam Iudæorum,ſicut etiam Moſes legiſlator eorum retulit,ait,quia de Cetura Abrahæ multi filij fuerunt.Dicit autem eorum etiam nomina tria, Apheran Surim & Iaphran.& de Surim quidem Aſſyriam nuncupatam:ex duobus autem reliquis Iaphran & Apheran,ciuitatē Abran & prouinciam Aphricam nominatam: his etiam auxiliū prębuiſſe Herculem in Libya,& duxiſſe uxorem filiam Iaphran nomine Hecæam,& genuiſſe ex ea Dodorim filiū,cuius fuit filius Sophon:ex quo barbari Sophaci nominantur.

Alexander dictus Polyhiſtor

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. Cap. XXIIII

ISaac autem circa quadraginta annos iam conſtituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca,quæ fuit fratris eius Nachor neptis,filia Bathuelis, ſeniorē ſeruorum ſuorum miſit ad deſponſandam eam, magnis fidei ſacramentis obſtrictum,quæ hoc modo faciebant: Sub femore manum mittentes: deinde inuocantes deum teſtem omnium futurorum.Miſit autem & munera ibidem commanentibus,quæ apud illos eſſent rariora,aut nec omnino in illa regione reperirent. Qui multo tempore uadens,eo quod ſit iter agentibus dira Meſopotamia,hyeme quidem propter luti profunditatem, æſtate autē propter aquæ defectionem, inſuper etiam latronibus ibidem commorantibus,quos defugere non eſſet facile, niſi prouidentia uiatoribus inhæreret: uenit in ciuitatem Carrenorum. Cum ergo eſſet in ſuburbanis,uirgines uidit plures euntes ad aquam: orauitq; deum ut Rebecca, ob quam deſponſandam filio eum miſerat Abraham, ſi ſecundum uoluntatem eius eſſent nuptiæ celebrandę,inter illas inueniretur:& ita cognoſceretur,ut alijs aquam poſcenti negantibus, illa præberet. Et ille quidem hanc habens uoluntatem, uenit ad puteum:rogauitq; uirgines ut potum ei præberent. Illis autem auertentibus ſe, dicentibusq; aquam domum portare,& non præbere illi,quæ utiq; difficile poſſet hauriri:una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino, quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando cōmunio,quæ neq; aquam participarent egeno,ſola ei prębuit abundanter.Ille autem in ſpem rerum omniū ueniens, inſuper uolens cognoſcere ueritatem, laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem, quia etiam cum ſuo labore egentibus ſufficientiam prębere minime declinaſſet: Interrogabat autem de quibus parentibus eſſet,optauitq; quod illi foret gratiſſimum,ut in domum uiri boni ueniret,filios ei paritura germanos. Illa uero neque hæc inuidit uolenti cognoſcere,ſed& genus indicauit:& Rebecca,inquit,ego dicor: pater autem Bathuel fuit,ſed ille quidem iam defunctus eſt: Laban uero frater noſter eſt, qui & domui proſpicit ſimul & matri, & ille meæ uirginitatis ſolicitudinem gerit. Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atq; dicta,Deum ita uidens ſuo itineri clare proſpicere:& proferens redimiculum,& alia pariter ornamenta,quibus uirgines decet uti,

Geneſis 24

dedit

dedit puellæ,ut ei cauſa poculi hæc retributio foret & honor:iuſtũ eſſe dicens,ut talia mereretur,quę fuerit bona præter uirgines uniuerſas.Poſcebat autem apud eos ſuccedere,quando ad eam integrius aliter peruenire nequiret, cum iam nox utique ſupereſſet.Portabatq; ornamenta muliebria ualde precioſa:æſtimans nihil ſibi eſſe cautius,quàm quibus iam uidebatur expertus,& conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiam:& quia nihil in eorum eſſet uirtute difficile. neq; ſe eos grauaturum,ſed mercedem peregrinationis præbiturum,& proprijs impenſis uſurũ eſſe dicebat. Illa uero de parentum quidem ſuorum clementia recte eum aſſeruit arbitratum: culpauit autem pro mercedis uerbo, cum eſſet utique omnia ſine mercedibus habiturus.Sed ut nunciaret prius Laban fratri, quo permittente accerſendum eſſe dicebat.Cũ ergo factum hoc fuiſſet,peregrinus adductus eſt: & camelos quidem ſumentes Laban famuli eis diligentiam adhibebant: ipſe uero cœnaturus ingrediebatur cum eo, & poſt cœnam ad eum matremq; puellæ locutus eſt,dicens: Abraham Thare quidem eſt filius,ueſter autem cognatus. Nachor enim horum ô mulier puerorum auus,frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel matre:is ergo miſit ad uos,petens hanc puellam uxorem filio ſuo eſſe iungendam:qui legitimus eſt ei ſolus in omnibus bonis enutritus: cui poſſibile quidem fuit,feliciſſimam exinde mulierem ei copulare,ſed noluit. Honorans autem genus, nuptias poſtulat, cuius ſtudium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate & alia quidem pariter mihi proſpera contigerunt,& puellam citius & ueſtram inueni domum.Dum enim eſſem proximus ciuitati,uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum,oraui,ut in iſtam inciderem,quod ſcilicet factum eſt.Nuptias ergo diuina prouidentia diſpoſitas uos quoq; firmate.Illi uero per eą quę eis fuerant ſecunde collata,diſpoſitionem diuinę uoluntatis intellexerunt:miſeruntq;,ſicut petebat,uirginem,quam duxit Iſaac potitus omnium rerum Abrahæ. Nam qui nati fuerant de Cetura,exinde migrauerunt.

Oratio ſerui Abrahæ pro Rebecca

Abraham moritur,& ſepelitur in Hebron cum Sara uxore ſua. Cap. XXV

Geneſis 25 POſt paululum uero temporis mortuus eſt etiam Abraham,uir quidem omni uirtute ſummus,& digne à deo pro ſtudio,quod circa eum habuerat,honoratus.Vixit autem omne tempus ſuũ annis centumſeptuagintaquinq;,& in Hebron cum Sara coniuge à filijs ſuis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De partu Rebeccæ:& quomodo Iſaac peregrinatus eſt in Geraris tempore famis: & quia cum ſenuiſſet, & caligarent oculi eius, benedixit Iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. Caput XXVI

Geneſis 25 POrrò poſt mortem Abraham concepit uxor Iſaac:cuius uentre nimis intumeſcente,hæſitans conſuluit dominum,reſponditq; geminos parituram fore Rebeccam,& in omnibus eos gentibus eſſe nominandos:maioris autem primatũ eſſe minuendum. Peperit ergo paulatim ſecundũ diuinum eloquium geminos filios: quorum ſenior quidem(ut credimus)à capite uſq; ad pedes erat hirſutus uehementer,quem iunior præcedentem tenebat à planta.Diligebat autem pater quidem ſeniorem qui uocabatur Eſau, ſecundum etymologiam pilorum. Hebræi nanq; capillaturam Seiron dicunt.Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fame uero ſuperueniẽte,dũ Iſaac placuiſſet ut iret in Ægyptũ,ubertuoſam ualde prouinciã,pergebat in Geraris deo præcipiente.Hunc ſuſcepit rex Abimelech pro muneribus & amicitijs

amicitijs Abraham. Et cũ multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio, in hoc perma-
nere ſemper inuidia faciente prohibitus eſt. Videns nanq; deum Iſaac eſſe præſen-
tem, & tanto eum ſtudio fouentem, expulit eum. Ille uero huiuſmodi inuidia ten-
tatus per Abimelech, tunc quidem diſceſſit in agrum qui dicitur Pharan, id eſt, con-
uallis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, irruentes paſtores in lite con-
greſſi ſunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere, præualuiſſe ui
debantur. Diſcedens autẽ alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibuſdam Abi-
melech paſtoribus, etiam hunc relinquẽs abſceſſit, expectans bonæ uoluntatis gra
tiorem licentiam. Quod dum ſponte ei fuiſſet conceſſum, ut puteum ſine prohibi-
tione foderet, Roboth puteum appellauit, quod nomẽ ſignificat ſpatioſum. Prio-
rum uero alium quidẽ Eſchon appellauit, quod poteſt dici litigium: alium uero Si-
tennam, quod nomẽ ſignificat inimicitias. Iſaac itaq; rerum magnitudine fortitudi-
neq; pullulabat. Abimelech autem contra ſe creſcere putans Iſaac, propter hoc q̃d
cum eo degens ex incertis inimicitijs egerat: metuens ne prior amicitia nihil ei pro-
deſſet, conuerſo Iſaac ad ultionem eorum quæ uidebatur eſſe perpeſſus, amicitias
rurſus cum eo firmauit: & unum ducum ſuorum nomine Phicholum ob hoc deſti-
nauit. Et cũ omnia quæ popoſcerat Abimelech meruiſſet propter Iſaac bonitatem,
qui recenti iracundiæ priſcam gratiam in ſe inq; patrem ſuum habitam præpoſue-
rat, tulit eum in propria. Iſaac uero filius Eſau, circa quem màximũ pater habebat
affectum, cum eſſet annorũ quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, & Oli-
bema Sebegonis, uirorum inter Chananæos ualde potentium, ſemetipſum faciens
dominum in poteſtate nuptiarum, neq; patris conſilium ſumens, quia nec permi-
ſiſſet Iſaac, ſi in eius uoluntate iaceret. Non enim libenter habebat, ad prouinciales
ſuam copulare cognationem. Nolens autem moleſtus eſſe filio, ut iuberet eum ab
ſtinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum ſenex autem eſſet, & aſpectum penitus
non haberet, euocans Eſau, & ſenectutem indicans, quia & propter cæcitatẽ & paſ-
ſionem uiſus, impedimentum ei iam eſſet deo ſeruire, iuſſit eum egredi ad uenan-
dum: ut dum caperet quodcunque potuiſſet, præpararet ei ad cœnam, poſtq; do-
mino ſupplicaret, ut auxiliator ei in omni uita & cooperator exiſteret: incertum eſ-
ſe dicens, quando etiam moreretur: & ante hoc ſe ei præbiturum, ut deum propi-
tium eius orationibus habere mereretur. Et Eſau quidem ad uenationem egreſſus
eſt. Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat, & præter Iſaac uoluntatem,
iuſſit eum hœdos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autem miniſtrabat matri,
ei ſemper obediens. Cum uero fuiſſet cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit
Iacob, ut pater propter pilos eſſe crederet Eſau. Nam cum in omnibus alijs aſſimi-
larentur, eo quod eſſent gemini, in hoc tantummodo differebãt: trepiduſq; Iacob,
ne antequam fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria fa-
ceret iritaret, proferebat patri cœnam. Iſaac uero ſentiens uocem Iacob, proprio
eum nomine uocitabat. Illo autem brachium porrigente, cui pellem circundederat
hœdi, cõtingens eum Iſaac ait: Voce quidem Iacob proximus, ſecundum pilorum
uero profunditatem Eſau mihi eſſe uideris. Nihilq; ſuſpicans mali, cum cœnaſſet,
conuerſus eſt ad orationẽ & dei preces. Domine, inquit, omnium ſeculorũ, & crea-
tor uniuerſæ ſubſtantiæ, tu patri meo magnificam fortitudinem conceſſiſti bono-
rum, & me dignum præſentibus effeciſti rebus, & ex me procedentibus prómiſiſti
adiutorem, & propitium, & datorem ſemper eſſe meliorum. Hęc ergo confirma, &
me

Geneſis 26
Abimelech rex, Iſaac per inuidiam expulit

Rhoboth
Eſchon
Sitenna

De uxoribus Eſau

De uenatione Eſau

Iacob & Eſau

Oratio Iſaac ſuper Iacob

me noli deſpicere propter præſentem neceſſitatem,propter quã & præcipue te de/poſco:& hunc filium propitius ſerua mihi, & ab omni malo ſemper ſine paſſione cuſtodi:dans ei felicem uitam,poſſeſſionemq; bonorum,quorumcunq; tibi prębere poteſtas eſt.Fac autem cum metuendum inimicis,amicis honorabilem atq; gratiſſimum. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut ceſſauit, à uenatione affuit Eſau. Iſaac autem ſentiens quod egerat, quieſcebat.Eſau uero petebat ſimilia,quę fratri fuerant iam collata.Patre uero negante,eo quod omnes in Iacob fuiſſent orationes expenſæ, luctum agebat, quod eſſet oratione fruſtratus:eiusq; lachrymis afflictus pater,eo quod circa uenationẽ & fortitudinem corporis eſſet aptus,in armis & omnibus operibus Eſau probabilem fore dicebat:eumq; fructum earum rerum,& gloriam ſempiternam,etiam genus quod ab eo deſcenderet,habiturum:fratri uero eſſe ſeruiturum.

Iacob timens fratrem fugit ad Laban,ubi filias eius duxit uxores,cũ ancillis earum: ex quibus filios 12.genuit,& unam filiam:qua uiolata à Sichem filio Emmor regis Sicimorũ, indignati fratres eius,uniuerſos oppidanos contrucidarunt. Cap. XXVII

Geneſis 28

IAcob autẽ metuentem fratrem,ulciſci ſe in eo uolentem, pro eo quod in illo deliquerat,mater eripuit. Marito autem hæc perſuaſit, ut Iacob de Meſopotamia cognatam ſuam daret uxorem:cũ iam Iſmaelis patrui filiam Baſemath Eſau coniugem accepiſſet.Nõ enim erant deuoti Chananęi circa Iſaac,in prioribus eius bellis ualde grauati,cum Barematim cepiſſet,circa quam præcipue laborauerat.Iacob autẽ in Meſopotamiam miſſus à matre proter nuptias filiæ Laban eius germani, permittente Iſaac nuptias celebrari, eo quod ei fuiſſet uxoris conſilio perſuaſum, per Chananæam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat, caput ſuum lapidibus ſubditis ſuperponens: ibiq; per ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionem. Aſtitiſſe ſcilicet ſibi ſcalam, à terra pertingentem ad cœlum, & per eam deſcendentes figuras, honeſtiorem naturam habentes quàm homines, & ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem,nominatimq; uocantem,& huiuſmodi uerba facientem:Iacob cũ patris boni ſis filius,& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit,fatigari te in præſentibus non oportet,ſed ſperare meliora: etenim opulentiſſima tibi maximorũ bonorum meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraham itaque ex Meſopotamia huc ego deduxi à cognatis expulſum,& patrem tuum cunctis felicem oſtendi, quorum nõ minorem partem in te quoq; reponam. Confidens ergo & hoc itinere tuo proficiſcere, me dirigente ſecurus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde feſtinas: eruntq; tibi filij boni,quorum multitudo numero maior erit,& potiores filios derelinquent,quibus ego huius terræ potentiam condonabo,eorumq; filijs, qui replebunt omnem quam ſol reſpicit terram,ſimul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas,nec laborum multitudinem metuas,me prouidente omnia,quæ tibi conferenda ſunt & in præſentibus,& multo magis in poſteris. Hæc itaq; deus Iacob prędixit:ille uero lętus effectus in his quę uiderat,fuerantq; promiſſa,clarificauit illos lapides: quippe cum tantorum bonorũ factum ei fuiſſet illic alloquium: uotumq; fecit,immolaturum ſe ſuper eos,ſi acquirens uitam impaſſibilem remearet: deoq; promiſſum exoluit denuo remeans. Nam & ipſum agrum honorandum eſſe decreuit: eiq; Bethel nomen impoſuit,quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens autem ad Meſopotamiam, longo tempore peruenit in Carran: paſtoresq;

Iacob ſub dio quieſcit

Scala Iacob

Verba dei ad Iacob

Geneſis 29

Bethel diuinas hoſtias ſignificat

resq; in suburbanis inueniens, & pueros adulescentulos & uirgines, ad quendam puteum aquam haurituros, morabatur cum eis potum quærens, & uerba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, si nossent quendam Laban adhuc superesse apud se. Illi uero omnes se nosse dixerunt, talemq; esse uirũ qui ignorari nõ possit: eiusq; filiam unam cum eis pascere gregem, quam mirabantur non esse præsentem, dicentes ei: Ab ipsa integrius poteris agnoscere, quæcunq; de illo audire desideras. Hæc itaq; illis dicentibus, astitit puella cum pastoribus qui unà descenderant: eiq; Iacob ostenderunt, dicentes: Peregrinus iste uenit de patre tuo consulens. Illa uero per infantiam læta facta propter Iacob præsentiã, requirebat eum, & quis esset, & ad eos unde uenisset, & qua causa fuisset adductus: orabatq; simul, ut esset possibile præstandi ei, quibus uenisset egens. Iacob autem nõ propter cognationis causam, neq; propter fauorem præsentem, sed amore puellæ uictus obstupescebat, pulchritudinem eius talem esse conspiciens, ut paucæ mulierum ita florerent: & ait. Ad te mihi patremq; tuum (si tamen filia es Laban) familiaritas est, ex antiqua mea tuaq; generatione cõsistens. de Thare enim Abraham & Aram & Nachor filij sunt progressi. Bathuel autem tuus auus, filius est Nachor. De Abraham autem & Sara, quæ nata est de Aram, Isaac est, meus pater. Vicinum aũt & nouum cognationis pignus inuicẽ possidemus. Rebecca enim mater mea, Laban patris tui soror est, ex eodem simul patre & matre progenita. Consobrini siquidẽ sumus ego & tu. Nunc autem salutaturus uos, & antiquam cognationem renouaturus ueni. Illa uero recordata (sicut iuuenibus solet accidere) quæ audisset à patre de Rebecca, & parentes sciens eius nomen desideranter audire, propter paternum fauorem ad lachrymas deducta est, & amplexa est Iacob. Quem cum osculata fuisset, perducere maxima delectatione optabat ad patrem: omnibusq; domesticis memoriã matris eius esse dicebat: impenditq; ei totius boni retributionẽ, eumq; ad patrem iam uenire iubebat, & sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens, ducebat eum ad Laban. Cognitusq; ab auunculo, & ipse sine formidine inter amicos erat: & illis maximam delectationem conferebat, inopinabiliter eis ostensus. Post non multos itaq; dies, Laban se gaudere quidem in eius maxime præsentia, & ultra cõ posset indicari sermone, dicebat: causam uero pro qua uenisset, patrem matremq; senes derelinquens, & eius præsentiæ solatijs indigentes, ab eo quærebat, præbiturumq; se ei omnia quibus opus haberet. Iacob autem omnem ei causam narrabat, dicẽs, Isaac fuisse geminos filios, se & Esau: quem dum pro paternis orationibus matris sapientia fefellisset, illum se interficere uoluisse dicebat, tanquam ablato sibi à deo regno, & bonis quæ pater optasset: & hanc fuisse causam suæ præsentiæ, mãdato materno factæ. Omnibus enim nobis, inquit, sunt fratres: sed mater amplius illius cognationẽ metuens, ita mihi prospexit, quod utiq; solum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum respiciẽs, in præsentibus sum secutus. Laban autem & propter parentes promisit omnem se ei participare clemẽtiam: & propter matrem, cuius fauore licet absentis, studium suum circa eum se dicebat ostendere: gregis scilicet curam eum habiturũ constituere se dicebat, & præponendum his exoptabat: uolentemq; ad proprios remeare parentes, cum talibus donis & honoribus dimittẽdum, qualibus talis cognatus iuste promeriturus esset. Iacob autem libenter hæc audiens, donec esset quidem apud eos, hunc laborem ferre se gratissime respondit: mercedem uero pro tali labore, Rachel nuptias postulauit: cum

Pulchritudo Rachelis

Orõ Iacob ad Rachel

Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris postulat

uit:cum etiam propter alia honore digna apud eum haberetur,tum maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduentus.Amor nanq; puellę eũ huiuſmodi uerba facere compellebat.Laban aũt gauiſus in his,annuit ei puellæ nuptias:nec alium generum meliorẽ ſibi optaſſe uenturũ,ſi tamen aliquantũ tempus apud eum maneret:ad Chananæos enim ſe non miſſurum filiam: quia de ſororis cura etiam pœnitentiã agere ſe dicebat,quod eam ibidẽ direxiſſet. Cum uero Iacob hoc fieri cõſentiret, ſeptem promiſit annos:tantum enim iudicauit ſocero miniſtrandum, uirtutis ſuæ præbens experimentũ,ut quis eſſet,magis cognoſceretur.Laban uero ſuſcipiens ſermonem, tranſacto tempore propoſuit epulas nuptiarum.Nocte uero ſuperueniente,ignorante Iacob,collocauit ei alteram filiarũ Liam,ſeniorem & non decorã aſpectu. Ille uero per ebrietatẽ & noctem ei permixtus,die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur.Qui dandam uemiã neceſſitati poſcebat,ob quam talia geſſerat. non enim per malignitatẽ ei Liam dediſſe,ſed alia maiori cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat, quæ tamen impedire non poſſet:ſed amãti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios annos promittebat.Conſenſit ergo Iacob,nihil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat.Et præteritis alijs ſeptem annis,Rachel accepit uxorem.Erant autẽ ambabus miniſtrę,quas dederat pater,Zelpha quidem Liæ,Rachel uero Bala:non quidem ancillæ,ſed ſubditæ.Et Liæ magna erat ſolicitudo de amore uiri,quem habebat circa ſororem:ſperabatq; ſe exiſtentibus filijs honorandã,& exorabat cõtinue deum. Natoq; filio maſculo,& propter hoc conuerſo ad eam marito,Ruben filium nominauit,eo quod dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus:hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autem poſt tempora etiam alios tres filios: Symeon,quod nomen ſignificat,exaudibilem ei fuiſſe deum:deinde Leui,quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc Iudam;quod ſignificat gratiarũ actionem.Rachel aũt metuens ne propter copiã partus ſororis,minorem apud uirum partem haberet,collocauit cum Iacob ſuã famulam Balam: ex qua naſcitur Dan, quod à deo iudicatũ lingua Latina ſignificat: & poſt hunc Neptalim,tanquam ex machinationibus: eo quod cõtra partus ſororis copiam,arte fuerit uſa. Hoc aũt & Lia fecit contra ſororis opus denuo machinata: collocauit ei & ipſa ſuam famulã:& natus eſt de Zelpha filius Gad,quod quis poterit appellare fortuitum:& poſt hunc Aſer, quod beatificum poteſt dici, qui Liæ gloriam cumulauit. Cum autem Ruben ſenior filiorum Liæ matri mandragoræ mala portaret,Rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat,quem cupiuerat cibum. illa uero non conſentiente,ſed ſufficere ei dicente,quia eam uiri honore priuaſſet:Rachel mitigans ſororis iram,cõceſſurã ſe ei dicebat,ut cum ea uir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiente munus, Iacob cum Lia dormiuit.Rurſus ergo nati ſunt ei filij: Iſachar quidem,quod ſignificat ex mercede factum: Zabulon, quod ſignificat fauoris pignus ad eam. Nata eſt aũt & filia Dina. Poſt hæc uero tempora natus eſt & Rachel filius Ioſeph,quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus, quod ſunt anni uiginti, paſcebat ſoceri greges. Poſt quod rogabat, ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet.Socero aũt non permittente,latenter hoc facere cogitabat:uxoresq; requirebat quid de profectione tractarent.Illis autem diſcedere libenter habentibus,Rachel & ſimulacra deorum quos colere patria lex erat,pariter furata,cum Lia ſorore fugiebat: & utriuſq; pueri, & puellæ cum filijs, & quæcunq; poſſeſſio eis erat. Ducebat aũt Iacob etiam gregum medietatẽ, nõ reſpiciente Laban. Rachel ergo deorũ ſimulacra portabat, licet docuiſſet eam Iacob huiuſmodi

Iacob per ebrietatem & noctem neſciens Liæ miſcetur

Nomina filiorum Iacob, & nominum etymologia

Fuga Iacob cum uxoribus & filijs

modi honorem ſpernendum: ut ſi comprehenderetur patre ſequente, ueniam illa ad hæc confugiens impetraret. Laban autem poſt primum diem cognoſcens Iacob diſceſſum ſimul & filiarum, multa animo perpeſſus mala, perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die in quodam colle procul eos collocatos inuenit. & tunc quidem quia erat ueſpera requieuit. uiſio aũt ei apparuit, monens, quatenus ſumens generum atq; filias conquieſceret: & nihil in eos per furorem præſumeret, ſed ut pactum faceret cum Iacob. Quod ſi eius paucitatẽ contemnens, aggrederetur cum eo pugnare, ei ſe auxilium dicebat illa uiſio prębituram. Laban autem dum huiuſcemodi ei factum à deo fuiſſet alloquiũ, orto die Iacob euocans, & manifeſtans ei uiſionẽ, cui credens ad talia declinaſſet, cœpit eum culpare, dicens: quoniam eum & pauperem uenientẽ ad ſe, & omniũ indigentẽ ſuſceperit, eiq; cũctam ſuæ poſſeſſionis tribuerit ubertatem. Nam & filias meas, inquit, coniunxi tibi, fauorem tuum circa nos per hæc augendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ, aut cõmunionis, quam circa me per cognationẽ habes, neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens, neq; filiorum quorũ ſum auus, lege belli apud me uſus es: poſſeſſionem quidem meam auferens, filiabus aũt genitorem ſuum fugere perſuadens, & ſacra quoq; paterna diripiens, domum utiq; portaturus, quæ & à meis parẽtibus honorata ſunt, & à me religione ipſa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos ſuos faciũt, tu perpetraſti cognatus, & ſororis quidem meæ filius, filiarum uero maritus, peregrinusq; & coepulator meus, domui meæ nequaquã talia ingerere dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban, Iacob ita ſatisfaciebat, dicens: Ego non ſolum deum patriæ deſideraui, ſed etiam omnes unà cognatos: & poſt tantum tempus, dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis, alio iudicãte, tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his, quę à me cuſtodita & facta maiora ſunt: quomodo in hoc iuſtitia non priuaris, cum mihi ingratus exiſtis? cur partem eius paruam ſumentes abſceſſimus? Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt, ſed iuſta deuotione, quam ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cõpetere. Sequuntur itaq; non tantũ me, quantũ filios. Et hæc quidem ipſe dicebat, ne aliquid gereretur incongruũ. Querebatur aũt, accuſationẽq; faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus, & filias ei iũxiſſet, imperiis eum uulneraſſet aſperrimis, uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet, quæ licet fuiſſent crudelia, leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamen facta poſt nuptias, quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera enim ualde crudeliter Laban uſus eſt Iacob. Videns enim deum ei ad quodcunq; uoluiſſet præſtabilem, promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet, interdũ quicquid procederet album, aliquãdo uero quæq; nigra naſcerentur. Creſcente aũt ſub nomine Iacob gregum partu, aliquando quidẽ fidem de præſenti non cuſtodiebat, aliquando aũt in altero anno præbiturũ ſe eſſe dicebat: eo quod multitudinẽ gregum uideret abundare, cum in futuro tantã fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris aũt furatis inquiſitionẽ fieri iuſſit. Cum aũt accepiſſet Laban perſcrutandi poteſtatem, Rachel hoc audiens, poſuit idola in ſtratorio cameli qui portabat eam: & ſedens dicebat naturalem purgationem ſibimet imminere. Et Laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari, nõ credens filiam cum tali paſſione poſſe ad idola accedere: fecitq; cum Iacob fœdus, in nullo eorum ſe memoriã quæ geſta fuerãt habiturum: ſed & ille ſe dilecturũ filias eius. Et has pollicitationes fecerũt

Gene. 31 Inſecutio Laban

Excuſatio Iacob

Defraudatio Laban in Iacob

Inquiſitio idolorum

ſuper montes quoſdam, in quibus columnam ſtatuerunt ſub ſchemate aræ: unde
Gene.23 mons ipſe dicitur Galaad, ex quo hactenus Galaaditin terram appellant. Et cum
Iacob reuertẽ ti in Chananeam, uiſiones apparent factis pactionib. immolaſſent, Laban quidẽ reuerſus eſt: Iacob aũt in Chananęam procedenti ſubinde uiſiones apparebant, de futuro ei ſpem optimã pollicentes. Et locum quidem illum appellauit dei caſtrum. Volens aũt noſſe quid eius cogitaret frater, ſingula cognoturus cum integritate præmiſit: metuensq; propter priſcam ſuſpitionem, præcepit his quos mittebat, ut dicerent Eſau: quia Iacob putãs iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente cõuiueret, de prouincia ſponte diſceſſit: & nunc ſufficiens tempus eſſe putans reconciliationis, reuerſus eſt, uxores & filios ducens cum diuitijs ac quiſitis, & cum precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quia maximũ bonum fore iudicat, ut cum fratre fruatur his, quæ ei ſunt à diuinitate collata. Et illi quidẽ hęc ei indicauerũt. Eſau uero lætus effectus, fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob aũt audiens uenire ſibi in occurſum cum tantis armatis, expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cõmiſit, & prouidentiam rerum præſentium fecit, quatenus & ipſe ſuos ſine paſſione ſeruaret, inimicisq; prævaleret, ſi aliquid iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo eos qui cum ipſo erant, alios quidem præmittebat, alios aũt poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterentur qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre, refugium ſequentes haberẽt: & omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens, miſit quoſdã, fratri munera deportantes. Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedũ uariorũ: quæ grata ſuſcipientibus forẽt, eo quod illi rarius hæc haberent. Mittebantur aũt diuerſis uicibus, ut frequenter aduenientes multi eſſe putarentur. Placabat aũt per dona iram eius, uel ſi adhuc aliqua indi-
Iacob cũ uiſione luctabatur gnatio remanſiſſet: ſed etiã ſermonibus blandis iubebat uti, quos mittebat ad eum. Hæc diſponens per totũ diem, nocte ueniente mouebat ſuos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch tranſirent, Iacob ibi remanenti uiſio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utiq; uiſione certaminis faciente initium: quæ etiã uoce uſa eſt, ſimul & uerbis: lætatiq; monens eũ in his quæ facta uidebantur: nec modico ſe prævaluiſſe crederet, ſed grandẽ angelũ dei uiciſſe, & hoc ſignũ arbitrari magnorũ ſibi forę bonorũ, & quia nunq; eius deficeret genus, nec fortiorẽ hominũ quenq;
Iſrael illius eſſe uirtutis: præcepitq; eum uocari Iſrael, quod Hebraica lingua ſignificat reluctantẽ angelo ſacro. Hęc igitur Iacob poſcenti illa uiſio prædicebat. Qui ſentiens angelum dei eſſe, rogabat, ut quam partem habiturus eſſet, ei ſignificaret. Et uiſio quidem cum dixiſſet iſta, diſparuit. Lætatus aũt in his Iacob, Phanuel locum deno-
Gene.33 minauit. Cumq; ei propter certamen dolor fuiſſet exortus circa neruũ latũ, & ipſe abſtinuit eo cibo, & propter illum neq; nobis eſt comeſtibilis. Proximũ uero iam audiens fratrẽ eſſe, iuſsit præcedere utranq; coniugem ſeorſum cum ancillis, ut delonge conſpicerent opera uirorũ pugnantiũ, ſi hoc uoluiſſet Eſau. Fratrem aũt ſibi proximũ uenientem ipſe ſalutauit, nihil doloſe de eo cogitantẽ. Et Eſau amplexus eum, requirebat de multitudine filiorũ & mulierũ. Et cum cognouiſſet, ipſe quidem uenire eos rogabat ad patrẽ. Iacob aũt excuſante de iumentorũ labore, Eſau diſceſſit in Seiran: illic enim cõmorabatur, appellauitq; uillã de ſua ſcilicet hirſuta capillatura. Iacob aũt uenit ad Scenas, id eſt, ad tabernacula, quæ hactenus ſic uocãtur.
De Dina filia Iacob Vnde in Sichimam quoq; profectus eſt, quæ ciuitas eſt Chananæorum. Sichi-
Gene.34 mitis aũt feſtiuitatem habentibus, Dina quæ fuit filia Iacob, ſola tranſiuit ad ciuitatem, emptura ornamentum prouincialiũ mulierum. Videns aũt eam Sichem regis

Hemor

Hemor filius, eam corrupit abreptam: & amore cõfectus deprecabatur patrem,ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille uero conſentiens uenit ad Iacob, ſupplicans ut filio ſuo Sichem,Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradicere ualens propter dignitatem ſupplicantis,neq; legitimum iudicans alienigenæ filiam copulare,petit cõcedendum ſibi ſpatium,ut deliberaret de quibus ille poſcebat. Abſceſſit ergo rex, ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob autem indicans filijs & corruptionem ſororis & ſupplicationem Hemor, petebat cogitandum eſſe quid fieret.& plurimi quidem tacebant,conſilium non inuenientes.Simeon autem & Leui puellæ fratres, ex eadem matre nati, huiuſmodi ſibi conſtituerunt adinuicem actionem:ut cum eſſet feſtiuitas,& Sichimitæ epulis & requie uterentur,incunctanter primis cuſtodijs aſsiſtentes, dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem, interficerent omnem maſculum, & regem cum eis, & filium eius, ſoliſq; parcerent mulieribus. Hæc autem efficientes præter conſcientiam patris reuocauerũt Dinam. Iacob autem factorum magnitudinem admiranti, & filijs iraſcenti, deus aſsiſtens iuſſit eum confidere:& purificantem tabernacula,ſacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Meſopotamiam,pro ſomnij apparitione deo uouerat.Cum igitur purgaret ſuos,Laban deos inuenit:neq; em̃ ſciebat à Rachel furatos,& quod eos celaſſet in terra ſub arbore quadam.Hos igitur exinde tollẽs,ſacrificabat in Bethel:ubi ſomnium uiderat, cum in Meſopotamiã prius iret: hinc enim proficiſcens uenit in Ephrata, ubi Rachel ex partu mortuam ſepeliuit, quæ ſola inter cognatos in Hebron honorem ſepulturæ habere nõ meruit.Et cum ualde fleuiſſet, filium ex ea natum Beniamin appellauit, propter dolorẽ qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo omnes filij Iacob,maſculi quidem duodecim,fœmina uero una. Horum octo legitimi,de Lia quidem ſex,duo uero de Rachel, quatuor de famulabus, bini ex utraq;,quorum nomina dixi ſuperius.

Pro Dinæ ultio facta

Gene.35

Rachel ex partu perit

Moritur Iſaac in Hebron & ſepelitur, Rebecca prius defuncta. Cap. XXVIII

VEnit ergo hinc in Hebron ciuitatem poſitam inter Chananæos. Illic autem Iſaac commorabatur. & paululum quidem pariter uixerũt,Rebeccam autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Iſaac,non poſt multum quàm filius eius aduenerat:& ſepultus eſt à filijs cum uxore in Hebron:ubi erat eius ſepultura parentum.Fuit autem Iſaac deo uir charus, & multa eius prouidentia dignus poſt patrem ſuum Abraham,& ualde longæuus.Cumq; uixiſſet centum & octoginta quinque annis cum uirtute,defunctus eſt.

Gene.35

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SECVNDVS

Quomodo Eſau & Iacob,Iſaac filij,habitacula diuiſerunt. Cap. I

POST mortem uero Iſaac,filij eius inuicem diuiſerunt tabernacula,non ea quæ acceperant & tenuerant,ſed Eſau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir, & in Idumæa regnabat,quam regionem ita à ſemetipſo uocauit.Edom enim nominatus eſt,quam nuncupationẽ huiuſmodi uenationis cauſa ſortitus eſt.Aliquãdo labore uenationis eſuriens redibat, dum adhuc puer eſſet ætate, inueniteq; fratrem lentem ſibi præparantem ad prandium,

Gene.35

Esau cur uocatus Edom Genes.36

rubeum colorem nimis habentem:& propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibū. Qui uendere ſibi primatū propter cibum per eius eſuriem cōpulit fratrem. Ille uero fame cōpulſus,ceſſit cum ſacramento primatū. Quamobrē propter ruborē cibi,à coetaneis infantiæ tempore Edom uocatus eſt. Hebręi namq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionē ſic appellauit,quam Græci honeſtius Idumæā denominauerunt. Fuit aūt pater filiorum numero quinq;: quorum Iehus quidem, & Iaelom,& Core,ex una muliere ſunt geniti,Oholibema nomine:reliquorum uero Eliphas quidem ex Ada, Rahuel autē de Baſemathæa ſunt nati. Iehus quidem filij non fuerunt: Eliphas uero fuerūt legitimi quinq;,Theman,Omar,Sophar,Gatham,Cenez. Amalech enim naturalis erat,de cōcubina Thamna nomine procreatus. Iſti ſiquidem habitauerūt in Idumæa,quæ Gobolitis eſt dicta, & ab Amalech Amalechitis eſt appellata. Cum enim aliquando magna fuiſſet Idumæa,& in tota regione nomen integrum retinebat, & in partibus appellationes ab habitatoribus cōſeruabat. Contigit aūt Iacob,ut ad tantam felicitatis magnitudinem peruenirēt, quæ facile ab alijs comprehendi non poſſet. Diuitijs enim cunctis prouincialibus eminebat, & filiorum uirtutibus inimitabilis & conſpicuus erat: nec ullius rei penitus indigebat,quando illi ad opus manuum & laborum tolerantiā erant prompti, & ad intelligentiam præparati. In tantum uero habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam,ut etiam ex his quæ uidebantur eſſe triſtia,bonorum ei præberetur ſublimitas: faceretq; eum, & qui ex eo procreati ſunt, autores reuerſionis ex Aegypto,quo patres noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt.

Hebręi Edom rubeū dicunt

Quāta fuerit felicitas Iacob

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob, ſomnijs ei demonſtrantibus felicitatem futuram,inuidiam ſuſtinuerit fratrum. Caput II

IOſeph ex Rachel filium ſuſcipiens Iacob,& propter corporis honeſtatem & animi uirtutem, cum utiq; alios ſapientia præcelleret, eum amplius alijs filijs diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium fratrum concitauit,ſiue ſomnia: quæ cum uidiſſet,patri & eis protinus indicauit,eo quod profectum eius annunciarent:cum ſæpius zelentur homines etiam ſuorum felicitates. Viſiones autem quæ apparuerūt Ioſeph erant huiuſmodi: Miſſus à patre cum fratribus ut colligerent meſſem, cum maturæ fruges eſſent, uidit nimis præcipuam uiſionem, & ultra ea quæ ſolent per ſomnia prouenire. Quam uiſionem dum ſurrexiſſet, fratribus ſuis tanq; ſomnium ſibi diſcernentibus enarrauit:dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco:illorum uero concurrentes,adorare eum, ſicut dominum ſerui. Illi uero intelligētes,ei uirtutem & rerum magnitudinem prędicere uiſionem,& cōtra ſe eius poteſtatem futuram, Ioſeph quidem tanquā ignorantes ſomnium nihil explanauerunt: conſilium uero fecerunt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent,& circa eū graues amplius exiſtebant. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, ſecundam Ioſeph præſtitit uiſionem multo mirabiliorem quàm primam. Vidit enim ſolem ſimiliter & lunam & undecim ſtellas in terram deſcēdere,& ſe adorare:quam uiſionem patri,nihil de fratribus mali formidans,etiam his præſentibus,indicauit:& interpretari ſibi,quid uellet hoc ſignificari, poſcebat. Ille uero ſomnio gaudens, cum expoſitionem eius mente conſpiceret,& cum ſapientia non ſine conſideratione conijceret,lætabatur, magnisq; ſignificationibus felicitatem filio nunciabat:tempusq; largiente deo futurum,quo à parentibus & fratribus eſſet honorandus,& adorari dignus: ſolem quidem & lunam

Somnia Ioſeph

Expoſitio ſomnij Ioſeph

patri

patri matriq; comparans, eo quod illa augeat & nutriat uniuerſa, ille uero formet, & aliam fortitudinem præſtet: ſtellas uero fratribus, cum & ipſi undecim eſſent, ſicut ſtellæ uigorem à ſole lunaq; percipientes. Et Iacob quidem non inſipienter huiuſmodi diſcretionē protulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ prædicta ſunt contriſtauerunt. & incitati aduerſus eum, uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomnijs habiturum, & non quaſi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuiſſent his frui bonis: nempe qui cum cognatione communicarēt, & felicitatis ſocij forent: interimere aduleſcentulum ſunt aggreſſi. Dumq; hoc conſilium ſtatuiſſent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem prouincia paſturis eſt ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copioſa. Quo dum curam gregum haberent, nec patrem ſcire fecerunt, quod ibidem morarentur. Ille uero ignorans hæc, eo quod nullus ad eum à gregibus aduenirēt, qui quod eſſet uerum de filijs nunciaret: triſtemq; animum pro illis gerens, & informidine conſtitutus, miſit Ioſeph ad greges, ut de fratribus cognoſceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad ſe uenire, gauiſi quidem ſunt, ſed non uelut familiaris ſui præſentia, & à patre directi: ſed quaſi ſuper inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internicionem uero eius, nolentes differre præſens tempus, protinus acceſſerunt. Quos dum Ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare, & ad actum iam uideret unanimes, eos retinere tentabat, magnitudinem præſumptionis & ſcelus eis oſtendens: quod malignum quidem deo, & hominibus eſſet abominabile, etiam non conſanguineum perimere: multo autem ſceleſtius cædē fratris ita perficere, quo ſcilicet interfecto pater unà perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipſi paterentur mortuo ſibi bono filio & iuuenculo: & ut recederent à tali præſumptione, deum timentes, qui inſpector ſimul & teſtis eſſet: & ut ab huiuſmodi actione recedentes, pœnitentiam diligerent, & potius temperantiæ deſeruirent. Nam accedentes ad hoc opus, omnem pœnam pro fratris nece perſoluerent, uiolantes utiq; dei prouidentiam ubique præſentem: cui neq; quod in deſerto, neq; quod in ciuitatibus agitur, poteſt eſſe abſcōſum. Vbi cunq; enim eſt homo, oportet eum ſcire illic eſſe deum. Sed etiam cōſcientiā ſuam eos habituros inimicam in his præſumptionibus edicebat: quam neq; bonam habentes aliqui, neq; talem qualis in eis tunc habitaret, poſt mortem fratris effugerent. Adijciebat autem dictis ſuis hæc: quod fratrem neq; iniuſtum aliquid faciētem ſanctum eſſet occidere: bonum uero eſſe etiam inimicis obliuiſci, ſi quid forte peccauerint. Ioſeph autem in nullo malignum circa eos extitiſſe, unde eum occiderent: cuius ætatis infirmitatem menſurare deberent, quando ipſe eorum tutelam potius expectaret. Cauſam uero huius interitus multo peiorem eorum facere actionem, eo quod propter inuidiam futurorum ei bonorum, eum uita priuare conarentur: quibus bonis ſimiliter cū eo fruerētur, eius cōmunioni pariter participātes, cum non extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret: unde deberent ſua putare, quæcunq; Ioſeph largitas diuina conferret. Sed & ſupernam iracundiam propterea ſæuiorem ſibimet affuturam, ſi eum qui à deo iudicatus fuerat dignus, occiderent: & auferrent deo eum, cui eſſet talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens, & his potiora ſupplicans, eos à fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret, ſed feſtinantes ad necem, ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus le-

Rubē pro ereptione Ioſeph fratres alloquitur

uigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere. cum uero prævaluiſſent ut fratrem occiderent, dicebat non eſſe ualde futuros malos, ſi his quæ nunc hortaretur obedirent: in his enim eſſe & opus quod feſtinarent, non tamen huiuſmodi, ſed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere, ſed proiectum in lacum uicinum, eum illic ſinere mori, & contra ſcelus manuũ ſuarum uel ita luctari. Illis uero conſentientibus, ſumens Ruben aduleſcentulũ, & caute ligãs eum, in lacum cum quiete depoſuit: erat enim ſine aqua. Et ille quidem cum hoc feciſſet, abſceſſit, quærens loca opportuna paſturæ.

Quomodo Ioſeph uenundatus à fratribus propter odium, delatus eſt in Aegyptum: ibiq; emptus à Putiphare, tandem ab eius uxore falſo accuſatus ſtupri, conjcitur in carcerem. Caput III

Gene. 37. et 39

IVdas autem, qui & ipſe filius erat Iacob, uidens negotiatores Arabes ex Iſmaelitarum genere, aromata & onera Syra portantes Aegyptijs de Galaad, poſt diſceſſum Ruben fratribus perſuaſit, ut extrahentes Ioſeph uenderent Arabis: quo longius conſtituto, uel ſi moreretur apud peregrinos, ipſi forent à ſcelere liberi. Hoc dum placuiſſet, Ioſeph extractum de lacu negotiatoribus uendiderunt precio minarum uiginti, cum decem & ſeptem eſſet annorum. Ruben autem nocte ad lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioſeph, dum clamanti ei non reſponderet, metuẽs ne poſt eius abſceſſum interemiſſent eum, culpabat fratres. Illis uero quod geſtum fuerat edicentibus, ceſſauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Ioſeph geſta uiderentur à fratribus, quid agerent poſtea, ut extra ſuſpicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq;, qua uenerat indutus ad eos Ioſeph, quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent, placuit diſcerpere, & hirci ſanguine maculatã portare, patriq; monſtrare, ut ei uideretur quaſi à beſtijs deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filij cognitione requireret, dicebant ſe quidem Ioſeph neq; uidiſſe, neq; ſi qua calamitas accidiſſet ei, nouiſſe: illam uero tunicam inueniſſe ſe, ſanguine maculatã atq; diruptam: arbitrari ſe, quod incidẽs in beſtias interiſſet: ſi tamen ea tunica fuiſſet indutus, de domo proficiſcens. Iacob autem cum prius in leuiori eſſet ſpe, tanquam forte prædato ſuo filio, hanc ſpem deſeruit, cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ueſtitum, cum properaret ad fratres: & uelut ſuper mortuo de cætero uidebatur afflictus, aduleſcentem lugens: & tanquam ſi unius filij pater eſſet, & aliorum conſolatione priuaretur, ſic erat apud ſemetipſum: male prius fratribus eum æſtimans comparatum, qui à beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sacco autem ſedebat ueſtitus, & ex triſtitia grauiſſimus, ut neque à filijs conſolationem ſumens leuior fieret, neq; laborando doloribus interdicere prævaleret. Ioſeph autem uenditum, à negotiatoribus comparans Putiphares uir Aegyptius, qui erat ſuper coquos Pharaonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & eum uti meliori cibo, quàm conueniret ſeruili perſonæ iubebat: commiſitq; ei domeſticam curam. Ille uero cum his frueretur, uirtutẽ humilitatis, quæ circa eum erat, neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit, prudentiã (cum certiſſime affuerit) prævalere poſſe rebus in uita difficillimis, nec felicitatibus ſolũmodo tẽporalibus inhærere. Itaq; cum uxor eius domini, propter pulchritudinẽ & opportunitatem actuũ eius, eſſet illius amore confecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret manifeſtum, facile ſuaderet eum uenire ad ſuum concubitũ: quaſi ille iudicaret felicitatem,

Rubẽ nocte ad lacum uenit

Iacob filium ſuum Ioſeph quaſi mortuũ plangit

Gene. 39

Ioſeph uenditus

Mulier adultera Ioſeph appetit

eo quod

eo quod ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitij, & non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſideriū ſuū ei prodidit, & uerba de permixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces, dicendo, nō eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium, unde emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniuriam ſuſtinere: ſed rogabat eam cōprimere paſsionem, deſperationem quippe huius ei deſiderij proponens: quia ſi non eſſet ſpes, hoc ei facile poſsit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat, quàm in hoc quodammodo cōſentire. Nam ſi ſeruum, inquit, dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum, contra hæc præcepta maxime conuenit reſultare. Illius autem amor potius augebatur, eo quod non ſperaret omnino deuiare Ioſeph. Et cum uehementer obſideretur à paſsione, ſecundū rurſus fecit experimentum. Igitur dum feſtiuitas publicæ celebrationis inſtaret, in qua ad ceremonias etiam mulieres intereſſent, ægritudinē marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium, ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſsiſſet, uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonum quidem fuiſſet, ut priſcis precibus flecteretur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ depoſcentis, & excellentiam paſsionis, qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſed nunc melius ageret, ſi quæ pridem contempſerat emendaret, quàm quod ſecundas preces expectaret. Hoc illa etiam maiore ſtudio ſe feciſſe referebat, & ægritudinem ſimulaſſe, & feſtiuitati uel ceremonijs præpoſuiſſe eius amplexum. ſibi autem quod primis ſermonibus nō credendo reſultauerat, nulla factum fuiſſe malitia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentium, quod ipſa in ea uoluntate perſiſteret: quæ bona quaſi iam poſsideret, ſi eius amore flecteretur, & maioribus frueretur obediens: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum, ſi eius cōtemneret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat, ſi ipſa ad accuſationē accederet illius, & tentatam ſe ab illo proprio marito mentiretur: magisq; creditur uxoris ſermonibus Putipharem quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicēte muliere, ſimul & flente, nec miſericordia eum recedere à caſtitate ſuaſit, nec metus coegit: ſed & preces reſpuit, miniſq; non ceſsit, metuens iniuſtitiā ſuſtinere: & pati magis quodlibet ſæuius elegit, cū; lætitijs frui præſentibus, in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Commemorabat aūt ei nuptias, & uiri ſocietatem, & his potiora tribuēda, quàm temporalis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis, quæ pœnitentiam magis augerent, dolorem ſumeret, & nequaquam quæ deliquerat emendaret: & timorem nimium eſſet habitura, quando cauſa huius mali nullatenus poſsit abſcondi: uiri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo: inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiducium ſimul & apud homines, tanquam in eius manēs amplexibus munda: & apud eum dominæ poteſtatem, & non pro peccato habitura confuſionē: multoq; melius eſſe habere fiducium in bonis quæ cognoſcuntur, cū; in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his multo maiora, ardorem mulieris retinere, eiusq; paſsionem ratione conuertere nitebatur. Illa uero ſuo ſtudio uehementius incitata, immittens manum, cum uerbis deſperaſſet ſuadere, eum cogere pertentabat. Cumq; fugiſſet iratus Ioſeph, illa eius ueſtem tenente qua ſe exuerat, exiliuit è domo. Quæ in formidine conſtituta, ne uiro ſuo hoc diceret, iniuriam uolēs præuenire, quatenus aduerſum Ioſeph mentiretur excogitauit, ut hoc modo ulciſceretur iniuriam, quæ ita ſuperbe fuerat contempta, præcedere in accuſatione

fore

fore ſapientiſſimum ſimul & muliebre credẽs: Et ſedebat quidem deiecta atq; con
fuſa ob triſtitiam, quæ fuerat ſua cupiditate decepta, tentamentũ corruptionis ſuæ
cum ira fingens. ueniẽte aũt uiro, uultu cõturbato, cauſamq; cõſulente, fecit Ioſeph
Verba dominæ contra Ioſeph accuſationis initium: & uelut mortua dixit: Marite, ſeruũ nequam cubile tuum uio
lare uolentẽ caſtiga: qui neq; qualis in domũ noſtrã uenerit recordatus timuit, neq;
quãtum ex tua bonitate promeruit, mente percepit: ſed pro his cum rebus omnib.
bonum ſe præbere debuiſſet, inſidiatus nobis eſt, ut lectũ tuum contumelijs affice
ret: & hæc in feſtiuitate, captans abſentiã tuã. Qui licet humilis prius uideretur, pro
pter tuum metum quieſcebat, nõ quod eſſet natura benignus. Hoc aũt factum eſt,
eo quod indigne & præter ſpem ad honorẽ acceſſerit. Qui dum fidem totius poſ
ſeſsionis tuę, & diſpenſationẽ obtinere præualuiſſet, & ſeniorib. famulis prępoſitus
eſſet, tuam quoq; uiolare tentauit uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis, oſten
debat ueſtem, quaſi dum tentaſſet ei uim facere, reliquiſſet eam. Putifares aũt neq;
lachrymis uxoris neq; his quæ dicebat illa uel uidebat ipſe diſcredẽs, & eius amori
Ioſeph carceri mancipatur cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permiſit, uxori tribuens caſtita
tem, Ioſeph uero nequam eſſe decernẽs: & illum quidem miſit in malignorum car
cerem, uxori uero potius ornamenta caſtitatis ineſſe teſtatus eſt.

Ioſeph ſomnia interpretatur, pincernæ ac piſtoris. mox regis ſomnium interpretatus maximis afficitur honoribus. Caput IIII

Gen.39 IOſeph itaq; omnia ſua deo cõmittens, neq; ad ſatisfactionẽ, neq; ad integram
factorum manifeſtationem conuerſus eſt, ſed uinculis & neceſſitati tacitus man
ſuetuſq; ſuccubuit: meliorem eſſe confidens deum, calamitatis cauſam & ueritatem
Carcerarius cum Ioſeph leuius agit Gene.40 ſcientem, quàm illos, qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentiæ ex
perimentum repente ſuſcepit. Cuſtos namq; carceris, diligentiam eius fidemq; con
ſiderans, & uidens dignitatem formæ, ſubtraxit uincula: & quod erat peſsimum, le
uius ei fecit: ciboq; eum uti, quàm uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uero
qui in eiſdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarum onere ceſſarent, ad collo
quium (ut aſſolet) cõmunionis & ſimilis calamitatis uenientibus, & ad inuicem cau
ſas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus, pincerna regis ab eo uehementer
honoratus, eiusq; affectu deuinctus, & cum Ioſeph habens compedes, familiarior
Pincerna ſomnij ſolutionem quærit ei magis effectus eſt. Sapientia namq; ei uidebatur excellere. Quumq; ſomniũ ui
diſſet, expoſuit: petẽs, ut quid ſignificaret, inſinuaret: cauſans, quia ſupra mala regis
adhuc ei diuinitas ſolicitudinẽ apponeret ſomniorũ. Dicebat ergo uidiſſe ſe trium
palmitũ natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam & ad uindemiãdum ſpe
cioſos: eosq; ſe cõprimere in poculo regis, muſtumq; ei offerre bibituro: & illũ gra
tanter ſuſcipere. Quod ergo uiderat, hoc eſſe dicebat: poſcebatq;, ut quemcunq; Io
ſeph ſortiretur in his intellectum, ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortaba
tur eum confidere, & ſperare ſe in tribus diebus à uinculis abſoluendum, rege deſi
derante miniſterium eius, & rurſus in eo eſſe conſtituendũ. Fructum enim uineæ ſi
Solutio ſomnij gnificabat in bono deum hominibus præbuiſſe, quod etiã ipſi libatur, & fidem ho
minibus amicitiamq; paciſcitur. Soluit ergo liteș paſſionesq;, & triſtitias aufert his
quibus offertur, & ad delectationem ſæpe cõuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus
compreſſum botris manibus tuis ſuſcepiſſe regem: bonam igitur uiſionẽ tibi ſcito
futuram, & præſentis neceſsitatis indulgentiã in tot diebus prænunciantẽ, de quot
palmitibus fructum uiſus es uindemiaſſe per ſomnium. Sed memor eſto mei, dum

fueris

fueris expertus quæ tibi prænunciaui bona: & in poteſtate conſtitutus, non obliui-
ſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, ſed pro
cauſa uirtutis & caſtitatis, ea quæ reorũ ſunt, ſuſtinere damnati ſumus: quando nec
in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriã ſuſtinere uoluimus. Et pin-
cernæ quidẽ (ut aſſolet) audienti huiuſmodi expoſitionẽ, gaudiũ erat, expectabatq́;
interpretationis finem. Seruus aũt quidam ſupra piſtores conſtitutus regis, cum
pincerna uinctus in carcere, dum talẽ Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſentẽtiam,
in ſpe bona conſtitutus, quũ & ipſe ſomniũ uidiſſet, petijt Ioſeph, ut & illi quæ præ-
terita nocte uiderat, quid uellent ſignificare, depromeret. Erat eñ huiuſmodi: Tria
inquit, caniſtra ferre me uidi, ſuper caput, duo quidẽ panibus plena, tertiũ uero ob-
ſonio uarijſq́; cibis, quales ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolãtes aũt alites, omnia
conſumpſiſſe. Et ille quidẽ ſimilem expoſitionẽ futuram ſibi, quæ fuerat pincernæ *Piſtor ſomnij coniecturam audit*
dicta, credebat. Ioſeph autem animo concipiens ſomnium, dixit ad eum: Velle ſe
quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium, qualia uiſio demonſtraret:
Duas, inquit, ei uitæ ſupereſſe dies: hoc enim ſignificare caniſtra, tertia uero eũ cru-
cifigendum, & cibum uolatilibus eſſe futurum: nihilq́; fore, quod ferre poſſit auxi-
lium. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus, ſicut Ioſeph prædixerat, ſuſcepe- *Gene. 14.*
runt. Prædicto namq́; die quum natalis eſſet regis, non ſicut rex agens, piſtorẽ qui-
dem crucifixit: pincernam uero uinculis abſoluens, in proprium miniſteriũ reuoca-
uit. Ioſeph uero quum duobus annis uinculorum mala ſuſtinuiſſet, nihilq́; à pin-
cerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere, huiuſ-
modi ei machinatus eſt libertatem: Rex Pharao nocte uiſiones ſomniorum uidẽs
duas, & cum his utriuſq́; expoſitionem, interpretationem quidem oblitus eſt, uiſio-
nes uero recoluit: afflictusq́; in his quæ uiderat, nempe quum triſtia uiderentur, fa-
cto die conuocauit ſapientes Aegyptiorum, uolens agnoſcere ſomniorũ diſcretio-
nem. Hæſitantibus aũt illis, rex potius turbabatur. Pincernæ uero regis uidenti con- *Pincerna regi de Ioſeph ſug gerit.*
fuſionem, memoria reddita eſt Ioſephi, eiuſq́; circa ſomnia ſapiẽtiæ: & accedẽs ad
regẽ, indicauit ei de Ioſeph, & uiſionẽ quam ipſe uidiſſet in carcere, pariter & euen-
tum: & quod ipſe dixerit crucifigendũ ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundũ inter-
pretationem ſomnij contigiſſe, prædicente Ioſeph: uinctumq́; eum aſſerens à Puti
phare principe coquorũ ut ſeruum, quũ diceret ſemetipſum Hebræorũ non humi-
lis eſſe generis, nec gloriæ paruæ. Hunc, inquit, euocãs, nec propter modernã eum
calumniam culpans, quæ tuis ſomnijs indicantur agnoſces. Iubente ſiquidẽ rege Io
ſeph ad ſuum uultum adduci, obediunt famuli, diligentia ei præcepto regis adhibi-
ta. Rex uero eius dextram comprehendens: o iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc
optimus, & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es: his ergo bo
nis, quibus iſte participatus eſt, etiam me fac eſſe conſortẽ, pandens quæcunq́; ſo-
miniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum, blandiri
ſermone fallaci, & delectabile facere, ſi re uera ſit triſte quod uidi. Putabam enim *Somnium Pharaonis*
circa fluuium ambulans, uidere me boues pinguiſſimas, ſimul & magnitudine præ
cipuas, numero ſeptem, gradiri de paſcuis ad paludẽ: alias uero tantas numero pro
xima de palude currere, ualde tenuiſſimas & ad uidendũ deformes. Quæ dum de-
uoraſſent pingues & magnas, nihil adiutæ ſunt, crudeli fame detentæ. Poſt hãc ui-
ſionem de ſomno ſurgens, & turbatus, quidq́; eſſet uiſio hæc apud me cõſiderans,
rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundũ ſomnium multo mirabilius priori,

quod

quod me etiam potius terret atq; cõturbat. Spicas ſeptem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas, & reclinatas ex fructu, & aptas ad meſſem: & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes, & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ, ut conſumerent ſpecioſas ſpicas, ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpõdens, ait: Viſio quidem iſta rex, licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; ſignificat futurorum. Quot enim boues uidiſti, animal in aratro fortiſſimũ, à peioribus deuoratas, & ſpicas à minoribus fuiſſe cõſumptas, famem Aegypto & ſterilitatem æquis totidem annis prænunciat, æquis ſcilicet primo temporibus felicitatem ferentibus, quorum ubertas poſterorum totidem annorum ſterilitate conſumetur. Erit ergo difficultas rerum neceſſariarum, quæ inemendabilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt, quoniam exhauſtæ boues quæ conſumpſerant meliores, ſatiari minime ualuerunt. Deus tamen non ut triſtificet, futura prædicit hominibus: ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiquidem congregans bona tempore primo futura, facias, ut calamitatem uẽturam Aegyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur, ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur, huiuſmodi conſilium dedit, ut frugum parcitas haberetur, & non affluenter Aegyptios his uti permitteret, ſed quantum ſufficeret ad pabulum erogaret: quæ uero ſupereſſent, ſterilitatis ſeruarẽtur in tempora: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum, ut ad ſata tantummodo & expenſas miniſtraretur alimẽtorum. Pharao utrunq; admiratus in Ioſeph, & interpretationem ſomnij pariter & conſilium, diſpenſationem eius rei ipſi commiſit: quatenus ageret ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æſtimaret utilia: inuentorem ſcilicet huiuſmodi uiæ, etiam diſpenſatorem optimum fore cõfidens. Ille uero poteſtate ſibi à rege collata, ita ut eius uteretur ſignaculo, & purpura ueſtiretur, per uniuerſam terrã ductus uehebatur in curru: frumentumq; agricolis ſufficiẽs ad ſemen, & pabulum ſingulis metiens, nulli cauſam ſignificabat, pro qua talia peragebat.

Solutio ſomnij

Ioſeph Aegypto præficitur

Quomodo Ioſeph totius Aegypti adminiſtrationem accepit. Et quomodo geſſit ſe erga ſuos fratres. Caput V

TRiginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat, & omni honore collato ſibimet à rege fruebatur: quem appellauit Pſonphtonſanicon, uidens eius intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorum. Duxit autem uxorẽ ualde digniſſimam, filiam Putipharis, qui unus fuit Heliopolitanorum ſacerdos, adhuc uirginem, nomine Aſſeneth, cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante ſterilitatis tempus: Manaſſes quidem ſenior, quod nomen ſignificat obliuionem, eo quod per felicitatem obliuio ei infelicitatis acceſſerit: iunior uero Ephraim, quod reſtitutionem ſignificat, eo quod redditus eſſet libertati maiorum. Aegypto ſiquidem, ſecundum expoſitionem ſomniorum Ioſeph, ſeptem annis beatiſſime tranſigente, fames iam annum tangebat octauum: & eo quod non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille uero Ioſeph uocauit, qui eis frumentum uendidit, factus multitudinis ſine dubio ſaluator: & mercimoniũ nõ cum prouincialibus tantũmodo faciens, ſed etiã paratus uẽdere peregrinis: omnesq; homines ſecundũ cognationes ſuas Ioſeph ſolatia merebãtur, eius felicitate utentes. His ita geſtis, dum Chanaæa fame crudeliter uexaretur, omnem namq; terram hęc peſtis inuaſerat, miſit etiam

Gene. 4.

Ioſeph uxor & filij

Manaſſes

Ephraim

Fames exoritur i Aegypto

Gene. 42.

etiam Iacob filios uniuerſos in Ægyptum comparaturos frumentum,confidens li cere tritici cõmercium fieri peregrinis : Beniamin tantummodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus,& erat Ioſeph cõſanguineus. Illi ſiquidem in Ægyptum uenientes,adierunt Ioſeph,frumentum emere ſupplicantes.Nihil enim erat, quod non illius cõſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus,quan/ do Ioſeph honor exhiberetur.Qui dum cognouiſſet fratres,nihil de ſe cogitantes, eo quod adoleſcẽs quidem ab eis abſceſſerat:ad hanc uero ætatem ita peruenerat, ut figura etiam eis ignotus eſſe uideretur:quum magnitudine quoq; dignitatis ne/ que ſuſpectio proueniret,tentabat eos ut dicerent,quam haberent de rebus omni/ bus uoluntatem.Quibus frumenta quidem nõ uenundabat, exploratores uero re/ rum principis eſſe dicebat:& ex multis quidem locis eos eſſe congregatos, excuſa/ tionis uero cauſa ſe cognatos aſſerere: impoſſibile dicens eſſe uiro priuato tales fili/ os,& forma ita clariſſimos enutrire, quum regibus tot filiorũ copia eſſet ualde diffi cilis:ut per hæc etiam de patre quæ prouenirent latenter agnoſceret,ſimiliter & ut de fratre ſuo Beniamin audiret.Metuebat enim ne forſitan & in illũ,ut in ſe quoq; peccauerant,aliquid deliquiſſent. Illi autẽ erant in tumultu pariter & timore ma ximo conſtituti,periculum putantes ſibimet imminere, nihilq; de fratre mente ſua percipientes:& aſtantes reddebant pro cauſis ſingulis rationem,Ruben ita concio/ nante primitus,qui eorum ſenior exiſtebat: Nos,inquit,non pro læſione uenimus huc, neq; regis negocijs aliqua mala facturi, ſed egentes ſalute, & refugio malorũ, quæ regionẽ noſtram obtinere noſcuntur,ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolum ſubuenire ciuibus proprijs, ſed etiam peregrinis mercimonium propo/ ſuiſſe frumenti audiuimus,ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtare/ tis.Quia uero ſumus fratres, & cõmunis nobis eſt ſanguis, clarum quidem hoc fa/ cit familiaritas formæ non ualde mutatæ.Pater autem nobis eſt Iacob uir Hebræ us,cuius exiſtimus filij duodecim,ex matribus quatuor: quibus omnibus uiuenti/ bus felices eramus: uno uero mortuo Ioſeph, res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater immenſum in eo protrahit luctum:& nos ex calamitate defuncti,& ærumna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curámque patris,& noſtrorum prouidentiam Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris au/ tem mittendo ad domũ noſtram agnoſcere,ſi quicquam dicimus mentientes. Ru/ ben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere Ioſeph,ut eis meliora decerne ret.Ille uero Iacob cognoſcens uiuere,fratrémque Beniamin minime interiſſe,tunc quidem in carcerem eos quaſi per otium diſcutiendos iniecit. Tertia uero die edu/ cens eos:quando, inquit,aſſeritis, neq; pro malignitate rerum principis huc uenif/ ſe, & eſſe fratres & unius patris filios,de quo dicitis, hæc ita eſſe mihi manifeſtabi/ tis, ſi relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile paſſurũ, portantesq; pabula genitori,denuo reuerſi fueritis ad me, fratrẽ quem reliquiſſe uos dicitis do/ mi,uobiſcum pariter adducentes:hoc enim erit ſignum credibile ueritatis. Illi uero in maioribus malis conſtituti flebant,& inter alterutros de calamitate Ioſeph fre/ quenter ingemiſcebant:tanquam propter id quod in illum cogitauerant,in eis deo ulciſcente,talia ſuſtinerent.Ruben autẽ nimius erat,& eos in huius pœnitentiæ ſer/ monibus increpabat, ex qua nulla quidẽ de Ioſeph generaretur utilitas: illos uero quicquid mali ſuſtineret,pro uindicta illius faciente deo,fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere.

Oratio Rubẽ pro fratribus ad Ioſeph

Omnes autem Ruben increpante,habebat deiectio,& pœnitentia ducebantur rerum geſtarum,cur ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur,iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic æſtuantes, per cõpaſſionẽ ceſſit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, diſceſſit. Et poſt quam reliquit eos,iterum uenit ad eos. Et retinens obſidem Simeon pro reuerſione fratrum,illos ſumentes mercimonium tritici,abire præcepit: iubens miniſtro,ut pecuniã quã pro frumenti emptione detulerant,oneribus eorũ latenter immittens, dimitteret eos,illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananæam,nunciauerũt patri quid eis apud Aegyptum contigiſſet: & quod quaſi exploratores regis illuc ueniſſe ſint creditι: dicentibusq; ſe fratres,& undecimum apud patrem reliquiſſe,creditum eis non ſit:& quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ,donec Beniamin ueniret, & fidem de his quę à ſe apud eum dicta fuerant,perficeret:rogabantq; patrẽ,ut nihil metuens, cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob autem nihil omnino placebat ex his quæ à ſuis filijs erant geſta: & dum de Simeon detentione grauiter ferret,ſtultiſſimum iudicabat,Beniamin quoq; his malis adijcere. Et ille quidẽ neq; ſupplicantis Ruben ſermonibus flexus eſt,licet filios ſuos traderet:ut ſi quid Beniamin in itinere patere tur,occideret eos auus. Illi uero hæſitabant in his malis, quos potius conturbabat argentum,quod in ſaccis miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatũ fuerat iam deficiente,& fame magis inualeſcente,coactus neceſſitate Iacob,Beniamin deliberauit deſtinare cum fratribus. Nõ enim poterant in Aegyptum uenire, niſi pergerent cum ſua promiſſione. Quumq; famem augeri quotidie conſpiceret, filijs ſupplicantibus, quid aliud de præſenti faceret,nõ habebat. Iudas autẽ quum & in alijs eſſet uir audax,& in his apud eũ fiducialiter auſus eſt: dicens,nõ eum debere de fratre metuere,neq; aliquid aduerſi ſuſpicione concipere:quoniam nihil circa eum agendũ foret,ubi deus prouiſor eſſet:& quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manente omnino contingeret: eos autẽ ſic palàm in perditione pueri adijcere non debere:nec alimentum ex ubertate Pharaonis promiſſum,propter pucrum irrationabiliter auferendum:cogitandum autem & de ſalute Simeon: ne dum parceretur profectui Beniamin,ille perimeretur: deo autẽ de illo eſſe credendum. Quo exhortante atq; dicente,aut ſaluum reuocari filiũ,aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Beniamin: & duplex tritici precium,ſimul & quæ apud Chananęos naſcuntur,unguenta balſami,& ſtacten,& terebinthum,& mel, munera Ioſeph direxit portanda. Multæ uero in egreſſione filiorum à patre lachrymæ fundebantur,pariter & ab illis.Ille nanque ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet,cogitabat:illi uero ſi fratrẽ incolumem reperirent, nihil pro eorum triſticia perpeſſum mali.quotidieq; eis mœror ingerebatur. Et ſenior quidẽ feſſus tolerabat: illi uero ibant in Aegyptum, ſpe meliori triſtitiam curaturi rebus preſentibus. Quum uero in Aegyptum peruenirent,ſucceſſerunt apud Ioſeph. Timor autem eos nõ fortuitus perturbabat,ne propter tritici precium crimini ſubiacerent,uelut ipſi furtum ſub calliditate geſſiſſent: & apud præpoſitũ Ioſeph multis ſatisfactionibus utebantur, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis inueniſſe pecuniam: eamq; nunc reportaſſe.Illo itaq; reſpondente,ſe etiam quod dicerent non ignorare,releuati ſunt à timore:ſoluensq; repente Simeon,cum fratribus eum eſſe permiſit. Veniente uero Ioſeph à miniſterio regis,ei munera proferebant,& ſciſcitanti de

Retento Simeone, fratres ſinit abire

Geneſis 43

Beniamin cũ alijs dimittitur

patre

patre dicebant, quod eum incolumem reliquiſſent. Ille uero cognoſcens ſupereſſe Beniamin, ſi is eſſet iunior frater interrogabat, quē utiq; in præſenti cernebat. Quibus reſpondentibus ipſum eſſe, ait, deum ſemper omniū eſſe ſuffragatorē. Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas, diſcedebat, nolens ſemetipſum fratribus demonſtrare: ſumpſitq; eos ad cibū, fecitq; diſcūbere, ſicut erant ſoliti apud patrē. Qui dū circa recumbentes benignus exiſteret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Ioſeph fratrem Beniamin ut furem retinet: tandemq; ſe fratribus manifeſtans, patrem cum tota domo ad ſe accerſit. Cap. VI.

DVm uero poſt cœnam in ſoporem fuiſſent conuerſi, iuſſit præpoſito ut & triticum eis menſuratum daret, precium q; rurſus in eorum ſaccis abſconderet: in onere uero Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum ſumere uolens: utrum aliquando auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eum, tanquam nihil mali ipſi gerentes, ad paterna limina remearent. Quū uero famulus mandata feciſſet, die facto, nihil horum ſcientes Iacob filij, diſcedebant, recipientes etiam Simeon, & duplici gaudio cōgaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin reuocantes, ſicut promiſerant, patri. Qui dum abirent, inſequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrium inuaſione turbatos, cauſamq; ſciſcitantes, pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuiſſent, neq; munera, neque hoſpitalitatem Ioſeph memoria retinentes, præſumpſerint iniqua in eum committere: & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniuſta ſecum lucra portarent: amicitiamq; Ioſeph, ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude, ſecundo loco ponentes: minabanturq; eis ſupplicium futurū: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaſerint, licet miniſterij famulum latuiſſent. Cognoſcetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus, ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hęc & his maiora in eos dicens famulus increpabat. Illi uero neſcientes hoc factum, eius uerba deridebāt, leuitatemq; uerborum illius famuli mirabantur: quod talem cauſam uiris præſumeret inferre: qui dum precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquam retinuiſſent, ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent, multo potius ab huius maleficij uoluntate recederent: & quia rei perſcrutationem negatione iudicabant eſſe fideliorem, famulum requirere imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſe comperiretur, omnes eſſe puniendos. Nihil enim ſibi conſcij habebāt fiduciam, ut putabant, omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionem fieri exigebant, unius uero fore ſupplicium, qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quæreret, omnesq; iam cæteros pertranſiſſent, ſecundū inquiſitionis modum ad Beniamin nouiſſime peruenerunt: non ignorantes, quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes. alij ſiquidem de ſuo timore liberati, de Beniamin uidebantur eſſe ſoliciti: confidebant tamen, quia nec in illo poſſet maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti, uelut eis multum proceſſuris, impedimentum itineris attuliſſent. Quum uero ſcrutantes onus de ſacculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent, in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum, ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum,

Geneſis 44

Inquiſitio fit per ſingulos filios Iacob

ex eo quod iam crédentes se tristitiam deuitasse, rursus in fratris sui malis incide-
rent: & paternæ super illum tristitię causam sẽ fore dicentes, qui uim patri feciſſent,
Beniamin quasi reus capitur ut eum cum eis unà dirigeret. Equites ergo sumentes Beniamin, ad Ioseph duce-
bant: fratresq; pariter sequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in cu-
stodia positum, illos autem luctuoso schemate laceratos: quid, ait, ô maligni aut de
mea clementia, aut de prouidentia dei cogitantes, talia in hospitem & benefacto-
rem facere præsumpsistis? Illis autem in supplicium se tradentibus pro salute Be-
niamin: & rursum recordantibus dicentibusq; beatiorẽ esse Ioseph, qui si quidem
vide mortuus esset, à uitæ tristicia liber esset: si uero uiueret, quia pro illo super eos deus
uindictam inferret: asserentibus autem se esse amaritudinem patris, quia tristiciam
quam pro illo hactenus haberet, etiam de Beniamin ipsi ei rursus adiicerent: Ru-
ben etiam eos inter hæc uehemẽtius increpabat. Ioseph ergo dicente, illos quidem
à se absolui, à quibus in nullo fuerat læsus: solamq; ei sufficere pœnam fratris: neq;
enim iustum esse illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant, neq; eos cum
fure puniendos, sed etiam abeuntibus se præbere securitatem: omnes quidem te-
nuit stupor, & dolore huiusmodi passionis obmutuerũt. Iudas autem qui etiam
patri persuaserat, ut adulescentulum dirigeret, & in alijs erat uir efficax, pro fratris
salute se decreuit opponere: Licet crudelia, inquit, opera commiserimus in te, & sup-
plicio digna: iustumq; sit omnes nos subiacere tormento, licet non sit iniquitas om-
nium, sed unius iunioris: tamen desperantibus de eius salute, spes relicta est nobis
de tua benignitate, & euadendi nobis, te pollicente, periculum. Et nunc non ad nos
respiciens, nec malefacta considerans, sed ad tuam naturam conuersus, uirtutẽ po-
tius exerce non iram, qua alij cum fortitudine parui sint, non in maximis solummo
do, sed etiam in fortuitis sumentes utuntur. Tu esto magnanimus, neq; uincaris ab
ira, ut eos perimas, qui neq; suam potuerunt tueri salutem, sed à te eam sumere po
poscerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas, sed dum frumentorum ue
nissemus ad emptionem, uelociter & opulentiam donasti ciborum, & nostris fami
liaribus uberrime deferenda præbuisti, quę periculum sustinentes à peste famis eri
perent. Nec despicias pereuntes egestate rerum necessariarum, nec punias qui ui-
dentur deliquisse: & circa beneficium quod à te nobis splendidissime collatum est,
inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Salua-
bis enim, quos ob hoc etiam nutristi: animasq; quas fame laborare non passus es,
à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit & magnum, ut &
animas nobis dones, & præbeas indigentibus unde possint permanere. Reor enim
deum causam hanc præparasse, uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis osten-
dere: nosq; in hac ærumna constituisse, ut iniquitatibus in te peccantium uidereris
ignoscere, & nõ solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ adminicula con
donares: quanquam & hoc magnũ est, si beneſiat inopibus: principale tamen exi-
stit saluare quenquam eorum, qui pro delicto in se cõmisso debeant pœnas exol-
uere. Nam si paruas læsiones delinquentibus dimittere, laudem attulit multis, ira-
cundiam cohibere in his, pro quibus uita peccantium fit obnoxia, diuinæ cognosci
tur esse naturæ. Et ego quidem nisi patrem scirem quemadmodum in amissione fi-
liorum affligitur propter Ioseph mortem, nequaquam quantum ad nos attinet, sa
lutis uerba proferrem, nisi forsitan hoc tuis moribus donarem: quorũ est proprium
etiam hos saluare, qui tribulantur in huius morte: sed etiam præberemus nos pas-

suros

ſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerentes, licet iuuenes ſimus, & nondum fruentes uitæ bonis,moriamur:ſed de patre cogitantes,& ſenectutis illius miſerẽtes has tibi preces offerimus,& cõmendamus animas noſtras,quas tibi noſtra malignitas tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam neq; ille malignus eſt,neq; nos tales futuros genuit:ſed quũ ſit benignus,& ut experiatur talia,non ſit iuſtum, etiam nunc abſentibus nobis,pro nobis ſuſpectus affligitur. Quum autem audierit perditos, etiam cauſam mortis amariſſimæ ſuſtinebit, & ob hoc uitam ſuam multo citius derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat, peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dum ad alios ſtudeat noſtra bona pandere,ut noſtri actus neq; ſentiantur,efficiet.In hac ergo ratione conſtitutus, licet mala te noſtra commoueant,tuam iuſticiam dona patri:ut propter illius miſericordiam maiora dicaris facere,quàm cogaris pro noſtra malitia:nec ſenectus eius in deſolatione defecta conſiſtat,aut noſtra perditione deficiat.Verere patrum nomina hoc ei condonans.In hoc itaque & tuum honorabis genitorem,& tibi honorem præſtabis,quum iam hac appellatione potiaris:& in ea ſine paſſione ſeruaberis à deo patre cunctorum: in quo per cõmunionem huius nominis pie agere comprobaberis,noſtri patris habendo miſericordiam,ne fraudatus filijs aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utiq; poteſtatem & auferre & dare,nihilq; ab eius gratia differentis.Nam dum quilibet in utrunque habuerit poteſtatem,optimũ eſt,ut hac in bonis utatur:& poteſtatem quæ in malo eſt, tanquam ſi non ſit,obliuiſcatur:quaſi hoc ſolum conceſſum ſit, ut de ſalute ſit cogitandum.Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcendo fratri,in quibus infeliciter egit:neq; enim uita nobis eſt hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quaſi defuncto.Supplicamus ergo domine,ut ſi decreueris fratrem noſtrũ occidi, nos cum eo punias,tanquam delicti participes.Non enim patimur noſipſos, quaſi propter mortui tribulationem afficere: ſed tanq; ſimiles eius malitiæ exiſtentes, ita debemus interimi.Et quoniam ut iuuenis deliquit,nec dum prudentia roboratus,& humanum eſt talibus ueniam tribui,hoc tibi relinquo,& ulterius uerba proferre ceſſabo:& ſiquidem nos condemnare uolueris,ea quæ dicta non ſunt,non uidebuntur nos ad triſticiam deducere:ſi uero abſolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conſcientia reuolue, quia non ſolummodo nos ſaluabis, ſed etiam uitam redonabis: propter quod potius iuſtior apparebis, quando plus nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus.Si autem culpam caſtigare mauis,me magis pro iſto caſtigans, hunc patri remitte: ſi uero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruũ, ego utilitatibus tuis miniſter potior,quanto aptior,ſicut uides,ad utraſque paſſiones exiſto. Iudas itaq; omnia ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habens, proſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph,ſi quo modo eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiam fratres uniuerſi flentes,& ſemetipſos pro anima Beniamin neci tradentes. Ioſeph autem animi ſui paſſionibus uictus, & nequaquam ualens iræ tolerare figmentum, iuſſit quidem abire præſentes,ut fratribus ſe tantummodo demonſtraret. *Geneſis 45*

Diſcedentibus autem omnibus,ſemetipſum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidẽ ueſtram atq; fauorem circa fratrem ueſtrũ ualde collaudo,& meliores quàm ſperaram ex his quæ in me cogitaſtis inuenio.Hæc autem omnia feci,experiri uolens amorem ueſtræ fraternitatis.Naturaliter autem neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe,ſed dei uoluntate factum eſt:quo & nunc bonorum adeptio,

& in futuro,ſi propitius deus nobis fuerit,conferenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatam cognoſcens,talesq; uos circa fratrem inueniens,neque illorum quæ in me commiſiſſe putamini,ulterius recordabor. Ceſſabo autem & ab odio malignitatis, quod ſuper his habebam:& tanquã fuerint uoluntate dei completa,& ſtatus præſentis mihi uos ſitis occaſio,gratiam me habere profiteor:uosq; ipſos uolo illorum obliuionem ſumentes,magis delectari in illo,quod tunc incõſiderate feciſtis,dum ad huius termini qualitatem cauſa peruenerit, quàm confuſionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideatur uos contriſtari, quod aduerſum me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta ſunt, ite hæc nunciantes patri: ne etiam pro ueſtra conſumptus ſolitudine,ſplendorem meæ felicitatis obſcuret:ſi ante quàm ad meum ueniens uultum, præſentiumq; rerum potitus, hac luce priuetur. Ipſum ergo, ueſtrasq; coniuges, liberos quoque,& cognationem ſumentes,huc migrate. Non enim abſentes oportet eſſe bonorum meorum mihi chariſſimos, inſuper & fame annis adhuc quinq; permanſura. Hæc quũ dixiſſet Ioſeph,amplexus eſt fratres. Illis uero in lachrymis & in triſtitia conſtitutis,ſuper eo quod cogitauerant contra illum,potius uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis.

Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres,lætatus eſt eximie:& tanquam in propriis bonis affectus,præbenda eis & uehicula tritici plena,aurumq; ſimul & argentum patri portandum decreuit: ſumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem patri ferenda,alia ſibi ſingulis habenda,gaudebant: maioribusq; muneribus donato Beniamin,exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Aegypto,& clarus haberetur,deſcendit ad eum cum tota domo ſua. Cap. VII

QVum ergo reuertentibus filiis,Iacob de Ioſeph cognouiſſet,quia non ſolum euaſiſſet mortem, pro qua degebat in luctu, ſed etiam uiueret clara felicitate,& cum rege totam Aegyptum ſua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei, & ipſius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defeciſſet,repente tamen profectus eſt ad Ioſeph. Et quum perueniſſet ad puteum iuramenti, ſacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatem Aegypti, filiis amantibus habitationem prouinciæ,nequaquam ad Chananæam ſoboles eorum reuerſa teneret eam, ſicut deus promiſerat:aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: ſuper hæc autem formidans ne prius à uita recederet,quàm ad Ioſeph faciem perueniret. Dumq; has haberet cogitationes, in ſoporem reſolutus eſt: aſtititq; ei deus, & ſecundo nomine uocans, reſpondentiq; quis eſſet,ait:Non eſt iuſtum ignorare te deum, qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit, & poſt eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuaſſet, hunc ego tibi reſtitui: & meo fauore ſolus in Meſopotamiam miſſus,& bonas nuptias adeptus es,& filiorum multitudinem, pecuniarumq; plenus, ad propria remeaſti: permanſitq; tibi omne genus prouidentia mea ſaluum, & Ioſeph filium tuum, quem te perdidiſſe putabas, ad maiorem bonorũ adeptionem culmenq; perduxi: & Aegypto dominum, ut paululum à rege uideatur differre,conſtitui. Aſſum uero nunc,dux tibi futurus in hac uia, uitamq; tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus, longumq; per ſeculũ

Geneſis 46

tuam

tuam ſobolem in principatu & gloria manſuram prænuncians, eamq; in terra quã promiſi conſtituendam. In hac ergo uiſione confidens, promptior in Aegyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta. Nomina uero eorum ſignificare mihi nõ uidetur, & præcipue propter difficultatem eorum. Vt tamen oſtendam eis, qui non arbitrantur nos de Meſopotamia eſſe, ſed ex Ægypto: neceſſarium iudicaui nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erant duodecim, quorũ Ioſeph iam prius abierat. Eos uero qui poſt eum profecti ſunt, & eorum ſobolem demonſtrabo. Ruben itaq; fuerunt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Charmi. Simeon autem ſex habuit: Iemuel, Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Saul. Leui quoq; filij tres fuerunt: Gerſon, Caath, Merari. Iudę autem filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autem nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Iſachar quatuor habuit: Tholas, Phuua, Iob, Simeon. Tres autem Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iahelcel. Hoc ergo genus de Lia deſcendit, cum qua etiam aſcenderat & filia eius Dina. Sunt ergo iſti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorũ Ioſeph quidem fuerunt filij: Manaſſes, & Ephraim. Beniamin autem decem: Bela, Becher, Asbel, Gera, Noeman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero ſeptem & quadraginta: & legitimũ quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uero famula Rachel fuerunt Dan, & Nephthalim: quem ſequebantur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iezer & Silam. Dan aũt unigenitũ habuit filiũ Aſom. His itaq; additis ſuper illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aſer nati ſunt ex Zelpha, quæ fuit famula Liæ: fueruntq; filij Gad, ſeptem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aſer fuit filia Sara, & maſculi numero ſex, quorum nomina ſunt: Iemna, Ieſua, Ieſui, Beria, Heber, Melchiel. Iſti quũ ſint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus completur, reputato cum eis Iacob. Cognoſcens autem Ioſeph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occurſu rus egreſſus eſt: eiq; in ciuitate, quæ Heroum uocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; lętitia penè ad defectum mortis uſq; peruenit, ſed cum recreauit Ioſeph: licet nec ſeipſum retinere potuerit, ut propter nimiam læticiam talia minime ſuſtineret, non tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipſe quenq; fratrum ſuorum ſumens pergebat ad regem, dicturus ei aduenire Iacob cum genere ſuo. Ille uero hoc lætus audiuit, iuſſitq; Ioſeph, ut diceret eis, quam uitam ſe habere delectarentur, ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos paſtores eos eſſe reſpondit, nihilq; aliud præter hoc ſolummodo uelle: & ut non ſeparatim, ſed ut omnes pariter habitarent, atque prouidentiam facerent patris, quatenus & Ægyptijs gratus eſſet, & nihil quod illorum eſſet, iſtis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuerſatio paſtoralis.

Genealogia filiorũ Iacob

Geneſis 47

Veniente uero Iacob ad regẽ, & ſalutante pariter, & pro eo orante, Pharao ſciſcitabatur, quanto tempore iam uixiſſet. Illo uero, centum & triginta annorum ſe eſſe, dicente, longinquitatem uitę Iacob miratus eſt. Cum uero dixiſſet, quod pauciores annos uixerit quàm eius maiores, conceſſit ei ut cum filijs ſuis in Heliopolitana urbe conuerſaretur. Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & peſtis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret, nõ enim creſcebat (ut mos erat) neq; pluerat deus, quum utiq; per

Fames inualeſcit & Ioſeph frumenta uendit

ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioseph autē ad pecunias dante frumenta, quū eis etiam hæ deficerent, de suis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunq; pars esset terræ aliqua, hanc pro precio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionum domino facto, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio, præter solummodo sacerdotū. His enim regio sua seruata est. Non solū ergo eorum corpora ad seruitutē pestis adduxit, sed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuente uero fame, & fluuio terras inundante, & fructus ea abundanter referente, Ioseph ad unam quanq; ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine cōgregata, eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui, in toto redonabat; & uelut possessionis proprię laborē eos amare poscebat, quintam solummodo partem frugū regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos lætitia comprehendit, ob quā rem præcepta quoq; sunt constituta. Hoc ergo modo dignitas Ioseph apud Aegyptios potior habebatur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugū partem regi persoluere deberent, apud reges etiam posteros lex ista permansit.

De morte Iacob, & sepultura qua sepultus est in Hebron à filijs: de morte quoq; Ioseph & fratrum eius. Cap. VIII

Genesis 47. 48. 49

Iacob languescit

IAcob autem septem & decem annos in Aegypto commoratus est: & languore cōfectus præsentibus sibi filijs, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & prædixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananæam, quod etiam multis post temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis præconijs prætulisset, quia malorum memoriam circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus soleant repensari, præcepit quoque suis filijs, ut Ioseph natos, Ephraim & Manassen in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananeam, de quibus post hæc loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quum uixisset annos septem & quadraginta simul & centum, in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit, quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; concedente sibimet rege, patris corpus in Hebron reducens, multa largitate sepeliuit. Fratribus autem reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis existiret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neque talium haberent suspicionem: multáque bona quæ secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuisset impendere, dereliquit. Mortuus est autem & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponens, potestatemque suam humiliter agens: quod utique huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus, passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora post uitam illorum reportantes posteri eorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime, quando Hebræi egressi sunt ex Aegypto, in Chananæam reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horū ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibúsque laboribus obtinuerint Chananæam, significabo: causamq; narrabo primitus,

Iacob moritur

Genesis 50

Ioseph moritur

Ossa Ioseph

pro

pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum Israel in Aegypto: & de natiuitate Mosi educationeq; : & de sacrorum scriba, qui uoluit interficere puerum. Cap. IX

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus existentibus, & alijs li- Exodi 1
bidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israelitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atq; diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quę meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israelitas, studebãt uarias illis inferre miserias. Fluuiũ nanq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatib. ædificare, & fossata circunducere, ut eas inundare fluuius nõ ualuisset, & pyramidas ædificare præcipiebãt, ut nostrũ hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringentorum annorum tempus in his miserijs extiterunt: eratq; hęc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israelitas consumere, illi uero melio- *Præsagium de Mose*
res semper eorũ se præceptionibus exhiberent. Dũ uero in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationẽ generis nostri semper Ægyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatem) enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Israelitas, qui humiliaret quidem Ægypti principatum, augeret autem suo cremento Israelitarum genus, uirtuteq; transcenderet uniuersos, & gloriam in perpetuũ memorabilem possideret. Cuius consilio iussit rex, ut omne masculinum quod ex Israelitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebręarum, & partus earum obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerẽt, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & nõ tantum dolentes quod filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarẽt: sed etiam ex illa cogitatione qua eorũ deleretur genus, quando nati quidẽ eorum necabantur, ipsi uero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi contra uero dei uoluntatem nemo poterat præualere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorum scriba, latenter regia caute Exodi 2
la nutritus est: & ucrax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prędixit, inuentus est, quod hoc modo gestũ est: Ammiramis unus Hebręorũ nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius pareret: dumq; in hæsitatione consisteret, ad dei supplicationem conuersus est, rogans, ut aliquam miserationem hominũ haberet, qui in nullo eius religionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerum libertatẽ, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autẽ misericordiam eius habens, & ad supplicationẽ eius aures inclinans, astitit ei per somniũ, & nequaquam eum desperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ se dicebat habere memoriam. Et propterea retributionem esse præbiturũ: & dudum quidẽ eorũ maioribus hoc donasse, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chanaan ueniisse, factumq; locupletẽ: & inter alia dum uxor eius ad genus fuisset

primitus

primitus ſterilis,deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta,genuiſſet filium: & reliquiſſet Iſmaeli quidem & qui ex eo fuerunt,Arabiam regionem:Cheturæ autem filijs Troglodyticen: Iſaac uero Chananæam. Qui dum meo,inquit,pugnaſſet auxilio fortiter, ſemper uicit, Iacob autem etiam contribulibus ſuis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam ſuis poſteris dereliquit. Qui cum ſeptuaginta in Ægyptum uenit, & ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti. Nunc autem me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam cõmuniter habiturum. Is enim puer,cuius generationem Ægyptij metuentes,cuncta perdere decreuerunt quæ ex Iſraelitico ſemine generantur,tuus erit. & diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant:nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Ægyptiorum neceſſitate liberabit: eritq; eius memoria quantiſcunq; temporibus permanſerint uniuerſa apud homines,non ſolum Hebræos,ſed etiam alienigenas gentes,me utiq; & alia præbente tibi,& his qui de te naſcituri ſunt. Erit autem etiam ei frater huiuſmodi,qui meum habeat ſacerdotium, & ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uiſio fuiſſet oſtenſa,ſurgẽs Ammiramis indicauit hoc Iochobel uxori ſuæ,maiorq; timor eis alloquio huius uiſionis inſtabat. Non enim de filio ſolummodo eis eſſe uidebatur formido, ſed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerant à deo, fidem partus præbuit mulieris.qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium,ex eo quod non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regię iræ ſuccumberet,& ipſe cum puero deperiret,& dei prouidentiam exduderet,deliberauit potius hoc modo pueri cõſulere ſaluti, prouidentiamq; latendi hanc eſſe iudicauit. Nam illud erat incertum, cum periculum immineret non ſolum puero,qui occulte nutriebatur,ſed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiſerat eſſet mendax. Hæc cogitantes,uas rotundum ex uimine complicitum,uelut alueoli magnitudine præparaſ. *Trium menſium Moſes exponitur* runt,quod ſufficeret ut infans ibi ſpatioſe iaceret. Deinde unxerunt illud bitumine. Natura nanq; bituminis eſt,ut in uiminalibus uaſculis acceſſum aquæ poſſit coercere. Illic ergo mittentes infantem,& circa fluuium ponentes, eius ſalutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat. Maria uero pueri ſoror, matris iuſſione cuſtodiebat,quò illud uaſculum portaretur intendens. Tunc itaque deus oſtendit,humanam prouidentiam nihil eſſe:ſed omnia quęcunq; uult ipſe fieri,effectum optimum protinus adipiſci:nec prævalere quidem eos,qui pro ſua cautela alios quocunq; condemnare nituntur interitu,multoq; ſtudio hoc implere conantur,cum inopinabiliter illi ſaluentur, & penitus ex medio periculorũ inueniant ereptionem, dei ſolius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantem geſtum, *De Thermut filia Pharaõis* aperta uirtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum ludebret circa littus fluminis,portari à fluuio illud uas cõſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iuſſitq; mulierẽ adduci Thermut regis filia,quæ daret infanti mamillam. Quo nõ accedente ad illius ubera,ſed euitante,& hoc in multis mulieribus faciente:Ma-

ria

tia his aſſiſtens quæ fiebant,nõ ut quaſi de induſtria uideretur,ſed in turba aſtare, ait:Fruſtra ô regina has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad cum cognationem habent.Si uero aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis,puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe,iuſſit hanc abire,ut aliquam quæ lactare eum poſſet adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate,reuerſa eſt,ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſſit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum.Cui ſecundum euentum rerum,nomen impoſitum eſt,eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Ægyptij uocant,Eſis uero ſaluatus.Componentes itaq; hoc ex ambobus,Moyſes ei nomẽ impoſuerunt,id eſt,ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius.Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath,qui natus eſt de Leui:Leui uero de Iacob,qui fuit ex Iſaac filio Abraham.Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa,ſed ſua menſura multo ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius iam tunc,quàm uiri perfecti gerebat.Et cum trimus fuiſſet effectus,deus mirabiliter eius ſaturę eleuauit ſpatium.Nam quantum ad ſpeciem,nullus erat ita ſeuerus,ut Moſen uidens,eius pulchritudinem non amaret: multisq; contingebat, dum eum cernerẽt per plateam ferri, ut conuerterent quidem ad aſpectum pueri, & ea in quibus uidebantur ſtudiũ habere, deſererent,delectati potius eius uiſione. Erat enim in eo infantilis multa gratia,& excellenter circa eum ac decenter exiſtẽs, retinebat inſpicientes.Hunc ergo cum talis eſſet,Thermut ſibi filiũ adoptauit,cum ſobolem legitimam non haberet. Et cũ aliquando portaſſet Moſen ad patrem, oſtendebat eum, quaſi de ſucceſſione cogitaret, ſi uoluntate dei proprium filium non haberet,dicebatq;:Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortiſſimum,mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium eſſe,tui uero imperij ſucceſſorem.Hæc dicens,poſuit in manibus patris infantem.Ille uero ſumens eum,& ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia impoſuit ei diadema:Moſes autẽ conuolucns illud proiecit in terram,quaſi per infantiam,calcauitq; ſuis pedibus, quod regi ferre uidebatur auguriũ. Contemplatus autem ille ſacrorum ſcriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Ægyptij:impetum fecit ut eum occideret. & terribiliter clamans ait: Hic eſt ille puer ô rex, quem nobis deus occidendum oſtendit, ut de cætero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtenditur, quod tuum inuaſurus eſt principatum.Iſto nanq; perempto,Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebręis autem ſpes cõfidentiæ,quam propter eum habere creduntur,auferetur.Quæ cum dixiſſet,uix prævaluit eum abripere Thermut,cum etiam rex ſegnior eſſet ad eius necem,deo eum huiuſmodi propter prouidentiam ſalutis Moſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine:& Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uero eius crementum generabat Ægyptijs. Et cum nullus eſſet certus,uel ſi rex occideret infantem, aut cognatũ per adoptionem faceret,aut aliorum quilibet,quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet,ex quo iam nõ metuerunt de præſcientia futurorum,abſtinebant omnes abeius nece.

Moſes ſeptimus ab Abraham

Pulchritudo Moſi

De diadema te Pharaonis

Poſtquam

Poſtquam creuit Moſes, iniunctum eſt ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter geſto, copulata eſt ei filia regis Aethiopũ matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit Aegyptiorum. Cap. X

Exodi 2 MOſes itaq; prædicto modo natus atque nutritus eſt, & tranſiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationẽ quidem illorum, augmentum uero Hebræorũ factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cum ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorũ regionem portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uero irati caſtrametati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uero turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnẽ Aegypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtantesq; eorũ bona, ab eis ſe non abſtinebant. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerunt uſq; ad Memphim & mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere præualente. His ergo malis obſtricti, ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis præbente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filię, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uero ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium, & annihilans ſacerdotes, qui eum uelut hoſtem prædixerant occidendum, quaſi neſcientes quod aliquando utile foret eius auxilium. Moſes uero à Thermut exoratus, ſimul & à rege, libenter ſuſcepit hoc opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribæ: Aegyptiorũ quidem, tanquam & hoſtes ſuos illius uirtute deuincerent, & ipſum Moſen dolo comprimerent: Hebræorum autem, tanquam hæc eis occaſio foret, Aegyptios omnino diffugere, quod Moſes eorũ dux eſſet. Ille uero antequam hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem, ſumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, ſed per terram: ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra iter agentibus ualde ſit ſæua, propter reptilium multitudinem, quia illic omnia hæc naſcuntur: ita, ut etiam quę apud alios nõ ſunt, illa ſola nutriat terra, uirtute atq; malitia & aſpectu ſolito differentia: quorum ſunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra nocere nequeant, ſuperuolando non prouidentes occidant. Moſes itaq; pro cautela exercitus, & itinere eorũ innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarũ, easq; complẽs de ibidibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt, fugiunt enim eas aduenientes: & cum ſe celare uoluerint, flatu uelut ceruorũ arreptæ deuorantur. Ibides autem ſunt ualde manſuetæ, & generi tantum ſerpentino feroces. Et de his quidem prætereo nunc ſcribere, nõ ignorantibus Græcis quale ſit genus ibidis. Dum uero ad terram nutricem beſtiarum ueniſſent, per eas (ut dixi) naturam ſerpentum expugnabant, eisq; uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, antequam Aethiopes agnoſcerent ſuperuenit: & congreſſus cum eis, pugna deuicit, ſpemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abſtulit: ibatq; ſubuertens omnia, & terram Aethiopũ maxima uirtute uaſtabat. Tunc per felicitatem Moſeos, cum de labore ſuo guſtaſſet Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime ſentiebat: tanquam præter eum, ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent Aegyptij ſuſtinere. Poſtea autem inſequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam poſtea Cambiſes Meroen denominauit à ſororis ſuæ nomine, obſidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis

De natura ibidum

pugnabilis locus ille, cum & Nilus circundaret eũ & circuncluderet: & alia flumina Aſtabus & Aſtaburas, fluctus difficiles obiicerẽt eis, qui illic trãſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur, ut inſula muro cricundata ualde fortiſſimo. Et contra hoſtes quidẽ obiectos habet fluuios: foſſata uero grãdia inter muros & flumina ſunt quatenus inũdari nõ poſſet ciuitas, aquæ illic uiolẽtia deportata. Hæc ergo res etiã illa flumina tranſeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuaſionẽ. Cum ergo grauiter ferret Moſes ſegnitiem exercitus, quando hoſtis nequaquam ad manus uenire præſumeret, tunc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum hæc Moſen circa muros exercitum applicãtem, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam experientiamq; mirata, & deſperantibus iampridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono ſuæ felicitatis exiſtimãs, Aethiopibus ſcilicet exultantibus in his quæ contra eos geſſerant, eumq; tunc in periculis exiſtentem conſpiciens, in amorem eius eſt lapſa crudeliter: & cum paſſio præualeret, miſit ad eum fideliſſimum ſeruulorum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uero eius ſermonem ſuſcipiente, ut traderet ciuitatem, præbitisq; fœderibus, ut & uxorem eam duceret, & ciuitatem obtinens, nequaquam pacta tranſcenderet: effectus uerba præuenit: & poſt necem Aethiopum gratias agens deo Moſes nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus ſaluabantur à Moſe, ex his odium aduerſus eum habebant, & ferueniioribus aduerſus eum conſilijs utebantur, arbitrantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuiſſe: innotuerunt q; regi, quid de facta cæde prouenerit. Ille ſiquidem apud ſe induſtriã uiri continuit: inuidia uero ductus Moſeos, & oppreſſionis ſuæ formidine tractus, cõpulſuſq; à ſacris ſcribis, nitebatur Moſeos nece graſſari.

Moſes cognitis inſidijs regis Aegypti, latenter effugit: & ueniens in Madian, habitauit cum Rahuele ſacerdote, cuius filiam accepit uxorem. Caput XI

QVi dum cognouiſſet eius inſidias, latenter effugit: & itineribus obſeſſis, per deſertum fugam ſuam expleuit. Dumq; ei ciborum eſſet inopia, uiribus tolerantiæ præualebat: ueniensq; ad ciuitatem Madian, circa mare rubrum poſitam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, ſedens ſuper quendam puteum, ex labore & miſeria quieſcebat exiſtente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu prouincialium, qui cumulum eius uirtutis oſtendit, occaſionem ad meliora præbens. Nam cum ſint loca inaquoſa, præcedebãt paſtores, ne forte è puteis aqua exhauriretur ab alijs, & oues potu neceſſario priuarentur. Aſtiterunt itaq; tunc ad puteum ſeptem uirgines ſorores, Rahuelis filiæ ſacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quæ gregum patris curam agentes, eo quod hoc miniſterium etiam mulieribus regionum ſit Troglodytarum, ſufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarent. Superuenientibus uero paſtoribus, & uirgines expellentibus, ut aquam ipſi occuparent, Moſes crudele iudicans puellas deſpicere, iniuſtitiam patientes, uiolẽtiamq; uirorum ſinere potiorem quàm iuſtitiam uirginum: illos quidem prohibuit uiolẽtos eſſe, uirginibus autem opportunũ præbuit adiutorium. Quo beneficio impetrato, uenerunt ad patrem, iniuriamq; paſtorum narrantes, & ſolatium ſibi exhibitum peregrini, rogabant ne eius benefactum illi eſſet uacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorem ita ſtudentes, & Moſen iuſſit ad uultum ſuum adduci, iuſtiſſi-

Exodi 2.

De filiabus Rahuelis

e mæ gra

mæ gratiæ recompenſans præmia meritorum. Cumq; ueniſſet, filiarum teſtimonium ei de ſuo ſolatio declarabat: eiusq; uirtutē admiratus, non fore eius auxilium bona ſine recompenſatione dicebat, ſed idoneum ſe ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompenſationis, menſuram poſſit tranſcendere benefacti. Fecitq; eum quaſi filium, & unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; ſuorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſsio) eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moſes quidem dum hęc impetraſſet à Gechegleth (hoc em̄ cognomen erat Rahueli) degebat ibi eius paſcendo greges.

De rubo qui uidebatur Moſi quaſi arderet, qui tamen non comburebatur: ubi audiuit mandatum diuinum, ut reuertens in Aegyptum, liberaret filios Iſrael de oppreſſione Aegyptiorum. Caput XII

Exodi 5 POſt hæc autem tempora, dum paſceret gregem, in montem qui uocatur Sina ducebat oues, qui mons eſt excelſus, & ad paſturas egregius, optimas herbas habens. Hic enim dum eſſet opinio habitare deum, primitus nemo paſcebat: quia paſtores minime illuc ambulare præſumebant: quo tamen prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis namq; depaſcens rubi uiriditatem, eiusq; florem, trāſijt innoxius, fructiferosq; ramos nullo incendio diſſipauit, cum utiq; flamma uehemens & uelociſſima nimis eſſet. ille autem & iam ipſam uiſionem inopinabilē formidans obſtupuit, & potius dum uocem ignis emitteret, & nomine eum uocaret, uerbaq; facere uideretur: quibus etiam fiduciam eius præſumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulaſſet, eo quod diuina eſſent, redarguit: eiq; ſuaſit, ut procul ab igne recederet, & ut ſufficerent ei quæ uiderat, cum eſſet bonus uir, magnorumq; uirorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futurā ei gloriam & honorē apud homines, deo præſente: iuſſitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum, dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorū iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicem, quam habitauerat pater ueſter Abraham: omnibusq; adepturi ſunt bonis, ad hæc utiq; eos te tuaq; ſapientia deducente. iuſſitq; ut educens Hebræos ex Aegypto, ſacrificium gratiarum actionis ueniēs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moſes autem obſtupeſcens in his quæ uiderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti, inquit, tuæ non credere domine, quam & ipſe colo, & maioribus meis apparuiſſe non dubito, ueſaniſsimum ſecundum meam ſapientiam eſſe puto. Veruntamen hæſito, quemadmodum uir ignarus, & nullius uirtutis idoneus, aut ſuadeam uerbis, quatenus cognati relinquentes terram quam nunc inhabitant, me ſequantur, ad quam ipſe eos deducam: aut uel ſi ipſis ſatisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem eum in omnibus confidere, ſeq; ei adeſſe promittens: & ubi quidem opus eſſet ſuaſione, uerba præbiturū: ubi autem operibus, uirtutem miniſtraturum: iuſſit ut baculo in terram proiecto fieret Exodi 4. ſerpens, quo ſigno crederet promiſſa ſe percepturum. Hoc dum feciſſet, draco repebat conuolutus ſpiris ingentibus: & tanquam contra perſequentes, ſuum caput ſæuiſſimum inſurgebat, qui deinceps factus eſt uirga. Poſt hoc uero mittere eum dextram in ſinum præcepit: obediensq;, candidam & uelut niuei coloris eam protulit: poſt quod tamen ad ſolitum eſt reuerſa. Iuſſusq; iterum aquam de proximo ſumere, eamq; in terram proijcere, uidit eam colore ſanguineo factam: mirantemq;

Rubum arden tē Moſes uidet

Verba Moſi ad deum

in his

in his confidere præcipiebat deus,& adiutorem ſibimet eum noſſe maximum, & ſignis his ad credendum apud omnes uſurum: dicebatq; Miſſus à me,ſecundū mea mandata facies uniuerſa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Aegyptum feſtinare,die noctuq; laborare,ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in ſeruitute conſiſtere. Moſes autem non diffidens in his quæ promittebat diuinitas,inſpector utiq; talium iudiciorum,& auditor factus orabat, ut hac uirtute eodem modo experiretur in Aegypto: ſupplicabatq; ne nominis ſui deus notitiā ei celaret, ut dum uoce eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu, inſuper agnoſceret & uocabulum: quatenus ſacrificans nominatim eum adeſſe hoſtijs ſupplicaret. Et deus quidem ei ſuam ſignificauit appellationem, quam primitus homines nequaquam uidebātur audiſſe,de qua mihi dicere nō eſt fas. Moſes itaq; illa ſigna non tunc ſolummodo, ſed ſemper & ubicunq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem ſignis diſtribuens,deumq; propicium & ſuffragatorem habiturū ſe credens, & domeſticos ſe ſaluare ſperabat,& Aegyptios malis afficere.

Moſes regreſſus eſt in Aegyptum ſecundum mandatum domini: ubi faciens ſigna & prodigia maxima,eduxit filios Iſrael de Aegypto in manu ualida. Cap. XIII

AVdiensq; Aegyptiorum regem Pharaonem eſſe defunctum, ſub quo ipſe diffugerat, petijt Rahuel, ut eius permiſſu pro utilitate cognatorū iret in Aegyptum: ſumēsq; Sephoram quam habebat uxorē filiam Rahuelis,& filios quos habebat ex ea,Gerſum & Eleazarum,tetendit ad Aegyptum. Nominum uero horum eſt ſignificatio: Gerſus quippe Hebræa lingua ſignificat,in terra peregrina: Eleazarus autem,qui adiutore patrio deo uſus, Aegyptios effugiſſet. Cum uero ueniſſet iuxta montem,frater Aaron occurrit ei,deo iubente. Cui Moſes ſignificauit, quæ in monte contigerunt,pariter & diuina mandata. Procedentibus autem eis,occurrerunt nobiles Hebræorum,eius præſentiā cognoſcentes. Quibus Moſes,quoniam uerbis ſuadere nō poterat,ſigna ſibimet oſtenſa monſtrabat. Illi uero ſtupore eorum quæ inopinabiliter inſpiciebant,omnino credebant,& ex omnibus erant in ſpe maxima cōſtituti,deo ſcilicet eorum prouidente ſecuritatem. Dum uero iam obedientes haberet Hebræos Moſes,promittentes ſecuturos ſe quæ iuberet,libertatemq; reſpicere,uenit ad regem illū qui nuper ſuſceperat principatum.& in quo cunq; iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compreſſos, cum fuiſſet eorum diuerſa prouincia, declarauit: & quia militia & laboribus magnis uſus tanquam pro ſuis,poſt diuerſa pericula non dignam retributionem acceperit, intimauit: pariter etiam quæ illi in monte Sina contigerant, deiq; uoces, & ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidem rerum, decenter expoſuit,rogauitq; ne diſcredēs in his,impedimentum dei faceret uoluntati. Deridente uero rege,Moſes opere fecit,ut conſpiceret ſigna,quæ fuerant in monte Sina monſtrata. Ille ergo dedignatus,illum quidem maligniſſimum appellauit, & prius Aegyptiorum fugiſſe ſeruitium, & nunc pro ſeductione remeaſſe:& prodigiorum opus, ſtuporemq; factum, magicarū artium appetiſſe remedio. Cumq; hæc dixiſſet, iuſſit ſacerdotes eaſdem quas ille,facere uiſiones:tanquam Aegyptij etiam in hac diſciplina ſapientes exiſterēt,& quaſi non ſolus Moſes peritus eſſet rerum,quas ipſe per deum poſſet explere: ut quod erat ualde mirabile,ſi etiam ab alio fieret,oſtenderetur,quomodo humana doctrina conſtaret. Et ponentibus illis uirgas, dracones ſunt facti. Moſes autem non expauit,ſed ait: Nec ego quidem ò rex, Aegyptiorum deſpicio ſapientiam: ſed tanto

Exodi 4.

Moſes cū uxore et filijs tendit ad Aegyptum

Exodi 5

Exodi 7

melius à me hæc quàm horum magica arte ſunt facta, quanto conſtat humanis di uina eſſe meliora. Oſtendam uero, non artibus magicis, nec errore, ſed ſubſiſtere ueritate, quæ mihi ſunt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixiſſet, proiecit uirgam in terram, iuſſitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illaq; obediens, etiam Aegyptiorum uirgas, quæ uidebantur eſſe dracones, deuorauit inſiliens do nec conſumeret uniuerſas. Quam in ſuo ſchemate redeuntem, denuo ſumpſit Mo ſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit, ſed iratus, & in nullo eum dicens præferri Aegyptiorum ſapientiæ atq; integritati, iuſſit ei, qui ſuper He bræos uidebatur eſſe conſtitutus, ut nullam eis præberet requiem, ſed maioribus quàm prius eos malis affligeret. Ille uero cum prius eis paleas præberet ad lateres, nihil dedit ulterius: ſed die quidem operibus eos faciebat affligi, nocte uero paleas congregare. Et cum eis duplex hoc malum exiſteret, & ærumna per illum crudelior inſtitiſſet, ille neq; minis regis fatigatus eſt, neq; increpationibus ceſsit Hebræorũ: ſed animam ſuam cõſtituit ad utraq;, ut & laboraret, & libertatem cognatis acqui reret: ueniensq; rurſum ad regem, ſuadebat ei, ut dimitteret Hebræos ad montem Sina, ſacrificaturos deo. Hoc enim deum præcepiſſe dicebat, & in nullo contradi cendum iuſſionibus illius exorabat: deumq; propitium fore cunctis, ſi eos dimitte ret egredi: ne prohibendo illos ſibimet reputaret patiendum, quæcunq; patiuntur, qui dei præceptionibus contradicunt: quando eis qui iram in ſe commouerint diui nam, ex omnibus oboriũtur aduerſa. Ex quibus utiq; neq; terra neq; aer ſuauis exi ſtit, nec ſoboles eorum naturali modo progreditur, ſed inimica omnia & aduerſa ſentire Aegyptios edicebat, & Hebræorum populum abire ex eorum prouincia e tiam illis nolentibus affirmabat. Rege uero Moſeos deſpiciẽte ſermones, nullamq; conuerſionẽ ſui ad talia faciente, paſſiones peſſimæ, quas ſingulas explanabo, Ae gyptios inuaſerunt: nec prius flectebantur quàm eorum experimenta perciperent: ſimul & quia uellet deus Moſen in nullo eorum quæ prædixerat monſtrare falla cem: & quia prodeſſet hominibus, ut diſcerent obſeruare & facere ea, in quibus non poſſet offendi diuinitas: ne ad iracundiam conuerſus, in eorum iniquitatibus ulci ſcatur. Fluuius enim eis ſanguineus dei uoluntate profluxit, & qui bibi non poſſet, cum fontem aquarum alium non haberent. Et non colore ſolummodo talis erat, ſed etiam ſe contingentibus dolores & amarum gemitũ inferebat: Eratq; talis Ae gyptijs, Hebræis autem dulcis & potabilis exiſtebat, licet naturaliter uideretur eſſe mutatus. In hoc miraculo rex timens atq; hæſitans propter Aegyptios, abire per

Exodi 8 miſit Hebræos. Cumq; malum aliquo modo fuiſſet releuatũ, rurſus ſententiam permutauit, nec eos permiſit abire. Deus autem, illo contemnente poſt calamitatis ablationem, & nolente à ſua malitia ſe temperare, aliam Aegyptijs intulit plagam.

Plaga ranarũ Ranarum namq; infinita multitudo eorũ terras late depaſta eſt, plenusq; erat his etiam fluuius: & polluebatur eorum potus, & animalibus ibi putreſcentibus fœtor cunctis noxius exhalabat ex aqua: eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plena, ebul lientibus ranis & morientibus: quæ etiam domeſtica eorum habitacula ualde uexa bant: dum in cibis eorum & poculis ſæpius inuenirentur, & in cubilibus eorum in habitantes, fœtorq; crudelis erat & abominabilis, morientibus ranis ac putreſcenti bus. Dum his ergo malis Aegyptij premerentur, iuſſit rex Moſen tollentem He bræos abſcedere. Cumq; dixiſſet hoc, repẽte ranarum exterminata eſt multitudo, & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam. Pharao uero mox ut paſſio

nibus

nibus terra priuata eſt, oblitus calamitatis illius, rurſus retinuit Hebræos: & tanquã ſi plurimas paſſiones experiri uellet, nequaquam dimiſit Moſen populumq; diſcedere, quando prius timore potius quàm prudentia eos abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali percuſsione, eius fallaciã diuinitas uulnerauit. Pediculorũ namq; innumera multitudo Aegyptijs pullulauit, ex interioribus ebulliẽs, ex quibus mali male conſumebantur: neq; lauacris, neq; medicamentorũ unguentis genus eorum exterminare prævalentes. Ob hanc ergo peſtem rex Aegypti turbatus, metuensq; ſimul peſtem ſui populi, licet fatue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum, cogebatur tamen à malo temperare, & Hebræis conceſsit egreſſionem. Cumq; hoc iterum leuigaretur, filios & uxores obſides reuerſionis ſuæ eos relinquere ſanciebat. Vnde iritauit potius deum, credens ſe eius quoq; prouidentiam fallere, ſicut etiam Moſen. Sed ipſum latere nõ potuit Aegyptum punientem propter Hebræos. Beſtijs namq; multigenis & multimodis, quarum aſpectibus nullus occurrit, eorum primum impleuit regionem, quibus & ipſi conſumebantur, & terra agricolarum cultura nudabatur. Siquis enim primarum paſſionum malis euaderet, hoc languore & interitu hominum talia ſuſtinẽtium ſuccumbebat. Cumq; Pharao neq; ſic dei iuſſionibus obediret, ſed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquẽdos uero filios poſtularet: non defuit deo, unde calliditatem eius diuerſis malis & maioribus ſuperuenientibus caſtigaret. Crudeliter namq; eorũ corpora uulnerabantur interius corrupta, & ita paſſim Aegyptiorum multitudo conſumebatur. Rege uero neq; hac plaga temperante, grando uehemens (cum neq; prius in Aegypto aer aliquid tale protulerit, neq; ſimilis apud eos hyemis tempore deſcenderit) maioq; quàm apud habitatores boreæ partis & ſeptentrionalis acris rigore defertur, efflu-xit; & fructus eorum uſquaq; contriuit. Deinde genus locuſtarum, germen quod non fuerat cõſumptum grandine, deuorauit: ut eis generaliter ſpes terrenorum fructuum deperiret. Sufficiebant namq; quemlibet ſine calliditate fatuum etiam ea quæ prædicta ſunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao uero non tantum imprudens, quantum malignus, ſentiens cauſam, deo tamen contradicebat: iuſſitq; Moſen cum uxoribus ſuis Hebræos abducere, facultatem uero eis deſerere, eorumq; depopulandas domos. Moſe uero non acquieſcente ita dimitti eos, quos oporteret deo ſacrificium de ſuis rebus offerre, cum propter hanc cauſam multo tempore moraretur, tenebræ profundiſſimæ & partem luminis non habentes, Aegyptijs ſunt diffuſæ: pro quibus & uiſus eorum aeris craſſitudine clauſi ſunt, eosq; mori miſerabiliter compulerunt. Metuebant enim ne caligine ſimul abſorberentur. Deinde his excuſſis, poſt tres dies totidemq; noctes, dum nullatenus pœnitentiam ageret Pharao, propter egreſſum Hebræorũ accedens ad eum Moſes ait: Quouſq; inobediens eris uoluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Non poteris enim aliter ab his malis eripi, niſi hæc uolueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta, minatus eſt eius ſe caput auferre, ſi ad eum ob hanc importunitatẽ denuo remearet. Tunc Moſes, nequaquã ſe de his uerba facturum dixit, ſed illum ipſum cum proceribus Aegyptiorum deprecaturum fore, ut Hebræi diſcederent. Et ille quidem cum hæc dixiſſet, abſceſſit. Deus autem oſtendẽs adhuc una plaga feriendos Aegyptios, ut dimitterent Hebræos, iuſſit Moſen præcipere populo, ut ſacrificium paratum haberent: eſſentq; præſtructi decima die Xantici menſis ad quartamdecimã (qui menſis apud Aegyptios quidẽ Pharmuthi, apud

Plaga uermium

Beſtiarum paßio

Exodi 9

Grandinis oppreßio

Locuſtarum uaſtatio

Exodi 10

Tenebrarum caligo

Exo. 11. & 12

Denominatio primi menſis

Hebræos autem Niſan uocatur, Macedones uero Xanticum eum appellant) & egreſſuros Hebræos, omniaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidem præparatos iam habens ad egreſſionem Hebræos, & cõſtitutos per tribus, ibidem retinebat. Cum autem inſtaret quartadecima dies, omnes ad egreſſionem tendentes, & immolantes ſanguinem, domus proprias hyſopi frondibus emundabãt. Cumq; cœnaſſent, reliquias carnium egreſſuri concremabant. Vnde hactenus ſecundum hunc morem ita ſacrificamus. Illamq; feſtiuitatem paſcha uocauerunt, quod ſignificat tranſcenſionem: eo quod illa die deus tranſcendere eos peſtem uoluit, quæ ſcilicet Aegyptios uiſitauit. Mors enim primogenitorum ita Aegyptijs facta eſt, ut plurimi procerum congregati circa regalia, Pharaoni perſuaderent, quatenus Hebræos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatũ Moſen abire præcepit: arbitratus fore ut ſi de prouincia recederent, Aegyptus ab imminenti caſtigatione ceſſaret: muneribusq; Hebræos honorabant, alij quidem ut citius egrederentur, alij uero propter uicinitatis eorum conſuetudinem. Et illi quidem egrediebantur, flentibus Aegyptijs, & pœnitentiam agentibus, eo quod eis fuerint ſic crudeles: tendebantq; ad ciuitatem nomine Lithus, quæ tunc erat deſerta, ubi Babylon poſtea fabricata eſt, dum Cambiſes Aegyptum deuaſtaſſet: celeriterq; iter agentes ad locum Beelſephon, tertia die ad mare rubrum uenerunt. Et cum propter deſertum nihil de terra poſſent habere ciborum, fermentata farina, azymis panibus, & modico tantummodo tempore coagulatis ueſcebantur: hisq; triginta ſunt uſi diebus: longiori enim tempore eis non ſuffecerunt quæ tulerant ex Aegypto, cum iam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiretur, nec ad ſatietatem eodem uterentur. Vnde & in memoriam illius inopiæ, feſtiuitatem octo dierum agimus, quæ dicitur Azymorum. Omnis itaq; multitudo, mulierum pariter & infantum egreſſorum, conſiderantibus innumerabilis erat. Qui uero ætatem habebant aptam ad expeditionem, ſexcenta milia erant: reliqueruntq; Aegyptum mẽſe Xantico, luna decimaquinta, poſt annos triginta & quadringentos, quàm pater noſter Abraham ueniſſet in Chanaan: poſt Iacob autem aductum in Aegyptum, anno ducenteſimo & quinto. Moſes autem erat quidem anno iam octogeſimo, frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabãtq; etiam oſſa Ioſeph, dum hæc ille filios ſuos facere præcepiſſet.

Paſcha

Quomodo Aegyptij pœnitẽtia ducti quod dimiſiſſent filios Iſrael, inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum, quod diuiſum uirga Moſi ingreſſi filij Iſrael, ſicco ueſtigio tranſierunt: Aegyptij autem ingreſſi poſt eos, reuertente mari in ſeipſum, ſuffocati ſunt. Caput XIIII

Exodi 14

PORrò cum Aegyptios Hebræorum pœniteret egreſſus, dumq; rex grauiter ferret, tanquam ueneficijs Moſeos ſigna facta fuiſſent, deliberauerunt ſuper eos irruere. Et ſumentes arma perſequebantur eos tanquam reuocaturi, ubicunq; comprehendiſſent, nec eos ulterius deo committerent: ſeq; contra eos facillime præualere iudicabant, cum & inermes eſſent illi, & itinere fatigati. Et à ſingulis occurrentibus requirentes quò abirent, perſequi cum ſtudio feſtinabant, licet moleſta ſit illa terra iter agentibus, nõ ſolum expeditis, ſed etiam ſingulariter ambulantibus. Moſes autem per ea loca prouide ducebat Hebræos, ut ſiquidẽ pœniteret Aegyptios, & perſequi uellent Hebræos, ſupplicium malitiæ ſuæ, & tranſgreſſionis indubitanter exoluerent. Per Palæſtinam uero grauiter ferebat tranſire, propter antiquam moleſtiam, uolebatq; quolibet modo latere pergens. Confinis enim eſt hæc Aegyptiorum

ptiorũ prouinciæ, & propterea uia quidem ducente ad Palæſtinam populum non eduxit:per deſertum uero multum agens iter,malaq; perpeſſus innumera,ad Chananeam ſtuduit peruenire:inſuper & propter mandata dei, iubentis adduci populũ ad montem Sina,illic ſacrificiũ oblaturos. Apprehenſis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabãtur:& multa uirtute perſecuti, cõcluſerant eos in paruulo quodã loco.Sexcẽti enim currus perſequebantur eos,& equites quinquaginta milia,& CC milia pariter armatorum. Et itinera quidem clauſerunt quibus Hebræos fugere iudicabant,inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes, ubi terminatur mons ex aſperitate uiarum nimis immenſus,& fugam eis penitus amputantes: à maritima namq; & montis congreſſione Hebræos militibus obſederũt, os ipſius fugæ claudẽtes, ut egreſſum illis ad campeſtria denegarent. Ita tolerãtes obſeſſionis modum erant Hebræi propter neceſſariorum egeſtatem,neq; fugæ facultatem habentes,armisq; priuati:qui licet ſi pugnare uellent,eis ſpes rerum omnium uideretur amiſſa,niſi ſemetipſos traderent uoluntati Aegyptiorum.His ita factis,Moſen culpabant in omnibus:oblitiq; ſignorum,quæ eis fuerant à deo pro ſua libertate monſtrata, uſq; ad hoc uenerunt, ut etiam prophetam qui eis ſalutem promiſerat,ſua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere,ſeq; tradere cogitarẽt:eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum,ante oculos habentium mortem: montibusq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus, & fugam nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moſes autem,licet eſſet in eum exaſperata multitudo, ipſe tamen non ceſſabat circa prouidentiam eorum:ſed hæc omnia iactabat in deum,qui eis etiam iam alia quæ prædixerat,pro eorum libertate contulerat,neq; in hoc eos relinquendos eſſe inimicis dicebat,neq; ſeruituros,neq; perituros,ſtansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere: de dei uero prouidentia uos deſperare opus non eſt, à quo uobis omnia prouenerunt, quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ, neq; ſperantibus compromiſit:cum in hæſitationẽ ſicut putatis uenientes,oporteret nos dei adiutorium ſuſtinere:cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate cõcluſos,ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem,& ex hoſtibus libertatem,qui fortitudinem utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus,& prouidentiam facturus.Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare,ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus eſt etiam parua grandia facere,& tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare,nolite Aegyptiorum arma metuere: nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent,propterea ſalutis ſpatia deſperare.Fient uobis & hæc quaſi campi dei prouidentia,& pelagus conuertetur in terram.Cumq; hæc dixiſſet,ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim è diuerſo poſiti, & labore perſecutionis affecti.Ideoq; in craſtinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero Moſes ueniſſet ad littus, ſumens uirgam rogabat deum, & auxiliatorẽ atq; adiutorem inuocabat,dicens:Neq; tu quidem ignoras,quia effugere nobis mala præſentia nec fortitudine,nec auxilio licet humano:ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui,tua uoluntate Aegyptum relinquenti.Tuum eſt enim nos eripere:Quia nunc omni ſpe & auxilio deſolati, ad tua ſolius ſubſidia conuolamus:& quicquid ex tua prouidentia nobis acceſſerit,quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpicimus:uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem:& populum deſperatione ruen

Confidentia Moſi

Oratio Moſi ad deum

tem in peius, ad ſecuritatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Non enim in extrancis ſumus,ſed tuum quidem eſt mare,tuus & mons eſt qui nos circundat:ita ut hic aperiri te præcipiente,& pelagus conuerti poſſit in terram. Valebimus enim effugere,etiam per deſertum:ſi tuæ placeat uirtuti,hac etiam nos parte ſaluare. Ta-
Diuiſio maris rubri lia ſiquidem cum oraſſet,percuſſit uirga mare. Quod repente percuſſione inciſum, & in ſe diuiſum,terram reliquit nudam,ut Hebræis uia eſſet & fuga. Moſes autem uidens ad deſtinationem dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terram,primus illic in trauit: & Hebræos, diuino itinere facto, periculum præſentium hoſtium euadere, & ſe ſequi præcepit.Qui delectabantur in hoc,agebantq; deo gratias propter ſalu tem,quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat: quos iam nequaquam tardan tes,ſed cum feſtinatione pergentes,uelut ſibi præſente deo,ueſanos quidem primi tus Aegyptij iudicabant,& tanquam ad internitionem manifeſtæ mortis intentos. Cum uero uiderẽt eos illæſos abire, nullumq; impedimentum eis nec difficultates aliquas obuiare,perſequi eos aggreſſi ſunt, tanquam & illis pelagus ita quietũ exi ſteret. Præordinantes ergo equos,ingrediebantur in mare.Hebræi uero, illis ſe ar mantibus atq; tardantibus,ad terram contra poſitam peruenerunt,ſine aliqua paſ ſione illos effugientes.Quapropter illi audaciores effecti,perſequebãtur tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri : cum neſcirent Hebræis proprie factam , & non eſſe cõmunẽ uiã:quæ utiq; pro ſalute periculũ patientiũ fuiſſet oſtenſa, & non propter eos qui ad perditionem illorum accedere feſtinabant.Cum uero Aegyptiorum ex ercitus omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt:& deſcendens uentorum procella, imbresq; ſimul è cœlo pariter deſcendentes, & tonitrua ualde grauiſſima,coruſca tionesq; labentes & fulmina,omnes comprehenderunt Aegyptios:nihilq; fuit uin dictæ rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum , quod eis mini me tunc acceſſit:noxiosq; caliginoſe & fluctuoſe mare apprehendit.Et iſti quidem ita ſunt perditi, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi uero neq; ſe retinere poterant gaudio inopinabili ſuæ ſalutis, & hoſtium perditione firmiſſime liberati: quando defecerant qui eos ſeruire coegerunt , deumq; adiutorem ſuum inſpicie bant. Et illi quidem periculum ita effugientes , inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes,ut nulli unquam priorum hominum potuerint reminiſci, hymnum to
Exo.15 ta nocte dixerunt. Moſes autem in domini laudem & gratiarum actionem, canti cum propitiationis eius hexametro compoſuit . Ego ſiquidem ut inueni in ſacris li bris,ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbo miraculi: ſi anti quis hominibus & malitia priuatis, uia ſalutis liquet per mare facta, ſiue uoluntate dei,ſiue ſponte reuelata: dum & eis qui cum Alexandro rege Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus à reſiſtẽtibus Pamphylicum mare diuiſum ſit: & cum aliud iter non eſſet, tranſitum præbuit eis, uolente deo per eum Perſarum deſtruere princi patum:& hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet exiſtimet.Poſtea uero armis Aegyptiorum per fluctus uio lentia uentorum allatis exercitui Hebræorum,Moſes & hoc arbitratus dei permiſ ſione factum , ut neq; armis egerent,hæc exijt colligens : Hebræosq; his muniens duxit eos per deſertum ad montem Sina, illic immola turus deo,& pro ſalute multitudinis Hebræorum,ut di ctum erat,munera redditurus in pace.

Flauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER TERTIVS

Quomodo Moſes populum ex Aegypto ſumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum. Caput I

GITVR inopinabiliter Hebræi tali ſalute donati, grauiter iterum cõtriſtabantur, dum Sina ducerentur ad montem, eſſetq; regio ualde deſerta, & neceſſarijs alimentis ualde egena, & aqua difficilis: quæ non ſolum ut præberet hominibus aliquid indigebat, ſed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Eſt enim ſterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſario properabant: quando unde irent ad aliam non habebãt. Portabatur autem aqua ex locis iam tranſactis duce iubente, & ea expenſa, ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duritiam accedebant: & cum inueniretur, erat impotabilis: ſed amara ſimul & praua. Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana, ueſpere uenerũt ad locum, quem propter aquæ malitiam Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua ſic dicitur. Ibiq; fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manſerunt. Erat enim illic puteus ualde dirus, qui nec ſufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis conſolationẽ præbuerat, quod in illis locis fuiſſet inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quod nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa ſiquidem aqua amara grauiter non ſolum hominibus, ſed etiam ſubiugalibus exiſtebat. Videns itaq; Moſes populum in anguſtia conſtitutum, & ſimul cauſam cui conſulta-ri non poterat: neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus uim inferenti neceſſitate, potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere: ſed dum iſto modo eorum deficeret uirtus, infantumq; & mulierum multitudo debilior, nihilq; prodeſſet doctrina uerborum, calamitatem omnium ſuam Moſes propriam faciebat. In unum denicq; concurrebant eiq; cũcti inſtabãt: mulieres quidẽ pro paruulis, uiri aũt pro ſemetipſis, ne eorum utilitatẽ ſperneret, ſed eorum ſaluti, quocunq; ordine prouideret. Ad hoc ergo conuerſus eſt, ut deo ſolũmodo ſupplicaret, ut aquam ex malitia præſenti cõuerteret, eamq; illis potabilem condonaret. Et concedente deo tantam gratiam, ſumens ſummitatẽ uirgæ, quam in præſenti gerebat, diuiſit per medium: & in longitudine ipſam inciſionẽ faciens, deinceps iactauit in puteum: ſatisfaciens Hebræis, eo quod deus eius orationes audiſſet, & promiſiſſet aquam ſe eis qualem concupiſcerent præbiturum. ſi tamen iuſſis eius non ſegniter, ſed promptiſſime miniſtrarent. Illis uero dicentibus quod uellet ſe facturos, ſi aqua conuerteretur in melius: iuſſit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quod prius effuſa plurima, quæ ad ultimũ remaneret aqua, eis eſſet potabilis. & illi quidẽ laudauerũt dictum, aqua uero frequentibus cõtuſionibus exercitata & purgata, facta eſt potabilis. Hincitaq; caſtris motis, uenerũt in Helim, quæ procul quidem bona uidebatur aſpectu. Habebat enim palmarũ arbores. De proximo aũt maligna cõprobabatur. Nã palmæ illic ſeptuaginta nõ amplius erant, increſcibiles, nec multum eminentes à terra, propter aquæ inopiam: quia dum eſſet locus omnis arenoſus, neque eis ex duodecim fontibus humectatio quædam, aut ad rigandũ ſpes utilis habebatur: ſed dum germinare

Exodi 15

minare non poſſent, ſteriles erant indubitanter & paucæ. Cumq; per arenã diſcurrerent, nihil eis penitus occurrebat: uel ſi manibus paucum aquæ ſumerent, inueniebant inutile atq; cœnoſum. Fructum uero ferre erant illæ arbores nimis inualidæ, propter aquæ ut dixi ſterilitatem. Pro hac ergo cauſa culpabant Moſen ducem: clamabantq; ei ſuam miſeriam, experimentumq; malorum per eum ſe pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quæcunq; enim portabant penitus conſumpſerant: & nihil inuenientes, erant in deſperatione rerum cunctarũ. In præſenti namq; malo habentes animũ, & non recordantes quanta eis fuiſſent à deo & Moſeos uirtute ſapientiaq; collata, iraſcebãtur aduerſus ducem, & lapidare eum ſimul aggreſſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudine prouocante, & contra eum amare commota, de deo confidens, & conſcientia pura prouidentiæ ſuæ, quam gerebat contra cõtribules ſuos, ſemetipſum dedit in medium: & conclamantibus, atq; ad lapides manus habentibus, cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſuaſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neq; eos malorum præſentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorum habere poſcebat: nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera donaq; proiicere, quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, ſi haberent tolerantiam, & animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent, exercerentur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neq; circa patientiam, neq; circa beneficiorũ priſcorum memoriam: cum ita deum eiusq; uoluntatem cõtemnerent, per quam Aegyptum reliquiſſent, & ita circa eundem miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur: cum eis utiq; in nullo fuiſſet mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mandato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodum perempti fuiſſent Aegyptij, qui eos contra domini compreſſerant uoluntatem: & quemadmodum idem fluuius illis quidem ſanguineus eſſet, ipſis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouam uiam aggreſſi, ipſi quidem ex illo ſaluati ſint, inimici autem eorum prorſus abſorpti: & quia dum arma non haberent, etiam hoc eis deus abunde præbuerit: & alia quæcunq; ad perdendos inimicos, & iſtos ſaluandos neceſſaria fuiſſent, eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis, inquit, etiam in præſenti de eius prouidentia deſperare, ſed ſine iracundia ſuſtinere: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum eſſe, ſed ideo nunc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum credatis deum non per defectum eſſe ſegnem, ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis: ut cognoſcat utrum & ciborum inopiam, & ſterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis: an ſeruire potius eligatis, ſicut iumenta dominãtibus ſibi, & eis qui propter miniſterium ſuum hæc pinguiſſime nutrire cõſueuerunt: Adijciens ſuper hæc dicebat, non ſe tantũ de ſua ſalute metuere, quando utiq; nihil mali pateretur, ſi moreretur iniuſte: ſed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterent ſuper eum, deum cõdemnare iudicarentur. Sic itaq; mitigauit illos, & ab impetu quidem lapidationis abſterruit, ad pœnitentiam uero ab ſceleris actione conuertit: dicens eos non hoc rationabiliter, ſed neceſſitate feciſſe: cogitauitq; quod oporteret, ut ad diuinã ſupplicationẽ preceſq; ueniret. Et aſcendẽs in quendã ſcopulũ, depoſcebat, ut quæſtũ aliquẽ deus populo tribueret, & eos ab inopia liberaret: in ipſo enim eſſe ſalutẽ ſuã, & in alio nullo: utq; cõcederet ueniã

his

his, quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominum res importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica. Deus autem & prouisurum se compromisit, & occasionem eorum desiderijs præbiturum. Moses uero à deo hæc audiens, descendit ad plebem. Illi uero cum uiderent eum promissionibus lætum, à mœstitia ad hilaritatē conuersi sunt: stetitq; ille in medio, uenisse se dicens à deo, portans eis pro hæsitationibus præsentibus libertatē. Et post paululum coturnicū multitudo, quas præcipue nutrit sinus Arabicus, trascenso medio mari peruolauit: & post laborem uolatus, quasi ad terrenā requiem descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimentum sibi à deo collatum, cōprehenderunt eas. Tunc Moses ad orationes dei repente conuersus est, qui promissionis suæ compleuit auxilium. Mox autem post occasionem cibi prioris, etiam secundū eis deus emisit. Extendente namq; Mose manus ad orationē, ros descendit ex aere. Cumq; fuisset eius manibus illinitus, Moses arbitratus est etiā hoc ad cibum eorum à deo fuisse collatum, gustauitq;, & lætus effectus est ignorante multitudine: & imbrem esse credente, & temporis esse pluuiarū quod agebatur, ille docebat eos, quia non secundum opinionē illorum ros è cœlo descenderet: sed ad salutem eorum cibumq; uenisset. Et cum gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem, delectabantur in cibo: mellis enim dulcedinem, & delectationē habebat ualde suauem. Simile autem erat aromatibus præcipuis: & magnitudo eius seminis coriādri, festinabantq; singuli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur, ut oēs ex æquo per dies singulos assarij mensuram colligerent, nec esset relinquendus ille cibus in crastinum: hocq; fiebat, ne debilibus colligendi difficultas existeret, uirtute ualentium, & ex hoc ad neces accederēt. Qui tamen plus præcepta mensura collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illic quàm assariū inuenirent, & quod remaneret in crastinum, nulli utilitati proficeret, quando uermes illud & amaritudo cōsumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus. Hactenus autem sic rigatur imbribus locus ille, sicut etiam tunc à Mose præstandū diuinitus misit hunc cibum. Vocant autem Hebræi hunc cibum manna. Manna itaque interrogatio est in nostra lingua, dicentis, quid est hoc? Illi siquidem gaudium in his, quæ illis fuerāt cœlitus missa, celebrabant: Quo cibo quadraginta annis usi sunt, quanto tempore in deserto fuerunt. Cum uero inde migrassent, uenerunt in Raphidim, passi nouissimas pro intolerabili siti miserias. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuissent, tunc omnino comperientes terram inaquosam, in malis erant: rursusq; irascebantur in ducem. Ille uero paululum multitudinis impetum deuitans, ad dei preces conuertebatur, rogans ut sicut cibum eis indigentibus præbuit, sic etiam potum daret: cum periret apud eos etiam cibi gratia, non existente potu. Qui donum non diu distulit: sed præbiturum se Mosi tantam aquæ multitudinem, unde non possit sperare, promisit: iussitq; ut uirga percuteret petrā, quæ ibidem erat apposita, & ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potus eis adesset. Hæc ergo Moses à deo sumens, ueniebat ad populum sustinentem, & in eum conspicientem: uiderant nanq; iam eum de monte descendere. Cum uero uenisset, liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum, donatamq; salutem non speratam, & de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditum, si eis siti & itinere fatigatis

Quid sit manna

Exo. 17

necessitas

neceſſitas ad hæc fieret, ut petram inciderent, Moſes uirga percuſſit petram: eaq; ſciſſa, aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi uero inopinabile factum mirati ſunt. Quod cum uiderent, iam eis etiã ſitis ipſa cupiditas ablata eſt: bibentibusq; cunctis dulcis & ſuauiſſimus erat potus, & quale donum eſſe donante deo uidebatur. Tunc ergo Moſen mirati ſunt, qui à deo ſic fuerat honoratus: & ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet impendebant. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita, quod deus prædixerit Moſi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum Hebræis Amalechitæ, & qui cum eis erant, deuicti ſunt: & filij Iſrael prædam hoſtium perceperunt. Caput II

Exo.17 CVm uero Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgaretur, & de his ſermo creſceret, in timore non paruo prouinciales erant, & mittentes legatos, adinuicem ſolatia depoſcebant, ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtantes quicunq; Goboth & Petram inhabitãt, qui uocantur quidem Amalechitæ, pugnatores aũt maximi illarum gentium tunc exiſtebãt. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos, & circumhabitãtes ad bellũ contra Hebræos rogabant: dicentes exercitum alienigenarum & Aegyptiorum ſeruitia fugientem, ſibi inuaſiones inferre: nec bonum ſibi fore, ſi factum tale deſpicerent: ſed antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem, & ipſi pugnare magis inciperent, confidentes, eo quod illis nullus reſiſteret, deſtruendos eos eſſe, cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebant. Et pœnas etiam de deſerto, & actibus quos illic geſſerãt exigendas: quod non ita poſſet euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorum manus inijcerent. Illi autem inchoantem inimicorum uirtutem, mollire & deijcere optimum eſſe, magis quàm iam proficientem prohibere credebãt. Alij uero hoc ſuperfluum putabant. Alij nullam eis occaſionem aduerſum ſe fieri permittebant. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicem legationibus agitantes, deliberauerũt aduerſum Hebræos bella ſuſcipere. Moſes itaq; cũ nihil belli ſperaret, hæſitationem & turbam habuit repente prouincialium, & ad congreſſionem iam præparatam, ſubitaq; pericula Hebræorum multitudinem perturbabãt: quia licet omnium rerum haberent inopiam, potiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus, qui eſſent rebus omnibus bene inſtructi, putabant. Moſes autem cõſolari cœpit, eosq; confidere poſcebat, decretoq; dei credere, quo ſæpe fuerant liberati. Et quod debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterẽt: arbitrari autem exercitum quidem multum, & omnibus armis inſtructum, pecunias, alimenta, aliasq; res in quibus ſolent homines confiſi pugnare, in auxilio diuino conſiſtere, & ſibi per deum omnia hæc adeſſe. Inimicorum uero manũ paruam, inermem, debilem: tanquam non fruetur eis quæ iſtos habere conſtaret, deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat, qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborem aduerſus homines: cum uero fuerit eis ſitis, & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe, tanquam omnium rerum facultas eis eſſet, ita ut hoſtibus præualerent. Et Moſes quidem populum huiuſmodi uerbis exacuebat ad prælium, conuocans tribuum principes: & poſtea ſingulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire, illos uero ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo conſtitutæ, & ad præſentia præparatæ, ſperabantq; aliquando

Amalechitæ dicit pugnatores fortiſſimos

Bellum contra Iſraelitas

quando à malis huiuſmodi liberari. Iubebantq; Moſen, ut ad bella præiret, neque tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille uero ex multitudine pugnacem eligens iuuenem, ſuper eos inſtituit, Ieſum Naue filium, de tribu Ephraim, ualde ro *Ieſus Naue*
buſtum, & labores tolerare fortiſſimum, ad cogitandum ſimul & loquẽdum nimis idoneum, qui noſſet decenter deum & Moſen doctorẽ colere pietate, eſſetq; apud Hebræos aptus. Paucos uero circa aquam conſtituit. Plurimos autem totius exercitus circa infantum mulierumq; cuſtodiam. & tota quidem nocte erãt præparati, quæcunq; fecerant arma ſumẽtes, & duces proprios intendẽtes, tanquam prælium aggreſſuri dum eis præciperent. Inuigilabat autẽ & Moſes Ieſum docendo, quemadmodum exercitum collocaret. Incipiente uero die iam pandi, rurſus poſcebat Ieſum, ne minus inueniretur in opere, quàm circa eum ſpes eſſet uniuerſorũ, gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræorum uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhortabatur armatam. Et ille quidem cum ita conſtituiſſet exercitum ſermonibus & operum præparationibus, diſceſſit ad montem, deoq; ſimul & Ieſu credidit expeditum. Miſcebantur itaq; hoſtes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & uiribus utebãtur in inuicẽ. Donec itaq; Moſes manus extenderet ad cœlum, Hebræi comprimebãt Amalechitas. Cumq; laborẽ ex defectu manuum ferre non poſſet, quia quotiens eas deponebat, totiens Hebræos perdere cõtingebat, iuſſit fratrẽ Aaron, & ſororis Matiæ uirum nomine Vrion ſibi aſſiſtere, eiusq; manus ex utroq; latere cõtinere, ut adiuuantes eum non permitterent laborare. Quo facto Hebræi Amalechitas fortiter deuincebant: & omnes interiſſent utiq;, niſi nocte ſuperueniente populus receſſiſſet à cæde. Victoriamq; optimam atq; perfectam noſtri habuere maiores, inferentesq; bellum uicerunt: & circũhabitantes perterruerunt, abundantiaq; potiti ſunt magnorum clarorumq; bonorum, quæ ſuis laboribus habuerunt. Deuincẽtes namq; exercitum hoſtium, maximas diuitias & publice & priuatim poſſederunt omnes, cum primitus etiam alimẽtis neceſſarijs indigerent. Fuit aũt eis non ſolum in præſenti ſed etiam in futuro bonorũ cauſa huius, quam prædiximus, pugnæ perfectio. Non tantũmodo enim corpora hoſtiũ ſeruitio ſubdiderunt, ſed etiam mentes: & cunctis circũhabitantibus poſt illorum deuictionẽ fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximũ culmen adiectum eſt. Nam fugientes inimici, magnã copiam argenti ſimul & auri reliquerunt in caſtris, & uaſa ærea quibus ad ueſcendum utebantur, multamq; & inſignẽ abundantiam utrarumq; uerum, id eſt, ornamentorũ textilium pariter & armorum, & aliorum quæ parabantur ad prælium, diuerſaq; iumenta, & quæcunq; moris eſt ſequi iter agentẽ exercitũ: prudentiaq; repleti ſunt Hebræi & opere fortitudinis, & multum deſideriũ uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebãt, omnia ſe capere iudicãtes. Huius ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero Moſes exuebat mortuos hoſtium, & arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibebat: ducẽq; militiæ Ieſum preconijs attollebat, exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo Hebræorum mortuus eſt: hoſtium uero tanti, quantos neq; numero comprehẽdi poſſibile eſt. Pro gratiarũ uero actione Moſes ſacrificans, altare conſtituit, quod dei uictoriam nominauit: prophetauitq; oẽs fore perituros Amalechitas, nihilq; eorum in futuro relinquẽdum: eo quod contra Hebræos in ſolitudine dimicaſſent, & nequaq; poſitis in calamitatibus pepercíſſent. Tunc exercitum feſſum, cõuiuiorũ opulẽtia reparauit. Hoc ergo bello cõtra hoſtes ſuos poſt egreſ-

ſum ex Aegypto, primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas poſt uictoriam Moſes hoſtias obtuliſſet, feciſſetq; nō paucis diebus Hebræos ceſſare poſt pugnā, produxit ordinatum exercitum: multa namq; eis iam copia erat armorum. Et procedens pauliſper, tribus mēſibus poſtquam mouit ex Aegypto, uenit ad montem Sina: ubi ei circa rubum multas uiſiones factas eſſe prædiximus.

Quomodo ſocerum ſuum Rahuel, alias Ietro, Moſes ad ſe uenientem ad montem Sina libenter excepit. Caput III

Exodi 18

CVi Rahuel ſocer, audiens eius felicitatem, libenter occurrit. Et Moſes excipiēs cum eo Sephoram uxorem ſuam & filios ſuos, delectatus eſt in aduentu eius & facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubū, qui flāmam ignis euaſerat. Et multitudo quidē per cognationes epulis ueſcebatur. Aaron aūt ſumens Rahuel & qui cum eo erant, hymnos canebant in deum, qui eis ſalutis & libertatis & egreſſionis autor extiterat. Simulq; laudabāt ducē, quaſi eius uirtute cuncta eis proſpera contigiſſent. Et Rahuel quidem præconia multa plebis apud Moſen de eorum fortitudine dixit, quia pro cunctorū ſalute ſic laborauerint uniuerſi.

Quomodo perſuaſit ei, ut diſtribueret populū per millenarios & centenarios, qui prius inordinatus erat. Caput IIII

DEinde uidens Rahuel Moſen in rerum multitudine conſtitutum, cunctis adeuntibus eum ut lites diſcerneret poſtulantium: & tantūmodo ſe iuſtitiam impetrare credentium, ſi ille eis arbiter iudicaret: eis namq; qui uincebantur, leuius eſſe perdere uidebatur per iuſtitiam Moſeos, quàm uictoris ſententiam cuiuslibet auaritia ſuſtinere: tunc equidem tacuit, nolens impedire uolētibus uti ducis uirtute. Cū uero quieuiſſet à turba, ſumens eū ſolum ſeorſum, docebat quæ eū oporteret facere: conſiliūq; dabat, quatenus minorū quidem rerū curam alijs cōmitteret: de maioribus aūt & ſalute plebis ipſe tantūmodo prouideret. Nam ad iudicandū etiam alios Hebræorū dignos inueniri dicebat: cogitare uero pro ſalute tantorum, nō quenquam alium niſi Moſen poſſe ſolum. Modo ſciēs, inquit, uirtutem tuam, & qualis fueris in miniſterio dei ad ſaluandum populum, rerum arbitrium cōmitte alijs examinandum. Tu uero ad ſolum dei miniſterium retine temetipſum cogitando & requirendo, quemadmodum populum ab hac poſſis inopia liberare. Meis ergo conſilijs utere de rebus humanis, & exercitum perfecte diſpone per dena milia uiros, deinde per mille: ita poſt hæc diuides eos per quingentos, & rurſus in centum, deinde in quinquagenos: & iudices conſtitues ſuper eos. Qui per triginta rurſus diuiſi, & per uicenos & denos, habebūt proprios iudices, eorum negocia finientes. Sit autem aliquis ſuper iſtos unus, uocabulū à principio numeri ſumens. Et hi quidem ſint approbati ex omni plebe, boni & iuſti, qui de diuerſis rebus iudicent eos: & ſi quid eſt maius, ad potiores ueniat dignitates: quod uero etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrunq;, quatenus & Hebræi iuſtitiam impetrare mereantur, & tu miniſtrando ſoli deo facias eum exercitui propitium.

Verba Ietro ad Moſen

Quomodo hæc ſingula fecit Moſes ſocero monente. Caput V.

HAec enim monente Rahuel, Moſes libenter excepit, & ſecundum eiuſmodi dictum fecit: non cælans conſilium eius, nec ſuam faciens illius ſuaſionem, ſed inuentorem eius rei omni populo manifeſtans. Nam & in libris ſuis Rahuel conſcripſit inuentorem prædictæ rei, optimum eſſe credens, ut omnibus notam faceret ueritatem: licet ei ſoli potuiſſent præbere gloriam, quæ ab alio ſunt inuēta. Factum

eſt itaq;

eſt itaq;,quatenus uirtus Moſi potuiſſet etiam ex hac uoluntate cognoſci. Sed de his quidem opportune in ſcriptura alia declarabimus. Moſes autem cõuocata multitudine, ipſe quidem ad montem Sina iturum ſe eſſe dicebat, tanquam cum deo manſurus,& aliquid ab eo utile percipiens, ad eos ſit remeaturus: illos uero præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere,& uicinitatem dei tenere.

Quomodo Moſes aſcẽdit in Sina mõtẽ acceptasq; à deo leges Hebræis dedit. Ca. VI

HAec cum dixiſſet,aſcendit in montem Sina,qui excellentiſſimus eſt in illis regionibus:& propter altitudinem magnitudinis ſuæ & ſcopulorum procerita- Exodi 19
tem,non ſolum hominibus inacceſſibilis, ſed etiam qui uideri ſine aſpectus labore non poſſit. Et cum ſermo eſſet circa eum deum habitare,terribilis omnibus,& inadibilis erat uniuerſis Hebræis. Siquidem ſecundum Moſi mãdata tabernacula mutauerunt,& radicem montis apprehenderunt: eleuantes manus ſuas ad deum,tanquam cum promiſſione bonorũ,quam eis promiſerat,Moſes reuerteretur à deo:& feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducem, purgãtes ſemetipſos alia purgatione: nec non & à coitu mulierum tribus diebus,ſicut eis ipſe prædixerat,abſtinentes: rogãtesq; deum ut placide ſuſciperet Moſen:& dona præpararet,quibus bene uiuendo de cætero uti poſſent. Vtebantur ergo cõuiuijs opulenter, & ornamentis decenter cum cõiugibus & filijs abſtinebant. duobus quidem diebus erant in epulis conſtituti. tertia uero die antequam ſol oriretur, nubes operuit cunctum Hebræorum exercitum,& locum ubi tabernacula fixerant omnem circundedit: & fulgura facta ſunt,uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur: & coruſcationes erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulmina crebro demiſſa,dei præſentiam omnibus indicabant. Et de his quidem unuſquiſq; legentiũ ſapiat ut uoluerit,mihi uero neceſſitas eſt hęc referre,ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hebręos itaq; ea quæ uiſa fuerant, & clangor auribus redditus ualde terrebat, & etiam ſermo ferebatur, quod deus habitaret in mõte: retinebantq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed & Moſen ira dei periſſe putabant,& de ſeipſis ſimilia ſuſtinebant. Cum uero ita conſiſterent,apparuit Moſes lætus & nimis exultans,qui & formidinem eis abſtulit,& de futuro meliora promiſit: ſerenusq; repente & purus aer,qui ante paululum fuerat conturbatus, Moſe aduenιente reuerſus eſt. Igitur inter hæc cõuocabat populum in eccleſia,ut audirent quæ illis dixiſſet deus. Quibus collectis,ſtãs in excelſiori loco,unde cum omnes audirẽt,ait ad Hebræos: Deus equidẽ ſicut & prius propitius me ſuſcepit: uitamq; uobis felicẽ promittens,& conuerſationis ornatum, etiam ipſe nunc aſſiſtet in exercitu. Eum ſiquidẽ, & opera quæ per illum nobis facta ſunt conſiderantes,non deſpiciatis ea quæ nunc dicũtur, in me qui hæc dico reſpicientes: nec quod per me lingua humana deus uobis loquitur attendatis,ſed uirtutem eius cõſiderate & magnitudinem quoq; illius excellentiæ cognoſcite,& quomodo pro utilitate cunctorum ad me loqui dignatus eſt. Non enim me reſpiciatis Moſen filium Ammiramis & Iochabel,ſed eum qui Nilum pro uobis conuerti fecit in ſanguinẽ,uarijsq; plagis domuit Aegyptiorũ aſtutiam,qui per mare iter nobis oſtendit,quiq; cibum de cœlo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare conceſſit,per quem Adam de fructibus terræ mariſq; comedit,per quem Noe ex imbribus ereptus eſt, per quem Abrahã progenitor noſter obtinuit terram Chananæam, per quem Iſaac de ſenioribus parẽtibus eſt æditus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus eſt exornatus,per quem Ioſeph po-

teſtatis Aegyptiorum dominus eſt effectus, ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre. Fiant itaq; uobis amabiliora, quàm filij uel uxores. Felicem namq; uitam habebitis iſta ſeruantes, terraq; eritis potituri fructifera & ſine fluctibus maris, & prole filiorum naturaliter naſciturorũ, eritis etiam hoſtibus ualde terribiles. Ad dei namq; ego ueniens uultũ, incorruptæ uocis auditor effectus ſum: ille enim pro ueſtro genere ſemper eius eſt æternitate ſolicitus. Cumq; hæc dixiſſet, eduxit populũ cum mulieribus & infantibus, ut deum ipſum ſibi loquentẽ de rebus agendis audirent, ne uilior uideretur dictorũ uirtus, ad aures eorum humana lingua per ueniens. Omnesq; uocem audiebant ex alto uenientẽ ad uniuerſos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidem quæ Moſes in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non eſt ſecundum unumquenq; ſermonem aperte depromere: uirtutes aũt eorum inſinuabimus. Docet itaq; nos primus ſermo, quod deus eſt unus, & hic ſolũmodo eſt colendus. Secundus aũt iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uero, ut per deum in nulla re aliquis debeat fruſtra iurare. Quartus, ſeruandas ſeptimanas, cum ab omni forẽt opere ceſſaturi. Quintus uero, parentes honorãdos. Sextus, abſtinendũ à cæde. Septimus uero, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falſum teſtimonium non dicendum. Decimus aũt, nullius alienæ rei habendam eſſe concupiſcentiam. Et plebs quidem cum audiſſet præcipientem ipſum de rebus, quibus Moſes fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta ſunt, à congregatione diſceſſit. Succedentibus uero diebus aduenientes ad tabernaculum, poſcebant ab eo etiam leges ſibi à deo debere proferri. Ille uero & iſtas poſuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus deſignauit: quarum memoriam opportuno tempore facturus ſum. Plurimas autem leges in alia ſcriptura diſponam, ſeorſum de ipſis expoſiturus. Igitur dum circa eos ita res agerentur, Moſes iterum in montẽ Sina conſcendit, prædicẽs Hebræis, eisq; uidentibus aſcendebat. Cumq; illic tardaret (quoniã quadraginta diebus ab eis abfuerat) timor inuaſit Hebræos, ne Moſes aliquid pertuliſſet: & inter mala diuerſa nihil eos ſic affligebat, q̃ quod putarent ſe perdidiſſe ducem. Erat enim tumultus inter homines: alijs quidem dicẽtibus eum periſſe in beſtias incidentem: & maxime illi hæc dicebant, qui circa cum odium habere uidebantur: alij uero ad deum eum receſſiſſe narrabant. Prudentes aũt nihil horum quæ dicebantur à populo, pro ſua delectatione ſuſcipientes: ſed & beſtijs incidentem periſſe humanum putantes, aut certe à deo translatum propter uirtutem propriam ueriſimile iudicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: ſed præſule ſe deſolatos arbitrati atq; tutore, qualem alium habere non poſſent, uehementer affligebantur: & neq; opinari poterant in tanta mora illius, quod uiro boni quid accidiſſet: neq; ſine triſtitia aut dciectione degere præualebant: exercitum uero nequaquam promouere confidebãt, cum Moſes prædixiſſet eos ibidẽ ſuſtinere. Cumq; iam quadraginta tranſiſſent dies, totidemq; noctes, Moſes aſtitit, nullo cibo hominibus conſueto participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidẽtiamq; dei quam circa eos haberet expoſuit, ſimul & ordinem, ſecundũ quem uiuentes eſſent habituri felicitatem: dicens oſtenſum ſibi per hos dies & tabernaculum, quale ſibi deus uellet fieri, in quo deſcendens ad eos ipſe ueniret: ut etiam migrantes exinde, id portarent, & nequaquam ad montem Sina egerent aſcendere: quando ad eos ipſe deſcenderet deus, ut eorum adeſſet orationibus. Fiat, inquit, ta-

X præcepta Exodi 20

bernaculum

bernaculum,menſuris & operibus quæ ipſe monſtrauit,uobis utiq; ad hoc opus in ſegniter accedentibus. Et cum hoc dixiſſet,duas tabulas oſtendit eis,habentes ſcri pta illa decem uerba,in utraq; quina. Erat ea inſcriptio manus dei. Illi ergo gau dentes in his,quæ uidebant & audiebant à principe,quo poſſent eum laudare ſtu dij ſui munificentia non ceſſabant. ſed & deferebant argentũ ſimul & aurũ:& æs,li gnaq;, & magnam ualde materiã,quæ nequaq; potuiſſet putredine uiolari:capra rũq; pilos, & ouiũ pelles,alias quidẽ hyacintho,alias uero coccino, alias purpureo flore tinctas, alias uero alium colorem præbentes: lanasq; prædictis fucatas colo ribus,& linum byſſinum,lapidesq; inſertos auro, quibus homines ornamenti gra tia ſolent uti, pecudumq; multitudinem pariter offerebant. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatum eſt,quod migratum,& per loca diuerſa deuectum, nihil à templo differebat. His itaq; à ſingulis cũ magno ſtudio oblatis,ſupra modum uniuſcuiuſq; uirtutis,atq; donatis,architecti mandato dei in his conſtituuntur ope ribus,quos populus elegerat ſibi poteſtate collata:quorum nomina hæc ſunt,quæ in ſacris libris conſcripta inueniuntur: Beſelcel Vri filius de tribu Iuda,& Mariæ ſo roris Moſeos, & Ooliab Achiſamach filius de tribu Dan. Et populus ſiquidem tanto ſtudio in cunctis rebus obediebat,ut etiam Moſes eos ſuſpenderet,dicẽs ſuf ficere ea quæ data fuiſſent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & Moſes eos ſingulam quamq; menſuram ſecundum oſtenſionem dei,ſimul & magnitudinem,quanta q; oporte ret fieri uaſa, ſacrificijs miniſtratura diuinis, edocebat. Mulieres autem largitatem ſuam circa ſacra uelamina, & circa alia quæcunq; huiuſmodi operibus erant neceſ ſaria,propter deum in ornamento & precioſis lapidibus offerebãt. Omnibus itaq; in præparatione iam conſtitutis,auro, & argento,& ære,& textilibus rebus, prædi cens feſtiuitatem Moſes,& ſacrificia pro uniuſcuiuſq; uirtute facienda,ad inſtituen dum opus tabernaculi acceſſit,& atrium prius menſus eſt ita.

Duæ tabulæ Moſi. Exodi 35

Tabernaculũ quomodo ſit fabricatum.

Exodi 31

Exodi 36

De tabernaculo ꝙd fecit Moſes in deſerto ad honorẽ dei,ut tẽplũ eſſe uideret. Ca. VII

LAtitudinem quidem quinquaginta cubitorum, centum uero longitudinẽ. Ta bulasq; inſtar columnarũ ſtatuit æreas, quinq; cubitorum habentes altitudi nem:in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uero decem. Anuli autem ſingulis tabulis inerant,& capita columnarum argentea. Baſes autem deau ratæ,& cælatæ per circuitum & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauorum æneorum, qui erãt magnitudine cubiti unius:& per ſingulas tabulas in terram ualide poſiti, ut ex uiolentia uentorum tabernaculũ im mobile cuſtodirent. Cortina uero molliſſima ex byſſo per omnes undiq; pende bat,à capite tabularum deſcendens, baſim uſq; diffuſa: & concludens omnem per circuitum locum,ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uero latus fuit quinquaginta cubitorum, quod frons erat totius operis:ubi uiginti quidem cubiti erant aperti,quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argenti factas,præter baſes: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarũ,ternæ erant tabulæ conſtitutæ:& propter portarum fortitudinẽ incaſtratæ, & per eas cortina byſſina circumibat. Et cum eſſent portæ uiginti cubitorũ longitudine, altitudine uero quinq;, uelum in eis erat ex purpura, cocco,hyacintho,& byſſo factum, ex multis floribus,& uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aſperſorium erat æneum,ſimilem habens ba

Exo. 38.et 36

De anulis & baſibus.

De cortinis.

De portis.

ſim, ex quo ſacerdotibus manus diluere, & pedes perfundere moris erat. Et amʃ
bitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autem ſtatuit in meʃ
dio eius loco, conuerſum ad orientem: ut mox cum ſol oriretur, in id radios ſuos eʃ
mitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat, latitudo uero decem
cubitorum habebat ſpatium. Et alter quidem paries erat auſtralis, alter uero conʃ
uerſus ad aquilonem, poſt tergum uero eius relinquebatur occaſus: cuius altitudiʃ
nem tantam oportebat aſcendere, quantam latitudinem eſſe conſtabat. Erantq́ꝫ
tabulæ de ligno, ex utroq́ꝫ latere uiginti, ſchemate quadrangulo factæ: latitudine
De laminis aureis quidem unius & dimidij cubiti: altitudine uero quatuor digitorum. laminæ autem
factæ ex auro erant per interiorem & exteriorem partem, quibus ſingulis tabulis
erant cardines bini immiſſi per duas baſes, quæ erant argenteæ, & in ſuis foramiʃ
nibus tabularum cardines ſuſcipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ quidem
ſex erant, alterutrim omnes perfectiſſime copulatæ, ut aptiſſime his compaginaʃ
tis, unus paries eſſe uideretur, intrinſecus & extrinſecus deauratæ. Ex lateribus
autem tabulæ erant numero uiginti, quarum latitudo habebat menſuram unius
& dimidij cubiti, altitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubitos adimpleʃ
bant. Poſterioris uero parietis nouem cubitos ſex tabulæ faciebant, quibus conʃ
iunctæ ſunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito ſectæ, quas angulares poſuerunt
ad inſtar maiorum tabularum. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per
exteriores frontes eminentes, uelut quibuſdam radicibus confixos per ordinem,
adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati uectes immiſſi, unoquoq́ꝫ
habente magnitudinem cubitorum quinq́ꝫ, erantq́ꝫ ad coniunctiones tabularum:
intrabatq́ꝫ caput uectis uniuſcuiuſque in alio uectis capite, ueluti in modum conʃ
chæ: & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo, per taʃ
bulas omnes uadens, quo per uncinos utriuſq́ꝫ parietis latera continebantur, incaʃ
ſtrationibus factis & immiſſis adinuicem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt, ut
neque à uentis moueretur, neque alia cauſa tabernaculum conturbaretur, ſed imʃ
mobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus autem longitudinem eius tripartite
diuiſit, id eſt, decem cubitos ad interiorem partem profuturos diſtribuit. Quibus
dimenſis, in medio quatuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit, paululum abinuicem
diſiunctas alterutrim, quæ ſepararent decem cubitos à reliquis uiginti: & quod inʃ
terius erat eorum adytum uocabatur, reliquum uero tabernaculū ſacerdotum erat.
Sanctum ſanctorum Hanc itaque tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerum naturæ conſtituit. Tertia
ſiquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas, quæ ſacerdotibus intranſgreſʃ
ſibilis uidebatur, uelut cœlum deo erat: reliqui uero uiginti cubiti, ſicut mare & terʃ
ra greſſibilis eſt hominibus, ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frontem uero
unde ingreſſus erat factus, columnæ ex auro factæ erant, & æneis baſibus ſuperʃ
Exodi 36 poſitæ, numero quinq́ꝫ. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byſſino & purʃ
pureo, & hyacinthino, & coccineo colore facta. Et prima cortina quidē cubitorum
erat decem, & undique eas tabulas obtegebat, quæ diuidentes templum adytum
habebant interius, & hoc erat quod faciebat ut à nullo uideretur. Et omne quidem
templum ſanctum uocabatur. Quod uero erat interius & inacceſſibile ultra quaʃ
tuor tabulas, ſanctum ſanctorum. Cortina autem erat ſpecioſa, quaſi floribus
uniuerſis de terra germinantibus uariata: aliiſq́ꝫ omnibus intexta, & quæcunque
præter animalium formas poterant exornare pictores. Alia uero huic & magniʃ
tudine

tudine & textu & colore uicina, quinq; columnas in ingreſſu poſitas obtegebat: ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſq; columnæ cortinam anulis continentibus, uſq; ad medietatem columnæ depoſitam. reliquum uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus. ſuper quam linea erat alia cortina eiuſdē magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahētibus: ut tegeret omnia, & impediret aſpectum ſacrificia contuendi, & maxime in diebus feſtis. Nam & in reliquis diebus, præcipue quando uideretur nubilum, textus eius tegminis fortis erat, & laborem facile ſuſtinebat. Vnde permanebat iſta conſuetudo etiam nobis ædificantibus templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſibus appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quatuor, longitudine uero octo: & uiginti aureos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut coniunctæ ſimul, unam uiderentur efficere. Quæ extenſæ, templum & quod erat deſuper obtegebāt, & parietes à lateribus & à tergo ſtantes, à terra uno pede ſuſpenſæ. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero: id eſt, undecim erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iſtæ triginta pedum: textæ uero de pellibus, ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ: erantq; uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ, ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta: aliæ uero ſuper has ex pellibus factæ, pro tegmine & adiutorio deſuper erāt impoſitæ, propter æſtum, aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat aſpicientes à longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cœlo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant, ſicut illud uelum portarum, & æſtuum pariter & imbrium iniurijs repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt.

De arca qualis ſit, in qua tabulas legis collocauit Moſes. Caput VIII

FActa eſt autem & arca deo ex lignis natura fortiſſimis, & quæ nequaquam putredinem ſuſtinerent, quæ Hebraica lingua uocantur heron. Cuius cōſtructio erat huiuſmodi: Lōgitudinis quidem quinq; palmorum: latitudinis trium, ex auro puriſſimo. Intrinſecus autem & extrinſecus ſic tegebatur, ut eius ligna celarentur: & aureis cardinibus tegmen compaginatum habuit ualde mirabile, & undiq; ſimul æquale, nullaq; pars eius compaginationem potuit uiolare. Per utrunq; uero latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum lignū penetrantes, & per eos uectes deaurati, immiſſibiles per utrunq; latus, ut quoties opus eſſet, per eos arca mouerētur. Non enim in uehiculo, ſed à ſacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erant figurationes duæ, quas Hebræi Cherubim appellant. Sunt enim animalia uolatilem habentia figuram: quæ à nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit Moſes in dei ſe conſpexiſſe ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit, in quibus fuerant decem uerba conſcripta: quina quidem per ſingulas tabulas, bina ſemis autem per unam quanq; paginulam: & has in adyto collocauit. *Exodi 37*

De mēſa, ppoſitionis, in qua omni ſeptimana duodecim panes azymi ponebātur. Ca. IX

IN templo uero menſam poſuit proxime uelut Delphicam: longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uero unum: & altitudine trium palmorum. Erāt autem pedes eius ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi & tornatiles: quod uero ad ſuperiora tendebat, quadranguli operis erat: habebátque per circuitum uniuſcuiuſq; lateris labium exornatum, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte ſuperiorem & inferiorem eius corporis partem: & per ſingulos

eius pedes ſuperius labio erant anuli, per quos uectes deaurati mittebantur in lignum quod eminebat. Sinum enim habebat, ubi anuli erant cõmiſſi: & his per uiam portabatur. Ponebatur enim in templo ad aquilonem conuerſa, non longe ab adyto: & duodecim panes azymos in ea ponebãt, ſenos per partem mundos ualde, ex farina duorum aſſariorum: quæ menſura Hebraica ſeptem cotylas Atticas habet. ſuper panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt dies autem ſeptem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis ſabbatum appellatur. Septimanam ſiquidem noſtri ſabbata uocant. Cauſam uero huius rei in alijs edicemus.

De panibus duodecim

De candelabro aureo, & alteri interiori & exteriori. Caput X

CONtra faciem uero menſæ reſpicientis ad parietem meridianum, conſtitutum erat candelabrum ex auro factum fuſile, pondus habens minas centum, quod Hebræi dicunt Cinthares: Græca lingua interpretatum, talentum nuncupatur. Fecit autem & ſphærulas, & lilia, cum calamis, & ſcyphis: erantq; omnia ſeptuaginta, ex quibus in una baſe compoſitum erat omne candelabrum in altitudine: & in tantas conſtitutum partes, in quantas diſtribuunt planetas & ſolem. Conſumabaturq; in ſeptem capita alterutra per ordinem conſtituta, in quibus lucernæ impõnuntur ſeptem, imitantes ſingulas planetarum, quæ reſpiciunt ad orientem & meridiem, candelabro obliq; poſito. Inter quod candelabrum & menſam interiorem, ut dixi, thuribulũ erat & altare, de ligno quidem unde & priora ſunt fabricata, imputribili & forti: ex unoquoq; autem latere cubitum latitudinis habẽs, altitudinem uero duplicem: eratq; craticula aurea in ea facta, habebatq; per ſingulos angulos coronas ex auro puriſſimo ſex: & anuli & uectes inerant, quibus per itinera à ſacerdotibus portabatur. Erat autem & altare ante tabernaculum conſtitutum, & ipſum quoq; de ligno, mẽſura uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitorũ, altitudine uero trium: ſimiliter exornatũ, & ex laminis æris adopertum: cui ſuberat craticula in modum retium facta. Suſcipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia baſes non erant ei ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ, & phialæ, forcipes & ſcyphi: & quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta, omnia erant ænea. Et tabernaculum quidem erat huiuſmodi, necnon & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. Caput XI

Exodi 39

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibusq; alijs, quos Chanæos uocant, pariter & principi ſacerdotum, quem Arabarchen uocant, quod ſignificat principem ſacerdotum: ut quoties ſacrificia ſacerdos adiret, purificaretur. Lex enim purificationem fieri iuſſit: Et aliorum quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi: Primum quidem induebatur manachaſim, quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile, ex byſſo contorta contextum, ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur autem ultra medietatem deorſum: & ſuper lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindonis byſſino ueſtitur: quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua: ſignificat aũt lineũ: nos enim linum cheton appellamus. Eſt aũt hæc ueſtis, tunica uſq; ad talos, corpus omne complectens, & manicis brachia ualde conſtringens. accingun-

De zona

tur circa pectus modice, ſuper illud zonam circunducentes latam, quaſi digitis quatuor, uarie ita contextam, ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei & purpurei, cum hyacintho & byſſo commixti. Stamen autem eius zonæ eſt ſolũmodo byſſus: & ſumens initium cincturæ à pectore, & circundãs reducitur

iterum

iterum ante pectus,& uſq; ad crura dimittitur,donec ſacerdos nihil operatur. Pro decore namq; uidentium eſt ita cõpoſita. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorũ & mini ſteriorũ præparatur,ne impediatur opus,in læuo humero eam portat. Quod Moſes quidem Arabanech uocauit: nos aũt à Babylonijs diſcentes,Hemſaneam uocamus:ſic enim apud eos hæc tunica nũcupatur. Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis, ſed larga eſt ad collum eius apertura:& naſtalæ ex utraq; parte oram eiuſdẽ ueſtimenti à parte pectoris & ſcapularũ aſtringunt:hoc etiam Meſſabazan uocatur. Super caput aũt geſtat pileum,in modũ paruuli calamaci,aut caſſidis,quod extẽditur ſupra ſummitatẽ capitis,& modice uerticis medietatẽ excedit:uocaturq; Maſnaem phthis:& tale eſt ut uideatur ex lini textura confectũ: habens uittas quæ inuolutæ ſæpius cõnectuntur,ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamẽ deſuper circumdatur,deſcendens uſq; ad inferiora barbæ, celans pilei illius ligaturas, & totam capitis ſuperficiem:aptaturq; perfecte,ne laborante ſacerdote circa ſacrificia,corruat. Quales itaq; ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarauimus. Princeps uero ſacerdotum ornatur quidem & iſtis, nihil ex prædictis ueſtibus relinquens: ſuperinduitur autẽ tunica de hyacintho facta,quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; Methir ſecundum linguam noſtram:quæ zona cõſtringitur, coloribus prædictis & floribus exornata,auroq; contexto uariata: ornatusq; in fimbrijs eius ineſt,uelut malagranatorum,& tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatũ habeatur, item inter duo malogranata tintinnabulum. Eſt autem hæc tunica non ex duabus inciſionibus,ut ſuta ſit ſuper humeros,& per latera:ſed uno uelo in longum undiq; circumtexta, ad collum habens tantummodo ſectionem,non è latere: ſed in longũ fiſſam à pectore ad medias ſcapulas. Vitta autem ei conſuta eſt, ne poſſit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediuntur,apertum eſt. Ad hæc autem tertio induitur ueſtimento, quod dicitur Ephot, ſimile eſt autem ſuperhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo,ut ſit textus eius magnitudine cubiti,de cunctis coloribus,auroq; uariatus,amplectẽs omnem pectoris locum:& ad manus eijciendas apertum eſt,& omni ſchemate tunicæ ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inſeritur Eſſin, quod Græca lingua Logion, Latina rationale ſignificat:& cõplet totum Ephot:hoc eſt,illum locum quem texentes propterea reliquerant uacuum: uniturq; Ephot cum rationali anulis aureis per circulos ſingulos ſub æqualitate cõmiſſis per uittam hyacinthinã, quæ immittitur per ligaturam, & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum,& rationalis,filis hyacinthinis adinuentum eſt ut ea loca conſuerent. Superhumerale uero duo Sardonychi lapides infibulant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitates circellos aureos, in quibus ſuſcipiũt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua noſtra, ſena per lapidem: ſeniores autem in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autẽ in Eſſin, id eſt in rationali duodecim lapides, magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab omnibus poſſideri non poteſt. Si quidem lapides per quatuor ordines,terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt,habentes aureas per circuitũ coronas,quibus incluſi conſertiq; ſunt,ne poſſit quocũq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides,ſardonychem,topaziũ,ſmaragdum habet: in ſecundo autem carbunculũ, iaſpidem,& ſapphirum

De mitrâ

De malogranatis & tintinnabulis

De Ephot

De rationali

De ſuperhumerali

Duodecim lapides

phirum.In tertio inchoat ligurius,deinde amethiſtus,achates eſt tertius,qui & poſt alios eſt nonus.In quarto ordine tenet chryſolithus principatū, poſt quem onyx, deinde berillus,qui eſt ultimus omnium. Literæ autē in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominum filiorum Iacob, quos tribuum principes arbitramur, ſingulis utiq; lapidibus eorum nomina referētibus ſecundum ordinē,quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi,nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere,alios duos maiores in extremitate rationalis,quæ reſpicit ad collum, eminentes ipſam texturam faciunt, qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili, uenientes per fiſtulas quaſdam ad extremitates humerorum: quarum catenarū ſummitas aſcendens adducitur poſt tergum,& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur:& hoc eſt rationalis munimen eximiū,ne poſſit aliqua parte diſrumpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta:quæ ex utroq; latere circunducta,& iterum reuoluta,ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur, & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cōpoſitas, in utraq; zonæ ſummitate pendentes.Pileum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex,ſicut reliqui ſacerdotes, & alium cōſutum ex hyacintho uariatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi calyculus quidam aureus,ſimilis herbæ,quæ apud nos achoro nuncupatur,quam Græci hyoſcyamon dicunt. Ne quis autem,cum non uiderit hanc herbam,per ignorantiam naturam eius ignoret, aut uocabulum ſciens ipſam ignoret:ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum:Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet, & quaſi rapæ ſimilem: folia uero mentæ propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur.Calycem uero quē diximus ſupra coronam auream poſitum,habet magnitudinem digiti minoris,cuius cauatio rotunda eſt,quaſi crateris,quē tamē latius condiſcipulis explanabo.Eſt enim quaſi ſphæra diuiſa,& circa fundum aliam habet inciſionem à radice rotūdatam. Deinde paulatim cauatura colligitur,& ad ſuperiora decenter denuo aperitur:& in labio ita colligitur,ut proprie uideatur hemiſphærium mira rotunditate tornatum.Super hūc iterum oriuntur inciſiones, quaſi extremitates malagranatorum ſpinoſæ, & in acutiſſimum deficientes cacumē:ſemperq; ſeruat fructum huius calyculi ſuperpoſitio ſeminis ſideritis uicinum.Habet autem flores ſimiles plantagini, & per circuitū tota corona his floribus eſt cælata,ab occipitio uſq; ad utrunq; tempus.A fronte uero hoc quidem non habet,ſed lamina eſt aurea,quæ ſacris literis dei nomen habet inſcriptum.Hoc ergo eſt pontificis ornamentum.Mirari ſiquidem quilibet poterit odiū hominū, quod circa nos habere non deſiſtunt:quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus,quam ipſi colere non quieſcunt. Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret,& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem,& uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda, & legislatorem uirum ſacrum agnoſcet, & fruſtra nos ab alijs blaſphemari percipiet.Nam ſingula quæq; eorum, ad ſimilitudinē & formam rerum facta reperiet, ſi abſq; inuidia uelit hæc conſiderare. Tabernaculum namq; triginta cubitorum trine diuiſum, in quo duas partes ſacerdotibus cunctis diſtribuit, quaſi profanum quendam communemq; locum, terram & mare ſignificat. Hæc utiq; greſſibilia cūctis ſunt. Tertiam uero partem ſoli dicauit deo,eo quod cœlum ingreſſibile ſit hominibus.Super menſam uero duodecim panes poſiti,ſignificant annum

De corona pontificis

Tabernaculi inſtrumenta

annum,menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrū uero,per partes ſeptuaginta compoſitū, ſeptem planetarum memoriā tetigit. Et ſuper id ſeptem lucernis planetarum curſum oſtendit. Tot namq; ſunt numero. Cortinæ ex quatuor coloribus contextæ,elementorū deſignant naturam. Byſſus enim terrā declarat,eo quod linum oriatur ex ea:purpura uero mare,eo quod piſciū ſanguine coloretur. Aerem uoluit ſignificari per hyacinthū. Coccus uero eſt ignis indicium. Significat aūt & pontificis linea tunica totam terrā: hyacinthina uero ueſtis polum: quæ per malo granata coruſcationes,per tintinnabulorū ſonitū tonitrua indicare dignoſcitur. Superhumerale etiam ad ſimilitudinē totius naturæ eſt, quando deo placuit ut quatuor coloribus fieret auro cōtextis,propter ſplendorē reor,qui mundo diffunditur. Rationale uero in medio ſuperhumerali, in modum terræ conſtituit. Hæc namq; undiq; medium tenet locum. Zonæ circulus ſignificat oceanum, qui utiq; cuncta ſuo limbo circūdat. Indicat autem ſolem & lunam uterq; ſardonyx, quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu menſes quis intelligere poterit,ſeu numerum ſtellarum, quem zodiacum circulum Græci uocāt. Pileum uero uidetur mihi cœlum imitari,cum ſit ex hyacintho: non enim aliter poterat ſuperponi ei nomen dei: & in corona ſcilicet deſignatum, & in lamina aurea, propter ſplendorem quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant, cum ſæpius & in multis uirtus legislatoris opportune poſſit exponi.

Quomodo Aaron eligitur in ſacerdotem:& quomodo Moſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes: & quemadmodum de feſtiuitatibus & ſingulis diebus fuerit conſtitutum. Caput XII

IGitur dum prædictarum rerum terminus euenisſet,nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis, aſtitit deus Moſi, & ſacerdotium Aaron fratri eius eum dare præcepit,qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tū ille colligens in eccleſiam multitudinē,uirtutem eius & ſtudiū edicebat,& propter eos paſſurum eſſe pericula. Cumq; in omnibus ei populus teſtaretur, & eius ſtudium ualde laudaret,Moſes ait: Viri Iſraelitę,fabrica quidem iam perfecta eſt,ſicut ipſi deo gratū fuit, nobisq; poſſibile. Quia uero oportet tabernaculū iam dicare, decet primum futurū ſacerdotē miniſtraturumq; ſacrificijs, & facturū pro nobis orationes agnoſcere. Et ego quidē hac deliberatione mihi conceſſa,meipſum dignum hoc honore iudicabā,eo quod natura omnes ſui generis potius amatores exiſtant:& maxime,quia multū mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc aūt ipſe deus Aaron dignum hoc eſſe honore decreuit, & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem,ſciens quod dignus induetur ſtola deo deuota,& curam habebit altaris ad hoſtias offerendas & orationes faciēdas pro nobis, libenter auditurus,qui curam habet generis noſtri,uirum quem ipſe magis elegiſſe cognoſcitur. Hebræis itaq; placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere cōſenſum. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutē,fratribus honore hoc dignior uniuerſis: habebatq; filios illo in tempore quatuor: Nadab,Abiud,Eleazar,& Ithamar. Quæcūq; uero ad fabricā tabernaculi præparata ſuperauerant, hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi, & lucernæ, & turibuli, aliorumq; uaſorū expendi:quatenus hæc pariter neque pluuia neque puluere uexarentur: & populum denuo colligens, ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem Hebræorum numiſma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uero libenter implebant quæ iuſſerat

Exodi 28 29.30.40

Oblationum deuotio

Siclus

Moſes

Moſes (eratq; offerentium multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingento-
rum quinquaginta) offerebantq; argenti libram à uiginti annorum ætate uſq; ad
quinquaginta conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Puri-
fi cauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrhæ electæ ſiclos quin-
gentos & totidem cinnamomi, & calami (eſt autē & hæc ſpecies ſuauis odoris, prio
ris menſuræ tenens medietatem) hæc iuſſit contuſa miſceri: oleiq; oliuarū pondus
menſuræ prouinciæ quæ dicitur hin, duas coas Atticas capiens. Quibus permixtis
& coctis, facta eſt arte unguentariorū unctio ſuauiſſima. Deinde ſumēs hos ipſos
ſacerdotes & omne tabernaculum unguens purificauit, offerens hoſtias multas &
uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum, quod magni erat precij: & reli-
qua quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus.
Secundo autem in die, id eſt, ante ſolis ortum & ad occaſum, incenſum fieri oporte
bat omnino: oleumq; purgantes, ad luminaria conſeruabāt. Quorum tres quidem
lucernæ ſuper ſacrum candelabrum deo tota die lucebant, reliquæ uero accēdeban
tur ad ueſperam. Omnium uero quæ facta ſunt, optimi opifices Beſeleel & Heliab
fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti erant, ad meliorem operatio-
nem iugiter exercendam, & ad intelligentiam rerum, quarum inſtructionem primi
tus ignorabant. Horum itaq; Beſeleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne
tempus ad opus faciendum tranſijt in menſem ſeptimum: & poſt hoc, ex quo Ae-
Exodi 40 gyptum reliquerant, primus eis annus impletus eſt. Inchoante autem annno ſecun
do, menſe Xantico ſecundum Macedonas; niſan uero ſecundum Hebræos, in no-
uo menſe tabernaculum conſecrarunt, & omnia uaſa eius, quæ iam declarata ſunt.
Oſtendit autem ſe deus gauiſum in operibus Hebręorum, & non fruſtra eos labo
raſſe in pulchritudine illius ædificij, ſed acceſſit & habitauit in eo templo. Præſen-
tiam namq; ſuam hoc modo fecit: Cœlum ſiquidem mundum erat, ſuper taberna
culum uero ſolūmodo caligo facta eſt, non alta nube, ſatis autem denſa circundans
illud, ut putaretur tēpeſtas eſſe: neq; rurſus ita ſubtilis fuit, ut ualeret per eam aſpe-
ctus aliquid contueri: gratuſq; ros exinde defluebat: pandebatq; præſentiam dei
his qui hoc uolebāt pariter & credebant. Moſes autem cum artifices, qui talia fue
rant operati, dignis muneribus honoraſſet, ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſe-
Leui. 8 cundum mandatum dei taurum, & arietem, & hœdum pro peccatis. Dicturus e-
De oratione ſacrificiorum nim de his quæ ad ſacrificia pertinent, de his etiam quæ circa ſacrificia celebrantur
indicaturus ſum, ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri, & quæ comedenda tan-
quam cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorum ſanguine
ueſtem Aaron ipſumq; cum filijs aſpergebat: purgans eos fontiū aquis & unguen
to, ut dei fierent ſacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eorum ueſtes
curabat, tabernaculū ſimul & eius uaſa, ex oleo prælibato, ſicut iam dixi, & ſangui-
ne hircorum & taurorum immolatorum per ſingulos dies, id eſt, unoquoq; ſecun-
dum genus. Octauam uero feſtiuitatē denunciauit populo, & quenq; ſecundum
uirtutem immolare pręcepit. Illi uero alterutros æmulati, & ſuperantes ſacrificijs ſe-
Leuit. 9 metipſos, ſinguli feſtinantes dictis obediebant. Impoſitis autem hoſtijs ſuper alta-
re, repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt, & ſimilis flamma fulgori coruſcatio
nis emicuit, & omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit. Contigit autem poſt
hæc & Aaron calamitas quædam, ut tanquā homo ſimul & pater de ea cogitaret:
quam tamen fortiter tolerauit, quoniam & circa caſus animo fortis erat, & hoc dei

uoluntate

uoluntate prouenisse iudicabat. Ex quatuor nanq; eius filijs, quos iam dixi, duo seniores, Nadab & Abiu, portantes super aram hostias, nō quas prædixerat Moses, sed quibus primitus utebantur, subito concremati sunt, igne super eos magno impetu ueniente, & pectora faciesq; eorum inflammante, ita ut nullus eorum ualuisset extinguere: & illi quidem ita defuncti sunt. Moses autē iussit patrem eorum & fratres portantes corpora, extra castra deducentes, honore cōgruo sepelire: luxitq; eos plebs nimis amare, propter mortem quæ sic eis inopinabiliter accidisset. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moses exorauit: cum deberent dei honorem præponere suæ tristitiæ. Iam enim Aaron & sacerdotij stola uidebatur indutus. Itaq; Moses omnem honorem respuens, quem sibi omnem multitudinem uidebat offerre, solum deo ministerium celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uero in tabernaculum ingrediens resonsa poscebat, de quibus seorsum rogabat deum: & stola priuatus, alijs cunctis se publicum demonstrabat, & in nullo ab alijs differre studebat: nisi tantum ut eorum saluti prouidere uideretur. Insuper & conuersationem eorū scribebat in leges secundum quas deo grati uiuerent, & in nullo alterutros accusarent, quas tamē dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione & legibus exponam. Quod autem de ueste pontificis prætermisi, uolo proferre. Nullo modo enim malignitatibus profanorum reliqui occasionem. Si qui tamen tales sunt, ut dignitatē dei, uelint cognoscere, omnipotentem deum negligentes scire, delinquūt, siue ad sacra ueniant, siue adesse nolint, & hoc non solum Hebræis uoluit deus esse manifestum, sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapides autem, quos ferre super humerum prædixi pontificem, erant sardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiam uenientium effulgere. Deus ergo sacrificijs dum adesset, alter qui in dextro humero portabatur micabat: & ex eo splendor ita exiliebat, ut etiam procul positis appareret, cum prius hoc lapidi nō inesset. Et hoc utiq; mirabile est, his tamen qui sapientiam non abiectionem diuinorum operum nanciscuntur.

Interitus Nadab & Abiu

Notā rem mirandam

Quod uero mirabilius est dicam. Per duodecim enim lapides, quos supra pectus pontifex in Essin sutos, id est, rationali portat, uictoriam pugnaturis deus præ nunciabat. Tantus enim splendor fulgebat in eis, cum nondum exercitus moueretur, ut omni fieret multitudini manifestum, eorum auxilijs adesse deū. Vnde Græci qui nostras solennitates honorant, eo quod nihil in his contradicere ualeant, Essin rationale uocant. Cessauit itaq; & Essin & sardonyx splendescere annis ducentis antequam hæc ego conscriberem, cū deus moleste ferret transgressiones legum, de quibus sub opportunitate dicemus. Nunc autem ad consequentia uerba conuertar. Tabernaculo scilicet iam dicato & ornatis sacerdotum rebus, populus deum apud se esse cum tabernaculo iudicauit, & ad sacrificia simul & requiem est conuersus, quasi omnem iam molestiam respuisset: & de futuris meliora desiderantes, munera deo alia quidem communiter, alia uero seorsum de singulis tribubus offerebant. Principes enim tribuum bini & bini conuenientes, uehiculum & duos boues offerebant: erantq; uehicula sex: & ita tabernaculum in itinere deuchebāt. Ad hæc autem unusquisq; eorum phialam thuribulumq; portabat, & capsam capientem claricos decem, plenam thymiamatibus. Thuribula uero & phiala argentea erant: utraq; siclos ducentos appendentia. In phiala tamē septuaginta solummodo sunt expensi. Hęc erant plena farina, oleo consperſa, quibus utuntur ad sacrificia. Super

illas autem oblationes uitulum & arietem cum agno anniculo ad holocauſtum, id eſt,totum incendendum:& cum his hircum pro oblatione peccatorum offerebant ſinguli principũ. Sed & alia ſacrificia quæ ſalutares appellabant,per ſingulos dies boues duos,& arietes quinque,cum agnis anniculis & hœdis.Iſti enim ſacrificabãt per duodecim dies,unus in tota die.Moſes autem nequaquam aſcendebat in mon tem Sina,ſed ingrediens tabernaculum conſulebat deum de actuum legumq; diſ poſitione,quas humanã ſapientiam præcellentes, oporteret firmiſſime omni tem pore cuſtodire,& donum dei eſſe cunctis oſtendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas,nec in bellica neceſſitate tranſcenderent.Sed de his quidem legi bus dicere ſuperpono,aliam conſcriptionem facturus.

De generibus & legibus ſacrificiorum & purgationum,& ritu immolandi,deq; his quæ immunda ſunt. Caput XIII

Leuit.1 NVnc tamen quarundam paucarũ memorabo,de purgatione & ſacrificijs po
Duo genera ſitarum.Etenim ſermo mihi de ſacrificijs faciendus eſt. Duo enim ſunt ſa
ſacrificiorum crificia,quorum aliud quidem ab unoquoque proprie,aliud uero celebratur à ple be: & hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quando totum quod immolatur incenditur,& propterea etiam nomen holocautomatis habet,id eſt,to tum incenſum:aliud uero quod pro gratiarum actione perſoluitur,& ad epulas im molationum exhibetur. De priori nanque narrabo. Vir priuatus holocauſtum faciens,immolat quidem bouem,& agnum,& hœdum:hæc quidem annicula.Bo ues autem permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia maſculini generis holocauſta fiunt.His autem cæſis,limbum altaris ſanguine perfundunt ſa cerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt,& omnia ſuper altare impo nunt, lignis inſtructum, & ſubiecto igne inflammatũ. Pedes autẽ cum iecore pur
Leuit.3 gantes,& inter pinguedinem unà cum alijs offerunt: pelles autem ſacerdotes acci piunt. Et holocautomatis quidem modus eſt iſte. Pro gratiarum uero actione hoſtias celebrantes,hęc animalia ſacrificant,matura quidem & anniculis gradiora, maſcula tamen fœminis combinata: immolantesq; hæc, fundunt quidem ſangui nem ſuper aram: renes autem & adipes, & omnem pinguedinem cum reticulis ie corum, & cum his caudam agni ſuperponunt aræ. Pectora autem & crura dextra ſacerdotibus præbent,& duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcun que uero remanſerint, concremantur. Similiter autem prædicto modo ſacrificij etiam pro peccatis hoſtia celebratur. Qui uero ſacrificia maiora non habent, offe runt columbas aut turtures duas:quarum alia quidem ſit in holocauſtum deo, alia ſacerdotibus datur ad cibum. Certius autem de ſacrificijs horum animalium in ſa
Leuit.5 crificiorum ſermone dicemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum incide rit,agnam & hœdum fœminam eorundem annorũ offert: & ſanguinem quidem fundit ſacerdos in aram non ſicut prius:ſed angulorum tangit extremitates: & re nes aliamq; adipem cum reticulo iecoris ſuper altare imponunt.Sacerdotes autem tollunt & pelles:& carnes ea die conſumendas in templo: lex enim in craſtinum re
Leuit.6 linqui non ſinit. Qui uero peccat quidem,ſibiq; conſcius eſt, ſed nullũ habet qui eum poſſit arguere,arietem immolat lege præcipiente:cuius carnes in templo ſacer
Leuit.49 dotes ſimiliter comedunt ea die. Principes autẽ in quibus peccant ſacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati:placant autem deum offerendo ad ſacrificia taurum
Leuit.2 & hœdum maſculos. Lex autẽ præcipit in publicis priuatisq; ſacrificijs etiam fa

rinam

rinam mundiſſimam adĳci:in agno quidē aſſarĳ menſuram, in ariete uero duorū, in tauro trium:& hoc ſanctificāt ſuper altare oleo mixtū. Nam & olcū offertur ab immolantibus:in boue quidem Hin medietatem,in ariete autē huius menſuræ tertiam partem,& quartam in agno.Hin autē menſura Hebræorū antiqua choas Atticos recipit duos:ſecundum quam menſuram oleum offerebant.Siquis autē ſacrificium nō celebrans,pro uoto ſimilæ primitias offerat,unam drachmam mittit ſuper aram:reliquam uero ad ueſcendū ſacerdotes accipiunt aut ad coquendū. nam & oleo fermentatur. aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollenti quodcunq; ex ea ad holocauſtū neceſſarium eſt. Prohibet autē lex immolari alia die natū unà cum genetrice:ſed nec aliter immolari permittit,niſi cū octaua dies nati tranſierit.

Fiunt autem & alia ſacrificia pro languoribus euadendis, aut pro alĳs cauſis,& æqualia libamina cum hoſtĳs expenduntur:quorū in craſtinum aliquid remanere lex prohibet,ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumentibus partem. Ex publico aūt ſumptu lex agnum anniculum ſingulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante.Septima uero die quæ ſabbatum nuncupatur,duos occidunt,eodem ſacrificantes modo.In initio menſis & quotidiana ſacrificia,& duos boues cū agnis anniculis ſeptem,& arietem mactant:hœdum uero pro declinatione peccatorū,ſi forte per caſum obliuionis eueniant. Septimo uero menſe quem Macedones Hyperueretæum uocant, adĳcientes his quæ prædicta ſunt taurum & arietem,& ſeptem agnas immolant,& hœdum pro peccatis. Offerunt autē ſuper hæc duos hœdos, quorū alter quidem uiuus ultra terminos deſerti dimittitur,futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorū:alterū uero in ſuburbanis in locum puriſſimum deducentes,cum ipſa pelle totum incendunt,nihil omnino purgantes. Concrematur autē ſimul & taurus nō oblatus à populo,ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & oblato in templū, eius ſanguine ſimul & hirci aſpergit digito contra menſam ſepties: eodem autē numero & pauimentū,totiesq; templū & aurcam aram,& reliquū quod eſt circa maius ueſtibulū purgans.Super hæc extremitates & renes,& adipem cum reticulo iecoris ſuperimponunt altari.Præbet autem & arietem deo pontifex ad holocauſtū. Quinta uero eiuſdem menſis & decima,tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias,metuentes frigus,pro anni cuſtodia.Dumq; in patriam perueniret,in illa ciuitate quam propter templum metropolim haberent,feſtiuitatē eos octo diebus agere,& holocauſta facere,& ſacrificare deo,& pacificas hoſtias offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos myrti & ſalicis, ſummitatesque palmarum, & uirgulas mali perſici.Prima itaq; dierum fit holocauſtum hoſtiarum,ex tribus & decem bobus,& agno uno aut pluribus,& arietibus duobus,adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autē diebus ipſe quidem numerus agnorum & arietum cum hirco ſacrificatur:ſubtrahitur autem ſingulis diebus unus bos, donec ad ſeptimum ueniatur:& ab omni opere die octauo requieſcunt,& deo(ſicut prædiximus) uitulum immolant & arietem, & agnas ſeptem, & hircū pro declinatione peccatorum. Hæc quidem Hebræis tabernacula figentibus celebrare patrĳ moris eſt. Menſe uero Xantico,qui apud nos Niſan appellatur, id eſt anni principium, quartadecima luna, ſole oppoſito in ariete, quo menſe liberati ſumus à ſeruitute Aegyptiorum,ſacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt,immolare nos annis ſingulis (q̄d paſcha dicit̄) celebrareq; ſanciuit.Et utiq; celebramus illud per tribus

Ratio ſeptimi menſis

Leuit.23

De ſolennitate tabernaculorum

De ſacrificĳs Paſchæ

noſtras,nihil immolatorum in craſtinum reſeruantes. Quintadecima autem ſuccedit feſtiuitas azymorũ,quæ ſeptem diebus celebratur, in qua azymis ueſcuntur, & ſingulis diebus tauri occiduntur duo, & aries quidem unus, agnæ uero ſeptem: & hæc holocauſta fiunt:& hircus quoq; pro peccato adĳcitur per dies ſingulos ad epulas ſacerdotum. Secunda uero azymorum die,quę eſt decimaſexta,frugum primitias,quas metunt,antequam ex eis ueſcantur, deũ iudicantes iuſtum eſſe primitĳs honorari,quo ſint hac ubertate completi,offerunt iſto modo: Siccantes ſpicarum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei aſſarium offerunt:& unam dragmam ex eo mittentes,reliquũ ſacerdotum uſui derelinquũt:& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate.Immolant autem in principĳs frugum agnum in holocauſtũ deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium,quarum ſeptem hebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem,pentecoſte celebratur:quam Hebræi Aſarcha uocant,quod ſignificat pentecoſten,id eſt,quinquageſimam.In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos,cum fermento aſſariorum duorum, & ad mactandũ agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur ſolummodo. Nam cœna ſacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres,& arietes duos,& agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos.

Feſtiuitas azymorum

De primitĳs frugum

Leuit.2

Leuit.23

De ſacrificio Pentecoſtes

Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum nõ faciant,aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitimæ immolationis ſpecies, & uacationis certus eſt modus,& eorum quæ ad epulandũ immolantur:ex cõmuni tamen ſimila cocta fermento carens datur aſſariorum uigintiquatuor, & ad panes faciendos expenduntur.Coquuntur enim duo,& duo diuiſi ante ſabbatum,& ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur, ſibi ad alterutros conuerſi, duabus pateris aureis ſuperpoſitis,thure plenis,quæ permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alĳ deportantur:Illi uero ſacerdotibus exhibentur:& thure incenſo in igne ſacro, in quo omnia holocauſta fiunt, aliud thus ſupra alios panes adĳcitur. Immolat autẽ ſacerdos de propriĳs expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam,& modica coctione duratam,quo ſit menſura unius aſſarĳ:cuius medietatem quidẽ mane, aliam uero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonem, ſufficienter autem mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe.Moſes autem tribum Leui,à cõmunione populi ſegregans, ſacram utiq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſſimis: & ſacrificia pro talibus legitima præbẽs deo,tabernaculũ eis ſacrataq; uaſa & reliqua quęcunq; ad tegmen tabernaculi uidebant feciſſe contradidit:quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederent, & à quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturę prouenerit,dicemus,adĳcientes & cauſas, quibus motus,alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit,ab alĳs autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit, animam illum & ſpiritum eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & reticulo caprino & ouino,& bubulo abſtinendum eſſe prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproſo corpore maculatos, & ſemine defluentes.

Num.3

Leuit.17

De his quæ immunda ſunt

Sed & mulieres quibus fit purgatio naturalis, remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimam diem: poſt quam diem quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter autẽ & mortuo

tuo facientes exequias,poſt totidem dies legitimum eſt redire.Eos autem qui ſuper numerum horum dierum in pollutione conſiſtunt, ſacrificare legitimum eſt agnas duas:quarum alteram quidem ſanctificare conuenit, alteram uero ſacerdotes accipiunt.Similiter autẽ & immolant pro eo cuius defluit ſemen, quoties hoc per ſomnium patitur,deſcendente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cum legitima uxore concumbit. Leproſos autem omnino expulit à ciuitate,cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac ægritudine liberetur,ſanumq; colorem aliquando recipiat, diuerſa deo ſacrificia compenſat,de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos,qui dicunt Moſen lepra fatigatum,& propter hanc cauſam ſimilium proiectorum ducem factum, in Chananæam ueniſſe cum eis. Si enim hoc fuiſſet uerum,nequaq; Moſes iniuria ſua hæc ſanxiſſet,cũ magis rationabiliter etiam alijs hoc introducentibus contradicere præualeret,quando & apud gentes multas leproſi ſint, & fruantur honore præcipuo:& non ſolum iniuria & expulſione priuentur, ſed etiam militias mereantur inſignes,& ciuilia eis ſingula committantur:& in ſacris,& in templis ingrediendi habeant poteſtatem.Quapropter in nullo prohibebatur Moſes,ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa colorem ipſe aut multitudo quæ cum eo erat uexaretur,de iſtis meliora ſancire: nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre. Sed palàm eſt, quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moſes autem ab his mundus exiſtens, etiam mundis contribulibus conſtitutis, de languentibus hoc modo ſanciuit, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſque cogitet ut uoluerit.

Leges mulieris puerperæ,eiusq; mundationes:deq; uxore adulterij ſuſpecta,& prohibito concubitu:de coniugio ſacerdotum,& anno iubileo. Caput XIIII

MVlieres uero quando pariunt,intrare in templum prohibuit, ſacrificiaq; contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem, ſi maſculus ſit qui paritur:duplicibusq; diebus,ſi fœminam generari contigerit. Ingredientes autem poſt prædictæ dilationis tempus ſacrificia celebrãt,quę ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt. Si quis adulteratam ſuam ſuſpicatur uxorem,offert farinæ hordeaceæ aſſarium:& unum pugillum ex ea mittens in altare, reliquũ dat ſacerdotibus ad edendum.Mulierem uero cõſtituit aliquis ſacerdotum ad ianuas,quæ ſunt conuerſæ ad templum:& uelamen capitis eius detrahens, ſuperſcribit quidem in membrana dei uocabulum,iubetq; iurare nihil eam nocuiſſe uiro ſuo,nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe:quod ſi commiſit, ut fœmore dextro diſiuncto, uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpicione mouetur,ut mẽſe decimo ei puer maſculus generetur:perfectoq; iureiurando,dei nomen diluẽs è membrana,in phialam exprimit:ſumensq; terram de templo circa parietes iacentem, & ſuperaſpergens, mulieri dat ad bibendum. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt,concipit,& partus eius nutritur in utero:ſi autem de toro maritali mentitur etiam deo,cum confuſione uitam reliquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit,& uterus uertitur ad hydropem. Et de ſacrificijs quidẽ & purgationibus eorum,Moſes contribulibus ſuis ita proſpexit. Leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit:feliciſſimum eſſe credens,uiros circa torum eſſe ſecuros:& ciuitatibus ſimul & domibus expedire,filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri,tanquam malum maximum lex negauit.Similiter uxori paternæ, &

Leuit.12

Lex mulierũ parientium

Probatio zelotypiæ

Num.5

De adulterio

Leuit.18

nutricibus,& ſororibus pro uxoribus coire quempiam filiorum,tanquam prauam
Ibidem 20 iniuſtitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri,
& iumentis,& maſculis, eo quod hæc libido nequiſſima uidcatur: & aduerſus eos
qui hęc præſumũt,mortis ſupplicium prouenire decreuit.Sacerdotum uero dupli/
Ibidem 21 cem fecit purgationẽ.Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit: & ſuper hæc neq; me/
De ſacerdotũ uxoribus retrices neq; concubinas eos habere permiſit,neq; ancillam, neq; captiuam eis nu/
bere uoluit.Sed & eas quę de cauponationibus & pandochijs uitam agunt:& quę
prius maritos habentes, pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt,ab eorũ coniunctio/
ne prohibuit.Summũ uero pontificem neq; mortui uiri habere permiſit uxorem:
licet hoc alijs conceſſiſſet,huic ſoli dedit ducere uirginem,eamq; ſeruare. Vnde ne/
que ad mortuum ſummus ſacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratri/
bus & parentibus & omnibus ſuis ſolẽnia mortuis exhibere:quos eſſe oportet ſim
De ſacer/ dotibus plices omni ſimplicitate uera. Qui inter ſacerdotes integer non eſt,pasci quidem
ait de oblationibus ſacerdotis,aſcendere autem ad altare & in templũ introire pro/
hibuit.Hos itaq; non ſolũ ad ſacrificia mundos, ſed etiam circa conuiuia & cultum
ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quã cauſam ſtola ſacerdotali ue/
Leuit.10 ſtiti & immaculati & circa omnia mundi ſunt, & ſapientes exiſtunt. Bibere uinũ
donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant, & in nul/
Ibidem 25 lo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitę ſuæ geſta tradidit Moſes,quorum
quædam & in deſerto degens adinuenit,quatenus dum terram Chananæam per/
Lex ſepti/ mi anni ciperent, hæc ſeruarent:id eſt, anno ſeptimo requiem terræ præbeant ab aratro &
plantationibus,ſicut & ipſos ſeptima die ab operib.ceſſare ſanciuit:& ut quæ ſpon/
te oriuntur de terra, eſſent uolentibus in uſu communia, & contribulibus & extra/
Lex iubilei neis, nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autem poſt ſeptimam annorum ſeptimanam
fieri iuſſit, qui ſunt anni quidem quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus
quinquageſimus iubileus,in quo & debitores à credito relaxantur,& ſerui liberi di
mittuntur: quos cum eſſent contribules,pro quadam tranſgreſſione legum ſeruitij
ſchemate caſtigauit,mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidẽ iubileo, quod
nomen ſignificat libertatem , reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo:
Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor, & reputantes fructus & expenſas in
agros factas,fructibus exuberaſſe compertis,uenditor recipit agrũ. Cum uero ex/
penſæ tranſcendunt,hoc quod deeſt recipiens emptor,à poſſeſſione diſcedit, cõnu
meratis ſcilicet ex æquo fructibus & expenſis,prioribus poſſeſſoribus reddit agrũ.
Eandẽ legem uoluit etiam in domibus obtinere,quæ per uicos quoſq; uenduntur.
Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur,aliter definiuit. Si quidẽ anteq; cõplea/
tur annus recipiat pecuniam, reddere domũ cogit emptorẽ:ſi uero cõpletus annus
fuerit,poſſeſſionẽ cõfirmat emptori. Hanc igitur legũ conſtitutionẽ Moſes,dũ ſub
monte Sina moraret exercitus,à deo cognouit, & Hebræis ſcriptam contradidit.

Leges inſtruendi exercitus,& numerus Iſraelitarum aptorum bello,deq; tubis argenteis. Caput XV

Num. 26 CVm uero circa legiſlationẽ iam putaret iſta ſufficere, ad exercitij militaris iu/
ra conuerſus eſt,habens in animo bellicas cauſas attingere:præcepitq; princi/
Bellicoſos Moſes re/ cenſuit pibus tribuum præter tribum Leui,ut numerũ pugnare ualentium perfecte cogno
ſcerent.Leuitæ enim ſacrati erant,& miniſterio alio fungi nõ poterant.Examinatio
ne itaq; facta,inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcentiquinquaginta,qui po/
tuiſſent

potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſque ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe filium Ioſeph, & Ephraim, pro ipſo Ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob à Ioſeph, dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculũ in medio ſtatuebant, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cõmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium, ſingulis in ordine conſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nullíq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatę & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quę circa tabernaculum erant, ſacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi, qui ultra triginta annorum eſſent, inuentíq; ſunt uigintiduo milia, octingentioctoginta. Quotiens uero ſupra tabernaculum ſtare nebulam contingebat, *Exodi 40* tanquam deo ibidem commorante quieſcebant, cum uero conuerteretur, procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ ex argento factæ, quæ eſt huiuſmodi, *Num. 10* longitudinem quidem habens penè cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria, *De duabus tubis argenteis* calamo capacior, prębens latitudinem quę conueniat ori ad ſuſceptionem ſpiritus, & claſſico ſono uicina eſt, quæ Hebraica lingua uocatur Aſoſra. Factæ ſunt tales duæ, & una quidem utebantur ad iuſſionem & collectionem populi in eccleſijs celebrandam: altera uero, cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur hæc fiebant: inſonante priore, ij qui habitabant ad orientalem tabernaculi partem ſurgebant: cum uero ſecunda ſonuiſſet, qui ad auſtrum reſidebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus ſex tribubus portabatur, & alia media ſequentibus ſex: Leuitæ uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia uero ſonante, pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur: & quarta, quę circa ſeptentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in ſacrificijs hoſtias offerentes, & ſabbatis, & cæteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius poſt exceſſum de Ægypto, quod paſcha dicitur, in deſerto.

Orta ſeditione rurſum contra Moſen ob inopiam cibi, coturnicibus locus eſt repletus, ſumpſitq; deus ſupplicium de ſeditioſis. Caput XVI

ET poſt paululum procedens à monte Sina, & loca quædam commutans, de *Num. 11* quibus dicemus, ad locũ qui dicitur Eſerimoth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionem fecit, accuſando Moſen, & neceſſitates profectus ſui dicendo, & quod de terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cũ illam perdíderint, pro felicitate quã eis ſe promiſerat præbiturũ, diuerſis miſerijs tenerentur aſtricti, & aqua priuati: & ſi contingeret, ut etiam manna deficeret, eſſent ſine conſolatione perituri. Cumq; multa ſæuiora in illum uirũ edicerent, unus quidem monebat eos, ut neq; Moſcos neq; laborũ eius exhibitorũ pro cunctorũ ſalute immemores eſſe deberent, neq; de dei adiutorio deſperarent. Plebs autẽ ad hoc potius eſt cõmota, & contra Moſen maior turba conſurgebat. Moſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamẽ promiſit eis carnium multitudinem prębiturum, nõ una die ſed plurimis. Illis autẽ hoc nõ credentibus: & dicente quodam, unde poſſet hæc tantis milib. quæ prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, nõ tamẽ recedimus operantes pro uobis, & iſtud nõ tarde ꝓueniet. Cũq; hęc dixiſſet, coturnicib. repletus eſt omnis exercitus colligebãtq; eas circũaſtantes. Deus aũt nõ tarde hanc reddidit Hebręis iniuriã & maledictũ in ſe

commiſſum. Non parua ſiquidem multitudo eorum mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia, quod interpretari poteſt, deſiderij ſepultura.

Quomodo Moſes Hebræos ad Chananæorũ fines duxit, mittens in Chananæam duodecim exploratores, qui reuerſi metum & terrorem populo incuſſerunt, uolenti ob id Moſe & Aaron interfectis, Aegyptum repetere. Caput XVII.

Num.31 DEducens autem eos inde Moſes in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Chananæorum terminos exiſtentem, & ad habitandum difficilem, populũ in eccleſia congregauit, eiſq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bona promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſſionem, aliud deo dante iam poſſidetis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nanque ſedemus Chananæorum: arcebitq; nos de cætero procedentes neq; rex, neq; ciuitas, ſed neq; omnes eorum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prælijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bona conſiderent, & quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante omnia uero unanimes ſimus: & deũ, qui eſt in omnibus nobis adiutor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hæc itaq; cum dixiſſet Moſes, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros, unum de unaquaq; tribu. Qui circumeuntes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Ægyptum iacentibus uſq; ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanum peruenerunt: naturámque terræ & incolarum hominum conſiderantes ualidam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum quã terra illa haberet narrabant, & à uoluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam, dicentesq; flumina impoſſibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris ualde fortiſſimas, & ambitus ea-
Num.9 rum grandi munimine roboratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebãt. Et exploratores quidẽ uidentes, quod cunctis quos ab Ægypto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chananæi, & ipſi tabuerunt, & multitudinem
Num.14 hoc credere compulerũt. Illi autem ex his quæ audierant, poſſeſſionẽ terræ illius difficilem ſibi iudicabant: ſolutoq; concilio, cũ uxoribus & filijs lugentes degebant, tanquã deus nihil eis opere, ſed tantũ uerbo promitteret. Rurſumq; Moſen increpabant, & inclamabãt ei, eiusq; fratri atq; pontifici. & peſſimam quidem, licet cum illorũ blaſphemijs, habuerunt noctem. Mane uero cõcurrerunt ad eccleſiam, deliberationem habentes, ut interfecto Moſe & Aaron, ad Ægyptum denuo remea-
De Ieſu & Caleph rent. Vnus autẽ exploratorũ, ¶Ieſus filius Naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium proceſſerunt: tenebantq; multitudinem, confidere ſupplicantes, & neq; deũ falſitatis arguere, neq; credere his quę pro terrore, non uere de Chananæis dicta uidebantur: ſed ſibi potius, qui ad felicitatẽ & poſſeſſionem bonorũ eos decentius inuitarent: quando neq; montiũ magnitudo, neq; altitudo fluuiorũ uirtutem colentibus effectũ poterit impedire: maxime cum deus ſecuritatem præbeat, & eorũ propugnator exiſtat. Pergamus ergo dicebãt ſimul ad hoſtes, nullam timoris habentes ſuſpicionẽ, ſed duci credite deo: noſq; ſequimini quò uocamus. Et illi quidẽ dicentes hæc, nitebant̃ iram populi mitigare. Moſes uero & Aaron in terrã proſtrati, rogabãt deũ nõ pro ſalute ſua, ſed ut quieſcere faceret ignorantem plebẽ, eorũq; ſedaret animos, præſentis hæſitationis paſſione turbatos.

Aſtitit

Aſtitit autẽ & nubes,& inſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei præſentiam.

Deus iratus prædicit per Moſen,neminem eorum terram promiſſam ingreſſurum, niſi filios eorum,poſt 40.demum annos. Caput XVIII

MOſes autẽ confidens,in media aſtitit multitudine: deumq; permotũ pro eorum pandebat iniuria: percepturosq; fore ſupplicium, non quidem delicto dignum,ſed quale patres pro correptione inferunt filijs. Cumq; tranſiſſet in tabernaculum,coram deo pro futura eorum perditione deflebat:commemorabatq; populum quæ paſſi ab eo,& quantis beneficijs participati ingrati circa eum exiſterent: quando etiam nunc exploratorum terrore decepti, ſermones illorum potius, quàm promiſſiones dei iudicauerint ueriores:& ob hanc cauſam non equidem exterminaret eos, neque perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud ſe potius honoratum:uerum terra Chananæorũ non eos eſſe potituros,neq; eius promiſſa felicitate lætaturos, ſed etiam ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta annos eſſe uicturos, & hanc pœnam eos pro iniquitate ſoluturos:filijs autem ueſtris,dicebat,deus terrã daturum ſe compromiſit:illorum participaturos bonis,& dominos eorum fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaq; populo Moſes dixiſſet dei uoluntate, in triſtitiam & ærumnam conuerſa eſt multitudo, rogabantq; Moſen,ut propitium ei faceret deum, & à deſerto liberatis præberet urbes.Ille autem dicebat deum huiuſmodi non habere conſilium, neq; ſecundũ leuitatem humanam ductum circa indignationem eorum, ſed habita deliberatione in eos ſententiam protuliſſe. Non itaq; iudicandum eſt oportere hæc diſcredi,ſi Moſes cum uir unus eſſet, tanta milia hominum iraſcentium potuit mitigare,& ad manſuetudinis uota reducere.Deus enim aſſiſtens ei,multitudinem populorũ uinci ſermonibus ſuis præparauit: quippe cum ſæpius inobedientes,utilem ſibimet obedientiam fuiſſe cognouiſſent,utiq; in calamitatibus incidentes Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendũ ſibi de quibuſcunq; populus audiret,& hoc nõ ſolum tempore quo uixit,ſed etiam nunc.Nullus enim eſt Hebræorũ qui nõ tanquam præſente eo & caſtigante,ſi forte ſit moribus incompoſitus,obediat ſanctionibus eius,licet alios latere poſſit. Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius exiſtunt.Olim enim quidam trans Euphraten habitantiũ, quatuor menſium itinere uenientes propter honorem noſtri ſacrificij, cũ multis periculis ſimul & ſumptibus, ſacrificantes nõ ualuerunt immolatione participari:interdicente hoc Moſe quibuſlibet,qui nõ ſint noſtris legibus eruditi, neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alij quidẽ neq; ſacrificantes,alij uero ſemiplena ſacrificia relinquentes,alij aũt neq; initiũ ingrediendi in templũ facere ualentes diſceſſerũt:obedire Moſeos præceptis potius quàm ſuam uoluntatẽ facere præponentes:& cũ prohibentẽ ſe de talibus nõ metuerent, ſolam tamen conſcientiam formidantes.Sic legiſlatio quæ uidebatur dei,fecit illum uirũ meliorem ſua natura putari. Sed etiam ante tempus modicũ huius belli Claudio Romanis imperante, Iſmaele apud nos exiſtente pontifice, cũ fames talis noſtrã regionẽ obtinuiſſet,ut quatuor drachmis uenderetur aſſariũ:allata farina ad feſtiuitatẽ azymorũ in coros ſeptuaginta,qui medimni quidẽ ſinguli ſunt unus & triginta,Attici aũt quadraginta & unus,nullus ſacerdotũ preſumpſit comedere,cũ ſcilicet terrã inopia tanta deineret:quippe cũ metuerẽt legẽ & iram, quã etiam ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igit nõ oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt;

Num.14.

De fame facta ſub Claudio

quando

quando etiam nunc literæ à Moſe derelictę tantam uirtutẽ habent,ut etiam inimi/ci noſtri fateantur,quia is qui conſtituit Rempublicam noſtram per Moſen eiusq; uirtutem,deus eſt.Sed de his quidem,ut placuerit unicuiq;,conſideret.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVARTVS.

Bellũ Hebræorũ abſq; notitia Moſi,contra Chananæos geſtũ,ſed infeliciter. Ca. I

Num.14

EBRAEOS itaq; deſerti moleſtia atque difficultas co/gebat,etiam prohibente deo,ad Chananæos accedere. Non enim Moſi ſermonibus acquieſcebãt obedire: ſed etiam præter illius uoluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſti/mantes, illum equidẽ accuſabant, ſuſpicionẽ habentes, quod eorũ negotiaretur inopiam, & ut ſemper eius ui/derentur egere ſolatio. præliari uero contra Chanaæos egreſſi ſunt, dicentes deũ nõ propter Moſen eis auxilia/ri,ſed cõmuniter genti ſuæ ferre ſolatiũ propter maiores eorũ ſuamq; uirtutẽ,quorũ ſemper prouidentiam habuiſſe uidebatur: & quomo/do qui prius libertatẽ præbuiſſet, etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret:dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus pręualere,licet uellet Moſes deũ ab eis alienare:omnibusq; hoc expedire,ut ipſi ſui rectores eſſent,& nõ ab Ægyp/tiorum iniuria digreſſi,Moſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent,& ſecundũ eius uo/luntatem uiuerent:nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret,tanq; nõ omnes eſſent de genere Abrahæ:ſed unus eſſet his autor om nium,cui deus omnia noſſe futura præberet:qui uiderent ſapere,ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram quã eis uolentibus cõpromiſe/rat,& nõ propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem.Er/go cogitantes inopiam atq; deſertum, propter quæ ad hæc potius urgebantur,ad Chananæorũ bella profecti ſunt,deũ ducem exiſtimantes,& nõ à legiſlatore ſola/tiũ ſuſtinentes,donec ſibi meliora fore decerneret.Quo facto,hoſtes aggreſſi ſunt. Illi ſiquidẽ eorũ nõ obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinem, eos fortiter ex/ceperunt. & Hebræorũ multi quidem ſunt interempti. reliqua uero militia cohor/tis eorũ ſoluta eſt,ſectatiq; turpiter in tabernaculũ confugerunt:& eo quod præter ſpem tanta calamitate occubuiſſent,omnino deiecti ſunt,& nihil utile de cętero ſpe rabant,cogitantes quod hęc per dei iracundiam proueniſſent,accedentibus ad bel/lum contra eius uoluntatem. ¶Moſes autem uidens ſuos perditione compreſſos, & metuens ne uictoria confidentes inimici, & appetentes maiora ſuper eos accede rent,iudicauit exercitũ in deſertum procul à Chananæis educere.Cumq; ita multi/tudo ei conſentiret,quæ uticq; cognouerat, & abſq; præceptionibus eius prouiden/tiæ prævalere non poſſet,eleuato exercitu abijt in eremũ,faciens eos ibi quieſcere, nec prius Chananæos adire, donec ad hoc opportunũ tempus à deo acciperet.

Igitur q̃d in magno contingit exercitu, & præcipue apud eos, qui in ærumnis ca/lumniatores & inobedientes exiſtunt,hoc etiã Iudęis euenit.Nã dũ eſſent ſexcenta milia,& forte præ multitudine cõſilijs meliorib. ſe minime ſubijcerẽt,inopia potius & ęrumnis iraſcebant,& aduerſus alterutros & cõtra ducẽ.Seditio nanq; tunc eos, qualẽ nec apud Gręcos nec apud barbaros factam nouimus, apprehẽdit,pro qua

omnes

omnes deferendos à deo,atq; perditionis periculũ ſuſcepturos eripuit Moſes,obli/
tus malorum,licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius precibus deus nihil
mali eos ſuſtinere permiſit,licet legiſlatorem ſuum contumelijs affeciſſent, & man/
data,quæ per Moſen ipſe deus dederat,deſpexiſſent:eripuit tamẽ eos, quando eis
pro ſeditione ſua,mala prouenire potuerunt,niſi ipſe eorũ periculo proſpexiſſet.

Seditionem uero, & quemadmodũ poſt eam Moſes conuerſatus eſt,narrabo:
prædicens cauſam,propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio Core & plebis contra Moſen & fratrem eius de ſacerdotio. Cap. 11

COre Hebræorũ & genere nobilis, & abundans diuitijs, & lingua facilis,& ad *Nume.16*
perſuadendũ plebi nimis idoneus,uidens Moſen in honore maximo conſti/
tutum,per inuidiam grauiter hoc ferebat.Nam cum eſſet ex ea tribu, erat eius pa/
triter & cognatus:& mordebatur quaſi iuſtius eſſet,ut eam gloriam ipſe potius ob/
tineret:qui & ditior illo,& genere apud Leuitas non uideretur eſſe deterior:clama/
batq; dicens eſſe crudelem Moſen, gloriam ſibimet aucupatũ, & hanc per callidi/ *Inuidia Core*
tatem acquiſiſſe ſub occaſione,quaſi uideret deũ:& q; contra leges Aaron fratri ſa/
cerdotium dederit,nõ cõmuni placito plebis ſed ſuo iudicio:& ſuper hæc modo ty
rannico honores quibus uellet,impenderet. Sæuius autẽ eſſe dicebat, & ultra uio/
lentiam,quia læſionem latenter uideretur inferre:quando non ſolũ nolentibus,ſed
neq; intelligẽtibus inſidias eius,honores auferre cõtenderet:quia cũ ſcierint,inquit,
homines nõ ſe poſſe uiolentia præualere,hanc quidẽ uolentes boni uideri non in/
ferunt,doloſa tamẽ arte machinantur, quatenus deſideratũ perueniant ad effectũ.
His & ſimilibus ſuadebat plebi,quia utile foret, ut dum adhuc huiuſmodi latere ſe
crederent,punirentur: nec ſinerentur ad potiorẽ accedere cumulũ, ne manifeſti fie/
rent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationẽ reddere poterit Moſes,ut Aa/
ron & eius filijs crederet ſacerdotiũ? Si enim ex tribu Leui deus honorẽ alicui pre/
bendum eſſe decreuit,ego hunc iuſtior ſum accipere, genere quidẽ ipſo conſiſtens
quo Moſes,diuitijs autẽ & forma potentior. Si uero maior tribus quæritur,di/
gnum eſt ut Ruben tribus potius honoraretur,& hunc accipiãt Datan & Abirom
& Balas.Iſti enim ſeniores erant in illa tribu,& potentes facultate pecuniarum.

Hæc itaq; Core dicens,uolebat quidẽ uideri cõmuni utilitati prodeſſe,opere uc/
ro agebat,ut honorem hunc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidem
hæc maliuolæ plebi cum doloſo dicebat eloquio:Procedente uero ſermone paula/
tim ad multos,& creſcentibus auditoribus, contra derogationẽ Aaron omnis exer
citus eſt agitatus.Erant enim concordantes cũ Core ducenti & quinquaginta prio/
res uiri,ſtudentes quatenus fratrẽ Moſeos ſacerdotij iure priuarẽt, & per hoc eum
exhonorarent. Tũc itaq; populus,ut etiam Moſen lapidaret aggreſſus eſt,& in
eccleſiã inordinate & turbulenter conueniebant,& ante tabernaculũ dei clamabant
oẽs:Exeat tyrannus,& populus ab eius ſeruitio liberet,qui ſub occaſione dei uio
lentia mandata præcepit.Dicebant enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotẽ futurũ elige/
ret,digniſſimũ ad hunc honorẽ proueheret,& nõ eũ multis inferiori daret: & ſi de/
creuiſſet hũc Aaron dari,coram populo faceret,& nõ in fratris hoc poteſtate relin/
queret. Moſes autẽ cũ derogationẽ Core iam ex multo præſciret,etiam iritatũ po
pulũ nõ expauit:ſed cõfidens rebus,quas fideli deuotione tractabat;& ſciens fratrẽ
dei uoluntate ſacerdotiũ,& nõ ſuo munere meruiſſe,ad conciliũ uenit.& multitudi
ni quidẽ nihil omnino locutus eſt:ad Core aũt clamans, cum eſſet dexter etiam in

alijs

alijs,& ad loquendũ populis nimis ingenioſus: Mihi, inquit,ô Core & tu,& unuſ-
Moſes ad Core quiſq; horum(oſtendebat autẽ ducentos & quinquaginta uiros) honore digni eſ-
ſe uidemini, & totum exercitum huiuſmodi honore non priuo: licet non habeant
quæ uobis ex diuitijs & culmine altæ dignitatis exiſtunt. Igitur ſacerdotiũ Aaron
non eo quod diuitijs præcellat, cum tu ambos nos pecuniarum uidearis magnitu-
dine ſuperare:neq; propter genus, quando cõmune nobis hoc fecit deus,eundem
progenitorem dans nobis,neq; propter fraternum amorem, quod iuſtius alter ha
bere potuiſſet,ego hoc contuli fratri. Nam ſi non cogitarem de dei legibus, hunc
honorem mihi potius præbuiſſem,quando plus mihi ego ſum uicinus quàm alter,
& mihi magis quàm alteri familiaris exiſto. Nam neq; ſapiens conſilium erat me-
met periculis ſubdere,& alij ex tali cauſa felicitatis dona cõferre. Sed à malitia ego
ſum remotus:deus autem ſe cõtemni non deſpexit,neq; uos ignorare uoluit,quod
hoc facientes ei præſtatis, & ipſe eligens ſacerdotem ſibi futurum, à querela nos
huiuſmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc,& non iudicio diuino ſorti
tus eſt. Vnde ponet hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum,ut nũc qui dignus
ad hoc inuenitur,accedat. Quod enim dedit deus non derelinquimus, ſi uolentes
accepiſſe iudicamur:cum ſit impium,honorem quem ille præbet nõ adire:& nimis
irrationabile, uniuerſo tempore ſecuritatem promittente deo contemnere. Sed &
nunc iterum probari uult eum, qui pro nobis ei debeat hoſtias immolare, & præ-
ſul pietatis exiſtere.Incongruum nanq; eſt ô Core,ut quilibet appetens honorem,
deo hunc præbendi cui uoluerit auferat poteſtatem. Igitur à ſeditione & huiuſmo
di turba quieſcite.Mane uero omnes qui ſacerdotium quæritis,thuribulum ſingu-
li portantes à ueſtris domibus cum thymiamate & igne uenite. Sed & tu Core ce-
de deo iudicium,& in his eius expecta ſententiam,& non temetipſum deo uelis fa-
cere meliorem:ſed potius adeſto,de hoc honore taliter iudicandus.Necnon & Aa
ron arbitror intereſſe iudicandum,cum & eiuſdem ſit generis, & in nullo poſſit de
rebus ſacerdotij iuſte culpari. Conuenientesq; pariter coram omni populo incen-
ſum facite:& cuiuſcunq; ueſtrum ſacrificium ſuaue iudicauerit deus,hic uobis ordi-
nabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna, tanquam ei honorem ſacerdotij ego
donauerim,liberabor. Hęc Moſe dicente,& à turba & ab eius ſuſpicione multitu
do ceſſauit,& laudauerunt cuncti quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus, & loqui
utilia uidebatur. Tunc ſiquidem conciliũ eſt ſolutum. Altera uero die cuncti con
gregati ſunt in eccleſia, ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio cõcertantiũ.
Eratq; populus conturbatus,cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorũ: & alij de-
lectarentur,ſi Moſes malignus oſtenderetur: ſapientes uero ſi huiuſmodi ſeditio-
ne liberarentur.Metuebant enim,ne procedente turba ordinator eorum diſciplinę
deperiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis qui in
poteſtate ſunt cõſtituti,ad ea quæ forte placuerint ſententiã tumultus efficit. Mo-
ſes autem miſſis ad Datan & Abirom miniſtris,eos ſecundum conſtitutum uenire
iuſſit & ſacerdotiũ expectare.Cum uero nec obedire eos nuncij retuliſſent,nec uel-
le dicerent Moſi quaſi cõtra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere,
audiens hæc ab eis Moſes,ſequi ſe maiores natu præcipiens,ibat ad Datan & Abi
rom,nec indignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicen-
tes ſecuti ſunt. Datan autem & qui cum eo erant, cognoſcentes Moſen cum no-
bilibus populi ad ſe uenire, accedentes cum uxoribus & filijs ante tabernacula,

reſpiciebant

reſpiciebant quid Moſes eſſet acturus: erantq; circa eos conſtituti famuli, ut ſi uellet aliquam uiolentiam Moſes facere, uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum, manus ad cœlos tendens, multumq; clamans, ita ut populus cunctus audiret, ait: Domine cœli & terræ & maris, tu enim mihi meorum actuum fideliſſimus teſtis exiſtis, quoniam omnia tua uoluntate feci, tu fugientibus præbuiſti uiam, miſericordiam in omnibus faciens neceſſitatibus Hebræorum, eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nanq; nec quod agitur nec quod cogitatur abſconſum eſt: & ideo neq; comprimis ueritatem, ut horum contra me uelis defenſare ingratudinem. Antiquitatem ſcilicet meæ generationis ipſe noſti certiſſime, nõ auditu cognoſcens, ſed uiſu his quæ facta ſunt tunc aſſiſtens. In his ergo quæ de me, licet ueritatẽ aperte ſcientes, iniuſte ſuſpicantur, te teſtem mihi precor aſſiſtere. Ego nanq; uitam ſimplicem habens, mea quidem uirtute, tua uero uoluntate, hanc mihi Rahuele ſocero meo relinquente, bonorum illorum adeptionem deſerens, meipſum tradidi pro iſtorum ærumnis: & primum quidem pro libertate eorum, nunc uero ſalute maximos labores toleraui, omniq; periculo me prone ſubieci. Nunc ergo quoniam uelut malignus in ſuſpicione ſum uiris, quorum uita meo labore ſubſiſtit, tu qui mihi locutus es in monte Sina, & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti, & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti, & iuſſiſti ad Aegyptũ properare, & tuam uoluntatem his innoteſcere: qui Ægyptiorũ remouiſti felicitatẽ, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihiq; poteſtatem Pharaonis paruulam quidem demonſtraſti, & in terram pelagus neſcientibus nobis itinera conuertiſti, & permixtum mare Ægyptiorum necibus conturbaſti: qui nudis armorum munimina contuliſti, qui corruptos fontes nimis hæſitantibus potabiles feciſti, potũq; nobis ex lapidibus præbuiſti, qui à terrenis cibis inopes maritimis ſatiaſti, qui etiam cibum cœleſtem præbuiſti primitus non inſpectum, qui legum modum dediſti & ordinem noſtræ Reipublicæ demonſtraſti: ueni domine omnium iudex, & teſtis eſto meus, quem ſuffragia ulla non redimunt: tu noſti quia nullum munus ego contra iuſtitiam ab Hebræis accepi, nec condemnaui propter diuitias paupertatem, nec contra uniuerſitatis læſionem conuerſatus ſum: qui nunc in extraneas meorum ſtudiorum ſuſpiciones incurri, tanquam te non iubente, ſed mea potius uoluntate ſacerdotium Aaron dederim: oſtende pariter nunc, quia omnia tua prouidentia gubernantur: & nihil fortuitu, ſed tuæ uoluntatis interpoſitione perueniunt ad effectum: & quoniam geris ſolicitudinem generis Hebræorũ, uindica in Datan & Abirom, qui te de inſenſibilitate cõdemnant, quaſi mea uideantur arte compreſſi. Fac itaq; ſuper eos apertum iudicium prouenire, ita ut contra tuam gloriam ſæuientes, non eos communi modo facias tranſire de uita, neq; humana lege morientes de ſeculo preſenti recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim caſtigabis eos, qui talia de te non bene ſuſpicantur, ſic ego miniſter præceptorũ tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem uere contra me derogaſſe noſcuntur, illos quidem innoxios ab omni læſione ſeruato: necem uero quam illis optaui, facito meam: & pœnas ab eo exige, qui tuam uoluit nocere plebem, ut de cętero pax concordiaq; ſuccedat: Sana multitudinem tuis præceptis obedientem, illæſam cuſtodiens eam, & à pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidem noſti, quoniam iuſtum nõ eſt, pro eorum malitia ſupplicium ſuſtinere communiter cunctos Iſraelitas. Hæc *Oratio Moſi*

eo dicente ſimul & flente,repente quidem terra cõmota eſt,& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata.Populus autem cunctus expauit, grauiq; & duriſſimo ſtrepitu per illorũ tabernacula concitato,terra ſciſſa eſt,& abſorbuit Datan & Abirom:& omnia quæcunq; erant illis gratiſſima, in ea ſunt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis,ut non occurrerent quidem illud agnoſcere:mox apertio terræ ſuper eos reducta eſt,& ita redintegrata,quaſi nihil horum quæ prædicta ſunt,factum eſſe uideretur inſpicientibus.Et illi quidem ita perierunt. Probatione uerò diuinæ uirtutis effecta,cognati quidem illorum dolebant nõ ſolũ calamitatem, quæ digna gemitu quidem uideretur,ſed etiam proximitatis affectu.Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat,illorum euentus iudicij certos fecit:& decernentes, quia ueluti erratici deperiſſent,qui fuerant cum Datan,de eis neq; contriſtabantur. Igitur Moſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant propter ſacerdotũ probationem:quatenus ſcirent,cuius ſacrificiũ deus ſuſciperet, illum conſtitui ſacerdotem.Conuenientibus autẽ ducentis quinquaginta uiris,qui & propter patrum uirtutem honorabantur à populo,& propter ſuam illos etiam tranſcenderant:proceſſerunt quoq; & Aaron & Core,& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quę ferebant.Ignis uero repente tantus effulſit,quantum nullus opifex uidit, nec de terra prolatus,uel concurſione fluctuum,aut uiolentia ſpirituum, uel materia adinuicem percuſſa,ſponte aliquando uiſus eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi, & clarus & flammeus: quo ueniente ſuper eos,cuncti ducenti & quinquaginta & Core ſimul extincti ſunt, ita ut neq; etiam corpora eorum alicubi uiderentur.Solus autẽ liberatus eſt Aaron,nihil ex igne læſus,qui utiq; à deo uidebatur electus.Moſes igitur his pereuntibus, uolẽs pœnã eorũ memoriæ reſeruare, camq; futuros agnoſcere,iuſſit Eleazarum filium Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare,ut in memoriam eſſent futuro generi, quæ illi ſunt paſſi, qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere.Et Aaron quidem iam non munere Moſeos pontificatum ſe habere credebat:ſed dei iudicio patefacto,cum filijs firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamẽ neq; ita ceſſauit,ſed multo magis augebatur,& crudelius accreſcebat.Eratq; tumultus ualde deterior,& nunquam hoc malum finiri putabatur,ſed longo tempore permanere.Homines nanque credentes iam nihil prẽter dei prouidentiam geri,& abſq; dei gratia hæc circa Moſen geſta minime iudicantes,culpabant Moſen:eo quod tanta ira dei non tam propter iniuſtitiam punitorum, quàm propter fauorem Moſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant, nihil delinquentes,niſi quod circa dei religionem ſtudium habuiſſent:Moſen uero interitu talium uirorum,& optimorum omnium populium deleuiſſe, inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret,nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum,cum priores uiderent ita periſſe.Super hæc etiam & à cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populũ,ut gloria Moſeos minueret:hoc enim ad ſuam cautelam accedere iudicabant. Moſes autem diu populũ in tumultu conſtitutum patienter audiebat,& metuens ne quid iterũ ſeditionis emergeret, & magnum malum aliquod proueniret,in eccleſiam multitudinem congregauit,& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatisfactionem ueniebat,ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc autem ſolum principibus tribuum prædixit, ut nomina tribuum ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotiũ habiturum, in cuius uirga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerunt ergo omnes alij uirgas, & Aaron ſcribens in

Core cum ducentis et quinquaginta exuſtus eſt

Iterum ſeditio orta

Num.17

uirga

uirga ſua tribum Leui, easq; Moſes in dei tabernaculo collocauit. Altera uero die protulit uirgas, erant enim cognitæ, cum eas tunc ſinguli uiri ſignaſſent, & coram multitudine deportaſſent. & alias quidem uirgas in quo ſchemate Moſes accepit, in eo permanſiſſe uidebant: de Aaron autem uirga germen & ramos ortos, & fructum ſpecioſum amygdalæ ex eo ligno proceſſiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionem: & licet aliquod fuiſſet odium circa Moſen & Aaron, hoc continuo relinquentes, mirari cœperunt in illis dei iudicium: & de cætero placito diuino fauentes, ſinebant Aaron habere pontificatum. Ille ſiquidem tertio iam eum ordinante deo, hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hebræorum itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit, hoc tamen modo quieuit. *Virga Aaron fronduit*

Quemadmodū Moſes inſtituit decimas dare Leuitis, & ſacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi ſacerdotis domini: cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. Ca. III

IGitur Moſes Leuitarum tribū ſeruituram deo, à prælijs & militia ſegregauit: ne propter inopiam aut quæſtum neceſſariorum ad uitam præſentem, eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; ut dum ſecundum dei uoluntatem Chananæam obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terram ante muros duorum milium cubitorum ad eos pertinere deſcripſit. Super hæc autem & populum conſtituit annuorum fructuū decimas ipſis Leuitis ſacerdotibusq; præbere. Hæc enim ſunt quæ accepit hæc tribus à populo. *Num.18*

Neceſſarium autē iudicaui, ipſorum ſacerdotū quæ ſint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis Leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annū accipiunt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum, de terra naſcentiū, deo populū offerre iuſtum eſſe ſanciuit. Quadrupedum uero quæ ſacrificijs offeruntur quod primitus naſcitur, ſi maſculinū ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit, & ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum uero, quę comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges, dominus ſiclum & dimidium eis præberi ſanciuit. Pro homine uero primogenito quinq; ſiclos. Sunt autē apud eos primitiæ etiam tonſionis ouium & meſſium, unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur. Si qui uero eorū ſemetipſos uouerint, quos Nazaręos appellant, comam nutrire, & uino nō uti, iſti dum capillos ſuos dedicant, propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes, Corban offerunt deo, quod ſignificat munus: mulier quidem triginta ſiclos, uir autē quinquaginta. De his uero quicunq; ſunt egeni pecunijs, licet ſacerdotibus ut uoluerint iudicare: ſed etiam his qui domibus immolāt, epulationis cauſa nō religionis, neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et ſacerdotibus quidem Moſes ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet, ſicut in præcedenti libro ſignificauimus, hoc dari conſtituit. Omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur, participari conſtituit, & ſeruos, & filios, & mulieres, abſque hoſtijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc Moſes conſtituiſſet, ſurgens cum omni exercitu, ad terminos Idumææ uenit, & legatos ad regem Idumæorum miſit, poſcens uiam ſibi concedi, quam ſe confidebat accipere, & illum cum nihil læderetur ſine dubitatione præbere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat, & aquæ pretiū eos iubebat accipere. Ille uero his, quæ à Moſe petebantur, nō conſentiens, neq; uiam cedens, ſed caſtrametatus occurrit, prohibiturus eos ſi uiolenter tranſire præſumerent. Moſes autem dum deus fieri pugnę *De Nazaræis*

Corban offerunt deo

initium nõ iuſſiſſet,recedebat,per deſertum faciens iter. Tunc itaq; ſororem eius
Maria ſoror Moſi moritur Mariam finis uitæ accepit, cum quadrageſimum compleſſet annum ex quo Ægyptum dereliquit,xantici menſis initio ſecunda luna: ſepelierũtq; eam publice nimis ſplendide,ſupra montẽ quendam qui uocatur Hor: & poſt triginta dies à fletu populum Moſes hoc modo purgauit: Vitulam fœminam aratro & cultura expertẽ, totamq; rubeam,paululum ab exercitu procul eductam,in loco mundiſſimo pontifex immolauit:& eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculũ dei: deinde incenſa,ut erat,tota uitula cum pelle atq; uiſceribus, lignum cedrinum in medium ignem miſerunt,& hyſopum & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulæ uir mundus,poſuit in locum puriſſimũ. Hi ergo qui morte polluti erant,paululum cineris in fontem mittentes,& hyſopum baptizantes, & hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum,erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promiſſam ſortem uenturos ſeruare præcepit.Poſtquam uero propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt,duxit populũ per deſertum & per Arabiam:uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim ſuam putant, primo quidem Archim nominatum,qui nunc Petra uocitatur. Hic itaque cum eſſet excelſus mons,aſcendens in eum Aaron,Moſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet,uidente cuncto exercitu, erat enim è diuerſo locus ubi erat populus conſtitutus,exutus pontificali ſtola, tradens eam Eleazaro filio, ad quem propter ætatem pontificatus aduenit, mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidẽ anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta, cum uixiſſet annis tribus,& uiginti,& centum. Defunctus eſt autem ſecunda luna initio menſis qui apud Athenienſes quidem ἑκατομβαίων, apud Macedones autem Lochos, apud Hebræos uero Sedebath, apud Romanos nuncupatur Auguſtus. Cumq; luctus populi ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus,poſt hęc ceſſauit.

Quemadmodum Seon & Og reges Amorræorum, bello uicit Moſes & filij Iſrael. Caput IIII

Num.21 SVmens igitur Moſes inde exercitum,uenit ad fluuiũ Arnon, qui de montibus Arabiæ deſcendens,& per totũ deſertum fluens,in ſtagnum Aſphaltiten erumpit,diuidens Moabitidem & Ammonitida. Hæc autẽ terra eſt fructifera,& hominum multitudinem bonis ibi naſcentiũ alere copioſa.Ad Seon itaq; regem eius regionis Moſes miſit,populo uiam petens, ut fœderibus quibus uellet ille credere factis,in nullo læderentur, neq; terra,neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur: ſed etiam uenalia populo ſub pretio fore uendenda, ſicut illorũ procuraret utilitas: & aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans, proprium armauit exercitũ, ut Hebræis Arnon fluuiũ tranſire prohiberet. Tunc Moſes uidens hoſtiliter Amorræum inſiſtere,non paſſus ut Hebræis per inertiam proueniret inopia,primitus acceſſit ad eos:& cum eſſet difficile ut præualeret contra Seon,conſuluit deum,ſi eum pugnare permitteret.Cumq; deus uictoriam promiſiſſet,fiducialiter ipſe ad certamen aduenit,& exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros, quo diuinitas uti iubebat.Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta,ſumẽtes arma ad prælium repente profecti ſunt.Amorræus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet æqualis,ipſe quidem Hebræos obſtupuit:exercitus autem eius, fortem ſe non opere, ſed timore reſpondit. Prima ergo congreſſione nõ tolerantes reſiſtere & ſuſtinere Hebræos, in fugam uerſi ſunt:hoc ſibi potius pro ſalute,quàm pugnare utile iudicantes.Cõfidebant enim

in

in ciuitatibus ualde munitis, in quibus cũ recluſi fuiſſent, nihil profuit eis. Hebræi nanq; dum eos fuga declinare reſpicerẽt, inſiſtebant: & irrumpentes eorum aciem, eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates, Hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores præparati, & uti fundibulis exerciti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimi: ita ut cum hoſtes longius eſſent, fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc noſcitur, quando etiam fugientes uulneribus uexabant: laborabantq; potius propter ſitim, quàm propter fugam. Erat enim tempus æſtatis. Et cum hoſtes deſiderio ſitis, plurimi ad fluuium concurrerent fugientes, circundantes eos Hebręi percutiebant, omnesq; illos iaculatos ſagittatosq; peremerunt: ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uero mortuos ſpoliabant, prædamq; ſumebant, multamq; copiam habuerunt ex illa terra, cum eſſet adhuc plena fructibus. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullũ enim eis erat impedimentum pugnæ, cum omnes præter paucos deperiſſent. Amorręos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit, qui nec prudentia uidebantur aſtuti, nec opere neceſſario boni, quorum Hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus, quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locũ Arnos quidem à meridiana parte circundat, Iaboch autem ſeptentrionis circuit latus, qui in Iordanem fluuium deſcendens, illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis, Iordanis ripa concludit. Quũ ergo res illæ ita conſiſterent, Iſraelitis inſtabat Og Galadinæ & Galanitidis rex, ducẽs exercitum cõpioſum, & feſtinans quidem tanquam ſolatium amico Seon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum, etiam tunc deliberauit congredi cũ Hebræis, putans ſe prævalere, eorũmque uirtutem experimento cognoſcere. Cumq; fuiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus, & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moſes autem Iaboch fluuium tranſiens, regnum Og regis perambulabat, ciuitates deſtruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentiæ multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur æqualis. Fortitudinis uero eius & magnitudinis ſunt experti, qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uero cubitorũ latitudinem habentem, longitudinem uero duplicem, & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo Hebræis rerum fidutia eſt conceſſa, ſed etiam in futuro cauſa eis bonorũ moriens eſt effectus. Nam ſexaginta urbes clare nimis munitas illicq; ſubditas tenuerunt: prędamq; copioſam, & ſeorſum ſinguli, & communiter omnes adepti ſunt.

Seon rex occiſus

Og rex cum exercitu perimitur

Als XL

De Balach Moabitarum rege: de Balam propheta, qui conſilium dedit Balach, quo modo ſeduceret populũ: & de ultione quæ ſecuta eſt, & ſeductos Hebręos, & ſeductores Madianitas: & ubi Moſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Cap. V

MOſes itaq; caſtrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campeſtria, cõtra Hiericho ciuitatem opulentiſſimam, & palmas atq; balſamum ferre copioſam. Cœperunt autem proni eſſe Iſraelitæ, & deſiderium habere bellandi. Porrò Moſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet, populumq;

epulari feciſſet,partem quandam armatorum miſit,qui & terram Madianitarũ ex-
plorarent,& eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſ-
De Balach re ge Madianitarum modi fuit. Balach Moabitarum rex dum amicitias paternas haberet, atq; ſocieta-
tem circa Madianitas,& Iſraelitas uideret tanto cremento proficere,etiam de rebus
ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Deniq; non credebat terram aliam Hebræ
os quærere niſi ſuam, cum promiſiſſet utiq; deus Chananæam illos fore poſſeſſu-
ros:uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tentare ſermonib. & pugnare quidem
ipſe in felicitate conſtitutus, contra illos qui obſtringeretur ærumnis non iudicauit:
ſed prohibere magis eos,ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationem pro eis
Num.22 ad Madianitas protinus deſtinare. At illi dum eſſet quidam ab Euphrate prophe-
ta præclarus illorum temporum, eisq; nimis amicus, miſerunt ad eum cum legatis
Balach uiros de ſuis fide digniſſimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus
pro perditione Iſraelitarum maledictiones faceret. Qui uenientes legatos ſuſcepit,
& largitatẽ eis hoſpitalitatis exhibuit. Cumq; cœnaſſet, dei uoluntatem conſuluit,
quæ foret, & pro quibus Madianitæ rogarent. Cumq; deus impedimentum eo-
rum uoluntati feciſſet, ad legatos redijt: deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis
oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent,ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dicens,
qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet: exercitumq;
pro quo maledicendo eum uenire rogarent, eſſe nimis deo amabilem: ſuadebatq;
ſimul,ut propter hanc cauſam inimicitias ſuas ab Iſraelitarum gente ſuſpenderent.
Cumq; hæc dixiſſet,legatos dimiſit. Madianitæ uero, Balach uehementer inſi-
ſtente,& preces maximas offerente,miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens
aliquid uiris illis præſtare,deum denuo conſuluit. Qui uolens eam rem experimen-
to probare, iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret,ſed cum eis iret. Qui arbitratus
deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe,cum legatis mox ibat. Angelo autem ſan-
cto occurrente ei per uiam in quodam anguſtiſſimo loco,qui erat accinctus gladio
bis acuto,aſina in qua Balaam ſedebat, intelligens diuinum eius ſpiritum, declina-
uit cum Balaam ad unam maceriam, nõ ſentiens plagas quas ei Balaam inferebat,
dum percuſſa ad maceriam uexaretur. Cum uero inſiſteret angelus, aſina percuſ-
ſa, uoluntate dei uocem loquentis emiſit, Balaam accuſans uelut iniuſtum, quod
dum prioribus miniſterijs nihil quod de ea quereretur haberet, tunc ei plagas in-
ferret: non intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret
Aſina plane loquitur implere. Cumq; Balaam,aſina humane loquente,perturbaretur, palàm etiam an-
gelus apparuit,eumq; increpare de plagis aſinę cœpit, tanquam non eſſet hæc cul-
pa iumenti, ſed quod eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens
autẽ Balaam,ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret præcipiens,ut quic-
quid eius in mentem poneret, hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem, cum hæc di-
xiſſet deus,uenit ad Balach. Rege uero decenter eum ualde ſuſcipiente, petebat ut
ductus ad quendam montium,conſideraret quemadmodum Hebræorum exerci
tus eſſet conſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio mini-
Num.23 ſterio in montem,qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere:Abierat enim ab He-
bræorum exercitu ſtadijs ſexaginta. Videnſq; eos ille,præcepit, ut ſeptem aras rex
conſtitueret,& totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cumq; rex celerrime mini
Num.24 ſtraſſet, ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto,cœpit è diuerſo benedicere,di-
cens:Hic populus felix,cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorũ, eritq; eius

auxiliator

auxiliator in omnibus,& pręſulem prouidentia ſua ei concedet:ita ut nullum homi num genus ſit,quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima,& ab omni malitia ſegregata.Hæc itaq; & uos habebitis, & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente,& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fe/ liciores habente. terram uero in quã uos ipſe miſit obtinebitis, ſeruituram ſemper filijs ueſtris,quorumq; gloria complebitur omnis terra ſimul & mare: & ſic abun/ dabitis in orbe terrarum,ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis.O admirandum te atq; beatum exercitũ,qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos Chananæorũ terra ſuſcipiet,ſcituri orbem terrarum ue/ ſtrum fore habitaculũ in æternũ. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabit, & in omnes terras,ſicuti nec cœli numerus eſt aſtrorũ.Et cũ tanti fueritis, nec uber/ tatem uobis negabit deus,in pace omnia bona miniſtrando,& uictoriam atq; po/ tentiam in bello largietur, & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptio/ ne contenderint,ſubiugabit. Non enim ultra reuertetur aduerſarius ueſter uictor, qui filios ſuos lætari faciat aut uxores.Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præ/ ſtabitur,cui grandia minuere uirtus eſt,& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſi/ quidem ille ſua ſacratione præferebat: cum nõ eſſet in ſemetipſo, ſed potius ſpiritu dei uinceretur. Balach autẽ cõtriſtato & proclamante,eo quod pactum tranſcen/ deret,qui fuiſſet à ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro ma ledictione hoſtium,laudaret eos,& cunctorũ beatiores oſtenderet: ait ad eum Ba/ laam: O Balach,de cunctis rebus cogitas,& putas in nobis eſſe de talibus quicq; dicere ſeu tacere,quando dum nos ſpiritus dei præceperit,uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor, quomodo tu & Madianitæ ſupplicantes me huc deſiderabiliter adduxiſtis,& propterea ueni:fuitq; mihi uoti/ uum in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior eſt deus horum,quàm quę ego tibi præſtare credebar.Nimis enim inſani ſunt,qui præſcientiam humanarũ rerum apud ſemeipſos ita ſuſcipiunt,quatenus nõ ea quæ diuinitas dictat dicant,quo ma gis illius uiolentiam faciant uoluntati.Ego ſiquidem hunc exercitum neq; laudare propoſui,nec in quibus bonis genus eorũ deus habiturus ſit aperire: ſed deus pro/ picius eis exiſtens,& feſtinans eis felicẽ uitam gloriamq; præbere perpetuam, hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autẽ quoniam mihi uotum eſt tibi præſtare & Madianitis, quorum preces me repellere indecens eſt nimis, ueni rurſus aras alias erigamus, & ſacrificia proxima prioribus celebremus: ſi forte flectere potuero deum, ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permiſiſſet, & ſecundo ſacrificanti nequaq; numen ut Iſraeli/ tas malediceret annuiſſet: cadens pronus in terram, prædicebat paſſiones regibus affuturas,& quæcunq; ciuitatibus eximijs erant euentura:quarum aliquas quidem nec habitari contingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſq; ad memoriam meam hominibus eueniſſent.Et cum hęc omnia talem terminum exceperint, qualem ille prædixit: quilibet conijcere poteſt, quomodo & in futuro ſic erit, quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autẽ in/ dignatus,eo quod maledicti nõ erant Iſraelitę:remiſit Balaam nullo honore mune ratum.Ille uero iam diſcedẽs & circa tranſitũ Euphratę ueniens,& Balach principi/ busq; Madianitarũ uale dicens,ait:O Balach & Madianitæ præſentes,oportet me & prętęr uoluntatẽ dei uobis pręſtare cõſiliũ. Hebręorũ quippe genus nulla peſtis

Diuinatio Ba laam de popu lo Iſrael

Verba Bala/ am ad Balach

apprehendit: nec bella, nec aliqua neceſſitas, nec ſterilitas fructuum terrenorum, nec alia quælibet eos cauſa corrumpit. Eſt em̃ cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem, quatenus omnes deperire debeant. Euenient autem eis pauca, & ad modicum tempus, ex quibus humiliari ui debuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio. Vos autem quandam uictoriam ad breue tempus aduerſus eos lucrari deſideratis, quod impetrabitis, ſi hæc quæ moneo feceritis: Filiarum ueſtrarũ ſpecioſas præcipue uirgines, quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchritudinis honeſtatem, circa eorum exercitum proxime deſtinate: & ſupplicantibus eorum iuuenibus, ut earum amplexibus miſceantur, præcipite, quatenus dum eos concupiſcentia uiderint obligatos, deſerant: rogantibusq; manere eas, nõ primitus annuant, quàm eos patrias leges relinquere iubeant, ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis, & Madianitarum atq; Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cum hæc ille dixiſſet, abſceſſit. Madianitæ uero dum miſiſſent filias ſuas, ſicut ille monuerat, Hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes, rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur, nec conſuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hęc uerba audientes, conſenſerunt eis, obligantes eos amore ſuo. Quibus dum cõcupiſcentia creuiſſet, eos illæ cœpere deſerere. Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter inuaſiſſet, uberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ deſererẽt, ſed futuras uxores & dominas omnium ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hęc autem cũ iuriſiurandi religione firmabant, deumq; mediatorem in promiſſione facie bant, flentes, & undiq; ſemetipſos miſericordia dignos mulieribus oſtendentes. Illæ uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerent, & omni uinculo fidei conſuetudinis obligatos, eis talia cœperũt edicere: Nobis quidem ô fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt, & bonorum magna poſſeſſio, parentumq; & domeſticorum fauor atq; dilectio, nihilq; horum egentes uenimus ad ueſtrum alloquiũ, nec quæſtum ſpecioſi corporis requirentes, ueſtram nobilitatẽ adiuimus: ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes, honorare uos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nũc uero quando dicitis circa nos habere dilectionem, & noſtro contriſtari diſceſſu, neq; nos ueſtras preces abijcimus, ſed tantummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere: per quam nos credere digniſſimum iudicamus, ut ueſtram conuerſationem diligentes, uxores eſſe poſſimus. Formidamus etenim, nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti, deinceps contumelijs affectas ad parentes nos proprios remittatis. Rogantibus autẽ illis, & ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus, & ob amorem in nullo contradicentibus, dixerunt illæ: Quoniam hæc quidem uobis placent, moribus autem & uita utimini omnibus aliena: ita ut etiam cibos proprios habeatis, & pocula cum nullo cõmunia: neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum, etiam & deos colere noſtros: nec erit indicium aliud circa nos ueſtri fauoris, niſi eoſdem deos quos nos, adoretis: nullusq; culpabit uos, ſi terræ ad quam ueniſtis, eius colatis & numina: utiq; cum dij noſtri ſint cõmunes omnibus, ueſter uero in nullo ſit talis. Dicebantq; eis, ut aut quæ eſſent omnium ea facerent: aut aliam quærerent terram, in qua poſſent legibus proprijs conuerſari. Illi autem amore earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & ſemeipſos tradentes uoluptatibus earum, patria iura tranſgreſſi ſunt: deosq; plurimos iam putantes, & immolare

Conſilium Balaam aduerſus Iſrael

Num. 25

eis

eis lege prouinciæ proponentes,cibis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias insurgebant,ita ut iam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem,& seditio priore multo peior incideret, cũ omnino solennitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigissent extraneos,eos uberius appetebant. Sed & siqui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant,cum eis uitio subiacebant.Denique Zamarias princeps tribus Symeon,dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem, ducis cuiusdam filiam,uiri inter illos ualde potentis, uxore iubente ante solennitates Mosaicas, q̃d illam magis delectaret,effecit, non immolando lege patria, sed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererent,Moses metuens, ne quid peius accideret,congregans populum in ecclesia, nullum equidem nominatim culpauit, nolens quenquam desperatione deiicere:quia dum laterent,poterant pœnitere.Dicebat autem, quomodo non agerent digna se, aut suis patribus opportuna, dum libidinem deo præponerent, & ei placentia uiolarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis esset,reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes nõ ad uim inferendam leges esse positas,sed ad concupiscentiam repellendam.Super hæc autem adiiciebat non esse rationabile, ut qui casti fuissent in eremo, nunc constituti inter bona tanta peccarent & res quas adepti fuerant per indigentiam,tempore ubertatis amitterent.Et ille quidem hæc dicens, conabatur emendare iuuenculos, & ad pœnitentiam eorum quæ gesserant reuocare. Post quem surgens Zamarias,ait: Tu quidem ô Moses utere legibus,quas ipse posuisti,ex ipsa consuetudine eis firmitatem attribuens:& quoniam iam frequenter castigasti Hebræos, qui non bene seducuntur, me in his quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hactenus sub figmento legum & dei,quàm iugum seruitutis nobis inferre machinaris,& tibimet defendere principatum:auferendo nobis desiderium, & proprium uiuendi arbitrium,quod est liberorum & dominum non habentium.Crudelior itaq; circa Hebræos tu solus eris Ægyptijs, castigare nos uolens, & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere.Sed multo iustius est,ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur, solus exterminare contendis,& contra omnium placita tuam ualere sententiam. Mulierem itaq; peregrinam,sicut ais, duxisse me fateor.A me enim audies meos actus sicut à libero. Non enim latere proposui,nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui dijs, quibus sacrificandum non iudicatis:iustũ existimans per multos me debere acquirere ueritatem, & non uelut sub tyranno uiuere, & omnem spem semper ex unius conseruatione pendere. Dum hæc autẽ Zamarias de his quæ & ipse & alij male gesserant edixisset,populus quidem quiescebat formidine futurorũ,legislatorem intendens,nolentem illius superbiam ex aduerso litigio prouocare.Metuebat enim,ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti,multitudinem perturbarent:& in his quidem dimisere conuentum, sed causa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali causa motus non fuisset,Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior existens multorum iuuenũ,& dignitate patris transcendens coætaneos uniuersos,Eleazari sacerdotis filius & fratris Mosi nepos,dolens in his quæ gesserat Zamarias,& anteq; per licentiam fortior efficeretur iniuria,opere uolens ultionem inferre,& iniquitatem ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur, animi simul & corporis sic audacia cõfortatus est,ut nõ prius decertare quiesceret

quieſceret,quàm uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ Zamariæ ueniens,ipſum euaginato gladio & Cozabi ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor,& Phinees imitatores eſſe uidebant, perimebant eos qui in culpa Zamariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem inique gerentiũ,horum uirtute perempti ſunt,omnesq; peſtilentia perierũt,deo illis poſt hęc immittente languorem. Nam & quicunq; eorũ conati fuerant,& cum prohibere debuerint,magis ad iniuriam dei eos exacuerant,pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorum cœtibus,non minus quatuordecim milia uirorũ,Hac itaq; cauſa exaggeratus Moſes, ad interitum Madianitarũ miſit exercitum: de quorum prælio poſt paululum edicemus,narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nanq; eſt,legiſlatoris uoluntatem nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim (qui petitus fuerat à Madianitis,ut malediceret Hebræis,& hoc quidem complere diuina prouidentia non ualuit,ſed conſilium dedit,quo hoſtes utentes Hebræorum populum penè conſumerent) Moſes magnifice nimis honorauit,eius diuinationis uerba probans: cum poſſet huius gloriam propriam facere,quando nullus qui mendacium argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit,& eum memoria dignum fecit. Et hæc
Num.31 quidẽ ſicut uoluerint,quicunq; conſiderent. Moſes itaq; pro quibus rebus prædixi,ad terram Madianitarum miſit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorum eligens,quorum ducem ſtatuit Phinees,cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit Hebræorũ, & Zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianitæ uero uidentes exercitum contra ſe uenire, & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat: congregantes prouinciæ multitudinem, expectabant hoſtes,& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis,congreſſione facta, Madianitarũ cecidit multitudo quæ computari non poſſet, numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti, quorũ nomina erant Eui, & Zur:Rebe,& Vr:Quintus uero rex eſt Recem:de cuius cognomine ciuitas in terra Arabum conſtituta,hactenus ab omnibus de nomine regis ædificantis,Arecen uocatur,quæ apud Græcos dicitur Petra. Hoſtibus itaq; effugatis, Hebręi eorum tenuere prouinciam: multamq; ſumentes prædam, & poſſeſſores cum mulieribus perimentes,ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moſes duci Phinees iuſſerat. Qui reuerſus incolumem reduxit exercitum, & prædam ualde copioſam, id eſt, boues quinquaginta duo milia ſexagintaſeptem,aſinos autem ſexaginta milia, auri uero & argenti uaſa innumeræ multitudinis,quibus utebantur in domo. Nam per longam felicitatem ornatu erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines, quaſi triginta & duo milia. Moſes itaq; diuiſa in duas parte præda, alterius quidẽ quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus: Leuitis autem alterius quinquageſimam:reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cęte-
Num.27 ro ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia, nullaq; triſtitia
Moſes Ioſue ſucceſſorem facit eorum uoluptates impediebat. Moſes igitur cum eſſet ſenex,Ieſum ſucceſſorem ſibi conſtituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, ſicubi neceſſarium foret,iubente deo,ut rerum teneret imperium. Ioſue autẽ omni doctrina legum,diuiniſq;
Num.32 miniſterijs Moſe docente erat inſtructus. Inter hæc autẽ duæ tribus,Gad,& Ruben,& Manaſſe dimidia, quadrupedũ multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cõmune conſiliũ,rogabant Moſen,ut eis præcipue Amorræam concederet,quæ paſcuis opima uidebatur. Ille uero exiſtimãs eos timuiſſe Chananæorum

pugnam

pugnam,& honeſtam occaſionem quaſi pro paſcuarum diligentia quæſiſſe, malignos eos appellabat,& turpem occaſionem timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore deliciari,dum omnes adhuc in ærumnis conſiſterent:& terram ideo quã peterent obtinere uelle,ne de cætero cum eis laborarẽt, quibus terram ſe traditurum deus promiſerat trans Iordanem,& aduerſas gentes interempturũ.Illi uero conſpicientes iratum ducem,& contra ſe iuſtiſſime prouocatum, reſpondentes ſatisfaciebant,nõ pro timore periculorũ, neq; propter laboris defectum hoc petere: ſed ut prædam in opportunis conſtituentes locis,expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent:dicebantq; ſe præparatos,ut dum poſſiderent ciuitates,ad cuſtodiam filiorum & uxorũ & facultatis ſuæ,ubiq; cum exercitu properarent.Porrò Moſes, cum iſte ſermo placuiſſet, uocãs Eleazarũ ſacerdotem & Ieſum,& ad ultimũ uniuerſos, conceſſit eis Amorræam,ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis,donec omnia complerentur.Accipientes itaq; iſta cõditione prouinciam, & ciuitates fortiſſimas poſſidentes,filios & coniuges,& alia quæcunq; poterant circumeuntibus impedimentũ facere,in eis apte cõſtituerunt. Ædificauit autem,& Moſes decem ciuitates, quæ in numero quadraginta octo forent:quarum tres diſtribuit,ut ad eas qui nolentes facerent homicidiũ,confugerent:& tempus fugæ conſtituit,habentibus ſcilicet poteſtatem cognatis perempti occidere homicidam,ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenirent,quod nulli alij permiſſum eſt perpetrare.Hę ſiquidẽ ciuitates fugacibus diſtributę ſunt:Boſor quidem in Arabiæ finibus:Arimnam autem in terra Galaadinorũ: Gaulalim uero in Bataltide regione. Cumq; etiam Chananæorum terram obtinerent,tres alias ciuitates inter urbes Leuitarũ Moſes fabricandas ad habitaculũ fugacium delegauit. Moſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe:& dicentibus uirũ inſignem tribuũ fuiſſe defunctum nomine Orophatim:& filios quidẽ maſculos nõ reliquiſſe ſed filias: & cõſulentibus ſi earũ fuiſſet hæreditas,aut ſi quidem aliquos de tribu ſua ducerent,cũ hæreditate ad eos irent:ſi uero ex alia tribu alicui nuberent, hæreditatẽ in paterna tribu relinquerent, tunc manere uniuſcuiuſq; hæreditatem in propria tribu conſtituit.

Num.15

Deut.4

De ciuitatib. fugitiuorum

Moſes hæreditatem filiæ defuncti fratris conſtituit

Moſes prædicens ſe moriturum,ſtatuit populo uarias leges. Tandem ab homínibus & eorum conſpectu clara circundatus nube ſublatus eſt. Cap. VI

CVm uero iam quadraginta anni minus triginta diebus implerentᷣ, Moſes eccleſiam congregans ad Iordanẽ,ubi nunc ciuitas eſt Abila: locusq; palmarũ, cõueniente uniuerſo populo,ita locutus eſt: O uiri cõmilitones,& ſicut deo placuit, calamitatis longæ participes,centum uiginti annis ſenectute cõfectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his uero quæ gerenda ſunt trans Iordanem, iam non ero ueſter adiutor,neq; pugnabo uobiſcum, à deo prohibitus. Iuſtum tamen credidi, neq; nunc meam deponere pro ueſtra felicitate curam, ſed propriam iudicare ueſtræ ubertatis adeptionem, & memoriam meam in abundãtia bonorum referre ueſtrorum.Nunc igitur explanans, quemadmodum uos felices eritis, ueſtris filijs bonorum ueſtrorum relicturi poſſeſſionem,ab hac uita diſcedo: dignusq; ſum,ut mihi fides habeatur,& propter priſtinas uirtutes,& eo quod animæ ad uitæ huius terminũ uenientes,cum omni loquantur integritate. O filij Iſrael,cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt, Hic enim ſolus dignis hoc tribuere,& auferre in ſe delinquentibus poteſt:cui uos exhibere,quales uos ipſe uult eſſe, ſimul & ego uoluntatẽ eius ſciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi,

Deut.4

Oratio Moſi ad populum Iſrael ante mortem

& in

& in omnibus imitabiles aut felices,ſi aliquãdo ex illius mandatis ceſſaueritis. Poſ/ ſeſſio nanq; bonorum,quam nunc tenetis,firma manebit:& præſentium rerum ce lerrimam ſecuritatem habebitis, ſi ſolummodo quæ uos deus uulti ſequi his obe/ diatis:& neq; legum alienarũ ordinem præponatis: neq; pietatem, quam nunc cir/ ca deum geritis ſpernentes,ad modum alienum cõuertamini: Hæc autem agentes, fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre, & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore præſente;cunctos uos poſtponere rationis eſt:præmia ſiquidem magna uirtutis nobis ſunt poſita,quæ omni uita poſſideatis. Virtus etenim primi/ tus bonarũ cauſarũ eſt præmium,deinceps etiam aliarum rerum præſtat augmen/ tum:ita,ut dum inter uos ea uſi fueritis,magnam uobis cõferat uitam, & inter alie/ nigenas glorioſos efficiat,& apud poſteros eminentes oſtendat.Hæc itaq; poteri/ tis adipiſci,ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis,easq; cuſtodiatis, & earum ſapientiam meditemini. Ego autem diſcedo gaudens in ueſtris bonis,cõ mendans uos caſtitati legis & bonæ conuerſationis ornatui, uirtutibusq; ducũ,qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebũt:Deus autem qui hactenus ueſtri præſul extitit, pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui, non uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiam ſuam: ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habere patrocinan/ tem,in uirtutis ſtudijs permanentes,tanto præſidium eius habebitis. Conſilia nan/ que uobis præbebunt optima,quæ ſequentes, felices eritis, pontifex Eleazarus & Ieſus,necnon & ſeniores,& principes tribuum,quos audire uos conuenit: ſcientes, quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt,& principatum tenere,& liberta ti præeſſe poſſunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Non etenim,ut benefacientibus iniuriam faciatis,in hoc fiduciam ponetis:quod de cætero declinantes, meliores cauſas habebitis: nec huiuſmodi iram aliquando ſu/ matis,quali circa me uti ſæpius præſumpſiſtis.Noſtis enim quia frequenter peiora à uobis,quàm ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc non opprobrans uobis dico:non enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens,hæc ad memo/ riam reuoco,quando nec tempore quo hæc patiebar,iratus agnoſcor:ſed ut de fu/ turo à talibus temperetis,& in nullo ueſtris pręſulibus iniuriam propter diuitias fa ciatis: quæ uobis Iordanem tranſeuntibus & Chananæam obtinentibus, affluen/

Deu.7.& 11 ter aduenient. Nam ſi per eas fueritis contemptores effecti, & uirtutem deuotio/ némque perdideritis, quam circa deum geritis, eum primitus habebitis inimi/ cum: & terram quam armis obtinuiſtis, iterum cum magnis opprobrijs amitte/ tis: totumq; diſperſi per orbem, ueſtro ſeruitio omnem terram & mare complebi/ tis:eritq; uobis,dum horum omniũ experti fueritis,inutilis iam pœnitentia & me/ moria legum non ſeruatarum. Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere, dum ho/ ſtibus præualueritis,nullum relinquatis ex eis,ſed omnes perire decernite:ne uiuen tibus eis illorum ſtudia deguſtantes,à cõuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint, deſtruenda cõmoneo, & genus & memo/ riam eorum igni conſumi. Sic etenim bonorum ueſtrorum uobis erit firma ſecuri/ tas. Ne uero per ignorantiam melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet,& le/ ges uobis dictante mihi deo compoſui, & ordinem bonæ conuerſationis inſtitui,

Legem ſcrip/ tam dedit Mo ſes populo cuius ſeruantes ornatum feliciſſimi eritis omniũ rerum. Hæc dicens, dedit eis in li/ bro leges,& conuerſationis modum ibi conſcriptum. Illi uero flebant,& multũ que rebantur ducem,memoriam periculorum eius habentes,& quanta pro eorũ ſalute

geſſiſſet

geſſiſſet:deſperantes etiã de futuris, quaſi nullus eis princeps ſimilis foret, minusq; iam deum ſui prouidere credentes, eo quod Moſes eum potius exoraſſet. Tunc eorum quæ in deſerto ei cum ira locuti fuerant, pœnitentiam agentes ingemiſcebant: ita ut omnis populus in lachrymas prorũperet: & plus quàm ſermone dici poteſt, gemitus cum dolore proferret. Moſes autem conſolabatur eos: & licet dignus multis eſſe lachrymis uideretur, tamen amouebat eos à fletu, utq; magna uterẽtur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt. Volo autem conuerſationem primitus dicere Moſeos, eiusq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc legentes agnoſcant, qualia initia noſtri habuere maiores, & ſic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta ſunt autẽ hæc omnia ſicut ille reliquit, nihil nobis adĳcientibus ad ornatum, quod à Moſe relictum nõ eſt. Hoc tantum placuit nobis modo nouitatis inducere, ut ſecundũ genus nobis ſingula diſponantur: diſperſa nanq; ab illo in ſcriptis relicta ſunt, quemadmodum deum in ſingulis quibuſq; cõſuluit. Propterea namq; neceſſariũ iudicaui hæc prædicere, ne qua nobis à contribulibus hãc ſcripturam legentibus quæſtio generetur. Hic autem eſt ordo legum in noſtra conuerſatione competentium. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit, has de morib. & cauſis explanare & referre diſtuli: quod adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim: Dum Chananæorum terram poſſederitis, & ad uſum bonorum uacaueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes quæ deo placita ſunt, firmiſſimum pignus felicitatis habebitis: ſit una uobis ciuitas ſacra in terra Chananæorum in loco optimo, & uirtute præclaro, quancũq; deus ſibi per prophetã elegerit: & tẽplũ in ea ſit unũ, & altare unũ ex lapidibus non manu dolatis, ſed paſſim iacẽtibus, qui dealbati erũt, & ad decorẽ, & ad uidendum ualde puriſſimi: aſcenſus autem ad eum ſit non per gradus. In alia uero ciuitate nec altare, nec templum ſit. Deus enim unus, & genus Hebræorum eſt unum. Qui uero blaſphemauerit deũ, lapidatus ſuſpendatur per diem, & ſine honore turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem, in qua templum conſtituunt, ter in anno, à finibus terræ quam Hebræi tenuerint, quatenus deo & pro his quæ poſſident gratias referant, & de futuris preces effundant, & conuenientes ad inuicem tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim, ut ſemetipſos alterutrum contribules nõ ignorent, ſed ſua ſtudia ſibi communicent. Hoc autem eis ex hac ſocietate proueniet, ut & aſpectu & loquela memoriã ſui ſemper obtineãt. Si enim alterutris impermixti ſint, extranei ſibimet putabuntur. Sit autem & decima exceptio frugum uobis, præter eam, quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & Leuitis dari: quæ uendatur quidem per prouincias, & ad epulas miniſtretur, & hoſtias, quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt enim ex his quæ de terra naſcuntur, quã deus poſſidere uobis conceſſerit, ut ad honorem eius qui hæc tribuit, perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebranda. Nunq; enim ex his quæ de contumelia procedunt, diuinitas delectatur: nihil enim confuſione corporum peius eſt. Similiter autem ſiquis pro coitu canis, aut uenaticĳ aut cuſtodis gregum, mercedem acceperit, nunq; exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos, quos aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina nõ eſſe furanda, neq; æs denominatum alicui deo, ſumendũ. Nullus ueſtrũ texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enim ſolummodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniente uero multitudine in urbe ſacra ad immolãdũ, poſt ſeptẽ annos inſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenopegia, id

Vt una ciuitas ſacra fieret, et unũ templum

Deu. 16

Deu. 18

De mercede mulieris fornicariæ

Deu. 22

eſt,tabernaculorum defixio,ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali,unde poſ-
Deu.11 ſit audiri,leges omnibus legat:& neq; uxor,neq; filij audire prohibeantur,ſed neq; ſerui. Bonum eſt enim, ut animabus inſcriptæ leges, etiã memoria conſeruentur, qua nunq; deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt,non ualentes dicere,quod decreta legum ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam,utiq; prædicentes eis,quæ ſint paſſuri delinquẽtes,& animabus eorum inſcribentes,quæ præcipiunt per auditum,quatenus omnino in interioribus eorũ conPueri primũ diſcant legẽ Deu. 6 ſiſtat uoluntas legum:in qua cum deficiunt,autores ipſi ſuæ læſionis exiſtunt. Diſcant etiam pueri primum legem, quæ eſt doctrina optima, & cauſa felicitatis eximia. Secundo autem per ſingulos dies,mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei, quæ liberatis de terra Aegyptiaca conceſſit. Iuſta eſt enim naturaliter gratiarum actio,quæ refertur & pro compenſatione rerum iam factarum,& pro inuitatione futurarum. Inſcribenda uero & in ianuis ea,in quibus eis deus benefecerit,& brachijs ſingula quæq; declaranda,quæ uirtutem dei ualeant deſignare,& fauorem eius circa eos oſtẽdere,quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autem ſint in unaquaq; ciuitate uiri ſeptem, qui & uirtute, & iuſtitiæ ſtudio ſint eximij: unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeantur ex tribu Leuitarum. In omni autem honore qui in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeantur, ita ut illis præſentibus neq; blaſphemare,neq; aſpere agere liceat aliquibus:ſic utiq; reſpiciẽtibus pudorem dignorum hominum, tanquam ſi deum in illis cõtemnere uideantur. Iudices autem puri poteſtatem habeant pronunciandi, quodcunq; uidetur eis, niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe pro iudicij diuerſitate demonſtret,aut aliã cauſam proferat, per quam eos nõ bene iudicaſſe conuincat. Non enim lucrum attendentes aut dignitatem,conuenit iudicare, ſed iuſtitiam rebus omnibus præponentes. Nam hoc non agens, deum quilibet contemnere putatur, eumq; infirmiorem credere quàm illos,quibus cõtra iuſtitiam timore poteſtatis ſententia propria præſtare contendit. Dei enim uirtus,iuſtitia eſt. Quiſquis enim præſtat eis,qui aut non iuſte quærunt aliquid,aut non iuſte in dignitate ſunt conſtituti,illos potius deo potiores facit. Si uero iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare, quando multa talia ſolent hominibus prouenire, integram cauſam in urbem ſacram remittant: & cõueniẽtes põtifex & propheta & ſeniores,quæ eis uidentur iuſta,pronun-
Septem principes
Vni teſti non credendum cient. Vni teſti non credatur,ſed tribus,aut ad ultimum duobus:quorum teſtimonium uerum faciat uita prior. Mulierum teſtimonium nequaquam recipiendum propter leuitatẽ,& procacitatẽ generis earũ. Sed neq; ſerui teſtimoniũ perhibeant propter ignobilitatẽ animi: quos aut propter lucrũ, aut propter timorẽ ueriſimile poteſt credi nõ poſſe uere teſtari. Si quis aũt falſe teſtatus eſt,cõuictus ea patiatur, quæ paſſurus eſſet is,contra quem teſtimonium dixit. Si homicidio facto in aliqua urbe nõ inueniatur is qui fecit,ne in ſuſpicione ſit aliquis,quaſi hoc per odium perpetrauerit,quæratur quidem homicida cum multo ſtudio: quinetiã de eo nunciando proponãtur edicta. Cum uero nullus eum nunciauerit,principes ciuitatum uicinarum regionis illius, in qua cædes facta eſt, & ſeniores conuenientes metiantur à loco,ubi iacet mortuus,regionẽ:& pars quæ fuerit uicinior ciuitati,populi huius ementes uitulam,& deferentes ad uallem,& ad locum inutilem aratro & plantationibus,incidant ceruicem bouis:& ſumentes aquam laucnt manus ſuas ſuper caput bouis ſacerdotes,ſimul & Leuitæ & ſeniores illius ciuitatis,& exclament ab ho-

Serui non ſint teſtes Deu.19
Falſus teſtis puniendus
De homicidio facto Deu.21

micidio

micidio mundas ſe manus habere: & neq; geſſiſſe, neq; factori communicare: & in/
uocent deum ſibi propitium fore, & nunquam tam malam paſſionem in illa terra
contingere. Optima eſt, inquit, huiuſmodi diſpoſitio, & conuerſatio talis: nec uobis
alterius reipublicæ ſit affectus, ſed hanc diligite, dominas leges habentes, & ſecun/
dum eas omnia facientes. Satis enim eſt, ut deus ſit ueſter princeps. Si autem fue Deu. 17
rit uobis regis amor, ſit equidem iſte contribulis, ſitq; ei iuſtitiæ prouidentia ſem/ De rege
per, & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autẽ is legibus atq; deo plurimam ineſſe eligendo
ſapientiam, nihilq; gerat præter pontificis ſeniorumq; ſententiam: nec multas nu/
ptias uſurpet: neq; abundantiam ſectetur pecuniarum, nec ornatus equorum: qui/
bus rebus ſibi collatis, ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur autem etiam ſiquis ho
rum ſtudium habuerit, fieri ultra modum ueſtræ utilitatis potentior. Terminos Deu. 19
terræ moueri non liceat, nec propriæ nec alienæ, per quos uobis ſeruabitur pax: ſed
habeantur firmi in æternum poſiti, ſicut diuina ſententia, tanquam prælijs & ſedi/
tionibus ex hoc oriundis, dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neq;
procul eſt, ut trãſcendat leges, qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plan
tauerit, ſi ante quartum annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias Leu. 19
offerat, nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illarum eſt, dum natu/
ræ præter tempus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo, neq; proprio domino
competit ad edendum. Quarto uero anno uindemiã, & omne quod naſcitur (tunc
enim maturum eſt) colligens, ad ſacram deportet urbem: & cum decimis aliarũ fru/
gum expẽdat, cum amicis proprijs epulando, & cum pupillis & uiduis. Quinto au/
tem anno ſit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uineis plantat, De plantan/
non ſeminet eam: ſat enim eſt hoc, hanc enutrire germẽ, & laboribus aratri eſſe pri da uinea
uatam. Bobus terra aranda eſt, & nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt: ſed Bobus terram
proprium hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint munda, & impermixta: arandã, nec di
& non duobus aut tribus generibus ſeminetur. Non enim cõmunione diſſimilium uerſo genere
natura lætatur. Neq; iumenta permiſceantur, quæcunq; cognata non ſunt. Metue/ ſeminandam
bat enim tunc legislator, ne per hoc iniuria tranſiret ad homines, imitium à minori/ Deu. 22
bus & turpibus primo ſumẽs. Nihil enim huiuſmodi debet eſſe licitum, ex quo per
ſimilitudinem conuerſio quædam in communibus rebus habere poſſit acceſſum.
Qua propter de rebus uilibus leges negligentiam non habuerũt, ſcientes omnibus
prouidere, ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles. Metentes, inquit, & manipulos Deu. 24.
colligentes, non omnem decet meſſem excutere: ſed relinquere aliquos manipulos, Remanentes
qui ſint egentibus alimentum. Similiter autem & de uineis racemuſculos pauperi/ ſpicas non col
bus relinquendos, & oliuarum quendam fructum reſeruandum colligentibus, & e/ ligendas
ſcam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi
diligentia dominis utilis erit, quanta gratia ex indigentiũ ſatietate proueniet. Tunc
diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet, eorum qui nõ ſuæ tan
tummodo utilitati proſpiciunt, ſed etiam pro aliorum cibo cogitate noſcuntur.
Sed neq; boum ora dum ſpicas terunt in area, ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt, Deu. 25
ut qui ſimul laborauerunt in fructu, & circa natiuitatem eius fatigati ſunt, particípa/
re prohibeantur. Neq; poma matura cõtingere iter agentes arcendi ſunt, ſed tan
quam de proprijs eos debent permittere ſatiari, ſiue prouinciales ſint, ſiue peregri/
ni: & cum gaudio præbendũ eſt eis ad comedendum: portare uero nil liceat. Neq;
uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, guſtare prohibeant ſibimet occur/

rentes. Iniuſtum eſt enim bona quæ dei uoluntate ad uiuendum data ſunt,inuide-
re deſiderantibus ea comedere: dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit, &
mox abire feſtinet.Et licet aliqui per uerecundiam contingere non præſumant, ro-
gantes eos,cum ſint quidem Iſraelitæ tanquam ſocij,& propter cognationem pari
ter domini,& ex alio loco uenientes, & ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt, quæ
deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt,quæcunq; per be-
nignitatem tranſeuntibus conferuntur:quando deus ubertatem bonorum præſtat
hominibus:non ut utantur ſoli, ſed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo fauo-
rem ſuum circa Iſraeliticum populum, & felicitatis eorum adminiſtrationem alijs
apparere,cum eos ſuam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uero præter
hæc fecerit,quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit,& libe-
rum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit,fecit iniuriam digni-
tati. Bene, inquit, uobis erit expertis ærumnarũ Aegyptiarũ atq; deſerti, ſi habea-
tis curam eorum,qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericor-
dia & prouidentia dei,eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem
duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas,aliam quidem Leuitis, alteram uero
ad epulationes, tertiam quoq; per annum tertium expedit fieri ad diſtributionem
Deu.26 inopum, mulierumq; uiduarum & infantum pupillorum. Germina quoq; quæ-
cunq; prius naſci contingit,ad templũ perferant:& pro terra hæc proferente,quam
eis præſtitit poſſidere,deum benedicentes,ſacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent
celebrantes,horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc qui-
libet impleuerit,& omnes decimas unà cum primitijs,quas Leuitis ad epulandum
dari mos eſt, obtulerit, diſceſſurus domum ſtans è diuerſo templi gratias quidem
agat deo,qui eos ab Aegyptiorum iniuria liberauit:terraq; eis magna frui multaq;
conceſſit:teſtimoniumq; perhibeat quia decimas ſecundũ leges Moſi obtulit: exo-
retq; deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe, & communiter cum Hebræis
omnibus permanere:utq; ſeruet bona quæ dedit eis,& addat quęcunq; donare po
De uxoribus ducendis teſt. Vxores autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas, bonis parenti-
bus procreatas.Qui uero uirginem ducturus non eſt, ei non iungatur quam diſce-
Liberi non ducant ancillas dere ſuaſit ab alio, neq; contriſtet priorem maritum eius.Ancillas liberi non ducãt
uxores, nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentiam namq;
retinere decorum eſt,& congruum liberæ dignitati.Sed neq; fornicariæ ſequendæ
ſunt nuptiæ, pro quibus corporis iniurijs nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma di-
uinitas. Sic itaq; prudentia filiorũ erit libera, & ad rectitudinis uirtutem præpara-
ta,ſi non fuerint de turpibus nuptijs,neq; de concupiſcentia non legitime conueni-
Deu.24 entium procreati. Si quis uelut uirginem deſponderit, deinde non eam talem in-
ueniat,cauſam dicturus,ipſe quidem accuſet utens ad probationẽ documentis ſuis:
reſpõdeat autem puellæ pater aut frater,uel quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe
monſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam non eſſe culpabilem, cum accuſatore
permaneat, nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittendi eam, niſi magnæ
cauſæ præceſſerint, & contra quas nec reſpondere poſſit. Is uero qui audacter aut
petulanter cauſam puellæ uitij & derogationis intulerit, multa condemnetur qua-
draginta minus una plagarum,& quinquaginta ſiclos patri dare cogatur. Si uero
conuicerit puellam fuiſſe corruptam,ſi quidem popularis ſit, eo quod caſte uirgini
tatem uſq; ad legitimas nuptias nõ ſeruauerit,lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit na-
ta,uiua

ra,uiua protinus concremetur.Si quis duas uxores habuerit, & alia quidem in ho/
nore magno fuerit & fauore,aut propter pulchritudinẽ & amorem,aut ob aliã cau Deu.21
ſam,altera uero in minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius,cũ ſit iunior
illo qui ex alia procreatus eſt,petat propter patris fauorem quem circa matrem ha
bet,priuilegia ſenioris:quatenus duplicem ſubſtãtiæ paternæ partem accipiat,ſicut
in legibus diffinitum eſt,non ei concedatur.Iniuſtum nanq; eſt,ut qui natiuitate ſe
nior eſt,eo quod minus mater eius à patre diligatur,debita parte fraudetur. Qui Deu. 22
puellã corruperit ab alio deſponſatam,ſiquidẽ ſuadẽs ei, & ad corruptionẽ ſibi con
ſentientem habuerit,cum ea moriatur.Maligni enim ſunt utriq;:ille quidẽ,eo quod
turpitudinẽ puellam uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit, & nuptijs liberis hæc mala præ/
ferre coegerit:illa uero,quod ſemetipſam propter libidinẽ propriam,aut propter lu
crum ad contumeliã perſuaſa præbuerit. Si uero alicubi eam ſolam inueniens nul/
lo adiutore præſente compreſſerit, ſolus ipſe moriatur. Qui uirginem corruperit
nondum alicui deſponſatã,ipſe eam ducat uxorẽ.Si uero patri puellæ non placeat
ut ducat eam,quinquaginta ſiclos preciũ ſoluat iniuriæ.Ab uxore copulata ſibi uo/ *Diuortium uxoris*
lens quicunq; diſiungi propter quaſcunq; cauſas,quæ multis modis hominib.pro
uenire noſcuntur, ex ſcripto, quod nunq; cum ea conueniat,cõpromittat.Sic enim
habebit poteſtatẽ aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt.Si aũt & illo
moriente uoluerit eã prior uir recipere,nõ ei liceat.Quæ ſi ſine filijs fuerit à marito *Vt fratris de/*
derelicta,frater illius eam accipiat: & natũ filiũ mortui nomine uocans,hæreditatis *functi ſine fi/*
ſuæ nutriat ſucceſſorẽ.Hoc enim & publicis utilitatibus proderit,domibus minime *lijs uxorem*
deſtitutis,& cognatis poſſunt ſubſtãtiæ cõſeruari, & mulieribus releuatio calamita/ *quis accipiat*
tis auferri:quando priorum maritorũ proximis cõiunguntur.Si uero noluerit eam
ducere frater, ueniẽs mulier illa apud ſeniores teſtimoniũ huius rei perhibeat:quia
uolentem eam domi manere, & filium ex eo habere nõ ſuſcipit, iniuriã faciens fra
tris defuncti memoriæ. Requirentibus uero ſenioribus, pro qua cauſa nuptijs eius
abſtineat,ſiue maximã cauſam ſiue paruam dixerit, ad hoc ueniendũ eſt,ut ſoluẽs
uxor fratris caligulas illius uiri, & expuens in faciẽ eius dicat, hoc dignũ eſſe ab ea
pati,iniuriã defuncti memoriæ facientẽ.Et ille quidẽ à ſenioribus abſcedat,hoc ob/
probrium habens omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit, alij cuilibet ſe peten
tium nubat. Si quis captiuã ceperit uirginẽ,ſiue iam nuptã uolens ei copulari,non Deu.21
primitus liceat eius cubile cõmunionemq; cõtingere,anteq; illa radens caput ſuum
& lugubre ſchema percipiens,parentes defleat & amicos,quos in bello perdiderit:
quatenus de eorũ triſtitia ſatiata,ſic deinceps ad epulas cõuertatur & nuptias. Bo/
num eſt enim & iuſtũ accepturo,de qua filiũ habiturus eſt,ut eius ſatisfaciat uolun
tati:& non tantũmodo libidinẽ ſequens propriã,quod uxori futuræ charum poſſit *Luctus trigin*
eſſe cõtemnat. Triginta uero in luctu diebus expletis(ſufficiunt enim iſti dies ſapi/ *ta dierum pro*
entibus ad lacrymas amatorũ) tũc procedat ad nuptias.Si uero cupiditate plenus, *mortuis*
habere eam cõtemnat uxorẽ,ad ſeruitiũ eam deducere non habeat poteſtatẽ: ſed
ubicunq; uoluerit mulier ire,diſcedat,hanc libertatẽ habens. Quicunq; uero iuue *De parentum*
num contẽnunt parentes ſuos, & eis honorem non præbent, aut propter uerecun/ *contẽptoribus*
diam,aut propter inſipientiã iniuriam facientes eis,primũ quidem ſermonibus eos
moneant ipſi parentes (ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices) dicentes non ſe
propter delectationẽ fuiſſe coitu naturali permixtos, neq; pro augmento pecunia/
rum, dum eſſent facultates parenti utriq; cõmunes: ſed ut ipſi filios haberent, qui

eos in ſenectute gubernarent,& quibus egerent per eos haberent: quod dum cum gratia fiet,deo præcipue charum eſt. Adiiciant etiã hæc uerba,dicentes,fouẽtes ſtudio magno nutriuimus,nulliq; rei pepercimus, quæ ad ſalutem tuã tenderet,& utilitatem optimæ tibi eruditionis afferret:nunc aũt quoniã decet ueniam tribui iuuenum delictis,monemus te:reſipiſce in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es,& ad modũ temperamenti cõuertere:ſciens etiam deum ea quæ contra parentes præſumuntur, nimis ingrate ferre: quoniã & ipſe totius humani generis pater eſt,& unà cũ illis exhonorari uidetur, qui eandẽ appellationẽ habere noſcuntur.Indignũ ergo eſt à filiis ſuis hæc ſuſtinere,cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis,cuius te fili experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperetur audacia, ab obprobriis liberantur, quæ ex ignorantia proueniũt.Sic enim & legislator bonus inuenietur,& patres felices erunt:nõ uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uero parentũ ſermones atq; doctrina propter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebũtur,ſine pacis fœdere inimicas ſibi facict leges,cum frequentibus cõtra parentes præſumptionibus incitatur. Is enim,inquit,eiectus extra urbẽ, ſequente multitudine,lignoq; ſuſpenſus,& permanens tota die ad uiſionẽ cunctorum,nocte ſepeliatur: ſicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus,decernũtur.

Etiã hoſtes ſepeliendos eſſe

Sepeliãtur aũt & hoſtes,& nullus mortuus expers iaccat ſepulturæ,ſoluẽs pœnam ultra iuſtitiã.Nulli uero Hebræorũ ad uſuras liceat fœnerari, neq; cibum,neq; potum.Non enim iuſtũ eſt à contribule redditus ſuſtinere, ſed ſolatiũ utilitatis eius lucrum eſſe decernere:& gratiarũ actionem, & recõpenſationem à deo referendã pro benignitate ſufficere. Qui uero accepint ſiue pecunias,ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos, reminiſcentes deũ, hæc cum dilectione reſtituant, tanq; reponentes in propriis loculis,& iterũ cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui uero circa redditionem impudentes extiterint,nõ in domos eorũ eſt introeundũ, pignusq; ſumendũ, anteq; ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim à foris ſumendũ eſt:& ei debitor per ſe portare debet,nihil reſiſtẽs ei,qui cum auxilio legis ad eum uenit.Siquidẽ idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt,teneat illud creditor, quoaduſq; reſtituat quod debetur: ſi uero pauper eſt,reſtituat anteq; ſol occũbat, & maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta,ita ut eam habeat ad ſoporẽ: quando naturaliter paupertũ deus miſereatur.

Deu.24

Mola uero & uaſa ei cõgrua non ſunt accipienda pro pignore, ne inſtrumentis ne ceſſariis ad ciborũ alimenta priuentur, & pro egeſtate peſſimũ aliquid patiantur.

De furto

In furto hominis,pœna ſit mortis:qui uero aurum aut argentũ abſtulerit,condemnetur in duplum.Qui iumentũ rapuerit,damno quadrupli cõdemnetur,præter bouem purum:hoc enim quincuplũ ſoluat.Qui uero ad ſoluenda multa fuerit inops, ſit ſeruus eorum,quibus eſt cõdemnatus. Si quis fuerit contribuli uenditus,ſex annis ſeruiat:ſeptimo aũt liber abſcedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit, inſtante

Deu.22

anno iubileo,qui eſt quinquageſimus, liber efficiatur cum uxore ſimul & filiis. Si quis aũt aurum uel argentũ per uiam inuenerit,quærat eũ qui perdidit, præconẽq; mittens,in quo eum loco inuenit,reſtituat:& ex alieno damno non bonam utilitatem eſſe decernat.Similiter autem & de pecudibus,quæcũq; in deſerto errare conpererit,non inuento repente domino,apud ſe reſeruet:teſtem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertranſire, cum iumentum alicuius tempeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe, ſed alleuet illud,& proprio adiuuando labore

bore,ei adiutor exiſtat. Vias autem ignorantibus demonſtrandas, & non riſum actitantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentem. Percuſſus in lite quis,ubi non eſt ferrum, repente mactetur:idem patiente eo qui percuſſit,quod fecit. Si uero portatus ad domum propriam qui percuſſus eſt,ægrotet diebus multis,deinde moriatur, ſit innocens qui percuſſit. Sanato aũt illo,& multas expenſas in ægritudine faciẽte,reſtituat uniuerſa percuſſor, quæcũq; in uulneris ſanandi tempus expendit,& quæcunq; medicis erogauit. Qui mulierem prægnantẽ calce percuſſerit,ſiquidem abortiuum fecerit mulier,pecunijs à iudicibus condemnetur,tanq; per corruptionẽ uentris augmentum plebis faciens detrimentum. Dentur aũt & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga, & ipſe moriatur:animamq; pro anima cenſente lege ponendã. Venenũ neq; mortiferum, neq; quod ad alias ſit utile læſiones,ullus Iſraelitarũ habeat. Si uero inueniatur quiſq; hoc poſſidere,moriatur: hoc patiens, quod erãt toleraturi illi,contra quos uenenum probatur eſſe confectũ. Qui excæcauerit quenq;, ſimilia pariatur: priuetur, q̃ priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui excæcatus eſt. Leges etiã illi dant licentiam,qui paſſus eſt, æſtimare caſum paſſionis ſuæ:& concedentes ſunt,ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem cornu percutientẽ dominus interficiat. Si uero aliquem interficiat percutiẽs taurus, ipſe quidẽ lapidatus moriatur,& neq; ad cibum utilis habeatur. Si uero culpabilis etiam approbetur dominus, præſcius eius naturæ,nec cauens,& ipſe moriatur:tanq; ipſe eius qui à boue peremptus eſt, autor mortis extiterit. Si uero ſeruum uel ancillã bos perimat,ipſe quidẽ lapidetur: triginta uero ſiclos eius domino,lapidati dominus dare damnetur. Bos aũt ſi à boue percuſſus mortuus fuerit,uẽdatur & qui mortuus eſt,& qui percuſſit:& precium amborũ eorũ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteum,ſiue lacũ effodiunt, diligẽtiam habeant,ut tabularũ illic faciant tegumentũ:non ut aliqui haurire prohibeãtur,ſed ut nullum ſit ibi cadendi periculũ. Et ſi in huiuſmodi profunditatẽ non clauſam incidens iumentũ alicuius moriatur,eius precium domino proprio ſoluendũ. Circundanda eſt quoq; maceria in puteis,ſiue lacubus,quę pro muro ſit,quatenus non ſinat illic deuolutos extingui. Depoſitum ſi quis acceperit,tanq; rem ſacram,aut diuinam ita cuſtodiat:nullusq; fraudare creditorem ſtudeat,neq; uir,neq; mulier,nec ſi immenſam auri lucraturus ſit quantitatẽ: ſpernens quaſi nullus ſit, qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit,unũquenq; ſuam conſcientiã ſcientem bene agere:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficientẽ uniuerſa gerere, quæ ab alijs poſſint laudis præmia cõdonare,& maxime reſpicientem ad deũ, quem nullus malignorũ latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe perdiderit,cui creditũ eſt depoſitum,ueniens ad ſeptem iudices,iuret deũ,quod neq; eius cõſilio uel malitia perijt,neq; aliqua rei perditæ parte ſit uſus:& inculpabilis tunc abſcedat. Si uero uel in aliqua parte uſus fuerit,rem ſibi creditã ipſe perdat: etiã uniuerſa & quæcunq; accepit,reddere condemnetur. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt,ita & ſi quis mercedem fraudet operantiũ corporibus ſuis,habeatur odibilis. Vnde nõ eſt fraudãda uiri pauperis merces:ſcientibus uniuerſis, quod pro terra alijſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præbuit. Sed neq; differenda ſolutio eſt,ſed ſub die præbenda: tanq; nolente deo fraudari quenq; uſu laboris ſui. Pro iniuſtitia patrũ non debere filios puniri, ſed propter ſuã potius uirtutẽ eis miſericordia præbenda eſt,non læſio,quod filij peſſimorum fuere patrũ:neq; odio habendi ſunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt

Lex percuſſorum

De boue cornupeta

Exodi 21

Deu. 24.

Filij pro parentibus non ſunt puniendi

repenſanda peccata, cum multa iuuenes extra noſtram doctrinam ſibimet arro/
gent per ſuperbiã,nolẽtes quæ ſunt utilia doceri,& coitũ fugere:per quẽ unà ſecũ &
maſculi uirtutẽ,& fructũ filiorũ procreationis amittũt,quẽ nobis hominibus ad au
gmentũ generis præbuit deus: quãdo hoc uelut in nece futurorũ filiorum agitur,&
per hoc eorũ exterminatur initiũ.Nam ſicut animæ illorum debilitãtur, ita & quæ
ſunt corporis permutãtur. Similiter aũt quicquid putatur eſſe uidẽtibus mõſtruo/
ſum,nõ liceat fieri neq; de hominibus,neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiquidẽ uo
bis legũ ueſtræ reipub. ſit pacifica cõſtitutio:& deus propitius eius decorẽ inuiolabi
lem cõſeruabit:nullũq; fiat tẽpus,quo in aliquo aliquis hęc innouet,& in cõtrarium
Leges bel/ lorum mutet. Quia uero neceſſe eſt humanũ genus incõſiderata pericula,aut uoluntarias
turbas incidere,etiã de his breuia proloquamur: quatenus præſciẽtes quæ oportet
fieri,ad opus ſalutis ſitis idonei, & nõ tunc requirẽtes quæ uos cõueniat facere, mi/
nus inſtructi temporibus ſuccũbatis. Terrã quã uobis ſine laboribus prębuit deus
& ſine uirtutũ exercitatione conceſſit, præſtitit quidẽ ut ea ſine bello fruamini:neq;
aliįs in ea contra uos bellantibus,neq; inteſtina ſeditione concuſſis: per quam con/
traria ueſtris patribus gerentes,quæ ab illis cuſtodita ſunt perdatis:ſed utentes bo/
nis legibus quas uobis deus præbuit, perſiſtatis. Si uero caſus belli aut nunc uo/
bis,aut ueſtris filįs poſtea forte prouenerit,extra terminum hoc agatur. Belli uero
legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes. Ante arma nanq; bonum
Deu.20 eſt apud eos uti ſermonibus declarantibus, quoniam & militiam copioſam haben
tes,& equos,& arma,& ante hæc propitiũ deum,& uobiſcum pariter dimicantem,
tamen petitis,ut nequaquam cum eis pugnare debeatis,ne res eorum auferre coga
mini. Et ſiquidem conſentiunt, bonum uobis eſt ſeruare pacem: ſi uero confiden/
tes in ſe,quaſi uirtute præcellant,& uos uexare conantur,exercitum ſuper eos indu
cite, principe quidẽ utentes omnipotente deo: ſubprincipẽ uero conſtituite unum,
qui cunctos uirtute præcellat.Multorũ namq; principatus,his qui agere quicquam
celeriter cõpelluntur,impedimẽtum eſt,& potius nouit nocere q̃ iuuare. Exercitus
autem ducatur mundus,& inter omnes corporis robore,& animi audacia præpoſi
tus:timidi uero diſcernendi ſunt,ne dum circa congreſſionẽ belli cõuertuntur ad fu
gam,hoſtibus magis uires adįciant. Eos qui nuper ædificauerunt domus,quibus
tempus annale non fuit ad fruendũ,& qui plantauerũt,& nec dum participati ſunt
fructibus,in prouincia dimittendos:ſed etiam eos qui ſponſi ſunt,& qui nuper uxo
res duxerunt:ne deſiderio earũ parcentes uitæ,& ſeruantes ſemetipſos,ut illis fruan
tur,arma tractare contẽnant.Cũ uero caſtra,inquit,ducitis,prouidete ne quid ma/
Arbores fru/ ctiferas non in cidendas li geratis. Obſidentes uero ciuitates,& lignis egentes ad machinarũ opus, non in/
cidatis arbores terræ fructiferas:ſed parciţe,ſcientes eas à deo pro utilitate hominũ
eſſe productas:quæ ſi uocẽ haberent,iurgiũ uobis inferrent:quia cum non ſit in eis
cauſa bellorũ,inique ſectionis præiudicia patiãtur:& ſi uirtus eis foret,etiam demi/
grarẽt,& in aliam terrã decederent. Vincentes aũt in pugna,rebelles occidite:alios
uero ad tributa reddenda ſeruate,abſq; gente ſcilicet Chananæa.Hos enim cum o/
mni domo cunctos oportet exterminare. Cuſtodite autem in bello præcipue, ut
neq; mulier utatur inſtrumento uirili,neq; uir tunica muliebri. Huiuſmodi ſiqui/
dem Moſes Hebræorum rempublicã dereliquit. Leges aũt prius quadrageſimo
Deu.27 anno conſcriptas tradidit,de quibus in alia ſum conſcriptione dicturus. Reliquis
uero diebus frequenter eis benedictiones per eccleſias dedit: & ſuper eos qui non

legitime

legitime uiuerent,ſed quæ in eis ſunt definita tranſcenderent,maledictiones impoſuit:deinde hexametrum eis carmen effecit,quod in libro dereliquit in ſacrario conſeruandum,eloquium cõtinens futurorum, ſecundum quod omnia facta ſunt atq; fient,nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam,in qua & decem uerba duabus tabulis cõſcripta recondidit, & tabernaculum tradidit ſacerdotibus: & populum adhortatus eſt,ut dum obtinerẽt terram, & collocarentur in ea, Amalechitarum non obliuiſcerentur iniuriam : & caſtrametati ſuper eos, pœnam de eis ſumerent,eo quod eos in deſerto afflixiſſent. Capta uero terra Chananæorum,omnem eius multitudinem perimi iuſſit: & altare erigendum, quod ad ſolis reſpiceret ortum:non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes: Garizeo quidem à dextris poſito,à leuo autem eo qui Hebal nuncupatur:diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus,& cum eis Leuitis & ſacerdotibus,primum quidem eos qui in monte Garizeo eſſent orare ſanciuit, bona ſuper eos accedere, qui circa religionem dei legumq; cuſtodiã ſtudium haberent,ne offenderent in his quæ Moſes imperauit, & his fauere alias tribus: rurſumq; his orantibus, ſex alias reſpondere benedicentes:deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta,& in eorum cõfirmatione ſibi tribus adinuicem conſonare. Cõſcripſit autem benedictiones & maledictiones eorum, ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in altaris latere utroq; conſcripſit,ſtante populo,& ſecũ ſacrificia & holocauſta celebrante,quod nequaquam ulterius fecit.Hæc ergo cõſtituit Moſes,& Hebræorum gens hæc mandata ſequendo conſiſtit. Altera uero die populum cum mulieribus & infantibus in eccleſiam conuocauit,ita ut etiam famuli adeſſent, & ei iuſiurãdum pro legum cuſtodia celebrarent,ut de deo perfecte cogitantes,neq; cognatis fauentes, neq; terrore permoti,neq; aliam quamlibet fortiorem cauſam quàm legum cuſtodiam arbitrantes, earum præcepta tranſcenderent: ſed ſiue quiſquam eorum conſanguineus tentaret huius conuerſationis iura confundere, ſiue ciuitas foret, in eis ulciſcerentur & ſingulariter & communiter:& cum eis prævalerẽt,etiam fundamenta ſubuerterent,ut neq; pauimentum contemnentium, ſi eſſet poſſibile, remaneret: ſi uero nequirent ferre tormentum, hoc ipſum oſtenderent, quia non ſua uoluntate feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autem eos quemadmodum ſacrificia præcipue deo placerent, & quomodo præliantes digni fierent utentes cõiectura lapidum,de quibus primitus declaraui. Prophetauit autem & Ieſus præſente Moſe.Igitur Moſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda:in bellis ſimulq; in pace tractans, legibusq; compoſitis,& diſtributis reipublicæ pariter ornamentis,ait,quia ei diuinitas indicauerit, ſi trãſgrederentur eius religionem Hebræi,experirentur aduerſa:ita ut eorum terra armis hoſtium compleretur,& urbes deſtruerẽtur,& templũ concremaretur,& uiri uenditi ſeruituri forent, nullo eorum calamitatibus miſerante: eosq; cũ talia ſuſtinerent,fruſtra eſſe pœnis uſuros.Deus tamen,inquit,qui uos creauit,& ciuitates ciuibus ueſtris templumq; reſtituet,eritq; harum rerũ calamitas non ſemel ſed ſæpius affutura.His dictis, exhortatus eſt Ieſum ad Chananæos exercitũ ducere,tanq; deo cooperante in his quæcunq; tentarent:& omni multitudini benedicens,quoniam ego, inquit,ad noſtros pergo maiores,& deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidẽ ei adhuc uiuẽs uobisq; preſens refero,propter prouidentiã eius, quam non propter libertatẽ ſolummodo ueſtram gerẽs,ſed etiam pro muneribus optimis ſemper exhibuit:laborantiq; mihi, & omnem

Deu 31.32.33

Deu.27.28.

Eccleſiã Moſes conuocat

Ieſus prophetat

Prophetia Moſis.

& omnem ſollícitudinẽ adhibenti pro meliori ueſtra conuerſatione,ſua ſolatia non negauit,& in omnibus placidũ nobis præbuit ſemetipſum: magis aũt ipſe fuit, qui etiam bonam cogitationẽ dedit, finem conceſſit, me utens ſubprincipe pariter & miniſtro,in quo ueſtrum populũ uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei,cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis,moriens optimũ iudicaui, & ipſe utiq; hoc debitũ deo reſtituens,& uobis ad memoriã derelinquens:quia colere uos ſemper hunc oportet,& honorare: & leges rerũ omniũ quas præſtitit,placidusq; permanens adhuc præbebit tanq; optima dona ſeruare:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus,qui legislatori facit iniuriã,& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur.Deũ uero non prouocetis ad iracundiã legibus neglectis,quas ipſe deliberauit uobis.Hæc aũt Moſe ad finem uitæ dicẽte,& cum benedictione ſingulis tribubus futura prophetante,populus ceſſit cunctus ad lachrymas:ut etiã mulieres tundentes ſua pectora,demonſtrarent in eius morte lugubrem paſſionem.Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam triſtitiã inualidi forẽt, declarabant, quoniam & ipſi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipſam infantiam ſentiebant. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærumna magna & triſtitia.Alij nanq; ſcientes quali autore priuarentur,de futuro lugebant: alijs uero maximus ob hoc inerat luctus,quoniã cum nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutẽ, tali principe fraudabãtur.Nimietatẽ uero gemitus populi atq; dolorũ,cõpcere poterit unuſquiſq; ex eo,quod tunc ipſi legislatori proueniſſe dinoſcitur.Nam dum omni tempore ſuaderet,non oportere quenq; pro futura deijci morte, tanq; hoc uolũtate & legis natura ferente:in his tamen quæ gerebãtur à populo,uictus eſt ut defleret.Igitur properantẽ quò erat auferendus,cuncti cum lachrymis ſequebantur.Et Moſes alios quidẽ,manu ſilentiũ faciens, procul quietos manere præcepit: proximos aũt ſuis conſolabatur ſermonibus,ne ſequentes lugubrẽ ei facerent finẽ.Illi uero etiam hoc præſtandũ iudicantes,ut propria uoluntate diſcederet, ſemetipſos in alijs locis retinuere flentes,& abeuntẽ lachrymis currentibus intuentes:quẽ ſolũmodo ſenio-
Deu.34. res deduxetunt,& pontifex Eleazarus,& princeps Ieſus. Cumq; ueniſſet ad montem qui uocatur Abarim,qui eſt excelſus,& è diuerſo poſitus Hiericho,terrã optimam Chananæorum & amplam intuentibus ad uidendum præbens, ſeniores dimiſit.Et dum ualediceret Eleazaro & Ieſu, eisq; adhuc loqueretur, nube ſubito ſuper eum aſtante;in quadam conualle ſublatus eſt. Scriptum eſt autem in ſacris libris,eum fuiſſe mortuum propter metum, ne propter excellentiam uirtutis quæ e-
Annũ uitæ Moſi centum & uiginti rat circa eum,ad diuinitatẽ abiſſe putaretur. Vixit autem omne tempus annorum uiginti & centum,ex quibus à parte tertia princeps fuit, minus uno menſe. Defunctus eſt autem ultimo mẽſe anni,qui à Macedonibus uocatur diſtrus, apud nos autem adar menſis initium eſt:ſapientia cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore ſuperãs,& optime his quæ intelligebat utens:ad dicendum uero & ad loquendum populo ualde gratiſſimus, & alia multa bona poſſidendo nimis idoneus, ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus, ut neq; eſſe in eius anima putarentur, ſed ſolummodo earum nomina ſciret, & in alijs potius, quàm in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit, propheta uero qualis ille, alter nullus, ita ut quicquid eũ contigiſſet loqui,deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus:& nunquam Hebræos triſtitiæ magnitudo tanta detinuit, quanta fuit in tranſitu Moſi. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti, ſed etiã qui

eius

eius legebant leges, quæſtionesq; uehementiſſimas faciebant, & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moſeos declaratus à nobis hoc modo ſufficiat.

☙ FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVINTVS

Ieſus Moſe mortuo ductor exercitus trāſito Iordane euertit Hiericho, ſeruata tantū Raab. Achar ob furtū occiditur, dum ob eius maleficiū, multi Iſraelitæ cecidiſſent, ultore deo: deq; ciuitate Ain expugnata, prædaq; inde direpta. Caput I

MOSE itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Ieſus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, & luctu quieſcente, præcepit ut populus eſſet præparatus ad expeditum: miſitq; exploratores ad Hiericho, qui & uirtutem eorum, & quam ipſi uoluntatem habere uiderentur, agnoſcerēt. Ipſe uero diſponebat exercitum, tanquam Iordanem opportuno tempore tranſiturus: & conuocans principes tribuum Ruben & Gad, & præfules Manaſſe (nam & huius tribus mediam partem in Amorræa aſcripſerat habitare, quæ eſt Chananæorum terræ pars ſeptima) commemorabat eis quæcūq; Moſi promiſiſſent: atq; poſcebat, ut præſto eſſent illius prouidentiæ, qui neq; dum moreretur circa eos defeciſſet: & utilitati cōmuni ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat pronis mentibus exhiberent: & ſequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem acceſſit in ſtadijs ſexaginta. Cumq; fuiſſet illic caſtrametatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebantur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius omnē urbem eorum licenter conſiderauerunt, ſimul & muros, quicunque fortes, & qui non ita cauti eſſe uiderentur: ſed & portas, quæ dum eſſent fragiles, opportunum præberent inuaſuris introitum. Non autem curabant ciues, quicunq; uidebant eos iſta conſiderare, putantes uiſionis gratia peregrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula perſcrutari, non uoluntate tamen hoſtili. Cumq; ueſpere factum fuiſſet, & deſcendentes in habitaculum quoddam muro uicinum ueniſſent, in quo etiam cœnaturi erant, eſſetq; eis iam diſcedendi cura, nunciatum eſt regi cœnanti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes eſſent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia conſtituti. Ille uero repente eos præcepit comprehenſos adduci, ut eos torquens agnoſceret, quid agere uolentes adeſſent. Cumq; inuaſionem eorum Raab agnoſceret (nam ſupra murum ſtipulam liniſiccabat) exploratores quidem illic abſcondit. His autem qui miſſi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint ante paululum quàm ſol occumberet apud eam, & cœnantes abſceſſerint. Quos ſi timorem ciuitati, & regi periculum ferentes ueniſſe putarent, ſine labore eos comprehenderent perſequentes. Illi uero muliere ita loquēte, nullum eius arbitrati dolum diſceſſerunt, neq; perſcrutantes habitaculū eius. Cumq; perrexiſſent per uias per quas eos præcipue ire credebant, & quæ ducerent ad uada Iordanis, & nullum ſignum agnoſcerent, à labore quieuerunt. Tumultu aūt ſedato, Raab deducens uiros, & periculū pro eorum ſalute faciens ſuū, quæ ſi capi in eorū occultatione potuiſſet, nequaq; ſupplicia regis euaſiſſet, ſed cū omni domo peſſime deperiſſet, rogabat ut haberent ſui memoriā: & dum Chananæorum terram obtinerent, huius ſalutis

Ioſue 2

Ioſue exploratores mittit

Exploratores Hierico

Raab meretricis beneficentia

ſalutis repẽſationẽ eos ſibi conferre poſcebat. Quo facto, dimiſit abire eos ad propria: iurantes, ut eam liberarent, & qui cum ea forent, dum ueniẽtes in ciuitatem uaſtarent eam, & omnes habitatores eius ſecundum ſententiam apud ſe præfinitam unà perimerent. Hæc enim illa ſe ſcire dicebat, ſignis dei uirtute monſtratis. At illi & de præſentibus gratias referentes, & de futuris iurabant opere ſe repenſaturos fore: & ſuadebant, ut dum ſentiret capiendam ciuitatem, omnem poſſeſſionem ſuam atq; domeſticos in illo habitaculo reconderet, & ante ianuas coccineum funem appenderet, quatenus ſciens domũ princeps, ne quid ei mali fieret, cuſtodiret. Adiiciebant enim: Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus ſolatio liberati. Si quis uero pugnando ceciderit tuorũ aut tu, nequaquam nobis hoc aſcribas, quia propter deum quem iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurandi tranſgreſſione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimiſſi per murum: & ad ſuos peruenientes, nunciauerunt quæcunque in urbe geſſiſſent. Ieſus autem pontifici Eleazaro & ſenioribus dixit quæ fuerant ab exploratoribus iura-
Ioſue 3 ta Raab, qui iuſiurandum ſua quoque ſententia firmauerunt. Metuente uero duce tranſitum fluminis, cum eſſet grandis eius impetus, & neq; pontibus tranſiretur: nam primitus nõ erat iunctus: qui etiam ſi uellet ei pontem facere, nequaquam ſe arbitrabatur propter hoſtes habere permiſſionem, inter hæc deus tranſibilem fluuium fieri ei compromiſit, magnitudinem eius imminuens: Et duobus trãſactis diebus, Ieſus tranſpoſuit cunctum exercitum, totamq; multitudinẽ, tali modo: Præcedebant quidem ſacerdotes habentes arcam, deinde Leuitæ, tabernaculum & uaſa quæ ad ſacrificiorum miniſteria ſunt neceſſaria deferentes. Sequebatur autẽ Leuitas per tribus ſuas omnis exercitus, habens in medio infantes atq; mulieres. Metuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine. Cumq; ſacerdotibus primis introeuntibus meabilis iam fluuius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, alueo uero (eo quod non multus eſſet fluctus) quaſi ad ſicci pauimenti inſtar expoſito, omnes iam confidenter fluuiũ tranſmeabant: & qualem eum deus futurum eſſe prædixerat, talem eſſe conſpiciebant. Steterunt autem in medio ſacerdotes, donec turba tranſiret, & ſecuritatem attingeret. Omnibus itaq; tranſeuntibus, egreſſi ſunt ſacerdotes, liberum iam fluuium relinquentes, ut more ſuo diſcurreret. Et fluuius quidem egreſſis Hebræis denuo creuit, & magnitudinem ſuam recepit. Illis ue-
Ioſue 4 ro quinquaginta ſtadijs præcedentibus, exercitus uſq; ad decem ſtadia Hiericontis acceſſit. Ieſus autem altare ex lapidibus, quos ſinguli principes tribuum tulerant de profundo Iordanis, iubente propheta cõſtituẽs, pro futuro ſigno interrupti fluminis, ſuper eum ſacrificauit deo: & feſtiuitatem Paſchæ in illo loco cunctus popu-
Ioſue 5 lus celebrauit: & omniũ quæ eis deerant primitus, facillime tunc abundabant. Nam & meſſem iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentiſſima poſſidebant. Tunc etenim eis etiam cibus mannæ defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cum hæc uero Iſraelitæ facerent, & Chananæi nequaquam contra eos exirent, ſed clauſi muro quieſcerent, Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prima die feſti-
Obſidio urbis Hiericho uitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam undiq; pars erat armatorum cuſtodientium. Aliiq; ſacerdotes præcedebant ſeptem buccinis ſuis tubas mittentes: rogabantq; ſimul exercitum, ut uiriliter circuirent murum, ſenioribus ſuis ſequentibus, & tubas mittentibus ſolũmodo ſacerdotibus. Quo geſto, ea die nihil amplius faciẽtes, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumq; hoc ſex diebus feciſſent, ſeptimo die omnem

populum

populum colligens armatorum Ieſus,captiuitatem urbis annunciauit:& quia eis illa die deus eam ſine labore contraderet,muris eius ſponte proſtratis,omnia tamen occidenda quæcunq; animũ potuiſſent habere præcepit, & nullo labore ab hoſtiũ nece quieſcendum: & ut neq; miſericordia cædendi,neq; circa prædam uacandam fugientes contemnerẽt inimicos,ſed animantia cuncta perimerent,& nihil ad uſum propriæ uoluptatis auferrent:aurum uero uel argentũ quodcunq; inueniretur, iuſſit auferri,ut deo præcipuæ geſtorum primitiæ ſeruarentur, quæ primũ fuiſſent ciuitate ſubacta perceptæ:ſolam uero Raab liberandam decreuerunt,& generationem eius,eo quod exploratores ei præbuerant iuſiurandũ.Hæc dicens Ieſus,atq; diſponens exercitum,deduxit ad ciuitatem.Circuibant autem iterum urbem arca præcedente,& ſacerdotibus ad opus populũ commonentibus.Cumq; ſepties circuiſſent, *Ioſue 6*
& paulatim quieuiſſent, repente cecidit murus: neque machina, neque alia uiolentia muro ab Hebræis illata. Illi uero ingredientes urbem Hiericho omnes in ea peremerunt,inopinabilem muri ruinam obſtupeſcentes,mentibus utiq; eorũ ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera cõſtipati,& in domibus apprehenſi,nulliq; penitus parcebatur: ſed omnes pariter occidebant,uſq; ad mulieres etiam infantes:eratq; ciuitas plena mortuorũ corporibus, & nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem uero cunctam incenderunt,ſimul & regionem. Raab uero ad illud cœnaculum cũ ſuis confugientem, exploratores eripuerunt. Quam dũ ad ſe Ieſus uenire feciſſet, gratias egit pro exploratorũ ſalute, & pro tali beneficio dixit non ſe retributionibus fore minorem: donauitq; eam repente multis agris,& rebus maximis honorauit. Si quem uero locum ciuitatis per tranſibat, ignis eum deſtruebat, & ſuper habitatores eius decidebat. Sed & ſi quis uaſtatam poſtea uellet inſtruere, maledixit:quatenus qui fundamenta murorũ iaceret,priore filio careret:qui uero perficeret,& nouiſſimũ ſimul amitteret.Hoc uero maledictũ non neglexit diuinitas,ſed in poſteris dicturus ſum paſſionem,quæ propterea facta aduenerit.Congregata eſt igitur innumera multitudo argenti ſimul & auri,necnon & æris,cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe, nec ad utilitatem propriam eam diripuiſſe. Et hæc quidem Ieſus ſacerdotibus theſaurorũ reconden/da contradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero quidam Zebedæi *Ioſue 7*
filius ex tribu Iuda dum inueniſſet chlamydem regiam totam auro contextam, habentem auri mazam, hoc eſt ſiclorũ pondo ducenta:crudele iudicans,ſi is qui periculum habuerat,lucrum inueniens quod in ſua utilitate conferret,daret hoc deo,& nõ magis egenti: foueam faciens ualde profundam in ſuo tabernaculo, ſuffodit eã: latere ſe iudicans deum, ſicut potuit latere commilitones. Vocatus eſt autem locus, in quo caſtrametatus eſt Ieſus, Galgala, quod nomen ſignificat libertatem. Tranſeuntes enim fluuiũ,iam ſemetipſos ab Aegyptijs,& ab ærumnis deſerti, confidebant eſſe ſecuros. Poſt paucos uero dies uaſtationis Hiericho, miſit Ieſus triginta milia armatorum in ciuitatem Ain poſitam ſuper Hiericho,quatenus dimicarent.Et congreſſis hoſtibus, ceciderunt Hebræorũ uiri ſex & triginta. Cumq; hoc nunciatum fuiſſet Iſraelitis,magnam triſtitiam & crudelem anguſtiam protinus habuerunt:& non tantũ propter cognatos amiſſos,licet omnes uiri boni & nimis exercitati periſſent,quantum propter deſperationem ſuam. Credentes enim iam ſe terram obtinuiſſe,& à prælijs iam exercitum uacare,hoc deo taliter permittente,potiores inopinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſuperinduentes ſtolis ſuis,tota die erãt

in luctu & lacrymis conſtituti: nulli requirentes cibum: caſu ſiquidem qui contige-
rat grauiſſime uidebantur afflicti. Videns autem Ieſus exercitum ita percuſſum,
& ex omnib. iam rebus peſſima deſperatione deiectũ, audacter acceſſit ad deum,
& ait: Non noſtra petulantia uenimus ut hãc terram armis ſubijceremus, ſed Moſe
famulo tuo ad hoc nos adhortante proceſſimus, dum multis ſignis poſſeſſionem
huius terræ præbiturum te nobis eſſe promiſeris: & exercitum armis hoſtium face
re meliorem. Quæ ſunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter
ſpem decepti uidemur, & tanquam non firma ſint tua promiſſa quæ Moſes prædi
xit afficimur, & deterior nunc de futuris metus nos deſperabiles habet, primo expe
rimento talia ſuſtinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus eſt malis his adhi-
bere medicinã, & præſenti noſtræ triſtitiæ præbere uictoriam, etiam de futura de-
ſperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Ieſus pronus in terra iacens, depre
cabatur deum. Cui reſponſio à deo data eſt, ut ſurgeret & exercitum à ſua pollu-
tione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem nunc
ſuper eos eueniſſe dicebat: ſorte uero requireretur qui fecerat: ac cum puniretur, ui-
ctoria eis ſemper de hoſtibus proueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat, &
uocãs Eleazarũ pontificem, & principes tribuum, ſortem per eos mittebat. Cumq;
hoc delictum in tribu Iuda factum eſſe declararetur, rurſum per genus ſortem mi-
ſit, & ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per
unumquemq; uirum inquiſitiõe facta, apprehenſus eſt Achar. Ille uero cum non
potuiſſet negare deo, dum eum ita conſtrixiſſe probabatur, furtum confeſſus eſt,
& protulit in medium ueſtem. Et ille quidem repente peremptus, turpem pœnam
Ioſue 8 & incunctanter congruam ſuæ præſumptioni meruit ſepulturam. Ieſus autem
purgatum exercitum deduxit ad Ain urbem: & nocte circa ciuitatem inſidijs cõſti-
tutis, diluculo cum hoſtibus eſt cõgreſſus. Illis autem cum fiducia propter priorem
uictoriam ſuper eos euntibus, ſimulãdo ſe recedere populus Hebræorum hoc mo
do longius eos quaſi perſequentes traxit: quia illi de ciuitate, & tanquam de uicto-
ria erant confidentes. Dum uero reſtitiſſet exercitus contra faciem eorũ, dediſſetq;
ſigna quæ cõſtituerat eis quos in inſidijs collocauerat eoſq; excitaſſet ad pugnam,
tunc illi ciuitatem ingreſſi ſunt, dum eſſent circa muros ciues intẽti, aliqui uero & cir
caaſpectum eorum qui egreſſi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem
ceperunt, & omnes occurrentes ſibimet extinxerunt. Ieſus autem procedentibus il-
lis ad prælium occurrens, omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerent quaſi ad
integram ciuitatem, cum & ipſam captam inſpicerent, & incenſam cum mulieribus
& filijs agnouiſſent, per agros diſperſi ſunt, defendere ſemetipſos ſolitudine nõ ua-
lentes. Cum talis ſiquidem calamitas hoſtes apprehendiſſet, infantium turba atq;
mulierum capta eſt, & rerum aliorumq; uaſorum innumera multitudo, necnon gre
ges pecudum Hebræi ceperunt, multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et
hæc omnia Ieſus in Galgalis poſitis militibus partitus eſt.

Quomodo Gabaonitæ aliorum caſu territi, fœdus cum Hebræis ſe initu ros ſimulaue-
runt: ſed dolo eorum deprehenſo, publicæ ſeruituti mancipati ſunt: quos Ieſus poſtea à
quinq; regũ obſidione liberauit, omnibus occiſis, & uniuerſa eorum terra depopulata, pro
lato ad hoc in immenſum die. Caput II

Ioſue 9 GAbaonitæ uero habitantes iuxta Hieroſolymã, uidentes paſſiones quæ pro-
uenerant Hiericho & Ainitis, & ad ſemetipſos tranſire hanc uaſtationem exi-
ſtimantes

ſtimantes,Ieſum quidē aperte rogare noluerunt: neq; enim hoc impetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant, dum in interitu totius Chananæorum gentis eum pugnare agnoſcerent.Cheferitas autem & Chiatemeritas,qui uicini eis erant,ad auxilium popoſcerunt: dicentes neq; illos periculū declinare, ſi iſtos Iſraelitæ deuincerent,coadunati uero poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuiſſent,miſerunt legatos ad Ieſum,amicitiam poſtulātes:quos præcipue iudicabant idoneos ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri ſe Chananæos incautum exiſtimantes,fugere ſe huiuſmodi periculum crediderunt,ſi dicerent nihil ſibi cum Chananæis quolibet modo cōpetere,ſed longiſſime ab his habitare,& ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorum,ambulantes itinere multo:& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabāt.Veſtes enim cum nouæ eſſent quando egrediebantur,longo tempore itineris attritas ſibimet aſſerebāt. Cilicinis enim, ut eorum uerbis crederetur,ueſtibus utebantur. Stantes ergo in medio,dicebant ſe miſſos à Gabaonitis,& uicinis ciuitatibus multū ab ea terra remotis,facturos cum eis pacem more fœderis patrię ſuæ:agnoſcentes enim dei gratia atq; dono Chananæorum terram eis poſſidere conceſſam, his tributa ferre gratulari, & ciues eorum fieri promereri.Hæc itaq; illi dicentes & indicia itineris oſtendentes, rogabant Hebræos ad pacta amicitiasq; deſcendere. Ieſus aūt dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum,amicitias fecit cum eis.Et Eleazar Pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandū habituros amicos & ſocios, nihilq; cogitari aduerſus eos iniuſtū,populo ſcilicet in iureiurando unà conſentiente. Et illi quidē quæ uoluerant callido conſilio promerentes, ad ſemetipſos abibant. Ieſus aūt caſtrametatus contra Chananæos in cōfinio Gabaonitarū,& cognoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare,& Chananæorū generis eſſe,euocatos eorum principes,de falſitate culpabat.Illis aūt non aliam præter hanc ſalutis occaſionē ſe habuiſſe dicentibus,& propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe,cōuocabat Pontificē Eleazarum & ſeniores:eisq; cenſentibus,publicos eos famulos,ne iuſiurandū tranſgrederetur,eſſe decretū eſt. Et illi quidē pro calamitate quæ cōprehenderat eos,hanc ſui cautelā atq; cuſtodiam inuenerunt. Quum uero rex Hieroſolymorū grauiter ferret,eo quod Gabaonitæ cum Ieſu pacta feciſſent,uicinarū gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolatia rogauit. Quibus ei præſentibus(quatuor enim erant)& cum eo caſtrametantibus circa quendā fontem non procul à ciuitate,dum iam parant obſeſſionē,Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Ieſum.Ad hoc enim uentum erat,ut à ſuis quidem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum Chananęorum gentis caſtrametabantur,ſaluari ſe propter factas amicitias exiſtimarent.Ieſus aūt cum omni exercitu ad eorum ſolatia properare feſtinās,& die noctuq; perambulans,diluculo uenit ad hoſtes, & fugientes ſequebatur per agros in deſcenſu Bethura. Ibi etiā dei quoq; cooperationē cognouit ſignificatā ſibi tonitruis & fulminibus,& grādinis demiſſione maiore q̄ ſolitū eſt: inſuper etiā die creſcente,ne nox ſuccedēs Hebræorū impetum refrenaret. Ieſus aūt reges in quadā ſpelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt,& plus ſolito creuit,palàm eſt per ſcripturas,quæ ſunt in tēplo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerāt contra Gabaonitas exercitū,reuerſus eſt rurſum ad Chananææ montana Ieſus:& multa cæde in ea facta,ſumens prædam, uenit ad exercitū Galgalis conſtitutū.Et quum de Hebræorū uirtute per circuitum

Fœdus amicitiæ Ieſu cum Gabaonitis

Ioſue 10

Stetit ſol

habitantes ſermo diſcurreret, ſtupor habebat omnes audientes multitudinem peremptorum. Caſtra autem metati ſunt ſuper eos reges Chananæi, qui circa mõtem Libanum habitabant, & Chananæi qui in campeſtribus erant, Palæſtinos ſecum ducentes, uenerunt ad ciuitatẽ Berothi Galilææ ſuperioris, & de Seſecha, qui locus non procul à Galilæis eſt. Totius autem exercitus armatorum erant tercentum milia, & decem milia equitum, & duo milia curruũ. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & Iſraelitas, & ſperare meliora propter timoris excellentiã dubitabãt. Deo autem arguente timorem eorum, & ſi magis ſolatiũ ab eo quærerent, promittente ut deuincerent inimicos, & iubente equos hoſtium ſubneruari, currus incendi, dux in promiſſionibus dei factus fidẽs perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos, congreſſus eſt, pugnaq; fortis effecta eſt, & cædes potior, cẽ credi poterit uel audiri. Perſequens autem eos, multum perambulauit, & omnem exercitum hoſtium præter paucos extinxit, regesq; ceciderunt uniuerſi. Deficientibus autem hominibus ad interficiendos equos, Ieſus eos occidit, & currus incendit. Quo facto, prouinciam licentius poſſidebat, nullo præſumente bellum eis inferre: ſed & ciuitates obſeſſione capiebat, & quicquid potuiſſet ſumere, deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat, & nullus remanſerat Chananæorũ, niſi quidam qui in munitionem
Ioſue 24 murorũ fugerant. Ieſus aũt de Galgalis denuo caſtrametatus, ſacrum tabernaculum cõſtituit circa ciuitatem Silon. Locus enim opportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templũ quietis cauſa permitteret. Et inde procedẽs ad Sichimã cum omni populo, altare conſtituit deo, ubi Moſes quoq; prædixit: & diſtribuens exercitum, in monte quidem Garizi conſtituit mediũ, & in Ebal dimidiũ: in quo & altare ædificauit: nec non & Leuitas ſacerdotesq; diuiſit. Sacrificantes aũt & maledicta facientes, & ea conſcripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo ſunt reuerſi.

Ieſus ſenio iam confectus, conuocato populo terram promiſſam æſtimari iubet: deinde ea tribubus ſorte diuiſa, monens nulli Chananæo parcendum eſſe, gratiasq; deo agens ad concordiam & dei obedientiam hortatur. Caput III

Ioſue 13.14. & 18 IEſus autem quum eſſet ſenex, & Chananęorum ciuitates non facile capi uideret, tam propter locorum munitionem in quibus erant, cẽ propter fortitudinem murorum, quos pro naturali ciuitatũ cuſtodia circunduxerant, & credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere: nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes Iſraelitas egreſſuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati: congregari tunc populum in eccleſiam Siloe præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus, cõmemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos geſſerant, quàm eſſent optimi, & deo præbente digni: & quod uirtute legum quas ſequebantur, triginta & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicunq; ſperauerat contra eorum ſe fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorum generatio relinquerẽtur: quum ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias aũt longo tempore & longa oppreſſione adhuc opus eſſet, propter murorum munitionẽ, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborantes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres ſuos, ſortibus proprijs fruerentur, grates utiq; eis pro labore reſtituentes. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur, eo quod uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem

hæc

hæc uerba faciens,populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum debe
rent metiri direxit, dans eis aliquos terræ menſores doctos,quos propter artem ue
ritas non lateret:mandans eis ut in ea menſuras æſtimarent,& felicẽ terram,& quæ
minus eſſet idonea.Natura nanq; terræ Chananæorũ huiuſmodi eſt,ut & planiciẽ *De natura ter*
magnam habeat,& fructus ferre ſit copioſa.Quæ cõparata quidem aliæ terræ,cre- *ræ Chanaan*
ditur eſſe felix:cum locis aũt Hierichuntis & Hieroſolymitarum æſtimata,putatur
ualde uiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia parua,& eorum multa montana ſint,ma-
gnitudine uero fructuum ad cibos aptorum , & pulchritudine,alia ſimilis nõ eſt:&
propterea æſtimandas potius q̃ metiendas decreuit has ſorte , dum ſæpius unum
iugerũ pro mille ſit dignum.Viri aũt qui miſſi fuerant, quum eſſent decẽ,circume-
untes & æſtimantes terram,ſeptimo mẽſe ad eum reuerſi ſunt, ad ciuitatem Silon:
ubi tabernaculum conſtituerant. Tunc Ieſus Eleazarũ & ſeniores cum principibus
tribuum ſumens, diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ Manaſſe,ſecundum ma-
gnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Quumq; miſiſſet ſortem,Iu *Ioſue 15*
dæ quidẽ tribus ſorte cadente,elegit ſuperiorẽ Idumęam.Quæ in longum quidem
extenditur uſq; ad Hieroſolymã, latitudine uero uſq; ad paludẽ Sodomæ conſti-
tuta eſt.In hac aũt ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza . Simeoni uero in ſecunda *Ioſue 16. 18*
ſorte prouenit Idumæa,quæ circa Aegyptũ eſt & Arabiæ montẽ.Beniamitæ uero
ſortiti ſunt à Iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinẽ, latitudinem uero
quæ Hieroſolymis Bethelisq; terminatur. Hæc aũt ſors anguſtiſſima fuit propter
terrę felicitatẽ:Hierichon enim & Hieroſolymitarũ tulerunt urbes.Ephraim aũt tri-
bus à Iordane flumine uſq; ad Gazaram longitudinẽ habuit:latitudinẽ uero quæ- *Ioſue 16*
cunq; à Bethelis uſq; ad campũ maximũ terminatur.Manaſſe uero medietas à Ior-
dane quidẽ uſq; ad ciuitatem Doron,latitudinẽ uero ad Bethſames,quę nunc Scy- *Ioſue 17.19*
thopolis appellatur.Poſt hos aũt Iſachar Carmelum montem,& fluuium in longi
tudine habuit:Taburiũ uero montẽ in latitudine. Zabulonitæ uero uſq; Geneſar
deſcendentẽ circa Carmelum & mare, ſortiti ſunt:& conuallẽ quæ à Carmelo nun
cupatur:eo quod etiam huiuſmodi ſit.Aſeritæ uero omnem terram quæ ad Sido-
nem conuerſa eſt,habuerunt.Ciuitas aũt Arche in eorum parte fuit,quæ etiã Acti
pos nuncupatur.Partes uero ad orientem conuerſas uſq; ad Damaſcum ciuitatem,
& Galilæam ſuperiorem Neptalitę ſumpſerunt uſq; ad montẽ Libanum,fontesq;
Iordanis quorum fluctus de montibus eſt collectus. Danitæ aũt loca conuallis ad
occaſum ſolis poſita tenuerunt Azoto & Doris , determinationemq; Iamniam ſi-
mul & Geth ab Eteron uſq; ad montem,ex quo tribus Iuda pendebat.Sic itaq; di
uiſit Ieſus terram,& nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam
Amorræam , quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt, Moſes dudum ca-
piẽs,tribubus duabus & dimidiæ diſtribuit. Hoc aũt & primitus indicaui.Loca ue
ro circa Sidonem & Archeos,& Amatheos,& Aritheos,inculta tunc erãt.Ieſus au
tem quum eum iam ſenectus impediret, nec poſſet quæ cogitabat efficere: & dum
qui poſt eum erant principatum ſumpturi,negligenter in cõmuni utilitate cõuerſa-
rẽtur:præcepit ſingulis tribubus, ut nullum de Chananæorũ genere in terra quam
ſunt ſortitæ,relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternarũ ſolen
nitatum fore, hanc etiam Moſen prædixiſſe cõmemorans, & in hoc ei eſſe creden-
dum dicebat:ſed & Leuitis octo & triginta ciuitates eſſe reſtituendas,qui iam prius
acceperant in Amorræa decem. Quarum tres diſtribuit fugacibus habitandas,id

eſt,de tribu Iuda Hebron:Sichem uero ex Ephraim:& Cades de Neptalim.Eſt aũ tem hic locus ſupra Galilæam.Diuiſit autem & cũctas prædæ reliquias.Erat nanq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebant. Abundabant enim & cõmuniter omnes & ſeorſum ſinguli auro & ueſtibus,& alijs uaſis, & quadrupedũ copia,quorum
Ioſue 23 numerus comprehendi non poterat.Poſt hæc aũt exercitu in eccleſiam conuocato, eis qui ſuper Iordanem in Amorræa conſtituti erant, quorũ exercitus quinquaginta milium armatorum eſſe uidebatur,ita loquutus eſt: Quoniam deus pater & dominus generis Hebræorũ hanc terrã poſſidere conceſſit,& poſſeſſam ſemper ſe nobis ſeruare promiſit, pro cuius mandato cognatis indigentibus, promptiſſime uos obtuliſtis ad omnia:iuſtum eſt, nulla uos difficultate ulterius detinente quiete iam frui,ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra, quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria, eam inſegniter offeretis,neq; poſt hos labores eritis aliquãdo tardiores. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iuuiſtis,non modo ſolum,ſed etiam ſemper acturi ſumus:quia quum ſitis boni,amicorum memoriam habebitis omnium, & mente retinebitis quæcunq; per uos prouenerunt nobis,& quomodo uſum bonorum ueſtrorũ propter nos diſtuliſtis,& laborantes primitus in quibus nunc dei fauore conſiſtimus,poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis. Acceſſerunt aũt ſuper noſtra bona ex laboribus,quos nobiſcum habuiſtis, multæ diuitiæ,prædam preciofam augentes,& aurũ & argentũ, & ſuper hæc omnia quod maius eſt,fauor ueſter.Ob quam rem ita nos ad quodcũq; uolueritis in repenſatione paratos habebitis:quia nequaquam horum quæ Moſes prædixit, eſtis obliti, illo etiam ab hominibus abeunte: nec eſt quicq;,in quo uobis gratiarũ debita non ſoluamus.Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus, & rogamus, ut nullum eſſe terminũ noſtræ cognationis exiſtimetis,nec quod inter nos iſte fluuius eſt,alteros nos,& non Hebræos eſſe credatis.Omnes enim ſumus ex Abraham,qui hic & illic habitamus,unuſq; deus qui & noſtros maiores & ueſtros ad illorũ perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuerſationis,quã per Moſen ſemper conſtituit. Perdurantes enim in iſtis, fauorem dei & eius ſolatiũ ſemper habebitis:conuerſis uero uobis ad imitationem gentium externarũ,auerſabitur ueſtrum genus.Hæc quum dixiſſet,ſingulos maio
Ioſue 22 rum,& cõmuniter eorum multitudinem ſalutans,ipſe quidem reſtitit.Deduxit aũt eos populus,non tamen ſine lachrymis,& uix ſemetipſos abinuicem dimiſerunt.

Quomodo Ieſus duxit Hebræorum exercitum: & dum pugnaſſet contra Chananæos & deuiciſſet terram eorum, per ſortes funiculorum eſt partitus: & demorte ipſius Ioſue & Pontificis Eleazari. Caput IIII.

TRanſiens autem fluuium tribus Ruben & Gad, & quicunq; de Manaſſe pariter ſequebantur,altare ſuper ripam collocare Iordanis decreuerũt: ut memorabile ſignum generationi futuræ, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, exiſteret. Audientes autem qui intra Iordanem habitabant, eo quod
Altare à Rubenitis collocatum dimiſſi ab eis altare conſtituiſſent:& neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent,pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & ſacrę religioni derogatum,ueriſimile iudicantes, erant armati ad ultionem eorum qui collocauerant altare,fluuium trãſituri,& puniturí eos,quaſi pro paternarũ deſtructione ſolennitatum.Non enim uidebatur eis iuſtum, ut cognationem reſpicerent, aut dignitatem eorum,qui autores fuerant harũ rerum: ſed dei complectebãtur mandata,& quomodo honorari cõgaudeat. Et illi quidem armati ſunt per furorem:re-

tinuit

tinuit autem eos Ieſus & Pontifex Eleazarus, & pariter ſeniores, ſermonibus ſuadentes, ut prius experimenta eorum uoluntatis acciperent: deinde ſi malæ uoluntatis agnoſcerent eorum mentes, tunc armis ſuper eos incederēt. Miſerunt itaq; legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, & decem alios apud Hebræos honoratos, cognituros ſapienter, ut quid altare, tranſeuntes, ſuper ripam fluminis ſtatuiſſent. Quumq; illis tranſeuntibus & ad eos uenientibus, fuiſſet eccleſia congregata, ſtans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquiſtis, quàm poſſitis correpti de futuro ſermonibus emendari: ueruntamen non ſecundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repente ultionemq; deſcendimus. Cognati namq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt congregationem: quatenus agnoſcerēt cauſam pro qua acceſſiſtis ut altare fabricaretis, ne petulāter uideremur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc, an reuera culpa conuincitur, unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes, & auditores legum, quas ipſe uobis contulit exiſtentes, diuiſos à nobis & in propriā ſortem uenientes, quam dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis, obliuionem eius habere: & tabernaculum arcamq; deſerentes, ſuper altare quod uobis eſt proprium, peregrinos introducere deos, Chananæorum mala ſectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus, agentes pœnitentiā, & nequaquam ueſanientes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; ſumentes. Si uero in delicto conſiſtitis, nequaquam laborem pro legibus refutamus: ſed tranſeuntes Iordanē defendemus eas, & ante omnia deum, nihil uos à Chananæis differre credentes: ſed ſicut ipſos, uos quoq; ſimiliter perimentes. Non enim putetis, quod quia tranſiſtis fluuium, etiam à dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; enim in his quæ ſunt ipſius eſtis, & effugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hūc locum, ubi nunc eſtis poſiti, impedimentum eſſe correptionis, nihil prohibet denuo terram diuidere, eamq; ad pecudū paſcua deputare. Sed agite temperanter, & à nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores, ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis, quod nec ueſtræ nec ipſorum ſaluti, aut cauſæ expedit ſic cogitare, ut non uerbis uinci potius, quàm experimentū uelitis ſuſtinere prę̄liorum. Hæc Phinees dicente, præſules eccleſiæ & omnis multitudo cœperunt de querimonijs ſatisfacere: & profiteri, neq; ab eorum ſe cognatione receſſiſſe, neq; pro nouitate altare condidiſſe: ſed & deum unum noſſe, qui Hebræis eſt omnibus communis, & illud altare poſitum ad ſacrificia facienda. Hoc autem altare, propter quod & ſuſpecti eſtis facti, dicebant non pro religione collocatum, ſed ut ſignum foret, & indiciū in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis temperare, & in patrijs legibus permanere: non autem tranſgreſſionis initium ſicut ſuſpicatū eſt facere. Teſtis aūt nobis ſit deus, quod iſtud altare non pro tali cauſa conſtruximus. Vnde meliorem de his habentes opinionē, nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſortem iudicandos eſſe credatis: nec eorum ſimiles, qui quum generis Abraham ſint, ad nouas ſolennitates accedunt. Hæc dicentes laudans Phinees reuerſus eſt ad Ieſum, & eorū uerba populo nunciabat. Ille uero gaudēs, quia neq; ulla pugnandi foret neceſſitas, ne ad ſanguinē bellumq; deducerētur cōtra cognatos, pacificas deo pro his hoſtias immolauit: & dimittens poſt hæc multitudinem in proprias ſortes Ieſus, ipſe in Sichem commoratus eſt. Poſt hæc aūt anno uiceſimo ſenior iam exiſtens, conuocabat honoratos maxime ciuitatum, & principes &

ſeniores,& multitudinem quantãcunq; erat congregari poſſibile. Quibus in unum cõuenientibus,cuncta beneficia dei cõmemorabat(Erãt aũt multa)per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiã peruenisſent: & ſeruari dei uoluntatem, quæ talis circa eos eſſet,orabat. Et pie cunctos poſcebat agere,per quod ſolũ eis grata diuinitas permaneret. Hoc enim bene ſe habere dicebat, ut tranſiturus à uita,huiuſmodi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis, ut quæ ille diceret, memoria retinerẽt. Et ille quidẽ talia prẽſentibus loquẽs,defunctus eſt,quũ uixiſſet annis centum & decẽ:quorũ cum Moſe quidẽ pro doctrina utiliũ rerum cõmoratus eſt quadraginta:dux aũt poſt illius mortẽ ſex & uiginti fuit annis,uir nec ſapiẽtia indigus, nec eorũ quæ cogitabat ut multa ſapienter ediceret inexpertus: ſed ubiq; ſummus, & ad opera periculaq; magnanimus,audaxq; bella diſponere,& in pace dexter,& in omni tempore præcipua uirtute conueniens. Sepultus eſt autẽ in ciuitate Thanna,in tribu Ephraim. Eodẽ uero tempore mortuus eſt & Eleazarus Pontifex, Phinees filio ſacerdotium relinquens,cuius ſepultura eſt facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Quomodo mortuo duce, filij Iſrael feliciter aliquanto tempore pugnauerunt contra Chananæos,principatu dato tribui Iuda:de capto Adonibezecho: deq; Hieroſolyma Beniamitis tributaria facta. Caput V

Iud.1

POſt horum itaq; tranſitũ Phinees prophetauit ſecundũ dei uoluntatem,ad delendum Chananæorũ genus,tribui Iudæ præbendũ eſſe principatũ. Erat enim ſtudium populo cognoſcere,quid etiã placeret deo. Tũc aſſumpta eſt etiã tribus Simeon ad pugnandũ, quatenus exterminatis hoſtib.ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte conſiſtebãt efficerent. Chananæi aũt uiuentibus apud ſe illo tpe regibus,cum magno exercitu eos in Bezechin expectabant,regi Bezechinorum Adonibezecho principatũ credentes: quod nomen ſignificat dominus Bezechinorũ:Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabãt enim uincere Iſraelitas mortuo Ieſu. Cõgreſſi uero Iſraelitæ duabus tribubus,quas prædixi, magnifice pugnauerunt:& occiderunt quidẽ eorũ decem milia:fugantes aũt reliquos,& inſequentes,Adonibezechum quoq; ceperunt: cuius dum manuũ ac pedum ſummitates abſciderent, ait: Non ſemper potui latere deum, illa patiens, quæ contra uos, & ſeptuaginta reges prius facere nõ erubui. Et uiuum quidem hunc tulerunt uſq; ad Hieroſolymã,mortuum uero ſepelierunt. Et egrediebantur uaſtantes ciuitates, & plurimas capientes. Inter hæc obſederunt & Hieroſolymam: ſed hanc quidem longo poſt tempore capientes,omnes in ea habitãtes interemerunt. Erat enim eis ualde grauis deſuper munitio murorũ,& loci natura reſiſtendo. Vnde caſtrametati ſunt in Hebron,& hanc capientes omnes interfecerũt. Relinquebatur adhuc genus Gigantum:qui propter corporum magnitudines atq; formas in nullo alijs hominibus proximas,ultra modum admirabiles hactenus per eorum oſſa monſtrantur,in nullo his de quibus fides habetur æqualia:quorum genus Leuitis præcipue dederunt munus:etiam cum duobus milibus cubitis:terram quoq; Caleph dono dederunt mandato Moſi:hic enim fuit unus exploratorũ,quos miſit Moſes in Chananęam. Dederunt autem & filijs Iethri Madianitæ qui fuit ſocer Moſi terram ad poſſidendum. Nam patriam relinquẽtes ſecuti ſunt eos,& fuerũt in deſerto cum eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates quidem Chananæas in montana ceperunt, in campeſtribus autẽ & ad mare poſitas,Aſcalona & Azotum. Euaſit autem Gaza & Accaron. Nam dum eſſent

in campe-

in campestribus, & copiosam habèrent curruum abundãtiam, irruentes sibimet affligebant. Et istæ quidem tribus maxime bellando locupletatæ, ad ciuitates proprias recesserunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uero, quorum erat Hierosolyma, habitatores suos concesserunt tributa persoluere: & ita quiescentes omnes, alij quidem interficere, alij uero pericula sustinere, ad terrarum se tradidere culturam. Hoc aũt & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebãt, & eorum tributa percipientes, permittebant Chananæos sine prælijs esse. Tribus autem Ephrem cum obsedisset Bethelam, finem dignum tempore, & magna laborum obsessione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obsidione omni modo perdurabant. Deinde Ephramitæ capientes quendam in ciuitatẽ euntem, necessaria deferentẽ, fidem dederunt ei, ut si ciuitatem traderet, saluarent eum, & cognatos eius eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum. Qui tradẽs urbem, cum suis hoc modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt de cætero ciuitatem.

Quemadmodum denuo Palæstini pugnantes deuicti sunt ab Hebræis. Cap. VI

IGitur post hæc circa hostes quidem molliores erant Israelitæ, circa terram uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes, per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant: & in conuersatione legum integri Hebræi, & circa ea quæ dei sunt non erãt. in his indignata diuinitas suscitabat quidem primum, ut ita dicam, sua uoluntate Chananęos, qui postea secundũ eorum actus multa contra eos crudelitate sunt usi. Hebræi nanq; & circa ea quæ dei sunt negligentes erant, & circa bella difficiles, cum multa Chananæis abstulerint, & ad labores iam essent propter epulas dissoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuersatio deperiret: & seniores non audiebant, nec aliorum præceptum, nec priorum ulla solennia conseruabant. Erant aũt magis libidine lucrorũ intenti, & multa requie sedi tio eos crudelis iterum comprehendit: & ad hoc usq; perducti sunt aut ad inuicem huiusmodi causa pugnarent. Vir Leuita de populo, qui erat sortis Ephraim, & ibidem habitabat, de Bethlehem duxit uxorẽ. Hic aũt locus est tribus Iudæ. Cumq; uehementer amaret coniugẽ, & eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab illa non similiter amabatur, & ille propterea passione amoris eius potius ureretur, lites frequẽter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquẽs uirum, abijt ad parentes mense quarto. Vehementer aũt feruens uir per amorẽ uenit ad soceros, solutisq; litibus placatus est circa eam. Et quatuor quidem diebus ibi dem commoratus, præbentibus ei hospitalitatem puellę parentibus: quinta die placuit ut abirẽt, & circa meridiẽ sunt egressi. Tardius enim dimittebant parẽtes filiam, & diei iam tarditas accedebat. Vnus aũt eos famulus sequebatur, & asinus erat eis, in quo mulier uehebatur. Quumq; uenissent circa Hierosolymã, ambulãtibus stadijs triginta persuasit famulus ut manerent, ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua comprehenderet, dum nec procul hostes existerẽt, & tẽpus frequenter incautum faciat suspecta, etiam quæ putantur esse tutissima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros succedere. Eratq; ciuitas Chananæorum. Sed accedentes uiginti adhuc stadijs, optabant ad propriam descendere ciuitatẽ. Quumq; hæc sententia ualuisset, uenit in Gabaa tribus Beniamin, iam uespere. Et quum nullus ciuium eũ in mãsione susciperet, senior quidã ex agro descẽdẽs, qui de tribu quidem erat Ephrem, in Gabaa uero cõmorabatur, uidẽs eũ, quis esset interrogabat, & propter quas causas, mittẽs quũ iã essent tenebræ, necessaria cœnæ requireret. Ille uero

Causæ p quas tribus Beniamin deleta est

Leuitam

Leuitam quidem ſe dixit eſſe,mulierem autem à parentibus reducere,& ad propria remeare:habitationem uero ſignificabat habere ſe in ſorte Ephrem. Quem ſenior & pro cognatione, & eo quod eandem poſſideret tribum, & propter colloquium, ad ſuum duxit hoſpitiū. Quidam uero iuuenculi Gabaonitarū mulierem in platea uidentes,& pulchritudinē eius ſtupeſcentes,dum apud illum ſenem eam ſucceſſiſſe cognoſcerent,contemnentes eorum infirmitatem & paucitatē, uenerunt ad ianuas eius.Et quum eis ſenior ut abſcederēt ſupplicaret,& ut nec uiolentiam inferrent hoſpiti, nec iniuriam:illi petebant, ut data ſibi muliere, à rerum inuaſione recederent. Seniore uero dicēte,quod & cognata eſſet Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent,deficientes circa iuſtitiā:deridebant minabanturq; ſe eum interficere, eo quod eorum concupiſcentiam impediret. Quumq; in neceſſitatem ueniſſet,nolens hoſpites in contumelia magna relinquere,ſuam eis filiā conceſſit:dicens eis,minus eſſe peccati,ſi concupiſcentiā ſuam in ea cōplerent,q; ſi iniuriam peregrinis inferrent:& iniuſtitiā non perferre quos ſuſceperat,hoc modo putabat. Quū uero illi nequaq; à ſuo feruore pro peregrina recederent, ſed imminerēt ut eam acciperent, ille quidem ſupplicabat ut nihil inique præſumerent. At illi rapientes,& adijcientes pro libidine uiolentiam,ad ſemetipſos mulierem deduxerūt, & per totam noctem uſq; ad principiū diei in eius corporis ludibria ſunt extenti. Illa uero defecta in his quæ prouenerant,ad hoſpitem redijt:& contriſtata in his quæ pertulerat,per uerecundiā ad faciem mariti minime præſumebat accedere, eumq; circa ſe pro his quæ contigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbens, animā reliquit. Vir aūt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri, nihil mali metuēs,excitare eam tentabat,& conſolari: quaſi raptorum non ſpontanea uoluntate ſe præbuiſſet iniurijs. Quum uero certe defunctam cognouiſſet, ob malorum magnitudinem, imponēs iumento mortuam,ad ſe portabat uxorem:& diuidens eam per membra in partes duodecim,per tribus ſingulas deſtinabat, mandatū dans portantibus, ut proderēt autores mortis eius,& eiuſmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarēt. Illi autem & aſpectu & auditu grauiſſimorum malorum affecti,nullum primitus huiuſmodi ſumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo ſunt ante tabernacula congregati:& in arma procedere repente tentabant,& inſilire Gabaonitis ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores, ſuadentes non oportere ſic cito contribulibus inferre bellum, antequā uerbis agerent de criminibus, quādo lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Iſraelitas bella tractare:ſi forte pœnitentiā agerent, qui iniuſte aliquid aſſumpſiſſent.bonum ergo eſſe,ut legi obedientes,ad Gabaonitas mitterent,& mali autores expeterent:quibus præbitis,eos punirent,contemnentes autem armis adirent. Miſerunt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere, & eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent: quaſi eſſet iuſtum,ut pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerunt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo ſe putantes eſſe minores armis, neq; multitudine,nec bellandi præſumptione. Erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrij:deſpexeruntq; illos,& indignati ſunt è diuerſo tanquam compreſſuri,uiolentiam facientes.Quumq; talia fuiſſent Iſraelitis enunciata, iuſiurandum fecerunt,nullam ſuarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: ſed armari ſuper eos, & amplius eis q; aduerſus Chananæos exiſtere, quos Hebræi ſæpius expugnaſſent.Repēte ergo eduxerūt ſuper eos exercitū qua-

Iud.19

dringenta

dringenta milia uirorum. Beniamitæ uero habuerunt uiginti ſex milia armatorum & aliorum ſeptingentos, qui ſiniſtris manibus ad fundibulas uidebantur experti. Et cõmiſſo prælio circa Gabaa, fugauerunt Iſraelitas Beniamitæ uiri, cecideruntq; ex eis uiginti duo milia: fuiſſentq; plurimi forte necati, niſi nox eos retinuiſſet, & pugnam ſoluiſſet. At Beniamitæ gaudentes, abibãt in ciuitatem: Iſraelitæ uero obſtupeſcentes ſe ita deuictos, ad exercitum remeabant. Altera uero die rurſum cõgreſſi, Beniamitæ uicerunt, & mortui ſunt decem & octo milia Iſraelitarum, metuentesq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime conſtitutam, & ieiunantes altera die, deprecabantur deum per Phinees ſacerdotem, ut eius ira quieſceret, eiq; in duabus eorum deuictionibus ſatisfieret, daretq; potentiam cõtra hoſtes atq; uictoriam. Deus autem hæc fieri Phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ, mediam quidem partem in inſidijs circa urbem nocte collocauerant, medij uero Beniamitis congreſſi, paulatim eis imminentibus recedebant: & Beniamitæ perſequebantur, Hebræis paulatim refugientibus, & omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur, ita ut etiam ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerent, adire uolentes hoſtes. Quũ uero multũ à ciuitate receſſiſſent, fugere quidem Hebræi ceſſauerunt: conuerſi aũt ſteterunt ad pugnam, & illis qui in inſidijs erant, dederunt ſignum. Qui ſurgentes cum clamore, hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos, in anguſtia conſtituti, in quadam ualle coacti & concauo loco collecti ſunt, & ibi iaculis ſauciati, ita ut omnes interirent, præter ſexcentos uiros. Hi namq; cõuerſi & conſtipati, & per medios hoſtes tranſeuntes, fugerunt ad uicinos mõtes: quos tenentes ibidem commorati ſunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti. Igitur Iſraelitæ & Gabaa ciuitatem igne concremauerunt, & mulieres & infantes maſculos peremerunt, alijs Beniamitarum ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos infeſti, ut etiã Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eo quod eis auxilium non præbuiſſent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia ſe ſuis armatis, iuberent eos interimi: occideruntq; hi qui fuerãt miſſi, omnes pugnaces ciuitatis cum filijs & uxoribus, præter quadringẽtas uirgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Poſt Iud. 21
hæc aũt Iſraelitæ pro calamitate Beniamitarum pœnitẽtia ducti ſunt, & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt, licet iuſta paſſi eſſent, eo quod in legẽ peccauerint: tunc ſexcentos uiros qui fugerant, euocauere legationibus. Erant enim ſuper quandam petram, quę Roas appellat. Legati uero nõ illis tantũmodo calamitatẽ proueniſſe, ſed etiam ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcentes, ſuadebant eis, ut patienter ferrent, & ad illorum cœtum concurrerent, ne omnino quantum ad ſe Beniamitarũ tribum exterminari decernerẽt: dicebantq;, ſimul cedimus uobis terram ad prædam quantamcunq; tollere potueritis. Illi uero his contra ſe dei decreto geſtis, quando ſuam iniquitatem ſcientes pugnauerant, ad tribum patriam obedientes uocantibus, adue nerunt. Iſraelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & de ducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent uxores, ut filios procrearẽt: quum uticq; iuraſſent ante bellum, ut ſuas filias nulli Beniamitæ cõiungerent. Et alij quidẽ ſuadebant illud iuſiurandũ non debere ſeruari, quod per iram & non uoluntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; fore deo moleſtũ, ſi tribum periturã ſaluare poſſent: adijcientes periuriũ, non quando neceſſitate fit eſſe peſſimũ, ſed quando fuerit malignitate

malignitate commiſſum. Quumq; ſeniores periurij nomen ualde metuerent,quidam ait: Hoc conſilio & iſti uxores habebunt, & religio iuriſiurādi ſeruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus, ſequunturq; mulieres & uirgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quaſcunq; potuerint, nobis neq; inuitantibus,neq; prohibentibus. Et dum patres earum queſti fuerint, uindictamq; popoſcerint, dicemus eos potius eſſe culpabiles, qui cuſtodiam non habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere,qua iam circa eos uſi ſumus immenſa. His itaq; conſentientes, decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate, illi quidem ducenti uiri determinātes ciuitatem per uineas & loca,in quibus ſe latere credebant poſiti, inſidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum luſu,nihilq; metuentes, ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes,tenuere diſperſas. Et hoc modo ducentes uxores,ad opera ſe terræ dederunt,ſtudentes ut ad ſecundam felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum penè tota periſſet, Iſraelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente & opulentiæ magnitudine, aliiſq; rebus ditata eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Quomodo poſt afflictionem,Iſraelitæ rurſus impie agentes, opprimūtur à Chananæis, & à Cuſardo rege aſſyriorum,cui ſeruierunt annis octo, ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt per Cenez, principantem annis quadraginta. Caput VII

Iud. 1.2.3

HOrum uero ſimilia etiam tribum Dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Quum Iſraelitæ bellorum iam ſtudium reliquiſſent, & ad opera ſe terræ dediſſent, Chananæi contemnentes eos,nec aliquid ſe ab eis pati credentes,ſuum collegerunt exercitum,firmam habentes ſpem,quaſi Hebræos affligerent,& de cætero ciuitates licenter inhabitarent: currusq; faciebant,exercebātur armis, & urbes ad inuicem ſibi conſentiebant. Et de tribu quidem Iuda Aſcalonam ciuitatem,& Accaron abſtulerunt,& alias multas in campeſtribus cōſtitutas,& ipſos Danitas in montana fugere compulerunt, nec paululum eis locum in campeſtribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum eſſent idonei, nec terram ſibi iam ſufficientem haberent,miſerunt de ſuis quinq; uiros ad loca mediterranea, qui terram inſpicerent,in qua habitare de cætero poſſent. Illi autem non procul à monte Libano,& iuxta Iordanis fontes,circa maximum campum Sidonis ciuitatis uiam trium dierum peram bulantes,contemplantesq; terram bonam & nimis uberrimam,ſignificauerunt eis.

Ciuitas Dan conditur

Quò cum exercitu procedentes,ædificauerunt illic urbem,Dan cognominatam ab uno filiorum Iacob,ex quo ipſa tribus appellata uidebatur. Iſraelitis aūt,& quum iam eſſent in labore difficiles,& quod in diuinitatis cultu deficerent,aduerſa prouenebant. Nam dum fuiſſent à ſua conuerſatione tranſgreſſi,ferebantur ad libidinē, ut pro ſua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus Chananæis,malis omnibus implerentur. iratus eſt eis igitur deus,& felicitatem, quam innumeris laboribus acquiſierant,propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem contra eos agente Cuſardo rege Aſſyriorum, multi pugnantes perierunt, & obſeſſi fortiter capti ſunt: quidā uero propter timorē ſponte ſe illi contradiderunt,& maiora quàm poſſent tributa impoſita ſibimet exoluebāt,& diuerſas iniurias perferebāt per annos octo,poſt quos hoc modo liberati ſunt. Cenez quidam de tribu Iuda, uir induſtrius,prudētiaq; fortiſſimus,reſpōſo ſibi dato,ne deſpiceret Hebræos in neceſſitate huiuſmodi conſtitutos, ſed potius reducere eos ad libertatem auderet, paucos quoſdam in his laboribus

Cuſardus rex Aſſyriorum caſtra ponit contra Hebræos

boribus præceptis diuinis adhibens ſibi, quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet, aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret, primum quidem Cuſardi caſtra diſrupit. Quumq; plurimi Hebræorum ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia proceſſiſſet, cum Aſſyrijs congreſſi ſunt: eosq; ualde perſequuti, Euphraten tranſmeare coegerunt. Cenez autem quum ipſo opere fortitudinis ſuæ præbuiſſet effectum, principatus accepit honorem, ut populũ iudicaret, in quo ſcilicet quadraginta annis conuerſatus eſt.

Quomodo rurſus populus Iſrael annis decem & octo ſeruiuit Moabitis, & à quodam Aoth nomine, à ſeruitute liberatus eſt, eo principatum annis octoginta tenente. Caput VIII

HOc autem moriente, denuo res Iſraelitarũ ſine principe uexabantur. Et dum honorẽ deo nõ ferrent, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus ſubiacebant, ut Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum, bellum eis inferre præſumeret, & multis eos prælijs obtineret ac ſubderet, & omnem poteſtatem eorũ prorſus humiliaret, eosq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non impoſuit: eosq; ad inopiam uſque perduxit annis decem & octo. Miſertus autem deus in his quæ patiebantur, & eorum ſupplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciáque fortiſſimus, & corpore ad opera exercenda robuſtus, in læua manu maximam fortitudinem habens, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus eſt notus, muneribus eum placans, ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem charus exiſteret. Aliquando autem cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro fœmore ligato introibat ad eum. Erat autem æſtatis tempus. Quumq; iam dies medius eſſet, regiæ quieſcebãt cuſtodiæ, & propter æſtum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quũ ergo iuuenculus Eglo-ni munera præbuiſſet, commoranti in quodam loco caloris temporibus opportuno, eius ſecretum petijt. Aderant autem ſoli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iuſſiſſet, & quum Aoth loqueretur, & ſederet ſuper ſolium ſuum, & Aoth terror ingreſſus fuiſſet, ne eum fortiſſime percutere non ualeret, relaturum ſe ei ex dei præcepto ſomnium dixit. Quumq; ille lætus pro ſomnij recitatione de ſolio ſurrexiſſet, Aoth eum in corde percuſſit: & gladiũ derelinquens, egreſſus eſt, & clauſam ianuam dereliquit. Miniſtri uero quieſcebant, credentes regem in ſoporem conuerſum: Aoth uero Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabat eos, ut ſuam defenderent libertatẽ. At illi gratiſſime hoc audientes, tubis utebantur. Mos enim patrius eſt, his populum conuocari. Miniſtri itaq; Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam adueſperaſceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidiſſet, in eius cubiculum ſunt ingreſſi: eumq; mortuum comperientes, in ſtuporem conuerſi ſunt: & antequàm ſua caſtra colligerent, Iſraelitarum ſuper eos irruit multitudo. Et alij quidem repente peremptiſunt, alij in fugam uerſi, tanquam in terra Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decem milia. Viri autẽ Iſraelitæ præoccupantes Iordanis tranſitum, eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euaſit. Et Hebræi quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute liberati ſunt. Aoth autem ob hanc cauſam principatu honoratus à plebe, defunctus eſt, dum hanc poteſtatem per tempus octoginta tenuiſſet annorum, uirtutumq; etiam præter hanc

Iudicum 3

De quodam iuuenculo Aoth nomine

Eglon conſoditur

cauſam maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

Quomodo Chananæis eos in ſeruitutem redigentibus, per annos uiginti, liberati ſunt per Barachum & Deboram prophetiſſam, qui eorum principes fuerunt. Caput IX

Iudicum 4 IGitur Iſraelitæ calamitates quas paſſi fuerant, non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem nõ aſſignantes dei, antequàm à Moabitarum ſeruitio reſpirarent, à rege Chananæorũ Iabin nomine ſubiugati ſunt. Hic autem ortus quidem uidebatur de ciuita Aſorte, quæ poſita eſt ſuper paludem Samachonitidem: habebatq; armatorum tercentum milia, equitum decem milia, curruum tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Siſara, apud regem honore primus. Qui conueniens ad Iſraelitas, uehementer afflixit, ita ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidem annis hæc ſoluere paſſi ſunt, quum nec ipſi per infelicitatem ſuam ſaperent, & deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum iniurias & ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis ſuis, & agnoſcentes has calamitates ſibi pro legum contemptu ueniſſe: quandam prophetiſſam nomine Deboram, quod nomen Hebraica lingua ſignificat apem, rogauerunt, ut deprecaretur deum, quatenus miſericordiam haberet eorum, nec deſpiceret eos à Chananæis oppreſſos. Deus autem annuit eorum ſaluti, & ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruſcationem Hebræa lingua ſignificat. Euocans igitur Debora Barachum, iuſſit eum eligere decem milia, & ad hoſtes procedere: præſumebat enim prædicente deo, & uictoriam promittente. Quumq; Barachus dixiſſet, non ſe exercitum fore ducturum, niſi & illa quoque unà procederet, irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem quam deus tibi contulit, ego uero non refutabo. Et congregantes decem milia uirorum, caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Quibus Siſara, rege præcipiente, obuiam uenit: & non procul ab eis caſtra fixit. Quumq; Iſraelitæ & Barachus obſtupeſcentes multitudinem hoſtium de fuga iam cogitarent, Debora retinebat eos, & ipſa die dimicare præcipiebat, uictorcsq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſſis ergo atque permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia ſimul & grando, & pluuia in faciem Chananæorum uerſa, & uentus eorum aſpectibus imminebat, ita ut arcus eorũ & fundibulæ inutiles fierent, & armati præ frigore uti gladijs non ualerent. Iſraelitas uero tempeſtas immiſſa poſt terga, minus nocebat: quia auxilio dei ſumebant ualde fiduciam: & hoſtes in medium circundantes, multos eorũ interfecerunt. Et alij quidem ab Iſraelitis exterriti ſunt, alij uero equis excuſſi proprijs, ceciderũt: ita ut etiam multi eorum conculcati curribus, morerentur. Siſara uero exiliens de curru, quum uideret fugam exercitus ſui factam, fugiensq; uenit ad mulierem quandam Cenęi tarum, nomine Iahel. Quem rogantem ut cælaret eum, ſuſcepit: & petenti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibiſſet, conuerſus in ſomnum eſt. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit: & cum malleo percuſſum ad terram uſque depoſuit: & hominibus Barachi poſt paululum uenientibus, eum oſtendit terræ confixum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecundũ ea quæ à Debora dicta ſunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus autẽ agens exercitum ſuper Aſorte, obuiam uenientem interemit Iabin: & cadente principe, ciuitatẽ uſq; ad fundamenta deijciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Quomodo

Quomodo pugnantes Amalechitæ contra Iſraelitas uicerunt:eorumq; prouinciam afflixerunt annis ſeptem: quos liberauit dominus per Gedeon, qui ſuper populum annis fuit quadraginta. Caput X

EOdem itaq; tempore moriente Baracho & Debora, poſt hæc Madianitæ rogantes Amalechitas & Arabes,caſtrametati ſunt ſuper Iſraelitas: & cõgreſſos ſibimet uiri pugnaces interemerũt:eosq; manibus alligantes,cuncta deprædabantur.Hoc autem facientibus illis per annos ſeptem, Iſraelitarum populus per montana collectus eſt,& campeſtria dereliquit,foueas quaſdam & ſpeluncas facientes, in quibus fugientes ab illis poſſent quodammodo liberari. Nam Madianitæ æſtatis tempore agentes exercitum, per hyemem Iſraelitas colere terram permittebãt, ut laborantes comprimere facillime poſſent.Erat igitur fames,& ciborum maxima difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces Hebræi,ut eos eriperet,exorabant. *Iudicum 6*

Gedeon autem Iaſi filius de tribu Manaſſe, paucos manipulos ſpicarum ferens, latenter eos terebat in torculari,quum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi, dixitq; eum felicem & charum deo:& hoc eſſe maximum eius propitiationis indicium, eo quod tunc uteretur pro area torculari. Quumq; præciperet eum fiduciam habere,& feſtinare,quatenus defenderet libertatem, ille hoc impoſſibile ſibi eſſe dicebat, quando & tribus ex qua eſſet, multitudine priuaretur, & puer eſſet ad tantarum rerum opus infirmior. Deus autem quod deerat, ſe impleturum eſſe dicebat,eoq; duce Iſraelitis ſe uictoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet, creditumq; fuiſſet ei, & repente ad certamina decem miliũ uirorum uideretur præparatus exercitus, aſtitit Gedeoni per ſomniũ deus, & imbellem naturam hominum ſibi placere declarauit: & quod eſſet fortitudine præcipua, recitauit, ut uictoriam non ſibi, ſed deo proprie reputarent, & tanquam ſi multo dignoq; hoc gereretur exercitu:& crederent certo,quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum: præcepitq;,ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos æſtimaret: qui uero cum feſtinatione turbáque biberent, eos crederet hoſtium formidine detineri. Et quum Gedeon ſecundum iuſſionem dei hoc adimpleſſet, trecenti uiri reperti ſunt, qui aquam manibus cum timore & turba lamberent. Dixitq; deus,ut iſtos ducens,hoſtes adiret.Poſuerunt itaq; caſtra ſuper Iordanem,die altera tranſituri. Et quũ Gedeon cum timore conſiſteret die quo ei prædictum fuerat,ut nocte hoſtes inuaderet,uolens eum deus à formidine reuocare, præcepit, ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet, ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum nomine Phara, accedensq; ad quoddam tabernaculum,inuenit uigilantes in eo,& iuuenculũ aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitantem,ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiuſmodi uiſio quam dicebat,quaſi uidiſſet panem hordeaceum,qui pro uilitate ſua incommeſtibilis eſſet hominibus,per exercitum reuolutum,regis apprehendiſſe tabernaculum,nec non & cætera deieciſſe. Ille uero uiſionem interitum exercitus ſignificare prænunciauit,dicens unde etiam ei hoc uideretur:Omne,inquit,ſemen quod uocatur hordeaceum, conſtat eſſe uiliſſimum, & inter omnem populum Iſraelitæ uidentur abiecti uelut genus hordei, & apud Iſraelitas nunc Gedeon exultat,& eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixiſti qui tabernacula noſtra uaſtauit,me- *Quomodo populum ab Amalechitis liberauerit Gedeon* *Iudicum 7* *Trecẽti aquã manibus biberunt*

tuo ne deus contra nos Gedeoni uictoriam condonarit. Gedeon autē ſomnium audiens ſpem magnam habuit,pariter & fiduciam:iuſſitq; ſuos armari,narrans eis etiam hoſtium uiſionem. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt, & circa primam uigiliam Gedeon ſuum deducebat exercitū in tres diuiſum: portabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus grauis hoſtibus uidere/tur inuaſio:& in dextra manu cornua ferebāt, quibus pro tubis utebātur. Multum itaq; locum hoſtium tenebat exercitus,habebatq; multitudinem camelorum,& ſe cundum gentium morem paſcentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictum fuerat,ut dum ueniſſent circa hoſtium caſtra:ſigno dato,tubis canerēt: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubi/lantes,quod uictoriam deus Gedeoni conferret. Quod quum feciſſent,turba com prehendit homines adhuc dormientes (erat enim nox) & hoc deus fieri ita præce/perat:ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus, plurimi uero à ſemetipſis, eo q; linguis proprijs diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turbam redacti, unuſquiſque perimebat proximum,dum eum crederet inimicum:& facta eſt magna cædes. Fa/ma uero uictorię Gedeonis ad Iſraelitas perueniente,cuncti ſimul armati ſunt,per ſequentes hoſtes: & comprehenderunt eos in quadam conualle ſcopulis ualde cir/cundata,quam tranſire non poſſent: & circunſtantes occiderunt omnes,duosq; ſi/mul reges Oreb & Zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes, qui erant quaſi octo & decem milia,caſtrametati ſunt multo procul ab Iſraelitis. Gede on autem labore non feſſus,ſed perſequens cum omni exercitu, eisq; congrediens, hoſtes uniuerſos funditus interemit: & reliquos duces Zerbin & Zarnon appre/hendens,captiuos duxit. Mortui ſunt in ea pugna Madianitarū & Arabum,qui eis ſolatia præbuerunt,quaſi centum & uiginti milia: multaq; præda auri & argen/ti & ueſtium & camelorum,& ſubiugalium,Hebraicæ tunc eſt collata uictoriæ. Ge deon autem ueniens in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianita/rum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon,quum grauiter ferret,quod cum eo minime dimicaſſet,exercitū ſuper eum feſtinabat inducere:cur eis non indi caſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero quum eſſet humilis animo & omni uirtute ſummus, dicebat non ſe autoritatis ſuæ conſilio præter eos contra hoſtes, ſed deo iubente, pugnaſſe: uictoriam uero non minus eorum quàm ſui laboris eſ/ſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorū mitigans iram,plus Hebręis profuit quàm hoſtium præda,eosq; à præcipitio inteſtinæ ſeditionis eripuit. Iniuriæ tamē huius pœnam illa tribus excepit,quam ſcilicet opportuno tempore declarabimus. Gede/on itaque principatum ponere uolens,coactus retinuit illum annis iugiter quadra/ginta,populi iura diſponens:& diuerſis ad eius iudicia concurrentibus,quæcunque dixiſſet, firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui quum ſenex defunctus fuiſſet, in E/phrem regione ſepultus eſt.

Quomodo Abimelech filius Gedeonis ex concubina,mortuo patre arripuit prin/cipatum,interfectis cunctis fratribus ſuis, excepto uno:& de pœna quam ex/ſoluit pro fraterna cæde. Caput XI

Iudicum 9 IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta,plures enim habebat uxores: natura lem uero unum de concubina Droma,nomine Abimelech:qui poſt mortem pa tris pergens in Sichen ad cognationem ſuæ matris unde fuerat orta, & ſumens ab eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur inſignes, cum eis ad

paterna

pāterna quoq; tecta regreſſus eſt,& omnes fratres occidit,abſq; ſolo Ioathan. Hic enim fugæ beneficio eſt liberatus.Abimelech autē aſſumpta tyranniде, dominum ſe pro legitimis filijs in his quæ uellet facere, declarauit, quod uehementer iuſticiæ præſulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiuitas eſſet,cunctaq; illic multitudo cōſiſteret,frater eius Ioathan,quem fugiſſe prædiximus,aſcendens in montem Garizin,qui Sichimorum ſupereminet ciuitati,clamauit:& multitudine præbente ſilentium petijt,ut quod diceret, libenter audirent: factoq; ſilentio,dixit,quod arbores facto ſui cōſilio humana uoce petiſſent ficum, ut ſuper eas regnaret. Qua denegante, eo quod honore fructus proprij frueretur, nec alium quærere deberet extrancum, arbores rurſum cogitationem regni non reliquerunt,uiſumq; eis eſt,ut honorem uiti præberēt.Sed & uitis eiſdem uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnum.Hoc ipſum facientibus & oliuis, Rhamnus, quam arbores petierant ut regnum ſumeret ſuper eas(hoc enim genus eſt inter ligna,quod habet ignem proferendi naturam)promiſit ſe regnum ſuſcipere, & inſigniter impe rare,ita tamen,ut ſub eius umbra requieſcerent.Si uero ei contraria forent,eius igne concremarentur.Hæc autem,inquit, non riſus cauſa dico: ſed quoniam multorum bonorum experti Gedeonis,ea quæ nunc geruntur,deſpiciūt,uidentes Abimelech principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utique nihil ab igne differat. Quumq; talia dixiſſet,abſceſſit, & habitauit latenter in montibus annis tribus, timens Abimelech. Poſt non multum uero temporis Sichimitæ pœnitentes pro nece filiorum Gedeon ,expulerunt ab urbe Abimelech, pariter & à tribu. Ille uero cogitabat affligere ciuitatem.Tempore uero ſuperueniente uindemiæ,metuebant colligere fructum,ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uero ad eos quodam principe,Gaal nomine,cum armatis cognatisq; ſuis,Sichimitæ popoſcerunt ſibi ab eo præberi munitionem,donec uindemias congregarent. Quo eorum faciente petitionem,procedebant ad opus ſuum, & cum eis Gaal ſuos ducebat armatos. Quumq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus, & canentes per ſingulos choros,Abimelech aperte iam præſumerent blaſphemare:ſed & principes inſidijs loca ciuitatis apprehendentes,multos Abimelech latenter interfeciſſent:Zebul quidam princeps Sichimitarum quū eſſet extraneus Abimelech, ea quibus populum Gaal exacuebat,Abimelech miſſis nuncijs,indicauit:& monuit,ut inſidias poneret ante urbem,ſeq; ſuaſurum dicens Gaal ut egrederetur de ciuitate.quo facto, irruere ſuper eum deberet Abimelech, & agere ut in eo ſe defenderet: & deinceps ſibimet populi amicitias collocaret.Quumq; Abimelech in inſidijs reſediſſet, & Gaal incaute commoraretur in ſuburbano,& cū eo Zebul,uidens paulatim armatos accedere, Gaal ad Zebul ait,inſiſtere ſibimet uiros armatos. Quo reſpondente,umbraculum eſſe petrarum,quum magis appropinquarent,uerius hoc aſpectu conſiderans,nō umbras eſſe,ſed uirorum dixit inſidias. Reſpondensq; ad eum Zebul: Nónne,inquit,tu malitiam Abimelech accuſabas? Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinem non oſtendis,& cum eo pugna congrederis? Gaal uero turbatus, cōgreſſus eſt cum Abimelech:& ceciderunt quidem aliqui de eius armatis: ipſe uero fugit in ciuitatem,ut alios euocaret.Et denuo Zebul egit,ut Gaal expelleretur ex urbe: accuſans eum,quaſi contra milites Abimelech mollior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uindemiam denuo Sichemitas,loca circa urbem inſidijs occupauit.Quibus procedentibus, tertia quidem pars exercitus apprehendit portas,

Diſcordia inter Sichimitas & Abimelech

ut ciuibus auferret ingreſſum:alij uero diſperſos interemerunt,& ubiq; cędes facta eſt: & ciuitatem ad fundamenta uſq; ſubuertens, ſalq; ſuper eius ruinas ſeminans uictor diſceſſit.Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti ſunt. Quicunque uero per prouinciam diſperſi pericula fugerunt,ſuper quandã petram munitiſſimam congregati morabantur.Quumq; in ea morari niterentur,uoluntatem eorum Abimelech prænoſcens, ſuper eos cum exercitu uenit: collectisq; de ſylua lignis,iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis, ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgente,nullus ex eo ſaxo defugit, ſed unà cum uxoribus & filijs ſunt extincti:uiri quidem circa mille & quingenti, reliqua uero nimia multitudo.Et Sichimitas quidem huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata eſt,eo quod ſuper uirum ſibimet utilem,eiusq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem Iſraelitas malis Sichimorum perterrens, præſumebat etiam maiora retentare, & nequaquam uiolentiæ ſuæ modum imponere, donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes,& ciuitatem quidem facto diſcurſu cepit. Quumq; eſſet in ea maxima turris,in qua uniuerſi confugerant, obſidere hanc uolens,dum proxime ueniſſet ad murum,ſumens mulier quædam fragmentum molæ,caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſaucius,armigerum rogauit,ut eum occideret,ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidẽ præceptum fecit.Abimelech autem huiuſmodi pœnam pro fraterna morte,& his quę in Sichimitas præſumpſiſſe probabatur,exoluit.Hæc ergo calamitas ſecundũ diuinationem Ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum Abimelech fuit,eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quomodo Iſraelitæ relinquentes legem dei,opprimuntur ab Ammonitis,quos liberauit dominus per Iephthe Galaaditẽ,qui tenuit principatũ per ſex annos. Ca. XII

Iudicum 10 ISraelitarum uero principatum poſt eum Iaer Galaadinus ex tribu Manaſſe percepit,uir & in alijs felix,& filios bonos habẽs triginta numero,& in equitatu pręclaros, & principatũ ciuitatũ Galaadinarũ habentes. Hic duobus & uiginti annis obtinens principatum,ſenex defunctus eſt: & ſepulturam in Camon Galaadinorum ciuitate promeruit.Res equidem Hebræorum ad inhoneſtam uitam, & iniuriam dei legumq; ferebant.Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini,magno exercitu prouinciam deuaſtabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes,reliqua comprimere præſumebãt.Hebræi uero malis afflicti,ad ſupplicationes dei conuerſi ſunt,& ſacrificia celebrabant,rogantes eum,ut placatus eorũ precibus, ab ira quieſceret.Deus uero placatus,eis ſuum conceſſit auxilium.Igitur Ammonitis caſtrametantibus in terra Galaadinorum, prouinciales occurrerunt, ammonen-
Iudicum 11 te ſe gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe, uir uirtute paterna potens ad exercitum diſpenſandum,quem ſub mercede poſcebant. Ad hunc ergo mittentes,rogabant ut cum eis pugnaret,promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederẽt. Ille uero nequaquam precibus obediuit, culpans eos, quod non ei præbuiſſent auxilium, dum iniuſticiam perpeſſus aperte fuiſſet à fratribus.Non enim conſanguineus eis erat,ſed peregrinus. Cuius utique matrem propter amoris ardorem filijs ſuperinduxerat pater.Hunc ergo fratres expulerant deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longe ad ſe ueniẽtes,ſub mercede propria retinebat.Illis uero ſupplicantibus,atq; iurantibus,omnem principatũ ſe ei fore præbituros, tandem aliquando conſenſit

consensit: & uelociter diligentia rerũ habita, in urbe Masphat exercitu constituto, legationem misit ad regem Ammonitarũ,causam eius inuasionis accusans. Ille remittens,potius Israelitarũ accusabat egressum ex Ægypto: petebatq́;,ut ab Amorræa recederent,quasi patrum eius à tempore antiquo fuisset.Cui respondens Iephthæ,ait,quod irrationabiliter progenitores Israelitarum de Amorræa culparet,sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum Mosi iussionem ut eam tollerent,isti eos illic degere permisissent, quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant, ob quam rem pugnaturum se fore dixit.Et hæc quidem effatus,legatos abire permisit. Ipse uero deum pro uictoria deprecatus,& sacrificiũ promittens,ut si uiuus reuerteretur,quicquid ei prius occurreret,immolaret,congressus copiose uicit,& occidens hostes,persequutus est usq; ad Ammonitidem ciuitatem. Et inde digressus in Ammonitem, multas uastauit urbes,prędamq; collegit,& à seruitute domesticos liberauit,quam decem & octo sustinuerant annis. Reuersus autẽ, calamitatẽ incurrit, nullo modo priscę felicitatis æqualem.Nam ei filia unigenita & uirgo,tunc primitus quũ uenerat,occurrit.Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus,filiam sibi obuiam uenisse culpabat,quam sacrificandam deo deuouerat.Quæ tamen illo casu nõ doluit,pro patris uictoria & ciuiũ libertate moritura. Petijt autẽ duos menses sibi concedi,ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur, & tunc uotum perferret.Quo tempore transeunte,filiam pater immolauit:nec legitimum faciens holocaustum,nec deo charum:nõ utiq; deliberans apud animum suum, qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igitur quũ tribus Ephrem super eum exercitum niteretur inducere, eo quod bellum Ammonitarũ eis nõ indicasset: sed uoluisset solus & prædam habere & gloriam: hoc modo satisfaciebat,dicens,quod primo quidem nõ eos latuisset cognatorum oppressio, sed etiam uocati ad auxilium, nõ uenissent,quum oporteret eos ante preces occurrere.Deinde dicebat,quod hostibus quidem iniuste pugnantibus nõ præsumerent resistere, postea uero cognatis inferre bella tentassent:& interminatus est,si nõ temperarent à talibus,deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum satisfieri non potuisset,sed contra eum cum exercitu à Galaadina terra uenientes,pugnarent, amplius eorũ dilatauit interitum,& persequens fugientes, & præoccupans exercitu præmisso uada Iordanis, penè quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipse uero quũ principatum tenuisset sex annis,defunctus est,& sepultus in Sebeth patria sua, quæ est in terra Galaaditide.Mortuo uero Iephthe,tenuit principatum Absanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem.Hic filios habuit nonaginta masculos,& reliquas uirgines:quos omnes dimisit uiuos,filias uiris tradẽs,& filijs dans uxores. Qui dum nihil egisset in septem annis,sermone & memoria dignũ,in senectute defunctus est, & sepulturam in patria sua promeruit. Igitur Absane ita moriente, neq; is qui post eum decem annis habuit principatum,nomine Elon,de tribu Zabulon,aliquid egit uirtute præcipuum. Post hunc Abdon Hilonis filius,de tribu Ephraim,ciuitate Pharathonitarum existẽs,principatũ habuit, qui pro sola eruditione poterit habere memoriam, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipse clarum exercuit.Hic autem filios habuit quadraginta,& alios ex corũ semine descendentes,triginta,erántque simul omnes septuaginta in equis exerciti.Quos omnes superstites delinquẽs, in senectute defunctus est:& inopinabilem in Pharathone promeruit sepulturam.

Votum Iephthe temerarium

De filia Iephthe

Iudicum 12

Post Absanen Elon

Hoc autem mortuo,Iſraelitis Palæſtini præualuerunt,ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent: à qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Prænunciatio natiuitatis Samſon,& fortitudo eius,& quantorum malorum autor fuerit Palæſtinis. Caput XIII

Iudicum 13 QVidam Manue de tribu Dan,inter paucos egregius,& patrię ſine dubio primus,habuit uxorem forma pulcherrimam,& quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et quum filios non haberet,grauiter ferens,deum prochara ſucceſſione rogare cœpit,in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter adueniens cum uxore.Erat autem & nimius in uxoris amore,& ob hoc ſine temperatione zelotypus. Et quũ quadam die mulier eſſet ſola,apparuit ei angelus dei,pulchro iuueni ſimilis & procero,eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit,qui foret optimus,& fortitudine præcipua clarus,à quo creſcẽtes Palæſtinos comprimendos aſſeruit:monuitq; ut eius comæ minime tonderent, nullumq; potum niſi aquæ deo præcipiente,eſſe bibiturum.Et quum hæc dixiſſet,abſceſſit. Illa uero marito uenienti indicauit angeli uiſionẽ, admirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem, ita ut ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret, & ſuſpicionem quaſi de extraneo eius amore conciperet.At illa uolens irrationabilẽ eius triſtitiam mitigare,rogauit deum,ut angelum denuo deſtinaret,quatenus maritus inſpiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in ſuburbano illorum,& apparuit mulieri uiro remoto.Quem rogabat,ut ſuſtineret donec maritum adduceret: permittente angelo,Manue uocatus aduenit. Quem quum uidiſſet,nec tunc à ſuſpicione ceſſauit:rogauitq;,ut quæcunq; uxori eius dixerat,illi pariter declararet. Et quum dixiſſet angelus,ſufficere ut noſſet illa quę dixerat,rogabat eum,ut ei manifeſtaret quis eſſet:quatenus filio nato,gratias ei & munus offerrent.Illo autem dicente,quod nihil horum indigeret,nec ob hanc cauſam futurum eis filium nunciaret,petijt ut expectaret,quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuiſſet, poſtea eo precibus inſiſtente, conceſſit,ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hœdum,eumq; coquendum uxori præbens,attulit ei.Dum geſtum hoc fuiſſet,præcepit ut poneret ſupra ſaxum,& panes & carnes abſque uaſis.Quo facto, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum panibus ſunt abſumpti. Tunc angelus ſuper fumum, quaſi in curru,eis ad cœlum aſcendere uidebatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter uiſionem dei proueniret aduerſum,eum uxor ut confideret,cõfortabat,& pro ſua utilitate deum

Natus Samſon ſe uidiſſe,fatebatur.Quum ergo concepiſſet, cuſtodiam habuit mandatorum: natumq; puerum appellauit Samſon,quod nomen ſignificat robuſtum.Creſcebatq; puer uelociter: & tam per abſtinentiam ciborum, quàm capillorum remiſſionem

Iudicum 14 propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaque ueniens cum parentibus ad Thamna Palæſtinorum ciuitatem, dum celebraretur ibi feſtiuitas, uirginem prouincialium concupiuit,rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, eo quod eſſet de alienigena gente progenita, deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo deſponſa-

Samſon leonẽ ſuffocat retur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni: & quum eſſet inermis,tenens eum manibus ſuffocauit,& in ſylua interiore extra uiam proiecit. Rurſumque dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore feciſſe: & tollens exinde tres fauos mellis,cum donis reliquis quæ portabat

puellæ

puellæ contradidit. Quumq; Thamnitæ omnes essent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis, triginta circa eum pubertate præcelsos cõstituerunt: sermone quidem uelut socios futuros, opere uero custodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum societate crescente. Quumq; in lusu consisteret, qualia solent tali tempore prouenire, Samson ait: Proponam uobis parabolam, & si solueritis mihi septem diebus propositam quæstionem, lineas singulas & stolas totidem propter honorem uestræ sapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum sapientiæ possidebitis: Illisq; petentibus ut diceret, ait: Qui cuncta uorat, cibum genuit de semetipso suauem, licet ipse sit nimis insuauis. Illis autem per tres dies quæstionem non ualentibus inuenire, & dicentibus puellæ, ut à uiro cognoscens, eis annunciaret, cui etiam minati sunt incendium, nisi hoc studeret implere, Samson puellæ roganti ut diceret, primũ quidem restitit. Quumq; illa nimis insisteret, & ad lachrymas peruenisset, & indiciũ hoc esse quereretur, quod eam Samson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfecisset: & quomodo apes in ore eius inuenientes, tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens, omnia declarauit: illa uero sermonem hunc petentibus rursus, exposuit. Septima uero die, quum tempus esset, ut propositam exoluerent quæstionem, antequàm sol occumberet conuenientes, dixerunt: neq; à leone comprehensis quicquam insuauius esse, neq; dulcius utentibus melle. Quibus Samson respondit: Nec quicquam aliud muliere dolosius, quæ uobis meũ exposuit uerbum. Et illis quidem dedit quæcunq; promiserat, facta præda Ascalonitarum qui ei pariter occurrerunt: nam & isti Palæstini sunt. Illas uero nuptias refutauit: & puella quidem quæ eum prouocauit ad iracundiam, duxit eius amicum. Pro qua iniuria exasperatus Samson, deliberauit ut Palæstinos omnes cum ea affligeret. Quumq; esset tempus æstatis, & fructus messium præparatus astaret, comprehendens trecentas uulpes, & caudis earum ligans ardentes lampades, dimisit in messes Palæstinorum: & hoc modo eorum depopulatus est fructus. Palæstini uero scientes esse opus Samson, & causam pro qua talia perpetrasset, miserunt principes in Thamna, uxoremq; eius cum parentibus suis peremerunt, tanquam qui mali huius autores existerent. Samson autem quum multos in Palæstinorum campestribus occidisset, habitabat in Ethan: est enim saxum ualde munitum in tribu Iuda. Palæstini siquidem contra tribum Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus nõ sibimet inferri iuste supplicium propter delicta Samson, dum utiq; tributa persoluerẽt, dixerunt, ut si nollent hæc pati Samson contraderent alligatum. Qui uolentes euadere uenerunt ad secessum ubi Samson habitabat, cum tribus milibus armatorũ: & culpantes eum pro his quæ contra Palæstinos uiros egerat, qui possent omni generi Hebræorum calamitates inferre, rogabant ut descenderet, quatenus eum ditioni illorum cõtraderent, poscebantq; ut hoc sponte perferret. Qui quum iusiurandum accepisset, quod nihil ei plus fieret, quàm ut hostibus traderetur, descendens de secessu, semetipsum contribulium suorum potestati cõtradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes, ducebant ut traderent Palæstinis. Et quũ in quendam locũ uenissent, qui nunc Maxilla nuncupatur, propter fortitudinẽ quæ in Samson uidebatur effecta, quũ nomen primitus nõ haberet: nõ procul Palestinis castrametantibus, & occurentib. cũ gaudio & clamore, tanq; ea quæ cupiebãt, desiderabiliter adimplerentur, disrumpẽs uincula Samson, & arripiẽs asini maxillã, quæ in præsenti iacebat, in hostes

Quæstio Samsonis

Iudicum 15

De trecentis uulpibus

in hoſtes inuectus eſt: & percutiens eos cum maxilla, quaſi mille quidem peremit, alios uero turbatos in fugam uertit. Samſon igitur pluſquàm oportebat exultans, nõ dei cooperatione credebat hoc factũ, ſed ſuis uirtutibus aſcribebat, eo quod per maxillam alij quidem hoſtium ceciderũt, alij uero in fugam ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortiſſima tenuiſſet, conſiderans quod nihil eſt uirtus humana, & dei cuncta eſſe teſtatus, rogabat, ne propter hæc iraſcens, eum traderet inimicis, ſed ut potius illi auxilium in neceſſitate conferret, & à malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus, fontem circa quandam petram de aſini maxilla ſuauem copioſumq; produxit. Vnde Samſon ipſum locum uocauit, Maxillam, & hactenus hoc nomine nuncupatur. Iud. 16 Poſt hanc pugnam Samſon decipiens Palæſtinos, uenit in Gazam, & in quodam diuerſorio morabatur. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius præſentiam, fecerunt inſidias ante portam, ut egrediens nõ lateret. Samſon uero dum hoc cognouiſſet, circa mediam noctem ſurgens, eruit portas: ipſasq; clauſuras ſimul & uectes, & alia earum ligna ſuper humerum tollens, & ſuper montem Hebron deferens, collocauit. His ita geſtis, tranſcendebat iam leges patrias, & edicta propria requirebat, mores imitando peregrinorum, quod ei initium malorum fuit. Concupiſcens enim mulierem meretricẽ, nomine Dalilam, apud Palæſtinos habitantẽ, tũ ea degebat. unde tũc iudices Palæſtinorũ uenientes ad eam, promiſſionibus aſtrinxerunt, ut à Samſon diſceret, quæ cauſa fortitudinis eius eſſet, per quam uinci non poſſet. Illa uero circa potum & huiuſmodi conſuetudines conſtituta, dum miraretur eius actus, artibus agebat ut agnoſceret, quemadmodum tanta uirtute præcelleret. Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet, fallebat eam, dicens: Si ſeptem uinearũ palmitibus, qui adhuc flecti poſſunt, uinctus fuero, cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit, poſtea uero indicans principibus Palæſtinis, cęlauit aliquos militum intra domum, & dormientem Hebræũ arctiſſime palmitibus alligauit: deinceps excitans eum, dixit inſiſtere aliquos ſuper eum. Ille ruptis palmitibus, tanquam contra inimicos nitebatur inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente, grauiter ſe ferre dicebat, ſi propter incredulitatem fauoris ſui, & tanquam nõ cælaturæ quod ei proderet, nollet edicere ueritatem. Quumq; rogantem rurſus falleret, dicens, ſeptem ſeſe funibus alligatum, perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciẽs, nihil egiſſet, tertio alligari comas ſuas dixit. Quũ uero neq; hoc facto uerax inueniretur, nimium ſupplicanti ad ultimũ, quũ iam ei calamitas immineret, uolens præſtare, Dalilæ ait: Mei deus curam habet, & eius prouidentia natus, has nutrio comas, iubente deo, ne tondear: mea ſiquidem fortitudo in harum augmentis eſt.

Samſon Palæſtinis traditur Hoc illa cognoſcens, abraſis crinibus eius, eum tradidit Palæſtinis, quũ iam nõ ualeret ab eorũ ſe inuaſione defendere. Qui auferentes eius oculos, ligatum circundu ci ubiq; fecerunt. Procedente uero tempore, coma Samſon creuit: & dum eſſet feſtiuitas publica Palæſtinis, & principes atq; nobiles ſimul epularentur in fano, cuius culmen duæ columnæ portabant, adductus eſt ibi Samſon ad conuiuiũ, ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus, eo quod ab iniurijs defendere ſe nequiuerat, puero ducenti ſe perſuaſit, ut duceret eum, quo poſt laborẽ requieſceret, & poſt abiret quũ eum ad columnas reclinaret. Vbi dum adueniſſet, cõmouit eas, ſimulq; cuncta deſtruxit: ſubuerſisq; cũ fano columnis, tria milia hominũ ſunt extincta: inter quos & Samſon unà defunctus eſt, quũ tenuiſſet principatũ Iſraelitarum annis uiginti. Dignum eſt igitur laudare uirtutem & fortitudinem, & magnanimitatem

huius

huius uitæ etiam circa mortem, & iram quam uſq; ad finem ſui contra hoſtes exercuit. Nam quod à muliere captus eſt, humanæ naturæ oportet aſſcribere, quæ eſt ad uitia facilis: uirtutis uero eius coronã memorabilia neceſſe eſt habere præconia. Cuius cognati ſumentes corpus, ſepelierunt in Saraa regione cum cognatis ſuis.

Poſt mortem Samſon præfuit Iſraelitis Eli ſacerdos: & de Noemi uxore Elimelech, ſeu de Ruth Moabitide, quam duxit uxorem Booz, pater Obed patris Ieſſe patris Dauid. Caput XIIII

POſt mortem uero Samſon, præfuit Iſraelitis ſacerdos Eli. Sub hoc prouinciam eorum apprehendente fame, Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda, famem ferre nõ ualens, uxorem ſuam Noemin, & filios ex ea natos, Chelion & Maalon ſumens, migrauit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent, filijs ſuis Moabitidas dedit uxores: Chelion quidem Orphan, Maalon autem Ruth. Tranſactis autem annis decem & octo, Elimelech & filij eius in breui defuncti ſunt. Noemis autem amare ferens quod ei prouenerat, & deſolationem charorum non ſuſtinens filiorum, propter quos & de patria ſua uidebatur egreſſa, rurſus reuertebat ad eam. Audierat enim quod iam proſpera de ipſa regione nunciarentur. Cuius nurus diſiungi ab ea non tolerabant, ſed nec ipſa refutando eas, ſecum proficiſci poterat euitare. Et quũ inſiſterent, exoptans feliciores nuptias eis, quàm quibus fuerant iam priuatæ, & filios, aliaq; bona conferri, eas illic remanere poſcebat, nec cum ea debere proficiſci in rebus incertis, & terram propriam deſerentes. Et Orpha quidem manſit. Ruth autẽ quum ei à ſe recedere perſuadere non potuiſſet, ſociam ſibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniente ſiquidẽ Ruth cum ſocru in Bethlehem, Booz Elimelech cognatus, ſuſcepit eas. Et quum Noemin nomine ſuo uocarent, ait illa: Iuſtius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noemis quidem felicitatem, Mara autẽ dolorem. Ruth itaq; tempore meſſis egreſſa eſt, permittente ſocru, ut ſpicas colligeret, ut alimentũ haberent: uenitq; in agrum Booz. Veniens autem poſt paululum Booz, uidensq; puellam, propter eam agri præpoſitum requirebat. Ille uero dum iam ab ea primitus agnouiſſet, domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, ſpicas quidem eam colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet, & ſibi portare permiſit: præcipiens uillico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potum ei præbuit, dum meſſores hora competenti comederent. Ruth autem tollens ab eo alphita, ſocrui conſeruauit, & ueſpere cum ſpicis ad eam uenit. Seruauerat autem ei & Noemi partes ciborum, quos ei uicini præbuerant. Narrauitq; ei Ruth ea quæ illi dixerat Booz. Quumq; illa indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem ei ſuam prouidentiam exhiberet, rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum ancillis Booz. Veniens autem non poſt multos dies Booz, quum iam eſſet meſſis hordearia maturata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum audiſſet Noemis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat enim utile, ſi Booz Ruth haberet uxorem: miſitq; puellam ut circa pedes eius dormiret. Illa uero dum in nullo nefas eſſe iudicaret, ut ſocrus ſuæ iuſſioni reſiſteret: ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundiſſime dormientem. Excitatus uero circa mediam noctem, requirebat quæ eſſet. Illa uero ſuũ nomen dicente, & petente ut tanquam dominus eam cubare permitteret, tũc quidem quieuit. Diluculo

Ruth 1

Ruth 2

Ruth 3

uero

uero antequam ad opus famuli mouerentur,excitans eam, iuſſit,ut tollens hordei quantum poſſet,properaret ad ſocrum,antequam ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus:dicens caſtitatem in talibus derogationibus eſſe ſeruandam:& maxime quando nihil perpetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait:Eſt mihi proximior genere qui te ducere poſſit uxorem:& ſi uoluerit,neceſſarie ſequeris illum:quo te repudiante coniugem,te ego ſecundum leges habebo.Hæc illa ſocrui referente,ſecuritas eas tenuit:ſpem habentes,quod pro eis Booz de cætero cogitaret. Ille uero iam me/
Ruth 4 dia die ueniens in ciuitatẽ,& ſeniores colligens, mittens etiam, uocauit Ruth & cognatum. Quo ueniente:Elimelech,inquit, & filiorum eius hæreditatem tenes. Illo cõfitente hanc ſibi proximitatis lege competere,Booz ait: Ergo nõ ex media parte oportet legum habere memoriam,ſed ut ſecundum eas uniuerſa facias.Maalon enim uxor huc uenit, & ſui agri partem obtinere oportet, & uxorẽ eius ſecundum leges accipere. At ille Booz & hæreditatem & uxorem ceſſit, quum & ipſe cognatus eſſet defuncti, qui & uxorem iam ſe habere dixiſſet,& filios. Booz itaq; teſtificans ſeniores,iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem, & in fa
Booz Ruth ducit uxorẽ ciem eius expueret. Quo facto,Booz Ruth duxit uxorem, eisq; poſt annum maſculus eſt filius procreatus:quem Noemis ſumens conſilio mulierũ, uocauit Obed, eo quod in eius ſeruitute nutriretur. Obed enim Hebraica lingua ſignificat ſeruiens.Porrò Obed habuit filium Ieſſe, ex quo Dauid, qui regnauit, & principatum ſuis filijs per uiginti & unam generationes uirorum longo tempore dereliquit.Hęc quidem neceſſarie quæ de Ruth geſta ſunt,explanaui,oſtendere uolens dei potentiam,cui poſſibile eſt ad dignitatis maximum culmen euehere quoſcunq; uoluerit: & ad quale perduxit etiam Dauid,huiuſmodi ortum initijs.
Genealogia Dauid

De ortu Samuelis prophetæ: qui prædixit cladem Iſraeliticam,filiorumq; Eli ſacerdotis perditionem. Caput XV

1.Reg .1 HEbræi itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis,bellum rurſus ob huiuſmodi cauſam habuerunt cum Paleſtinis. Eli ſacerdoti erant filij duo, Ophni &
Vita & mores filiorũ Eli Phinees,& circa homines iniurioſi,& circa diuinitatem impij,nullicq; iniquitati parcebant:& alia quidem munera oblatorũ propter honorem ſibimet ſequeſtrabant, alia uero rapinæ modo tollebant: & mulieribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant:alijs quidem uiolentiam facientes,alijs uero perſuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat.Populus autem quanto non ſperabat uenturũ dei ſuper eos fore ſupplicium, tanto uehementius gemiſcebat. Quumq; futuram cladem filiorũ eius deus exposuiſſet, & Eli & Samuel, qui illo tempore puer erat, tunc palàm ſuper filijs habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui,& poſtea de Eli filijs enarrare, nec non & infelicitatis cauſam, quam habuit populus Hebræorũ. Helchana uir Leuita,inter medios ciues Ephrem ſortis exiſtens, & ciuitatẽ Ramatham inhabitans, duas uxores duxit,Annam,& Fenennam,ex qua etiam ei filij ſunt progeniti. Qui tamen Annam,quum eſſet ſine filijs,diligebat.Veniente uero cum ſuis coniugibus Helchana in ciuitatẽ Silon, ubi erat dei tabernaculũ conſtitutũ, ſicut prædiximus, dum earum uir per epulas uxoribus & filijs diſtribueret partes,Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrem ſuam,deſcendit ad lachrymas:& eo quod nõ haberet filios,ea ſolicitudine gemiſcebat: dumq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur,uenit ad tabernaculum,rogans deum, ut ei ſobolem concederet,filijq; face
ret eſſe

ret eſſe matrem:uotum uouens, ut primogenitum ſuum miniſtraturũ deo dicaret, nec eum ſimilem cum priuatis hominibus uictum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur,Eli ſacerdos ſedens ante tabernaculum,ue- lut ebriam abire præcepit.At illa dum nuſquam ſe bibiſſe fateretur, nec ebriam eſ- ſe,ſed propter ſterilitatem filiorum afflictam rogaſſe deum, fiduciam eam exhor- tabatur habere in deum,filios donaturum eſſe promittens. Tunc cum bona ſiqui- dem ſpe ueniens ad maritum,cibum læta percepit,& reuertentibus eis ad patriam, concepit & peperit filiũ, quem appellauerunt omnes nomine Samuel, quaſi à deo poſtulatum. Quibus uenientibus,ut pro filij natiuitate hoſtias immolarent, & de- cimas offerrent,recordata mulier orationis ſuæ & promiſſionis quam de filio uoue rat deo,tradidit eum Eli dicatum deo, prophetam futurum:creſcebatq; eius coma, & potus eius erat aqua.Et Samuel quidem nutritus in templo cõmorabatur. Hel- chanæ autem ex Anna alij filij, tresq; filiæ progenitæ ſunt. Porrò Samuel pleno iam anno duodecimo,prophetauit.Quem quodam tempore dormientem, nomi- natim deus uocauit.Ille uero putans ſe à ſacerdote uocatũ,uenit ad eum. Sacerdo- te uero dicente eum ſe non uocaſſe,tertio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouiſ- ſet,dixit ad eum: Primo quidem Samuel filui,nunc autem dico tibi,deum eſſe qui uocat,& nota quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuiſſet, audiens petijt ut quæ uellet præciperet,in nullo eius miniſteriũ dilaturus.Cui deus:quoniam,inquit,ades, cognoſce futuram cladem Iſraelitis, omni narratione & crudelitate maiorem,& Eli filios una die morituros, & ſacerdotium à domo Eli eſſe migrandũ. Eli nanq; plus ſuos filios etiam contra eorũ utilitatem elegit diligere,quàm mihi placere. Cumq; iureiurando cogeret Eli prophetam Samuelem ut ei hoc indicaret, nolebat enim eum contriſtare Samuel tali ſermone,tamẽ eo dicente,certiorem magis habuit ex- pectationem de eorum perditione. Samuel autem magis ac magis gloria augeba- tur,dum utiq; cuncta quæ prophetabat,probarentur eſſe ueracia.

Anna concipit & parit Samuelem

Verbũ domini ad Samuel

1. Reg.3

Quomodo filij Iſrael pugnantes cum Palæſtinis cęſi ſunt:filij Eli ſacerdotis in bello pereunt:arca dei capta abducitur: ipſe ſacerdos cõperto quod factũ eſt,de ſella corruens mortuus eſt,cum tenuiſſet principatũ quadraginta annis. Cap. XVI

EO ſiquidem tempore Paleſtini caſtra mouerũt ſuper Iſraelitas, circa ciuitatem Amphet,Ieuitercq; hoc Iſraelitis ferentibus,ad potiora uenerunt. Vicerunt aũt Palæſtini,& occiderunt Hebræorũ uſq; ad tria milia,reliquam uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt.De ſumma uero perditione formidantes He- bræi,miſerunt ad ſeniores atq; pontifices,ut arcam dei adferrent,qua præſente con greſſi hoſtibus prævalerent:ignorantes quanto maior eſſet quàm arca,qui eis cala mitatem inferre decreuerat.Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij:quibus præ- ceperat pater,ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent,ad eius faciem nõ uenirent. Phinees enim iam ſacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter ſenectutem ſibimet per- mittente.Quo facto,ſecuritas multa nimis data eſt Hebræis, tanquam per aduen- tum arcæ poſſent hoſtibus prævalere.Inimici uero ſtupeſcebant Iſraelitas,metuen tes arcæ præſentiam: ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſſit. Facta nanq; con- greſſione,uictoria (quam Hebræi ſperabant) Paleſtinis allata eſt: & perditionem quam illi metuebant, ſuſcipientes Hebræi, cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam.Repente nanq; in manibus hoſtium deuenerunt,& amiſerunt uſq; ad tri ginta milia uirorum:inter quos ceciderunt quoque filij ſacerdotis, & arca ab hoſte

1. Reg.4

m ablata

ablata eſt. Nunciata uero perditione in Silon & arcæ captiuitate per quendam iuuenculum Beniamiten,qui interfuerat bello,cuncta ciuitas luctu repleta eſt.Porrò Eli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede, & audiens ciuitatis planctum, atq; putans aliquid noui circa ſuos effectum,euocato iuuene, dum cognouiſſet ea quæ in bello fuerant geſta de filijs,& alijs quę de exercitu pariter dicebantur,leuiter habuit,tanquam per deum præſcius futurorum: quando ualde ea mala confundunt, quæ præter ſpem repente proueniũt. Cum uero etiam arcam audiſſet ab hoſtibus captam, dolore turbatus, eo quod præter ſpem tantum onus acceſſerat, ruens à ſede defunctus eſt,dum octo & nonaginta uixiſſet annos,quorum quadraginta tenuit principatum. Ea ſiquidem die defuncta eſt & coniunx Phinees eius filij, dum poſt caſum mariti nequaquam uiuere toleraſſet,cui pręgnanti nunciatus eſt luctus uiri.Peperit autem filium ſeptem menſium,quem Iſchaboth appellauerunt: quod nomen deſignat inglorium,eo quod illo tempore exercitui huiuſmodi deformitas accidiſſet. Habuit autem principatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus filiorum Aaron.Nam primitus de domo Eleazari ſacerdotes erant, ex quo honorem filius à patre percipiebat:& Eli Phinees filio ſuo tradidit. Poſt quem Abiezer eius filius hunc honorem accepit,quem Buzi ſuo filio dereliquit. Cui rurſum Ozi filius ſucceſſit ſuus, & poſt hunc Eli tenuit ſacerdotium, de quo nunc nobis ſermo eſt habitus: cuius genus uſq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit,tũc enim ſacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEXTVS.

Interitus Palæſtinorum & terræ eorum, per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta:& quemadmodum eam remiſerunt ad Hebræos. Caput I

1.Reg.5

EVENTES igitur Palæſtini captiuam ſuorũ hoſtium arcam,ſicut prædiximus,in ciuitatem Azotum portauerunt eam, & apud deum ſuum qui uocabatur Dagon quaſi trophæum aliquod poſuerunt.Sequenti uero die diluculo ingreſſi templũ,ut deum ſolenniter adorarent, inuenerũt deum ſuũ circa arcam iacentem: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe uidebat: quem denuo eleuantes ſtatuerunt, grauiter de eius caſu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem,& arcam ſimiliter adorantem,in anguſtia & confuſione grauiſſima conſtituti ſunt. Nouiſſime uero Azotorũ ciuitatem atq; prouinciam diuinitus peſtis inuaſit.Moriebantur enim crudeli paſſione dyſenteriæ: & antequam uelox eis interitus proueniret, antequam anima bona morte reſolueretur à corpore, inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uero conſurgens multitudo murium deuaſtabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtinerent. Dumq; his malis Azoti tenerentur,& reſiſtere calamitati nõ poſſent,intellexerunt hanc ſibi cladem propter arcam dei proueniſſe,uictoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe.Miſerunt ergo ad Aſcalonitas,petentes ut arcam ipſi ſuſciperent. Quibus Azotorum ſupplicatio non fuit ingrata, ſed eis quodammodo gratias retulerunt:Arcam uero percipientes,in malis ſimilibus conſtituti ſunt. Secum nanq; paſſiones Azotorum

Peſtis Azotorum

Aſcalonitis

Aſcalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Aſcalonitæ miſerũt: ſed neq; apud illos manſit. Nam cum & ipſi ĩſdem paſſionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt. Et iſto modo arca ciuitates Palæſtinorum quinq; tranſiuit, quaſi prædam quandam exigens paſſionibus per ſingulas ciuitates. Deſperati uero malis hi qui iam uidebantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius aliqui ſuſcipere uellent, huiuſmodi habentes mercedem: ad ultimum cogitabant quemadmodum ea carere poſſent. Conuenientesq; quinq; urbium principes, Getho & Accaron, & Aſcalon, necnon & Gazę, & Azoti, tractabant quid fieri conueniret. Et primũ quidem placuit, ut arca remitteretur ad ſuos: cũ deus eam prius uendicaret, & ob hoc peſtes illis inferret, urbesq; uaſtaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem fieri non debere, nec falli, ut arcæ paſſionum cauſas aſcriberent, cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet: quando ſi deus habuiſſet curam eius, nequaquam tradita fuiſſet hominibus: ſed quieſcendũ, & cauſam harum paſſionum dicebant leuiter tolerandam, quod utique non deberent niſi ſolummodo reputare naturæ, quæ corporibus, & terræ, & arboribus, & omnibus quæ ex ea conſiſtunt, per temporum curſus huiuſmodi mutationes ingenerat. Prædictas itaque ſententias conſilium uirorum, qui à priſcis temporibus intellectu præcellebant atque prudentia, ſuperauit: & maxime quando in rebus præſentibus ſuadere congrua uidebantur, & neque remittendam arcam neque retinendam eſſe dicebant: ſed quinq; ſimulacra aurea pro unaquaque ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quando eorum ſaluti prouiderit, eosq; uiuere fecerit, & à paſſionibus quibus præualere non poterant liberarit: totidemq; aureos anulos, & mures, qui eorum regionem depaſti fuerant atque corruperant: & hæc in loculum eſſe mittenda, & ſuper arcam ponenda: faciendumq; uehiculum nouum, & boues quæ nuper genuerant eſſe iungendas: quarum partus claudendos ac retinendos, ne ſequentes matres impedirent, ſed ut eorum deſiderio celerrimum potius iter facerent: tunc illas depulſas portantésque arcam in triuio deſerendas, eisq; quodammodo committendum quam uellent agere uiam: & ſiquidem ad Hebræos irent, & eorum regionem aſcenderẽt, arcam arbitrandum cauſam fuiſſe paſſionum: ſi uero alibi fortuitu properarent, reuocandam eſſe dicebant, cognoſcentes, quod arca nullam uideretur habere uirtutem. Hæc itaque recte ſe habere iudicantes, repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea quæ ſunt prædicta, uehiculum cum bobus deduxerunt in triuium, illudq; relinquentes ibidem ſeceſſerunt. Bobus autem recta uia uelut quodam ductore præcedente pergentibus, Palæſtinorum principes ſequebantur: quò ſtarent aut ad quos uenirent, uolentes agnoſcere. Eſt autem quidam uicus in tribu Iuda, nomine Bethſamis, in quo uenerunt boues. Cúmque in campum magnum deueniſſent, ulterius accedere ceſſauerunt: ſtatuentes autem illic uehiculum, gratum miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Aeſtatis nanque tempore, dum omnes in agris eſſent pro colligendis frugibus, cum uidiſſent arcam, delectationes paſſi, & opus manuum relinquentes, repente cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant recondita ſimulacra, ſimul & mures, poſuerunt ſuper quandam petram quę erat in campo: & mox immolantes deo & uehiculum ſimul & boues, holocauſtum offerentes, pariter epulati ſunt. Hæc uidentes Palæſtinorum iudices, ad propria ſunt reuerſi. Ira uero atque indignatio dei ſeptuaginta Bethſamitas occidit, eo quod non fuiſſent digni arcam contingere, quia nec ſacer-

1. Reg. 6

Bethſamis arca deuenit

dotes erant apud illos qui ad eam accesserant. Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales,& luctum in eis leuauerunt,qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suúmque mortuum unusquisque lugebat: & indignos se iudicantes,ut apud eos arca consisteret, mittentes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palæstinis fuisse reuocatam. Qui cognoscentes hoc,reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem Bethsamitarum:ubi in domũ cuiusdam Leuitæ Aminadab nomine,qui uidebatur esse iustus & uita religiosus,arcam introduxerunt,ue lut in locum deo dignum,in quo habitaret uir iustus.Ministrabant enim arcæ eius filij, & huic curæ annis uiginti præfuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Chariathiarim,dum apud Palæstinos mensibus septem habitasset.

Quemadmodum Palæstinorum exercitus super eos uenerit: & de uictoria Hebræorum,quam duce Samuele propheta adepti sunt. Caput II

1.Reg.7 CVmq; omnis populus illo tempore, quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcam,in orationibus & sacrificijs deditus esse uideretur,& maximum circa eam religionis exhiberet officium, Samuel propheta uidens fiduciam eorum, quasi opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius fecit alloquium, secundum quod credebat eorum mentibus esse gratum, & ait: O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi Palæstini, & deus iam incipit esse propitius & amicus: non solum concupiscenda libertas est, sed etiam facienda, per quæ uobis eius bona proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti,& maliciam depellentes ab animabus uestris, easq; purgantes totis mentibus,inuocate deũ,eumq; bonis actibus honorate.Hæc enim uobis facientibus bona prouenient,seruitusq; fugabitur, & de hostibus repente triumphus afferetur:quem promereri non armis poterunt,nõ robore corporum,non multitudine populorũ.Non enim malis deus promittit se talia præbiturum,sed bonis existentibus atq; iustis.Ego autem uobis digna gerentibus huiusmodi promissorum astipulator adero. Cumq; hæc dixisset, uniuersus populus ei fauit, & eius exhortatione gauisus est,simul & annuerũt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit eos Samuel in quadam ciuitate quæ uocatur Masphat, quod nomen deorsum inspicere Hebraica lingua significat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo,& tota die ieiunantes in orationibus conuersati sunt. Qui tamen ibidem congregati Palæstinos minime latuerunt. Nam cognoscentes conuentum eorum,magno exercitu atq; uirtute,ut non suspicantibus bellum & impræparatis inferrẽt,aggressi sunt. Illos autem hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemq; perduxit; & recurrentes ad Samuel,animas suas corruisse, & morti proximos iam perditione dicebãt.Et propterea quiescendum,nec uirtutem hostium cõmouendam:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta uenientibus, super nudos & inermes castrametati sunt inimici.Spes ergo nobis alia nulla salutis est,nisi per te exoratus deus,euadere nobis concesserit Palęstinos.At ille & fiduciam habendam dixit,& deum allaturum eis compromisit adiutorium. Et sumẽs lactentem agnum sacrificauit pro populo, rogauitq; deum, ut eos contra Palæstinorum bellum sua dextra tueretur: nec eos perituros despiceret, qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes, hostiamq; placitam auxiliatrice mente suscipiens, annuit eis uictoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum, & nondum sacra fuisset flamma consumptum, processit è castris

Oratio Samuelis

caſtris hoſtium multitudo, & aciem conſtituit ad pugnandum, tanquam ſpe fulti uictoriæ: dum utiq; Iudæi in anguſtia uiderentur incluſi, quando nec arma haberent, nec ad pugnandum ibidem concurriſſent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quæ etiam ſi prædictæ fuiſſent, non facile crederentur. Palæſtinis igitur primitus deus terram mouit, eamq; tremere fecit, & eis dubiam demonſtrauit: ita ut eius baſis ſubtrahi uideretur, & ſciſſa in diuerſis apertionibus ſorberetur. Deinde tonitruis cõcrepantibus, & igneis coruſcationibus longe micantibus, uelut incendens eorum uultus, minis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens, nudos in fugam uertit. Quo facto, Samuel eos cũ multitudine perſecutus eſt, & plurimos interfecit: perſecutusq; eſt uſq; ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminũ uictoriæ, & hoſtium fugę: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis ſignũ eſſet diuini ſolatij contra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illam plagam nequaquam ſuper Iſraelitas egreſſi ſunt: ſed timore & memoria rerum, quæ ſuper eos acceſſerant, quieſcebant. Fiducia ſiquidem quæ dudum fuerat Palæſtinis aduerſus Hebræos, poſt hanc uictoriam facta eſt Hebræorum. Porrò Samuel ſuper eos caſtra ducẽs, peremit multos: eorumq; ſuperbiam ad nihil dedu xit: & abſtulit regionem illam, quam primitus uictis Iudæis prælio detinebãt. Hæc autem erat uſq; ad ciuitatem Accaron, à finibus Geth extenſa. Fuerunt igitur illo tempore amicitiæ inter reliquos Chananæos, & Iſraelitas. Propterea uero Samuel diſpoſito populo, eisq; reddita ciuitate, in unum eos conuenire præcepit, ut de diuerſis actibus ad inuicem diſceptarent: ipſe uero ſemel in anno circumiens ciuitates iudicabat, & multo tempore æquitate omnia expleuit.

Hebræorũ uictoria

Propter iniquitatẽ filiorũ Samuel iam ſeneſcentis, populus poſtulat regẽ. Cap. III

DEinde ſenectute grauatus, & agere ſolennia præpeditus, filijs ſuis populi tribuit principatum: quorum ſenior quidem dicebatur Iohel, iunior autem Abia. Præpoſuit autem alium quidem in Bethlehem ciuitate, ut illic ſederet & iudicaret: alium uero in Berſabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Iſti ſiquidem facti ſunt exemplum & indicium manifeſtũ quibuſdam, ut nec ſimiles parentibus ſuis exiſterent, ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis, & praui producerentur ex bonis. Nam à patris ſui ſtudijs recedentes, & uiam contrariam ambulantes, & muneribus, turpibusq; lucris iuſticiam comprimebant: & iudicia non uera, ſed ſecundum præmia proferebant: & ad epulas precioſaq; conuiuia declinantes, primũ quidem quæ erant inimica deo gerebant, ſecundo quæ etiam patri uidebantur auerſa, qui multo ſtudio ac prouidentia geſſerat, ut etiam plebs ſciret ſeruare inſtitiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuerſationi prophetæ filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrẽ denuo remeauit, qui in Ramatha ciuitate cõmorabatur, eiq; iniuſtitias filiorum omnes expoſuit: & quia cum ſenex eſſet, & à tempore iam defectus, rebus præeſſe non poterat, ſupplicabant ei atq; rogabant, ut eis aliquem eorum regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palęſtinos affligeret, qui eis erant prioris iniuſtitiæ debitores.

1. Reg. 8

Samuel ſenex filijs ſuis res diſpenſandas iniungit

Indignans Samuel, dei iuſſu inungit Saul, qui poſtea ſorte electus, cõfirmat. Ca. IIII

HAec ergo uerba grauiter concuſſerunt Samuel propter inſertam ei iuſtitiam, & odium circa reges. Optimam enim illius tunc conuerſationis electionem ualde diligebat; quæ dum eſſet ſancta; beatos etiam ciues utentes ſe faciebat: ni-

1. Reg. 8

miaq; cogitatione his dictis afflictus,neq; cibi memoriam habuit,neq; somni: sed facta nocte rerum cogitationes euoluens,sine sopore permansit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; consolata est,dicens, ne pro petitione populi deberet affligi,quasi non in illum superbi fuerint,sed magis in se,ne solus super eos ipse regnaret: & hæc opera, ex quo egressi sunt ab Ægypto, molitos: non tamen post multum tempus eos grauissimam esse pœnitentiam habituros, per quam nihil equidem quod gestum fuerit,infectum erit. Arguentur autem ut cõtemptores, & quod consilia non pacifica circa me,& circa tuam prophetiam habuissent.Precipio autem tibi,ut eis ordines quencunq; monstrauero,regem: prædices tamen eis, quales erunt,& quæ sub rege mala passuri sunt: protestatus, qualem mutationem habere festinant. Hæc Samuel cum audisset,mox die facto,conuocatis Iudæis, ait daturum se eis regem: sed primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis essent futura per reges,& quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quod primum quidem filios uestros auferent,& alios quidem curruum agitatores esse iubebunt, alios uero equites & armigeros & præcursores, alios millenarios & centenarios: facientq; alios armorum artifices, & opifices curruum, & instrumentorum fabros,& agrorum suorum cultores,uinearumq; fossores:& nihil erit in quo nõ obediant his,quæ iubentur: seruientes ad similitudinem eorum, qui pretio comparantur in plebe.Sed & filias,inquit,uestras unguentarias habebunt, & coquinarias, & molarias:& efficient omne opus sub necessitate,quasi famulæ plagas metuentes,& uerbera.Sed & uestras possessiones auferent, & eas eunuchis suis & armigeris condonabunt,& iumentorum greges eis distribuent.Et ut breuiter sit dicendum,seruietis cum omnibus uestris regi,similes seruorum eius effecti: horumq; sermonũ memoriam tunc habebitis, quando hæc passi fueritis: & pœnitentia ducti rogabitis deum,ut uestri misereatur,& donet à regali onere uelocissimam libertatem:qui uestras non suscipiet preces, sed eas respuens uos sinet, ut malorum consiliorum tormenta sustineatis: Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis,ut consilium quod semel in mente collocaret nõ expelleret.Nam neq; audientes talia sunt conuersi,neq; eos de sermonibus prophetæ pœnituit:sed magis uehementes instabant,& regem sibi ordinari postulabãt. Nec cogitandum de uenturo esse censebant,sed fore necessarium, secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum regem:quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autẽ eos Samuel nec in his quæ fuerant prędicta conuersos,sed potius imminentes,ait:Nunc equidem ad propria singuli quique recedite: opportune uero uos euocabo, dum quem uobis daturus sit regem à
1. Reg. 9 deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribusq; laudabilis,nomine Cis.Huius filius iam erat iuuẽculus,formaq; pulcherrimus,& corpore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudentia præcederet, uocabatúrque Saul.Hic uero Cis,dum asinæ præcipuæ de grege eius errassent,in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur, filium suum ad requirendas eas cum uno famulo destinauit.Qui dum tribum patriam requirendo asinas circuisset, uenit ad alias:& dum neq; in eis inuenisset,discedere cogitabat, ne patri de se molestiam cogitationis inferret.Dumq; in Ramatha ciuitatem uenisset, & puer qui cum eo erat dixisset ei, in ea esse prophetam uerum, dedissetq; ei consilium ut ad eum irent, & per eum de asinis quas quærebant agnoscerent:respondit,nihil habere præ manibus

bus

bus,quod euntes deberent offerre prophetæ,quoniam uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dicit eſſe ſibi quartam partem ſicli,& hoc ei datum poſſe ſufficere.Errabant autẽ ignorantes quod nõ acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenissent ante portas,uirgines inuenientes ad aquã euntes,interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent,adijciebant ut feſtinarent antequam ad comedendum accederet.Multos enim eum illa die dicebant paſcere,& cum his qui uocati fuerant eum primum diſcumbere.Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat.Nam dum præcedenti die deprecaretur deum, ut ei prædiceret quem conſtitueret regem, indicauerat ea hora, altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin.Porrò Samuel in domo ſedens, tempus quod ei promiſſum fuerat,expectabat.Quo adimpleto,deſcendens ibat ad menſas,occurritq; ei Saul,cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturum Hebræis.Saul autem acceſſit ad Samuel, eumq; ſalutans ſupplicauit, ut ei domum prophetæ monſtraret, quam ſcilicet ut peregrinus ſe ignorare dicebat. Cumq; Samuel ſe eſſe dixiſſet,eumq; duceret ad conuiuium,incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinas indicauit,& omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit.Cui Saul:Minimus,inquit,ſum domine mi hac ſpe,& de ultima tribu,quæ regibus apta non eſt, & ex inferiori patria urbium cæterarum:ſed tu magis illudis,& pro ridiculo me fatigare cõtendis,de rebus maioribus quàm ut mihi cõuenit nunc loquendo. Quem Propheta deducens ad conuiuium,recumbere fecit ſimul & ſequentem puerum ſuper eos qui fuerant inuitati.Erant enim numero ſeptuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi ueniſſet,aliorum quidem ſinguli ad propria diſceſſerunt:Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.

Die ergo facto Samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent,famulum quidem præcedere iuſſit,illum uero remanere, quaſi aliquid ei nullo alio præſente dicturus. Dumq; Saul puerum præmiſiſſet, ſumens Propheta uas olei,ſuper iuuenis caput effudit,eumq; complexus ait:Eſto tu rex cõſtitutus à deo; & contra Palæſtinos uindicaturus Hebræos.Hoc autem erit tibi ſignũ quod te uolo præſcire:Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, ſecundũ uero hœdum,& tertium utrem uini.Iſti iuuenes te ſalutabunt,& libenter te ſuſcipient,& dabunt tibi duos panes.Tu autẽ accipiens,exinde uenies ad ſepulchrũ Rachel,ubi cognoſces quod inuentæ ſint aſinæ.Poſt hæc uenies in Gabata,& eccleſiam inuenies prophetarum:& diuinitus inſpiratus, prophetabis cum eis,ita ut omnes habentes ſenſum cũ uiderint obſtupeſcant,atq; mirentur,dicentes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis,ut poſſit etiam prophetare? Cumq; hæc ſigna omnia fuerint facta,ſcito deum eſſe tecum:& ſalutabis patrem tuum atque cognatos:ueniesq; poſt hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens,dimiſit eum. Porrò Saul omnia ſecundũ prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; ueniſſet domum,cognato ſuo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius,& quid accidiſſet:aliarum quidem rerũ nihil abſcondit,neque q; apud Samuelem prophetam fuiſſet,neq; quod ei aſinas inuentas eſſe dixiſſet.De regno autem & eius euentibus, quæ etiam ſi audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent,tacendum eſſe decreuit:quod amico,& amplius ſanguinis uicinitate coniuncto cautum aut ſapiens credidit non indi-

Samuel Saul unguit in regẽ 1.Reg.10

care,dubitans ut reor de humana natura:quippe cum uerum ſit,quod perfecte nemo deuotus eſt, neq; amicus neq; cognatus, neq; uſquam in dei donis purum aliquis ſeruat affectũ: ſed circa prouectus ſublimiũ,maleuoli & inuidioſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat,& apud eum diuino mandato uerba depoſuit dicens:Quoniam cũ eis deus præſtiterit libertatem, & ſubdiderit hoſtes,beneficiorum ſint eius immemores:& deum quidem regem reprobauerint,neſcientes quomodo nimis utiliſſimum eſt, ab omnium regum exceſſo iuuari,cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus: elegerint autẽ habere ſe hominem regem, qui eis uelut iumentis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo alijſq; uoluntatibus ſit uſurus, & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus: quiq; non ita ſicut deus proprium opus atq; facturam tueri humanũ genus feſtinabit,quod deum ſolum ſemper conſtat efficere.Sed quoniam uobis, inquit, placuit,& hæc iniuria prævaluit contra deum,ordinamini omnes per tribus & ſceptra, & mittite ſortes ueſtras. Quod dum Hebræi feciſſent,ſors cecidit ſuper tribum Beniamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus, exijt progenies Methri. Cúmque per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet, ad Saul filium Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſſet,ſemetipſum abſcondit,nolens uideri (ut arbitror)ſponte ſuſcipere principatũ: ſed tantam ſui abſtinentiam & temperantiam demonſtrauit,ut dum multi nec in parua felicitate gaudiũ ualeant retinere,ſed omnino conſpicui eſſe deſiderent: ille non ſolũ ſemetipſum pro tali regno,& tantarum gentium futurus dominus nõ oſtendit, ſed etiam conſpectui eorum quibus erat regnaturus eripuit,& quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus,& cogitantibus eo quod Saul abeſſet,rogauit propheta deũ, ut ei ubi eſſet oſtenderet, & iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet à deo locũ in quo erat cælatus Saul,iuſſit eum adduci. Et cum inueniſſet, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, & ipſa proceritate regius erat. Dixitq; propheta:Hunc uobis deus dedit regẽ, uidetis quod & melior cunctis eſt, & imperio dignus.Cumq; optaſſet populus regi ſalutem, ea quæ illis erant futura propheta conſcribens,rege audiente legit, & librum in tabernaculo dei recondidit ob teſtimonium eorum quæ prædixerat,uenturis generationibus affercndũ.Dum hæc itaq; Samuel celebraſſet,dimiſit populum ad propria remeare:& ipſe quidem in Ramatham ciuitatẽ patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero Saul iret in Gabaath, ex qua erat,multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt,honorem regi debitũ exhibentes:plurimi uero maligni & illum contemnebant,& alios irridebant:& neque munera offerebant,neq; ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere monſtrabant.

Prælijũ Saul ſuper Ammonitarũ gentem & victoria hoſtiumq; uaſtatio. Cap. v

1.Reg.11 POſtmodum uero,totius honoris eius initium,belli cauſa contigit contra Naas regem Ammonitarum.Hic enim multa mala Iudæis habitantibus trans Iordanem intulit, & cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbesq; eorum ſeruituti ſubegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præſens ſuæ ſubdidit ditioni: ſapientia uero atq; tractatu ſic infirmos reddebat, ut neq; rurſus iugum poſſent euadere ſeruitutis. Eorũ nanq; quicunq; ad eum aut fide data ueniſſent,aut quos lege bellica cepiſſet,dextros oculos euellebat.Quod ideo faciebat, ut ſiniſtram partẽ uultus ſui ſcutis cælantes,ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem rex Ammonitarum cum feciſſet habitantibus trans Iordanem,ſupra Galaadinos abijt:ubi caſtra

ſtra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos miſit, præcipiens ut ſe ei traderent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod ſi nollent, per obſeſſionem eorum ciuitates ſe interminabatur euertere: electionem uero in ipſis eſſe, utrũ uellent partem corporis amittere, an certe uniuerſi perire. Galaadini uero mœrẽtes in talibus, neutrum horum promittere præſumpſerunt, neq; ſemetipſos tradere, neq; repugnare. Septem uero dierum inducias popoſcerũt, ut ad contribules legationem mittentes, ſolatium ab eis expoſcerent. Et ſi quidem auxilium eis ueniret, pugnarent: ſi uero huius rei foret inopia, tradere ſe dixerunt, paſſuri quicquid placeret hoſti. Naas autem ſpernens multitudinem Galaadinorũ, eorumq; reſponſum, dedit eis inducias: & ſolatia à quibuſcunq; uellent poſtulare permiſit. Illi uero repente per ciuitates Iſraelitarum miſerunt, indicantes quæ eis faceret Naas, & in qua tenerentur anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas, magnamq; triſtitiam hoc audito uenerunt. Timor autem eos aliud quicquã facere non permiſit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatem ueniſſent, & in quibus eſſent Iabitæ periculis nunciaſſent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorũ calamitates. Saul autem ab opere agri reuerſus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: & dum cauſam triſtitiæ & confuſionis inquireret, agnouit quod contigerat à legatis: & diuinitus inſpiratus Iabitas quidem remiſit, promiſitq; eis in auxilium ſe uenturum die tertia, & ante ſolis aſcenſum hoſtes eſſe uicturum, ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret. Iuſſitq; eorum aliquos pro ducatu itineris ſuſtinere. Volens autem populum ad Ammonitarum bellum damni timore conuertere, eisq; citius ſubuenire, incidens boum ſuorum neruos, hæc ſe facere cunctis interminatus eſt, ſi non armati altera die concurrerent ad Iordanem, eumq; ſequerentur & Samuelem, ubicunq; eos educerent. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore concurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitudine, inuenit eorum numerum præter tribum Iuda, ſeptingenta milia uirorum: illius autem tribus ſeptuaginta milia uiri fuerunt. Tranſiens ergo Iordanem, & decem funium tota nocte faciens iter, oriente ſole exercitu in tribus partibus conſtituto, repente & inopinabiliter irruit ſuper hoſtes: factáque pugna, & alios multos Ammonitarum peremit ſimul & regem. Hoc igitur opus clarũ fecit ualde Saul, & apud omnes Hebræos cum laudabilem demonſtrauit, magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci. Nam ſi qui primitus fuerant, qui cum ſpreuerant, tunc conuerſi ſunt ut eum honorarent, & meliorem cunctorũ principatu iudicarent. Non enim ſuffecit illi ſolummodo Iabeſſenos eripuiſſe, ſed etiam ſtuduit cunctam pugnando Ammonitarum ſubuertere regionem: prædamq; ſumens exinde copioſam, clarus ad propria remeauit. Populi ergo pro rebus quæ geſtæ fuerant à Saul, magna delectatione gaudebant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Contra eos autem, qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant, exclamabant, Vbi ſunt nunc illi? exoluant pœnas: & reliqua ſimul adijciebant, quæ ſolet uulgus felicitate detentum euomere contra illos, qui in principijs huiuſmodi rerum eſſe uidentur autores. Saul autem horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur, & uoluntatem: iurauit autem nullum ſe nocere contribulium, nec illa die necari permittere: cum eſſet nimis incongruum, ſi data à deo uictoria, proprij generis ſanguine fœdaretur: ſed decere, ut gratiam habentes adinuicem, feſtiuitatẽ potius celebrarent. Cúmque Samuel dixiſſet, ſecundam ordinationem in confirmatione regni Saul

Victoria Saul

oportere

oportere fieri, omnes congregati ſunt in Galgala ciuitatem. Illic enim eos uenire præceperat. Et rurſus uidente populo propheta unxit Saul oleo ſancto, & ſecundo denunciauit regem. Itaq; iſto modo Hebræorum reſpublica ad regum iura conuerſa eſt. Nam tempore Moſi, & Ieſu eius diſcipuli, qui poſt eum dux fuit, optima duce conuerſatione regebantur. Poſt illorum uero mortem annis decem & octo, populus eorum ſine principe fuit. Poſtea ad conuerſationem priſtinam ſunt reuerſi, ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret, iudicij potèſtatem tribuentes, & propterea tempus conuerſationis huiuſmodi nimis eximiũ uocauerunt. Samuel autem propheta congregatis Hebræis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Moſen & Aaron deduxit ad uitam, & patres noſtros ex Ægypto de domo ſeruitutis eripuit, ut neq; uerecundiæ aliquid cõferentes, neq; timore perterriti, neq; alia qualibet paſſione detenti, dicatis: ſi quid à me prauum, aut iniuſtum, aut lucri gratia, aut auaritiæ cauſa geſtũ eſt. Arguite me, ſi cuius aliquid accepi; aut uitulum, aut ouem aut cibum recepi: aut ſi cuius iumentum ad utilitatem meam tollens, aliquẽ contriſtaui: ex his ergo omnibus ſi quid abſtuli, dicite coram rege. Illi uero clamabant, horũ nihil ab eo factum, ſed ſancte ac iuſte eum præfuiſſe populis Hebræorum. Samuel autem, cum cunctorum huiuſmodi teſtimonium fuiſſet de eo prolatum, ait. Quoniam indicaſtis mihi, quod nihil incongruũ de me dicere ualeatis coram rege, nũc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impie nimis egiſtis in deum petentes regem, cum uos oportuiſſet habere in memoria, quod cum ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis auus Iacob propter famem uenit in Ægyptum: & illic multis milibus procreatis, quæ ad peſſimum ſeruitium Ægyptij perduxerunt, oratione patrum abſq; rege tantam multitudinem ex neceſſitate deus eripuit: mittens eis Moſen & Aaron fratres, qui uos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poſſidetis? Et his adeptis per deũ bonis, didiciſtis pietatem atq; religionem dei, quos ille hoſtibus ſubditis liberauit: & primum quidem Aſſyriorum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouiſſime uero Palæſtinorum: & hæc omnia conceſſa ſunt nõ habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterẽt. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut fugeretis à deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, deũ iraſci, & ingrate ferre petitionem ueſtram, in extremo faciam, ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indicijs, quod nullus aliquando ueſtrũ hic uidit factũ, ut meſſis tempore imbrem deum deprecemur effundere. Cumq; hæc Samuel dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grandinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit, ueritatẽ prophetæ apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupeſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterentur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; deũ propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitius eſſet eis, peccatũq; quod per incuriam & iniquitatem cõmiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit deum ſe rogaturũ, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamẽ eos, ut iuſti forent & boni: & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus præuaricationem uirtutis inciderant, & ſignorum dei, & legiſlationis Moſi, ſi eis cum felicitate regiæ ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligerent, uenturam eis, eorumq; regi à deo plagam maximam, prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet Hebræis confirmato ſecundo Saulis regno, populum remeare permiſit ad propria.

1.Reg.12

Oratio Samuelis ad populum

Numeroſo

Numeroſo exercitu Palæſtinorum Hebræis imminente, Saul à ſuis deſtitutus, quod Samuelem non expectauerat, increpatur. Verum Ionathas dormientes aggreſſus mire turbat hoſtes. Caput VI

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorum ex omni plebe, duo quidem milia ip- 1.Reg.13
ſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uero filio ſuo dedit mille armigeros, eumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorũ non procul à Galgalis. Palæſtini nanq; qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abſtulerant: & munitiſſima loca ſuisq; caſtris opportuna detinebãt, interdicentes Hebræis uti ferro. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumentum eis eſſet neceſſarium ad culturam, uenientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cum ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebræis obſeſſa, indignati, & cõtemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudæis prælium intulerunt, ducentes pedeſtrium quidem trecenta milia, curruum uero triginta milia, & equitum ſexaginta milia: caſtráque poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex Hebræorum, deſcendit in Galgalam ciuitatem: & in omnem prouinciam miſit, populũ propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans: eorumq; potentiam uiliſſimam eſſe declarans, & nimis indignam, ut per timorẽ pericula ſuſtinerent. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinem Palæſtinorum inſpicerent, ualde ſunt territi: & alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos cælauerunt, plurimi uero trans Iordanẽ fuga lapſi ſunt, qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocans eũ, ut cũ eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit, & hoſtias præparare: poſt ſeptem uero dies uenturus ad eum, ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut Propheta mandauit: mandatũ uero nequaquam cum perfectione ſeruauit: ſed cum uideret Prophetam quidem morari, ſe autem à militibus derelinqui, celebratis hoſtijs cum audiſſet Samuel uenientem, ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille uero non recte eum feciſſe dixit, eo quod orationes & ſacrificia, quæ dei uoluntate erant facienda pro populo, offerre petulanter ipſe præceſſerit. Saul uero ſatisfaciente, & dicente, ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies, ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum, cum in magno eſſet metu, eo quod auditi fuiſſent in Galgala deſcendiſſe, ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum: Reſpondens Samuel ait: tu quidem ſi iuſtus eſſes, & mihi non inobediens, nunquam in his quę pro præſentibus rebus præcepit deus primitus defeciſſes, quàm in rebus neceſſarijs expediri, ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta, diſceſſit ad propria. Saul autem in Gabaa ciuitatem, habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros, cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant, dum ferrum utique in prouincia minus eſſet, & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos Palæſtini, ſicut dudum iam declarauimus, hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitũ Palæſtini, & per totidem itinera diſcurrentes, Hebræorũ prouinciã deuaſtabãt: uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha: & terrã defendere, cũ eſſent ſexcenti ſolummodo, nõ ualeſcentibus. Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos Achias qui erat de prole Eli ſacerdotis, ſuper collem excelſum, terramq; populari reſpicerent, eis in maxima anguſtia conſtitutis: Saul filius cum ſuo armigero cõſtituit, ut latenter ad hoſtium

tabernacula

tabernacula properarent:turbamq; eis & quendam modum cõmotionis inferrent.
1. Reg. 14. Dumq; armiger eius pronius se eum secuturum assereret,licet mors imminеret,sumens solatium iuuenis & de colle descendens,ad hostes pariter ibant. Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam longitudinem,tribus uerticibus acutissimis prominentem, scopulis per circuitum euntibus, & quasi propugnaculis inuasiones pugnantiũ prohibentibus. Vnde contingebat, ut custodes minorem haberent solicitudinem castrorum,quod natura locus ille omnibus uidebatur esse munitus,& ad capiendum ualde difficilis:eo quod nõ solum ascendere illic, sed etiam accedere difficile uideretur.Cum ergo uenisset ad castra Ionathas, armigerum confortabat,exacuens ut ad hostes accederent:signũq; hoc uictoriæ iudicarent,si eos ad se uocarent:si uero nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus, reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitũ hostium apparente iam die,uidentes Palæstini eos alterutrim dicebant:Ecce de cauernis & speluncis egrediuntur Hebræi.Et ad Ionathan eiusq; armigerum dicebant: Venite ascendite ad nos,ut uos digne pro uestris presumptionibus puniamus.Quam uocem suscipiens grate Saul filius,tanquam ei uictoriam designantẽ,tunc quidem ab illo loco, in quo hostibus fuerant uisi,recessit: mutansq; locũ,uenit ad petram, quæ erat propter munitiones locorũ desolata custodibus:& exinde quasi repentes, & trahentes semetipsos cum multo labore,naturam loci uicerunt,ut ad inimicorum castra cõscenderent. Irruentesq; eis dormientibus,occiderunt quidem quasi uiginti: turbatos uero pauore eos uehementi impleuerunt,ita ut alij quidẽ effugerent,arma omnia relinquentes: alij uero semetipsos nõ agnoscentes,eo quod congregati ex multis gentibus essent,credentesq; inimicos, & Israelitas super se irruisse putantes, & non hoc duorũ hominum præsumptione cõmissum,ad alterna bella conuersi sint.Quorum alij quidem perempti moriebantur,alij uero fugientes per saxa præcipites collabebantur.

Saul maximam stragem,infert Palæstinis, Ionathas suffragante populo à morte liberatur. Caput VII

DVmq; exploratores Saul dicerent regi, Palestinorum castra ualde turbari,requirens Saul ne quis suorum deesset, audiuit suum abesse filium & eius armigerum, iussitq; ut pontifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cumq; eum ille uincere, & hostibus fortiter prævalere dixisset, Palæstinos inuasit,& turbatos aggressus est, qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & speluncas petrasq; celauerant, audientes Saul esse uictorem. Congregatis autem quasi decem milibus Hebræorum,persecutus est inimicos,cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium,dum sæpe felices contingat extolli: siue ignorantia faciente, palmæ illius decus pessima lamentatione fœdatum est. Volens etenim Saul funditus interimere Palæstinos,& pœnam eos exoluere, maledixit Hebræis: ut si quis à cæde se retinens inimicorum, antequam nox futura ueniret aliquid comederet,& ab interfectione hostiũ,aut à persecutione cessaret,maledictus esset. Cumq; Saul hoc dixisset,ueniens ad quandam quercum excelsam, in sorte Ephrem constitutam,Ionathas filius eius,dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia,maledictum patris ignorans,nec populi super eo professionem agnoscens,expresso mellis fauo comedit.Inter hæc autem cognoscens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum, comedere quidem

Victoria Saul de inimicis

cessauit

ceſſauit:non autem recte patrem prohibuiſſe dixit, quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequentes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinorum interficientes,circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant,& hæc cum ſanguine comedebant. Hoc autem à ſcriba nunciatum eſt regi,quomodo populus peccaret in deum:& occiſis pecudibus, antequam ſanguis bene diſueretur, nondum purgatis carnibus ueſcerentur: iuſſitq; Saul uolui lapidem magnũ in medio,& prędicari in populo,ut ſuper eum interficerent,& carnem cum ſanguine non comederent, quoniam hoc nequaquã deo placeret. Cunctis autem iuxta regis præceptum facientibus, ſtatuit illic altare Saul, & holocauſtum ſuper illud deo celebrauit.Hoc autem altare conſtituit primum. Mox itaq; uolens ad hoſtium caſtra procedere,ut quæ in eis eſſe uidebantur diriperet ante diem,militibus inſigniter eum ſequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus,uocauit rex Architob ſacerdotem:iuſſitq; ut cõſuleret,ſi deus annueret,ut euntes ad inimicorũ caſtra,hoſtibus denuo pręualerent.Dicente uero ſacerdote deum reſponſa non dare,Saul dixit:Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis nõ reddidit,qui primitus antequam interrogaretur omnia nunciauit.Sed hęc taciturnitas alicuius eſt latentis cauſa peccati. Vnde iuro per eundem ipſum deum, licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur,interficio eum,& deum ita placabo:quanto magis ſi in extraneam & nihil mihi competentem perſonam ſupplicium inferre cognoſcar.Cumq; hoc fieri populus exclamaſſet,repente cunctos in uno loco conſtituit,ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio,& eum qui deliquerat inſtanti ſorte requirebat: inuentusq; Ionathas peccaſſe, interrogatus à patre eſt quid feciſſet, & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit: Pater, nihil aliud ſcio, niſi quod ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum à te prolatum, perſequens inimicos fauum guſtaui mellis,Quem Saul occidere ſe repente iurauit,quatenus & generi & naturæ ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandũ. Qui nequaquã mortis interminatione perterritus, ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; cõponens:Nec ego ſupplico,inquit,pater parcendum:mors mihi ſuauis eſt,quæ pro tua geritur pietate, & populi magna uictoria. Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt, Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe uictores.In his itaq; omnis populus doluit,& nimis ingemuit:iurauitq;,non ſe mori permittere Ionathan,uictoriæ huius autorem. Et ipſi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul autem reuerſus ad propriam ciuitatẽ,uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit:regnauitq; feliciter:& uicinas prouincias gentesq; belli iure ſubegit:id eſt,Ammonitarum,& Moabitarum,atq; Palæſtinorum, & Idumæorũ, & regem Suba. Fuerunt autẽ ei filij maſculi quidẽ tres, Ionathas & Ieſui & Melchiſue:filiæ uero duæ,Merob & Michol.Habuitq; militię pricipem patrui filium,Abner,filium Ner.Ner autem,& Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatq; Saul curruum multitudinem, & equeſtriũ: & cum quibuſcunq; pugnaret, cũ uictoria remeabat. Hebræosq; ad excelſam magnitudinem felicitatis euexerat,& aliarũ gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulcritudine præcellentes elegit,eosq; armigeros ſuos effecit.

Saul altare conſtituit

Genealogia Saul

V Deus iubet Saul ut Amalechitas penitus deleat:deq; Agag capto. Ca. VIII

VEniens igitur Samuel ad Saul, miſſum ſe dixit à deo, ut eum commoneret, 1. Reg. 15

quia eum electũ ex omnibus regem fecit, & propterea deo eſſe deberet obediens, quoniam ipſe quidem haberet gentium principatum, deus uero & ipſius eſſet & rerum omnium dominator. adijciebatq; dixiſſe eum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto fecerunt, quando egredientes ex Aegypto, ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorũ: ideoq; bello perimendos Amalechitas. quibus ſubditis, nullum eorũ debere uiuum penitus relinqui: ſed omnem necandam ætatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes: & hoc ſuppliciũ eis, quòd maiores noſtros afflixerint, ſuſtinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionem ait eſſe parcendũ: ſed cuncta dicanda deo & nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul uero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolum in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, ſed ut etiam uelociter ſe properaturum eſſe monſtraret: congregansq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Iſraelitarum abſq; tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum: illa nanq; tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit, ut non ſolum aperte pugnans eos affligeret, ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret, & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam, fugauit hoſtes, multosq; peremit, & reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet, Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus, alias uero ſuffoſſionibus cloacarum, & muris extrinſecus è diuerſo ędificatis: alias autem fame & ſiti, alias uero modis alijs obſidens, & fortiter capiens, ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul acceſſit: nihil crudele nec dirum nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum, quod in hoſtes hæc agebat: deinde quod præcepto diuino, cui non obedire foret grande periculum, miniſtrabat: cepitq; etiam regem hoſtiũ Agag captiuum.

Iußio dei ad delendos Amalechitas

Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus, decreuit eſſe ſaluandum: non hoc faciens diuina uoluntate, ſed iudicium proprium ſequens, & fine cauſa cedens uitam quaſi miſericorditer, unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalechitarum genus, ut neq; infantibus parcere iur, quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regem Agag, & malorũ quæ contra Hebræos geſta uidebantur, autorẽ, à morte ſeruauit, & hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt, eaq; ſibi diripuerunt, iubente domino non eſſe ſeruanda: ſed & alias res diuitiasq; collegerũt. Si quid uero dignũ poſſideri nõ erat, cõſumpſerunt. Cumq; uiciſſet Saul uniuerſos à Peluſio Aegypti uſq; ad rubrum mare reſidentes hoſtes, Sichimitarum gentem ſolummodo dereliquit. Iſti nanq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abſcederent, ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cum eſſent cognati Rahuel ſoceri Moſi, credidit eſſe ſaluandos.

Sichimitæ ſaluatos

Irato deo Saul propter inobedientiam, Samuel prædicit auferendum eius eſſe imperium. Cap. IX

1.Reg.15 SAul igitur tanquam in nullo Prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret, ſcilicet uelut omnibus integre conſeruatis, deuictis hoſtibus, cum lætitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita, & rapina pecudum quam populus geſſerat, contriſtatus eſt, quoniam

quoniam hæc fuerant eo prohibente cõmiſſa. Dirum nanq; iudicabat, ut cuius for
titudine fuerant adepti uictoriam, eum ſpernerent, & nec tanquam humani regis
præceptionibus obedirent. Dicebat ergo Prophetæ, pœnitere ſe eo quod Saul
ordinauerit regem, quando eius iuſſa non faceret, ſed uteretur propria uoluntate.
Hæc audiens Samuel, ualde confuſus eſt: & deum cœpit tota nocte rogare, ut eſ
ſet propitius Saul, ſeq; ab indignatione ſuſpenderet. Qui ueniam ſe dare Saul
etiam propheta poſcente non annuit: iniuſtum eſſe decernens, ſe tantis peccatis in
dulgentiam condonare, non ob aliam cauſam aſſerens mala generari, niſi cum ali
qui iniuſtitiam paſſi, ad uindictam negligentiores extiterint. Aucupantur enim, in
quit, gloriam benignitatis & patientiæ, & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus
precibus prophetę denegaſſet, ne parceret, die facta Samuel ad Saul uenit in Gal
gala: uidensq; eum rex, cucurrit & oſculatus eſt, dicens: Gratias ago deo, qui dedit
mihi uictoriam, & quod omnia pro eius uoluntate ſunt geſta. Cui reſpondens
Samuel: Vnde ergo, inquit, audio clamorem iumentorũ & ouium in exercitu, Cui
reſpondit, populum hæc ad ſacrificia reſeruaſſe: genus autem Amalechitarũ man
dato diuino omne deleſſe, nullumq; fuiſſe relictũ niſi tantummodo regem: de quo
quid oporteret fieri, dicebat adinuicem cogitandum. Cui Propheta dixit: deum
non ſuper ſacrificia delectari, ſed ſuper bonos & iuſtos: huiuſmodi autem eſſe illos
qui eius conſilium & mandata ſequuntur, & nihil adhuc bene ſe agere iudicant, niſi
quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur, non quando ei non ſacri
ficatur, ſed quando inobedientiæ ſpiritus adhibetur. Ab his enim qui ei ſubditi nõ
ſunt, nec eum uera religione colũt, neq; dum multas hoſtias & magnas obtulerint,
neq; dum ornamenta ex auro argentoq; facta dicauerint, ſuſcipit hæc libenter: ſed
potius auerſatur, & magis ſtudium hoc nequitiæ, non iudicat eſſe pietatem. Ad il
los autem qui ſolummodo quod precipit diuinitas recordantur, & mori potius eli
gunt quàm præuaricari aliquid quod iubetur, ſemper conuertitur: & neque ſacrifi
cium ab eis exquirit: ſed & dum ſacrificauerint ſiue ſimplex aliquid, ſiue uiliſſimũ,
gratius eorum parua munera, quàm ditiſſimorum maximam ſuſcipit opulentiam.
Tu ſiquidem ſcito tibi deum iratum: ſpreuiſti nanq; & neglexiſti ea quæ tibi man
dauit. Quomodo igitur arbitraris eum ſacrificia reſpicere, ex his rebus quas de
creuit ille perire: niſi forte ſimilia iudicas illa peccata, & quæ uis offerre domino ſa
crificia? Expecta igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam, quam à deo ti
bi neglexiſti collatam fuiſſe. Porrò Saul fatebatur quidem iniq; feciſſe, & pecca
tum ſe negare non poſſe, tranſgreſſumq; ſe mandata Prophetæ dicebat: ſed pro ti
more ac metu exercitum non prohibuiſſe prædam diripientem, nec tantam multi
tudinem retinere potuiſſe: ſed ignoſce, inquit, & eſto nũc mitis: de cætero enim ob
ſeruabo ne peccem. Rogabatq; Prophetam, ut reuertens hoſtias deo pacificas im
molaret. Ille uero cum deum illi parcere non uideret, remeauit ad propria. Saul au
tem uolens retinere Samuelem, apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractam, eo
quod Samuel impetu facto diſcederet, ueſtem eius diſrupit. Cui Propheta dixit:
Sic tuum ſcindetur imperiũ, & accipiet illud uir bonus & iuſtus: quando deus per
manet in ſuo decreto, nec mutatur atq; cõuertitur. Nam mutare ſententiam paſſio
nis humanæ, non fortitudinis eſt diuinæ. Saul autem impie quidem ſe geſſiſſe fate
batur, infecta uero facere quæ fuerant facta non poſſe: rogabatq; eum, ut ſe coram
multitudine honoraret, & deum ueniens adoraret. Quod dum feciſſet Samuel, ue

Reſponſio Samuelis ad Saul Obſerua lector

Saul appre henſo Samue le ueſtem eius diſrupit

De morte Agag regis

niens adorauit deum, deductusq; ad eum est rex Amalechitarum Agag. Et dicens quàm esset amara mors, audiuit: Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiscere lugereq; fecisti, sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente cum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abijt.

Samuel mandato dei pergit in Bethlehem, ubi deo monstrante Dauid ungit in regem. Saul uero destitutus spiritu dei uexatur à dæmonio: qui psallente Dauid, liberatur. Ob id Saul armigerum suum Dauid constituit. Cap. X

1.Reg.16

REx uero Saul sentiens quæ mala passurus esset, qui sibi deum in regno fecerat inimicum, ascendit in Gabaa, quod nomen interpretatum significat collem, & post illam diem non uidit Samuelem. Cumq; Propheta propterea tristis esset, iussit deus ut à cogitationibus quiesceret, & sumens uas olei, in Bethlehẽ ciuitatem iret ad Iesse filium Obed, & eius ungeret natum, quem ipse monstraret, in regem. Cumq; metueret ire, ne cognoscens Saul, aut latenter aut palam eum occideret: dicente deo & dante securitatis uiam uenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt, causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat, uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato, uocauit Iesse cum filijs suis ad altare: & inspiciens eius filium seniorem procerum & optimum, credidit propter pulchritudinem hunc esse futurũ regem: sed prouidentia diuina frustratus est. Dum enim consuluisset deum, si iuuenem ungeret, quem ipse admiratus fuerat, & dignum imperio iudicabat: respondit deus, non ea uidere homines quæ deus intendit: sed tu, inquit, pulchritudinem iuuenis respiciens, hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem, apicem facio esse regalem, sed animi sine dubitatione uirtutem. Ille siquidem perfecte pulcher est, qui pietate & iustitia simul & fortitudine, necnon & obedientia splendet, & ex omnibus ex quibus animæ pulchritudo constitit. Cumq; dixisset hæc deus, præcepit Samuel Iesse, ut omnes ei suos filios demonstraret. At ille alios quinque uenire fecit, quorum senior quidem Eliab uocabatur, secundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus uero Nathanael, quintus autem Iael, sextus Asam. Videns autem & istos propheta in nullo minores pulchritudine senioris, consuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum, denuo requisiuit Iesse, si præter istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine Dauid, pastorem, ouium curam habentem: iussitq; eum Samuel uelociter uocari, impossibile dicens eos esse comesturos ante quã ille ueniret. Cum ergo uenisset Dauid, uocatus à patre, puer quidem colore rubeus, & pulcher aspectu, tacite Samuel dixit ad eum: Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipse discubuit, fecitq; iuuenem sub se discumbere, & Iesse cum reliquis filijs. Deinde uidente Dauid, sumens oleum, unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitq; iustum esse debere, & eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore mansurum, domumq; claram ac famosissimam habiturum, uastaturumq; pariter Palæstinos. Sed & cum quibuscunq; gentibus congrederetur, & uinceret, & ingentem gloriam possideret, quod & ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuisset abscessit, diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidẽ prophetare cœpit, spiritu sancto super se ueniente. Saul uero quædam passiones & dæmonia repente comprehenderũt, suffocationes ei & angustias inferentes: ita ut medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare esset peritus

Dauid pastor ouium in regem eligitur

Saul demonio corripitur

peritus, & in cithara pſallere doctus, hunc adduci iuſſerunt: ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent, ſuper caput eius aſtans pſalleret, & hymnos ediceret. Ille uero hoc non diſſimulauit efficere, ſed quæri huiuſmodi hominem protinus impe rauit. Cumq; ei quidam ſuorũ dixiſſet, uidiſſe ſe in ciuitate Bethlehem quendam Ieſſe filium, adhuc ætate iuuenculum, pulchrum atq; decorum, & alijs ſtudijs ual/ de dignum, nec non pſallere & hymnos cantare doctum, inſuper & eximium pug/ natorem: mittens Saul ad Ieſſe, Dauid ſublatum à gregibus ad ſe uenire præcepit: mandans ei uelle ſe iuuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine com/ monuiſſent. Ieſſe uero miſit filium dans ei munera quæ Saul portaret. Quo uenien te gauiſus eſt, fecitq; eum armigerum, & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo, & maxime in inuaſione dæmoniorum: qui cum ad eum accederent, ſo/ lus erat medicus, hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara, & Saul à mentis oppreſſione reuocando. Miſit igitur Saul ad patrem pueri Ieſſe, petens ut apud eum Dauid maneret, eo quod eius præſentia delectaretur: Ieſſe autem Saul non contradicendum ratus conceſſit.

Quemadmodum miratus Saul fortitudinem Dauid uicto Goliath, ei filiam ſuam co/ pulauit: & poſt hæc ſuſpectum Dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit Cap. XI

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo congregati, & maximum ſuper omnes Iſraelitas exercitum colligentes, inter Socho & Azeca caſtrame/ tati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & ſuper quendam mon/ tem caſtra ponens, coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere, & ex aduer ſo montis quem Saul apprehenderat aduenire: diuiſitq; eorum exercitus medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidam de exercitu Paleſtinorũ nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo ſex erat cubi/ torum & palmi unius, accinctus armis quę pro magnitudine ſua naturą eius corpo ris exigebat: Indutusq; lorica, cuius erat pondus quinq; milium ſiclorum æris: Ga/ leam uero & tibialia habebat ærea, quæ talis uiri & magnitudinem & inopinabilia potuiſſent membra protegere. Haſta uero eius non leuis dextræ portatio, ſed quã & ipſe geſtabat in humeris, cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebantur/ que eum multi arma portantes. Hic igitur Goliath ſtans inter medias acies, uocem emiſit grandẽ contra Saul & Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis uos ab/ ſoluo. Quæ enim neceſſitas eſt noſtrorũ exercitus deperire? Sed date aliquem ue/ ſtrum contra me pugnaturũ, ut totum bellum unius uictoria terminetur: ſeruiatq; pars altera eius, quorum fuerat ille qui uicerit. Eſt enim multo melius & temperan/ tius, unius periculo promereri, quàm peſtem adeſſe multorum. Hæc cum dixiſſet, ad caſtra propria remeauit. Altera uero die rurſum uenit, ac eadem uerba fecit: & ſi militer uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouoca/ re non deſtitit, ita ut terreretur & ipſe Saul & exercitus. Et conſtituebant quidem acies quaſi pugnaturi, ad congreſſionem uero minime ueniebant. Bello quidem conſiſtente inter Hebræos & Paleſtinos, Saul remiſit Dauid ad patrem ſuum Ieſ/ ſe, cum ei tres eius filij alij ad ſolatium & periculum pugnæ ſufficerẽt. Ille uero tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeans, non multo poſt ad caſtra eſt re/ uerſus Hebræorum, miſſus à patre, ut neceſſaria fratribus deportaret, & quid age/ retur cognoſceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret, quaſi nullus inter eos uir eſſet qui contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus

1. Reg. 17

Monoma/ chia Dauid

loquens Dauid ea quæ mandauerat pater, & audiens illum blaſphemantem exercitum,& pariter affligentem,indignatus eſt,& fratribus ait: paratum ſe eſſe ſolum cum hoſte pugnare.Cui ſenior fratrum Eliab interminatus eſt,& præſumptionem habere eum præter ætatem dicens, & inexpertum huius officij, iuſſit ad patrem & ad paſcua remeare.Qui reueritus quidem fratrem diſceſſit: & apud quoſdam militum eſt locutus,quod uellet cum Palæſtino prouocante pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit:& dum requireret, ut quod uellet ediceret, dixit: Non deficiat mens tua ô rex nec metuas: ego ſuperbiam huius hoſtis pugnando proſternam, & ita ſublimem procerumq; ſubdam: & ſic iſte quidem irridebitur,tuus uero exercitus glorioſus inuenietur, ſi neque à uiro bellatore prouocatus,aut in acie perito,ſed & uictus à puerili ætate moriatur. Saul autem eius præſumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in eo habente fiduciam propter ætatem: ſed infirmum eſſe,ut cõtra peritum hoſtem bellum ſuſciperet,edicente,Dauid ait: Polliceor hoc, confidens in deo qui mecum eſt,cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet,& abripuiſſet agnum,ſequens apprehendi eum:& agnum quidem ex ore eius abripui, ipſum uero dum contra me feciſſet impetum,à cauda comprehenſum, & percuſſum in terra peremi. Idem & urſo faciente, in eo ultus ſum. Putet ergo & ille hoſtis unum ſe eſſe huiuſmodi beſtiarum, diu exprobrans exercitui: & noſtrum blaſphemans deum: qui mihi faciet eum eſſe ſubiectum.Saul igitur uoluntati pueri atq; præſumptioni ſimilem orans à deo terminum dari, dixit: Vade ad pugnam.Et accingens eum lorica ſua ſimul & gladio,& apponens ei galeam deſtinauit. Dauid autem oneratus his armis,cum non eſſet exercitatus in eis, ait: Iſta quidem rex tua ſint ornamenta,cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua:mihi uero tanquam ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis, ſumpto baculo paſtorali, & quinque lapidibus de torrente in paſtorali pera,& fundam in dextra manu portans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath ſic uenientem,ſpreuit,& iniuriam ei fecit,quaſi non arma gerens hominum pugnaturus ueniret, ſed quibus canes repelli ſolent, dicens: Num me canem exiſtimaſti? Ille autem non canem,ſed deterius aliquid eum eſſe ſe putare reſpondit.Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui: & interminatus eſt,daturum ſe carnes eius terrenis beſtijs, & cœli uolatilibus deuorandas.Cui reſpondit Dauid: Tu quidem uenis contra me cum gladio, & haſta,& lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui & te & omnem ueſtrũ exercitum noſtris manibus perditurus eſt.Hodie nanque caput tuum abſcindemus,& reliquum corpus ſimilibus tui canibus apponemus: ſcientq; cuncti, quomodo deus præſul eſt Hebræorum,& arma noſtra ipſe eſt ſemper & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Palæſtinus autẽ armorum pondere grauatus cum currere non ualeret, paulatim uenit ad Dauid, contemnens eum, & ſe confidens nudum adhuc ſimplici ętate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo, qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidem quem de torrente collegerat,& emittens eum de fundibula percuſſit repente Goliath in fronte, & uſq; ad cerebrũ pertranſiuit:ita ut mox confracto capite,Goliath caderet pronus in terram. Tunc ſtetit Dauid ſuper eum, & caput eius incidit.Cadente ergo Goliath, facta eſt Palæſtinis occaſio maximæ fugæ.Nam

D *uid Goliath ꝓſternit*

gæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpicerent, de rebus omnibus deſperantes, conſiſtere non ualuerunt: ſed ualidæ ſe turpiq; fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hebræorum clamore facto ſuper eos exilierunt, & multos interemerũt, & perſecuti ſunt uſque ad terminos Geth, & portas Aſcalonis. Et mortui quidem ſunt Palæſtinorum triginta milia & totidem uulnerati. Porrò Saul reuertens ab exercitu hoſtium, eorũ caſtra diripuit, & ſimul incendit. Caput autem Goliath Dauid in tabernaculum proprium deportauit, & haſtam dicauit deo. Porrò circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni lætitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Palæſtinorum interemiſſet: uirgines autem, quia multa dena milia exterminaſſet Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero teſtimonium ipſe perciperet, & dena milia multitudo iuuenculo uoueret: & cogitans, quia nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid, cœpit eum timere & nimis habere ſuſpectum: & à priori quidem officio, quo utiq; ſuum armigerum fecerat, eum amouit: ne dum nimis proximus eſſet, occidere eum poſſet: conſtituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat ſibimet cautiorem: uolebátque eum ad hoſtes & ad prælia mittere, ut in his pericula ſuſtinendo periret. Dauid autem deum habens ubique ducem, quocunque ueniſſet præualebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupiſceret amore eius detenta, cunctisq; ita fieret manifeſta, ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait, eo ſcilicet pacto ut ſexcenta hoſtiũ capita adueheret necatorum. At ille ſic claro honore ei propoſito, uolens ex opere periculoſo & incredibili gloriam magis aſſumere, procedere tendebat ad cauſam. Saul autẽ ducebat eũ fore ab hoſtibus perimendum, & decenter ſua uota compleri, ſi per alios & nõ eo faciente moreretur: iuſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui, quia diligeret eum rex Saul unà cum populo, & uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit: Nõ modicum uideri putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubſiſtit, præcipue cum ſim abiectus, & à gloria uel honore ſegregatus. Saul autem famuli cum Dauid reſponſa dixiſſent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quàm nuptijs collocatur: ſed eligere generum habentem fortitudinem, aliásque uirtutes, quas te habere manifeſtum eſt: & uelle me ab eo percipere pro nuptijs filiæ, non aurum nec argentum, neque ut hęc de domibus paternis eijciat: ſed pro ſupplicio hoſtium, capita ſexcenta Palæſtinorum. Et mihi enim ipſi nullum potius quàm hoc clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolennius honoribus eſt præcipuum, ſi uiro tali, & tanto teſtimonio de hoſtium triumphis decorato poſſit coniungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus, quod Saul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere, neque conſilium expectauit, nec ſi poſſibile aut difficile eſſet opus præſens animo cogitauit, ſed repente cum ſocijs ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, & poſſibilia faciebat. Cumq; multos interemiſſet, abſcidens ſexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul

1.Reg. 19

Biblia habent ducenta præputia

autem cum nõ haberet unde promiſſa refugeret: & mentiri turpiſſimum iudicaret, aut per inſidias eum occidere, cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet, dedit ei ſuam filiam nomine Michol.

Quomodo ſæpius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit, & oblata ſibi aliquando occidendi poteſtate, noluit interficere. Cap. XII.

1.Reg.19 CVmq; rex Saul non eſſet recta uoluntate manſurus, uidens etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari, expauit: & metũ cęlare non ualens, timore magnarum rerum, id eſt, regni ſimul ac uitæ, ne priuaretur utroq;, cogitauit eum crudeli calamitate perimere: eiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admiratus permutationem patris circa Dauid, cum poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum, ſed ad mortem uſq; ſæuiret: & cum iuuenem diligeret eiusq; uirtutem, dixit ei ſecreto uoluntatẽ patris ſui: ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret. ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturũ, cauſamq; cogniturũ, ut ei exprobraret, eo quod occideret uelut iniuſtum, qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi ualde peccaſſet, ueniam deberet promereri: dixitq; ſe ei poſt hæc patris indicare ſententiam.

Dauid autem conſilio benigno obediens, egreſſus eſt à rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul, & dum eum lætum & exultantem aſpiceret, cœpit de Dauid proferre ſermonem, dicens: In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, præcepiſti eum pater interimi, uirum qui tibi quidem magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt, Palæſtinis autem ualde ſupplicium: ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens populum Hebræorum, quas diebus quadraginta ſuſtinuit, nullo utiq; præſumente prouocationis certamina ſuſtinere: & qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita, ſororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors nobiſipſis grauior erit, non propter ſolam uirtutem eius, ſed etiam propter ipſam cognationem: quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum: primo quidem quod nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis, quando malo ſpiritu & dæmonibus in te reſidentibus, illos expulit, pacemq; tuæ animæ condonauit: ſecundo autem, quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci, turpiſſimum eſt. His ergo ſermonibus mitigatus Saul, iurauit filio, nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus & iracundiam regis ſubiecit & metum. Ionathas autem euocato Dauid, indicauit ei de ſua ſalute, quam impetraret à patre, eumque deduxit ad regem: & erat in conſpectu ipſius ſicut prius. Eodem uero tempore, Paleſtinis bella gerentibus denuo ſuper Hebræos, Saul contra hoſtes Dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos, multos eorum proſtrauit, uictórque reuerſus eſt ad regem. Quem Saul non ſicut ſperauit poſt bella ſuſcepit, ſed potius eius felicitate contriſtatus eſt, tanquam illius bonis actibus uideretur ipſe deceptus. Cumq; regem rurſus pueris aſtantibus dæmon ageret, ſpiritusq; turbaret, uocans Dauid in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa faciente, inſurgens in eum, lanceam iaculatus eſt: eamq; Dauid præuidens declinauit, fugitq; in domum ſuam, & in ea tota die permanſit. Nocte uero mittens rex, iuſſit eum uſq; ad diluculum cuſtodiri, ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem Dauid coniunx, filia

Oratio Ionathæ ad patrẽ ſuum Saul pro Dauid

iunx, filia regis, cognita uoluntate patris Dauid indicauit, dubiam ſpem eius uitæ conſpiciens, & de anima ſua pariter diffidens. Neque enim ſe credebat poſſe habere uitam, ſi fuiſſet illius amore priuata. Eiq; dixit: Non te hic ô coniunx ſolis ortus inueniat, nam te ulterius non uidebo: ſed fuge citius, dum tibi præbet nox fugę præſidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo ſi inuentus fueris occidendum. Quo dicto eum per feneſtram depoſuit & dimiſit. *Aſtutia Michol*
Deinde conſtruit lectulum quaſi ægrotantis, & ſub ſago iecur ſpirans capræ ſuppoſuit. Die uero facto, miſit pater ut Dauid deduceretur ad eum. Illa uero nunciante quod nocte fuiſſet factus infirmus, & oſtendente eis lectulum cooper tum, dum iecur pecoris quod ſub ſago iacebat palpitaret, ęgrotum uere eſſe, & dormire Dauid, qui miſſi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmũ factum eſſe per noctem, iuſſit eum ſic adduci, ſe uelle eum perimere dicens. Qui ueni entes & lectulum diſcooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dum culparet pater, eo quod eius quidem liberauerit inimicum, illum uero deceperit, ſatisfecit ei ueriſimilia loquens, quaſi eam ad hæc non conſentientem Dauid occidere uoluiſſet: & hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet: pro quo ei deberet ignoſcere, quia hoc neceſſitatis cauſa & non uoluntatis effecerit: adijciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita uoluiſti illum perimere, ſicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puellæ dedit. Dauid autẽ declinauit à periculo, & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha, eiq; regis inſidias indicauit, & quod iaculo eius penè fuiſſet extinctus: dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hoſtium certamen infirmus: ſed potius in omnibus & pronus, & felix; quæ magis cauſa Dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; propheta regis iniuſtitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nunciatum fuiſſet Saul, eo quod Dauid eſſet apud prophetam, miſit armatos, eũmq; ad ſe comprehenſum iuſſit adduci. Qui cum ueniſſent ad Samuel, inuenientes eccleſiam prophetarum, participati ſancto ſpiritu prophetare cœperunt. Saul autem audiens hoc ſuper Dauid, alios deſtinauit, & illis idem facientibus denuo miſit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerãt miſſi, ad ultimũ iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo, antequàm eum uideret Samuel, prophetare cœpit: ueniẽsq; ad eos Saul ſpiritu uehementi compulſus, amens factus eſt: & exutus ueſte, tota die canebat & nocte, Dauid & Samuele uidentibus. Ionathas uero Saul filius occurrentem ſibi Dauid, & de patris eius inſidijs ingemiſcentem, & dicentem, quia dum nihil impie geſſiſſet, neq; peccaſſet, eũ pater eius occidere feſtinaret: rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale, neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent, crederet: ſed ut ad ſe reſpiceret, & ſecurus eſſet, nihil tale in eum cogitante patre. Nam & ſi cogitaſſet, ei ſine dubio pandiſſet, dum pater eius utique conſilio omnia celebraret. Porrò Dauid iurauit ita eſſe: & ſupplicabat, ut credens prouidentiam eius haberet, potius quàm eum ſperneret quaſi mendacem, eiq; renunciaret quicquid agnoſceret aut uideret: Dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem, quia ſciret illum circa ſe amicitias & affectum habere. Contriſtatus itaq; Ionathas, eo quod Dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatẽ, interrogauit eũ, quid uelit ut faceret. Ille aũt: noui, inquit, omnia te mihi conferre, & uelle præſtare. Craſtina die initiũ menſis eſt: & habeo conſuetudinẽ ſedens comedendi cũ rege: ſi tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo

maneo in campo latenter:tu uero Saul quęrente eo dic me profectum esse in regionem Bethlehem in tribum meam, ad festiuitatem celebrandam: adijciens etiam quia tu me ire permiseris. Et siquidem ut assolet dici de amicis proficiscentibus, cum bono uadat, aut aliquid simile dixerit, scito nihil in eo circa me fore dolosum nec inimicum: si uero aliter responderit, hoc tibi erit indicium quod aduersum me fuerit cogitatum: & renunciabis mihi uoluntatem patris, misericordiæ hoc & affectui communi tribuens: per quem fidem à me accipere,& idem tu domine famulo dare uoluisti.Si uero inuenis in me malignum aliquid,ipse me perime,ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba nouissima Dauid, Ionathas onerose suscipiens, promisit se ea quæ prius poposcit esse facturũ:& siquidem triste aliquid,aut quod eius odium panderet pater responderet, ei nunciaturum. & ut eum potius securum redderet,egressus sub diuo,nihil se prætermissurũ pro Dauid salute iurauit,dicens:

Iuramentum Ionathæ

Hunc deum quem magnum esse uides & ubiq; præsentem, & antequàm mentem meam sermonibus prodam,iam præscientem eam,eum in communi pacto testem promissionis adduco,quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere, donec mihi eius animi secreta pandantur:quæ cum didicero, nõ cælabo, sed protinus tibi nunciabo,siue mitis circa te,siue sit ualde crudelis. Nouit autem hic deus,qualem eum circa te semper esse exoro,qui & nunc tecum est,nec te deliquit:facietq; te inimicorum tuorum,siue pater meus est,siue ego,esse meliorem.

Tu tantum horum esto memor:& licet me finire uitam contingat,filios meos seruа, & pro rebus præsentibus illis tuam retribue bonitatem. Cumq; iurasset hæc dimisit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit,in quo erat solitus exerceri:quæcunq; cognouisset à patre,nunciaturum se ei promittens,hoc modo:ut deducens puerũ mitteret tres sagittas: & si iuberet puero sagittas afferre, quas ante eum iaceret, cognosceret nihil esse apud patrem malitiæ: si uero diuersa aliqua audiret illo dicente,à rege contraria similiter expectaret:securitatem uero se ei præbiturum dicens,ne quid sustineret incongruum: utq; felicitatis tempore memor esset,& humanitatem filijs eius exhiberet.Dauid itaq; à Ionatha hanc fidem accipiens,ad locum proximum est profectus. Altera uero die cum esset mensis initium, purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit, & sedentibus circa eum filio Ionatha à dextris,& principe militiæ Abner à sinistris,uidens esse locum Dauid uacuum tacuit suspicatus eum non esse à coitu mundum. Cumq; secunda die noui mensis non affuisset,requisiuit à filio Ionatha, cur non & transacto & præsenti conuiuio Iesse filius adfuisset.Ille uero ait, abisse eum se permittente secundũ solennitatem ad propriam regionem,quia tribus eius festiuitatem ageret: & rogatũ se patiter, ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda concurreret.Et si præcipis, inquit, pater,& ego post eũ uadam: nosti enim quia ego illi deuotus sum. Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatem circa Dauid agnouit,& aperte uoluntatem eius aspexit. Non enim retinuit iram Saul,sed blasphemauit,eumq; natum de muliere utrum ultro appetente,& proprium hostem dixit, & socium Dauid,& cooperatorem eius:& nec ipsum erubescere,nec eius matrem,talia facientes:nec uolentes intelligere, quia donec Dauid uiueret,regnum eorum esset incautum: dixitq; ut eum uocaret, quatenus pœnas exolueret.Respondente uero Ionatha,quid iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam & blasphemias iramq; Saul accessit:sed arrepta lancea super eum ut respondentem interficeret insiluit.& hoc quidem non impleuit prohibitus ab amicis.

manifestus

manifestus autem apparuit inimicus esse Dauid,& quia desideraret eum occidere, ita ut propter illum penè propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo, & nihil aliud præ tristitia facere ualens, sed deflens, eo quod & ipse penè mortuus fuerit,& Dauid necem definitam esse cognouerit, matutino facto perrexit:& quasi exercitaturus uenit in campum,ut amico(sicut constituerat) regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas sicut pollicitus est, & sequentem puerum in ciuitatem dimisit, ut Dauid in deserto loco ad faciem loquere tur. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes Ionathæ,eumq; adorans saluatorem animæ suæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, & alterutros se amplectentes, ualde semetipsos osculabantur, & flebant ætatẽ suam inuidiæ malignitate consumptam, & futuram separationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quiescentes à gemitu,& memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt. *Dauid & Ionathæ iusiurandũ faciunt*

Dauid ad Achimelech fugit,dein ad regem Achim,à quo ad Moabitas. Saul occidit sacerdotes, cuius uitæ bis parcit Dauid, licet proditus à Ziphæis. Samuel moritur.de Nabal.Sicelech datur Dauid Cap. XIII

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech sacerdotem. Qui dum eum solum uenisse uideret,& nec amicum nec famulum cum eo esse præsentem, miratus est,& causam cur nemo esset cũ eo quæsiuit. Ille uero causam ait sibi secretam iussu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia constituisset ad quendam locum famulos sibi occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria nõ negaret,per quæ opus amici faceret,& præsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis, etiam arma sibi dari si qua essent præ manibus postulauit. Aderat autem illic seruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doech, qui mulas pascebat regis. Tunc ad Dauid sacerdos ait:nihil equidem se tale habere,sed esse lanceam Goliæ, quam ipse illo perempto deuouerat deo:eamq; sumens Dauid,ex omni Hebræorum regione fugit in Geth,quæ est regio Palęstinę,ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuisset à famulis regis,eiq; manifestatus,illis indicãtibus, quod Dauid esset, qui multa milia Palæstinorum peremisset, metuens Dauid ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo susciperet, simulauit se esse furiosum & rabidum,ita ut spumam ex ore proijciens,& alia quæ furiosi sunt faciens, fidem regi uerę passionis ostenderet. Qui famulis indignatus,eo quod uesanũ hominem ad eũ introduxissent,uelociter à se Dauid iussit expelli.Et ita liberatus de terra Geth,uenit in tribum Iuda:& habitans in spelunca circa ciuitatẽ Odollam,misit ad fratres suos,eisq; ubi esset ipse, mandauit. Illi uero ad eum cum omni cognatione uenerunt.Sed & alij, quibus aut odium aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosq; se quæcunq; placerent illi,dicebant: fueruntq; omnes simul quasi quadringenti. Tunc ille securus, quasi auxilium ei fuisset adiectum, surgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipse de suo fine cognosceret,in regione sua susceptos haberet. Quo annuente,parentes eius omni tempore quo apud eum fuerũt, dignis muneribus honorati sunt. 1.Reg.21 1.Reg.22

Præcipiente uero propheta, ut desertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens,ibidem habitaret,eidem obedijt: & de Moab reuersus, uenit in ciuitatem Aret, & in ea moratus est. Saul autem audiens Dauid uisum cum multitudine,

non

non in timorem fortuitum corruit & tumultũ: ſed ſciens uiri prudentiam atq; præ-
ſumptionem,quia non ex eo paruum ſibi timoris onus exurgeret,quod luctum & labores conferret,conuocans amicos & principes,& tribum ex qua ipſe erat,in collem ubi regnũ habebat:& ſedens in Segete(ſic enim locus ille uocabatur) dum circa eum eſſet ordo ciuilis, ſimul & armigeri,cunctis ait: Viri contribules, noui quidem,quia meorum beneficiorum non eſtis immemores, quando & agrorũ quoſdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui.Interrogo ergo uos, ſi maiora his dona & ampliora, Ieſſe filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius conſentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita ſapit, & uos ad talia perſuaſit.Non enim ignoro, quod iuſiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit,nec quod cõtra me Ionathas tractator eius & cooperator exiſtit, nullicq; ueſtrum curę eſt,ſed tacentes,rei exitum ſuſtinetis.Quumcq; rex tacuiſſet, alius quidem pręſentium nemo reſpondit.Doech uero Syrus,paſtor mularum eius ait, quia uidiſſet Dauid in Nobe ciuitatem ueniſſe ad Achimelech ſacerdotem, ut futura ſibi eo prophetante cognoſceret: perceptiſcq; ab eo ſumptibus, & haſta Goliæ, ad quos ire uolebat,ab eo fuiſſe deductum. Tunc uocans ſacerdotem, & cunctam eius generationem Saul,ait: Quid mali paſſus à me, ſeruum inutilem Ieſſe filiũ ſuſcepiſti,eicq; ſumptus dediſti,& arma,quum mei regni nimius inimicus exiſtat? Cur etiam futurorũ ei reſponſa præbuiſti? Nõ enim te latuit,quod me fugeret, & odio meam domum haberet.Sacerdos autem quæ facta fuerant,non negauit: ſed cum fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt: nec ſe Dauid præſtitiſſe,ſed regi,dicens:Nõ enim eum,inquit,nouimus tuum inimicũ, ſed fidelem ſocium,& præcipuũ ſeruum & millenarium:& quod horum maius eſt,generum pariter & cognatum:& hęc nõ inimicis hominibus præſtiti,ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei,non modo ſolum,ſed ſæpius.Dicente nanq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum,ſi ei quibus egebat, minime præbuiſſem, non illi putarer, ſed potius tibi reſiſtere. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audiſti, meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nanq; & regis genero & millenario hæc impendi, non hoſti. Hæc dicens ſacerdos,nequaquam ſatisfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore, neq; ueram confeſſionem credens,iuſſit armatis circunſtatibus,ut eum cum ſua cognatione perimerent. Quumcq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem, ſed diuinitatem formidarent,potius quàm regi parere uellent,tunc Syro Doech rex ſacerdotis imperauit interitum. Qui ſumens ſuæ militiæ ſimiles,occidit Achimelech,eiuscq; progeniem.Erant autem omnes quaſi trecentiquinq;. Quo facto,miſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotum Nobe,& omnes occidit: nõ mulieri,non infanti,non alij peper cit ætati,eamcq; ſuccendit. Vnde filius unus Achimelech tantummodo, Abiathar nomine,liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt, ſicut deus ſacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorum filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porrò Saul rex crudele ſic opus efficiens, & totam generationem ſacerdotalem interimẽs,& neq; infantibus miſericordiam,nec ſenibus reuerentiam habens: ſed & ciuitatem diſperdens, quam patriam ſacerdotum, prophetarumcq; nutricem diuinitas elegerat, & ſolam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoſcere,& humano modo cõſiderare,quod donec fuerint aliqui ſimplices & humiles,nec fuerint abuſi natura, nec uoluntatẽ ſuã implere præſumpſerint,

manſueti

manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſticiam, & circa eam omnem ſtudent habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita, præſens eſt: & non ſolum opera, ſed etiam mentes unde procedunt hæc antequam fiant, aperte conſiderat. Quum uero ad poteſtatem ueniunt, & ſuperbiæ cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in ſcena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, ſuſcipiunt audaciam, ſuperbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum præcipue pietatem iuſticiamq; deſpexerint, & in omnibus quæ cogitant aut agunt, ſibimet arrogauerint, tunc quaſi non uideat eos deus, aut certe poteſtatem eorum non habeat, peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, reſpuunt: quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis ſit ſermo, ſed eos qui pertulerunt multas laborum miſerias, exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his conflant: deducentesq; eos ad mediũ, non ſolum adeptos honores eis auferunt, ſed per calumniam etiam uita eos priuare nituntur: puniuntq; non propter opera digna ſupplicio, ſed derogationibus & accuſationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos oportet hæc pati, ſed in quibus iniuſte nituntur ulciſci. Hoc igitur nobis Saul filius Cis, qui primus poſt illam optimam ducum rem publicam regnauit in Iſrael, manifeſtum eſſe monſtrauit, occidens trecentos ſacerdotes atq; prophetas, per ſuſpicionem quam habuit in Achimelech, deijciens etiam eorum ciuitatẽ, & ſtudens quodammodo deum ſacerdotibus prophetisq; priuare, dum tantos ſimul occideret, ut neq; patriam eorum manere permitteret poſt illos, ut potuiſſet aliquis obſiſti. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui ſolus fuerat de ſacerdotibus à Saul interfectis ereptus, fugiẽs ad Dauid, ærumnam ſuorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens Doech ſuſpicatum fuiſſe, quod ſacerdotẽ regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis autorẽ: & poſcebat, ut apud eum de cætero commaneret, tanquam qui in alio loco latere non poſſet. Eo ſiquidem tempore audiens Dauid Palæſtinos Ceilanorum prouinciam deuaſtare, conſuluit deum per prophetam, ſi eum pugnare præciperet. Quo dicente, quod diuinitas uictoriam promiſiſſet, cum ſuis ſocijs Palæſtinos hoſtes inuaſit, multamq; eorum cædem fecit, & prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos eſſet, donec areas ſuas, fructusq; ſine timore colligerent, regi Saul nunciatum eſt, quod apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus, apud quos geſtum eſt, cælari non potuit: ſed fama etiam ad extraneorũ auditus aduenit, & ad regem uſq; delata eſt. Gauiſus eſt Saul, quum audiſſet Dauid in Ceila cõmorari, dicens, deum illum eius manibus tradidiſſe, quando coactus ſit uenire in ciuitatem, muros & portas & ſeras habentem: iuſſitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter cõuenirent: & obſidentes eam, capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; ſentiens Dauid, & agnoſcens à deo, quomodo eum forent Saul tradituri Ceilitæ, ſumens quadringentos qui cum eo erant, de ciuitate profectus eſt in deſertum Gedon. Et rex quidem quum audiſſet eum fugiſſe de Ceila, ab eius perſecutione ceſſauit. Dauid autem ſurgens exinde, uenit in quendam locum Ziphin, qui uocatur Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniens ad eum, & oſculatus, ſecurum eum eſſe dixit, & ſpem bonam habere futurorum: nec præſentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus foret, & habiturus ſub ſe Hebræorum omnium poteſtatem: & quoniam gratiora

1. Reg. 23

eſſent; quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iureiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidei: & deum uocans teſtem Ionathas, maledixit ſibi, ſi tranſcenderet conſtitutum, & in contraria mutaretur. Tunc Dauid ibidem relinquens, paululum à timore & ſolicitudine releuatum, ad Saul ipſe reuerſus eſt. Ziphæi uero uolentes gratiam præſtare Saul, indicauerunt ei, apud ſe commorari Dauid: promiſeruntq;, ut ſi ueniret, illum ei contraderent: quod ſcilicet dum anguſtias Ziphæorum apprehendiſſet, non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex, & gratias egit indicantibus inimicum: eiſq; pollicitus eſt, non tarde eorum ſe compenſare deuotionem: miſitq; qui quærerent Dauid, & deſertum omne perſcrutarentur, dicens etiam ſe continuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inueſtigando & capiendo Dauid, præcedebant regem, ſtudentes fauore ſuo non ſolum nunciare inimicum, ſed etiam manifeſtatum, in regia poteſtate contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt, qui quum nihil mali ſuſtinere potuiſſent, ſi non hunc indicaſſent Saul: propter blandimenta regia, uirum religioſum, & ad mortem iniuſte quæſitum, & qui latere poterat, prodiderunt, & ſe eum tradere promiſerunt. Cognoſcens autem Dauid malitiam Ziphæorum, & regis inuaſionem, anguſtias quidē illius regionis dereliquit: fugit autem ad petram maximam, in deſerto Maon conſtitutam. Quumq; Saul eum ibi perſequeretur, cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtijs diſceſſiſſe, quaſi ad aliam petræ partem. Et quum Saul ex alia parte conſiſteret, ut eum penè iam capere potuiſſet, audiens Palæſtinos Hebræorum regionem ualde uaſtare, à Dauid perſecutione diſceſſit: & contra eos qui naturaliter hoſtes erant, dimicandum magis neceſſarium iudicauit, quàm inimicum proprium perſequendo, uaſtationem ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo, uenit in anguſtias Engaddi. Quum uero Saul expuliſſet alienigenas, uenerunt qui nunciarent ei, Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatorum uirorum, abijt ſuper eum: & quum non eſſet procul à locis illis, uidit circa iter ſpeluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertam, in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi neceſſitate urgeretur, ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum uidiſſet quidā hominum Dauid, & dixiſſet de eius inimico tempus à deo datum, & ſuaderet, ut ultionis cauſa Saul caput abſcinderet, quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur, ſurgens Dauid, abſcidit quidem ſummitatem ueſtis ſolummodo, qua Saul erat indutus: & repente pœnitentia tactus, ait, non eſſe iuſtum ut ſuum occideret dominum, & qui ſcilicet à deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iſte, inquit, circa nos malignus exiſtat, me tamen erga eum non decet eſſe talem. Quumq; Saul de ſpelunca fuiſſet egreſſus, accedens Dauid, exclamauit à longe, petens ut Saul audiret. Conuerſo autem rege, adorauit eum ſecundum morem, proſtratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falſas derogationes cōfingentibus aures accommodantem, illis credere, & in ſuſpicione diligentes te uiros habere, ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio namq; multorum eſt, deuotionis uero clara probatio actuum ueritate conſiſtit: & ſermo quidem cuiuslibet in utroq; habet ſimilitudinem ueritatis & falſitatis: opera uero nudum habent ueritatis intuitum. Conſidera igitur ex iſtis, qualis ego circa te tuamq; ſim domum: & quod mihi oportet credi, & non accuſantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo cōcepi, neq;

Ziphæi produnt Dauid

1. Reg. 24

facere

facere potui. Cur apponis perſequi animam meam, & nihil die noctuq; aliud cogi tare, niſi animæ meæ interitum, quam iniuſte perſequeris? Quomodo enim non falſam opinionem de me ſumpſiſti, quaſi occidere te uoluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiſcens, & inimicũ tuum credens, hominem qui poteſtatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc uſus eſt oportuno? Quod ſi contra me tibi idem licuiſſet, nequaquam ſic abiens præteriſſes. Quando enim tuæ ueſtis incidi partem, potui etiam caput auferre. Et oſtendens pannum ueſtis eius, rei fidem exhibuit. Et ego, inquit, à iuſta ultione me retinui, tu uero iniuſtum contra me habere odium nõ uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriuſq; noſtrum arguat uoluntatem. Saul autem ſuam uitam inopinabiliter admiratus fuiſſe ſeruatam, & humilitatem iuuenis ac naturam eius obſtupeſcens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc feciſſet, reſpondit cum gemitu Saul, illum potius eſſe iuſtum: Tu, inquit, cauſa bonorum mihi fuiſti, ego uero tibi calamitatum: & oſtendiſti hodie priſcorum te habere iuſticiam. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprehenſos, ſaluandos eſſe duxerit? Confido namq; quod deus regnum tibi conſtruet, & omnium Hebræorum te poteſtas expectat: ſed da mihi iuriſiurãdi fidem, ne meum genus exterminꝫ: neq; habens malorum memoriam, ſtudeas meum germen eradicare: ſed ut meam domum ſerues & ſalues. Iurante uero Dauid quod popoſcerat, Saul quidem ad proprium reuerſus eſt imperium. Dauid autem cum ſuis aſcendit in anguſtias Maſpha. Hoc itaq; tempore & Samuel propheta defunctus eſt, uir qui nõ fortuitum honorem apud Hebræos habuerat: cuius uirtus etiam apparuit in hoc opere, quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa ſepulturam eius atq; ſolennium largitatem, ſtudium magnum competenter exhibuit. Sepelierũt autem eum in patria ſua in Ramatha: multisq; eum fleuere diebus, non communiter hoc facientes, uelut extranei mortem, ſed tanquam proprium ſinguli quiq; lugentes. Fuit enim uir iuſtus, & natura benignus: & propterea magis amicus deo: qui præfuit populo ſolus poſt mortem quidem ſacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uero rege annis decem & octo. Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finem. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon, diues & pecora multa poſſidens: trium nanq; milium ouium gregem habebat in paſcuis, & mille caprarum. Has ergo Dauid illæſas & ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq; deſiderio, neq; egeſtate, neque pro loco deſerto ubi potuiſſent latere, aliquis eas uexare præſumeret: ſuper hæc autem illud ſeruandum dicens, ut nihil iniuſtum fieret, & aliena tangere peſſimum iudicarent, neque deum offenderent. Hæc autem docebat eos, homini bono præſtare ſe credens, & dignum eum eſſe beneficium huiuſmodi promereri. Erat enim illi nomen Nabal, uir durus & ſtudijs maligniſſimus, habens uitam deteſtabilem, cui erat uxor bona, ſimul & caſta, & ſpecie nimis eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues, miſit Dauid uiros decem, ut eum ſalutarent: & optabat ut hoc multis annis efficeret, & quod eſſet ſibi poſſibile, ab eo præberi popoſcit: cognoſcens ſcilicet à ſuis paſtoribus, quod nihil eis aliquando nocuerint, ſed etiam cuſtodes eorum gregumq; fuerint, dum multo tẽpore in deſerto pariter habitaſſent, & quod non eum pœniteret, ſi quid Dauid ſua largitate præberet. Nabal autem his qui miſſi fuerant inhumane nimis & dure reſpondit. Dum enim interrogaſſet eos, quis eſſet Dauid, & illi reſpondiſſent, filium Ieſſe, ait: Nunc uideo, quia ualde in ſemetipſis ſuperbiũt

1. Reg. 25 Samuel propheta uir ſanctus defungitur uita

De Nabal uiro ſtulto & crudeli

fugitiui,& gloriantur ſuos dominos relinquentes. Quod dum fuiſſet Dauid renunciatum, iratus eſt: & quadringentos quidem armatos ſequi ſe præcipiens, ducentis pro rerum cuſtodia derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domum ſe & omnem poſſeſſionẽ eius exterminare: nõ ſolum enim ob hoc iratus eſt Dauid,quia uideretur ingratus, & nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerant: ſed etiam quia blaſphemaſſet, & maledixiſſet, à quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus cuſtos ouium Nabal, dominæ quidem ſuæ, illius uero coniugi dixit, quod miſerit Dauid ad uirum eius, & non ſolum nec aliquid uellet eum percipere, ſed etiam iniurias, & peſſimas in eum dixerit blaſphemias: dum omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus, affirmans hoc in malum domini ſui, & ipſius profuturum. Quo dicto, Abigail, uxor Nabal, eijciens aſinos, & onerans eos cunctis muneribus, nihilq; marito dicens, ſciens quod per ebrietatem ipſe ſenſu careret, profecta eſt ad Dauid. Cui deſcendenti montis anguſtias, Dauid occurrit, cum quadringentis uiris ueniens ſuper Nabal. Quem quum uidiſſet mulier, de aſina exiluit: & proſtrata in faciem, adorauit: ſupplicans, ut nequaquam Nabal uerba reſpiceret, qui utiq; Nabal recte uocaretur:quod nomen dementem lingua ſignificat Hebræa. Satisfaciebat autem, dicens, non ſe eos uidiſſe qui ab eo miſſi fuerant: & debere ſe ueniam promereri: utq; magis ageret ipſe deo gratias, qui eũ à ſanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nam quũ tu,inquit,benignus ſis,ille iudicat in malignis. Quæ enim Nabal, inquit, mala ſuſtineat, ſuper capita inimicorum tuorum eueniant. Eſto mihi propitius quidem & iudica me dignam,per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atq; furorem,quem ſuper maritum meum & eius habuiſti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum ſis placidus,atq; clemens dominus:& quod maius eſt, regnaturus.Suſceptis autem muneribus,ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos deus adduxit.Non enim futurum uideras diem, quum iam iuraſſem,domum Nabal hac nocte diſperdere,ut nullus ueſtrum penitus remaneret: quum utiq; ſit uir ille ingratus, & callidus circa me & ſocios meos: nunc autem præueniſti, & meum, curante deo, mutaſti furorem. Et Nabal quidem, licet modo propter te relinquatur inultus, non tamen effugiet pœnas:ſed alia cauſa quæ eum competit,eueniet ei.Hæc dicens,dimittit mulierem.Illa autem domum reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis epulantem,& in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant, indicauit. Cui altera die cuncta ſignificans,ſic eum triſtem reddidit,ut ad ſolutionẽ membrorum, & penè ad mortem uſq; deduceretur: & non amplius quàm decem dies poſtea uiuens Nabal, defunctus eſt. Dauid autem audiens mortem eius, ultum ſe quidem à deo dixit: Nabal uero propria malignitate defunctũ, deo dediſſe illum pœnas, ſeq; ſeruaſſe ab eius ſanguine, mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit, eo quod maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines deſpiciatur à deo,qui dat quidem bonis ſimilia, malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens ad eius uxorem,petijt, quo eam ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerant, dicens, ſe non dignam fore,ut illius uel pedes attingeret:cum omni tamen apparatu proprio uenit,eiq; coniuncta eſt:quæ ad hunc honorem uenire promeruit, tam pro modo caſtitatis atq; iuſtitia, quàm pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autem Dauid uxorem, quam primitus duxerat, de ciuitate Ebiſar. Michol autem Saul regis filiam,quæ fuit Dauid uxor,pater eius Phalti filio Lais coniunxit,qui erat de

Nabal mo ritur

Dauid Abigail ducit uxorẽ

ciuitate

ciuitate Gallim. Quumq; hæc fuiſſent geſta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul, indicauerunt ei, quia rurſus eſſet in eorum regione Dauid, & poſſent uolenti eum comprehendere, ſua præbere ſolacia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt. Quumq; ſuperueniſſet nox, caſtra poſuit in loco quodam, qui dicitur Sicela. Audiens uero Dauid, contra ſe uenire Saul, miſſis exploratoribus, iuſſit ſibimet nunciari, ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus, in Sicela eum eſſe, ſurgens nocte, ita ut lateret ſuos, uenit ad caſtra Saul, ducens ſecum Abiſai, natum ſororis ſuæ Saruiæ, & Achimelech Gethæum. Saul itaq; dormiente, & circa eum per circuitū armatis & Abner principe militiæ conſtitutis, Dauid ingreſſus caſtra eius, nec ipſe peremit eum, inueniens eius ſtratum & lanceam quæ erat ſita ad caput eius, nec Abiſai permiſit uolentem eum occidere, & in hoc uchementer inſtantem: ſed dicens, ordinatum à deo regem occidere eſſe nimis iniquum, licet ille ſit malus, uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum, retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno, quod quum potuiſſet eum interimere, ſe potius abſtinuerit, ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti Saul, nullo ſentiente in exercitu, cunctisq; iacentibus, latenter egreſſus eſt: quum omnia facere potuiſſet, quæ & ipſum tempus offerret, & contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem, & in uerticem montis aſcendens, unde potuiſſet audiri, clamās uoce magna militibus Saul, & Abner principi militiæ, excitauit eos à ſomno. Hunc enim uocabat, & populum. Audiente uero principe militiæ, & requirente, quis eum uocaſſet, Dauid ait: Ego ſum, filius quidem Ieſſe, ueſter uero fugitiuus. Cur igitur quum ſis magnus, & apud regem honore præcipuus, corpus eius ita cuſtodis, ut ſomnus ſit tibi dulcior, quàm illius ſalutis affectus? Hæc quippe digna morte ſunt, atque ſupplicio. Dudum enim ingreſſos quoſdam in ueſtro exercitu ſuper regem, & ſuper uniuerſos alios, non agnouiſti. Quære lanceam regis & urceum aquæ, & cognoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem, & uidens, quod dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum, cuſtodibus negligentibus, non occidit, ſed pepercit ei, quem iuſte perimere potuiſſet, pro ſalute ſua gratias egit: & rogauit, ut confidens, nihilq; ab eo mali iam metuens, iret ad propria: affirmans credere ſe, quod nec ſemetipſum aliquis ita diligeret, ſicut Saul à Dauid amaretur: & accuſans ſeipſum, quod eum quidem qui illum cuſtodire poſſet, & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet, perſequeretur iniuſte: & tanto tempore hæſitantem de anima ſua degere in fugam cōpelleret, ab amicis & cognatis proprijs deſolatum: ipſe uero ab eo ſæpius liberatus, non quieſceret Saul, quin eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto, Dauid iuſſit, ut aliquis uehiens reciperet lanceā & urceum aquæ, dicens: Deus utriuſq; noſtrum & uoluntatis, & actuum iudex ſit: qui nouit, quod etiam præſenti die, quum te occidere potuiſſem, tui miſertus, abſtinui. Et Saul quidem ſecundo Dauid manus effugiens, ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit ad Palæſtinos diſcedere, & illic habitare. Tunc cum ſexcentis, qui erant circa eum, uenit ad Achim regem Geth. Erat autem hęc una Palæſtinarum urbium. Quumq; eum rex ſuſcepiſſet cum uiris, & habitaculum præbuiſſet, habente eo ſimul duas uxores, Achinoen & Abigail, morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut aut mitteret ſuper eum, aut ipſe forſitan properaret, quum 1. Reg. 27

ret, quum ſecundo penè tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuiſſet comprehendi. Porrò Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: ſed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locum aliquem in prouincia donaret, ubi cum ſuis degere potuiſſet: pudori eſſe dicens, ſi in ciuitate maneret, ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dilexit, ut quũ regnaſſet Dauid, eum ipſe & eius pueri quaſi propriam poſſeſſionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo commoratus eſt Dauid in Sicelech Palæſtinæ, fuit menſium quatuor, & uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens contra Palæſtinos, in uicina regione conſtitutos, Serritas & Amalechitas, eorum prouinciam deuaſtabat: multáq; prædam iumentorum & camelorum ſumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abſtinebat, metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prædæ ei dono mittebat. Quum uero requireret rex, quos uaſtaſſet, prædamq; tuliſſet, dicendo eos, qui ad auſtrum Iudæi conuerſantur, & in campeſtribus habitabant, ſe eſſe depopulatum, ſatisfecit regi. Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem, & ſeruus eius foret, donec apud eum conſiſteret.

Sicelech datur Dauidi

Saul aduerſus Achim pugnaturus, conſulit Pythoniſſam, à qua Samuel ſuſcitatus, dicit eum in bello cum filijs caſurum. Saul fortiter pugnando uictus, proprio ſe gladio confodit iuuante hoſte, cuius corpus à Iabitis eſt ſepultum in Iabes nemore. Cap. XIIII

1. Reg. 28

EOdem uero tempore Palæſtinis contra Iſraelitas pugnare uolentibus, & mittentibus ad omnes amicos, ut eis adeſſent in bello in Ceila, ubi cõgregati erant exituri ſuper Hebræos: Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum ſuis armatis ei ſolatiũ contra Hebræos præberet. Illo uero gratiſſime promittente, & dicente inueniſſe tempus, in quo beneficijs eius uicem rependeret, & ſuſceptionis eius munus exolueret, promiſit rex cuſtodem corporis poſt uictoriã, & belli certamina eum ſe eſſe facturum, honoris & fidei promiſſione ſtudens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex Hebræorum, omnes diuinos & uentriloquos, & omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione, abſq; prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præſentes, & iuxta Sunam ciuitatem in campo poſitam, caſtra fixiſſe, ad eos cum omni exercitu ſuo profectus eſt. Quumq; ueniſſet ante montem quendam nomine Gelboe, & uidiſſet è diuerſo hoſtium multitudinem, timore fortuito conturbatus eſt, dum eſſet eorum exercitus potior & multo melior, deumq; cõſuluit per prophetas, ut ei de prælio & eius fine prædicerent. Deo autem non reſpondente, Saul magis expauit, & animo corruit, malũ ſibi aperte imminere proſpiciens, quum uticq; deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe: iuſſitq; ſibi quæri mulierem uentriloquam, habentem ſpiritum, & uocantem animas defunctorũ: ut uel ita agnoſceret, ſi in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorũ, euocando mortuorum animas, per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Quumq; fuiſſet à quodam famulo ei nunciatum, eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor, latẽs omnem exercitum, exutus ueſte regali, & aſſumens duos famulos, quos nouerat fideliſſimos, uenit in Endor ad mulierem, rogauitq; eam ut diuinaret, & animam ſuſcitaret, cuius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante, & dicente ſe regem non poſſe ſpernere, qui genus hoc diuinantiũ expuliſſet: ſed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuiſſet læſus, ei pararet inſidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, ſe nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando ſatisfeciſſet

tisfeciſſet,non eam debere metuere,iuſſit ut ei animam Samuelis euocaret.illa uero neſciens quis Samuel eſſet eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuiſſet,uidens mulier uirum ſanctum & deo docibilem,conturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:Nõne tu es,inquit,rex Saul?Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente,& perturbationem eius requirente, ait uidiſſe ſe uirum ſenem forma ſimilem deo:eoq; iubente ut imaginem & formam & ſtatum eius quem uiderat, explanaret, ſignificauit ſe ſenem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio uidiſſe circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuelem eſſe: & procidens in terram,ſaluta- *Samuelis umbra Saúl loquitur*
uit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente, cur eam commouiſſet, Saul ingemiſcebat neceſſitatem incumbere,& hoſtes ſibi grauiter imminere, & eſſe in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum, à deo utiq; derelictum: & neq; reſponſum promereri,neq; per prophetas,neq; per ſomnia:& propterea, inquit,ad te qui mihi ſemper proſpexiſti, confugi.Samuel autem uidens eum fini uitæ iam proximum,ait:Superflue à me aliquid uis agnoſcere,quum à deo ſis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, & in bello uicturũ: tu uero tuusq; principatus cum uita erit finiendus:quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum,& eius nequaquam mandata ſeruaueris, ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdendum & populum inimicis,& te cum filijs die craſtino in bello cadentes, mecum eſſe manſuros.Hæc audiens Saul,triſticia faciente, loquendi amiſit officium:& proſtratus in terram tam propter dolorem qui ei indicatus fuerat, quàm propter abſtinentiam(non enim præcedenti die aut nocte cibum ſumpſerat)nõ facile ualebat aſſurgere. Quum autem ſurgeret,uix recipiens ſpiritum, coegit illum mulier ut guſtaret, hoc munus ab eo petens ſibimet repenſari pro diuinatione, quã ſui periculo ei præbuerat,quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit,tamen poſtulata cõceſſerit:pro quibus rogaret,ut appoſita menſa,cibum ſumeret,quatenus recepta uirtute,ad caſtra propria remearet. Quumq; ille refutaret,& nimis auerſaretur in anguſtia conſtitutus, compulit & perſuaſit ei: & habens unum uitulum mãſuetũ, & à ſe domi nutritũ,in quo ſolo requieſcebat, eum occidit: & carnibus præparatis,ei ut comederet eiusq; ſeruis appoſuit.Quo facto,Saul noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt aũt laudare mulieris largitatem,quod licet eius ars à rege fuiſſet exerceri prohibita,tamen dum adueniſſent in domũ eius, quos nunq; uiderat prius,non habuit mali memoriã, uituperando eũ qui eius prohibuerat diſciplinã:nec auerſata eſt peregrinum,& cuius conſuetudinẽ non habuit: ſed condoluit,& conſolata eſt eum,dum cognouit regem:& circa quẽ animo potuerat nimis ingrata conſiſtere,eum potius ut comederet,inuitabat:& quod ei ſolũmodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, non aliquã retributionem eius expectans,nec munus aliquod accipiens:quippe quem proxime moriturum cognouerat: quum plerunq; natura ſit hominũ, boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere:uel à quibus ſe aliquid credunt accipere, his mutuare.Bonum eſt ergo illam imitari mulierẽ, & bene facere cunctis egẽtibus: & nihil arbitrari melius eſſe, nec amplius aliquid generi humano competere potius,quàm hoc ex quo deum propitium,& largitorem bonorum ſemper habeamus. Igitur de illa muliere hoc dixiſſe ſufficiat. Sermonem uero nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis omnibus congruum, ex quo prouocentur uniuerſi uirtutem ſectari,& æternæ gloriæ decus appetere: ſed & qui ſapientibus,regibus &

principibus multum deſiderium,& ſtudium rerum bonarum adijciat: & pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quæ uidentur grauia,doceat eſſe contemnenda.Habeo namq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem.Hic enim,quum iam futura noſſet, & mortem ſibi imminere, propheta prædicente,cognoſceret, non fugit, nec amore uitæ ſuum exercitum prodidit inimicis,nec regiæ contumeliam intulit dignitati: ſed potius cum omni domo ſemetipſum tradens filiis & filijs,optimum iudicauit magis cum ipſis cadere,pro ſubiectis pugnando,& filios unà perire, licet boni ei fuiſſent, quàm eos in incerto relinquere, quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus, & caſtus, & fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur,& ſi quis fuerit talis,aut fuit, & cunctorũ teſtimonio uirtutis adeptione digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcuntur ad bellum, & incolumes ſe redire confidunt,ſi quid geſſerint clarum,mihi non uidentur ſatis bene facere,qui eos uoluerint fortes appellare,quod & alibi in hiſtorijs & alijs cõſcriptionibus inuenitur, quamuis & illi ſint approbandi. Magnanimes autem & grandia præſumentes,& rerum terribilium ſoli contemptores, dicendi ſunt omnes qui Saul imitantur.Illi namq; qui neſcientes quod in bello futurum eſt, nequaquam animo deficiunt:ſed in incertum ſemetipſos emittunt, licet aliquid grande faciant,non tamen ualde admirandi ſunt.Quum uero utile nihil uenturum animo cogitatur, ſed iam mors futura præſcitur,& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui, & neq; terrentur,neq; pro mortis periculis obſtupeſcunt,huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul,oſtendens,quia cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere poſt mortem,talia cõuenit adimplere,& maxime reges,quos propter cumulum principatus, non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos,ſed neq; mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul & eius magnanimitate potui dicere,maximam mihi hoc argumento prębente materiam:ſed ne diu eius laudibus uidear inhærere,denuo ad ea reuertor,unde egreſſus eſſe cognoſcor.Palæſtinis igitur ſicut prædiximus,caſtrametãtibus,per ſingulas gentes & reges & ſatrapas exercitũ diſponentibus,ad ultimum ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eum Dauid cum ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Palæſtinorum qui cum Dauid in auxilium regis uenerant,uiderent inter eos Hebræos,percontabantur à rege qui nam eſſent. Qui dixit,Dauid eſſe, qui fugerat Saul dominum ſuum: quẽ ad ſe uenientem,ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eum beneficia rependere,& Saul interficere,& propterea in ſolatium ipſius aduenijſſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Palæſtinorum,eo quod uirum inimicum ad ſolatium adduxerit:eumq; remitti ſuadebãt,ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret,habendo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei proſpicere,remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius.Adijciebãt autem: Nõne hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſſet rex Geth,utiliter hæc dicta cognoſcens,uocauit Dauid,& ait:Ego quidem quum ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis,propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed facto die, perge ad locum quem dedi tibi,& ibi meam cuſtodi prouinciã,ne quis hoſtium ad eam accedat:eſt enim & hoc amico pars magna ſolatij.Dauid itaq; iubente rege Geth,uenit in Sicelech.Nã eo tempore quo egreſſus fuerat Dauid,ſolatium ferens Palæſtinis,gens Amalechitarum ingrediens Sicelech,fortiſſime ceperat eã:qua incenſa,multaq; præda ex ea & alijs Palæ-

1.Reg.29

1.Reg.30

alijs Palæſtinorum regionibus ſumpta, diſceſſerant. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam,& omnia fuiſſe direpta:& duas uxores eius,& eorum qui cum eo erant unà cum filijs in captiuitatem direptas, continuo ſciſſa ueſte, flens & gemens cum ſocijs & amicis,ad hoc uſq; peruenit,ut etiam lachrymæ nimio eorum fletu deficerent. Sed & ipſe periculum paſſus eſt, ita ut à ſocijs dolentibus captiuitatem uxorum & filiorũ penè lapidaretur: ipſum enim ſolum huius rei principem, ipſum unuſquiſq; malorum dicebat autorem. Igitur à triſticia releuatus, & mentem ſuam erigens, rogabat Abiathar Pontificem, ut indutus ueſte ſacerdotali,conſuleret deum, & prophetaret, ſi perſequens Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret uxores ac filios: & ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur, conſurgens continuo, cum ſexcentis armatis perſequutus eſt hoſtes. Quumq; uenisſet ad torrentem Beſor, inueniens quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem, fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deſerto ſine cibo permanſerat: primo cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat,cuias eſſet, aut unde. Tunc ille quidẽ ſe genere ſignificauit Aegyptium, & propter infirmitatem à ſuo domino derelictum, eo quod non ualuerit ſequi:pariter etiam indicauit, ſe eſſe ex eis qui incendiſſent & diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas, apprehendit eos in terra iacentes, & alios quidem prandentes, alios iam ebrios & uino ſolutos. Quibus cum ſocijs uberrima præda fruentibus, irruens repente,eos late proſtrauit. Nudi namq; erant, & nihil huiuſmodi ſuſpicantes: ſed ad potum & epulas conuerſi, remiſſiores omnes erant. Et alij quidem adhuc menſis appoſitis apprehenſi, ſuper eas extincti ſunt, & ſanguis eorum cibo permixtus eſt:alios uero inuicem ſe ad pocula inuitantes, occidit: & multos etiam in ſoporem conuerſos extinxit. Quicunq; uero occurrerunt, & armis induti ex aduerſo conſiſtere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes, uſq; ad ueſperam permanſerunt,ita ut Amalechitarum non remanerent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus aſcendentes, uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hoſtes, ſed & uxores ſuas & ſociorum. Quumq; reuertẽtes, ueniſſent ad locum,ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi:reliquerãt ad caſtra cuſtodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non cenſebant, qui ſecum non fuerant, ſed in labore molliores extiterãt,tantum recipientes uxores quieſcere iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniuſtam dixit eſſe ſententiam, quum eſſent digni deo præbente,ut & ulciſcerẽtur in hoſtibus,& omnem prædam cum his qui unà ad perſequendum egreſſi fuerant,ex æquo diuiderent,quando ad uaſorum cuſtodiam remanſerant:& ex illo lex iſta apud eos permãſit,ut tantum accipiant qui cuſtodiunt caſtra, quantum illi qui pugnant. Veniens aũt Dauid in Sicelech,omnibus in Iudæa amicis & neceſſarijs partem prædæ direxit. Et uaſtatio quidẽ Sicelech, & Amalechitarum huiuſmodi interitus fuit. Palæſtinis igitur dimicantibus,& pugna graui cõmiſſa,Palæſtini quidẽ uicerunt,& multos ſuorum hoſtium peremerunt. Saul autẽ rex Iſraelitarum,& eius filij fortiter decertantes,& utentes omni fiducia, tanquam gloria eorum in bona morte & in hoſtiũ dimicatione cõſiſteret,nihilq; hoc precioſius eſſe iudicantes,omnium inimicorũ cohortem contra ſe conuertentes, undiq; circumdati pariter ſunt extincti,multos tamen Palæſtinorũ forti dimicatione perimentes.

Cædes magna Amalechitarum

Lex de ſpolijs & præda diuidenda

1.Reg.31

Erant

Erant autem filij Saul, Ionatas, & Aminadab, & Melchis. His ergo cadentibus, Hebræorum populus conuersus est in fugam: & turpitudo & confusio facta est, & interitus ualde grauissimus, hostibus quippe super eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est. Quum esset hostium multitudine constipatus, Palæstinis crebro super eum iacula dirigentibus, omnes penè prostrauit, paucis exinde fugientibus: ipse uero clarissime decertauit. qui uulnera in se multa gerens, ita ut nequaquam iam posset tolerare, nec ferre plagas, semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit autem armigero, ut eum gladio educto, perimeret, antequã uiuum eum comprehenderent hostes. Armigero uero non præsumente dominum suum occidere, ipse gladium suum educẽs, & in terram figens, irruit in mucronẽ: & quum nequiret sibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra transiret, conuersus & uidens quendam iuuenem, requisiuit, quis esset. Quem quum cognouisset Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quum fecisset, sublato auro ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctũ, occidit & semetipsum: nullusq; de custodibus corporis est relictus, sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes autem Hebræi qui habitabant in conualle trans Iordanem, & qui in campestribus ciuitates habebant, quod Saul cecidisset, & eius filij, & omnis cum eo perijsset exercitus, relinquentes proprias ciuitates, ad loca munitissima fugerunt. Palæstini uero inuenientes urbes derelictas atq; desertas, habitauerunt in eis. Quumq; Palæstini altera die uenissent hostes exuere, inuenerunt corpora Saul & filiorum eius. Quos expolian tes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem consecrauerunt in Astaroth templo: corpora uero suspenderũt super murum ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uero audissent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eo quod trũcassent Saul mortuum & eius filios Palæstini, crudele iudicantes eum insepultum despicere, egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorum in optimo loco prouinciæ, quem Segehen appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaq; finem Saul, prophetante Samuel, habuit: quia obediens deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotum unà peremit urbem. Regnauit itaq; Saul, Samuel uiuente, annis decem & octo: moriente autem, alios duos, qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

Saul suo gladio interijt

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS

Quomodo mortuo Saul Dauid uni tribui primum rex præfuit, ſumpto ſupplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellum inter Ioab & Abner & Isboſeth. Decꝫ Abner dolo à Ioab interfecto. Cap. I

RAEDICTVM itaqꝫ prælium geſtum eſt die, qua Dauid uictis Amalechitis reuerſus eſt in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidã liberatus à pugna, quæ contra Palæſtinos fuerat geſta, & qui Saul interemerat, ſciſſa ueſte, & aſperſo cinere capite. Qui dũ adoraſſet Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Iſraelitarum pugna: quibus infelicem terminum proueniſſe dicebat: & multa quidem Hebræorum milia fuiſſe necata, & regem pariter eorum Saul cum filijs interemptum: ſignificabatꝫ uidiſſe ſe & Hebræorum fugam, & fugienti quoꝫ regi ſe fuiſſe præſentem: quem etiam ne cõprehenderetur ab hoſtibus, ipſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebatur: quoniam dum gladio ſuo incubuiſſet, propter uulnerũ magnitudines non ſe ualebat occidere. Cum hæc dixiſſet, ſigna mortis eius oſtendit, aurum brachiorum eius atqꝫ coronam: quæ, cum expoliaſſet mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaqꝫ cum iam non diſcrederet, ſed aperta ſigna mortis eius inſpiceret, ueſtem quidem repente diſrupit: deflens autem & ingemiſcens cum ſuis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior triſtitia nata eſt pro morte Ionathæ, qui ei fideliſſimus amicus fuerat, & ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã autem uirtutem ſui Dauid circa deuotionem Saul oſtendit, ut non ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit, licet ſæpius per eum mortis pericula paſſus ſit, ſed etiam punierit eius interfectorem. Nam cum dixiſſet ei, quod ipſe ſui accuſator erat qui regem occiderat, & cognouiſſet quia de genere Amalechitarum eſſet, repente eum præcepit interimi. Cõſcripſit autem Dauid epitaphium, ſicut fieri aſſolet in ſepulchris, quod lamentationes contineret, & laudes Saul & Ionathæ, quod etiam uſqꝫ ad meum permanſit tempus. Cùm uero hoc modo regi exhibuiſſet exequias, finito luctu per prophetam conſuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumꝫ dixiſſet daturum ſe ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus ſuis, & qui erant eum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum conſtituerunt regem. Qui cum audiſſet quod Saul & eius filios ſepeliſſent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, miſit ad eos, laudans & approbans eorum uirtutem: & agens gratias pro ſtudio, quod circa defunctos habuerãt: pariter dicens, quod tribus Iuda eum conſtituiſſet in regem. Abner autem princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax & optimus ualde natura, cognoſcens cecidiſſe regem & Ionatham & duos alios filios eius, ueniens ad caſtra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboſeth, abripiens, regem ſuper eos qui trans Iordanem erãt & totius populi pariter ordinauit, præter tribum ſcilicet Iuda: ſtatuitꝫ regnum eius in terra, quæ ſecundũ patriam linguã uocatur Manalim, ſecundũ Latinos autem dicitur Caſtra. Abner autẽ exinde promouit electum nimis exercitum, ut congredi-

2. Reg. 1

De epitaphio Saul

2. Reg. 2

ut congrederetur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autem occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruiæ sororis eius de patre Asar natus: hic enim erat cõtra Abner cõstitutus militiæ princeps. Cum quo etiã fuerãt & sui fratres Abisai & Asahel, & omnes armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandum. Dicente uero Abner ad eum, uelle se probare quis eorum robustiorem haberet exercitum, conuenit inter utrosq; ut duodenos uiros pugnaturos emitterent: & procedentes inter medias acies, quæ ex utraq; parte locum facerent, ad certamen electi, eductis gladijs uiri Dauid, & tenentes capita hostium, eorum lumbos & latera suis gladijs perforarunt, donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiã reliquus est diruptus exercitus: & dimicatione fortissima proceden-

Bellũ inter Ioab & Abner

te, Abner populus deuictus est, fugientesq; Ioab persequi nõ cessabat: præcipiens armatis ut post eorum uestigia prosequerẽtur, & nequaquã occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertauerunt proniſſime, inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Asahel: qui tantam habuit gloriam in pedum uelocitate, ut non solum homines, sed etiã equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequebatur principem Abner recto gressu, in neutram partem declinãs. Cumq; respexisset Abner, & considerasset impetum sequentis: & dixisset, ut unius militis arma sumens ab eo quiesceret, & rursus ille nequaquam à suo conamine penitus abstineret: monẽte eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, & ante eius fratrẽ ulterius fiducia non haberet, & uerba eius illo despiciente, fugiens post tergum lanceam coactus emisit, eumq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cum eo persequebantur Abner, cum uenissent ad locum ubi iacebat Asahel, mortuum circunstantes ne-

Asahel perimitur

quaquam persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abisai pertranseuntes cadauer illius, & maiorem iræ fomitem contra Abner habentes pro morte fratris, magna usi uelocitate usq; ad locum quendam nomine Mathon persecuti sunt Abner. Et cum sol occumberet, ascendens in quendam collem cum tribu Beniamin, expectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret & diceret ad Ioab, nõ eum oportere uiros contribules tanto certamine persequi: sed etiam fratrem eius Asahel deliquisse, quia dum eum commoneret ut à persecutione eius recederet, nec acquieſceret, propterea percussus occubuisset: sapienter uero faciens Ioab, & hæc uerba satisfactionem esse decernens, missa tuba reuocauit exercitum, & à uehementi persecutione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner aũt tota nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad castra ad Saul filium Isboseth. Altera uero die Ioab dinumerans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderãt autem de exercitu quidem Abner milites quasi trecẽti & sexaginta: de Dauid uero decem & nouẽ, & Asahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abisai in Bethlehem,

2. Reg. 3

& in monumento paterno sepelientes, ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permansit, proficientibus semper his qui Dauid erãt & amplius ad bella crescentibus: filij uero Saul exercitu penè quotidiè defluente. Hoc itaq; tempore nati sunt Da-

Filij Dauid

uid filij numero sex, ex totidem mulieribus. Quorum senior quidem de Achinoe matre progenitus, appellatus est Ammon: secũdus uero de uxore Abigail nomine Celeb: tertius Absalom, qui natus est de Machamis filia Ptolemæi regis Gessur: quartum uero de muliere habuit Agith, quem uocauit Adoniam: quintum habuit

filium

filium Abiathar:ſextum autem Ierſan de Agla natum cognominauit. Cumq; in/teſtina bella conſiſterent, & ſæpius ad opera belli conuenirent utriuſq; regis exer/citus, Abner princeps militiæ exercitus Saul cum eſſet ſapiens, & ualde à populo ueneraretur,ualde deuote egit,ut omnes cum Isboſeth eſſent: qui etiã cum eo ma/gna deuotione conſtricti,multo ſic tempore permanſerunt. Poſt hæc autẽ Abner in quodam crimine deprehenſus,cuius cauſa fuit, quod cum Saul concubina con/cumberet,nomine Reſpha,filia Sebabeth, culpatus à rege eſt. Qui dolens & gra/uiter indignatus, quod non iuſtam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta inſtantia laboraret, interminatus eſt regnum ſe translaturum ad Dauid: & oſten/ſurum, quia non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret Isboſeth ſuper eos qui erant ultra Iordanem, ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron,pe/tijt ut Dauid fidei iuſiurandum acciperet,& eum ſocium & amicum haberet: pro/mittens ſuaſurum ſe populo,ut à Saul filio recederet,& ipſum regem totius prouin ciæ conſtitueret. Dauid autem quæ poſcebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egiſſet: primumq; indicium fœderis hoc petijt,ut ei ſuam uxorem redu ceret, quam magnis bellorum periculis cõparaſſet: quippe pro qua ſexcenta capi/ta Palæſtinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol ſublatam Phalti,cui tunc erat copulata,remiſit Abner ad Dauid. In qua re etiã Isboſeth coo/perator fuit:ſcripſerat enim & illi Dauid,ut uxorem ſuam reciperet iuſte. Conuo/catis itaque ſenioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos ut ab Isboſeth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos,inquit, uoluntate retinui:nunc autem ſi uultis implere hoc permitto, ſciens quia per Samuelem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræo/rum omnium regem: & prædixit quod Palæſtinos ille uaſtaret, & ſubiectos illos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes, quod & Abner princeps militiæ uo/luntatem cum ſua,quam & primitus habuerant,circa rerum effectus haberet,una/nimes conſenſerunt, ut Dauid regno ſe traderent. Cumq; ad talia conſpiraſſent, conuocauit Abner primum Beniamin tribum: omnes enim ex ea cuſtodes corpo/ris Isboſeth habebat,quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; nullum uideret ſibi re/ſiſtere,ſed magis ad omnia quæ uellet paratos ipſos haberet,ſumens ex eis uiginti uenit ad Dauid, ut promiſſa iuriſiurandi religione firmaret: fideliora namq; ſunt quæ per noſipſos gerimus,quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: ut & uerba quæ cum eo haberet,principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe ge/reret indicaret. quem dum ſplendidiſsime ſuſcepiſſet, & per multos dies opulentis & pretioſis cõuiuijs refeciſſet,petijt ut dimiſſus ab eo, deduceret ad eum populum, quo præſente atq; uidente,ei traderet principatũ. Cumq; Dauid dimiſiſſet Abner, adhuc eo ab Hebron non procul abeunte,uenit Ioab, qui erat pro eo militiæ prin/ceps:& agnoſcens quia ueniſſet ad regem Abner, & ante paululum dimiſſus eſſet fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidẽ in honore primi ordinis conſtitueret,ut haberet regni participem: & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus,ille certis proficeret temporibus,ipſe uero decreſceret, & militiæ amit/teret principatum: uiam peſsimã & maligniſsimam cogitauit. & primo quidem ten tauit,ut ei detraheret apud regẽ, monens ut ſe cuſtodiret, & promiſsiones non re/ſpiceret Abner quas faceret: dicens,ut Saul filio cõfirmaret imperium, & quia pro fallacijs atq; dolo ueniſſet ad eum, & uellet ſpem & diſpenſationem regni eius co/

gnoſcere,& ſic ad propria remeare.Cum uero his uerbis non potuiſſet perſuadere regi,nec eum uideret ex hac uia declinare, deteriorem ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cum deliberaſſet, ut Abner interimeret, miſit qui ſequerentur eum, & comprehenſum ex Dauid præceptione nominis reuocarent: tanquam eſſet aliqua ei detecturus,quæ ipſo præſente uidebatur oblitus.Abner autẽ dum hæc audiſſet à nunciis (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron ſtadijs quaſi uiginti)nihil metuens futurorũ reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portã, & ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & amicus (ſæpe enim ſe fingunt uere eſſe bonos,& malignæ ſuſpicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præſumunt) ſegregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in ſecreto ei locuturus:& in locum portæ deſertiorẽ ducto,cum eſſet ipſe ſolus, & Abiſai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidẽ hoc modo ab Ioab dolo peremptus eſt,pro morte quidẽ ſicut ipſe dicebat fratris Aſahel, quem perſequentem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon:ut tamen ueritas habuit,pro metu proprij principatus & honoris,quem habere poterat apud regem. Ex his itaq; debet conſiderare quilibet, quanta & qualia præſumunt homines propter auaritiæ zelum,& principatus affectum,cum nulli cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus ut ea retineant implicantur:tanquam non ſit æquale malum,adipiſci uelle tantummodo magnitudinis poteſtatem. Et dum aſſueuerit quilibet eis bonis,timet etiam rurſus amittere,cum in retinendo potius excelſior ſit ærumna:& propterea crudeliora moliuntur, & præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt,cõmittere grauiora præſumunt. Sed de his quidem indicaſſe breuiter ſufficiat.Porrò Dauid audiens interitum Abner,animo quidem grauiſsime doluit, & coram omnibus teſtificatus eſt,tendens ad deum dexterã ſuam,& clamans, quod non fuiſſet in Abner interitu conſentiens:nec eius mandato nec conſilio fuiſſet extinctus:& maledicta poſuit ualde grauiſsima contra illum qui Abner occiderat: & domum eius uniuerſam,& eos qui hoc egerant pœnis eſſe ſubiectos.Erat enim ſolicitus, ne contra fidem & iuſiurandum agere uideretur quod exhibuerat Abner. Præcepit autem deflere,& lugere,& lamentationes fieri ſuper uirum,& eius corpus ſolennibus honorari exequijs,cum & ipſe ueſtem diſrumperet ingemiſcens, & ſacco uideretur indutus.Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculũ, ipſe lugens & deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus: oſtendens deuotionem circa uiuos,& triſtitiam circa defunctos, & quod non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron ualde decenter: & conſcribens lamentationes, ſuper eius ſepulchrum ſtatuit:ſtans etiam ipſe primus ſuper monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare cõtradidit.Sic autem eum mors Abner afflixit,ut neq; cibum cogentibus amicis ſumeret, ſed iuraret nihil ſe guſtaturum uſq; ad ſolis occaſum. Hoc itaq; factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſsime ſuſceperunt, & Dauid cuſtodem fidei crediderunt:& quod omni dignitate, & rebus ſolennibus eum tanquam parentem & amicum ſolere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliam fecerat,nec turpi eum aut neglectæ ſepulturæ tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitiſsima regis natura lætabantur,uno quoq; credente talem futuram regis in ſe prouidentiã,qualem eum in Abner morte uidebãt.In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriã habere uidebatur.

Abner ab Ioab interimitur

Vnde

Vnde factum eſt,ut nullus ſuſpicaretur Abner uoluntate eius occiſum. Locutuſq; eſt & ad populum, quod ipſi quidem triſtitia non fortuita proueniſſet optimi uiri morte ſauciato,ſed nec parua detrimẽta fore Hebræis illius uirtute priuatis,qui eos conſilijs optimis, & uirtute manuum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus,inquit, cui cura eſt rerum omnium,non huius ſanguinem deſerat indefenſum.Ego noui quod Ioab & Abiſai Saruię filijs nihil præualeo facere,cum ſint memetipſo potentiores:ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi præſumptione diuinitas.Igitur hoc modo Abner defunctus eſt.

Quomodo Iſboſeth filio Saul interfecto ab amicis,Dauid omnem principatum Iſrahel conſequutus eſt,licet ægre mortem illius tulerit. Caput II

AVdiens autem mortẽ eius,Saul filius,Iſboſeth,non leuiter eſt afflictus, cum fuiſſet cognato priuatus,& qui ei cauſam regnãdi præbuerat:multumq; condoluit,& mortẽ Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum uixit:ſed à filijs Remmon,id eſt,Banaa & Recha paſſus inſidias,interemptus eſt. Iſti enim cum eſſent de genere Beniamin in priori ordine conſtituti, cogitauerunt,quod ſi perimerent Iſboſeth,maxima dona à rege Dauid,& principatum militiæ,aut aliud quoddam munus accipere mererentur: ſolumq; eum reperientes in meridie dormientẽ,& neq; præſentes eſſe cuſtodes,neq; puellam,quæ ianuas erat obſeruare ſolita,uigilantem:ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporem eſſe conuerſam: ingreſſi domũ, in qua Saul filius dormiebat,occiderunt eum:eiusq; caput abſcindentes,tota nocte iter egerũt,uelut fugientes eos quos læſerant:& feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia præbituri, ac per eum adepturi ſecuritatẽ,uenerunt in Hebron:oſtendentesq; Dauid caput Iſboſeth commendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperij. At ille non ſicut ſperabant,eorũ ſcelere delectatus eſt, ſed ait: O peſsimi uiri, & ultionẽ repente ſuſcepturi,neſcitis quod ego interfectorẽ Saul peremi,qui eius mihi coronam aurea am deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet,ne Saul comprehenderent hoſtes. An certe mutatũ me,& nequaq; eſſe huiuſmodi credidiſtis,ſed quaſi lætarer cum malignis hominibus, & munus crederem peſsimas actiones interfectorũ proprij domini,& necantiũ in ſuo lectulo uirum iuſtũ,qui nihil operatus eſt mali, & uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit? Quapropter illi quidẽ nunc dabitis pœnas:à me uero excipietis digna ſupplicia, qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturum.Non enim aliter gloriã meam fœdare potuiſtis,q; ut me talia uelle credetis.Cumq; dixiſſet hæc,omni eos tormento puniri iuſsit:caput uero Iſboſeth in tumulo Abner honore maximo ſepeliuit.His igitur finitis uenerunt omnes maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij & duces eorum,tradideruntq; ſemetipſos,deuotionem quam adhuc uiuente Saul habuerãt, recordantes pariter & honorem,quem eis dum eſſet millenarius præbuiſſet,necnon & quomodo per Samuelẽ prophetã à deo rex fuerat ordinatus, & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione contra Palæſtinos habita, deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem grate ſuſcipiens,rogauit, ut in hac uoluntate perſiſterent, nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo conuiuijs opulentiſsime ſaginatis, miſit ut omnem populũ undiq; conuocarent. Et congregati ſunt ex tribu quidẽ Iuda quaſi ſex milia octingenti,fetẽtes arma & ſcuta & lanceas: iſti nanq; Saul filio miniſtrabãt:quibus prętermiſsis,tribus Iuda regẽ fecit Dauid: Ex tribu autẽ Simeon

2.Reg.4

Iſboſeth occiditur.

2.Reg.5

ſeptem milia centum:Ex tribu Leui,quatuor milia ſexcenti, habẽtes principem Iodam:cum quibus erat princeps ſacerdotum Sadoch cum uiginti & duobus cognatis & ducibus:De tribu autem Beniamin,armati quatuor milia: Hæc autem tribus adhuc ſuſtinebat,credens quenquam de Saul genere regnaturum:De tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti,potentiſsimi, & ſummo robore præcellentes: De dimidia uero tribu Manaſſe,decem & octo milia:De tribu autem Iſachar, ducenti quidem prænoſcentes futura,armati uero uiginti milia: De tribu autem Zabulon,armati electi,quinquaginta milia:Hæc enim tribus ſola ad Dauid tota conuenit.Iſti ſiquidem eadem arma habuerant quæ & tribus Gad: Ex tribu autẽ Neptalim,uiri inſignes & principes mille,armis utentes,ſcuto ſimul & lancea: quos ſequebatur tribus ſua, quæ numero cõprehendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uigintiſeptẽ milia quingenti:Ex tribu Aſer,quadraginta milia: E duabus autem tribubus & media Manaſſe,quæ trans Iordanẽ habitabãt,armati ſcutis & lanceis & caſsidibus & loricis & gladijs,centũ uiginti milia:ſed & reliquę tribus gladijs utebãtur.Hæc itaq; multitudo cõgregata eſt ad Dauid in Hebron,cũ multo apparatu panis & uini, & omniũ quæ ad cibũ pertinere noſcũtur:& uno decreto Dauid cõfirmauere imperiũ.Cumq; tribus diebus feſtiuitatẽ populus celebraſſet,& in Hebron epulas habuiſſet, exurgens inde Dauid cũ omnibus uenit in Hieroſolymã.

Quomodo Dauid expugnatis Iebuzæis,primus Hieroſolymam nuncupauerit: decq; amicitia inter eum & Hiram regem Tyri conciliata. Caput III

2.Reg.5 IEbuzæis autem habitantibus ciuitatem,qui erant ex genere Chananæorum,& claudentibus eis portas:& cæcos aſpectu,& claudos,omnesq; leproſos, ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum,& dicentibus, quod prohiberent eum cæci ingredi ciuitatẽ, quæ tamen agebant deſpicientes eum pro maxima munitione murorum,iratus rex Hieroſolymã obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conari,ut eam caperet,quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinem demonſtraret. Interminatus itaq; rex & ipſis & alijs, ſi qui forte haberent aduerſus eum reſiſtendi conamen:inferiorem ciuitatẽ magna uirtute cepit. Cumq; adhuc arcem obtinere non poſſet, cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut quicunq; per ſubiectos colles in arcem conſcenderet,eamq; caperet,principatum militiæ totius poſsideret.Cunctis itaq; conſcendere feſtinãtibus,& nullo labore pro muneris repromiſsi retributione tardantibus,Saruiæ filius Ioab præuenit uniuerſos:& aſcendens,in cacumine clamauit ad regem, exigens militiæ principatum. Expulſis itaq; rex de ſumma arce Iebuzæis, & reædificans ciuitatem,eam Hieroſolymam nuncupauit, & omni tempore in ea ſui habitauit imperij. Tempus autem quo ſuper tribum Iuda habuit principatum in Hebron,fuerunt anni ſeptem,& menſes ſex.Cumq; regnum ſuum conſtituiſſet Hieroſolymis,rebus potitus clarioribus utebatur,deo ſemper ei meliora prouidente,& gloriam eius latius ampliante.Inter hęc autem miſit ad eum Hira rex Tyri,& amicitias cum eo ſocietatemq; firmauit:miſitq; ei etiam dona,id eſt,ligna cedrina, & artifices uiros,fabros lignarios, & inſtructores,qui regiam domum in Hieroſolymis conſtruxerunt.Dauid autem ſuperiorem muniens ciuitatem, eiq; copulans arcem,unum undiq; corpus effecit,& cuncta muro circumdedit:ſuper opus autem murorũ Ioab conſtituit. Primus itaq; Dauid Iebuzæis expulſis hanc urbem Hieroſolymam nuncupauit.Nam ſub Abraham noſtro parente,Solyma uocabatur.

Hieruſalem expugnatur

Hieroſolyma

Quidam

Quidam uero dicunt, quod & Homerus poeta Hieroſolymam nuncupauit. Hieron uero Hebræa lingua munitio eſt. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Ieſus princeps Iſraelitarum contra Chananæos pugnauit, eiſq; deuictis terram eorũ diuiſit Hebræis præter Hieroſolymam, unde non potuerunt Hebræi Chananæos expellere, uſq; dum eos Dauid obſedisſet, annorum quingentorum quindecim. Faciam uero memoriam cuiuſdam nomine Orpham, uiri quidẽ inter Iebuzæos ualde locupletis, qui tamen in obſidione Hieroſolymorũ non fuerit interfectus à Dauid, propter fauorem quem habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium & ſtudiũ, quod etiam circa ipſum regẽ oſtendiſſe uidebatur: quæ tamen poſt paululum opportunius declarabo. Accepit autẽ Dauid extra eas quas habuit, alias uxores & cõcubinas: & filios genuit numero XI: quos etiã nominauit, Ammon, Ellum, Eban, Nathan, Solomonẽ, Iebar, Elicl, Falna, Ennaphim, Inas, Elifal: necnon & filiam Thamar: quorũ nouem quidẽ ex generoſis fœminis erant nati, duo uero quos ultimos nominauimus, de cõcubinis. Porrò Thamar conſanguinea fuit Abſalon.

Quod ſecundo pugnantes cõtra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis uicit: & de arca dei de Cariathiarim in Hieroſolymam deducta. Caput IIII

COgnoſcentes itaq; Palæſtini Dauid regem factum ab Hebræis, uenerunt ſu per eum in Hieroſolymam: & apprehendentes conuallem, quæ uocatur Gigantum (eſt enim locus non procul ab urbe) illic caſtra poſuerunt. Rex autẽ Iudæorum, quoniã nihil abſq; propheta deiq; iuſſione faciebat, uolens eius uoluntatem agnoſcere, & uelut aſtipulatorem eum habere, præcepit ſacerdoti, ut quid deo placeret, & qualis terminus foret in hoc bello, eõ conſulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam, contra Palæſtinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congreſſione, ipſe poſt tergum irruens ſuper hoſtes, alios robore magnę uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicũ ueniſſe Palęſtinorũ exercitum ſuper Hebræos, eo quod hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati; aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint: ſed cuncti ſciant omnẽ Syriam, & uniuerſam Phœnicen, & ſuper hæc alias multas & pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximũ indiciũ fuit, quia cum ſæpius iam Palæſtini deuicti fuiſſent, & de ſuo exercitu multa milia iam perdidiſſent, ſine dubio cum maiori uenie bant uirtute ſuper Hebræos. Deniq; & hoc prælio deuicti, denuo cum triplici manu ſuper Dauid uenerunt: & in eodẽ loco caſtra poſuerũt. Quo facto, rurſus Iſraelitarum rex conſuluit deũ de prælij huius euentu: prophetauitq; ſacerdos, ut in ſylua quæ uocatur Planctus, retineret exercitũ: erant autẽ non procul ab hoſtibus: & nec primitus ſe moueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento nõ flante mouerentur. Cum uero ſylua cõcuſſa fuiſſet, & tempus quod ei prædixerat deus adueniſſet, in nullo moratus egreſſus eſt, quaſi iam ad præparatã certamq; uictoriam. Cuius impetũ non potuit multitudo hoſtiũ ſuſtinere, ſed mox à prima congreſſione in fugam conuerſos, paſſim perſequendo proſtrauit: quos etiam perſecutus eſt uſq; ad ciuitatẽ Gezerennam, quæ horũ terminat regionem. Diripuit autẽ eorum caſtra, in quibus & multas diuitias comperit, & deos eorũ ſimul exterminauit. Hoc igitur bello huiuſmodi qualitate finito, placuit Dauid, habito conſilio cum ſenioribus, & principibus, & millenarijs, ut ex omni prouincia, & ex omnibus tribubus eunctam pubertatẽ ad ſe faceret euocari: deinde ſacerdotes atq; Leuitas, ut euntes in Cariathiarim, arcam dei exinde in Hieroſolymã deducerent: & culturam ei de-

2.Reg.5

2.Reg.7

bitam exhiberent officijs & honoribus,quibus moris erat placari diuinitatẽ: quod ſi adhuc regnante Saul egiſſent,nihil mali poterant ſuſtinere. Igitur omni populo congregato,ſicuti tractauerant,uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Aminadab ſacerdotis, & imponentes ſuper uehiculũ nouum, eam ducere fratres ſuos & filios cum bobus permiſerũt. Rex autem præcedebat arcam, & cum eo populus uniuerſus,hymnum dicentes deo,& totius prouincię modulatione canentes,cum uario ſono & percuſsione, & diuerſæ ſaltationis ingenio, necnon & pſalmis,& tubis ſimul & cymbalis arcam deduxerunt in Hieruſalem. Et cum uenissent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam, extendens ille manũ ſuam,& uolens eam retinere,cum ſacerdos non eſſet,quoniam eam contingere præſumpſit,extinctus eſt. Et rex quidẽ,& populus uniuerſus,eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus eſt Oza,conciſio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans, ne forte hoc pateretur ipſe, ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitatem,quod Oza pertulerat,qui eum quod ſolummodo manũ ad eam protenderat,ita uidebat extinctum:arcam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem,ſed præcepit,ut in agro uiri iuſti cuiuſdam, nomine Obededom genere Leuitæ reconderetur:quæ tribus menſibus ibi manſit, domũq; nimis Obededom amplificauit,cui deus per eam bona multa conceſsit. Audiens autẽ rex, quomodo hæc proueniſſent Obededom:& ex priori paupertate & humilitate, opulẽtiæ magna ubertate polleret,ita ut zelum circa eum omnes inſpicientes haberent: ſecurus quod nihil pateretur mali,arcã ad ſua regalia deportauit. Quã ſacerdotes quidem deferebant,ſeptem uero chori quos rex conſtituerat præcedebant. Ipſe uero ludebat in cithara atq; plaudebat,ita ut etiam uxor eius Michol,Saul filia primi regis, uidens eum facientem talia deriſerit. Deferentes autem arcam poſuerunt in tabernaculo,quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacificas,& omnem populum ad conuiuia conuocauit:ita ut & mulieribus & uiris,& paruulis diſtribueret collyridam panis,& aſſaturam, & laganũ frixum, & partem immolationis. Cumq; populis huiuſmodi epulas prębuiſſet,dimiſit eos:ipſe uero domum propriã uenit. Cui dum aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus orauit deũ,ut ei bona præberet,quæ ipſe propitius cõferre poſſet:culpauit uero illũ, eo quod tantus rex ludendo ſaltationibus ante ſeruos & famulas ſuiſſet turpiter nudatus. Cui Dauid reſpõdit,non ſe uereri facere,quæ deo placerent, qui eum prępoſuiſſet utiq; patri eius & cæteris, & ludere ſæpius & ſaltare, & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideret attendere. Hæc itaq; Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit,iuncta uero ei,cui illam pater ſuus tradiderat ab Da-
2.Reg.7 uid abreptã,quinq; filios genuerat,de quibus loco proprio declarabimus. Videns autẽ rex bene quotidie dei uolũtate ſua negotia promoueri, delinquere ſe putauit, ſi ipſe quidẽ habitaret in domibus cedrinis & excelſis, & optima cõſtructione decoratis:arcam uero dei in tabernaculo deſpiceret cõmorari. Ob quã rem uoluit templum ædificare deo,ſicuti prædixerat Moſes. De quibus rebus cum locutus fuiſſet Nathan prophetę,ad faciendũ opus agreſſus eſt,tanq; deus ei in omnibus exiſteret cooperator. Et cum haberet iam prępparatã ad fabricam templi materiã,illa nocte deus Nathan prophetam uiſitauit in ſomnis,præcipiens ut Dauid diceret:quia uoluntatẽ quidem eius & deſideriũ approbaret, cum nullus primitus cogitaſſet ei

templum

templum ædificare:ſed ipſi quidem habenti huiuſmodi uoluntatem, non concedi conſtruere templum,eo quod multis prælijs decertando hoſtium fuiſſet ſanguine maculatus:poſt mortẽ uero eius longa ſenectute ſuſcipiendam, faciendã domum à Salomone eius filio,qui ei foret ſucceſſurus in regno.cui ſe ita proſpicere ſicut pater filio compromiſit:& regnum quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturum & traditurum:ipſum uero ſi deliquerit languore & terræ ſterilitate puniendum.Hæc ergo audiẽs à propheta Dauid,& lætus effectus in eo,quod ſuis nepotibus regnum permanſurum fore cognoſceret,& quia firmiſsime eius domus clarior foret,repente uenit ad arcam,& proſtratus in faciem ſuam adorauit deum,& ex omnibus gratias egit,tam pro his quæ ipſi præſtiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine ſublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat,quàm pro eius nepotibus regno compromiſſo, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati contulerat.Hæc cum dixiſſet,& deum laudaſſet,abſceſsit.

Pugna quã habuit Dauid cõtra Palæſtinos & Moabitas,& Adrazarũ regẽ, & Damaſcenos,atq; uictoria,& de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. Cap. V

INtermiſſo ſiquidem pauco tempore, cogitauit ut bellum Palæſtinis inferret,nec ullam pigriciam aut deſidiam generari ſuis rebus inſpiceret: ut ſicut ei prædixerat deus,ſubuerſis hoſtibus,in pace de cętero relinqueret nepotibus ſuis imperium. Et conuocato rurſus exercitu,denuncians ut eſſet ad bellũ paratus, cunctis rite diſpoſitis ſurgens de Hieroſolymis uenit ad Palæſtinos. Quos dum bello uiciſſet,& multam prouinciã tenuiſſet, adieciſſetq; terminis Hebræorũ, bellum conuertit ad Moabitas. & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando conſumpſit, reliquos autẽ captiuos accipiens,& annua tributa eis imponens,rurſus cõtra Adrazarum,filium quidem Arachi,regem uero Sophenæ conuertit exercitum. de cuius acie habita congreſsione circa Euphratem fluuium, pedeſtrium quidem peremit quaſi uiginti milia,equeſtrium uero quinq; milia:cepitq; currus eorum,quorũ plurimos incendit, centum tantummodo reſeruauit. Audiens autem Damaſci & Syriæ rex Adadus,quod Dauid expugnaſſet Adrazarum, tanquam amicus ad eius ſolatia cum maximo uenit exercitu, eum ſicut ſperabat ab obſeſsione liberaturus: & congreſſus denuo apud Euphratem contra Dauid, bello deuictus eſt. Cecidẽrunt autẽ ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quaſi uiginti milia uirorum, reliqui uero in fugam uerſi ſunt.Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto hiſtoriarum libro,ſic dicens:Poſt hęc autem tranſacto iam multo tempore,quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortiſsimus in Damaſco, & alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit: & habuit bellum contra Dauid Iudææ regem. Cumq; multis prælijs dimicaſſet,ad nouiſsimum circa Euphratem uictus eſt, qui tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui poſt illius mortem ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomen,his uerbis: Illo ſiquidem moriente,eius nepotes uſq; ad decimã generationẽ regnauerunt:ſingulis quibuſq; à patre mox in ipſo principio accipientibus nomen, ſicut in Ægypto Ptolemæi:quorũ tertius ualde potens,& reparare uolens aui perditionẽ,bello illato Iudæis uaſtauit prouinciam,quę modo Samaria nuncupatur.Non eſt autem hiſtoriographus à ueritate priuatus.Is eſt utiq; Adadus,qui pugnauit in Samaria, regnãte Achab apud Hebræos,de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcũ, omnẽ reliquã Syriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit

2.Reg.8

Nicolaus hiſtoricus

& munitiones in prouincia uniuerſa cõſtituens,tributaq; eos cõferre decernens,re-
uerſus eſt:aureasq; pharetras,& arma diuerſa,quæ cuſtodes corporis Adadi gere
bant,deo dicauit in Hieroſolymis:quæ poſtea Ægyptiorum rex Suſſachus dum
pugnaſſet contra eius nepotem Roboam,accepit:& multas alias ex Hieroſolymis
ſecum diuitias ad propria deportauit. Hæc itaq; dum in locũ propriũ uenerimus,
ſingula quæq; narrabimus.Rex igitur Hebræorũ deo ſibimet cooperante, & om-
nia bella ſubdente, etiam contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates caſtrame-
tatus eſt:id eſt Baachan & Machon,quas capiens magna uirtute uaſtauit. Inuen-
tumq; eſt in eis aurum multũ,necnon & argentum,inſuper & æs, quod auro meli-
us eſſe dicebant: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocaba-
tur,effecit:& optimos cantharos,cum deo templũ ædificaſſet. Cumq; rex Hema-
thenus audiſſet,Adrazar & eius exercitũ eſſe uaſtatum, metuens ne Dauid ſuper
eum quoq; ueniret,amicitijs & fide eum uoluit obligare:miſitq; ad eum Adaram
filium ſuum,egitq; gratias,quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus:utq; ſo
cietatem cum eo & amicitias faceret,exorauit.Cui etiam magna munera direxit,id
eſt,uaſa antiqua operatione facta,aurea & argentea, ſimul & ærea. Dauid autem
facto fœdere cum Thou rege Hematheno, eiusq; dona ſuſcipiens, filium ipſius
cum honore cõpetenti utriuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerant deſtinata,& au-
rum aliud & argentum,quod de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiuga
tis,ſecum portans,dicauit deo.Non autẽ ipſi ſolummodo dimicanti, & exercitum
producenti uictoriam contulit deus,ſed etiam miſit Abiſai fratrem Ioab cum ma-
gna manu in Idumæam:& per illum quoq; uictoria ceſsit, Idumæorumq; decem
& octo milia uiros Abiſai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam
rex in ſua ditione percipiens,tributa pro terra, & pro unũſcuiuſq; capite ab eis ac-
cipiebat. Erat autem uir naturaliter iuſtus, & iudiciorum contemplatione ueriſi-
mus.Principem uero totius exercitus habuit Ioab:ad conſcriptiones autem geſto-
rum Ioſaphat filium Achil. Inſtituit autem de domo Phinees principem ſacerdo-
tum Abiathar,qui eius amicus erat: ſcribam uero fecit Saraiam: Banaiæ autẽ filio
Iohoiadæ cuſtodũ corporis præbuit principatũ.Seniores autẽ filij eius circa corpo
ris eius cuſtodiã erant.Recordatus autẽ eſt etiam fœderis,& iuriſiurandi, quod ha
buerat cum Ionatha filio Saul,& amicitiarũ atq; ſtudij illius oblitus non eſt. Nam
inter alias uirtutes memor etiam erat eorum, qui ei præterito tempore beneficia
præbuiſſent.Præcepit ergo requiri,ſi aliquis de Saul genere ſupereſſet, cui retribu-
tionis debitum pro Ionathæ amicitijs repenſaret.Et cum quidam fuiſſet adductus
de domo Saul,qui potuiſſet ſcire,ſi quis adhuc ex genere illius ſupereſſet,interroga
uit,ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatione Ionathæ,ut pro beneficijs illius ſua ei mu-
nera repenſaret. Qui reſpondit relictum eſſe ei filium nomine Miphiboſeth, ue-
ſtigijs claudicantem.Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello ceci-
diſſe,à nutrice ſua raptus,& ea fugiente lapſus ex eius humeris,greſſus ualde uexa
uerat.Dumq; cognouiſſet ubi uel apud quem nutriretur,miſit ad Machir in ciuita
tem Iodabar,apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit Miphiboſeth
ad regem, & proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſsit eum habere
fiduciam,& ſperare meliora:deditq; ei domum paternam,& omnem ſubſtantiam
quam Saul auus eius poſſederat,fecitq; eum conuiuam ſuum: præcipiens ut nulla
die ab eius menſa recederet.Cumq; puer adoraſſet, & retuliſſet gratias pro uerbis

De Miphiboſeth filio Ionathæ

pariter

pariter & donis,uocauit Dauid Ziba dicens: paternam ſe domum & omnem Saul ſubſtantiam Ionathæ filio condonaſſe. Illi uero præcepit, ut operaretur terrã,& collectos redditus uniuerſos in Hieroſolymam deportaret,atq; quotidie ad menſam regis deduceretur puer, ipſumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboſeth filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituente rege,Ziba famulus adorans, & cuncta ſe promittens facturum eſſe,diſceſsit. Ionathæ uero filius in Hieroſolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem & filium quem appellauit Micham.Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ,hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcuntur.

Quomodo Ammonitæ legatos Dauid magna contumelia affecerunt: & quomodo ultus eſt Dauid illam,profligando eos cum Meſopotamitis & Syris. Caput VI

ILlo itaq; tempore,Naas amico Dauid Ammonitarũ rege defuncto, eiq; in regnum filio ſuccedente, miſit Dauid ut eum conſolaretur, mortem patris leuiter ferre monens:utq; amicitiæ quas cum patre eius habuerat permanerẽt. Quod principes Ammonitarum mala uoluntate,& non ſecundum Dauid conſilium ſuſcepe/runt:& exacuerunt regem ſuum, dicentes exploratores miſiſſe Dauid, qui eorum prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerent,& cauenda eorũ colloquia,ſuaſeruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret.Hæc itaq; credens bene tractaſſe ſuos iudices Ammonitarum rex,legatos qui à Dauid miſsi fuerant,grauiſsimis affecit iniurijs.Radens enim medietatem barbæ eorum, & ueſtium medietatem abſcindens, relaturos operibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit.Rex autem Iſraelitarum hæc cognoſcens,indignatus eſt: & iniuriam factam ſibi nequaquam deſpiciens,contra Ammonitarum regem parauit bellum,ut contumeliam quæ fuerat legatis ſuis impoſita,regis periculo uindicaret. Porrò neceſſarij regis Ammonitarum & principes,uidentes quia fœdera dirupiſſent,& pœnas pro tali præſumptione luere deberent, ſemetipſos ad prælia præparabant. Tunc uero mittentes ad Syrum Meſopotamiæ regem mille talenta,ſocium eum ſub hac mercede fieri popoſcerunt.Habebant autem iſti reges pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maacha,& quartũ nomine Iſtob. Sed & iſti habebant duodecim milia armatorum.Dauid autem non expauit, neq; horũ ſolatium,neq; Ammonitarum exercitum:ſecurus de deo,qui iuſte cõtra eos erat pro huiuſmodi iniuria pugnaturus.Et cum dediſſet Ioab principi militiæ florem totius exercitus,miſit eum contra illos ad prælium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens caſtra fixit.Hoſtibus igitur egredientibus, & aciem non ſimul,ſed in duas partes diſponentibus,quorũ auxiliatorum quidem manus in campo Curico conſtituta eſſe uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus Hebræos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit:& fortiſsimos quidẽ uiros eligens,ſe oppoſuit Syro,& regibus qui cum eo erãt: reliquã uero partem fratri ſuo Abiſai tradidit, ut contra Ammonitarũ aciem dimicaret:dicens,ut ſi uideret Syros ſibi & præualere,& fortiores eſſe,acie conuerſa ferret ei ſolatia: ſi autem illum Ammonitę opprimerent,ipſe eum ſimiliter adiuuaret.Cumq; inuitaſſet fratrem,atq; rogaſſet,ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuerſa, & grauẽ uerecundiam metuens decertaret:illum quidem cum Ammonitis pugnaturũ dimiſit, ipſe

2.Reg.10

Induſtria Ioab contra hoſtes

ipſe autem Syros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonitæ, metuentesq; Abiſai & eius exercitum, non reſtiterunt, ſed ſuos ſocios imitati ſunt, & in ciuitatem repente fugerunt. Hoſtibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem claro triumpho in Hieroſolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non perſuaſit Ammonitis ut bello quieſcerent: neq; dum cognoſcerent Dauid uictorē, à præliis abſtinerent: ſed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, eum ad ſolatium conduxerunt, qui habebat quidem principē militiæ Sobachum, pedeſtrium uero octoginta milia, & equitum mille. Cognoſcens autem rex Hebræorum rurſus Ammonitas tantum exercitū congregaſſe, non iam aduerſus eos per duces ſuos pugnare decreuit, ſed ipſe cum omni uirtute tranſiens Iordanem fluuium eis occurrit: & congreſſus in pugna uicit egregie, & interfecit milia pedeſtrium quadraginta, equitum uero uſq; ad ſeptingentos. Proſtrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum, quo uulnere mortuus eſſe cognoſcitur. Meſopotamitæ uero dum pugna fuiſſet hoc modo terminata, tradiderunt ſe Dauid, & dona miſerunt ei. Et ille quidem ſaluus eſt reuerſus in Hieroſolymam. Cum autem uer inchoaſſet, miſit Dauid principem militiæ Ioab, ut cum Ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiſcens, omnem eorum depopulatus eſt regionem, & ipſos in metropoli Rabath clauſos obſedit.

De adulterio Dauid cum Bethſabeæ, & cæde Vriæ huius coniugis. Increpatio Nathan, & Salomonis natiuitas. Caput VII

Dauid capitur amore Bethſabeæ

COntigit igitur ea tempeſtate Dauid peſsimū uitium, cum eſſet natura iuſtus atq; religioſus, & patrias leges magna uirtute ſeruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad ueſperam declināte, in ſuperiora regalia ſolito more deambularet: uidit mulierculam ſpecie ualde pulcherrimam, & cunctis fœminis præponendam in domo propria aqua frigida ſe lauantē, nomine Bethſabeæ. Cuius mulieris pulchritudine ſuperatus, concupiſcentiam retinere non potuit. Quam dum uocari feciſſet, cum ea concubuit. Quæ concipiens, miſit ad regem, & ut excogitaret inſinuauit, quatenus commiſſum ſcelus potuiſſet abſcondi, ne ſecundū leges patrias moretur adultera. Dauid autē uirū eius nomine Vriam, qui erat Ioab armiger, de obſeſsione bellica fecit euocari. Quo ueniente de exercitu, hunc de obſeſsione requirebat. Illo autem referente omnia ei proſpera prouenire, tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei: iuſsitq; ut pergens ad ſuam coniugē, in eius cubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidē non fecit, dormiuit autē inter alios armigeros regis. Quod dum comperiſſet rex, requiſiuit cur poſt tantum tempus propriā non iſſet ad domum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeant uoluntatem. Cui reſpondit, non eſſe iuſtum ut dum commilitones eius, & dux inter caſtra, & in hoſtium regione dormiret: ipſe cum uxore propria requieſceret, & epulis indulgeret. Et cum hæc dixiſſet rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rurſus ad cœnam Vrias à rege, & ad ebrietatē uſq; perductus, inuitante eum ſtudio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterū dormiuit ad ianuas regis, nullo deſiderio cōcitatus uxoris. Quo facto rex nimie cōtriſtatus, ſcripſit Ioab, Vriā quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendum. Significauit etiā ultionis modū, ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus, dicēs, ut in parte qua eſſet hoſtiū grauis manus, & poſſet pugnando periculum ſuſtinere

ibi eum

ibi eũ poneret:& cõmiſſo prælio iuberet cunctos ab eo recedere, ut ſolus in mortis periculo remaneret.Et cum hæc ſcripſiſſet,& ſuo ſignaculo muniſſet, epiſtolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas ſuſcipiens, & uoluntatem regis cognoſcens,in loco ubi hoſtes nouerat fortiter imminere, Vriã conſtituit.Deditq; ei quoſdam militum optimorum,ſecq; dixit omni uirtute præbiturum ſolatia,ſi forte poſſent partem muri deijcere, & ad interna ciuitatis intrare: quem petijt,ut cum eſſet miles ualde fortiſsimus,& haberet gloriam apud regem,& omnẽ exercitum, ad hoc non dedignaretur accedere, ſed potius huiuſmodi res agere congauderet. Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promiſiſſet,Ioab ſeorſum cum eo pugnaturis dixit,ut eum ſolum facta hoſtium incurſione deſererent.Hebræis igitur ad ciuitatem accedentibus,Ammonitæ metuentes,ne in illo loco, ubi Vrias cõſtitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis aſcenderẽt:eligentesq; fortiſsimos uiros,& repente portas aperientes,magno curſu & impetu inimicos aggreſsi ſunt. Quod dum uidiſſent, omnes qui erãt cum Vria(ſicut eis prædixerat Ioab)receſſere poſt tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere,aciemq; deſerere,ſuſtinuit hoſtes: & impetum eorum ſua uiuacitate ſuſcipiens,peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio uulneratus interijt: cum quo etiam quidam alij de ſocijs ſunt extincti.His ita geſtis,nuncios Ioab miſit ad regem,præcipiens ut ei dicerent, quod ſtuduiſſet quidem capere ciuitatẽ,ſed cum acceſsiſſet ad murũ, multis ibi cadentibus abſceſsiſſet: & ſiquidem iraſceretur, Vriæ mortẽ pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege,& grauiter ferentẽ,& dicente eos incaute feciſſe, ut ad murum urbis accederẽt,cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem:dum utiq; exemplũ haberent filij Gedeon Abimelech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet,uiolenter à fene muliere petra percuſſus probaretur extinctus:& cum eſſet uir fortiſsimus, propter difficultatem rei turpiter ſit peremptus,qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtiũ non adire: cum ſit optimũ apud omnes,ut ea quæ geruntur in prælijs ſeu bene ſeu male,memoria teneantur:quatenus alia quidẽ imitanda ſint,alia fugienda.Cumq; hæſitaret rex, & de caſu bellico cogitaret, Vriæ morte à nuncijs indicata,repẽte ab indignatione ceſſauit:iuſſitq; ut reuertentes Ioab dicerent:humanũ eſſe quod contigit, & bella huiuſmodi ſemper habere naturã mutabilẽ,ut aliquando quidẽ inimici ſuperiores ſint, aliquando uero ſubiecti:de cætero uero in oppreſsione prouidendũ,ne denuo in aliquã partem delinquerent, ſed uallis & diuerſis munitionibus obſiderent,& prævalentes ciuitatem omnino ſubuerterent,& habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quæ fuerant à rege dicta portabat. Vxor autẽ Vriæ Bethſabeæ mortem ſui uiri cognoſcens, multis eum diebus fleuit. Quieſcente uero triſtitia eius & lachrymis,mox eam rex accepit uxorẽ,& filius maſculus ex ea proceſsit. Quas nuptias deus non libenter inſpexit,ſed iratus cõtra Dauid in ſomnis apparuit prophetæ Nathan,regem culpans in his quæ male cõmiſerat. Nathan autẽ cum eſſet uir urbanus & ſapiens,& cogitaret quia reges dum in iram incitantur, amplius eam cõ iuſtitiæ iura reſpiciunt:interminationes quidem dei tunc tacere decreuit,& alia uerba uiro utilia eloqui diſpoſuit: & dicens ei huiuſmodi cauſam, quid de ea ſentiret, manifeſtum ſibi fieri poſtulabat: Duo,inquit, uiri in una ciuitate degebant, quorum unus opulentus erat, & multos greges iumentorum,boumq; & ouium poſſidebat:alter pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quam cum ſuis filijs enutrierat

Litere Vrie

2.Reg.11

enutrierat,cum qua etiam cibis propriis ueſcebatur, & quam nõ aliter quàm filiam diligebat.Cumq; hoſpes ueniſſet ad diuitem,nihil de ſuis pecudibus uoluit occide re,ut epulas amico præberet:ſed miſit ad agnam pauperis,& eam ſublatam, pere grino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer commouit regem, ma lignumq; pronunciauit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetraſſet, & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum, & ſuper hoc morte mulctandum. Nathan autem reſpondens,ait,ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet,qui opus malum ualde commiſerit: reuelauitq; ei,& aperte manifeſtauit iram dei, qui eum regem cunctorum fecerat Hebræorum,& omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum conſtituerat dominum,& à manibus Saul antea liberauerat:dede ratq; ei coniuges,quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus. ſed quia deum ſpreuiſ ſet,& impie conſpexiſſet uxorem,& uirum eius necandũ hoſtibus tradidiſſet, ideo eum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias ſuſtinere: ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendum: & dum eius peccatum occulte fuiſſet ge ſtum,illud cunctis uidentibus ageretur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus.In his ergo rege turbato,& ualde confuſo,& cum lachrymis & tri ſtitia impie ſe egiſſe cõfeſſo(erat enim deicola uir,qui nihil omnino in ſua uita præ ter in caſu uxoris Vriæ deliquerat)miſertus eſt deus:& reconciliatus ei,ſeruaturum ſe illius uitam, regnumq; pollicitus eſt, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fue rant male geſta.Cumq; hæc Nathan regi prophetaſſet,domum reuerſus eſt. Pue rum uero qui de uxore Vrię fuerat generatus,grauis diuinitus languor inuaſit.Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet, & adhortantibus ſæpe famulis nõn comedit:ſed & ueſtibus atris indutus,atq; proſtratus in cilicio ia cebat in pauimento, & deo pro ſalute pueri ſupplicabat, quia ualde eius matrem amabat.Septimo uero die puero moriente,non præſumebãt hoc regi famuli nun ciare:cogitantes,quia ſi cognoſceret, & à cibo & ab alia ſui diligentia potius abſti neret,tanq; in luctu mortui filij cõſtitutus, quippe cum eo languente talia præ tri ſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipue ſolent aliquid cælare uolentibus prouenire, intelligens mortuum puerũ, & uocans unum de famulis,ac ueritatem audiens,repente ſurrexit & lauit ſe:& ſumens candi dam ueſtem uenit ad tabernaculũ dei,iuſsitq; ſibi cibos apponi. Quo facto mul tus ſtupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nihil horũ puero lan guente feciſſet, eo mortuo ſimul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent, aſſerens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet,omnia faciebat,credens per hæc placari diui nitatem:quo deficiente uita,triſtitia nihil prodeſſet.Quod cum dixiſſet, regis ſapi entiam laudauerunt.Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem Bethſabeæ. Quæ

Salomon naſcitur concipiens maſculũ filium procreauit, quem iubente Nathan propheta Salomo nem appellauit.Porrò Ioab Ammonitas obſeſsione fortiter affligebat, aquam eis auferens,& rerum cæterarum ubertatem, multumq; eos cogebat cibi & potus in opia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis eſſet fontis au xilium,ne tamen deficeret, non eo largius utebantur.Quo facto ſcripſit hæc regi, ſignificans,& rogans eum ut ueniret ad ciuitatem,quatenus ſuo nomini uictoriam deſignaret.Quod cum ſcripſiſſet Ioab,approbans rex eius uoluntatem & deuotio nis fidem, ſumpto ſecum exercitu, uenit ut Rabath depopularetur. Vrbem uero

hanc

hanc dū bellica lege cepiſſet,milites eam uaſtare permiſit: ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarū,habentem pondus auri talentum,& lapides precioſos,& in medio ſui ſardonychem, quam ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia precioſa ſpolia in ea comperit ciuitate. Viros autem eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiam alias Ammonitarum urbes quas cepit euertit.

Quomodo Amnon ſororem Thamar ui comprimit, Abſalom fratre horum ob id moliente necem in Amnon: & quomodo iram patris Abſalom fugit, licet poſtea reuocauerit eum pater. Cap. VIII

REuertente igitur Hieroſolymā rege,domus eius turpi uitio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar,pulchritudine ualde præcipua,ita ut omnes fœminas ſpecioſas euinceret. Huic frater erat Abſalom,ex una genitrice genera tus. Hanc Amnon filiorum Dauid ſenior concupiuit: & cum neq; propter uirginitatem eius,neq; propter cuſtodiam ſuo poſſet deſiderio prævalere,crudeli percuſſus uulnere carpebatur. Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret,& iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidā cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iſte ſapiens,& intellectu nimis acutus. Vidēs ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit ut ei cauſam rei huius edicere: dicebatq; arbitrari ſe hæc illum amoris occaſione perferre. Cumq; confeſſus fuiſſet ei Amnon paſſionem ſuam, & quia ſororem ſuam conſanguineam concupiſceret,conſilium ei ſuum deſideriū adipiſcendi hoc modo dedit: monens ut ægritudinem ſimularet, & uenientem ad ſe patrem peteret, ut ei ſororem exhibituram competens ægrotanti miniſterium deſtinaret: quod ſi fieret, priuaretur citius à languore. Amnon ergo ponens ſemetipſum in lectulo ſecundum Ionadab conſilium ſimulabat infirmitatem: & dum ad eum uiſitandum pater ueniſſet, popoſcit ut ſororem ei dirigeret. Quam pater incunctanter iuſſit adduci. Ea ueniente præcepit,ut ei manu ſua faceret panes frixos,dicens ſuauiter ſe ex eius manibus comeſurū. Illa uero uidente fratre,cōſperſa farina faciens collyridas,easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaquam guſtauit ex eis,ſed iuſſit famulos ut omnes à domo repellerent, ut quaſi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iuſſerat impleuiſſent, iuſſit ſororem ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret: Quod dum puella feciſſet,apprehendens eam,ut cum ea concumberet ſuadere tentauerat. Puella uero clamabat,dicens: Noli uiolentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: noli leges tranſcendere,& te iniquiſſima confuſione miſcere; ſed quieſce à tam iniuſto & ſceleratiſſimo deſiderio, ex quo obprobrium & turpitudo noſtræ domui perpetua conferatur: adijciens quia ſi de hac re loqueretur patri, coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat uolens ad præſens impetū eius petulantem declinare. At ille nō acquieuit: ſed nimietate amoris illius inflammatus, & robore eius paſſionis ualde perplexus,uim intulit ei. Quem repente odium poſt ſtuprum ſororis inuaſit: & iniuria perpetrata,eam ſurgere & abire præcepit. Cumq; illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam ſibimet irrogatam,nec uſq; ad noctem eam manere permitteret,repente eam inde diſcedere iuſſit,ut etiam hinc teſtimoniū ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtente,iuſſit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa uero dolens iniuriam ſimul & uiolentiam,dirupto colobio,quo antiquæ uirgines utebantur, habente manicas, & ad talos uſque profuſo, ne facile uiderentur, & cinere aſperſo capite,ibat per mediam ciuitatem,clamans & ingemiſcens uiolentiam ſibi- *Collobiū*

met irrogatam. Quam dum inuenisset frater Absalom, requisiuit qua causa prouenire hoc ageret. Et cum factam sibi dixisset iniuriam, quiescere & mediocriter ait ferre germanam, & iniuriam nō putare, quod corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare & uiolentiā suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem suum Absalom uidua tolerauit. Quod cum cognouisset Dauid, doluit quidem: sed cum Amnon seniorem filiū ualde diligeret, eum noluit contristari. Quem Absalom crudeliter abhorrebat, & latenter opportunū tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat, & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Betsephon (est autem hæc in sorte tribus Ephraim) rogauit patrem ut cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis uideretur existere, uel fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis, iussit Absalom famulis suis, ut cum uiderēt Amnon ebrietate dissolutum, illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent. Quo facto fratres cunctos terror grauis & tumultus inuasit, & de se quoq; singuli formidantes, ascendentesq; in equis reuertebantur ad patrem. Quidam uero præcedens nunciauit patri, quasi cunctos fratres interfecisset Absalom. Tunc Dauid quasi omnibus uere simul interfectis, & hoc à fratre, tristitia, quæ eum usq; ad mortem ferre uideretur, amara nimis inuasit, & eo dolore neq; causam requisiuit, neq; aliud quicquam. Post hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit, neq; sustinuit: sed repente ueste disrupta prostratus in terram iacebat, lugens filios uniuersos, & qui mortui nunciati fuerant, & simul qui eos occiderant. Ionadab uero Samma fratris Dauid filius cōsolabatur eum, ut à tristitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec causa talis extaret: sed esse credibile, quia hoc fecisset Absalom in solum Amnon, propter Thamar suæ sororis iniuriam. Inter hæc quidem sonus equorum & tumultus quorundam uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis, qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem uidens quos ante paululū periisse crediderat, amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus, illis quidem super mortuo fratre, regi uero super filium interemptum. Absalom autem fugit in Gessur ad auum maternum, uirum prouinciæ illius præpotentem, apud quem trium annorum tempore commoratus est. Cumq; Dauid uoluntatem haberet, ut ad reuocandum Absalom filium destinaret, non ad uindictam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ
2. Reg. 1 Ioab eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate prouectam, ut eū sub schemate luctus interpellaret, & huiusmodi uerba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant qui in agro fuerant, & in contentionē cōuersi, nullo præsente qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interijt. Cognatis autē interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, supplico ut mihi salutem præcipias filij condonari, nec reliquam spem meæ senectutis auferri, & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud illi poterunt sequi, nisi quod timor regius imperauerit. Rege siquidē mulieris precibus annuente, respondens denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, quit meam miseratus es senectutem, & penè filijs desolatam filium habere fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ, precor tuo filio esto propitius, eiq; remitte delictū. Quomodo enim creditura sum ueritati mihi in hoc præbuisse beneficium, cum te uideam in causa simili cum tuo filio manere semper iratū? Fœdum namq;

est

eſt, ut cum filius unus contra uoluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſilium ſtudio Ioab immiſſum, & interrogata ſene muliercula dum cognouiſſet hoc uerum eſſe, reuocans Ioab, ait ipſe ei ſtudij ſui uotum, eumq; Abſalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelem, ſed iram indignationemq; remittere. Ille uero cũ adoraſſet regem, eiusq; ſermonibus gratias egiſſet: repente profectus eſt in Geſſur, & aſſumpto Abſalom, in Hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum uenire filium cognouiſſet, & præcepit, ut ad domum propriam remearet: nõ enim iuſtum eſſe credidit, ut mox uenientem ſuſciperet, aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aſpectum, cui tamen à familiaribus debitum exhibebatur officiũ. Huius itaq; pulchritudo licet in triſtitia poſiti, & diligentiam competentem regis filio non habentis, nequaquam depoſita eſt: ſed erat ſpecioſus, & ſplendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta cæſaries, ut uix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autẽ in Hieroſolymis annis duobus, & habuit tres filios maſculos, & filiam unam nimis ſpecioſam, quam rex poſtea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Abſalom ad Ioab poſcit ab eo, ut perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad ſuum conſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab, mittens aliquos ſuorum, confinem ſegetem eius incendit. Quod cum ille cognouiſſet, ad Abſalom uenit, culpans eum, & ex eo cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit: Hoc conſilium comperi, ut te ad nos perducere potuiſſem, negligentem uerba quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter præſentem te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego nanque peius exilio eſſe iudico huc me modo uenire, patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſſitatem eius agnoſcens, & miſeratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repente ſuſciperet. Quo ueniente, & in terram proſtrato, ac ſupplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Dauid reuocat Abſalom

Quomodo Dauid ab Abſalom eſt regno pulſus conſultante Achitophel: Deq; Ziba & Miphiboſeth, & iniurijs Semei, deq; exploratore Chuſi, & Achitophel ſuſpendio Cap. IX

ABſalom autem dum ei hoc fuiſſet à patre conceſſum, in paruo tempore multos equos, multosq; ſibi currus inſtituit, & armigeros quinquaginta: & diebus ſingulis ſurgens diluculo & ad regalia ueniens, eis qui cauſas habebant, & minores inueniebantur, in eis, delectabiliter loquebatur, quaſi nõ habente bonos conſiliarios patre, ſed iniuſtos in ſuis ſententijs conſiſtentes, quorum iudicio grauarentur. Pro qua re fauorem ſibi omnium conciliabat: adijciebatq; pariter dicens, quia ſi haberet & hanc poteſtatem, ipſe cuncta ſub legum æquitate diſponeret. His itaque geſtis, populo ſibi placato, cum iam deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe confideret, poſt reconciliationẽ patris annis quatuor iam tranſactis, ſupplicauit ut eum pater in Hebron ire permitteret, quatenus promiſſa deo ſacrificia celebraret, quæ fugiens deuouiſſet. Dauid ergo concedente profectus eſt, ad quem multus populus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & conſiliarius Dauid Achitophel Ga-

2. Reg. 15

lamoneus:& ducenti uiri ex Hieroſolymis, neſcientes quidem conamen huiuſmodi,ſed uelut ad ſacrificium euocati.Hoc itaq; cõſilio rex ab omnibus ordinatus eſt. Quod dum fuiſſet Dauid nunciatũ, & inopinabiliter hoc feciſſe filium cognouiſſet,metuens impietatem eius & præſumptionem miratus: quia nec peccati ueniam recordatus eſt,ſed ſuper illa ſcelera potiora & iniquiora committeret: primum quidem ut regnum à deo donatum uellet auferre:ſecundo ut patrem uita priuaret,deliberauit ut fugeret trans Iordanem.& uocatis amicis & neceſſarijs,& de filij ſuperbia participato cum eis conſilio,cunctaq; committens deo,decem cõcubinas cuſtodes regalium derelinquens,diſceſſit ab Hieroſolymis:& alia multitudine cum eo ſi ducialiter egrediente,ſimul & ſexcentis uiris armatis,qui Saul uiuente fuerant ei in fuga priori participes. Abiathar autem & Sadoch ſacerdotibus,& omnibus leuitis uolentibus ſimul egredi cum arca dei, ſuaſit magis ut in ciuitate conſiſterent, cum eum poſſet deus etiam arca non portata liberare: mandauitq; ut ei latenter geſta quæq; nunciarentur.Habuit autem fideles ad omnia miniſtros,Achimaam filium Sadoch,& Ionatham filium Abiathar. Sadoch autem Iethæus cum eo profectus eſt licet Dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet, ei puritatem potius ſuę deuotionis oſtendit. Aſcendente autem Dauid per montem oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nunciatum eſt Achitophel eſſe cum Abſalom,& eius parti fauere.Quod dum audiſſet,triſtitia eius magis accreuit, deumq; rogabat,& ſuppliciter exorabat,ut abalienaret mentem Abſalom à conſilijs Achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei dando conſilia præualeret. Erat enim uir ille aſtutus & ad proſpiciendam utilitatem nimis argutus.Cumq; in montis uerticem peruenisſet, ciuitate reſpecta cum multis lachrymis quaſi amiſſo regno domino ſupplicauit. Occurrit autẽ ei uir quidam fidelis nomine Chuſi & ipſe amicus. Quem cum uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte,& aſperſo capite cinere flentem atq; lugentem,conſolatus eſt eum,& à triſtitia ceſſare poſcebat:Et poſt hæc ſupplicauit ut iret ad Abſalom,quaſi ei conſentiens,& eius ſecreta conſideraret,conſilijsq; reſiſteret Achitophel:quia ſi cum Dauid pergeret,tantum prodeſſe non poſſet. Obediens ille Dauid,eo derelicto uenit in Hieroſolymam, quo etiam nõ poſt multum uenit Abſalom.Paululum itaq; exinde procedente Dauid, Ziba famulus Miphiboſeth, quem curatorem inſtituerat poſſeſſionum quas donauerat filio Ionathæ, occurrit ei cum duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſarijs, ex quibus ipſe & qui cum eo erant refici debuiſſent.Requirente uero Dauid, ubi relinqueret Miphiboſeth:ait in Hieroſolymis, expectantem ordinari regem ſe in præſenti ſeditione, propter memoriam beneficiorũ Saul. In his autẽ indignatus Dauid, omnia quæcunque conceſſerat Miphiboſeth,Zibæ donauit:multo iuſtius eſſe credens,ut hic quàm ille potius hæc haberet.Et Ziba quidẽ hoc facto gauiſus eſt.Igitur ueniente Dauid in locũ Bachuran, ꝓgreſſus quidã de cognatiõe Saul, nomine Semei filius Gera,lapidabat eum,ac peſſimis ſermonibus accuſabat. Circunſtantibus autẽ amicis,adhuc amplius blaſphemabat,& ſanguinarium eum multorumq; malorum dicebat autorẽ,increpans eum,quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet: deoq; gratias referebat qui eum priuaſſet regno per propriũ filium, pro eo quod peccaſſet in dominum,& in eo rite pœnas exigeret.Omnibus autem ſuper eum mota iracundia prouocatis,& præcipue Abiſai,uolente interficere Semei,Dauid eum ab ira retinuit,dicens:ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis adijciamus. Non enim

De iniurijs Semei

circa

circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt, ſed ad deũ intendo, propter quem iſte ſuper nos ita uidetur inuectus. Nec eſt admirandum, ab iſto me talia ſuſtinere, quando etiam filij uideor impietatem expertus. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei, & prævalebimus inimicis, quo adiuuante ſecuro itinere propere mus. Semei autẽ per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid ueniſſet ad Iordanem, reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet Abſalom & Achitophel conſiliarius in Hieroſolymam cum omni populo, uenit ad eum amicus Dauid Chuſi: & cum adoraſſet Abſalom, optabat regnum eius incolume, & in omni tempore permanere. Illo uero dicente, cur cum principuus patris eius eſſet amicus, eiq; fidelis in omnia uideretur, nõ cum eo tunc eſſet, ſed illo derelicto tranſiſſet ad eum: temperate ſe facere dixit, ſiquidẽ & populi uniuerſi fore iudiciũ. His, inquit, domine tecum manentibus, recte & ego te ſequor. Regnum itaq; tibi à deo collatũ eſt, quapropter eandem fidem atq; deuotionẽ præbebo quam patri. Non enim pro rebus præſentibus indignari fas eſt, quando nõ in extraneam domum mutatũ eſt regnum, ſed in eadem permanſit, filio ſucceden te patri. Hæc dicens ſatisfecit, cum prius utiq; uideretur eſſe ſuſpectus. Et Abſalom uocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui ſuaſit ut ad concubinas ſui patris accederet, ex hoc enim populum ſciturum, creditumq; dicebat, quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio ſupereſſet: ob hoc cũ multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret: hactenus aũt apertas inimicitias eos habere metuere, credentes poſſe patrem cum filio quocunq; tempore concordari. Hoc etiam conſilio flexus, iuſſit famulis ut tentoria in ſolatio regio figerent: & uidente populo accedens, ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc autem geſta ſunt ſecundum Nathan prophetiam, quam Dauid olim de filij ſui inuaſione ſignificauerat. Cum uero feciſſet Abſalom quæ monuerat Achitophel, rurſus ſecundũ conſilium de prælio contra patrem eum proferre poſcebat. Cumq; decem milia ille electos ſibi dari petiſſet, ut & patrem eius interimeret, & eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur: dum hæc ſententia placuiſſet, uocauit etiam Chuſi amicum ſui patris antiquum, ſic enim ille eum uocabat. Cui dum ſententiam Achithophel indicaſſet, quid etiam ipſi uideretur de eadẽ cauſa requirebat. Ille uero cognoſcens, quia ſi fierẽt quæ ſuadebat Achitophel, Dauid ad mortis periculũ perueniſſet: contrariam ſententiam nitebatur aſferre: Non ignoras, inquit, ô rex tui patris & eorum qui cum eo ſunt fortitudinem, qui & multis prælijs dimicauit, & ſemper ſuperatis hoſtibus eſt reuerſus. Nũc equidem credo illum in exercitu conſtitutum: eſt enim ſicut noſti bellicoſus, & idoneus omnia prouidere, & dolos ſuperuenientiũ hoſtium declinare certiſſimus: circa ueſperam autẽ derelinquere ſuos, aut in aliquam aulam ſe celare, aut circa petras inſidias facere. dumq; contigerit ut noſtri congrediantur ad prælium, illius quidem uiri ut æſtimo, modicum ſe ſubducent, & dum ſecuri fuerint de regis auxilio, reſiſtent. & inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens, ſuis quidem fortitudinem præbebit ad bellum, tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet. Fac igitur comparationem mei conſilij, & cognoſcens eius utilitatem, Achitophel quidem refuta ſententiam: mittens autem in omnem prouinciam Hebræorum, præcipe ut contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & ſumens ipſe prælij militiam uniuerſam, eſto dux eorum, & nulli alij committas hoc bel-

Abſalom concubinas patris uiolat 2. Reg. 17

lum. Facillime enim te crede uictorem fore, ſi eum cum paucis comprehenderis, cum tu multa milia pugnantiū habeas, deuotionem ſuam tibi præbere uolentium. At ſi pater tuus fuerit obſeſſione circundatus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facillime capiemus. Hæc cum dixiſſet, probabilior apparuit quàm Achitophel. Nam præ illius conſilio, Abſalom potius huius elegit. Deus enim erat, qui in eius mente conſilium Chuſi melius eſſe faciebat. Quo facto feſtinauit Chuſi ad ſacerdotes Sadoch & Abiathar, conſiliumq; Achitophel necnon & ſuū pandens, & quia placuiſſent quæ ipſe monuerat indicauit: & exhortatus eſt repente, ut mittentes hæc renunciarent Dauid, & quæ ab aduerſarijs tractata uidebantur aperirent: adijciens ut ſtuderet uelociter tranſire Iordanem, ne eum ſuus filius perſequi feſtinaret, & antequam ſe ille muniret, poſſet à filio comprehendi. Sacerdotes autem opportune ſuos filios ad hoc officium extra urbem cęlatos habebant. Quibus mandantes per fidelem ancillam quæ tractabat Abſalom, præceperunt ut Dauid cum feſtinatione hæc ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes, ſed mandata ſeruantes patrum, pij fidelesq; miniſtri & officij ſui uelocitatē & neceſſitatis inſtantiam cito iudicantes implendam, feſtinabant ad Dauid. Cumq; duobus ſtadijs à ciuitate proceſſiſſent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Abſalom. Ille continuo ut comprehenderentur miſit. Quod cognoſcentes filij ſacerdotum, ab itinere declinantes in uicum quendam non longe ab Hieroſolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientesq; quandam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, & munitionem metuentibus præberet. Illa uero iuuenes illos in puteum repente depoſuit, & expanſis deſuper pellibus os eius operuit. Cumq; perſequentes eos ueniſſent, & de eis mulierem requiſiſſent, illa uidiſſe quidem ſe non negauit: dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum, & continuo diſceſſiſſe: tamen ſi cum uelocitate ſequerentur, facile eos comprehendi poſſe dicebat. Cumq; diu ſecuti non comprehendiſſent, reuerſi ſunt. Mulier autem uidens eos remeantes, & nullum iam periculum comprehenſionis iuuenibus imminere conſpiciens, abſtractos è puteo dimiſit ad propriū itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes, uenerunt ad Dauid, & cuncta ei quæ Abſalom tractabat ſubtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox eſſet, præcepit tamen ſuos Iordanem tranſire cum feſtinatione. Achitophel autem uidens ſuam ſententiam reprobatam, aſcendens iumentum ſuum uenit ad regionem Galmon: conuocatisq; omnibus ſuis, conſilium quod dederat Abſalom expoſuit: & quia eo quod auditus ipſe non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid poſt uictoriam in regnum continuo rediturum: & melius ſibi fore ut libere & magnanime abrumperet uitam, quàm ſe Dauid reſeruaret ad pœnas, contra quē Abſalom talia conſilia præbuiſſet. Et cum hæc dixiſſet, accedens in locum domus ſuæ ſecretiorem, laqueo ſe ſuſpendit. Igitur Achitophel iudicio ſuo huiuſmodi morte damnatus eſt: quem deponentes ſui de laqueo, ſepulturæ contradiderunt. Dauid autem ſicut prędiximus tranſiens Iordanem, uenit in caſtra optima, & munitiſſimam ciuitatem, ſuſceperuntq; eum libentiſſime priores prouinciæ: & fugam illius temporis reuerentes, & honorem ei priſtinæ felicitatis exhibentes. Erant autē Berſelleus Galaadites, & Siphas potentiſſimus, & Amanthias, & Machir terræ Galaaditidis primus. Hi nanq; omniū rerum copiam Dauid & qui cū eo erant opulentiſſime præbuerunt, ita ut neq; lecti ſtrati deeſſent, nec panes aut uinum, ſed etiam ubertatem pecudū miniſtrarent: quatenus & quietē laborantibus, & ciborū utilium

copiam

copiam eis ad ſatietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Quomodo Abſalom inſtructo contra patrem exercitu victus eſt: ipſeque crinibus prolixis arborum ramis implicitis pendens transfoſſus eſt: & de luctu Dauidis. Cap. x

ABſalom itaq; congregato magno Hebræorũ exercitu ſuper patrem, & tranſiens fluuium Iordanem nõ longe à caſtris, uenit in Galaaditidem regionem, conſtituitq; principem totius exercitus Amaſam in loco Ioab conſobrini ſui: Erat enim de patre Ietheo, & matre Abigea progenitus: Abigea uero & Saruia mater Ioab, Dauid ſorores fuere. Cumq; recenſuiſſet Dauid eos, qui cum eo erant & inueniſſet uſque ad quatuor milia armatorum, noluit expectare quando ſuper eum Abſalom ueniret: ſed conſtituens ſuper illos millenarios & centenarios, diuiſo exercitu tripartite, aliam quidem partem Ioab principi militiæ dedit, aliam uero fratri eius Abiſai: tertiam autem commiſit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate Geth. Cumq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire, amici non permiſerunt, conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebant enim, quia ſi cum eo deuincerentur, omnem ſpem utilitatis amitterent: ſi uero una parte uicta ad eum reliqui remearent, poſſet denuo prælium reparari: quando etiam hoſtes arbitrarentur alium exercitum manere cum rege. Hoc conſilium libenter accipiens Dauid, ipſe quidem in caſtris manere decreuit: & cum duces & amicos ad prælium deſtinaret, rogauit ut fortitudinem ſui & fidẽ & memoriam haberent, utq; puero Abſalom uictores parcerent, ne illo moriente aliquid in ſe mali ipſe cõmitteret: optansq; cunctis uictoriam, dimiſit exercitum. Ioab itaq; aciem conſtituit contra hoſtes in campo quodam, habens poſt tergum ſyluam. Eduxit autem è diuerſo Abſalom ſuum exercitum: & facta congreſſione, belli opera præcipua manuũ & maximæ præſumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnũ Dauid reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate deſudabãt: alij uero, ne eo priuaretur Abſalom, & daret patri pro ſua præſumptione ſupplicium, in nullo ſegnes erant aut facere aut pati quodcunq; belli caſus afferret. Inſuper metuebãt etiam, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo ſubiugaretur. Igitur inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fortium: fugientesq; per ſyluas & colles perſecuti ſunt: & alios quidem ceperunt, alios autem interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. illa ſiquidem die quaſi uiginti milia uirorum ceciderunt. Exercitus autẽ Dauid acceſſit ad Abſalon: erat enim cunctis proceritate & pulchritudine manifeſtus. qui metuens ne eum comprehenderent hoſtes, aſcendens mulam regiam fugiebat. Cumq; uelociter ueheretur, & ipſo motu leuis exiſteret, arbori maximæ & ramis extenſæ eius replexa cæſarie inopinabiliter eſt appenſus: & iumentum quidem uelocitate ſua quaſi dominum adhuc portaret abſceſſit, ille uero ramis comarum alligatione retinebatur aſtrictus. Quem cum uidiſſet quidam militum Dauid, Ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta ſiclos ſe ei daturum ſi peremiſſet Abſalom: nec ſi mille ſiclos ei promitteret, occidere ille ſe filium domini ſui dixit, dum omnibus audientibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtendi ſibi præcipiens, ubi eum uidiſſet appenſum, & locum inueniſſet, in corde eum iaculans interemit. Armigeri uero Ioab circunſtantes de arbore cadauer eius depoſuerunt, eumq; in foueam proijcientes, aceruum ſuper eum lapidum poſuerunt, ita ut figura ſepulchri fieret, & ingentem tumulum locus ille ſeruaret. Ioab uero ſigno dato, à perſecutione reuocauit exercitum, parcens contribulibus ſuis. Igitur Abſalom conſtituerat

2. Reg. 18

ſtituerat ſibi ſtatuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus ſtadijs ab Hieroſolymis aberat: quam appellauit ſuam manum, dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret. Erant enim ei maſculi filij quidem tres, filia uero una Thamar. Quæ coniuncta Salomonis filio Roboam, peperit filium Abiam, qui patri ſucceſſit in regnũ. Et de his quidem poſtea declarabimus. Igitur poſt mortem Abſalom populus quidem ad propria loca diſperſus eſt. Achimaas autẽ Sadoch ſacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipſe Dauid uictoriam nunciaret, & quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc Ioab dicens, quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet, modo non deberet regi mortẽ filij nunciare. Vocãſq; Chuſi, ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet, regi etiam indicaret. Cumq; iterum Achimaas rogaret, ut eum nunciare permitteret, dicens: quia rex circa ſolam uictoriam attentus, nequaquàm de Abſalom morte curaret, conceſſit ei ut pergeret ad Dauid: tenensq; compendioſam uiam, quam ipſe ſolus nouerat, præuenit Chuſi. Cumq; ſederet Dauid inter portas, expectãs quando ei aliquis geſta bellica nunciaret, quidam ſpeculatorum uidens Achimaam currentem, & nondum quis eſſet agnoſcens, ait ad Dauid uidere ſe aliquem uenientem. Qui dum dixiſſet bonum fore nuncium, poſt paululum alium quendam ſequi pronunciauit. Cumq; & ipſum bonum nuncium aſſereret, uidens explorator præcurrentem iam uicinum, eſſe Achimaam Sadoch filium ſacerdotis Dauid indicauit. Qui gauiſus, eum bonum nuncium eſſe dixit, & aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur à rege, ueniens Achimaas adorauit: & interroganti de pugna regi, uictoriam nunciauit. Quo requirente de filio eius quid cognouiſſet, ait, quia mox ut uidiſſet fugatos hoſtes, ipſe ad eũ pergere feſtinaſſet, & audiſſe ſe magnas uoces perſequentiũ Abſalom, & nihil amplius potuiſſe cognoſcere, eo quòd cogeretur miſſus à Ioab uictoriam nunciare. Veniente autem Chuſi, & adorante regem, & uictoriam nunciante, de filio eum Dauid continuo requiſiuit. Tunc Chuſi: Hæc, inquit, proueniant tuis inimicis, quæ recepit Abſalom. Quod uerbum uictoriæ gaudium nec apud ipſum manere, nec habere exercitum permiſit. Aſcendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentiſſimum, flebat filiũ, tundens crebro pectora, capillos capitis ſui dilacerans, & omni ſe afflictione caſtigans clamabat, dicens: Vtinam mihi & non tibi ô fili adueniſſet interitus. Nam cum eum diligeret per naturam, huiuſmodi mortis eius euentui, quàm ſibi potius condolebat. Exercitus autem & Ioab audientes, quia rex filium ita lugeret, reueriti ſunt triumphali ſchemate ingredi ciuitatem: ſed deiecti & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt. Cumq; rex capite uelato reſideret, & filij interitum ingemiſceret, introiuit ad eum Ioab & conſolatus eſt eum, dicens: O domine rex, aperte demonſtras ex his quæ agis, quia diligentes te & pro te pericula ſuſtinentes, nec nõ & te tuamq; generationem protegentes prorſus abhorres, & diligis inimicos: & illos concupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierunt. Nam ſi Abſalom uiciſſet, & ipſe regnũ firmiſſ. tenuiſſet, nullius noſtrũ cadauer remaneret: ſed omnes à teipſo & à tuis filijs incipientes, fuiſſemus ſine dubio proſtrati, nullo noſtrorũ hoſtiũ flente, ſed cunctis potius cõgaudentibus: inſuper etiam punientibus eos, ſiqui forte noſtrorũ miſerati fuiſſent. Tu uero hęc agere ſuper maximo nõ confunderis inimico, qui cũ tuus filius eſſet, nequaq; hęc impia in te cõmittere formidauit. Igitur recedens ab hac iniuſta triſtitia procede, militibus oſtende temetipſum: eisq;

Luctus Dauid ſup Abſalom

risq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optime noui, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus uniuersus abscedet, & alij regnũ tradet, & tunc amarissimum ac uerum habebis luctum. Hæc dicens Ioab, regem à tristitia reuocauit, & ad causas Reipublicæ utilitatis abduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportune compositus pro aspectu populi, sedit ad portas, ita ut audiens populus uniuersus concurreret, & omnes eum libentissime salutarent. Hęc itaq; tali modo sunt gesta.

Dauid uicto Absolom, iterum recipit totum regnũ, dedentibus se cunctis tribubus. Ipse inimicos clementer recipiens in gratiam, contra Sabeæ nouæ seditionis autorem mittit Amasam, quẽ Ioab dolo occidit, licet post ea Sabeæ deuicerit. Ca. XI

POrrò qui cum Absalom fuerant, & de prælio fugerant, reuertentes ad semetipsos, singuli mittebant per ciuitates cunctas, Dauid beneficia commemorantes, & libertatem, quam eis resistendo multis hostibus præbuerat, edicentes: culpantésque semetipsos quia eum expulisse uiderentur à regno, & alium ordinassent: quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione quiesceret eisq; faueret, & recepto regno illis suam prouidentiam nõ negaret. Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur, Sed etiam ille nihilominus misit ad Sadoch & Abiathar sacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut aliæ tribus ante illam Dauid constituerent regem, cum illi & cognati essent, & sanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amasam principi militiæ eos præcepit edicere: quia cũ filius sororis eius fuisset, nõ dissuaderet populo ut Dauid restitueretur imperiũ, pro qua re non solum regi reconciliari posset, sed & totius militiæ principatum sicut Absalom ei præbuerat obtineret. Et sacerdotes quidem principibus tribus Iuda locuti sunt, & Amasam deflexerunt, promissiones regias edicentes, ut in eius partibus consisteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda misit ad regem legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes Israelitæ fecerunt, adhortante eos Amasa. Igitur accedentib. legatis ad eum uenit in Hierosolymam, omnes tamen pręuenit tribus Iudà, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Beniamin ducebat: & Ziba libertus Saul, & filij eius quindecim, & uiginti serui. Isti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt, ut facile rex eum transiret cum suo exercitu. Cumq; uenisset ad Iordanem, tribus quidem Iuda eum libentissime salutauit. Quidum pontem ascenderet, prostratus est ante eum Semei, & detinens pedes eius, ueniam postulabat in his quæ peccauerat, rogans ut non circa eum esset acerbus, nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius consideraret, quia gesta pœnitentia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret, tunc Abisai frater Ioab ait: Nunquid nam propter hæc non morieris, qui constitutum à deo regem nequaquam blasphemare metuisti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruiæ has commouere denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus, iuro dimitti supplicia, & nulli sua delicta reseruari. Tu, inquit, ô Semei securus esto, & nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit & Miphiboseth de cognatione Saul, sordida ueste circumamictus, comámque gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam Dauid nec tonsus

fuerat

fuerat præ triſtitia, nec ueſtem depoſuerat ſuam, ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere, donec regiam uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accuſauerat Ziba ſeruus ſuus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet, eiq; proſtratus eſſet, cœpit interrogare Dauid, cur non fuiſſet egreſſus & eius fugæ particípatus: ille autem Zibam ſibi fuiſſe obſtaculo dixit, cui dum iuſſiſſet, ut ei itineris neceſſaria præpararet, curare noluiſſet, ſed uelut quendam ſeruulum contempſiſſet: qui ſi greſſus habuiſſet incolumes, nullo modo ab eo diſceſſiſſet, cum poſſet etiam pedibus uti in fuga. Adijciebat pariter, non ſolum in his, inquit, domine nocuit mihi, ſed etiam apud tuam circa me pietatem derogare, & mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui quia nihil horũ tua mens recipit, cum ſit iuſta & ueritatem diligat, quam uult ubiq; ſemper ualere diuinitas. Nam cum à meo auo paſſus fuiſſes magna pericula, & omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire, tu humilis & benignus exiſtens, & quod præcipuum eſt illorum malorum obliuionem agens, quando poteſtate ſumpta priora uindicare poteras, amicum me tuum eſſe iudicaſti, & in menſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixiſſet ille, neq; Miphiboſeth rex uoluit caſtigare, nec Zibam tanquam fallacem abijcere: ſed cum omnia iam donaſſet Zibæ, quod cum illo Miphiboſeth regi nõ occurriſſet, & Miphiboſeth ueniam dediſſet, medietatem ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboſeth: cuncta, inquit, ô rex Ziba habeat: mihi uero imperium te recepiſſe ſufficiat. Berezel autẽ Galaaditen, uirum præcipuum atq; bonum, & qui multa in caſtris ei præbuerat, & regem uſq; ad Iordanem deduxerat, rogabat Dauid ut cum eo ueniret Hieruſalem, promittens eius ſenectutem omnino decorandam, & eius tanquã patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cum eo ſe poſſe degere refutauit: dicens ſenectutem ſibi ſic immi nere, ut etiam in rebus ſuauibus delectari non poſſet, cum utiq; octoginta eſſet annorum, & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerſo rogabat, ut ſi ei præſtare uellet, cõcederet eum ad propria remeare, quando temporis longæuitate nec conuiuiorum epulas diſcerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec ſonum calamorum aut modulationem aut aliorum inſtrumentorũ, quę reges ſolent inter conuiuia mulcere, ſentiret. Quo nimium ſupplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuum uero filium Achiman mihi concede, ut ei omniũ rerum bonarũ debeam munus impendere. Tunc Berezel dimiſſo filio, adorans regem, & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat, domũ eſt reuerſus. Dauid autẽ uenit in Galgala, habens ſecum iam mediam partem populi, & pariter tribũ Iuda: ueneruntq; ad eum primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine, & tribum Iuda culpabant, eo quod ei lætenter occurrerat, cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere. Principes aũt tribus Iuda hoc modo ſatisfaciebant, dicentes: ne ferrent grauiter eo quod illi præceſſiſſent, qui tanq; eius cognati, & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia nõ quaſi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerant poſtea mouerentur. Hæc autẽ dicentibus tribus Iuda principibus, nequaq; aliarũ tribuum principes ceſſauerũt, ſed dixerunt: Admiramur nos equidem fratres, quod uos ſoli regem cognatũ ueſtrũ eſſe dicitis. Nam qui omniũ noſtram poteſtatem à deo percepit, omniũ noſtrum iudicatur eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet, uos autem unam, & ſeniores nos ſumus. Non ergo bene feciſtis, occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuum

principes

principes loquerentur,uir quidam iniquus, & seditione præcipuus, cui nomen erat Sabee,filius Bochori de tribu Beniamin, stans in medio populi, cũ magno clamore dixit:Neq; habet aliquis nostrum partem apud Dauid, nec sortem apud filium Iesse.Et post hæc uerba tuba canens,bellũ significauit fieri contra regem,omnesq; secuti sunt eum relinquentes Dauid,sola tantũ tribus Iuda cum eo remansit,eumq; in Hierosolymis regem esse constituit.Qui concubinas quidem suas,ad quas filius eius Absolom ingressus fuerat, in domum aliam transmigrauit, eisq; omnia præcepit necessaria ministrari:ipse uero nequaquam copulatus est illis.Constituit quoque & Amasam principem militiæ,& locum ei in quo Ioab fuerat,dedit: iussitq; ut congregaretur quantum colligi posset exercitus ex tribu Iuda, & post tres dies ueniret,quatenus ei militiam daret uniuersam,eumq; pugnaturum contra Sabee Bochori filium destinaret.Egrediente uero Amasa,& circa congregationem exercitus remorante,dum die tertia non rediret,dixit rex ad Ioab: Non est utile dilationem dare Sabee,ne longo tempore possit exercitum congregare,& deterioris cladis existere quàm Absalom autor.Noli,inquit,tardare:sed præsentem sumens exercitum, pariter & sexcentos uiros,cũ Abisai germano tuo hostes persequi festinato:& ubicunq; repereris,ei congredere,& festina eum comprehendere, ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis & multos possit sudores inferre. Ioab autem in nullo moratus, sed sumens fratrem pariter & sexcentos uiros, & omnẽ exercitum qui erat in Hierosolymis, secutus est cum omni festinatione Sabee. Cumq; in Gabaon uicum procul ab Hierosolymis stadijs quadraginta ueniisset, occurrit ei Amasa ut salutaret eum,non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio & lorica uestitus,ueniente ad se Amasa ut salutaret eum,arte quadam quasi caderet gladius è uagina finxit,eumq; se de terra colligere:& altera manu uenientem proxime Amasam,quasi ei osculum daturus,à barba comprehendens improuido gladium fixit in utero,eumq; peremit,impium nimis & sceleſtissimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter & cognato,& qui nihil ei nocuerat, habens pro principatu militiæ & æqualitate honoris inuidiam. Pro hac etenim causa Abner interemit:sed in illo scelere & occasione detentus quasi pro uindicta fratris Asahel, ueniam habere uidebatur. Peremptο autem Amasa nullam fomitis excusationem potuit impetrare.Interempto igitur tanto pari duce persequebat Sabee,derelinquens unum ad eius corpus,qui clamaret exercitui, Amasam iuste peremptum: qui uero regi faueret,sequeretur ducem Ioab & Abisai eius fratrem.Cumq; cadauer illius iaceret in uia,& omnis populus super eum confluereț,& cum quadam defuncti misericordia moueretur,& Ioab sequi tardaret,tollens exinde cadauer illius custos eius, portauit in quendam locum ab itinere segregatum, & illic positum ueste cooperuit. Quo facto Ioab uniuersus populus est secutus. Cumq; persequeretur Sabee per omnem Israelitarum prouinciam, quidam nunciauit eum in ciuitate munitissima Abelmacheam nomine residere. Quò dum uenisset Ioab obsidebat eam, uallis undiq; circũductis: militibusq; iussit,ut eius muros omni uirtute deponerẽt: Nam dum eum ciues loci illius suscipere noluissent, & super eum crudeliter insisterent:tunc quædam mulier casta simul & sapiens,uidens patriam in nouissimo periculo constitutam,ascendens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente, cœpit ad eum huiusmodi uerba proferre: Quia deus reges & principes ad hoc fecisset,ut Hebræorũ hostibus resisterent,& Israelitis pacis iura præberent:tu,inquit, festinas

Seditio Sabee

festinas metropolim Israelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; uastare. Tunc Ioab, orauit propitium sibi deum fore, & quia non haberet huiusmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quanto magis tantam non perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad pœnam, id est, Sabee filiũ Bochori, ab obsessione cessaret, & exercitũ continuo reuocaret. Quod dum audisset mulier, ab Ioab paruulas inducias postulabat, ut hostis caput de muro repente proiiceret. Quo facto descendit ad ciues, eisq; locuta est, dicens: cur uellent pessime cũ filijs & uxoribus deperire propter malignum hominem, nec cognitum unde esset, quem regem uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contulisset, & una ciuitas studeret tanto exercitui resultare? Hoc dicto suasit eis, ut Sabee caput abscissum in Ioab proiiceretur exercitum. Quo facto Ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit: & reuersus Hierosolymam, totius militiæ princeps constitutus est. Ordinauit autem rex etiam Banaiam super corporis custodiam, & super sexcentos armatos: Adduram autem super tributa: & Iosaphat super gestorum cõscriptores: Susam uero scribam: Sadoch autem & Abiathar sacerdotes instituit.

De expiatione sceleris Saul in Gabaonitas: cuius causa facta est fames in prouincia. & de prælijs aduersus Palæstinos feliciter gestis, seu de fortibus Dauid. Cap. XII.

2. Reg. 21 IGitur post hæc cum fames prouinciam inuasisset, rogauit Dauid dominũ, ut populi misereret: & causam ei pariter, & medelã famis illius indicaret. Cui prophetæ dixerunt, uelle deum, ut Gabaonitæ uindicarentur, quos rex Saul impie interfecerat, & conculcauerat iusiurandum, quod eis Iesus princeps militiæ præbuerat, seq; firmauerãt: & si ultio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis, exhiberetur eis, posset propitiari deus, & populus à peste liberari. Dauid autẽ audiens à prophetis hæc uelle deũ, euocauit Gabaonitas, eosq; quid uellent fieri requisiuit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus, requirens rex tradidit eis, parcens tantummodo Miphiboseth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ uiros quos uoluerunt, punierunt eos. Quo facto, cœpit deus repente pluere, & terram ad fructuum germina reuocare, liberauitq; à priore fame, & ad ubertatem Hebræorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur nõ multo post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palæstinos: & commisso prælio cum eos uertisset in fugam, solus persequendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam hostium nomine Achimon, filius Asaphat, qui erat de prole Gigantum, habebátque hastam cuius pondus erat trecentorum siclorum, & loricam catenatam, & gladium, fecit impetum quasi regem suorum hostium perempturus. Erat enim iam labore dissolutus. Tunc subito exorsus Abisai frater Ioab, & regem à repentina morte protexit, & hostem audacter trucidauit. Quo facto, periculũ regis & penè mortem grauiter tulit exercitus: eumq; principes coniurauerũt, ut nequaquam cum eis exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam suam aliquid mali eo passo, & bonis quæ propter eum fuerant sæpius præbita priuarentur, & quæ eo uiuente adhuc poterant adipisci. Cõuenientibus itaq; Palæstinis in Gazarim ciuitatem, audiens hoc rex, super eos misit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus extitit, & probatissime dimicauit Saboch Ethæus, qui erat unus fortissimorũ Dauid. Hic enim multos hostium inclytos interemit, & ex prole Gigantum nimis audaciæ suæ fortitudinis exultantiũ, fuitq; uictoriæ huius autor apud Hebræos. Post hanc uero congressionem, Palæstini denuo pugnauerunt: super quos exercitũ mittente

Dauid

Dauid,uir fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos Palæſtinorum ſolus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum etiam multi in prælio ceciderunt. Paulo ſiquidem tempore Palæſtini quieſcentes, denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quæ erat non longe à finibus Hebræorum: eratq; inter eos uir proceritate quidem ſex cubitorũ, habẽs etiam digitos in utroq; pede necnon & manu,uno plus quàm ſolet natura concedere,hoc eſt,ſenos. Contra quem unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum deuicit, & totius uictoriæ autor effectus,maximæ gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæſtinus gloriabatur ſe de prole Gigantum exiſtere. Poſt quam pugnam nequaquam contra Iſraelitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à prælijs & periculis, cum pace iam altiſſima frueretur, cantica in deum hymnosq; uario metro compoſuit,alios quidem trimetros,alios autem quinquemetros:diuerſaq; conficiens organa,docuit ut Leuitæ ſecundum ea deo hymnos edicerent per ſabbatorum diem aliasq; feſtiuitates. Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt: Canora quidem eſt cithara decem chordis coaptata:hæc plectro percutitur: Nabla uero duodecim ſonos habens,digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de his quæ dicta ſunt ſufficiant,ne omnino horum organorum natura neſciatur. Circa regem igitur erant omnes ualde fortiſſimi,quorum inſigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; tantum opera narrabo, per quos etiam uirtutes aliorum poterunt indicari.Erãt etenim ſic ualidi,ut & prouinciam regerent,& gentibus præualerent. Primus itaq; Ieſobos filius Achime,qui aciem hoſtium frequenter irrumpens, nequaquam pugna ceſſauit, donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic aliquando Iſraelitis formidantibus Palæſtinorũ exercitum, & ob hoc fugientibus, ſolus reſtitit:irruẽsq; ſuper hoſtes,occidit eorum multos, ita ut ſanguine occiſorum gladius eius hæreret in dextra.Et cum Palæſtinos tunc Iſraelitæ uiderent in fugam eſſe conuerſos,deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos, & mirabilis ac famoſiſſima uictoria tunc prouenit, cum Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes,eosq; Iſraelitæperſequerentur,& ſumerent ſpolia interemptorũ. Tertius autem fuit filius Eli, nomine Semeas. Et hic in Palæſtinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur Maxilla,aciem poſuiſſet, & rurſus Hebræi metuentes eorum exercitum refugerẽt, ſolus eorum aciem exercitumq; portauit: quorum alios quidẽ proſtrauit,alios autem non ferentes eius uim & fortitudinem perſecutus eſt conuerſos in fugam.Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres iſti demonſtrauerunt. Quo tempore cum rex eſſet in Hieroſolymis, Palæſtinorum ad bellandum ſuperuenit exercitus: tunc Dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit,ſicut prædiximus, ut de bello conſuleret deum,caſtra uero inimicorũ erant in ualle fixa uſq; ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadijs uiginti.Dauid itaq; ſocijs ait: Bonam aquã habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eã, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret,q; ſi quis ei magnũ pecuniarũ pondus ad tẽpus offerret. Et cum audiſſent hoc tres uiri,mox currentes, & per medium hoſtiũ iter facientes,uenerunt ad Bethlehem:& haurientes aquam, denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt, ita ut Palæſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes,quia ſic pauci eos contemnerent,à dimicatione ceſſarent. Delata ſiquidem aqua noluit bibere rex, quaſi de periculo &

2.Reg.22

2.Reg.23

De fortiſſimis Dauid

r ſanguine

ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta, & propterea non eſſet bibenda: líbauitq; eam deo,& de ſalute uirorum gratias egit.Poſt iſtos autem fuit frater Ioab Abiſai. Is enim una die hoſtium nongẽtos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos, qui prouocatus à uiris inſignibus in Moabitide regione, ſua eos uirtute interfecit. Rurſus autẽ cum uir Aegyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocaſſet,nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit ac perdidit:nam auferens eius iaculum,& uiuum adhuc pugnantemq; ſpolians,armis eum proprijs interemit.Annumeratur autem & hoc prædictis eius actionibus, aut tanquam primum magnanimorum eius operum, aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret,in puteũ lapſus incidit leo. Et cũ os putei eſſet anguſtũ, latebat abſconſus nec apparebat: erat enim ipſum orificium niue damnatum.Nullum ergo egreſſum leo uidens,nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens beſtiam proclamantem, dum iter tunc ageret,accedẽs ad puteum in eum deſcendit:& baculo quẽ portabat in manu, beſtiam repente proſtrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi pœnaq; ſequente & area Ornan. Cap. XIII

2.Reg.24 REx autem Dauid uolens agnoſcere,quot eſſent milia populi totius,eſt oblitus mandati Moſaici, quo prædictum fuerat, ut ſi dinumeraretur populus, pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ, ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitum. Quo dicente nõ eſſe neceſſe hoc, non quieuit:ſed iuſſit numerum Hebræorum inſigniter adimpleri.Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas, & peragrans Iſraelitarum prouinciam, conſiderata multitudine quanta eſſet,Hieroſolymã remeauit ad regem poſt menſes nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi,abſq; tribu Beniamin:Hanc dinumerare non potuit,neq; tribum Leui. Pœnituit autem Dauid quod dinumeraſſet populum, eo quod deliquiſſet in deum.Fuit ergo aliorum Iſraelitarum numerus nongenta milia uirorum arma ferentium,& militiam exercere ualentium: Iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit quadraginta milia.Prophetis itaq; declarantibus Dauid, quia deus ei iraſceretur,ſupplicare cœpit,eumq; rogare ut propitius eſſet, & ueniam peccato cõcederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eum deus,tres ſupplicij conditiones portantem,ut earum quam probaret eligeret:utrum uellet famem in prouincia generari annis ſeptem,an tribus menſibus pugnãdo uinceretur ab hoſtibus,an certe morbus & languor accederet tribus diebus Hebræis. Ille uero in anxietate huius electionis omnium rerum peſſimarum metum incurrens tribulabatur, & uehementer animo uidebatur eſſe confuſus. Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere, & reſponſum uelociter exigeret,ut electam ab eo cõditionem deo renunciaret: cogitans rex,quia ſi famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur, quando ipſe quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam, reliquis uero eſſet anguſtia: Item ſi eligeret trium menſium uictoriam hoſtium,ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos & cuſtodes,nihil omnino metueret, neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc cõmunem potius paſſionem & regum & ſubiectorum elegit, in qua timor omnibus eſt æqualis:dicens, quia multo melius eſt in dei magis quàm in hoſtium manus incidere. Hæc audiens propheta,renunciauit deo. Qui morbum & interitum miſit in exercitum Hebræorum. Moriebantur enim non uno modo, ut facile languor potuiſſet agnoſci:ſed mors quidẽ una erat,multis uero languorum occaſionibus,& quæ non poſſent cognoſci facile,peribant: Alius uero ſuper alium moriebatur

batur:& latenter imminẽs malum,uelociter ferebat interitum.Alij ſiquidem repente cum uehementibus doloribus,& amaro gemitu animam relinquebant: alij uero ipſis paſſionibus marceſcebant,ita ut neq; curam exhibere corporibus prævalerẽt, ſed in ipſo labore deficerent:alij autem repentinis tenebris eorum uiſum abripientibus ſuffocati, protinus expirabant: alij ſuper mortuos quos ſepeliebãt ipſi quoq; moriebantur,imperfectas pariter relinquentes ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere,uſq; ad horã prandij conſumpta ſunt milia octoginta.Extenditq; angelus manum ſuam ad Hieroſolymam,ut etiam illic peſtem languoris inferret.Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra, rogãs deum & ſupplicans,ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex reſpiciens in aerem, & uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properantem,clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur qui paſtor erat,& greges qui nihil deliquerant ſeruarentur: & in ſe poſcebat iram dei conuerti, & in generationem propriam peruenire ſupplicium, ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces,ceſſare fecit interitum:& mittens Gad prophetam præcepit ut ad aream Iebuzæi Orpham repente conſcenderet, ædificans illic altare ut hoſtias immolaret.Audiens hoc Dauid,nõ ceſſauit,ſed mox in locum ubi præceptũ ei fuerat properauit. Orpham uero terebat frumentum. Cumq; uidiſſet regem & omnes eius pueros uenientes,cucurrit ad eum,& adorauit. Erat enim genere Iebuzæus,Dauid autem præcipuus amicus:& propterea ei nihil mali fecit,quando ciuitatẽ(ſicut prædiximus)deuaſtauit.Cumq; Orpham interrogaret,cur dominus ueniſſet ad famulum ſuum,dixit,ut aream compararet ab eo: quatenus altare in ea conſtituens,deo hoſtias exhiberet.Qui & aream dixit,& aratra, & boues ſe ad holocauſta præbiturum,& deum oraturum, ut ſacrificiũ hoc grate ſuſciperet. Rex autem eius quidem ſimplicitatem & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt,munusq; ſuſcipere:precium uero eum rerum omnium accipere poſtulabat, dicens non eſſe iuſtum, gratis ſacrificia celebrari.Dicente uero Orpham, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream ſiclis ab eo comparauit: & ædificato altari ſacrificia fecit, & holocauſta celebrauit, & hoſtias pacificas immolauit, quibus placauit deum: & denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium ſuum Iſaac,quando cum iam paratus eſſet occidere filium,& in holocauſtum exhibere,ex improuiſo aries apparuit,& altare circunſtitit,quem Abraham pro filio,ſicut prædiximus,immolauit. Vidẽs autem rex Dauid orationem ſuam exauditam à deo,& ſacrificium grate ſuſceptum,decreuit, ut ille locus Area totius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando prompſit. Deus enim miſit ad eum prophetam, & dixit, templum illic eius filium eſſe facturum,qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

Quidam codices Ornan, alij Orphni, biblia Arauna habent

De paratis impenſis pro templo dei. Cap. XIIII

POſt hanc itaq; prophetiam iuſſit rex dinumerari colonos: & inuenti ſunt centum & octoginta milia.Ex his inſtituit lapidũ cæſores, octoginta milia.Aliam uero multitudinem ut lapides ueherent,deputauit:ex quibus tria milia quingentos laborãtibus præpoſuit.Præparauit aũt multũ ferrũ,& æs ad opera,& ligna cedrina ualde procera,Tyrijs hæc mittentibus, & Sidonijs: quibus mandauerat, ut ei hanc materiẽ miniſtrarent.Amicis uero ſuis dicebat,hæc ſe tunc agere,ut regnaturo poſt ſe filio præparatam materiem ad opus fabricæ derelinqueret: & nõ tunc,cum eſſet

nouus,& inexpertus propter ætatem,circa talia laboraret:ſed habens hæc præparata,citius opus impleret. Vocans aũt filium Salomonẽ,præcepit ei, ut ſuccedẽs in regnum,templum ædificaret deo,dicens:quia eum uolentem hoc facere prohibuiſſet deus,bellis & humano ſanguine ſordidatũ:& prædixiſſet, quia Salomon iunior filius eius ædificaret templũ: & quia ut hoc nomine uocaretur, non ipſe tanꝯ pater proſpexiſſet,ſed deus:& promiſiſſet prouinciã Hebræorum eius tempore fore felicem, & non ſolum in aliꝭs bonis & pace, quod eſt omnium ualde præcipuũ: ſed & bellorum atꝯ ſeditionum inteſtinarum futuram maximã libertatem. Tu igitur,inquit, quando & ante natiuitatem à deo rex fore monſtratus es, enitere etiã in aliꝭs eius prouidentiæ dignus eſſe, & pius exiſtere, ſimul & iuſtus & fortis: mandata quoꝯ eius,& leges,quas nobis per Moſen tradidit,& tu conſerua,& alios nequaꝯ præuaricari permittas. Templum autem quod te regnante ipſe ſibi præcepit fieri, deo reddere feſtinato:non pauescas magnitudinem operis,nec labore terrearis:cuncta nanꝯ tibi ante meum obitum præparabo.Scito ſiquidem auri talenta iam collecta decem milia,argenti uero centum milia talentorum,ferri uero & æris pondus, quod & numerum poſſet excedere:præparaui lignorum & lapidum maximam copiam.Habes autem inſuper hæc & qui lapides poſſint cædere & fabricas inſtruere, multa milia uirorum:& ſi quid his defuerit, adiꝭcere non moreris. Eſto igitur optimus gubernator,deum habendo patronum.Præcepit autem & principibus populi,quos fabricare præceperat,filium adiuuare:& bonis omnibus abundantes, circa dei uacare religionem,dicens,pro his fruituros pace ſimul & quiete,quæ deus iuſtis & piꝭs omnibus conſuetus eſt recompenſare. Aedificato ſiquidem templo, arcam eum præcepit illic & ſancta uaſa recondere,dicens:quod ante multum tempus,hoc templum habere debuerant,niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiqꝯ ſibi templum,poſtquam hanc terram obtinuerant,ædificari præceperit. Hæc itaqꝯ ad principes ſuos Dauid & ad filium ſuum eſt locutus.

De Abiſac Dauidi iuncta, & Salomone rege inſtituto & inuncto, paratiſqꝯ impenſis ad ſtructuram templi. Cap. XV.

3.Reg.1 ET cum iam eſſet ſenex,& corpore frigidus, ita ut propter ætatem ſic algeret,ut neqꝯ multis palliꝭs coopertus calefieri poſſet:congregati medici,& conſilium facientes,tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur, quæ cum eo dormiret:hoc ei contra frigus fore remedium, ut eum puella uirgo foueret. Ad quam rem una adoleſcentula in ciuitate reperta eſt, quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret,nomine Abiſac, quæ dormiens ſolummodo cum rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem Veneream, quæ iam ſenectute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat.Quartus igitur filius Dauid, iuuenis ſpecioſus atqꝯ procerus, ex muliere Agith ei natus,nomine Adonias, qui poſt Abſalom fuerat procreatus, habens regnandi ſuperbiam,dicebat amicis,quia ipſum oporteret in regnum ſuccedere: fecitqꝯ ſibi currus multos, & equites, & quinquaginta uiros ſibi præcurſores inſtituit. Quæ cum uideret pater,non corripuit eum,neqꝯ impetum uoluntatis eius prohibuit,donec cognoſceret, pro qua cauſa talia cogitaret. Habuit autẽ Adonias huius rei cooperatores,principem militiæ Ioab,& Abiathar ſacerdotem:cui ſolummodo reſiſtebat Sadoch ſacerdos, & propheta Nathan, & Banaias qui ſupra corporis cuſtodes fuerat, & Semeias amicus Dauid, & omnes uiri fortiſſimi. Cumqꝯ præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatem circa fontem, qui erat in horto regali,

& omnes

& omnes fratres præter Salomonem uocaſſet, nec non & principem militiæ Ioab,& Abiathar,& principes tribus Iudæ:Sadoch tantummodo ſacerdotem,& Nathan prophetam,& Banaiam,& omnes diuerſæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit.Hoc autem matri Salomonis Bethſabee Nathan propheta nũciauit, dicens: Adonias rex eſt,& Dauid hoc ignorat:deditq; ei conſilium,ut ſaluaret ſe,& filium ſuum Salomonem:& ingreſſa ad Dauid ſola, diceret ei, quia ipſe quidem iuraſſet, poſt ſe regnaturũ fore Salomonem, & quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente,propheta ſe aſſeruit ingreſſurum,& eius uerba ſuo teſtimonio confirmaturum. Credens autem his prophetæ uerbis Bethſabee introiuit ad regem: & cum ſolenniter adoraſſet,ſilentio petito, omnia ei ſicut propheta monuerat, explicauit:conuiuium Adoniæ,& uocatos ab eo Abiathar ſacerdotẽ, & Ioab principem militiæ, & eius filios abſque Salomone, & neceſſarios eius amicos uocatos inſinuans:dicebatq;,quia omnis populus ſuſtineret,quem rex ordinare uellet:rogans, ut haberet in animo,quia poſt mortem eius ille regnans, eam & eius filium unà perimeret.Cumq; adhuc loqueretur cum rege mulier, nunciauerunt ei,quia prophe ta Nathan eum uidere uellet.Rege iubente,ut ueniret,ingreſſus Nathan interroga uit,ſi ea die regem feciſſet Adoniam,& ei principatũ populi tradidiſſet, dicens eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuium:& omnes regis filios præter Salomonem,ibidem inuitaſſe, & principem militiæ Ioab: qui cum plauſu nimio epulantes & luſu, æternum eius optabant efficere principatum: adijciens, neq; me,inquit, neq; ſacerdotem Sadoch uocauit, nec Banaiam, qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus: & iuſtum eſſe,ut omnes agnoſcerent,ſi eius factum fuerit uoluntate.Hæc dicente Nathan, præcepit rex uocari Bethſabee: paululum nanq; è cubiculo diſceſſerat, ingrediente propheta.Cumq; ueniſſet mulier,rex ad eam:Iuro,inquit,tibi per deum noſtrum excelſum,filium tuum Salomonem eſſe regnaturum,ſicut & primitus iam iuraui:& hunc ſuper ſolium meum fore ſeſſurum,& hoc hodie celebrãdum. Cumq; mulier adoraſſet eum,& longæuam eius optaſſet uitam,Sadoch ſacerdotem & Banaiam uocari præcepit.Quibus uenientibus,iuſſit,ut ſumpto Nathan propheta,& armatis qui circa aulam regiam reſidebant,imponentes eius filium Salomonem in iumento regio, foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion: & ungentes oleo ſancto,eum conſtituerent regem:& hoc Sadoch ſacerdotem, & Nathan prophetam celebrare præcepit:ſequentesq; per mediam ciuitatem, tuba canerent: clamantes,in æternum uiuere regem Salomonẽ: & ſedere in regio ſolio cõſtituerent, ut agnoſceret omnis populus,quod ei traditum à patre fuerit imperium.Salomoni uero mandauit de regno, ut pie & iuſte circa Hebræã gentem & tribum Iuda conuiueret.Cumq; Banaias optaſſet,ut eſſet deus Salomoni propitius, repente & inſigniter,& nullam habentes moram, impoſuerunt Salomonem in regiam mulam: educentesq; eum extra urbem ad fontẽ,& oleo eum ungentes,introduxerunt eum rurſus in ciuitatem,fauentes,& regnũ eius longæuũ fieri deprecantes: deinde uenientes ad domũ regiã,ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem, lætatus in calamis alijsq; muſicis organis,delectabat exultãs:ita ut diuerſitate organorũ,& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret.Cumq; ſenſiſſent clamorẽ Adonias & qui cum eo erant in conuiuijs,turbati ſunt: dicebatq; Ioab, non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dumq; cunctis in conuiuio conſtitutis,nullus guſtaret cibũ,ſed omnes diuerſis co-

gitationibus inhærerent, cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer, nomine Iona/
thas. Cumq; uidiſſet Adonias iuuenem, & dixiſſet boni eum nuncij fore portato/
rem, ille eis pandit uniuerſa de Salomone, & uoluntatem regis Dauid aperuit. Exi/
liens igitur mox è cõuiuio Adonias, & omnes qui uocati fuerant, ſinguli fugerunt.
Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta, ſupplex factus eſt ei.
Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret,
ut ab eo acciperet iuſiurandum, quia non haberet rex circa eum huius facti memo/
riam, nec mali aliquid ſuſtineret: ille uero manſuete miſit, temperanterq; agens, ab
illo quidẽ delicto eum dimiſit illæſum, dicens: quod ſi conaretur aliquid denuo no
uitatis afferre, ipſe ſuæ punitionis autor exiſteret. Et mittens iureiurando præbito,
euocauit eum. Qui dum ueniſſet, & adoraſſet, iuſſit eum ad domum propriã remea
re, nihil de cætero metuentem: ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhi/
beret, admonuit. Volens aũt Dauid oſtendere totius populi regẽ ſe filium effeciſſe,
conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam, & ſacerdotes & Leuitas: & dinu
merans populum, inuenit ab anno triceſimo uſq; in quinquageſimũ exiſtentes, tri/
ginta octo milia: ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi, uigintitria milia: iani
tores aũt domus dei quatuor milia: iudices autẽ populi & ſcribas eorum, ſex milia:
& totidem qui hymnos dicerent deo, cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædi/
ximus inſtituit. Diuiſit etiam eos per generationes, & ſegregans à tribu ſacerdotes,
inuenit eorum generationes uigintiquatuor: de domo quidem Eleazar ſedecim, &
de Ithamar octo: & præcepit eis ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies
octo à ſabbato uſq; ad ſabbatum: & ita omnium generationes ſortem acciperent,
præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus, & principibus uniuerſis. Et
prima quidem generatio conſcendens ſcripta eſt prima, & ſecunda pariter & tertia,
& conſequenter uſq; ad uigeſimamquartam: & diuiſio hæc permanſit uſq; in præ/
ſentem diem. Fecit aũt & de tribu Leuitarum partes uiginti & quatuor, & ſortiti eo/
dem modo cõſcenderunt: utq; ſecundũ modum ſacerdotũ, octo diebus ipſi quoq;
miniſtrarent, inſtituit. Eos uero qui erant de germine Moſi, eminentius honorauit.
Fecit autem eos cuſtodes theſaurorũ dei, atq; uaſorum quæ reges deo dicare cõtin/
geret: iuſſitq; omnibus de tribu Leui ſimul & ſacerdotibus, ut die noctuq; deo ſer/
uirent, ſicut eis præceperat Moſes. Poſt hæc autem omnem diuiſit exercitum in co
hortes duodecim cum ducibus ſuis & centenarijs & tribunis. Habebat uero una/
quæq; cohors uigintiquatuor milia uirorum, quos obſeruare præcepit per tricenos
dies à prima hora uſq; ad nouiſſimã Salomonem regem cum millenarijs & cente/
narijs. Conſtituit aũt iudicem uniuſcuiuſq; cohortis, quem bonum iudicauit & iu/
ſtum, & tutores theſaurorũ, & uitium, & agrorum, aliosq; iumentorũ, quorum no/
mina non credidi neceſſariũ reminiſci. Cumq; hæc ſingula prædicto modo diſtri/
buiſſet, conuocans in eccleſiam iudices Hebræorũ, & principes tribuum, & duces co
hortum, & qui in unoquoq; actu aut ſuper poſſeſſionem regiam fuerãt conſtituti,
& ſtans in excelſiori ſolio rex ait: Fratres noſſe uos uolo, quomodo templũ deo ędi
ficare deliberans, aurum multũ præparaui, pariter & argentum, centum milia talen
torum. Deus aũt prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uo
bis geſſi, ex inimicorum cædibus pollutam habentem dexteram, ei templum ædifi
care: ſed filium mihi ſucceſſurum in regno, hoc implere præcepit. Nuncio itaq;, quo
niam dũ pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet, noſtis Iudam fuiſſe regem,
& meipſum

& meipſum cum ſex fratres haberem, præpoſitum, & à deo recepiſſe regnum, & nullum fratrum meorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios,ut non in alterutros ſeditiones exerceant,Salomone regnũ ſuſcipiente:ſed agnoſcentes,quod deus eum elegit,ferant eum libenter ut dominum. Non enim grauis debet eſſe dei uoluntas, quando non extraneo ſeruiunt: ſed magis lætentur in fratrem honorem imperij poſſidẽtem,eiq; unà participãtes. Oro itaq;, ut promiſſiones dei perducantur ad finem,& felicitas in cuncta prouincia ſeminetur: omniq; tempore teneatur, ſicut eam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma,& terminum bonum habitura,ſi pium ac iuſtum, & cuſtodem paternarum legum temetipſum ò fili præbueris. Sin uero has non cuſtodieris, mala te ſcito eſſe paſſurum. Rex autem dum hæc compleſſet uerba,ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit, quemadmodum fundamenta domus & ſuperiora eius,& quanta uel qualis latitudo & altitudo fieret,nec non & quanta uaſa aurea uel argentea, quorum pondus ipſe decreuit:monuitq; eum etiam ſuis ſermonibus, ut omni inſtantia operi immineret, utq; principes & Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ætatẽ:& quia eum deus delegerit, qui & fabricæ tẽpli, & præſul eſſet imperij, facile illis & nõ uallde laborioſum ædificium fore dicebat:cum ipſe multa auri talenta,plurima uero argenti,& ligna, & fabrorum multitudinem & lapides cædentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos,& alios lapides pretioſos:ſed & tunc oblationis primitias faciẽs, alia tria milia talentorum auri puriſſimi ſe præbiturum eſſe dicebat, ad adytum & ad currum dei faciendum,de quo & Cherubim eſſent, ſub quibus conſtituerent arcam .Cumq; tacuiſſet Dauid, principibus & ſacerdotibus atq; Leuitis multum ſtudium oblationis habentibus, & promiſſiones claras & magnificas exhibentibus, quæ etiam ſunt impletæ ab eis:oblata auri quidem talenta quinq; milia, & ſtateres decem milia,argenti uero talenta decem milia,ferri autem talenta multa milia.Sed & quicunq; precioſos lapides habuit,obtulit,& inter theſauros tradidit conſeruandos,quorum agebat curam pronepos Moſi Iabis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & Dauid uidens ſtudium & munificentiam procerum ac ſacerdotum & ſimul uniuerſorum, deum benedicebat magna uoce, patrem eum & genitorem omnium eſſe proclamans,ſed & opificem rerum humanarum & diuinarum,& quibus eum ipſe præpoſuiſſet præſulem, ſimul & curatorem feciſſet generis Hebræorum,& felicitatis eorum,quorum ei præbuerat principatum.Inter hæc autem orãs, & omni populo bona ſemper exoptans,& Salomoni filio mentẽ ſanam & iuſtam, & in cunctis partibus uirtutem & incolumitatem,iuſſit ut etiã populus benediceret deum.Illi uero proſtrati in terram,adoratuerũt:egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo regnante potiti ſunt.Altera uero die deo hoſtias celebrauit,uitulos mille,& totidẽ arietes,& agnos mille,quos in holocauſtis obtulerunt:ſacrificaueruntq; pariter & pacificas,multa milia ouium occidentes: & tota die rex feſtiuitatẽ habuit cum omni populo.Sed & Salomonem ſecundo unxerunt oleo,regemq; fecerunt, & Sadoch pontificem uniuerſæ plebis,deducentes ad regalia Salomonem, & fecerunt ſedere in ſolio patris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus ſeruiebat.

Dauid moriturus inſtruit Salomonem. Cap. XVI

POſt paululum uero tempus Dauid ægritudine & ſenectute cõfectus, ſciens ſe moriturum,uocauit Salomonem filium,& hęc ei locutus eſt:Ego quidem ò fili 3. Reg. 2.

iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc ſunt,quiq; futuri ſunt:illuc pergens, unde non licet ulterius remeare,& quæ in hac uita gerũtur agnoſcere.Quapropter uiuẽs adhuc,& iuxta mortem cõſtitutus, ea te moneo,quæ dudũ dixi ſuadens, ut ſis quidẽ iuſtus circa ſubiectos, pius aũt circa deum,qui tibi dedit imperium:atq; mandata ſerues,& leges, quas ad nos per Moſen ipſe tranſmiſit:& neq; gratia, neq; inimicitijs, neq; concupiſcentia, neq; alia paſſione conſtrictus, has forte contemnas.Dei nanq; fauorem amittes,ſi legis pręuaricator fueris:& è diuerſo prouidentiã eius in te conuertes,ſi talis fueris, qualem eſſe decet rectorem imperij. Sed ego etiã deum exoro,ut genus noſtrum, regnum tempore uniuerſo poſſideat,nec altera domus Hebręorũ habeat principatum, ſed ut noſipſi per ſecula æterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos, Abner filium Ner,& Amaſam filium Iethra.Quorum mortem,ut fuerit uiſum tibi,ulciſcere:quoniã potior me atq; potentior exiſtens Ioab, pœnam hactenus declinauit. Cõmendo aũt tibi & filios Berſellei Galaaditis,quos in omni honore & prouidentia conſeruabis, hoc munus præſtando mihi. Non enim eis initium benefaciendi cõferimus,ſed ea potius recompenſamus: quia pater eorum mihi in fugæ tempore miniſtrauit. Sed & Geræ filium Semei de tribu Beniamin, qui multũ mihi in fuga poſito blaſphemauit proficiſcenti,& poſtea remeanti occurrit ad fluuiũ Iordanis:& fidem accepit, quod nihil mali tunc pateretur: nunc cauſam rationabilem requirẽs, in eum decenter ulciſcere.Dumq; filiũ hęc monuiſſet,de omnibus rebus & amicis,& de his quos nouerat pœna dignos,defunctus eſt:cum uixiſſet annis ſeptuaginta.Ex quibus re-

Ætas Dauid & laus

gnauit ſeptem annis in Hebron ſuper tribum Iuda,& menſes ſex:in Hieroſolymis aũt regnauit ſuper prouinciã uniuerſam,annis trigintatribus.Hic enim fuit uir optimus, & omni uirtute plenus, quã eſſe oportet in regibus, quibus tantarũ gentium cõmittitur ſalus:fortis,qualis non fuit alius.Nam in certaminibus quæ propter ſubiectos habuit,primus ad pericula properabat: laborare & pugnare milites inuitans ipſe operando potius,nõ ſicut dominus imperando: ad intelligendũ & conſiderandum de futuris,& diſpenſatione præſentiũ nimis idoneus, caſtus,manſuetus, benignus circa eos qui in calamitatibus erant: iuſtus, & nimis humanus. In his aũt quæ regibus præcipue conueniunt, in nullo penitus niſi circa uxorẽ Vriæ, magnitudine poteſtatis deliquit.Reliquit aũt & diuitias,quantas nullus alius regũ,neq; Hebræorum,neq; gentiũ aliarum. Sepeliuit aũt eum filius eius Salomon in Hieroſolymis, decenter nimis, & alijs rebus quæ ſolent circa exequias regias miniſtrari,& multas diuitias cum eo recondidit.Quarum magnitudinẽ ex his quæ dicturus ſum, poterit quilibet agnoſcere.Poſt tempus enim annorum mille & trecentorum Hyrcanus Pontifex,dum ciuitas obſideretur ab Antiocho rege,qui Pius cognominatus eſt,filio Demetrij,uolẽs ei dare pecunias,ut ab obſeſſione recederet, & exercitum ſuum auferret, non habens unde hoc adimpleret, aperuit unũ loculum ſepulchrorũ Dauid,& ſublatis exinde tribus milibus talentorũ,partem dedit Antiocho,& ita anxietatem obſeſſionis amouit:ſicut etiã in alijs indicabimus. Poſt hæc aũt multo annorum tempore iam tranſacto,rurſus Herodes rex alium loculum aperiens,plurimas exinde pecunias tulit.Nullus autem aliorum loculos regum inuenit. Erãt enim ſub terra mechanico modo reconditi, ut ingredientibus in monumentum, nullatenus poſſent eſſe manifeſti.Sed de his quidem hæc nos indicaſſe ſufficiat.

De theſauris in ſepulchro Dauid reconditis

Flauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS

Quomodo Solomon ſumpſit de ſeditioſis ſupplicium pro robore regni. Cap. I

AVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorũ autor extiterit contribulibus ſuis, quantaq; bella pugnasq; geſſerit, & longæuus ſit mortuus, in præcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuuenculo, ſuſcipiente regnum, quem adhuc uiuẽs pater dominum populi uniuerſi uoluntate dei conſtituit, ſedente eo uidelicet in ſolio patris, omnis equidem populus ſolenniter fauit, ut aſſolet in regis initio, quatenus eius res optime gererẽtur, & uſq; ad ſenectutem feliciter permaneret in regno. Adonias aũt, qui eius etiam patre adhuc uiuente, tentauerat regni culmen inuadere, ingreſſus ad regis matrẽ Bethſabee, eaq; humiliter ſalutata, requiſitus ab ea, ut ſi p aliqua petitione ueniſſet, ediceret, promittente ſe grata uoluntati cõferre, ita loquutus eſt: Noſti quidem & propter ætatem & populi uoluntatem, regnum fuiſſe meũ: ſed decreto dei ad Salomonem tuum filium perueniſſe: me tamen amplecti profiteor, & grate ſeruire ei, & libẽter agere quæ iuſta ſunt. His dictis, pariter poſtulauit, ut apud filium ſuũ eiusq; fratrem intercederet, eiq; ſuaderet, dari ſibi Abiſag, quæ eius cum patre dormierat, uxorem: dicens quia prę ſenectute eam pater non agnouiſſet, ſed adhuc uirgo perſiſteret. Bethſabee uero & miniſtraturam ſe in hoc negocio ſtudioſe promiſit, & nuptias promereri propter utrunq;, quia & rex ei uellet aliqua præſtare, & illa pro eo prona uolũtate depoſceret. Adonias aũt ſpe nuptiarum lætus, abſceſſit. Salomonis aũt mater repente perrexit ad filium, loquutura de quibus Adoniæ ſupplicãti promiſerat. Et occurrente ſibi filio, eamq; cõplectente, quum deduxiſſet eam ad locum ubi ſolium erat regium conſtitutum, rex aliud ſolium à dextris matri iuſſit apponi: Quumq; ſediſſet Bethſabee: Vnũ, inquit, ò fili munus mihi petenti concede, & nec uelis quaſi difficile denegare, triſtemq; deſerere. Cui Salomon, ut imperaret, quod uellet, ait: quia ſanctum eſſet matri cuncta præbere: culpabat tamen petitionis eius initium, quia tanquam non habens firmiſſimam ſpem adeptionis, huiuſmodi uerba proferret, & adhuc quicquã ſibi negari metueret. Tunc illa rogabat, ut uirginem Abiſag Adoniæ fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracunde ſuſcipiens, dimiſit quidem matrem, dicens: quoniã Adonias cauſas nimis eminentes appeteret: & mirari ſe, quomodo non poſceret etiam regnum, quæ quaſi ſeniori Abiſag dandam rogaret uxorem, qui potentes haberet amicos, Ioab principem militiæ, & Abiathar ſacerdotem. Mittens autem Banaiam, qui erat ſuper corporis cuſtodes, fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem & Abiathar ſacerdotẽ, dixit ei: Dignum quidem mori hoc te liberat, quia & cum patre meo ſæpius laboraſti, & arcam cum eo in hanc regionem uexiſti: hoc autem tibi propono ſupplicium, eo quod fueris cum Adonia iunctus, eiq; conſenſeris, ut neque hic moreris, neq; ad faciem meam ingrediaris: ſed pergens ad patriam tuam, in agro degas: & hanc conuerſationem dum uiuis, exerceas: quoniam peccaſti, & non eſt iuſtum, te habere ſacerdotium. Sic igitur domus Ithamar ſacerdotij honore priuata eſt, propter prædictã cauſam ſicut Samuel Eli prædixerat: tranſiuitq; ad genus Phinees, id eſt, ad Sadoch. De

Adonias ſibi Abiſag petiit uxorem

Adonias occiditur

genere

genere uero Phinees,tempore quo ad domum Ithamar ſacerdotium trāſmigrauit, Eli primo Pontificatum accipiente,iſti deſcendiſſe noſcūtur,qui ſacerdotio ſunt priuati: Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis, huius autē filius Ionathan,Ionathan autem Mareoth,Mareoth Aſophi,Aſophi autem Achitobi, Achitobi autem Sadoch, qui primus ſub Dauid rege ſacerdos eſt factus. Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens Adoniam,ualde perterritus eſt. Erat enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter ſuſpicatus,fugit ad altare, credens ſibi cautelā religionis interuētu ob pietatem regiam profuturam. Quod dum fuiſſet regi nunciatum, mittēs Banaiam,eum iuſſit adduci,ut in eius iudicio ſatisfaceret.Ioab autem ait,nō ſe relicturum ſacrarium, ſed ibi potius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciaſſet regi,præcepit Salomon,ibi ſicut uellet, caput eius abſcindi: & hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus, quos indecenter occiderat,& eius cadauer ſepeliri:ut peccata quæ geſſit,eius nunꝯ deſererēt genus:& à Ioab morte ipſe,eiusꝯ pater eſſet innoxius. Quod dum feciſſet Banaias, ipſe princeps militiæ totius exercitus conſtitutus eſt.Sadoch autem ſolum fecit rex ſacerdotem in locum Abiathar, quem remouit. Semei uero præcepit, ut domum ſibi ædificaret in Hieroſolymis, ibiꝯ maneret,& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet, ultionem mortis incurreret: ſuper hanc autem cōminationem iuriſiurandi eum religione cōſtrinxit.Semei aūt hoc præcepto Salomonis gaudere ſe dicens,atꝯ ſeruare, inſuper adiȷciens iuſiurandū, relicta patria in Hieroſolymis habitauit. Tranſactis aūt annis tribus,audiens duos ſeruos,qui ei fugerāt,in Geth cōmorari,perrexit ut eos quæreret.Quo cū eis reuertente,cognoſcens rex,quia & mandatū eius & iuſiurandum ſpreuiſſet,grauiter hoc tulit:eoꝯ uocato: Tu, inquit,iuraſti,nō te me eſſe relicturū,neꝯ ab hac ciuitate ad aliā aliquatenus egreſſurū. Nō ergo iuriſiurādi effugies ultionē:ſed etiā,p quibus patrē meū fugientē iniurijs affeciſti,dabis nūc pœnas:ut cognoſcas,quia nihil lucrātur,qui nō repēte pro ſua iniuſticia puniunt,ſed omni tpe quo ſe putāt nihil paſſuros,ſine timore cōſiſtere,creſcit eorū pœna,& cauſa maior efficitur:quia peccaſſe noſcunt.Tunc Banaias iuſſu regis Semei interemit.

Ioab occiditur in templo

De Salomonis uxore,ſapiētia, & iudicio primo inter meretrices prudētiſſimo. Ca. II

QVumꝯ Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum:& ædificatis muris Hieroſolymorum,multo potioribus atꝯ munitioribus quàm primitus exiſtebant, de cætero maxima pace gubernabat imperiū, in nullo per iuuentutem circa iuſticiam legumꝯ cuſtodiam,aut paternorum memoriam mandatorum minor exiſtens:ſed cuncta quæcunꝯ ætate prouecti ſapientiaꝯ perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat:placuitꝯ ei,ut ueniens in Hebron,in altari æreo quod fecerat Moſes,ſacrificaret deo. Tunc itaꝯ mille oues obtulit in holocauſtū. Quod dum feciſſet,præcipue uiſus eſt placare deum, apparuitꝯ illi ea nocte per ſomnium,præcipiens,ut quædam ſibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon aūt optima & eximia poſtulauit: quæ & deus grate præberet,& homo utiliter perciperet.Non igitur aurū,non argentū,non alias diuitias,ut homo & iuuenis,ſibi dari deprecatus eſt:hæc enim apud multos ſola putantur magna & dei dona præcipua eſſe: ſed da mihi,inquit,mentem ſanam,& prudentiam bonam, ut circa populū iuſtum poſſim uerumꝯ proferre iudicium. His petitionibus placata eſt diuinitas:& etiā alia cūcta

3.Reg.3 *Salomon filiā Pharaonis ducit uxorem*

quorum

quorum memoriam prece non fecerat, dare ſe dixit, id eſt diuitias & gloriam, & de inimicis uictoriam, & præ omnibus intellectum & ſapientiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: ſeruaturumq; ſe etiam nepotibus eius imperium multo tempore promiſit, ſi iuſte uiueret, & ei obediret, patriſq; ſui in optimis actionibus imitator exiſteret. Hæc Salomon audiens dicta à domino, repente exiliuit à ſomno, & adorans eum, ad Hieroſolymam remeauit, & ante tabernaculum ſacrificijs celebratis, epulas uniuerſis exhibuit. His itaq; diebus iudicium apud eum deductũ eſt, cuius terminum erat inuenire difficile. Cauſam uero unde lis prouenerat, neceſſarium iudicaui referre, ut legentibus & iurgij nota ſit difficultas: & ſi tale aliquid emerſerit, quaſi ex imagine regij decreti, cito poſſint huiuſmodi proferre ſententiam. Duæ ad eum mulieres ſocia conuerſatione uenerunt: quarum una quæ læſa uidebatur, prima cœpit hæc uerba proferre: Habitabamus, inquit, ò rex, ego & hæc in una domo: cõtigit autem ambabus, ut una die eademq; hora pareremus: Tranſacta iam tertia die, dormiens hæc, ſuper ſuum filium incubuit, & eum uiolenter occidit: tollensq; meum, ad ſe contulit, & mortuum in ulnas meas dormientis appoſuit. Mane facto, dum ubera porrigere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans, factum ſcelus aſpexi. Vnde repetens meum filium & non recipiens, ad tuum domine remedium conuolaui. Dum enim ſolæ ſimus, & nullum qui nos arguat metuamus, contemnens hæc denegare perſiſtit. His dictis, requiſiuit rex, quid allegare uellet & altera. Qua negante quod hoc feciſſet, & dicente ſuum uiuere filium, & aduerſariæ ſuæ fuiſſe defunctũ, quum nullus poſſet huius rei inuenire iudicium: ſed in eius diſcretione omnium mens hæreret, ſolus rex huius rei quæſtionem inopinabiliter ſoluit. Iuſſit deferri & uiuum & mortuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, præcipiens ut euaginato gladio, ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatẽ, & eius qui mortuus fuerat, & qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans ſententiam, deridebat, quaſi ab aduleſcente rege prolatam. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, ſed potius ut infantulus ſociæ traderetur, ſibi ſufficere, ut tantum uiueret, eumq; uideret, licet alterius eſſe uideretur: cum è diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantem, inſuper ueram matrem tormẽtis affici poſtularet: cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero corde prolatas, reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iuſſit filium redonari, ueram matrem eam eſſe cognoſcens: alterius uero malitiam accuſauit, quæ necato proprio filio, etiam ſuæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum. Hoc itaque magnum exemplum, & præcipuum ſapientiæ & prudentiæ eius indicium populus credidit uniuerſus: & ex illo tanquam diuinum habentem ſenſum, omnes ſuſpiciebant. Iſti ſiquidem principes militiæ & duces erant ei in omni prouincia. In tribu quidem Ephraim, Vri: In regione autem Bethlehem erat Dochis: Dorenſem autem & maritimorum regionem Abinadas habuit ſub poteſtate ſua, duxitq; filiam Salomonis uxorem. Campus autem maximus erat ſub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra eſt ad Iordanem uſque protenſa. Galaaditidem uero & Gaulanitem uſque ad Libanum montem, centum & ſexaginta ciuitates maximas atque munitas habens ſub ſe Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autem totius Galilææ uſq; ad Sidonem curam habebat, & ipſe habens uxorẽ filiam Salomonis nomine Baſima. Maritima uero quæ circa

Iudicium regis ſuper uiuo & defuncto

3. Reg. 4. *Principes militiæ Salomonis*

Arcen

Arcen ciuitatem posita sunt, habuit Banach: Sabach autem montem Taurum, & Carmelum, & inferiorem Galilæam. Regionem autem usq; ad Iordanem fluuium cõstitutam, Basan disponebat. Semei autem sors Beniamitidis erat iniũcta. Gaber autem habuit regionẽ positam trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaq; incremẽtum habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda, conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella tumultusq; ulterius non abstracti, insuper & desideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa substantias congregandas, & eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant, tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium similæ coros triginta, farinæ sexaginta, boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia præter illa quæ de uenationibus capiebant, id est, ceruos & bubalos, & uolatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabãtur. Tantam uero multitudinem curruum habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugalium essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uero per uicos regios dispersi, manebant. Idem uero dux, cui commissa erat mensæ regalis expensa, etiam equis necessaria ministrabat, deuehens hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaque deus præbuit Salomoni sapientiam ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptijs qui sapientia omnibus differre uidentur, comparatus, uel modicum minor esset, quorum utiq; multum nimis sapientiam præcedebat. Transcendit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarere uidebantur, quorum nomina non præteribo. Erant autem Iethan & Heman, & Chacad, & Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis & modulationibus quinq; & mille, & parabolarum & similitudinũ fecit libros tria milia: per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit, ab hyssopo usq; ad cedrum. Eodem modo & de iumentis, & de reliquis terrenis, nec non aquatilibus, & aerijs animalibus disputauit. Nullamq; naturam ignorabat, inexaminatamq; prætermijt: sed de omnibus philosophatus est, & disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. Præstitit autem ei deus, ut etiam contra dæmones artem ad utilitatem hominum & eorum curas ediscere: & incantationes instituit, quibus ægritudines soleant mitigari. Modos etiam coniurationum, quibus obstricti dæmones ne denuo redeant, effugantur, inuenit: & hæc cura hactenus apud nos multum præualere dinoscitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespasiano & eius filijs & tribunis, alioq; simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus uexabantur. Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio uexabatur, anulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam: deinde dæmonium per nares odorantis abstraxit, & repente cecidit homo. Postea coniurauit eum, iuramentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id est, cantica quæ ille composuit, edicens super eum. Volens autem satisfacere atq; probare præsentibus Eleazarus, hanc se habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum, aut peluim: & dæmonió imperabat, ut egressus ab homine, hæc euerteret, & uidentibus præberet indicium quod hominem reliquisset. Quo facto, sapientia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinem

Sapientia Salomonis

Potestas in dæmones

eius ha-

eius naturæ cognoſcerent atq; religionem, & ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eum lateret, hæc dicere ſum compulſus. Audiens autē Hira rex Tyri, quia Salomon Dauid patri ſucceſsit in regnum, & ualde lætatus, quia Dauid eius erat amicus, miſit ad eum ſalutans, & propter præſentia bona cōgaudens. Deſtinauitq; 3. Reg. 5
ad eum denuo Salomon literas hæc habentes: Rex Salomon regi Hiræ. Scito patrem meum uoluiſſe deo ædificare templum, & bellis frequentibus fuiſſe prohibitum: nō enim primo deſijt inimicos extinguere, donec eos tributarios ſibimet ſubiugaret. Ego uero gratias ago deo pro pace præſenti, propter cuius uacationem ei uolo ædificare domum. Ipſe nanq; meo patri dixit, à me hanc eſſe ædificandam. Quapropter rogo, ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Libanum, qui ligna ſecare poſsint: ad ſectionem nanq; ſyluarum Sidonij ſunt doctiores noſtris. Mercedes uero quas decreueris, ego incidentibus ligna præbebo. Legens autē Hira hanc epiſtolam, & in his quæ ſcripta fuerant delectatus, Salomoni ita reſcripſit: Rex Hira regi Salomoni. Dignum eſt equidem ut benedicatur deus, quia tibi paternum præbuit principatū ſapienti uiro, & omni uirtute pollenti: ego autē in his omnibus delectatus, quæcunq; mandaſti libentiſsime miniſtrabo. Incidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cypreſsina, per meos ad mare deſtinabo: præcipiens, ut ratibus factis, nauigantes ad locum quemcunq; uolueris, ea deponant, ut tui hæc ad Hieroſolymam deferant. Sed & tu pro his præbe nobis frumenta, eo quod horū nobis eſſe uideatur inopia. Quapropter ſupplicamus in hoc te eſſe ſolicitum. Harum igitur epiſtolarū hactenus exempla ſeruantur non in noſtris ſolummodo libris, ſed & apud Tyrios. Et ſi quis hæc uoluerit integre cognoſcere, rogans cuſtodem monumentorum publicorum Tyriæ ciuitatis, inueniet ea conſona horum quæ à nobis dicta ſunt. Hæc itaq; dixi, uolens lecturos agnoſcere, quia nil amplius extra ueritatem proferimus: neq; ex ueriſimilibus quibuſdam, aut fallacibus, aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriam componentes, examinationem quidem fieri declinamus, & ut nobis credatur, exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, niſi adhibita probatione, & manifeſtis indicijs ueritatem ipſius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuiſſent literæ Tyrij regis allatæ, eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit, & ea quæ popoſcerat, repenſauit: miſitq; ſingulis annis tritici triginta milia coros, & totidē olei batos. Batus autem capit ſextarios ſeptuaginta duos. Eandem uero ei menſuram etiam uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hiræ & Salomonis ac potius largitates creuerūt, & iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret, diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in Libano monte, ut duobus menſibus remeantes ad propria, requieſcerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore ſuum opus implerent. Ita cōtingebat ut quarto menſe priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator inſtitutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam, ſeptuaginta milia uirorū, & eorum qui lapides incidebant octoginta milia, & eorum præpoſiti tria milia trecenti: uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus policbant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: fiebantq; hæc non ſolum à prouincialibus ſtructoribus, ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex Hira.

Aedificatio templi,uaſorum,& ornamentorum. Caput III.

3.Reg.6 *Supputatio annorum ab Adã uſq; ad ædificationẽ templi*

COepit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni ſui, menſe ſecundo, quem Macedones Artemiſion uocant,Hebræi autẽ Hiar:anno quingenteſimo ſecundo filiorum Iſrael profectionis ex Ægypto. Poſt mille autem & uiginti annos aduentus Abraham in Chananæam de Meſopotamia: à tempore uero diluuij anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo: ab Adam autem protoplaſto uſq; ad ædificationem templi Salomonis prꝛeterierunt anni ſimul tria milia, centum & duo, qua tempeſtate cœpit ædificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri uero conditione uſq; ad ædificium templi,fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. Depoſuit itaque rex fundamenta templi in nimia terræ profunditate, de lapidibus ualde fortiſsimis, & qui poſſent longo tempore permanere: quiq; conſtipati ſibiq; conferti,terræ pauimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent:& propter inferiorem ſui fortitudinem,ſine defectu impoſitam magnitudinẽ & pretioſam unà pulchritudinem ſuſtinerent: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant,quàm alia,quæ erant tanta celſitudine & faſtigio,quaſi ad inſtar mũdi, & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum uſque ad cameram ex lapide albo conſtructum,cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorũ,& longitudo tantundem, latitudo autem uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium æqua menſura,ita ut eſſet omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti:eratq; conuerſum ad orientem. Cuius ueſtibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam & latitudo templi: latitudinem uero cubitorum decem, in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Ædificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus, quæ ſui copulatione totum templi ſpatium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanq; ſingulæ domus latitudinem quidem habebant quinq; cubitorum, & tantundem longitudinis.altitudinis uero uiginti. Erant autem ſuperædificatæ his aliæ, & rurſus aliæ ſuper eas ęquales & menſuris & numero,ita ut omnem altitudinem haberent proxime ſicut domus inferior: ſuperior nanq; circumædificata non erat: operiebatq; eas camera cedrina. & domibus quidem ſingulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum. aliarum uero erat tectum longiſsimis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus: ita, ut medij parietes ab eis trabibus conſtipati, firmiores exiſterent. Cameras uero quæ ſub trabibus erant,de lignis eisdem fecit, cælatis opere laqueario,auroq; ueſtitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deaurauit, ut omne templum nimis effulgeret, & uultus ingredientium faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis,arteq; cõpoſitis,& nimis lympide conſtitutis: ita,ut neque mallei, neque alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium: ſed præter hunc uſum omnis materia congruenter explicita uideretur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum crederetur neceſsitate confecta. Excogitauit autem rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad orientem,ſicut domus inferior: ſed à lateribus erant ingreſſus ianuarum ualde paruarum. Veſtijt autem templum intrinſecus de lignis cedrinis, uncinis fortibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna conſtaret: diuiſitq; templum in duas partes, ut interior

Digeſtio ſtructuræ templi

quidem

quidem domus uiginti cubitorũ adytum eſſet,quadraginta uero cubiti,quæ à tem/
plo ſecernerẽtur.In pariete uero diuidente adytum à reliquo templo, ianuas de ce/
dro ſtatuit,auro multo & diuerſis hiſtoriarum cælaturis ornatas: ſuſpenditq; ante
eas uela ex magnis colorũ floribus, id eſt, hyacinthi & purpuræ & coccini & byſſi
molliſsimi ſplendidiſsimiq; contexta. Recondidit autem in Adyto quod erat lati/
tudine cubitorum uiginti,& totidem longitudine,duo Cherubim ex auro puriſsi/
mo,habebantq; utraq; altitudinem cubitorum quinq;.Duæ alæ erant uni Cheru
bim quinis cubitis extenſæ.Quapropter non procul à ſemetipſis aberãt, ita ut alis
ſuis una tangerent parietem auſtralem;alia uero poſitum ad aquilonem: aliæ uero
alæ ſemetipſas contingentes, arcam quæ in medio poſita erat,operiebant.Hæc ue
ro duo Cherubim,nullus qualia fuerunt,dicere uel conijcere poteſt. Strauit autem *Duo Che/*
pauimentum templi petalis aureis: poſuitq; in porta templi ianuas ſecundum alti/ *rubim*
tudinem parietis menſuratas,habentes latitudinem cubitorũ uiginti,easq; pulcher
rime deaurauit:& ut breuiter dicam, nullam partẽ templi reliquit extrinſecus & in/
trinſecus,quæ non eſſet deaurata:operuitq; ſimiliter has etiam ianuas ſicut interio
res,uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit horum. Miſit ergo rex
Salomon ad Hiram,& ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentẽ matrem 3.Reg.7
ex genere Neptalim, & patrem Vriam generis Iſraelitici:hic totius quidem operis
erat edoctus,præcipue tamen artifex ad operandum aurum & argentũ & æs, per
quem ſcilicet uniuerſa pro uolũtate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus
adimpleta.Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus, ca/ *Columnæ*
uatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem & octo cubitorum,& *æreæ*
ambitus in circuitu duodecim cubitorũ,& ſuperpoſuit utriq; columnæ capitella fu/
ſilia liliata,altitudine cubitorum quinq;,ſuper quas erant ærea retia facta,quæ ope/
riebant lilia capitum columnarum, de quibus retibus pendebant bini ordines ma/
logranatorum ducentorum. Harum ſiquidem columnarum, aliam quidem con/
ſtituit in parte dextra ante portam in ueſtibulo templi, uocauitq; eam thalamum
Iachin, aliam uero in parte ſiniſtra, quam nominauit Booz.Fudit autem & mare *Mare æneum*
æneum in ſchemate hemiſphærij, quod opus æreum propter ſui magnitudinem,
mare uocatum eſt. Erat enim uelut cantharus ingens, habebatq; eius diametrum,
id eſt,ab angulo uſq; ad alium angulum,cubitos decem, & craſsitudo eius erat fu/
ſilis digitorum quatuor: habebatq; fundum in medio aluei ſui loco, opere rotun/
dum,*quinq; coronis explicitum.Huius diameter erat cubiti unius.Circunſtabant *Alij decem*
autem in hoc mari uituli duodecim,reſpicientes ſinguli ad quatuor regiones uento
rum,hoc eſt,tres uituli per unamquanq; regionem:quorũ terga intus reſpiciebant,
& ſuper eos hemiſphærium incumbebat. Cuius hemiſphærij rotunditas ad inte/
riora tendebat,capiebatq; hoc mare batos tria milia.Fecit autem decem cantharis
baſes æreas quadrangulas,& uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorũ quinq;, longitudo
quatuor,altitudo ſex, concluſumq; eſt opus particulariter. Ita uero ordinatũ erat.
Erant columnæ quatuor quadrangulæ,per angulos ſtantes, latera baſis ex utraq;
parte in ſe habentes inſerta:erantq; trine diuiſa: & ſingulus eorum locus habebat
cælaturas ſuas,id eſt,alibi erat leo,alibi taurus,alibi aquila: & in columnellis ſimili/
ter per latera erant huiuſmodi cælaturæ,quaſi criſpãtibus plectulis factæ, quarum
altitudo fuit cubiti unius & dimidij.Erat mirum uidere orbes rotarũ, quemadmo/
dum erant cælatæ,baſium iunctæ lateribus.Angulos uero ſuperiores cõcludebant

humeris,expanſis utiq; & manibus animaliũ: ſuper quas ſedebat fundus cantharꝰ reclinatus:id eſt,incumbens ſuper manus aquilæ,uituli & leonis:quod opus erat ſibimet ita coaptatum,ut naturaliter inſertum quodãmodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores cælatæ palmarum. Huiuſmodi ergo erant decem baſes effectæ. *Canthari ærei* Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos,quorũ ſinguli ferebant quadragenos coros,eratq; altitudo eorum quatuor cubitorũ, & tantundem ab alterutris eorum labia recedebant: poſuitq; hos decem cantharos ſuper decem baſes, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos ſtatuens à parte ſiniſtra templi, quæ erat ad Aquilonẽ,& totidem à latere dextro ad auſtralem partem, reſpiciẽtes ad orientem:quò etiam mare conſtituit aqua plenum:diſpoſuitq; mare,ut ingredientes ſacerdotes templum,in eo lauarent manus ac pedes,aſcenſuri ſcilicet ad altare:cantharos autem ad animalium interiora diluenda, ſimul & pedes eorum, quæ *Altare ereũ* erant holocauſtis imponenda. Fecit autẽ & altare æreum,cubitorũ uiginti longitudine,& totidẽ latitudine,altitudine uero decem,ad holocauſta celebranda. Fecitq; *Vaſa* eius uaſa omnia ærea:inſuper & ollas,& caldarias,& trullas,& harpagones: & omnia operatus eſt ex ære,cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro. Obtulitq; *Menſa aurea* rex multitudinem menſarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, ſuper quam ponebant panes dei:& huic proximas decem milia altero modo factas: ſuper quas uaſa iacebant,id eſt,phialæ & pateræ,aureæ quidem decem milia,argenteæ uero quadraginta milia. *Candelabra* Fecitq; candelabra decem milia, ſecundum præcepta Moſi:ex quibus unum in templum recondidit,ut per diem luceret ſecundũ legem: & menſam unam, ſuper quam poſiti erant panes ad partem templi, reſpicientem ad aquilonem,è diuerſo poſitam candelabri,quod in auſtrali parte conſtituit. Au- *Altare aureũ* reum uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelum adyti,ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uaſa uini fuſilia octoginta milia,& phialas aureas decem milia,argenteas uero duplici numero: pateras uero aureas ad offerendã in eis ſimilam cõſperſam ad altare, octogin- *Crateræ* ta milia:& argenteas duplici numero. Crateras autem in quibus ſimilam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia,argenteas uero duplici numero. Menſuras autem ſimiles eis quæ Moſaicæ uocabantur & aſſerones,aureas qui- *Thuribula* dem uiginti milia,& argẽteas dupliciter. Thuribula uero aurea quibus offertur incenſum,uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula, in quibus portabãt à maiore altari *De ſacerdotalibus ſtolis* ignem ad minus altare quod erat in templo,quinquaginta milia. Stolas autẽ ſacerdotales Pontificibus,cum his quæ pendebãt ad pedes,& ſuperhumerales & ratio- *De corona aurea* nales,ex auro & gemmis mille. Corona uero in qua deũ Moſes ſcripſerat,una fuit: & ad hanc diem uſq; permanſit. Sacerdotales autẽ ſtolas ex byſſo cõtextas, & zonas purpureas cum cingulis,decem milia,& tubas ſecundũ præcepta Moſi ducenta milia. Item ſtolas Leuitarũ hymnos dicentiũ, ex byſſo ducenta milia: & inſtrumenta muſica,& ad hymnos dicendos adinuenta,quæ uocantur Nabla, & Cinnira,ex electro conſtituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorẽ dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus eſt: in nullo parcus exiſtẽs,ſed circa ornamenta templi uſus eſt præcipua largitate,quæ etiã in theſauris dei recondidit. Circumdedit autẽ templũ per ambitum uniuerſum, quod propria quidem lingua Giſon, Latine uero maceria ſeu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingreſſu templi cæteros prohiberet, & ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret.

gnificaret. Extrinſecus autem huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo ſchemate factã, erigens maximas porticus atq; latas, & portas excelſas & amplas per quatuor mundi partes in ea conſtituens: quarũ ſingulæ ad unumquenq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo ſacrarium, omnes populi quibus purgatio & obſeruatio legitimorũ inerant, introibant. Siquidem mirabilis, & omni ſermone præcipua fuit, & ſi dici poteſt, etiam contemplationem uiſionis ipſius excedebat aula, quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis in quo templum ædificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius ſub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus, quarũ camera erat de cedro, & laquearibus exculptis: baſes autẽ in his omnibus fecit argenteas.

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum, & hoſtijs. Caput IIII

QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum, atq; ſacrorum templi miniſteriorum, rex Salomon ſeptem annis expleſſet, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis oſtenſionẽ, ut quilibet inſpiciens, omni tempore putaret expleri uix potuiſſe, quæ ſic breuiter uiſus eſt quantum ad operis templi magnitudinem terminaſſe: ſcripſit principibus & Hebræorum ſenioribus, iubens omnem populum ad Hieroſolymam conuenire, uiſurum ſimul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuiſſet omnibus, ut ad Hieroſolymam properarent, uix cõuenerunt ſeptimo menſe, qui lingua patria Theſria, à Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam feſtiuitas concurrit Scenopegiæ, id eſt, poſitionis tabernaculorum, quæ ſatis apud Hebræos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; arcam & tabernaculum quod fixerat Moſes, & omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei cõſtructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hoſtijs & ipſe rex, & populus uniuerſus, & Leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine iter totum implentes, & incenſum infinitum, & hoſtiarum multitudinem portantes, ita ut omnis undiq; aer impleretur, & etiam longe cõſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret, & agnoſcerent aduentum dei, & habitaculum ſecundum humanam opinionẽ crederent in nouam domum ei nuper dicatam eſſe faciendũ. Nam neq; hymnos dicentes, neq; choros agentes, donec peruenirent ad templũ, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Quumq; iam eam in adytum oporteret induci, alia quidẽ plebs receſsit: ſoli uero ſacerdotes qui portauerant eam, inter duo Cherubim collocauerunt, quæ eam ſuis alis cõplexa ſunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, ut arcam uelut quodam tabernaculo, aut cameratione protegerent. Habuit autem arca nihil aliud, q̃ duas tabulas lapideas, quæ decem uerba à deo Moſi dicta in monte Sina, ſcripta retinebant. Candelabrum uero & menſam, & altare aureum ſtatuerunt in templo, ante adytum in eiſdem locis, in quibus & olim in tabernaculo poſita erant, & quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreum ſtatuit ante templum contra ianuas, ita ut eis apertis, ad faciem eſſent uidentium ſacrificia, & hoſtiarum maximæ opulentiæ: reliqua uero uaſa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent, egreſsi ſunt: & repente non quidem metuenda, neq; qualis hyemali tempore imbre plena ſolet nubes aſsiſtere, ſed diffuſa

3. Reg. 8

& temperata effluxit, & templum omne compleuit: & facies quidem ſacerdotum obumbrauit, ita ut ſe inuicem uidere non poſſent: mentibus autem omniũ phantaſiam quandam & opinionem præbuit, quaſi deus deſcendiſſet in templũ, & libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerũt. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgens, fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia: Tibi, inquit, domine perpetuam domum, quam ipſe fabricatus es, eſſe nouimus cœlum & terram, ſimul & mare: & quum tibi nequaquam hæc uniuerſa ſufficiant, hoc tuo nomini conſtitui templum, ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes, emittamus in aera: & confidamus, quum nobis ſis præſens, neq; à tuis ſedibus procul abſis. Vt enim omnia uideas, & audias uniuerſa, neque à loco ubi nunc habitas, recedens, omnibus uicinus es: & unicuiq; nocte dieq; cogitanti ſemper aſsiſtis. Quumq; hæc dixiſſet ad deum uerba, conuertit ſe ad populum, manifeſtans eis dei potentiam & prouidentiam eius: quod Dauid eius pater omnia futura, ſicut iam multa prouenerant, & forent uentura reliqua, prædixiſſet, quod ipſe quoq; nondum nato impoſuit ei nomen, & quod templũ ipſe ædificaturus eſſet, & primus poſt obitum patris regnaturus: & quum omnia ſecundum ipſius fierent prophetiam, ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi, & in nullo de eius promiſsionibus deſperarent, quas pro eorum felicitate prædixerat, ſed crederent hæc implenda ex his quæ fuerant iam tranſacta. Quumq; hæc dixiſſet ad populum, expanſis manibus, ait: Operibus quidem impoſsibile eſt, ut ualeant homines pro his quæ meruerint, deo munera debita compenſare. Diuinitas enim nullius eget, & omnium rerum compenſatione ſuperior eſt. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti, in eo tuam benedicimus maieſtatem: & pro his quæ ſtirpi noſtræ tribuiſti pius, neceſſarium eſt gratias agere populũ Hebræorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitiũ, & in eo tuam circa nos deuotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis uox quam ex aere habemus, & per eum iterum nouimus aſcendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo, quod ex inuiſibili ad tantam gloriam prouexiſti: deinde pro meipſo, cui omnia uſq; ad præſentẽ diem, ſicut à te prædicta ſunt, condonaſti. Supplico ergo de cætero, ut mihi miniſtres quæcunq; deũ hominibus honoratis præbere poſsibile eſt: & noſtram domum omnibus bonis adaugeas, ſicut Dauid meo patri & uiuenti & circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnũ, & genus illius infinitis regum ſucceſsionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire quæ ſufficiant, meisq; filiis uirtutem quæ tibi ſit grata, concede. Super hæc autẽ exoro, ut pars aliqua tui ſpiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidẽ habitatio parua eſt etiam omne cœlum, & alueus qui ſub eo eſt omnium exiſtentium, non dicam hoc paruiſsimũ templum, quod precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum, & tanquam propriæ poſſeſsioni feras auxilium. Supplico pariter, ut ſi quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam peſsima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiuſmodi paſsio quam tu iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre, prouenerit, & congregatus ad hoc confugerit templum, rogando te ut à peſte ſaluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitans, miſericordiam præbeas, & à malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis ſolummodo à te rogo conferri precantibus, ſed etiam ſi à totius terræ finibus quidam aduenerint,

aut de

aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & poſtulata concede. Sic etenim omnes agnoſcent quia tu quidem ipſe à nobis tibi domum fieri uoluiſti: nos autem non inhumani naturaliter ſumus, quando non eos qui contribules non ſunt, extraneos iudicamus, ſed cõmuniter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum proſtratus in terra, & diutius adorans deum poſt iſta ſurrexit, & in templo obtulit hoſtias, & replens illud ſacrificijs, manifeſte deum uidit ſacrificia grate ſuſcipientem. Ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidẽtibus ad altare, hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata, populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex autẽ cœpit benedicere deum, cunctoſq; ut hoc facerẽt adhortari, habentes iam circa ſe diuini fauoris indiciũ, ut quæ orarent, ſemper ſibi ab illo talia prouenire ſcirent: & ut mentẽ ſuam puram ab omni malitia conſeruarent ad iuſtitiam diuinamq; culturam: & ad ſeruanda mandata, quæ per Moſen eis clementia diuina contulerat: quia ſic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præſentia conquiſiſſent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero ſuſtinerent. Non enim percepta hæc ſolummodo propter pietatem atque iuſtitiam, ſed etiam obtinenda per hæc curarent: quia eſſet apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquiſita ſeruare, & nihil pro eorum amiſsione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimiſit eccleſiam, quũ ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis, id eſt, uitulos quidẽ uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt, & in eo epulati ſunt omnes Hebræi cum uxoribus ſuis & filijs. Inſuper etiã & feſtiuitatem quæ uocatur Scenopegia, faciens, ante templũ clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cum omni populo pariter epulatus eſt. Quumq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita, nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam, dimittente rege, ſinguli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiã quam habuiſſet, & opera quæ feciſſet: & orantes deum, ut eis regem præberet longæuo tempore Salomonem: agebantq; reuertentes cum gaudio ſuum iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate ſine labore ad propria remearẽt. Sic itaque dum arcam induxiſſent in templum, eiusq; magnitudinẽ uidiſſent pulchritudinemq;, ſacrificijs maximis feſtiuitatibus impartitis, ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſsi. Apparuit igitur regi per ſomnium deus, ſignificans, quod eius exaudiſſet orationes, & quod conſeruaret templum, & in eo ſemper habitaret: nepotibus ſcilicet eius & omni multitudine facientibus iuſtitiam: ipſumq; primum, ſi in patris ſui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis aſſeruit uehendum: & regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius eſſe genere principes, & de tribu Iuda: Si uero mandata eius contemneret, obliuionicq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, eſſet radicitus abſcindendus: & neq; reliquias ex eius genere manſuras, ſed nec Iſrael ulterius nominandos, populumq; terra quã patribus eorũ dederat, & multis iuſtificationibus eſſe priuandũ: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quã eorũ patribus præbuit eiectos, incolas alienæ terræ eſſe præciperet: templũ quoq; nunc ædificatũ incendendũ diripiendumq; contraderet inimicis, ſed & ciuitates hoſtiũ manibus ſubuertendas: & eorum ærumnas faceret

Numerus hoſtiarum quas Salomon obtulit in tẽplo

3. Reg. 9

fabularum relatione digniſsimas, & propter magnitudinem nimiæ infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & cauſas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atque diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerentur audirent, quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertuliſſent. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe conſcriptum eſt.

De regia Salomonis extructa: & ænigmatis. Caput V

3.Reg.7 POſt templi uero fabricam, quam prædiximus ſeptem annis fuiſſe perfectam, ædificium domuum regalium conſtruere cœpit, quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiuſmodi erat feruens ſtudium ſicut in templum. Sed illud licet eſſet quidē grande, & operatione mirabile, & cunctis ſimul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant, cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulentia præparata: & eo quod regum habitatio, & non quaſi dei futura, tardius eſſet effecta. Hæc quidem ſecundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis ædificata ſunt: quorum totam expoſitionem & ordinē dicere neceſſarium eſt, ut ex hoc omnes conijciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei deſcriptionem: Erat magna nimis baſilica & pulchra: hæcq; innumera columnarū multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones diſtribuit, ut poſſet capere populi multitudinē ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum, latitudinis uero quinquaginta, altitudinis autē triginta: columnasq; quadrangulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, & ſcutulis mira arte cælatis: eratq; robuſta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat baſilica in medio totius amplitudinis conſtituta, habens latitudinem cubitorū triginta, & contra templū ualidis columnis extenſum: eratq; in ea ſolium ualde decorum, in quo ſedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ baſilica, & reliqua habitacula & ſedilia, ubi poſt cauſas explicitas reſidebant, ſtrata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē ædificauit ex marmoribus decem cubitorū, alia uero tabulis ueſtita ſectilibus & pretioſiſsimis, exornauit ſecundum decus templorū, & miraculum habitationū regalium, cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Aſſyrio. Quarta uero pars cælaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic ſculptę arbores, & uniuerſa poma, quaſi in ramis & ex eis pendentibus foljs obumbrata, ita ut propter miraculū ſubtilitatis agitari quodāmodo putarētur: alia uero pars dealbata erat, & uarijs depicta coloribus. Ædificauit autē ſuper hæc domus alias epularum, porticus ualde proteraſas, in domo regali poſitas, inter quas unam fecit omnino præclarā ad regum conuiuia neceſſariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uaſa quæcunq; ſunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; eſt enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumq; regalium, quanta erant magna, & quanta harum inferiora, & quanta ſub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem ſolariorum & uiridariorum, quæ erant facta delectabiliter ad aſpectum, quo exuſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domū, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento ſplendide nimis & opulentiſsime inſtruxit. Cameras & parietes ueſtiuit auro: & eo modo quo dei templū reſplendentes exhibuit. Fecit & ex ebore ſolium magnitudine nimis eximium, & cælatum

cęlatum ſchemate tribunalis: habebatq; ſex gradus, & in ſingulis eorum ex utraq; parte duo leones ſtabant, & in ſuperioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uero manus erant portantes regem: eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciente poſt tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon uiginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad ædificium contulit: & inſuper ligna cedrina & cypreſſina, quem Salomon quoq; magnis compenſationibus redonauit, mittens ei per ſingulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eo quod habitaret in inſula ſicut prædiximus. Ad hæc autem & ciuitates Galileæ regionis uiginti numero, non procul à Tyro poſitas con donauit. Quas dum circuiſſet atq; conſideraſſet, diſplicuiſſetq; ei donum, mittens ad Salomonem dixit ſe ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ ſunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, diſplicere ſignificat. Miſit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans eum, ut quædã ſophiſmata & uerba parabolarũ quæ ei direxerat aperiret, & quæſtionũ difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutus & intelligens, nihil horũ ignorans, ſed in omnibus ratione præualens, & eorum cauſas agnoſcens, omnes obſcuritates earum perduxit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Menander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in uocem conuertit Græcam, ita dicens: Moriente autem Abybalo, ſucceſsit in eius regnum filius eius Hira, qui dum uixiſſet annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplũ terræ ſpatium, & auream columnam quæ eſt in Iouis templo dicauit: inſuper & lignorum materiam à monte Libano incidit ad tecta templorum, & deſtruens antiqua ſacraria templum ædificauit Herculis & Haſtartæ, & primum Herculi hoc erexit menſe Piritio, & contra Eucheos tributa non reddentes egit exercitũ: eisq; ſibi ſubiectis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus, qui ſemper propoſitiones, quas imperaſſet Hieroſolymorum rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios hiſtoriographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hiram ſucceſsit. Hic partem ciuitatis poſitam ad orientem diruit, & maiorem urbem effecit: & olympici Iouis templum deſtruens, mediũ locum ciuitati coniunxit, & aureis anathematibus exornauit: aſcendensq; in montem Libanum, ſyluam maximam ad ſacrorum ſecuit ædificia. Adiecitq; ad hæc: regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem figuras quaſdam, & petiſſe ab eo ſolutionem, ita, ut ſi non poſſet diſſoluere, ſoluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira non poſſe ſe illas ſoluere, multaq; foret pecuniarũ detrimenta paſſurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo propoſita quæ ſi Salomon non ſolueret, Hiræ regi pecunias multas daret. Et hęc quidem Dios ſic dixit. Cumq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere, aliaq; tuitione (nam ſecundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum) hæc effecit, & turribus præcipuis ciuitatem circundedit.

Munera Hirę

3. Reg. 9

Ænigmata Hirę à Salomone ſoluta

Vrbes egregiæ à Salomone cõditæ: & quare omnes pene Aegyptiorũ reges uſq; ad ſocerum Salomonis Pharaones dicti ſunt: & quomodo Chananæos in ſeruitutem redegit: deq; regina Aegypti & Aethiopiæ, quæ multis muneribus, ſapientiam eius mirata, Salomonem donauit. Caput VI

COnſtruxit autem & ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Aſor, & Magedon, & terrã Gazarim: quæ cum fuiſſet in regione Paleſtinorũ, Pharao rex

3. Reg. 9

rex Ægypti caſtrametatus,& obſidens eam cepit, & omnes eius habitatores occi-
dit,eamq; ſubuertit,deditq; eam poſtea dono ſuę filię Salomonis uxori. Quapro-
Vrbes à Salomone conditæ pter ædificauit eam rex,cum eſſet natura munita, & ad bella temporumq; motus
utiliter opportuna.Non procul ab hac duas alias ædificauit urbes,quarum una uo
cabatur Bitthora,altera uocabatur Balath,Vltra has autem fecit & alias ad uolup-
tatem & epulas opportunas: & rerum temperamentis, pomorumq; fertilitate, &
aquarum frigidiſsimarum poculis abundantes.Pergens enim & in deſertum ſupe
rioris Syriæ,eamq; capiens,conſtituit ibi maximã ciuitatem,duorum dierũ itinere
à Syria ſuperiore diſtantem,ab Euphrate uero unius, & à maxima Babylone ſex
manſionibus procul extantem. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Sy-
riæ ita diſtet, hæc cauſa eſt,eo quod in inferiori terra aqua nuſquam inueniatur,in
illo autem loco ſolummodo fontes & putei abundent. Hanc itaq; ædificans ciuita
tem,& muris eminentibus eam circumtegens,Thadamor appellauit: & hactenus
apud Syros ita dicebatur,quam Græci Palmiram uocant.Hæc itaq; Salomon rex
Cur oēs Aegyptiorũ reges uſq; ad ſocerũ Salomonis pharaones dicti ſunt illo tempore agebat.Propter eos autem qui quærunt,quomodo omnes Ægypti-
orum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quàm
noſter progenitor Abraham,dum inter hæc uſq; ad Salomonem mille & triginta
anni tranſierint; Pharaones uocati ſunt à quodam rege Pharaone, qui poſt prio-
res his temporibus imperauit: Pharaonum uocabulum aſſumens explanare hoc
neceſſarium iudicaui: ut & caliginẽ eorum ignorationis auferam, & cauſam huius
nominis declarare contendam. Pharao nomen ſecundum Ægyptios ſignificat re-
gem.Reor autem eos ab infantia alijs quidẽ nominibus appellatos: uenientes au-
tem ad regnum, hoc quod lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe particip
tos.Nam & Alexandriæ reges cum primitus alijs nominibus uocarentur, uenien-
tes ad regnum uocati ſunt Ptolemæi,& Romanorũ imperatores, à natiuitate alijs
uocati nominibus,Cæſares appellãtur:cum poteſtas & principatus eis nomen im-
ponat,& non in ijſdem permaneant appellationibus, quas à genitoribus ſuis pri-
mum ſuſceperunt. Puto ſiquidem & Herodotum Alicarnaſſeum propterea poſt
Mineum,qui Memphim ædificauit,dixiſſe trecentos & triginta fuiſſe reges Ægy-
ptiorum:& nequaquã eorum nomina declaraſſe, quia Pharaoth omnes cõmuni-
ter appellauit.Nam poſt horum obitum regnãtis mulieris uocabulum poſuit, no-
mine Nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges Pha-
raoth appellationem habere poterant,fœminæ uero nequaquã,& propterea natu
rale huius nomen edixit.Ego autẽ & in libris noſtræ prouincię repperi, quod poſt
Pharaoth ſocerum Salomonis, nullus rex Ægyptiorũ hoc uocabulo nuncupatus
eſt:& quod poſtea uenit ad Salomonẽ mulier quã prædixi,Ægypti Æthiopiæq;
regina:de qua non poſt multũ denuo referemus. Horum uero ideo nunc memini,
ut oſtenderetur,quia noſtri libri & Ægyptiorũ de multis rebus cõcordare noſcun-
Salomon multas gentes deuicit,quas ſibi ſeruire coegit tur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabãtur uſq; ad ci-
uitatem Amathi,inobediẽtes ſubdidit,& tributa eis impoſuit, & ut ei miniſtrarent
ac ſeruile opus efficerent,& agriculturam exhiberent, ex his quoſdã annis ſingulis
eligebat,quia nullus tunc ſeruiebat Hebræorũ.Non enim erat rationabile, ut cum
deus eis multa milia gentiũ ſubdidiſſet,& ex his oporteret eos habere ſeruitia, ipſi
in hoc ſchemate permanerent:quando omnes armati equis & curribus militarent,
potius q; ſeruitia peragerent.Chananæis autẽ quos ad ſua miniſteria tulerat, con-

ſtituit

ſtituit principes quingentos & quinquaginta: qui ſuper eos omnem à rege poteſtatem perceperant, ut eos docerent opera negotij ſui, in quibus neceſſaria eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam multas naues in ſinu Ægyptiaco maris rubri, in quodam loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nunc Beronice uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudæorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipſe nanq; ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos miſit: quos iuſsit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (eſt autẽ in India) ut aurum deferrent: & colligentes quadringenta talenta, ad regem denuo ſunt reuerſi. Igitur 3. Reg. 10
reginam Ægypti & Æthiopiæ ſapientia plenam, & alijs ualde mirandam, audi- De regina Aegypti & Aethiopiæ
entem crebro Salomonis uirtutem atq; prudẽtiam, & habentem deſiderium eius multum, & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad ſemetipſam adduxit: ut experimento ei & non auditu potius ſatisfacere poſſet: quando opinio mendax ſæpius inuenitur, & pro referẽtis narratione ſuſcipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet, ut in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet, ſtuduit etiam quæſtiones proferre, & earum ſolutiones exigere. Venit ergo Hieroſolymam cum magna gloria, & apparatu multo diuitiarum, cum auro & aromatibus & lapidibus pretioſis: eamq; rex grate ſuſcepit, & circa eam in omnibus extitit largiſsimus: & propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo concipiens, uelocius quàm ſperari poterat, ſoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendentem, & potiorẽ quàm audierat agnoſcens, uehementer obſtupeſcebat: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia: nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarum, in qua multam regis prudentiam, aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quæ ſylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarũ: & apparatus eius, & miniſterium: & ueſtes miniſtrantium, eorumq; decens circa ſuum officium diſciplina: præcipue tamen ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & ſacerdotum circa hæc miniſterium, nec non Leuitarum maxima diligentia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit, dicens ad regem, quibus ſuam mentem uictam eſſe monſtrauit: Cuncta, inquit, ô rex quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate ſeu dubitatione ſuſcipiũtur: tuorum uero bonorum quæ & ipſe in te poſſides, hoc eſt, ſapientiam & prudentiam, & quæ tibi præſtantur ex regno, non eſt mendax fama, ſed uera, licet multo minor, quàm in præſenti conſpicio. Nam opinio aliquid auribus ſuadere nititur: dignitas uero rerũ non ita fieri nota, ſicut aſpectu & ipſa præſentia comprobatur. Ego ſiquidem neq; his quæ nunciabantur propter multitudinem & magnitudinem credens, multa potiora conſpexi: & beatum iudico populum Hebræorũ, ſeruosq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uultu fruuntur, & ſapientiam audire promerẽtur. Quis etiam non benedicat deum, ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret? Oſtendens autem poſt hæc uerba quemadmodum eius regis habuiſſet affectum, etiam muneribus aperuit ſuæ mentis indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit, & aromatũ innumeram multitudinẽ, & lapides pretioſos. Dicunt autem quod & radicem balſami, quã hactenus fert noſtra prouincia, ipſa dederit regi. Cui etiam è diuerſo Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipſa deſideranter eligeret

geret:nihilq; fuit,quod poſtulãti non præberet:proniusq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipſe offerret: eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina ſiquidem Ægyptiorum & Æthiopiæ dans rurſumq; dona recipiẽs, quæ prædiximus, ad propria remeauit.

De diuitijs Salomonis & concubinis regijs diuiſioneq; regni. Cap. VII

3.Reg.10 EOdem uero tempore delati ſunt regi de terra quæ uocatur aurea, lapides pretioſi,& ligna pinea,quibus uſus eſt ad fortitudinem templi,domuumq; regalium,& inſtrumentorum muſicorum,fecitq; ex eis citharas, & nablas, ut dicerent deo hymnum Leuitæ. Omnium uero rerum quę fuerunt quocunque tempore regi delatæ,præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta ſunt, magnitudine & pulchritudine. Nullus igitur arbitretur,quod ligna pinea, quæ nunc propter pretia uendentium ſic appellantur,illis uicina ſint:illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea ſunt,ſed iſta multo candidiora,& ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus naturam ueræ pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus,opportunum etiam iudicauimus,ſignificare allati auri illo tempore quantitatem:quod fuit pondere talenta ſexcenta ſexagintaſex,non reputatis eis quæ negotiatores emerant:neq; quod dono Arabiæ toparchæ,regesq; mittebant. Conflauit ergo aurum,ut ducentas lanceas faceret,quæ ſiclos ſexcentos haberent. Fecit & ſcuta trecenta,unoquoq; habente auri minas tres:poſuitq; ea in domum, quæ ſylua Libani uocabatur: necnon & pocula ex auro & lapidibus pretioſis ad conuiuia neceſſaria præparauit. Dumq; uno præcipuo artifice hæc feciſſet, ut etiam alia uaſorum opera largitate auri faceret,exquiſiuit. Non enim aurum aut argentum uendebatur,aut emebatur:ſed multæ fuere naues,quas rex in mari Tarſico conſtituit, ut interiora gentium penetrarent,& comparatũ aurum argentumq; regi deferrent, necnon & elephãtes Æthiopas,& ſimias. Nauigationẽ uero euntes & redeũtes tribus annis implebant. Tunc enim regis illuſtris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat,uirtutem eius & ſapientiam undiq; diuulgans,ita ut omnes undiq; reges deſiderarent aſpectum eius,propter incredulitatem rerum quæ de eo referebãtur: magnisq; muneribus ſuum circa eum ſtudium demonſtrabant. Mittebant itaque ei uaſa aurea & argentea,ueſtesq; purpureas,& aromatum genera multa,& currus & equos,& onerigeras mulas quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebantur accreſceret curruum numerus quadringentorum:erãt enim primitus mille:& item equi duo milia, cum primitus fuiſſent uiginti milia. Nutriebantur autem,ut eſſent pulchri,pariter & curraces,& comparatione facta,nec decentiores alij,nec uelociores inuenirẽtur. Exornabantur autem & aſcenſores eorum,primum decora iuuentute florentes,habẽtesq; magnam proceritatem,& ſatis alios excedentes:longamq; diffundentes in equorum ſeſſione cæſariem, ex purpura Tyria ueſte circumamicti, auricq; tincturam quotidie in ſuis comis adijcientes, ut eorum capita percuſſa ſole, auro radiante fulgerent. His circa eum armatis exiſtentibus,arcusq; ferentibus, rex uectus in curru, & alba ueſte circumamictus, ſolitus erat exire ad quendã locum qui ab Hieroſolymis duobus ſchœnis abeſt,uocaturq; Itham,hortus aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper utens, & ubiq; cultus ac decorus exiſtens: neq; uiarum deſidiam habuit, ſed regias quæ ad Hieroſolymam ducerent, lapide nigro

ſtrauit

ſtrauit:ut etiam ambulantibus non poſſent eſſe difficiles, ut oſtenderẽt diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidens autem currus,& diſponens, ut ſingulis ciuitatibus certus eorum numerus eſſet,paucos quidem circa ſe retinuit:urbes autẽ ubi diſperſi ſunt,ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare,quanta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant,ſicut arboribus mori,campos Iudææ ita compleuit. Iuſſit autem & negociatoribus commercia ex Aegypto deferentibus,ut uenderent ei currum cum duobus equis,dragmis argenti ſexcentis,quos ipſe regibus Syriæ,& trans Euphratem habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium regum glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus,& prudentia & diuitijs excelleret omnes, qui ante eũ Hebræorum tenuerant principatum,non in his uſq; ad terminum uitæ ſuæ permanſit: quando relinquens cuſtodiam ſolennitatum paternarum, non ſecundum ſimiles actus rectum,quas de Dauid prædiximus,cõuerſatus eſt:ſed circa mulieres,& Venerem captus, & per intemperantiã turpiter exardeſcens,nõ prouincialiũ ſolummodo delectationem habuit fœminarũ,ſed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores:Sidonias,Tyrias,Ammonitidas,& Idumæas: legesq; præuaricatus eſt Moſaicas,quibus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere miſceri: & deos earum cœpit colere,ut mulieribus,earumq; amori placeret: cũ legiſlator prædixiſſet,ne Hebræus alienigenæ regionis uxores duceret:ne forte illarum ſolennitatibus mixtus,& deos illarum coleret,& à uenerationè proprij dei pariter ſe abſtineret. Sed hæc quidem deſpexit Salomon,irrationabili amori conſtrictus:& ducens uxores principum,inſignium q; uirorũ filias numero ſeptuaginta, & trecentas concubinas:ſuper has autem & filiam regis Aegyptiorũ: repente ab his captus eſt, ita ut earum ſectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris ſui eis præbere & dilectionis indicia,ut more earum patriæ uiueret:& quæ illis eſſent grata,compleret. Aetate ſiquidem procedente,& ratione pariter propter tempus infirmante, cũ iam non poſſet ſtudia patria retinere, deum proprium abiecit: & deos uxorum iugiter honorabat:ſed etiam ante hæc peccauerat, & circa legum cuſtodiam iam deceptus fuerat, quando boum æneorum ſimilitudines fecit, quos mari ſubiecit, & leonum quos in ſuo ſolio regali decoris cauſa diſpoſuit. Non enim hæc facere fas erat, dum optimum et familiare paternæ gloriæ et uirtutis habuiſſet exemplum,quod ei propter dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum ſecundo eum deus per ſomnium patrem monuiſſet ſequi,in gloriam huius factus eſt expers. Venit ergo repente propheta miſſus à deo,dicens: Quod neq; iniquitas eius lateret eum,nẽque diu in his eſſet lætaturus:interminatus ſimul, quia ei quidem non auferret imperium,quoniam Dauid patri eius fuerit promiſſum: moriente uero eo, citius eius filium hoc amittere:non tamen omnem ab eo populum receſſurum,ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo,duas autẽ nepoti Dauid,huius filio reſeruaret,propter illum qui dilexit deum, et propter Hieroſolymorum urbem, in qua templum habere decreuit. Hæc audiens Salomon, contremuit:et ualde turbatus eſt, ex omnibus penè bonis in quibus erat,repente mutatus: non multo tempore tranſeunte, ex quo hæc ei prouenere,quæ dicta ſunt à propheta. Mox ſuſcitauit ſuper eũ deus inimicum Adad nomine,quarũ inimicitiarum cauſa hæc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de ſemine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uaſtaſſet Idumæam,et omnes qui armis uti poterant,ſex menſibus peremiſſet, fu-

Argenti copia quanta lapidum

3. Reg. 11

t giens

giens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate ſuſci-piens,dedit ei & domũ, & prouinciam habitandam. Et cum creuiſſet, dilexit eum, ita ut ei uxoris ſuæ ſororem nomine Raphim daret uxorem:ex qua natus eſt ei filius, & inter filios eiuſdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uero in Aegypto mortem Dauid pariter & Ioab,accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex, cur hoc peteret, aut quid paſſus eum relinquere feſtinaret,cum ſæpius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret, tunc quidem dimiſſus non eſt: ſed tempore cum iam Salomon in malis erat propter prævaricationes prædictas, & dei pariter iram, dimiſſus Adad à Pharaone uenit in Idumæam. Et cum eam non potuiſſet à Salomone recolligere, quia multis præſidijs ſeruabatur,nec eſſet facilis eius inuaſio,ſurgens inde uenit in Syriam.Iunctus eſt autem illic cuidam,Raaz nomine,qui regem Sophenæ Adrazarum dominum ſuum fugerat, & prouinciam latrocinijs deuaſtauerat: eiq; copulatus amicitijs,cum haberet ille circa ſe latronum maximam multitudinem, aſcendens & tendens in Syriam,rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſraelitarum prouinciam affligebat:& adhuc uiuente Salomone uaſtabat.Et hæc quidẽ Hebræis prouenerunt per Adad.Inter hęc autem Hieroboam filius Nabath,ſurrexit contra Salomonem,& quoſdam contribules ſuos, ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam.Is cum puer eſſet à patre derelictus, & à matre erudiretur, uidens Salomon robuſtum & nimis ſtrennuum,eum ſuper ædificium murorum conſtituit:quando munitionem propugnaculorum in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit,ut rex eum approbaret,eiq; principatum militiæ ſuper tribum Ioſeph conferret. Illo ſiquidem tempore, cum Hieroboam ueniret ab Hieroſolymis, occurrit ei propheta,de ciuitate Silo,nomine Achias.Quem dum ſalutaſſet, deflexit eũ paululum ex itinere ad quendam locum, ubi nullus alius intereſſet: diuidensq; ſuum pallium quo erat indutus, in duodecim partes, iuſſit, ut Hieroboam decem ex his ſumeret:prædicens,quia deus hæc uellet, ut ſciſſo principatu Salomonis, filio quidem eius propter promiſſionem Dauid,duas relinqueret tribus,& illi decem: quoniam Salomon in eo peccaſſet, & mulieribus earumq; dijs ſe improuide ſubdidiſſet.ſciens,inquit,cauſam pro qua deus ſuam dilectionẽ à Salomone ſubtraxit,eſto iuſtus,& eius cuſtodi præcepta, propoſitam habens palmam dei pietate & honore præcipuam:talis utiq; futurus,qualem noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaq; Hieroboam prophetæ ſermonibus,cũ eſſet natura iuuenis feruentiſſimus,& rerũ grandium appetitor immenſus, non quieſcebat: ſed cum ueniſſet ad exercitum, habens memoriam eorum,quæ ei dixerat Achias,repente uiſus eſt populo ſuadere,ut à Salomone recederet,& regnum ei contraderet. Cognoſcens autem Salomon eius uoluntatem & dolum,quærebat,ut eum comprehendens,uelociter interimeret.Quod dum cognouiſſet Hieroboam, fugit ad Suſſachum regem Aegypti, uſq; ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro ſeruandus imperio.Mortuus eſt itaq; Salomon,ualde longæuus:qui regnauit quidẽ annis octoginta,uixit autem quatuor & nonaginta: & ſepultus eſt in Hieroſolymis, cunctos felicitate & prudentia atq; diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierũ ardore,prævaricatus eſt:de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis,opportunius explicabo.

Obitus Salomonis

De Hiero-

De Hieroboam rege Iſrael inſtituto & Roboam Salomonis filio rege Iuda Iſraelisq; peccato Cap. VIII

POſt mortem uero Salomonis, in regnũ ſuccedente filio eius Roboam, ex mu/liere Ammonitide Naama nomine procreato, repente miſerunt in Aegyptum populi principes, ut reuocarent Hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatem Sichimorũ, etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim, ut illic conuenientes Iſra/elitæ, eum conſtituerent regem. Adeuntes ergo eum principes populi, ſimul & Hie roboam, rogabant dicentes, ut aliquid de ſeruitio relaxaret: & melior eſſet patre, cuius iugo fuerant prægrauati, ut & ipſi deuotiores eſſent, & propter manſuetudi/nem potius quàm timorem ei ſeruire diligerent. Qui cum poſt tres dies reſponſu/rum ſe eorum petitionibus dixiſſet, mox quidem eos ſuſpectos fecit, cur nõ repen/te quæ petebantur annueret. nam rem bonam & humanam facilẽ eſſe iudicabant, & magis in iuuene: tamen & in eo quod cogitare ſe dixerat, & non repente negaue rat, ſpem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, qua le deberet populo præbere reſponſum. Illi uero quę deuoti facerent, naturam utiq; uulgi ſcientes, monebant, ut manſuete loqueretur ad populum, & cõmunius quàm regius exigeret faſtus: ut ita fauorem omnium ſibimet obligaret, cum naturaliter diligant ſubiecti manſuetudinem regum, atq; communionem. Tunc ille utile conſi lium forſitan deo uolente deſpiciens, uocatis aduleſcentulis ſecũ enutritis, eisq; pan dens conſilium ſeniorum, quid oporteret fieri requiſiuit. Illi uero cum nèq; iuuen/tus, neq; deus meliora eos tractare permitteret, monuerunt, ut aſperius loqueretur ad populum, & inferiorem ſuũ digitum lumbis paternis diceret uaſtiorem: & ſeue/ritatem quam fuerant in illo comperti, in ſe multo potiorẽ agnoſcerent. In his dele/ctatus rex, & credens dignitati regiæ conuenire reſponſum, dum die tertia plebs au ditura ueniſſet, & omnis populus uideretur ſuſpenſus eſſe, ut uerba regis audiret, credens aliquid clementius eſſe, relinquens ille conſilium ſeniorum, reſpondit adu/leſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias, per/ducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius ſermonibus, uelut opere iam per/cuſſi, & dolentes quaſi iam experimento ipſarum rerum quæ dicebantur, afficeren/tur, indignati ſunt: & omnes pariter uoce magna clamauerunt, nihil ſibi poſt hunc diem eſſe commune ad genus Dauid, uel qui erant ex eo progeniti: ſed ſolum tem plum ei cedere, quod pater eius ædificaſſet: eumq; interminati ſunt ſe relicturos: & ſic amare iracundiam ſeruauerunt, ut dum miſiſſet rex Roboam quendam nomi/ne Aduram, ſuper tributa conſtitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, & poſt ſer/mones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad concordiam reuocaret, paſſi non ſint: ſed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidiſſet Roboam, cre/dens ſe quoq; lapidandum, metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret, aſcendens in currum, fugiensq; uenit mox in Hieroſolymam. Et tribus quidẽ Iuda, ſimul & Be/niamin eum conſtituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens à filijs Da/uid, omnium regem Hieroboam conſtituit. Roboam uero Salomonis filius con/uentu facto duarum tribuũ, in quibus regnabat, ſumens ex eis electos milites cen/tum octoginta milia uirorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare co/gitabat, quatenus eorum ſubderet ſibi bello ſeruitium. Prohibituſq; eſt à deo per prophetam Semeiam, ut bellum non inferret: eisq; dicebat non eſſe iuſtum, ut ad/uerſus contribules dimicarent, cum ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet. Quo

facto,nequaquam egreſſus eſt ad prælium.Diuiſo itaq; regno,prius narrabo,quę cunq; Hieroboam Iſraelitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarũ tribuum rege geſta ſunt,explanabo.Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur Hieroboam cõſtitutis in Sichimorum ciuitate regalibus,ibidem morabatur:quod etiam in Phanuel ciuitate fecit.Non multo poſt dum ſcenopegiæ feſtiuitas immineret,cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populum,ut dominũ deum pergens in Hieruſalem adoraret,feſtiuitatẽ illic ſolenniter agens pœnitentia duceretur, & propter templum & propter dei religionem:forſitan & metuens ne eum quidem relinqueret,ad regem uero priſtinum remearet, & ob hoc mortis periculum ſibimet immineret,opus hoc malignum ſua cogitatione molitus eſt.Fecit duas uitulas aureas, & totidem templa conſtruxit:unum quidem in ciuitate Bethel, aliud uero circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere, poſuitq; has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum:& rex uocans decem tribus quibus ipſe regnabat, his uerbis concionem fecit ad populum:Viri contribules, noſſe uos uolo, quod omnis locus habeat deum,& non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt,ſed ubique ſemper exaudit,& cultores ſuos intendit.Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati ad Hieroſolymam properandi, ad hoſtiũ utiq; ciuitatẽ: & ut adoretis deum, longo itinere fatigari.Homo enim illud ædificauit templum, & ego feci duas uitulas aureas deo æquiuocas,quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui,aliam uero in Dan urbe conſtitui:quatenus quicunq; ueſtrum eis urbibus ſunt uicini,adorent in eis deum.Conſtituamq; ex uobiſipſis ſacerdotes earum, atq; leuitas, ut tribu Leui nequaquam neq; Aaron filijs indigeatis:ſed qui uoluerit ueſter eſſe ſacerdos,offerat uitulum deo & arietem unum, quod & primum pontificem Aaron feciſſe dicunt.Quod cum dixiſſet,ſeduxit populũ,ut à patria religione recedens, præuaricaretur leges. Hoc itaq; Hebræis malorum fuit initium: & qui cuncta deuicerant prælijs,in alienigenarũ ſunt ditione ſubiecti.Sed hæc quidem opportune narrabimus.Igitur dum inſtaret ſeptimo menſe feſtiuitas,uolens & ipſe eam in Bethel ita agere,ſicuti duæ tribus in Hieroſolymis celebrabant,ante uitulam quidem ædificauit altare,& ipſe pontifex factus cum ſacerdotibus ad altare cõſcendit. Cumq; eſſet hoſtias & holocauſta coram omnib.populis oblaturus, uenit ad eum ex Hieroſolymis propheta,nomine Iadon,miſſus à deo.Qui ſtans in media multitudine, audiente etiam rege,faciens ad altare ſermones:deus,inquit,futurum quendam eſſe prædixit ex genere Dauid,nomine Ioſiam,qui temporis illius ſupra te falſos perimat ſacerdotes: ſed & oſſa etiam horum populum ſeducentium & erroneorũ & & impiorum ſupra te tunc ſimul exurat. Vt tamen credant iſti hoc ita futurum, ſignum eis prædico nunc fiendum:ſubito enim rumpetur hoc altare, & omnis pinguedo ſacrificiorum ſuper illud poſita,fundetur in terram. Hæc dicente propheta, indignatus Hieroboam,manum extendit, præcipiens eum continuo comprehendi.Cuius manus mox eſt arefacta,nec ualuit eam ad ſe denuo reuocare,ſed habuit eam marcidam & ſolutam.Ruptumq; eſt repente ſacrarium:& ſicut propheta prædixerat,cuncta diffuſa ſunt.Cumq; uideret rex ueracem hominẽ, & præſcientiam diuinam habere cognoſceret,rogauit,ut ſupplicaret deo,quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum, & manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat, prophetamq; rogabat obnixe,ut eius conuiuijs intereſſet.Iadon uero dixit,non ſe pati,ut ingrederetur ad eum,nec panẽ aut aquam in ea ciuitate guſtaret:hoc ſibi præ-

De peccato Hieroboam quo receſſit à deo faciens aureas uitulas

Verba Hieroboã abducentis populũ in idololatriam

3.Reg.13

Iadon prophe ta increpat Hieroboam

ceptum

ceptum à deo dicens,ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret.Huius igitur abſtinentiam rex miratus,erat in timore poſitus: & permutationem rerum ex his quæ dicta fuerant,non proſperam ſibimet imminere credebat.

Quomodo Iadon quod pſeudoprophetæ auſcultauerat,à leone necatus eſt: & ſepultus à propheta malígno qui Hieroboam omnem dei timorem exemit. Cap. IX

ERat autẽ quidam in ciuitate ſenior,malignus homo, falſuſq; propheta,quem Hieroboam magnis ſtudijs honorabat: cum eo dicente quæ illi grata forent, crebro deciperetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam,qui de Hieroſolymis uenerat, & de ſignis effectis,& quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat reſtituta, metuens ne peregrinus melior eſſet apud regem & potiori honore frueretur, præcepit filijs,ut ei repente ſtratum ad iter aſinũ præpararent.Quibus præceptum feſtinanter implentibus,aſcendens proſecutus eſt prophetam: & inueniens eũ ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem,ſalutauit primum,deinde obiurgauit, cur apud eũ non intraſſet,& eius eſſet hoſpitalitate participatus.Quo dicente,ſe à deo prohibitum,ut apud quenquam in illa ciuitate guſtaret:non,inquit,prohibuit diuinitas,ut meam menſulam deuitares.Nam & ego propheta ſum, & in ea tecum religione communis:& adſum nunc miſſus à deo,quatenus te comeſurum ad me deducam.Ille uero credens mentienti,reuerſus eſt.Quibus adhuc prandentibus,& pariter epulantibus,deus apparuit Iadon: eiuſq; mandata præuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere,& qualitatẽ pœnæ continuo declarauit:leonem ei occurſurum in itinere,quo dilaceraretur:& quod ſepultura patria priuaretur, edixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina,ut Hieroboam nequaquàm uerba Iadon metueret,quaſi fallacis & ita defuncti.Remeante ſiquidẽ Iadon rurſus in Hieroſolymam, occurrit ei leo,& deijciens eum de aſino peremit:& aſino quidẽ in nullo nocuit, ſed cum eo ſedẽs,& illũ & corpus propheţ magna tuitione ſeruauit:donec aliqui iter agentium uidentes hoc,uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent.Qui miſſis filijs, eius corpus deuexit in ciuitatem, & ſplendida pompa eius celebrauit exequias,præcipiens filijs ſuis,ut ipſum mortuum cum eo ſepelirent,dicens: quod omnia quidem uera eſſent, quæcunque ille prophetaſſet aduerſus ipſam urbem & altare, & ſacerdotes,necnon & contra falſos prophetas: & quia ipſe non pateretur iniuriam poſt propriam mortem, ſi cũ eo ſepultus eſſet, oſſibus eius copulatus, qui propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci.Sepeliens ergo prophetam, & filijs iſta præcipiens,cũ eſſet malignus & impius,acceſſit ad Hieroboam,eiq; dixit:Quare turbatus es uerbis fatui uiri?Cumq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret,ſanctum uere & prophetam egregium eum uocans, cœpit deſtruere eius opinionem:& ueriſimilibus utens,rerum geſtarum creditam conabatur imminuere ueritatem. Nitebatur enim ei ſuadere, quia pro labore portandi multa ſacrificia, eius manus obſtupuiſſet: & deinde cum requieuiſſet, ad naturam propriam denuo remeaſſet.Altare autem cum prius fuiſſet uacuum,ſuſceptis multis hoſtijs & ingentibus,propter onus impoſitorum fuiſſe diſruptum,& cecidiſſe dicebat:ſignificauitq; ſimul ita mortem eius:& quia ſigna hęc prædixerat,eo fuiſſet à leone diſcerptus:& nihil eſſe quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: eiuſq; mentem penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter

3. Reg. 13 *De falſo propheta & malígno ſeducente Iadon*

inſiluit,ut nihil aliud quotidie quæreret,q̄ ut aliquid noui ſuper ea quę iam perpetrauerat ſcelera,cumularet. Igitur de Hieroboam in preſenti hęc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam tranſgreſſione & pœna. Cap. X

2.Paral.11.12 FIlius autē Salomonis Roboam, qui ſicut prædiximus, ſuper duas regnauit tribus,ædificauit munitiſſimas ciuitates & magnas:Bethlehem,& Itham,& Thecos,& Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam,& Mariſſam, & Ziphan, & Aduram,& Lachis,& Zethuram,& Helum,& Hebron.Has quidem in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Beniamin, muriſq̄ circundans, cuſtodes inſtituit uniuerſis,& principes: multumq̄ frumentū; & uinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria, largiſſima ubertate recondidit:inſuper etiam & ſcuta,& iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraelitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymam, pariter & Leuitæ, & quicunque alij de populo erant boni uel iuſti, relinquentes proprias ciuitates,ut culturam dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam: & auxerunt imperium Roboam per tres annos.Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorem, & tres ex ea filios ſuſcepiſſet,poſt eam quoq̄ duxit nomine Maachan,natam de Thamar filia Abſalom, quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata: de qua natus eſt ei filius maſculus, quē Abiam appellauit:habuitq̄ filios ex alijs coniugibus, ſed ſuper omnes potius diligebat Maacham. Habuit autē lege ſibi coniunctas uxores decem & octo,concubinas uero triginta.Et filij quidem ei nati ſunt decem & octo,filiæ uero ſexaginta.Succeſſorem autem ſui regni conſtituit Abiam ex Maacha procreatū, cui & theſauros & munitiſſimas tradidit ciuitates.Reor enim quia ſæpius cauſa malorum & iniquitatis exiſtat hominibus magnitudo rerum,earumq̄ ad peiora conuerſio. Videns autem Roboam regnum ſuum his crementis augeri,ad impias & iniuſtas cōuerſus eſt actiones: & ſprcuit dei religionē, ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem.Cum moribus nanq̄ principum corrumpitur conuerſatio ſubiectorum: & cum uiderint illorum luxurias, ſuæ caſtitatis merita reſpuentes, quaſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras.Non enim opera principū approbare uidentur,niſi etiam ſimiliter hæc agantur.Hoc igitur accidebat ſubiectis Roboam. Nam cū ille ageret impie & inique,ſtudebant & illi nō eſſe iuſti,ne rex uideretur offendi. Qua-

3.Reg.14 propter uindicem ſuper Hebræos miſit deus regem Aegyptiorum nomine Suſſachum: de quo narrans Herodotus, actus eius poſtremo adiunxit. Is enim Suſſachus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu caſtrametatus eſt contra Hieruſalem:Sequebantur enim illum currus mille & ducenti,equitū uero ſexaginta milia, & quadraginta milia peditum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes.Inuadens itaq̄ Hebræorum regionem,munitiſſimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit, & nouiſſimum armatus ad Hieroſolymam uenit,ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Suſſachi tenebatur incluſus:de umq̄ rogabant,ut eis uictoriam ſalutemq̄ conferret. Quos tamen non exaudiuit deus,nec eis pugnaturis uictoriæ ſpem promiſit. Propheta enim Semeias ait, deū eſſe interminatum eos ſe relicturum,ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam: Hæc audientes animo ſunt ſoluti:& dum nullam uiderent in ſe ſalutem confitebantur omnes quod eos deus iuſte deſpexerit, cum ipſi circa eum impie crudelitérque geſſiſſent,& eius legitima confudiſſent. Quos uidens deus ita deiectos,& ad pœnæ

Vrbes à Roboā ædificatæ

tentiam

tentiam fuiſſe deductos,non ſe perditurum eos prophetæ dixit,ſed Aegyptijs tantum fore ſubdendos, ut agnoſcerent utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius, an certe deo. Capiens ergo Suſſachus non lege bellica ciuitatem,ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem,ingreſſus fœdera non ſeruauit, ſed & templum expoliauit, & theſauros dominicos & regios exhauſit, auri & argenti multa milia,& innumerabilia ſecum deuehens ornamenta,& nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit autem & aureas lanceas, & ſcuta quæ rex fecerat Salòmon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit, quas Dauid ſumptas à rege Sophenę deo dicauerat. Quod cum idem Suſſach feciſſet,ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnaſeus, qui ſolummodo circa regis nomen erra-uit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit,& Palæſtinam Syriam ſubiugauit,capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes:unde palàm eſt,quia noſtram gentem ſubditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & ſtatuas eorum,qui ſine prælio ſe tradiderunt,reliquerit:& mulierum genitalia in eis cælauerit. Roboam etenim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit autem & Aethiopas ab Aegyptijs didiciſſe genitalium circunciſionem. Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatentur hoc ſe ab Aegyptijs didiciſſe:& palàm eſt,quomodo nulli alij circundebantur Syrorũ in Palęſtina habitantiũ præter noſtros. Sed de his ſentiat quiſq; ut uoluerit. Igitur diſcedente Suſſacho, Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis ærea eiuſdem numeri fecit:& cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit:& qui cũ ſplendido principatu & claritate rerum debuerat imperare, ſub multo ſilentio & timore regnauit:fuit autẽ Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus eſt autem cum uixiſſet annis quinquaginta & ſeptem,in quibus regnauit annis decem & ſeptem,uir ſuperbus & fatuus:& qui nolẽs paternis amicis credere,perdiderat principatum: ſepultus eſt autem in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſſit in regnum filius eius Abias:cum Hieroboam octauum & decimũ annum iam haberet in regno. Et hæc quidem huiuſmodi fine ſunt conſumpta.

Templum ſpoliatur

Herodotus

De circunciſione uariarũ gentium

De morte filij Hieroboam & quomodo uictus ab Abia rege Iuda. Cap. XI

COnſequens eſt nunc,ut de Hieroboam dicamus, quemadmodum & ipſe fuerit conuerſatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras, & ſacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates,ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate,cum filius eius nomine Abiam ægrotaret,dixit uxori ſuę ut mutata ueſte priuatum ſchema ſuſcipiens,iret ad Achiam prophetam,aſſerens eum uirum eſſe mirabilem, & futura prædicere, qui etiam de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret, ſi puer languorem poſſet euadere. Quæ mutata ueſte,ſicut maritus ei præcepit,uenit in ciuitatem Silò,ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingreſſura, cum eſſet iam prophetæ uiſus ſenectute grauatus, apparuit ei deus, utrunq; denuncians, & quia Hieroboam regis ueniſſet ad eum uxor,& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum ueniente,ueluti priuata ſimul & peregrina,ille clamauit: Ingredere uxor Hieroboam,quid te cælas? Deũ latere nõ potes,qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit,& imperauit quæ tibi dicam. Reuertens igitur ad maritum, dic ei hæc præcepiſſe deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil exiſtente conſtitui regem: & ſcindens regnum à genere Dauid,tibi contradidi: tuq; horum

3. Reg. 14

non recordatus, meamq; religionem deserens, fusilesq; deos efficiens, illos potius honorasti: deijciam te denuo, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoracitati uolatiliumq; dabo: & quidem à me suscitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem isto supplicio etiam populus, & copiosa hac terra priuabitur, & trans Euphratē ulterius dispergetur: quoniam cuncti regis impietates secuti, deos ab eo factos adorauerūt, & meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito festina renunciare: filium uero tuum inuenies esse defunctum. Te nanq; ingrediente ciuitatem, spiritum mox amittet, sepelieturq; planctu populi cōmuniter honoratus. Hic nanq; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse perhibetur. Hæc nanq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, festinabat iter lugens & ingemiscens, filium utiq; quem in spe dereliquerat, uiuum ulterius non uisura, quem continuo mortuum esse crediderat. Quæ dum uenisset in ciuitatem, filium quidem sicut propheta dixit, inuenit extinctū, regi uero cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horū cogitans, multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est: despiciebat enim illum propter ętatem. Qui dum Hieroboam inuasionē audisset, ob stupefactus est: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis spe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amorræorum: & castra circunfigens, bello necessaria præparabat. Erat enim eius exercitus sexaginta milia uirorum. Hieroboam uero manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroq; ad opus bellicum, & certamina cōmittenda esset iam in acie cōstitutus, instans in loco excelsiore rex Abias manu silentium imperauit, & Hieroboam petijt ut cum quiete prius audiret, factoq; silentio cœpit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quod deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso concesserit: miror autem quomodo recedentes à meo patre, seruo Hieroboam indecenter adhæseritis, & cum eo nunc pugnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti sunt, aduenistis, ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboam iniuste detinuit, quod non reor maiori eum tempore possessurum: quia deo pœnas etiam de præterito nunc soluens, ab iniquitatibus & iniurijs cessabit, quas ei hactenus inferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare coegit: qui nullam à meo patre passi contumeliam, sed tantū quia non in cœtu quæ uobis placerent locutus est malignis hominibus credens, illum quidem ut putatis ira faciente reliquistis: quod autem uerius est, à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum potius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus, uiri iuuenculi & contentionis ignari: sed etiam si ad aliquam difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperientiamq; perductus, propter Salomonem patrem, illiusq; beneficia uobis sæpe collata: quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum, pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis, neq; tunc neq; modo, sed uenitis super nos tantus exercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis, quæ uestræ sunt impietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præbuit, quæ castra nostra transcendit? Sed nulla uirtus illic est, ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniuste? solummodo enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ cōsistit immota, quæ scilicet apud nos est, seruantes à principio leges, & proprium deum uenerantes: quem nō manus de

Abimen filius moritur

putrescibili

putreſcibili ſylua fecerunt,nec excogitatio mali regis populi ſeductione conſtruxit, ſed cuius eſt opus principium finisq; cunctorum. Vnde ſuadeo nunc uobis,ut pœnitentiam præteritorũ habeatis,& meliora cogitantes dimicare ceſſetis, paternasq; leges recolatis,& quicquid ad magnitudinẽ uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias eſt locutus ad populum. Adhuc aũt eo loquente,quoſdam militũ Hieroboam latenter immiſit,ut Abiam ex aliquibus partibus circundaret:quas exercitus non uideret. Qui cum inter hoſtes apparuiſſent,exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortabat eos, utq; in domino ſpem haberent, poſcebat. Tunc illi pariter inuocantes dei ſolatium,ſacerdotalibus tubis cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorum quidem audaciam ac iuuentutem diſſoluit deus,exercitum autem Abiæ fecit excelſiorem. Nam quanta in nullo bello refertur cædes fuiſſe cõmiſſa, neq; Græcorum, neq; Barbarorum:tantos interimentes de exercitu Hieroboam,mirabilem & famoſiſſimam perceperũt deo conferente uictoriam. quinquaginta enim milia hoſtium bello proſtrata ſunt, eorumq; munitiſſimas ciuitates diripuerunt:inſuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerũt. Hieroboam itaq; hac perditione fatigatus,nequaquã uires habuit, quantocunq; tempore poſt hæc Abias uixit. Qui tamen poſt hanc uictoriã paruo tempore ſuperuiuens,obijt cum regnaſſet annis tribus. Et ſepultus eſt in Hieroſolymis,in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & uiginti, filias autem decem & ſex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic ſucceſſit in regno filius eius Aſa, cuius iuuenculi mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Iſraelitarum pace potita eſt annis decem. Hoc ergo modo Abiæ filij Roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt ergo Hieroboam,rex decem tribuũ,cum uiginti duos annos tenuiſſet imperium:ſucceſſitq; ei filius Nadab,ſecundo iam anno imperij regis Aſa tranſacto: Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus, patris impietati malitiæq; cõcordans. In his autẽ duobus annis caſtrametatus eſt contra Gabathon ciuitatem Palæſtinorũ. Cumq; eam foret obſeſſione capturus,dolum paſſus à quodam amico nomine Baaſa Meheli filio,mortuus eſt. Qui poſt eius obitũ potitus imperio,omne genus Hieroboam interemit:& euenit, ut ſecundũ prophetiam dei,alij quidẽ cognatorũ Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canib. atq; cõſumerentur,alij uero in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atq; iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

Abia mortuo ſuccedit Aſa

De uictorijs Aſa & Baaſa regum Iuda & Iſrael Cap. XII

REx autem Hieroſolymorũ Aſa, dum moribus eſſet egregius,& ſemper ad diuina reſpiceret:nihilq; gereret neq; cogitaret, quod non eſſet pietati conueniens,aut ad legum cuſtodiam pertineret,ſuum compoſuit regnum,abſcindens cunctam ab eo nequitiam,& ab omni macula emundans. Habuit autem exercitũ electorum uirorum, arma ferentium, ſcuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia:de Beniamin autem ſcuta arcusq; portantium, ducentaquinquaginta milia. Cumq; iam decem regnaſſet annis, caſtra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopiæ, ducens pedeſtriũ quidem nonaginta milia,equeſtrium uero decem milia,& currus trecentos. Qui dum uſq; ad ciuitatẽ Mariſſam quæ eſt in tribu Iuda,cum exercitu ſuo ueniſſet,occurrit ei Aſa: & caſtris cõtra eum poſitis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate, cum uidiſſet Aethiopum multitudinem, poſcebat à deo cum clamore magno uictoriam, & ut

tam

tam multa milia hoſtiũ ipſe perimeret. Neq; enim & in alio confidendum eſſe dice
bat, quàm in eo qui poſſet etiam paucos multorũ potiores oſtendere, & facere infir
Victoria Aſa de Aethiopibus mos fortiſſimis prævalere. Hæc orante Aſa, ſignum uictoriæ deus oſtendit: & cum
gaudio diuinæq; uirtutis auxilio bello congreſſus, multos Aethiopum perculit, &
conuerſos in fugam perſecutus eſt uſque ad Geraritidem regionem. Relinquentes
autem hoſtium occiſionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperant, eo
rumq; ad caſtra protinus acceſſerunt: ita ut tollerent multum aurum, multumq; ni
mis argentum, prædamq; deueherent ualde mirabilem & camelos & ſubiugalia, &
2. Paral. 15 pecudum greges innumeros. Aſa autem & eius exercitus ſumpta huiuſmodi à deo
uictoria atq; præda, in Hieroſolymam remeauit. Quibus uenientibus occurrit in
Prophetia Azariæ uia Azarias nomine propheta: & præcipiens, ut paululum à greſſu itineris ſuſtine
rent, cœpit ad eos dicere, quod illa uictoria fuiſſet eis à deo cõceſſa, eo quod iuſtos
ſe ſanctósque ſeruaſſent, & omnia dei uoluntate feciſſent. Quos in eius mandatis
permanentes dixit ſemper hoſtibus prævalere, & habituros diuina uirtute felicita
tem & proſperitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futu
rumq; tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neq; ſacer
dos qui iuſte aliquid reſponderet: ob quã rem ita & ciuitates ſubuertendas, & gen
tem in omni terra diſſeminandam, & uitam miſerabilẽ & inopem habituros. Sua
ſit quoq; eis ut dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotio
ne recederent. Hæc audiens rex & populus, gauiſi ſunt: multumq; ſtudium & om
nes in cõmune, & ſinguli circa iuſtitiam exhibebant: miſitq; rex in omnem prouin
3. Reg. 15 ciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; ſeruarentur. Sic igitur Aſa regis dua
rum tribuum actio gerebatur. Reuertar autem ad regem Baaſan, qui Iſraelitico po
pulo præſidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principa
tum. Is enim in Therſa ciuitate degens, & habitaculum ibi cõſtituens, regnauit qui
dem annis uigintiquatuor: ſed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filium
Gimon pro pheta mitti tur ad Baaſan eius, & populũ multis malis afflixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gi
mon prophetam, prædixit & ſe & omne genus eius exterminaturũ, & eiſdem ma
lis quibus domum Hieroboam percuſſerat perditurum: quia rex ab eo conſtitu
tus, beneficium non repenſauit, ut iuſte & pie populo præſideret: quæ primitus ip
ſis prodeſſent, deinceps deo gratiſſima forent: ſed magis imitatus eſt peſſimũ Hie
roboam: cuius dum periſſet anima, uiueret tamen eius in iſto malignitas: dicebatq;
ſupplicium malorum illius hunc habiturum, qui ei ſimilis extitiſſe uidebatur. Baaſa
autem quamuis per prophetam audiſſet futuram ſibi ſuoq; generi pro commiſſis
ſcelerbus ultionem, tamẽ de reliquo non quieuit, neq; reſpexit, quia male agendo
deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur:
ſed tanquam illi quibus præmium proponitur laborare non ceſſant, donec ad pro
poſita dona perueniant: ſic & Baaſa propheta prædicente ſibi futura, tanquam ſi
ad magna dona concurreret, in perniciem ſui generis, & totius domus interitum,
peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ, in his agebatur ma
lis. Nouiſſime uero exercitu ſumpto, obſidebat Ramath non ignobilem ciuitatem,
quæ quadraginta ſtadijs ab Hieroſolymis aberat: eamq; capiens, cogitauit ut in ea
exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Aſa regis inuaderet.
Metuens etiam Aſa conamen hoſtis, cogitans quia poſſit exercitus qui Ramatha
ceperat, eius uiolare prouinciam, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, ſimul &

aurum

aurum & argentum,petens ab eo ſolatium,& commemorans quia amicitiam anti/quitus habuiſſent.Ille uero & pecuniarum opulentiam grate ſuſcepit,& ſolatia prę buit,ſoluens amicitiam quam habuerat cum Baaſa: miſitq; ad ciuitates quæ Baaſa uidebantur imperio ſubiacere, ut eas affligerent. Qui alias quidem incenderunt, alias depopulati ſunt,id eſt,Elon & Dan & Iabellan: & alias multas. Hæc audiens rex Iſraelitarum, ædificare quidem Ramathan atque munire ceſſauit. Enimuero cum ſtudio feſtinauit,ut proprijs ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu ædificio/rum quæ Baaſa congregauerat,conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates,qua rum altera Gabaa, altera uero Maſpha uocabatur. Et poſt hæc non habuit iam Baaſa tempus pugnandi aduerſus Aſa. Peremptus eſt enim à Creone, & ſepultus eſt quidem in ciuitate Therſa:cui ſucceſſit filius Helan. Hic aũt cum regnaſſet duo/bus annis defunctus eſt, quem occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij prin/ceps.Nam dum epularetur apud diſpenſatorem ſuum nomine Oſa,ſuaſit quibuſ/dam equitibus ut ſubito diſcurrentes, eum armigeris & principibus deſolatum re/perientes,occiderent.Illi nanq; cuncti circa obſeſſionem Gabathenę ciuitatis in Pa læſtina poſitæ,occupati uidebantur. Perimens itaq; Helan regem princeps equo/rum Zamarias, ipſe regnauit,& omne Baaſan genus ſecundum prophetiam Gi/mon interemit. Eodem nanque modo eius domus propter impietatem radicitus eſt euulſa,ſicut genus Hieroboam perijſſe deſcripſimus. Exercitus autem qui Ga/bathon obſidebat,audiens quod de rege contigerat, & quod Zamarias occidiſſet eum & inuaſiſſet imperium, & ipſi principem ſuum Amarin conſtituerunt regem. Qui à Gabathena urbe mouens exercitum,uenit in Therſa: & accedens ad ciuita/tem,manu bellica eam cepit.Zamarias autem uidens ciuitatem fuiſſe detentam,fu git ad locum aulæ regiæ ſecretiorem, & ſuccendens eam ſemetipſum pariter cõcre/mauit, cum regnaſſet diebus ſeptem. Mox itaque Iſraelitarum diuiſus eſt popu/lus,& alij quidem Thaman regnare uolebant,alij autem Amarin. Cumq; uiciſſet pars Amarin,interemptus eſt Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Tri/geſimo autem anno regis Aſa, Amarin ſuſcepit imperium, & tenuit annis duode/cim. Quorum ſex quidem annos in Therſa egit, reliquos autem in ciuitate quæ Mareon appellatur,à Græcis uero Samaria.Hic autem appellauit eam Samareon *Samaria unde dicta* à Samaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem conſtituerat. In nullo autem differebat priorum regum,niſi quod peior erat.Omnes enim quæ rebant modum,quatenus ſuis impietatibus quotidie populum facerent à deo rece/dere:& propterea diſcerpſit eos,& nullum permiſit ex eorum genere ſupereſſe. Et is ergo defunctus eſt in Samaria, ſucceſſitq; ei filius ſuus Achab. Ex his enim co/gnoſcitur,quantam prouidentiam humanarũ rerum probatur habere diuinitas:& quomodo bonos quidem diligit, malos autẽ abhorret & à radice diſperdit. Iſrae/litarum denicq; reges, propter ſuam iniquitatem & iniuſtitiam, alter ſuper alterum irruentes,multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum eſt. Aſa autem rex Hieroſolymorũ,qui duabus tribubus præſidebat: & propter pietatem atque iuſtitiam,ad longam felicemq; perductus eſt ſenectutem: & cum regnaſſet quadraginta uno annis,bona morte defunctus eſt.Quo moriente,ſucceſſit ei filius ſuus Ioſaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatorem proaui ſui Dauid,pietate atq; fortitudine cuncti ipſis operibus crediderunt. Sed de hoc rege non eſt modo referendi neceſſitas.

De Achab

De Achab & Iezabel & de Heliæ geſtis & Abdiæ. Cap. XIII

IGitur Achab Iſraelitarum rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum annis uiginti & menſibus duobus: nihil amplius innouans, quàm priſci fecerant reges, niſi quod mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriam uiuaciter imitatus, & præcipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is nanq; uitulas ab illo cõſtructas adorauit, & ſuper hæc alia potiora molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis acerrima, ſimul & audax, quæ ad tantam uenit luxuriam atq; ueſaniam, ut etiam templũ deo Tyri quem Baal appellabant, ædificaret, & plantaret omniũ arborũ lucos. Conſtituit autem & ſacerdotes falſosq; prophetas, huic deo miniſtraturos. Sed & ipſe rex multos huiuſmodi circa ſe fouebat, ſtultitia atq; nequitia omnes priores ſuos excellens.

3. Reg. 17 Quidã igitur propheta ſummi dei de ciuitate Thesbon Galaaditidis regionis, ueniens ad Achab, dixit ei: Quia prędiceret deus, neq; imbrem, neq; rorem illis annis in ea prouincia ſe miſſurũ, niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cum iuraſſet, acceſſit ad partes auſtrales, & habitauit circa torrentem quendam, unde poculi habebat auxilium: nam corui cibum ei quotidie deferebant. Cumq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quę ciuitas in harũ medio conſtituta eſt. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri uiduæ, ut cibum ei præberet. Et cum nõ procul eſſet à porta, uidit mulierem uiduam ſibimet colligentem ligna. Cui cum deus ſignificaſſet, hanc eſſe quæ ei cibum miniſtratura eſſet, accedens ſalutauit eam, & ad bibendũ aquam ſibi tribui poſtulauit. Quæ cum præcederet, denuo uocans eam, etiam panem ſibi poſcit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus habere, niſi modicum farinæ & paululũ olei: & propterea perrexiſſe ad colligenda ligna, ut conſperſa farina ſibi quoq; ſuoq; filio panes faceret: cum aliud nihil ſupereſſet, niſi ut fame morerentur, ait propheta: Confidens perge, & in ſpe meliori conſiſte, & faciens primitus mihi pabulum defer. Prædico nanq; quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; uas olei, donec dei gratia imbrem fundat in terras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea, quæ dixerat fecit. Et ipſa habuit pabulum, & filio miniſtrauit pariter & prophetæ: nihilq; horum defuit eis, donec ſiccitas deficeret. Meminit etiam ſiccitatis huius & Menander in geſtis Ithobali Tyriorum regis, ita dicens: Et ſiccitas ſuper eos facta eſt à menſe hyperueretæo uſque ad alium annum hyperueretæi. Qui dum deo ſupplicaret, multa flumina ſunt emiſſa. Is nanq; ciuitatem Bothrũ ædificauit in Phœnice & Auzoni blipſa. Et hæc quidem ait, ſub Achab factam ſignificans ſiccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionẽ, regnauit in Tyro. Mulier itaq;, quam paulo ante prædiximus pabulũ prophetæ præbuiſſe, cũ cecidiſſet eius filius in languorẽ, ita ut animam dimitteret, & mortuus appareret, deflens & manib. ſemetipſam ualde diſcerpens, uoceſq; quas dictabat luctus emittens, accuſabat apud ſe factam prophetæ præſentiã, quaſi ipſe peccata eius argueret, & ideo puer fuiſſet extinctus. Ille uero eam æquo animo eſſe p̃cipiens, & ſibi filiũ cõtradi dicẽs, uiuũ ſe eũ reſtituere promiſit. Qua tradente, portãs eũ ad locũ in quo ipſe degebat, & in lectulo collocans, clamabat ad dominũ dicẽs, quia nõ fuiſſet mulieri bene repenſatũ quę illũ ſuſceperat & nutrierat, cũ eius filius fuiſſet ablatus, rogabatq;, ut denuo animã puer reciperet, eiq; uiuendi copia præberet. Cumq; deus & matris habuiſſet miſericordiam, & uellet

Corui paſcunt Heliam

Menander hiſtoriograph.

uellet precibus prophetæ rogantis annuere,ne uideretur ad eam pro læsione uenís/
se,continuo contra omnem opinionem reuixit puer. Illa uero gratias prophetæ re/
ferens,tunc aperte se cognouisse dicebat,quia loqueretur ei uere diuinitas. Transa/
cto siquidem paruo tempore,uoluntate dei pergebat ad regem Achab,futurum e/
nunciaturus imbrem. Aerumna enim & necessariorum inopia prouinciam nimis in
uaserat:ita ut non solum homines propter siccitatem, sed etiam cætera animalia fa/
mes afficeret. Rex igitur euocans quendam Abdiam, qui erat super iumenta eius,
dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus pascua animalibus
inueniret. Qui dum missiset in cunctum orbem terrarum,ad quærendum prophe/
tam Heliam,nec inuenisset,præcepit ut eum etiam ipse requireret. Quod dum fieri
placuisset,& rex & Abdias per singula itinera perrexerunt. Contigerat itaq; tempo 3.Reg.18
re quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iste in speluncis
absconderet,eosq; solummodo pane & aqua nutriret. Cum igitur Abdias recessis/
set à rege,propheta ei Helias occurrit. A quo requisito quis esset,& agnoscens esse
prophetam,protinus adorauit. Cui propheta:perge,inquit,ad regem,& dic ei quo
niam adsum. Cui ille respõdit:Quid mali passus es à me,ut illuc me mittas, ubi pos/
sim indubitanter occidi. An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non di/
rexerit,ut te repertum ad casum necis adducat. Præcauebat enim,ne dum regi nun
ciaret,illo alibi discedente mentiri uideretur, mortiq; succumberet:cõmemorabatq;
ei quemadmodũ cum Iezabel prophetas occideret,centum ipse absconsos,& mul/
tos alios in spelæo liberasset. Cui propheta:nihil metuens,ait,ad regem festinus ac/
cede: præbuitq; ei iurisiurandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipse
quoq; ueniret. Cumq; regi nunciasset, quia uidisset Heliam, mox occurrit Achab: *Rex Achab Heliæ occurrit*
requirens cum iracundia, si ipse esset qui in populo Hebræorum autor inopiæ exi/
steret. Tunc propheta in nullo formidans ait,eum potius mala omnia perpetrasse,
eiusq; genus in illam prouinciam deos alienos introduxisse: & deum qui solus est
reliquisse. Sed nunc,inquit,omnem populum ad montem Carmelum præcipe con
gregari,nec non prophetas tuos pariter & sacerdotes,quotcunq; sunt numero,pro
phetasq; lucorum quasi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictum montem
Achab uocante uenissent,stans in medio eorum Helias ait: Quousq; diuisam men
tem & uoluntatem habentes,in hac cõuersatione persistitis? Si quidem putatis no/
stræ prouinciæ deum uerum & solum,eum sequimini,eiusq; mandata seruate:si ue
ro hæc non existimatis,sed peregrinis creditis, illisq; exhibendã etiam putatis esse *Helias probat*
culturam, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia responderet,pe/ *suum deum ex*
tijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, & sui,cuius solus *perimento*
ipse propheta remansérat,cum illorum essent numero quadringenti,ut sumeret bo
uem,& eum occisum super altare poneret,nequaquam igne suppositõ:similiter au/
tem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hostias concremarẽt:
hoc,inquit,facto cognoscetis ueram dei prẽualere naturam. Quod dum placuisset,
ait Helias,ut eligentes bouem illi primitus occiderẽt,& deos suos inuocarent. Quo/
rum dum non audiretur oratio,deridens Helias, magna eos uoce ad deos suos cla
mare monebat,quia aut profecti aliquo fuissent, aut forte dormirent. Illis autem à
matutino usq; ad mediam diem hoc facientibus, & semetipsos more patrio cultris
& gladijs incidentibus & nihil agentibus, cum ipse esset iam hostias oblaturus, il/
los quidẽ abire præcepit: populũ uero in proximo iussit accedere,ut uiderent & cu/

ſtodirent eum,ne ignem lignis latenter immitteret. Cumq; populus acceſſiſſet, ſumens duodecim lapides, ſecundum tribus Hebraici populi,conſtituit ex eis altare: & circa id foueam fecit ualde profundam,& impoſuit ligna ſuper altare,& in his ſuperpoſuit hoſtias: præcepitq; ut quatuor hydriæ de fonte completæ funderentur ſuper altare, donec fouea illa quæ aquam ſparſam ex altari ſuſcipiebat, impleta manaret.Quo facto cœpit orare deum,& clamare,ut errãti populo multo iam tempore,ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cumq; dixiſſet hæc, repente ignis de cœlo uidente populo cecidit ſuper aram,& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiã aqua ipſa concremaretur, & locus ad cineres uſq; perduceretur, qui hactenus ita perdurat.Hoc uidentes Iſraelitę,ceciderunt in terram,& adorauerunt unum deum, maximum,ſolum,uerumq; proclamantes: alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc comprehendentes prophetas ſuos,cunctos Helia præcipiente peremerunt.Dixitq; propheta regi:Perge ad conuiuium tuum,nihil de cętero cogitans: poſt paululum namq; à deo imbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur Achab poſt hæc uerba diſceſſit.Helias autem in culmen Carmeli montis aſcendens, poſitis in terra genibus,eiſq; cõiungens caput orauit. Quo facto,iuſſit ut eius miniſter pergens in quendam ſcopulum,ad mare reſpiceret, & ſi alicunde nubem ſuſcitari uideret, ipſi diceret. Tunc etenim erat aer ualde puriſſimus, & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſæpius,nihilq; uidere ſe dicente,dum ſepties hoc feciſſet,ait ſe uidere aerem aliquo modo,nõ tamen amplius quàm unius hominis ueſtigio,nigreſcentem. Quod dum audiſſet Helias, miſit ad Achab iubens,ut ad ciuitatem citius abiret,antequam imber irrumperet.Qui mox in urbem Iezrael feſtinus aduenit. Tũc repente ſiquidem aere obducto caligine, & nubibus adoperto, ſpiritus uehemens exortus, & uberrimus imber effuſus eſt. Propheta uero diuinitus inſpiratus, ante currum regis ad ciuitatem Iezrael uſq; perrexit.Audiens itaq; uxor Achab Iezabel ſigna quæ fuerant ab Helia celebrata, & quia prophetas ſuos occidiſſet, indignata miſit ad eum nuncios,& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturam, ſicut perdiderat ille eius prophetas.Tunc formidans Helias,fugit in ciuitatem nomine Berſabee:hæc eſt autem in ultimo ſortis Iudæ,in terra Idumæorũ:ubi relinquens ſuum miniſtrum,abſceſſit in eremum,& orauit ut moreretur: non enim ſe meliorem patribus eſſe dicens, ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret.Quo facto circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitaſſet, ſurgens inuenit cibum & aquam.Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem, uenit ad montem Sinai, ubi Moſes legem à deo dicitur accepiſſe:inueniensq; in eo ſpeluncam quandam,ingreſſus in eam commorabatur.Cumq; eum uox quædam ex incerto facta requireret, ut quid illic adeſſet, & cur reliquerit ciuitatem: ait, eo quod occidiſſet prophetas alienigenarum deorum, & populo comprobaſſet quia unus ſit deus, quem ab initio coluiſſent, ob hoc ad ſupplicium quæreretur à regis uxore.Rurſus autem audiens,ut ſub diuo procederet, & quid oporteret fieri altera die cognoſceret, ex ſpelunca digreſſus eſt: & facto ſubito terræmotu, ſplendorem fulgentis ignis inſpexit: factoq; ſilentio uox diuina nequaquam eum timere præcepit,quem nullus deterrere poſſet inimicus: iuſſitq; ut domum reuertens,ungeret populi regem Hieum, Namaſſi filium: in Damaſco uero Syriæ Aſahel: pro ſe autem prophetam conſtitueret Heliſæum de ciuitate Abela: ut totius impios populi perimeret,alios quidem Aſahel, alios autem Hieus. Hæc audiẽs Helias reuerſus eſt ad

Falſi prophetæ perimũtur iuſſu Heliæ

Helia orante imber uberrimus effuſus eſt

3.Reg.29

eſt ad regionem Hebræorum, & inueniens Heliſæum filium Saphat arantem, & cum eo quoſdã alios uſq; ad iuga duodecim, accedens proiecit ſuper eum pallium ſuum. Heliſæus autem cœpit cõtinuo prophetare, & relictis bobus ſecutus eſt eum: rogans ut ei permitteret, quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubente ut ita faceret, ualedicens eis, ſecutus eſt: & fuit Heliæ cuncto tempore eius uitæ diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat. *Heliſæus prophetã efficitur*

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bellis in Syros, cum geſtis Ioſaphat & uerbis Micheæ prophetæ. Caput XIII

QVidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro uicinus, rogante rege, ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret, quatenus eo cõiuncto poſſeſſionem faceret meliorem: quod ſi nollet pecunias accipere, ex eius agris quẽ uellet eligeret: ait, hoc ſe facere nolle, ſed paternam ſortem malle poſſidere: contriſtatusq; rex, quia alienum prædium non poſſet accipere, neq; lauacris uſus eſt, neq; cibis. Iezabel autem uxore ſua requirente cur ita contriſtaretur, cum neq; balneas, neq; prandium appeteret, neq; cœnam: narrauit ei Naboth ſuperbiã: & quia dum ipſe manſuetis ſermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuiſſet, non impetrando quæ popoſcerat, pertuliſſet iniuriam. Illa uero rogabat, ut à puſillanimitate triſticiaq; recederet, & ſuo corpori ſolenniter prouideret, ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Iſraelitarum nomine Achab, iuſſit ut ieiunarent omnes: & habito conuentu Naboth facerent præſidere, cum utiq; inſignis eſſet genere: & inſtruerent tres quoſdam uiros audaces, qui contra eum teſtimonium dicerent, quaſi deo blaſphemaſſet & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio cõtra ſe perhibito quaſi deo blaſphemaſſet & regi, lapidatus & mortuus eſt. Audiens autem Iezabel, ad regem ingreſſa mox eſt, eiq; dixit ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; lætatus in his quæ acta ſunt, exiliens è lecto, pergebat uineam Naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus, miſit prophetã Heliam ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur: & quod occidens uerum dominum agri, ipſe illius hæreditatem poſſideret iniuſte. Cum ergo ueniſſet ad eum, dicente rege quid uellet, ait, quia peccato pollutũ eũ inueniſſet, in illo loco in quo Naboth mortuus canibus uidebatur fuiſſe deuoratus, eiusq; ſanguinẽ & uxoris ita fundendum, & omne genus eius eſſe periturum, eo quod huiuſmodi impietates effecerint, & contra leges patrias ciuẽ iniuſte peremerint. Contriſtatus aũt Achab, & pœnitentiam agens, ingreſſus eſt: & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat, non appetens penitus cibum, & peccata ſua confitens, & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem uiuente, eius generi differendum eſſe ſupplicium, ſed eius filij temporibus inferendũ. Et hæc quidem Helias cum regi dixiſſet, abſceſſit. His itaq; temporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damaſci, collecto prouinciæ totius exercitu, & ſolatijs trigintaduorũ regum habitantium trans Euphraten, contra Achab caſtrametatus eſt. Ille uero cum par non eſſet exercitu, ad dimicandum non præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includens, ipſe mãſit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortiſſimos, & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex uero Syriæ exercitu ſumpto uenit ad Samariam, & obſidens eam, præconẽ miſit ad Achab, petens ut eius legatos ſuſciperet, & quid uellet cognoſceret. Quod dũ rex Iſrael fieri permitteret, ueniẽtes *Naboth lapidatus* *Pœnitentia Achab* *Bellum Adadi Syrorũ regis contrà Achab*

legati rege mandante dixerunt diuitias & uxores & filios Achab Adado regi dan/
das:& ſi promitteret hæc ita facienda,ut tolleret horum quæcunq; uellet,caſtra ſol/
ueret,& ab obſeſſione ceſſaret.Achab autem legatis dixit,ut euntes ſuo dicerent re/
gi,quia & ipſe & omnis illius poſſeſſio eius foret.Hæc illis renunciantibus,miſit de/
nuo,altera die miſſurum ſe famulos,qui eius regalia perſcrutarentur, & amicorum
& cognatorum domos,& quicquid in eis optimum reperirent,auferrent:& quæ di
ſplicerent,ſola relinquerent.Achab itaq; ſecunda legatione Syrorũ regis uehemen
ter affectus,aduocata populi concione dixit,quia ipſe quidem paratus fuerit pro ſa
lute & pace cunctorum,& uxores ſuas,& filios,& omnem dare poſſeſſionẽ:& quia
hæc rex Syrorum prima legatione quæſiſſet: nunc autem,inquit,denuo miſſa lega
tione,petit perſcrutandas domos, ut quicquid in eis optimum inueniri poſſit,aufe/
rat:& occaſionem hanc machinatus oppugnat:& ſciens quia meis rebus nõ peper/
ciſſem,ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit, exhibebo. Populus autẽ
reſpondit,ei non obediendum, ſed magis contemnendum eſſe:& ad bellandum ſe
præparatos exiſtere.Legatis itaq; rex reſpondit,ut abeuntes dicerent regi,quia pri/
mę quidem petitioni paratus eſſet obedire:maneret autem pro ciuium ſecuritate ſo
licitus, nec ſecundam petitionem poſſet implere, dimiſitq; eos. Adadus autem au/
diens hæc, potius indignatus, tertiam legationem miſit ad Achab, interminando
atq; dicendo,quia altiorem terræ congeriem muris,de quibus ille præſumebat, eri/
geret:ſi ſingulos terræ pugillos de exercitu ſuo unuſquiſq; portaret: & his eum in/
terminationibus deterrebat.Achab autem reſpondente,quia non deberet gloriari,
qui armis eſſet accinctus,ſed qui bello ſuperior demõſtratus:legati uenientes,& re/
gem cum triginta duobus, qui in eius ſolatio uenerant, regibus inuenientes in epu/
lis,renunciauerunt ei reſponſum.At ille repente præcepit circundari ciuitatem,& ag
geres circa eam extolli,& nullo modo ab obſeſſione relinqui. Achab autem erat in
his geſtis cum omni populo in anguſtia cõſtitutus. Tunc tamen ſecurior factus eſt
& à formidine releuatus,cum ad eum quidam propheta ueniſſet, atq; dixiſſet,pro/
miſiſſe deum,ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente,per
quos hæc uictoria proueniret:per filios,inquit,principum,te ſcilicet eorum imperi/
tiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quaſi ducentos
triginta duos: & agnoſcens Syrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum, aperiens por/
tas,filios principum mox emiſit. Exploratoribus aũt renunciantibus Adado,quid
gereretur,deſtinauit qui eis occurrerent: præcipiens, ut ſiquidem ad prælium ueni/
rent,eos ad ſe ligatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent, idem efficerent. Achab au/
tem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs præparatum.Porrò filij prin
cipum congreſſi Syrorum cuſtodibus,multos eorum interemerunt,& alios uſq; ad
caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex Iſrael uincentes,etiam alium exercitum di/
Syri uin cuntur miſit exire.Qui repente in Syros irruentes,præualuerunt eis.Non enim Syri ſpera
bant, eos ſuper ſe ſic inopinabiliter uenturos. Quos propterea inuenientes nudos
& ebrios,ita perſecuti ſunt,ut illi etiã arma ſua relinquentes,fugerent, & uix in equo
rex potuiſſet euadere.Achab autem multos in itinere perſecutus interfecit Syros,&
eorũ caſtra diripuit:& inueniẽs in eis diuitias auri & argenti nõ paruas, & curruum
Adadi,& equorum,in ciuitatem denuo remeauit.Dicente uero propheta,ut præpa
raret exercitum, quia futuro anno denuo ſuper eum Syri reuerterẽtur,Achab in ci
uitate hæc agebat.Adadus autem cum quanto potuit exercitu,de prælio liberatus,

cum

cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodū cum Iſraelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum eſſe dicebant, quaſi dij eorum in locis tali/bus nō præualerent, & propterea tunc ab eis eſſent deuicti: ſed ſi in campo gererent bella, deuincerent. Super hoc autem dabant conſilia, ut reges quidem qui uenerant in ſolatium eius, ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitū prælijs retinens, ſatrapas ordinaret: & in loco occiſorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: & equos, currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene dicta rex Syrorum, diſponebat exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens, accedebat ſuper Hebræos: ueniensq; in ciuitatem Aphecam, in magno campo caſtra conſtituit. Achab autē occurrens cum ſua uirtute, è diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat enim quantū ad Syros paruus ual/de eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta, & uictoriā deum dare pro/miſit, ſuamq; uirtutem oſtendere: quia non ſolum in montibus, ſed etiam in campis exiſteret, quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant: ſeptima uero die diluculo procedentibus hoſtibus, aciemq; cōſtituen/tibus, ad pugnandum è diuerſo & Achab ſuum dirigit exercitum. Tunc congreſſus robuſtiſſima dimicatione commiſſa, hoſtes conuertit in fugam, & ad eorum interi/tum perſequens imminebat. Illi uero ſuis curribus impediti, ad inuicem ſunt extin/cti: paucique diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecam. Sed & ipſi ſunt mortui: mu/ris enim cadentibus ſuper eos, uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio autem cen/tum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibuſdam ſibi fi/deliſſimis ſeruulorum in ſubterraneo loco cælatus eſt. Cui dum dixiſſent ſerui, quia clementes eſſent & miſericordes Hebræi, & poſſent modo conſueto rogati ſalutem ei conferre, ſi adeuntes rogarent Achab, dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſac/cis, & reſtibus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab uenerunt, petentes eum ut Adadus rex mereretur ſalutem ab eo, qua gratia eius foret ſeruus. Ille uero dicens ſe libenter habere ſi uere uiueret, nec in bello defeciſſet: honorem quoq; ac deuotionē exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandum, quia nihil pateretur aduerſum, eduxerunt eum de lo/co in quo uidebatur eſſe cælatus: & ſedenti in curru obtulerunt Achab. Qui cum adoraſſet eum, dans ei Achab dexterā, eleuauit eum in curru, & oſculatus eſt eum: iuſſitq; eſſe ſecurum, dicens, ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adadus au/tem gratias egit, & nullo tempore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit: ſed etiam ciuitates Iſraelitarum, quas tulerant reges ante eum, ſe redditurum dixit, & Dama/ſcum: ut ita rex Hebræorū egrederetur ad ſuam, ſicut maiores eorum in Samariam. Celebratis itaq; fœderibus inter eos, ita Achab multis muneribus donatum Ada/dum, ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellum Adadi regis Syrorum, quod habuit aduerſus Achab & Iſraelitas, hoc modo terminatum eſt. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Iſraelitarum, petijt ut eum in capi/te pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente, prædixit ei, quia eo quod inobediens eſſet deo eiusq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini cōtigiſſet, propheta rurſus acceſſit ad alium, & ut idem faceret imperauit. Qui dum percuſſiſſet eum, & eius uerticem cruentaſſet, alligato capite acceſſit ad regem, dicēs ei: quia dum eſſet in exercitu conſtitutus, accepiſſet à quodam tribuno ſeruandum captiuum: ſibiq; ab eo dictum, ut ſi captiuus fugeret, ipſe moreretur: quo fugiente, is qui eum tradiderat, mortem ei minaretur inferre. Tunc reſpondēte Achab, mor/

Numeri ca. ſorum

3. Reg. 20

tem ei imminere iuſtiſſimam, ſoluens caput agnitus eſt Micheas eſſe propheta:
3.Reg.22 Hac enim parabola utebatur, propter ſermones quos erat ei dicturus. Ait namq;, quoniam cum deus ei cõceſſiſſet ut ſupplicium hoſtis euaderet, ipſe inimicum eius Adadum qui deum blaſphemauit dimiſiſſet, & propterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo perimi, populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi. Iratus uero Achab prophetæ, illum quidem clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus, ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hęc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad Hieroſolymorum regem Ioſaphat: is enim augens ſuum imperium, & exercitum in ciuitatibus & ſubiectorum prouinciam uniuerſam cõſtituens,

Ammonitarũ & Moabitarum contra Ioſaphat pugna atq; deuictio

non minores quàm auus eius, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; conſtituit. Habuit enim propitiam & cooperatricem ſibi diuinitatem, quum eſſet iuſtus & pius, & quid boni coram deo faceret, ſingulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu conſtituti, munera conferentes, ita ut diuitias haberet ampliſſimas, & gloriam ualde prædaram. Anno ſiquidem tertio regni ſui, conuocans prouinciæ ſuæ principes & ſacerdotes, iuſſit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum, docerent per ſingulas ciuitates leges Moſeos, atq; ut eas ſine præuaricatione ſeruarent, & circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt, ut nullus aliud amplecteretur potius, neq; diligeret, quàm leges ſeruare. Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat, cum quo etiam pacis fœdera celebrabant: eiq; Palæſtini ſolita tributa reddebant: & Arabes annis ſingulis miniſtrabant agnas trecentas ſexaginta & totidem hœdos: muniuitq; maximas ciuitates atq; fortiſſimas, & exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidem Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum principatum habebat Hedrous: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: de tribu uero Beniamin ſagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat, armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitiſſimas ciuitates. Is filio ſuo Ioram accepit uxorem filiam Achab, qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq; poſt tempus ad Samariam perrexiſſet, opulenter eum Achab ſuſcepit: & populo qui eum ſequutus fuerat, claram ualde largitatem hoſpitalitatis exhibuit: id eſt, tritici & uini & pecudum ubertatem: rogauitq; ut contra regem Syrorum ei ſolatia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret, quia eius patris primo fuerat, & à patre tunc regis Syriæ uideretur ablata. Promittens uero Ioſaphat ſe ſolatiã daturum, quando non ab illius minor erat eius exercitus, euocat ex Hieroſolymis ad Samariam ſuum populum: egreſſiq; foras ciuitatem ambo reges, & in propriis ſolijs utriq; reſidentes, ſuum exercitum diſponebant. Ioſaphat autem inter hæc iuſſit, ut ſi quis prophetarum adeſſet, euocatus conſuleretur: ſi eſſet eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat nanq; tunc pax Achab unà cum Syro permanens annis tribus, ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illum diem. Vocans ergo Achab prophetas ſuos quaſi numero quadringentos, iuſſit conſuli deum, ſi ei aduerſus Adadum uictoriam pugnandi concederet, & captionem ciuitatis, propter quam bellum præparabat inferre. Prophetis autem dicentibus, pugnare ſimul & uincere, & Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius: intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat

quia

quia falsi essent prophetæ: requirebat Achab regem, si alter quis esset propheta dei, ut certius de futuris agnoscerent. Achab autem esse quidem dixit, sed inuisum sibimet hominem: eo quod mala prophetaret, & prædixisset à Syrorum rege eum moriturum: quapropter in custodia tunc teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obei. Quumq; petisset Iosaphat eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dum eunuchus isset, indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam prædixisse. Ille uero dixit, nihil se aliud de rege fore dicturum, nisi quod deus in ore eius posuisset. Quum uenisset ergo ad Achab, eumq; coniurasset, ut quod uerum esset, ediceret: ait, ostendisse deum sibi Israelitas fugientes in persecutione Syrorum, & ab eis cunctos dispergi per montes, sicut greges pastoribus desolatos: dicebatq; significatum sibi, eo quod alij quidem reuerterentur ad propria: ipsum uero solummodo periturum in prælio. Quumq; Micheas hæc dixisset ad Iosaphat, Achab ait: Nónne pauloante significaui tibi, qualis sit circa me homínis huius affectus, & quia pessima mihi prophetaret? Et quum Micheas diceret eum oportere omnia quæ à deo dicebantur, audire, & quia falsi prophetæ eum exacuerint, ut spe uictoriæ egrederetur ad bellum, immineret autem casus eius in prælio, erat Achab tristicia remissus. Interea Sedechias quidam falsus propheta accedens ad regem, ait: non esse respiciendum Micheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio simul utebatur Heliæ, qui prophetasset in Iazara ciuitate in agro Naboth sanguinem eius à canibus lambendum: sicut & Naboth qui per eum à populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis, Micheam dicebat esse mendacem, quando meliori prophetæ dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur. Cognoscetis, inquit, repente, si uera sunt quæ dicit iste: aut si póteſt spiritus sancti habere uirtutem. Cæsus enim palmis à me noceat meæ manui: sicuti Iadon dextrã regis Ieroboam aridam fecit, dum eum comprehendere uoluisset. Hoc enim omnibus notum est. Quumq; percussisset Micheam, & nihil fuisset passus, cõfortatus Achab in semetipso: cõtra regem Syrorum mouit exercitũ. Vincebat, arbitror, illud quod immineret: & falsi prophetę uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora fecit, ut ex occasione pueniret ad finem. Tunc stans Sedechias & faciens sibi cornua ferrea, dixit ad Achab: quoniam manifestasset ei deus in illis omnẽ Syriam subuertendã. Micheam uero dicentẽ: quia Sedechias non post multos dies de cubiculo in cubiculũ se cælaret, ut quæreret pœnam sui declinare mendacij: iussit rex in custodiã duci ad Achamum principem ciuitatis, & nihil aliud amplius ei, præter panem & aquam, ministrari.

Falsi prophetæ uerba prævaluerunt.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus est, & sagitta percussus interijt. Caput XV

IGitur Achab & Iosaphat Hierosolymorum rex sumentes exercitum, uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatem. Rex uero Syrorum audiens eorum aduentum, suum eis obiecit exercitum, & non procul à Ramatha castra fixit. Constituerunt autem inter se Achab & Iosaphat, ut Achab regium schema deponeret, Hierosolymorũ uero rex propria uestitus stola, constaret in acie. Et illi quidem qui Micheæ dicta cõtempserat: etiam præter habitũ regium, quod debebatur, euenit. Adadus nanq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerso per principes suos, ut nullũ alium perimerent, nisi tantũmodo Israelitarum regem. Syri uero facta congressione uidentes ante aciem regem Iosaphat astantẽ, & cum credentes esse Achab: impetum super eum fecerunt, eumq; circundederunt. Quumq; appropinquãtes, ipsum

3. Reg. 22.

non esse cognoscerent, recessere post tergum. Ab ortu namq; diei usq; ad uesperam pugnantes & prævalentes, mandato regis neminem penitus occiderunt, quærentes Achab interficere solum, & inuenire nequiuerunt. Quidam uero puer regis nomine Adan, quum sagittasset inter hostes, regem Achab per loricam in pulmone percussit. At ille casum suum exercitui manifestare noluit, ne timore conuertertur in fugam: sed aurigæ præcepit, ut conuerso curru de prælio declinaret. Grauiter enim & mortaliter fuerat sagittatus: & usq; ad occasum solis factus exãguis, interiit. Igitur Syrorum exercitus nocte superueniente signum dante præcone, discessit ad castra: & agnoscentes cuncti mortuum Achab, ad propria sunt reuersi. Corpus autem Achab sui ad Samariam referentes, sepelierunt: currumq; eius abluerunt in Iezara fonte Samariæ, regis sanguine cruentatum: & tunc cognouerũt Heliæ prophetiam esse ueram. Canes nanq; eius linxerunt sanguinem, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerũt. Mortuus est ergo in Ramatha, Michea hunc prædicente casum. Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis prædicta uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem, & honorare semper & coli: & quæ uera sunt potius recipi, quàm ea quæ pro cuiuspiam libidine dicuntur, amplecti: & arbitrandum quia nihil utilius est, quàm uirorum talium præscientia, præbente scilicet deo, quid unusquisq; debeat obseruare: & cogitandũ ex his quæ regi prouenerunt: quia quod debetur, neq; dum præscitum fuerit, euitatur, sed repit in animas hominum inutili spe blandiendo, & hoc modo seducẽdo, donec à deo debita passio compleatur. Hoc ergo modo uidetur etiã Achab esse deceptus, cum prędicẽtibus quidẽ perditionem suam non crederet: prophetantibus autem ea quæ delectabatur audire credendo, moreretur. Cui Ochozias filius successit in regnum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER NONVS

De religione Iosaphat & iustitia, eiusq; uictoria diuinitus concessa contra Moabitas. Caput I.

2. Paralip. 19. & 20

Osaphat itaq; rege ad Hierosolymam remeante post bellum, quo solatium præbuerat Achab contra Adadum regem Syrorum, sicut prædiximus, occurrens Hieus propheta, culpabat eum, cur Achab solatia præbuisset homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens molestе pertulisse hoc: sed ei licet ualde peccasset, tamẽ propter naturam eius optimam, ab incursu hostium peperciſſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ad sacrificia dei conuersus est. Post hæc autem cœpit omnem suam prouinciam circuire, & populum edocere, ut leges per Mosen à deo datas omnino seruarent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberent. Constituensq; iudices in unaquaq; sui imperij ciuitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quàm ut iusticiam populis exhiberent: & neq; munera, nec cuiuspiam dignitatem propter iudicialem fastum, aut diuitias, aut genus considerarent: sed omnibus æqua iura tribuerent, scientes quia etiam quæ occulte geruntur, à deo non ignorãtur. Hæc aũt quum docuisset in unaquaq; ciuitate duarum tribuum, in Hierosolymam denuo remeauit: constituitq; etiam ibi iudices de sacerdotibus, ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuste

iudicia

iudicia cuncta disponerent: si autem de rebus maioribus quidam contribulium ex alijs ciuitatibus eos consulerent, cum maximo studio eis & iustissime responderent: quandoquidem rectum deberet esse iudicium in ea ciuitate constitutum, ubi & templum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autem principes constituit Amasiam sacerdotem, & Sabadaiam, qui erat de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cuncta disposuit. Eo namq; tempore castrametati sunt aduersus eum Ammonitæ & Moabitæ: & sumentes secum Arabum maximam legionem, castra posuerunt apud Gaddi ciuitatem, quæ est circa paludem Asphaltiten, trecentis stadijs procul Hierosolymis, in qua nascitur palma præcipua, simul & opobalsamum. Audiens autem Iosaphat quomodo hostes transeuntes paludem, in eius prouinciam deuenissent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hierosolymorum in diuino sacrario, & stans contra faciem templi, orabat, & inuocabat deum, ut ei suum auxilium præberet & robur, quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templum hoc ædificasset, idipsum rogasset, ut ipse contra hostes dimicaret, & præsumentes contra eum manus inferre, comprimeret: qui utiq; ob hoc uenirent, ut terram quam eis ipse præbuerat, molirentur auferre. Hæc autem orabat deflens, simul & populus uniuersus cum uxoribus & filijs deo supplicabat. Quo facto, quidam Iazihel propheta progressus in medium cœtum, clamauit ad populum, dicens & regi, quia deus eorum preces audisset, & contra hostes sine dubio dimicare permisisset: præcepitq;, ut altero die electo exercitu, occurrerent hostibus, eosq; inuenirent inter Hierosolymam & ascensum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem non dimicarent, sed tantummodo starent, uidentes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente propheta, rex quidem & populus in terra prostratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis solennibus incessanter dicebant hymnos. Die siquidem facto, procedens rex in desertum, sub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophetæ audiri, & ad illa quidem non cõtradicere, sed præponi debere sacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicentes, sic deo gratias agerent, quasi iam Hebræorum prouinciam ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultum super Ammonitas immisit: & cædentes inter se hostes suos, mutuis se uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euasisset. Iosaphat autem respiciens in conuallem ubi hostium erat exercitus, & uidens eam plenam corporibus mortuorum, lætatus est in dei solatio, sic inopinabiliter & euidenter allato, ut non laborantibus illis, ipse per se uictoriam contulisset: iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuentes eos, penè defecerunt: tanta erat multitudo utiq; peremptorum. Quarta uero die omnis populus congregatus in quadam conualle, de uirtute & solatijs benedixit deum, pro qua re etiã locus ipse uocatus est conuallis benedictionis. Exinde uero ducens exercitum ad Hierosolymam rex, multis diebus ad hostias est conuersus & epulas. Igitur postquam hanc hostium eius uastationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde sunt territæ, deum eius auxiliatorem sic aperte uidentes. Iosaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iusticia, diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit aũt amicus Achab filio Israelitarum regi. Cum quo communione facta in constructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam nisum suũ implere præualuit: naues enim præ magnitudine perierunt, & propterea

2. Par. 20

Mirabilis uictoria de Ammonitis

& propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De perfidia Ochoziæ,& zelo raptuq; Heliæ. Caput II

4.Reg.1 *De filio Achab Ochozia rege maligno*

ACHab autem filius regnauit in Iſrael, in Samaria degens,malignus homo, & per omnia ſimilis utriq; parenti,& Hieroboam,qui prius iniquitatem fecerat, & populum decipere inchoauerat. Quumq; iam in regno ſecundũ haberet annum rex Moabitarũ rebellauit ei:& tributa quæ Achab eius patri reddebat, miniſtrare ceſſauit. Contigit autem ut Ochozias, quum deſcenderet de ſuperioribus domus ſuæ,caderet:& quum lãgueret,miſit ad deum Accaron Muſcam(hoc enim erat nomen illi deo)& conſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus Heliæ prophetæ, præcipiens ut miſſis à rege nunciis occurreret,eosq; requireret,ſi deum proprium Iſraelitarum populus non haberet, & ideo miſiſſet rex eorum ad alienum deum,ut de ſalute cõſuleret.ſimul & ut faceret eos ad regem reuerti:eiq; dicerent, quia nõ euaderet hunc languorem.Helia uero dei faciẽte præcepta, audientes nuncij,ad regem ſunt continuo reuerſi:admirantiq; reuerſionis uelocitatẽ,& requirenti cauſam,dixerunt, occurriſſe ſibi quendam hominem, & prohibuiſſe quidem eos ulterius procedere: reuertentes autẽ nos tibi dicere ex mandato Iſraelitarum dei mandauit, quod non poſſis ab hac ægritudine liberari. Rege uero præcipiente, ut ei hominem qui talia *Heliæ habitus* diceret,indicarent, dixerunt eſſe uirum hirſutum,& pellicea zona circundatum.Ille uero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuncij deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos,ut eum adducerent. Tribunus autẽ qui miſſus fuerat,inueniens Heliam in montis uertice reſidentem,petebat, ut deſcendens ueniret ad regẽm,quoniã ille iuſſiſſet:qui ſi nollet, duceretur inuitus.Cui Helias: Vt agnoſcas,inquit,me prophetam uerum exiſtere, deſcendens ignis de cœlo conſumat & *Inuſorum Heliæ ultio* milites tuos & te. Et continuo ueniens ignis flamma, conſumpſit & tribunum, & qui cum illo pariter erant.Hac perditione regi denunciata,nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem miſit armatis.Qui quum ueniſſet ad prophetam,credens ſe eum uiolenter adducere, ſi noluiſſet ſponte uenire:orans iterum propheta, eum ſicut priorem fecit igne cõſumi. Agnoſcens hoc rex, etiam tertium deſtinauit. Ille uero quum eſſet ſapiens & moribus ualde mitiſſimus,ueniẽs ad locum ubi erat Helias,nimis blande ei loquutus eſt,dicens quia inuitus regiæ iuſſioni pareret,ad eum ueniens:& priores non uoluntarie, ſed coacti neceſſitate ueniſſent: rogabatq; ut & illius & qui cum eo uenerant armatorum, haberet miſericordiã, & deſcendens ueniret ad regem. Helias aũt ſuſcipiens manſuetudinẽ, & uerborum eius urbanitatem,deſcendens ſequutus eſt eum. Quumq; ueniſſet ad regẽ,prophetauit ei,dicẽs hæc ſibi indicaſſe deum,eo quod ſpreuiſſet eum, quaſi non eſſet deus,& nõ uere de eius languore prophetare potuiſſet:miſiſſet autem ad deum Accaron,ut conſuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quã rem,inquit, cognoſce te moriturum. Et ille ſiquidem paruo tempore tranſacto, ſicut Helias prædixerat, defunctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater Ioram: nam ille ſine filio mortuus eſt. Hic uero Ioram par Achab fuit malignitate: regnauit aũt annis duodecim, homo omni iniquitate circa deũ & impietate plenus.Nã relinquẽs culturã dei ſui, deos uenerabatur extraneos: erat enim & in alijs nimis acerbus & peſſimus.Illo ſiquidẽ tpe Helias ab hominib. *Henoch & Heliæ mortẽ nemo uidit* eſt ablatus,& uſq; ad hodiernũ diem nullus finem eius agnouit. Diſcipulũ uero,ſicut prædiximus, reliquit Heliſæum. De Helia tantum & Henoch,qui fuit ante diluuium,in libris ſacris ſcriptum eſt,quia ſublati ſunt, quorum mortem nemo uidit.

De bello

De bello regum contra Moabitas, deq; mirabilibus Heliſæi. Cap. III

SVſcipiens itaq; regnum Ioram, contra regem Moabitarum Miſa mouit exercitum, qui, ſicut prædiximus, ab eius fratre receſſerat, dum patri eorum Achab tributa ſolueret, ouium cum lanis ſuis ducenta milia. Congregans uero Ioram ſuum exercitum, miſit etiam ad Ioſaphat, rogans eum, quum eſſet olim patris ſui amicus, ut ei ſolatium contra Ammonitas pugnaturo præberet, qui ab eius receſſiſſe uidebantur imperio. Tunc ille nō ſolum ſe adiutorem eſſe cōpromiſit, ſed etiam regem Idumæorum, qui ſub eo erat, compulſurum, ut ei quoq; pugnaturus occurreret. Ioram aūt talibus ſolatiorum promiſſionibus à Ioſaphat rege perceptis, ſumpto exercitu, uenit in Hieroſolymā, & clare nimis ab Hieroſolymorū rege ſuſceptus eſt: plauitq; eis ut iter ad hoſtes per deſertum facerent Idumææ, non credentibus inimicis, quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tūc ergo tres reges ab Hieroſolymis properabant, rex ipſe Hieroſolymorū, & Iſraelitarū, atq; Idumææ: & dum ſeptem dies peragraſſent iter, ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt, quum duces eorum ignorantia itineris aberraſſent. & omnes quidem erant in anguſtia conſtituti: præcipue tamen Ioram, qui nimia triſticia faciente, clamabat ad dominum: Quid mali facientes deduxiſti tres reges, ut ſine bello tradātur regi Moabitarum? Quem Ioſaphat confortabat, quum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cœpit, an quis in eis eſſet propheta, ut per eum uoluntatem dei poſſent cognoſcere, & quid faciendum eſſet, audirent. Et dum quidam famulus Ioram dixiſſet, uidiſſe ſe illic Heliæ diſcipulum Heliſæum filium Saphat, tunc tres reges monente Ioſaphat, ad eū pariter uenerūt. Dumq; ad prophetæ caſtra ueniſſent (habebat enim habitaculum ſuum extra tabernacula conſtitutum) conſulebant eum de futura militia, præcipue tamen Ioram. Cui quum diceret, ut illi moleſtus non eſſet, ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret, quaſi illi ueri eſſent, rogabat, & ſupplicabat, ut prophetaret, eosq; à periculo liberaret. Ille uero iurās per deū, quia ei non reſponderet, niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum, deducto ad medium quodam homine ſciente pſallere, diuinitus inſpiratus, præcepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderent, dicēs: Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante, neq; imbre diffuſo uidebitis fluuium aqua plenum, ita ut homines ac iumenta ubertatis poculo ſatientur: eritq; uobis nō ſolū hoc à deo, ſed etiam hoſtes ſuperabitis, & urbes Moabitarum munitiſſimas capietis. & arbores quidem incidetis pomiferas, & uaſtabitis prouinciam, fontes autem fluuioſq; damnabitis. Hæc propheta dicente, altera die priuſq; ſol oriretur, torrēs uehemēter influxit. Cōtigerat aūt, ut tribus dieb. in Idumæa uehemens imber effunderetur, ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia rigarentur. Quumq; audiſſent Moabitæ, tres reges per deſertum cōtra ſe ueniētes, collecto exercitu, rex eorum iuſſit, ut montana exercitus eius aggrederetur, ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et quum non eſſet Hebræorum à Moabitis procul exercitus, reſpicientes Moabitæ de ortu ſolis aquam in torrente ſanguini ſimilem, ſuſpicati ſunt eo quod ſe tres reges inuicem peremiſſent, & fluuius eorum ſanguine redundaſſet. Quod dum arbitrati fuiſſent, petierunt à rege ſuo, ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto, quaſi ad diuitias præparatas, ad inimicorū caſtra uenerunt, & ſpe ſua fruſtrati ſunt. Nam circundātibus eos Iſraelitis, alij quidē eorū perempti, alij uero per uniuerſam prouinciā ſunt diſperſi. Tres uero reges ingredientes Moabitarū ciuitates, & eas ſubuerterunt, & agros eorum populati

4. Reg. 3

Bellum Ioram contra Moabitas

Prophetia Heliſæi

ſunt, &

ſunt,& uehementer exterminauerunt,replentes eos lapidibus torrentium, & arbo/
res optimas abſciderunt, & fontes aquarum pariter obſtruxerunt, ac muros uſq;
ad fundamenta depoſuerunt. Rex autem Moabitarum, dum perſequutionem &
oppreſſionem nimiam pateretur, & uideret ciuitatẽ capi poſſe, impetum fecit cum
ſeptingentis uiris,ut inter hoſtium caſtra quo poſſet effugeret: quod tamen imple/
re non potuit. Nam ad quendam locum ueniens ualde munitum, dum fugere non
ualuiſſet,reuerſus in ciuitatem, opus deſperationis & crudelis neceſſitatis ſic imple/
uit:Filium nanq; ſeniorem,qui erat ei ſucceſſurus in regnum,eleuans ſuper murum,
Rex Moabita rum immolat filium ita ut à cunctis hoſtibus uideretur, deo immolauit holocauſtum. Reges autem ui/
dentes hoc factum eius neceſſitatis,ab urbe habuerunt miſericordiam,& humana
paſſione oppreſſi,detentionem ſoluerunt, & ſinguli ad propria remearũt.Ioſaphat
Ioſaphat de/ fungitur,ſuc/ ceditq; Ioram autem reuerſus ad Hieroſolymam, in pace degebat:& quum pauco tempore poſt
illud prælium uixiſſet, defunctus eſt. Qui uixit quidem annis numero ſexaginta,
imperauit autem quinq; & uiginti, magnificamq; meruit in Hieroſolymis habere
ſepulturam,ſimiliſq; fuit magnorum operum Dauid. Reliquit autem & filios mul
tos, ſucceſſorem uero habuit ſeniorem filium Ioram. is enim nomẽ habebat fratris
matris ſuæ regis Iſraelitarum filij Achab. Veniens autem de regione Moabitarum
4. Reg. 4 rex Iſraelitarum in Samariam, habebat ſecum Heliſæum ſicut prophetam, cuius
actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui & hiſtoria digni,ſicut ex libris ſacris
datur agnoſci.Aiunt enim quia acceſſiſſet ad eum uxor Obeth diſpẽſatoris Achab
eiq; dixiſſet,quia non ignoraret,quoniã uir eius liberaſſet à morte prophetas,dum
regis Achab uxor Iezabel requiſiuit ut eos occideret: & contracto debito, centum
ex eis occulte pauiſſet:& poſt uiri ſui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius fi/
lij ad ſeruitiũ raperentur:ob quam cauſam rogabat, ut eius mariti miſereretur ope/
ribus,& aliquod ſolatiũ in neceſſitate prẽberet.Qui dum requiſiſſet,ſi quid haberet
in domo,aliud nihil eſſe ſibi reſpõdit,niſi paruum uas olei. Tunc propheta præce/
pit,ut multa uaſa uacua ſibimet à uicinis accõmodaret, & clauſis ianuis domus ſuæ
ex illo oleo in omnia uaſa diffunderet, quia deus ea cuncta impleret. Quod dum
mulier feciſſet, & eius filij unumquodq; uas obtuliſſent:dum completa fuiſſent om
nia,& nullum uacuum remanſiſſet,ueniens ad prophetam,nunciauit hoc ei.Ille ue/
4. Reg. 5 ro conſilium dedit,ut oleum uenderet,& precium creditoribus daret:& ex ipſo olei
precio quod remaneret,ad alimentum filiorum efficeret.Inter hæc autem miſit He
liſæus ad Ioram,ammonens ut cuſtodiret locum quendam, in quo eſſe Syrorum,
uolentium eum occidere,dicebat inſidias. Tunc rex ad uenationem præparatam ne
quaquam egreſſus eſt,obediens uerbo prophetæ. Adadus aũt rex Syrorum,dum
ſe uidiſſet fuiſſe deceptum, quaſi aliquis hominum eius Ioram regi ſua cõſilia pro/
didiſſet, indignatus ueluti proditores ſecretorum regis occidere minabatur, quum
utiq; hoc nulli alij niſi illis tantummodo credidiſſet.Et dum ei quidam præſentium
dixiſſet:ne falſa opinione teneret,nec crederet quoniã aliquis inimico eius cõſilium
prodidiſſet,ſed Heliſæum prophetam omnes regi factas inſidias prodidiſſe:miſit,
requirens,in qua ciuitate Heliſæus habitaret.Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes,
indicauerunt,eum in Dotham urbe commorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus,
miſit ad ciuitatem multum nimis exercitum,equeſtrium ſimul & curruum,ut cape/
rent Heliſæum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die ſiquidem
facto, cognoſcens hoc prophetæ miniſter, quia hoſtes eum comprehendere nite/

rentur

rentur,prophetæ quod agebatur,indicauit.Ille uero ſecurus de auxilio dei,contemnebat hoſtes,miniſtrumq; metuentem crebro,fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam oſtenderet deus uirtutis ſuæ potentiæq; præſentiam.Tunc deus prophetæ orationes exaudiens,multitudinem curruum & equorum & armatorum, Heliſæum circunſtantium,ut miniſter uideret,oſtendit,ita ut ille remoto timore, illa uiſione confortatus aſtaret. Poſt hæc autem Heliſæus rogabat dominum,ut etiam hoſtium aſpectus obcæcaret, & nebulam eis immitteret, per quam eum inſpicere non ualerent. Quo facto,ueniens inter medios inimicos, requiſiuit quem quærerent. Illis autem prophetam ſe quærere reſpondentibus Heliſæum, promiſit eum ſe traditurum, ſi ad ciuitatem in qua eſſet ille,ſequerentur. Qui præcedentem prophetam,deo ſcilicet eorum mentes obcæcante,cum feſtinatione ſequebãtur. Tunc Heliſæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit ut clauderentur portæ,& regis exercitus circa Syros ſtaret. Quo facto,rurſus orauit dominum,ut hoſtium oculos aperiret,& caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cæcitate reuocati,inuenerũt ſe inter medios inimicos exiſtere.Et obſtupeſcentes Syri, in nimia ſunt anguſtia conſtituti, & qualis utiq; potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire.Tunc rege Ioram conſulente prophetam, ſi eos iaculari præciperet,hoc quidem fieri prohibuit Heliſæus,dicens iniuſtum eſſe, qui lege bellica non capiuntur,occidi:illos autẽ nihil mali feciſſe in eius prouincia, ſed neſciẽtes ad eum ueniſſe uirtute diuina.Deditq; conſilium,ut & hoſpitalitatem eis præberet,& menſa eius ſine læſione fruerentur.Ioram uero obediens prophetæ,dum conuiuia præbuiſſet opulentiſsima Syris,dimiſit eos ad proprium remeare regem.

Heliſeus hoſtes ad Ioram regẽ deducit

De bello Syrorum contra Samariam,& mirabili uictoria de cœlo data precibus Heliſæi. Caput IIII

HIs uero redeuntibus,& quæ prouenerant indicantibus,admiratus Adhet inopinabilem Iſraelitarum dei præſentiam atq; uirtutem, pariter & prophetam, cui ſic adeſſet aperte diuinitas,latenter iam noluit contra regem Iſraelitarũ aliquid attentare,metuens Heliſæum:palàm uero pugnare diſpoſuit,multitudine militiæ, & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cum magna uirtute contra Ioram.qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum Syris,ſemetipſum in Samaria clauſit,de murorũ munitione cõfidens.Adher autem cogitans quia & ſi non poſſet machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia ciborum Samaritas obſtringeret, ad ciuitatem acceſsit: & tanta fuit apud Ioram neceſſariorum inopia,ut propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numiſmatis caput aſini uenderetur,quinq; argenteis numiſmatis ſextarium fimi columbarum pro ſale cõpararent Hebræi. Timebatq; Ioram,ne propter famem ciuitas traderetur inimicis, & muros quotidie circuibat atq; cuſtodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. Quod dum faceret,quadã die clamante aliqua muliere: Domine miſerere: putans eam aliquid ſibi petituram,iratus maledixit ei,per dominum dicens,nec aream ſibi eſſe,nec torcular,unde aliquid poſſet ei præbere. Quumq; nihil horum illa ſe diceret poſtulare,nec pro cibo depoſcere, ſed ut eius cauſam dignaretur audire, iuſsit ut loquerẽtur, atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cum altera muliere uicina & amica ſua hanc pactionem,ut quoniam fames & inopia talis eſſet, interficerent filios ſuos utræq; maſculos, & diebus ſingulis comederent eos. Et ego,inquit, me-

4.Reg.6 Adadus belliũ reparat aduerſus Ioram

Obſidio Samariæ

um occidi,& præterito die meum ambæ comedimus:hæc autem non uult hoc facere,ſed pactum tranſcendit,& filium ſuum,ne comedatur,abſcondit.Hæc quum audiſſet Ioram,uehementer afflictus eſt,& ſciſſa ueſte,crudeli uoce clamauit.Deinde iratus Heliſæum prophetam interficere uoluit,quia non ſupplicaret deo,quum potuiſſent omnes hoc modo à malis præſentibus liberari:& repente miſit, qui eius caput auferret.Ille ſiquidem ad necem prophetæ pergebat, Heliſæum uero regis ira non latuit.Sedens autem in domo ſua cum diſcipulis ſuis,indicauit eis, quia Ioram homicidæ filius miſiſſet,qui caput eius auferret:ſed uos,inquit, dū uenerit qui miſſus eſt,& intrauerit,obſerantes ianuas claudite,eumq; paululum retinete: ſequuturus eſt nanq; ueniēs ad me rex,eo quod eum pœnituerit ſui præcepti.Tunc illi Heliſæi dicta fecerūt.Ioram uero pœnitentia ductus,ob iram ſuam circa prophetam, & metuens ne eum qui miſſus fuerat, occideret,feſtinauit, ut necem prohiberet,& prophetam à morte reduceret:ueniensq; culpabat eum,cur à deo abſolutionē ma-
4.Reg.7 lorum præſentium minime poſtularet,ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſæus autem altera die ea hora qua uenerat rex ad eum,promiſit multam ciborum copiam affuturam,ita ut uenderentur in publico duo ſata hordei ſiclo uno,& ſatum ſimilæ duobus ſiclis. Hoc autem dictum ,& Ioram, & qui cum eo erant,conuertit in gaudia.Prophetæ nanq; non poterant diſcredere, propter rerum præcedentium ueritatem:inopiamq; illius dici atq; miſeriam, ſpes iam futuræ abundantiæ leuigauit. Princeps autem tertiæ partis quum regi amicus eſſet, ſupra quem tunc ipſe rex incumbebat:Incredibile eſt,inquit,ô propheta,quod dicis:& ſicut impoſsibile eſt, ut de cataractis cœli hordeum pluat deus,aut ſimilam, ita non poteſt credi quod à te nunc dicitur,adimpleri.Ad quem propheta:hęc,inquit,uidebis hoc modo fieri,ſed non guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab Heliſæo fuerant prædicta,completa ſunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram , & qui à tali paſsione mundi non eſſent corpore,extra ciuitatem manerent. Quatuor ergo uiri propter hanc cauſam manentes ante portam,quum nullus eis propter neceſsitatem famis aliquid afferret,& in ciuitatem ingredi propter legis mandata non poſſent: quibus uel ſi liceret ingredi,præ fame ibidem necarentur:cogitauerunt inter ſe dicentes, quia ſi illic manerent,propter inopiam deperirent, & propterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent,qui aut parcendo,aut necando famis eos neceſsitatibus liberarent. Hoc conſi-
Turbatio Syrorum à deo facta lium inter ſe conferentes, nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt.Incipiebat enim deus iam terrere & conturbare Syros:& ſonum curruum & armorum eis inferre,tanquam exercitus grandis ſuper eos accederet, & paulatim tubarum fragor eorū auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt,ut relinquētes caſtra propria,concurrentes ad regem,dicerent,quia Ioram rex Iſraelitarū conducto ſolatio regis Ægyptiorum & inſularum,ſuper eos accederet,quibus uenientibus, ſonum tubæ uenientis audirent.Hæc eis dicentibus , etiam Adher quum ad aures eius ſonus ſimilis aduenisſet,populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes in caſtris equos atq; iumenta,innumerasq; diuitias,repente conuertūtur ad fugam. Leproſi autem qui diſceſſerant à Samaria,ad caſtra Syrorum uenientes, & in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; reperientes, ingreſsi in unum tabernaculū,dum nullum prorſus inſpicerēt,comedentes atq; bibentes, portantesq; multas ueſtes & aurū,& extra caſtra cælantes,deinde in aliud tabernaculū acceden tes ſimiliter,& exinde res ſibi placitas ſumentes:dum hoc quater feciſſent,& nullus

eos

eos omnino uideret, arbitrati hoſtes abſceſsiſſe, culpabant ſemetipſos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciaſſent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & cuſtodibus clamantes, indicauerunt eis quæ de hoſtibus contigiſſent. illi autem hæc regis cuſtodibus nunciauerunt, à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos ſuos & principes, quibus ait, pro inſidijs arte callida Syrorum diſceſsiſſe regem: eo quod deſperaret fame capi potuiſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis, & egreſsis ad caſtrorum direptionem nobis, latenter irruerent & interficerent, & ciuitatem pariter deuaſtarent. Vnde uos, inquit, moneo, ut cuſtodiatis ciuitatem, & nuſquã abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes. Tunc dicente quodam, optime quidem arbitratum à rege, & conſilium dante, ut duo equites uſq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquirerent, ut ſi illi quidem capti ab inſidijs hoſtium deperirent, ſecuritas exercitui fieret, ne cuncti aliquid ſimile ſuſtinerent: pereuntes autem paucos annumerarent cum his quos uaſtauerat fames: hoc dictum dum placuiſſet regi, exploratores miſit. Qui euntes, caſtra quidem inuenerũt hoſtibus uacua, locum uero plenum cibis & armis, quæ reliquerant ut eſſent leues ad fugam. Hæc autem dum rex audiſſet, ad direptionem caſtrorum miſit exercitũ. Qui nihil tulerunt uile nec paruum, ſed aurum multum pariter & argentũ, gregesq; multos iumentorum, frumentiq; & hordei multa milia, quantũ nec in ſomno ſe uidere credebant. Quo pacto, à malis priſtinis liberati, maximam copiam habuerunt, ita ut emerẽtur duo ſata hordei ſiclo uno, & ſatum ſimilæ duobus ſiclis, ſecundum prophetiam hominis dei Heliſæi. Satum itaq; fert modium unum & ſemis Italicum. Horum itaq; bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis, quẽ prædiximus, potitus non eſt. Nam conſtitutus à rege ut ſtaret ad portam, quatenus turbam moderate ab egreſſu ciuitatis emitteret, ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirẽt: quod alios pati prohibebat, ipſe ſuſtinuit: & hoc modo ne guſtaret ex his quę fuerant prophetata, defunctus eſt, Heliſæo prædicente eius mortem: dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat, ſolus iſte non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum uenisſet in Damaſcum, & agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam, & non inuaſione hoſtium fuiſſe factum, nimis afflictus, eo quod ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo ſiquidem tempore dum propheta Heliſæus ueniſſet in Damaſcum, cognoſcens hoc Adher, fideliſsimũ ſeruorum Aſahel nomine miſit, ut ei occurreret & dona portaret, præcipiens ab eo requiri, ſi ægritudinis eius periculũ poſſet euitari. Aſahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; optima & pretioſa in Damaſcena prouincia ex domo regia dona regia portabat, & ueniens ad Heliſæũ, & decenter ſalutans, ait miſſum ſe à rege Adher ad eum ut dona portaret, & de eius languore conſuleret, ſi poſſet euadere. Propheta uero Aſaheli iuſsit, ut nihil ei mali nunciaret, dixit autẽ regem moriturũ eſſe. Et famulus quidẽ hæc audiens, contriſtabatur. Heliſæus autẽ flebat, & multas lachrymas effundebat, prouidens quæ mala populus paſſurus eſſet poſt mortẽ Adher. Dumq; Aſahel cauſam eius confuſionis inquireret: defleo, inquit, Iſraelitarum populũ, dolens in his malis quæ paſſurus eſt abs te. Interficies enim optimates eorum, & munitiſsimas ciuitates incendes, & paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis, & mulieres habentes in utero ſæua morte diſrumpes. Aſahel uero dicente: Quę mihi uirtus eſt, ut per me poſsint talia prouenire: ait, deum ſibi indicaſſe, quia eſſet regnaturus in Syria. Aſahel itaq; ueniẽs ad regem, illi quidẽ bona nunciauit. Quid ſit ſatũ 4. Reg. 8

Altera uero die infuſo laqueo uinciens eum, illum quidem ſtrangulauit, ipſe uero apicem regiæ poteſtatis obtinuit. Erat enim uir efficax, multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat, ita ut haſtenus & ipſe Adher & Aſahel qui poſt eum regnauit, quaſi dij colantur, propter beneficia & templorũ ædificia, quibus Damaſceorum exornauerant ciuitatem. Iſti nanq; ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur, ignorantes quia ſunt nouelli, & non habent iſti reges ultra mille & centũ annos. Ioram uero rex Iſraelitarum audiens Adher defunctum, à timore & formidine, quam propter eum habebat, aliquo modo reſpirauit, & pacem gratanter excepit.

De crudelitate Ioram regis Iudæ, & digna ſubſequente pœna. Caput V.

4.Reg.8 IGitur Ioram Hieroſolymorum rex, qui & ipſe quidẽ, ſicut prædiximus, hoc nomen habebat, rerum potitus, mox ad necem fratrum ſuorum, & paternorũ pariter amicorum & principum eſt conuerſus, & malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatẽ fecerant, in ſolennitatibus Hebræorũ, & in religione diuina docuit quoq; uulgus & in alijs eſſe malum, & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem ſuam. Et deus quidem propter Dauid regis promiſſionẽ, genus eius noluit exterminare. Ioram uero nihil prætermittebat, quo minus aliquid quotidie noue impietatis efficeret, & quod uaſtationem patriæ traditionis attenderet. Illo ſiquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis, & primo quidẽ interficientibus regem, qui erat eius patri ſubiectus, & conſtituentibus quem ipſi uoluerant, Ioram cum equitibus ſuis & curribus noctanter in Idumęam uenit; & eos quidem qui uicini eius regno eſſe uidebantur, occidit. Longius autem non abijt; nihil tamen dum hoc feciſſet, utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt, ſimul & qui prouinciã Labennam habitabant. Erat autem ita ueſanus, ut etiam populum cogeret in excellentiſsimos montes aſcendere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente ſua repelleret, delata eſt ab Helia propheta ad eum epiſtola, in qua pandebatur, magnam pœnam eum fore paſſurũ, quoniam patrũ ſuorum non eſſet imitator, ſed Iſraelitarum regum impietatem ſequeretur: inſuper cogeret tribum Iuda, & ciues Hieroſolymitas relinquentes ſanctam patrij dei culturam, ad idola conuenire, quæ Achab rex Iſraelitarum in ſuo regno feciſſet: & quia fratres ſuos interemiſſet, & bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet: ſuppliciumq; quod pro his ſuſcepturus eſſet, propheta in literis indicabat, id eſt, dadem populi, & corruptionem uxorum regis & filiorum: & quia ipſe quoq; moreretur ægritudine longa nimis confectus, uiſceribus propter nimietatem internæ corruptionis effuſis, ita ut uideret ſuam calamitatem, nec poſſet ullatenus ſubueniri. Et hæc quidẽ epiſtola ſignificabat Heliæ. Poſt breue ſiquidem tempus exercitus Arabum iuxta Æthiopiam habitantium, & alienigenarum, Ioram regnum aggreſsi ſunt, & prouinciã uaſtauerunt & regis domum, inſuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; ſolummodo filiorum eius nomine Ozias hoſtes effugiens, derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatem prædictum à propheta languorem incurrens, multo tempore fatigatus, diuinitate eius uiſceribus immittẽte, miſerabiliter ſuperna indignatione defunctus eſt, quum uiſcera ſua diffuſa uideret. Quem etiam populus mortuum multis contumelijs affecit: &, ut reor, credentes ita mortuum ira fuiſſe diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in patrijs ſepeliere monumentis,

Athaliam uocant Biblia

Idumea à Ioram deficit

Ioram moritur

nec alium

nec alium ei exhibuerunt honorem: sed uelut priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta, regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hierosolymo rum populus filio eius Oziæ.

De Hieu ab Helisæo inuncto in regem, & de uindicta in impios. Cap. VI

IGitur Ioram rex Israelitarum, post mortem Adher, sperans Ramatha ciuitatem se capere, & eam Syris auferre, cũ magno apparatu castrametatus est super eos. In qua obsessione à quodam Syro non mortifere sagittatus, abiit in ciuitatem Iez raelem, ut uulnus suum positus in ea curaret, directo in Ramatha omni exercitu, si mul & duce nomine Hieus, qui fuit filius Namesi, ut post curam reuerteret ad pu gnam. Heliseus uero prophetam unum discipulorum suorum dato ei oleo sancto, 4. Reg. 9
misit in Maratha, ut ungeret Hieum, eiq; diceret, quoniã eum regem diuinitas ele gisset, cui & alia pariter indicaret, præcipiens ei, ut sub modo fugæ faceret iter, qua tenus cunctos illic proficiscẽdo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatem, Hieum qui dem inuenit cum principibus militum residentem in medio, sicut ei prædixit Heli sæus, & accedens ad eum, ait, se quædam ei fore dicturum. Qui dum surrexisset, & in cubiculũ sequutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis, oleo eius caput in fudit, dicens eum unctum à deo regem, ad Achab generis peremptionẽ, & ad uin dicandum sanguinem prophetarum, qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: ut do mus eorum sicut Hieroboam Nabathei, & Abisa propter impietatẽ propriam ra dicitus deperiret, & nullum semen de Achab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset hæc, de cubiculo protinus exiliuit, ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hieus autem uenit ad locum unde surrexit, & cum alijs principibus residebat. Quibus re quirentibus ut eis diceret, cur ad eum iuuenculus aduenisset, insuper & uesanũ eum dicentibus: recte, inquit, iudicastis: nam uerba uesana locutus est. Quibus festinan tibus, ut ea audirent, atq; rogantibus, ait eum dixisse, quia ipse fuerit electus à deo rex. Hæc itaq; cum dixisset, unusquisq; exuens se quod habebat, uestes proprias ei substernebant: & mittentes tubas, Hieu regem esse clamabãt. Ille uero exercitu con gregato, pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraelem, in quam sicut prędiximus pro uulnere curandus abierat, quod ceperat cum obsideret Ramatha. Contigit autem, ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ozias uenisset ad Ioram (erat enim filius so roris eius, sicut iam dudum diximus) ut uisitaret eum propter uulnus quod in ob sessione acceperat. Hieus uero uolens subito super Ioram irruere, rogauit ut nullus militum discedens, regi Ioram quæ gesta fuerant nunciaret: dicens hanc esse maxi mam eorum circa se deuotionem, si eum regem hoc ordine demonstrarent. Illi ue ro in his quæ fuerãt dicta, gratanter itinera cõseruabant, ne quis latenter pergens, quod gestũ fuerat indicaret. Et Hieus quidem sumptis electis equitibus, sedens in curru ibat in Iezrael. Cumq; proximus fuisset ciuitati, explorator quem rex consti uerat Ioram, ut ad ciuitatem uenientes inspiceret, uidens cum multitudine Hieum uenientem, nunciauit Ioram regi uidere se equites uenientes. Ille uero repente ali quem mitti iussit equestrium qui ei occurreret, & quis esset agnosceret. Qui dum uenisset ad Hieum, de exercitu requisiuit, dicens à rege se missum. At ille nihil de his respondens, requirentem sequi se iussit. Quod dum explorator uideret, indica uit Ioram: quia qui missus fuerat equestris, mixtus multitudini ueniret unà cum eis. Iterum rege mittente etiam alium, hoc idem eum facere Hieus imperauit. Quod dum explorator Ioram indicasset, nouissime in curru ipse conscendens, cum Ozia

Hierosolymorum rege in eius occursum egressus est. Hieus autem cum multa moderatione & disciplina agebat iter. Cumq; Ioram uenisset in agrum Nabuthei, requirebat si in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei Hieus amarissime malediceret, matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret, metuens eum rex, & nihil eum cogitare quod esset salubre credens, cõuerso curru suo ut poterat fugiebat: dicens ad Oziam, quod insidijs & dolo fuisset captus. Hieus autem sagittam post eum emittens, cor eius iaculo penetrauit: & Ioram quidẽ repente cadens flexo polite animã dereliquit. Hieus autem continuo iussit Vadraco principi tertiæ partis, ut corpus Ioram in agro proijceret Nabuthei, recordans prophetiã Heliæ, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthei prædixerat, quoniam & ipse & eius genus in ipso illius agro periret. Sic enim, cum sederet tunc post tergum currus Achab, audisse se prophetam narrantem dicebat, quod etiam secundũ illius prouenit eloquium. Igitur cadente Ioram, metuens Ozias de sua salute, currũ in aliam itineris partem diuertit, credens quod taliter effugeret Hieu. Ille uero persecutus est eum, & in quodam ascensu comprehendens, sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru, ascendens in equum effugit Hieum in Mageddon: ibiq; curatus, post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymã, illic sepultus est, cum regnasset anno uno. Fuit enim malignus, & plus ualde, q̃ pater eius. Cum autẽ Hieus intrasset in Iesraelem urbem, Iezabel ornata stans supra turrim: bonus, inquit, seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam, quæ esset interrogauit, & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero eunuchis imperauit, ut eam de turri proijcerent. Quæ dum præcipitata fuisset, murũ sanguine suo aspersit, & conculcata equorũ pedibus expirauit. His ita gestis, Hieus ingressus palatium cum suis amicis, & semetipsum reficiebat & illos, conuiuijs alijsq; rebus: præcepitq; famulis qui Iezabel peremerant, ut eam propter decus generis sepelirent, erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore, quibus hoc imperatum fuerat, inuenerunt, nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud uero corpus totum à canibus est absumptum. Hæc audiens Hieus, Heliæ prophetiã nimis obstupuit: Is enim in Iezraele prædixerat, hoc eam interitu fore perituram. Interea dum Achab filij septuaginta in Samaria nutrirẽtur, misit Hieus duas epistolas: aliam quidem pædagogis eorum, aliam principibus Samaritanorum: dicens, ut fortissimum filiorum Achab constituerent regem, cum & currus haberent multos & equos, & arma ad militiam, & ciuitates munitas: quod dum facerent, domino suo recompensarent. Hæc autem scripsit, uolens Samaritanorũ mentes agnoscere. Relegentes uero literas principes & pedagogi timuerũt: & cogitantes, quia nihil possent contra eum facere, qui magnis duobus præualuerat imperijs: scripserunt profitentes, se eum habere dominum, & facere quæcunq; præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit, præcipiens, ut si ei obedirent, filiorum Achab abscindentes capita ei destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantũ, iusserunt ut occidentes eos, capita eorũ abscinderent, & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita destinarunt. His autem allatis ad Hieu, cum amicis cœnanti nunciatũ est, quod capita filiorum Achab uiderentur esse delata, qui iussit ante portã ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoq; die, ad ea uidenda processit, & inspiciens dicere cœpit ad populum, quia ipse quidem contra dominum suum militasset, & eum peremisset, hos autem

Hieus Iorã sagitta occidit

Iezabel de turri præcipitata à canibus deuoratur

De septuaginta filijs Achab iussu Hieu interfectis

autē omnes non ipſe peremerit: eoſq; cognoſcere depoſcebat de generatione Achab: quia omnia ſecundum prophetiam dei fuerant geſta, & domus eius ſicut prædixerat Helias deperiſſet. Cumq; necaſſet eos qui apud Ieſraelitas ex Achab genere ſunt inuenti, cum equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos Oziæ Hieroſolymitarum regis, interrogauit eos quò properarent. Illis uero dicentibus, quia uenirent ut Ioram ſalutarent, & regem ſuum Oziam, neſcientibus quod ab eo ambo occiſi fuiſſent, Hieus eos cōprehenſos occidi præcepit. Erant autem numero quadraginta & duo. Poſt hæc autem occurrit ei uir quidam bonus & iuſtus nomine Ionadab, olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum, cœpit laudare, eo quod omnia cum dei uolūtate feciſſet, & Achab genus exterminaſſet. Hieus autem rogabat ut aſcendens in currum, in Samariam cum eo ueniret, ei ſe demonſtraturum dicens, quia nulli parceret malignantium: ſed & falſos prophetas, & falſos ſacerdotes, & ſuadentes plebi, ut magni quidem dei religionem deſererent, & extraneos adorarent, ipſe puniret: cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio atq; gratiſsima, ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi. His conſentiens Ionadab, aſcendens in currum, uenit pariter in Samariam. Hieus autem requirens omnes cognatos Achab, interfecit. Volens autem nullum de falſis prophetis, neq; ſacerdotibus idolorum Achab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit uniuerſos. Congregato ſiquidem populo, dixit uelle ſe duplices deos introductos, quos Achab colebat, adorare: rogans ut eorum ſacerdotes & prophetæ & ſerui pariter aduenirent: quatenus copioſa ſacrificia, & præcipuas diis Achab hoſtias immolaret: & eſſet morte multandus ſacerdos, qui tunc non foret inuentus. Deus autē Achab Baal appellabatur. Conſtituens itaq; diem, quo uellet ſacrificia celebrare, miſit in omnem Iſraelitarum prouinciam nuncios dicens, ut ad illum Baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter cōgregatis, iuſsit Hieus pontifici ut daret omnibus ueſtes: eiſq; ſumētibus ingreſſus in domum cum amico ſuo Ionadab, præcepit ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet ſacerdotibus idolorum alios intereſſe fidelium. Illis uero dicentibus, nullū intereſſe peregrinū, & ſacrificia inchoantibus celebrare, conſtituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat fideliſsimos: iuſſitq; eis ut falſos prophetas occiderent, & ipſi in paterna ſolennitate permanerent, quam multo tempore iam deſtituiſſent: & ſimul interminatus eſt, ut ſi qui effugerent, pro illis animas eorum auferret. Illi uero & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne concremauerunt, & hoc modo à peregrinis ſolennitatibus Samariam liberauerūt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuit deus. Achab autem uolens parēre ſocero Ithobal, qui rex Tyriorum tunc erat & Sidonis, templū ei fecit in Samaria: ſacerdotesq; conſtituit, & omni eum cultura religionis honorauit. Cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus, aureas tamen uitulas Iſraelitas Hieus adorare permiſit. Hæc autem dum feciſſet, & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet, deus ei per prophetam prædixit, quod in quatuor generationes ſuper Iſrael eſſent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Hieus occidit ſacerdotes Baal

Baal Tyriorum deus

De Gotholiæ reginæ digniſsimo interitu, & Ioas regis inſtitutione per Ioiadam ſacerdotem. Caput VII

GOtholia uero Achab filia, audiens Ioram fratris ſui & Oziæ filij mortem, & totius generis regum unam perditionem, ſtuduit ut nullum de domo Dauid 4. Reg. 11

relinqueret,ſed omne genus eius exterminaret,ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret.& hoc quidem ſicut potuit,fecit. euaſit autē unus filius Oziæ, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit ſororem nomine Ioſabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada.Hęc ingreſſa regiam domum,ubi erant interfecti filij regum,Ioas nomine infantulum anniculum cælatum inueniens cum nutrice,& portans in cubiculum clauſit,& latenter aluit ipſa & uir eius Ioiada in templo ſeptem annis,quibus in Hieroſolymis ſuper duas tribus Gotholia regnauit.Septimo uero anno Ioiada hunc ſermonē pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; ſuaſit,ut ei conſentirent contra ea quæ à Gotholia fuerant perpetrata,& regnū infanti contraderent:perceptoq; ab eis iureiurando,quo ſecuritas talia gerentibus præpararetur,prodidit eis quæ gerenda forent atq; complenda. Tunc uiri quibus ſacerdos Ioiada ſuum conſilium cōmiſerat, circumeuntes omnes prouinciam, ſacerdotes atq; Leuitas congregantes ex ea,ſimul & principes tribuum,omnes Hieroſolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, ut quod ab eo cognoſcerent,cum taciturnitate ſeruarent, donec niſus eius intentionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurus effectus, deducens eum quem de genere Dauid nutrierat:iſte,inquit,uobis ex illa domo rex erit,quā noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo ſiquidē ut tertiam partem ueſtrum eum cuſtodire faciatis in templo:quartam uero in omnibus templi ianuis ſtatuatis,reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia, alia uero inermis multitudo conſiſtat in templo:nullumq; armatū permittatis intrare,niſi tantummodo ſacerdotes. Eis quoque præcepit, ut pars aliqua ſacerdotum & Leuitarum circa ipſum regem conſiſteret, eum euaginatis gladijs circundantes: ut ſi quis armatus in templum intrare præſumeret, repente perimeretur: & nihil metuentes regis tutamen fortiter cuſtodirent.Illi uero conſilio pontificis obedientes,ſuam uoluntatem opere declararunt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à Dauid conſtitutū,diuiſit centurionibus & ſacerdotibus & Leuitis arma quæcunq; inuenit,lanceas & pharetras,& quodcunq; aliud apprehendit genus armorum:& armatos circa templum ſtatuit, ut manu ſua totum conſtipare uiderentur ingreſſum,& quaſi murum habita teſtudine molirentur.præripientesq; in medio puerum,ei regium diadema impoſuerūt: & ungens eum Ioiada, regem ſolemniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens, uehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit.Et cum ueniſſet ad templum, ſacerdotes quidem eam protinus exceperūt,armatos uero qui ſequebātur introire prohibuerūt. Erant enim à pontifice præpoſiti,ſicut dictū eſt,ut templi aditus obſeruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum ſtantem ſuper tribunal regium, eiq; diadema regale ſuperpoſitum,ſciſſa ueſte uehementer exclamans,iuſsit occidi qui ei fecerant inſidias, & principatum auferre tentauerant.Ioiada uero euocans centuriones, iuſsit ut educentes Gotholiam in conuallem cedron,eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes:unà præcipiens,ut ſi qui ei ferre uellet auxilia,pari ſorte perimeretur.Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio,ſumens Gotholiam deduxit eam ad portā mularū regis & illic eam interfecit. Cum uero hæc circa Gotholiam fuiſſent geſta,conuocans populum & armatos Ioiada in templo, coniurauit omnes, ut regi fauerent,& eius ſaluti proſpicerēt, quando in deuotione

Ioas infantulus in regem ungitur

Gotholia perimitur

regia

regia dei potius honorarent,& ne transcenderent Moseos leges,eos iusiurandum quoq; compulit exhibere.Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab,eam funditus euerterunt,& sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uero atq; templi custodiã sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum,iussit eos secundo in die holocausta & sacrificia solenniter immolare,ut secundum legem incensum offerrent.Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen,ne illic sordidum aliquid latenter intraret.Hæc itaq; uniuersa disponẽs cum centurionibus & principibus & omni populo, sumens puerũ de templo Ioiadas,eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus egerunt.Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus humanis ablata.Ioas itaq; adeptus regnum,erat annorum septem,cuius mater erat nomine Sabia ex regione Bersabeæ, multamq; habuit custodiam legum:& culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiadas.Ætate uero congrua duxit uxores duas,dante sibi pontifice,ex quibus masculi & fœminæ natæ sunt.Igitur de Ioas,& quemadmodum insidias Gotholiæ effugerit,regnumq; perceperit, hæc indicasse sufficiat.

De restauratione templi per Ioas regem,& præuaricatione eiusdem sequente & pœna mortis successoreq; filio Amasia. Cap. VIII

ASahel autem Syrorum rex,dum pugnaret contra Israelitas, & contra regem eorum Hieu,uastauit prouinciam trans Iordanem,quæ erat ad orientem tribus Ruben,& Gad & Manasse,& Galaad,& Bathaneam,percurrens ubiq;,& cuncta diripiens, & uim resistentibus inferens uniuersis. In quo potuit quidem ulcisci Hieu,dum cunctam prouinciam deuastaret:sed circa diuinitatem superbus & contemptor existens, & legitima sancta despiciens, mortuus est, cum regnasset super Israelitas annis septem & uiginti.Sepultus est autem in Samaria,successorem principatus Ioachazan derelinquens. Regem uero Hierosolymorum Ioas quoddam desiderium apprehendit,ut templum innouaret dei.Quadã ergo die euocans pontificem Ioiadan,iussit ut in omnem mitteret regionem,& Leuitas & sacerdotes exigeret pro uniuscuiusq; capite dimidium siclum argenti ad fabricã & renouationem templi,quod à Ioram,Gotholia,& eorum filijs uidebatur esse destructum. Pontifex equidem hoc non fecit,sciens quia nullus cõferret argentũ. Tertio uero & uicesimo anno regni sui Ioas euocans ad se Ioiadam ipsum & Leuitas, & quasi inobedientes sui præcepti culpans, iussit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto consilio pontifex usus est pro cõgregatione pecuniarum,quod populus libenter habuit,& gratanter impleuit.Fecit nanq; ligneã arcam,& undiq; muniens eam,unũ ei foramen aperuit: quã ponens in templo iuxta sacrarium, iussit singulis ut quantũ uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione.Ad hoc itaq; opus omnis populus libenter accessit:& multũ argenti,multumq; auri largitus est. Quo facto euacuantes arcam rege præsente scriba simul & sacerdos gazophylaciorum,dinumerantes quod fuerat congregatum,deinde eandẽ arcam in ipso loco reposuerunt,& hoc diebus singulis faciebant.Cúmque populus quod ei uisum fuerat obtulisset,miserunt pontifex Ioiadas,& rex Ioas, ut cæsores lapidum, instructoresq; conducerent, & ligna maxima de optima

4.Reg.14

A Ioa primo fit reparatio templi

ſylua deponeretur. Templo ſiquidem reparato, aurum quod remanſerat, & argentum non paruum, ad pateras, & uini fuſoria, coopercula, & uaſa reliqua deportarunt: ſacrificijſq; quotidie adolentes altare degebãt. Et hæc quidem tempore quo ad uixit Ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet, qui uixerat annis centum & triginta, iuſtus & per omnia uenerandus, & ſepultus fuiſſet in Hieroſolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid repararat imperium, rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitiati ſunt, ut circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis & aliorum, miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt, ut nec alios qui ante ſe propter legitimorũ iniurias fuerant caſtigati, neq; prophetas qui prædicebant ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, reſpicerent. Nam & Zachariã filium pontificis Ioiadæ, lapidibus in templo rex iuſsit occidi, beneficiorũ patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet, ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi, ut iuſtitiã facerent: & quod magna ſupplicia ſuſciperent, ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur, ſuarum paſsionũ teſtem deũ & iudicem proclamauit: quia pro bono cõſilio, & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ioas, ille amare & uiolenter occumberet. Rex autẽ Ioas non poſt multa temporis ſpatia, iuſtiſsimas pœnas horum, in quibus præuaricatus eſt, exoluit. Veniente nanq; Aſahel Syrorum rege in eius prouinciam, & Geth deuaſtante atq; depopulante, cum eſſet iam ad Hieroſolymã deducturus exercitum, metuens Ioas obſeſsionẽ, euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſterijs templi, miſit Syrorũ regi, his redimens eum, ne ciuitas pateretur obſeſsionem, aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatisfactũ fuiſſet ingenti multitudine pecuniarũ, nequaq; ad Hieroſolymã caſtra mouit. Ægritudine eſt. Ioas tamen cum peſsimũ languorem incurriſſet, inſtantes amici qui mortẽ Zachariæ Ioiadæ filij defendebant, eiq; inſidias facientes interemerũt eum. & ſepultus eſt quidem in Hieroſolymis, non autẽ in monumentis patrum, quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem ſeptem & quadraginta, in eius autem imperium ſucceſsit filius eius Amaſias. Vigeſimo autem primo anno regni Ioas, Iſraelitarum principatu potitus eſt Ioachas filius Hieu in Samaria, quẽ & habuit annis ſeptem & decem, patris quidem ſui nec ipſe imitator exiſtens: impie uero gerens, ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebãtur. Hunc autẽ humiliauit Aſahel, & eum extenta poteſtate contriuit, dum aduerſus eum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit, & eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt Iſraelitarũ populus ſecundum Heliſæi prophetiam: quando Aſahel, qui occidit dominum ſuum, regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cumq; Ioachas in his anxietatibus teneretur, ad preces dei ſupplicationeſq; confugit: rogans ut eum de Aſahel manibus liberaret, nec pateretur ut ſub illius ditione uiueret. Deus autem pœnitentiam pro uirtute ſuſcipiens, & corripere magis quàm perdere hominem huiuſmodi uolens, conceſsit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; potita prouincia rurſus ad ſtatum priſtinũ copiamq; reuerſa eſt. Poſt mortẽ uero Ioachas filius eius Ioas ſuſcepit regnum. Cum ſeptem iam & triginta annos haberet in regno Ioas ſuper tribum Iuda, tenuit principatũ iſte Ioas in Samaria ſuper populũ Iſrael. Nam & ipſe

Zacharias Ioiadæ lapidatur

Ioas

Ioas occiditur ſuccedente filio Amaſia

Ioachas filius Hieu rex Iſrael Aſahel

idem

idem habebat nomen,quod Hieroſolymorum rex:tenuitq; regnũ annis ſedecim: fuitq; bonus,& in nullo paternæ naturæ cõſimilis. Illo ſiquidem tempore Heliſæus propheta cum iam in ſenectute conſiſteret,& ægritudinem incurriſſet, uenit Iſraelitarum rex uiſitare eum.Et dum eum in nouiſsimis inueniſſet,flere cœpit eo uidente & ingemiſcere,patremq; & ſcutũ ſui regni uocare:præter eum ſe dicens nunquam contra hoſtes armis egiſſe, ſed illius prophetia ſine dimicatione uiciſſe: qui dum à uita diſcederet,Hebræos Syris,& alijs inimicis captiuãdos relinqueret. Qua propter nec ipſam uitam ſecuram ulterius fore dicebat:ſed gratum ſibi eſſe,ut cum eo à præſenti luce recederet.Hæc dicente atq; gemente rege, Heliſæus conſolabatur eum,iuſsitq; ut allatũ ſibimet arcum extenderet. Qui cum præparaſſet arcum contingens manus eius Propheta iuſsit ut ſagittaret.Cumq; tres ſagittas dimiſiſſet atq; ceſſaſſet,ait:Si plures dimiſiſſes, eradicaſſes Syrorum regnum. Quia uero in tribus ſolummodo quieuiſti, toties congreſſus Syris pugnando præualebis,ut regionem quam abſtulerunt à patre tuo, rurſus obtineas. Et rex quidem dum hæc audiſſet,abſceſsit. Poſt non multum uero tempus & Propheta defunctus eſt, uir iuſtitia famoſiſsimus,& ualde præclarus. Miraculum nanq; & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtendit,& apud Hebræos memoriam claram & magnificam ſepulturam habere promeruit, & qualem uiro ita religioſo decebat impendi. Illo ſiquidem tempore contigit, ut quidam latrones in Heliſæi ſepulchrum mortuum, quem ipſi uidebantur interfeciſſe, proijcerent:cuius cadauer dum eius fuiſſet corpori ſociatum,cõtinuo ſuſcitatum eſt.Et de Heliſæo quidem propheta,& quæcunque prædixit,& quomodo poſt mortem uirtutem diuinam habuit, hæc declarata ſufficiant.Defuncto itaq; rege Syrorum Aſahel, ad filium eius Addan imperium peruenit: contra quem Ioas Iſraelitarum rex dimicans, & tribus congreſsionibus eum uincens,omnem prouinciam ab eo detraxit,& quoſcunq; uicos & ciuitates pater eius Aſahel de Iſraelitarũ regno ſubtraxerat, liberauit. Hoc itaq; ſecundũ prophetiam Heliſæi prouenit.Cumq; cõtigiſſet ut etiam Ioas moreretur, ille quidem ſepultus eſt in Samaria,regnum uero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.

In ſepulchro Heliſæi mortuus reuiuiſcit

De bello Amaſiæ contra inimicos,& inſolentia ſubſequente. Caput IX

ANno ſecundo Ioas regis Iſraelitarum,regnauit ſuper tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias,cuius mater erat nomine Ioad,genere ciuis, & iuſtitiæ prouiſione laudabilis.qui cum iuuenis eſſet,ueniens ad regnũ,cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant,puniret:& comprehenſos omnes occidit: Filijs autẽ eorum pepercit ſequens Moſcos leges, qui ſanciuit non propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos exiſterent,& cõgregans quaſi trecenta milia, conſtituit ſuper eos centuriones:mittensq; ad regem Iſraelitarũ,conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus,& Idumæis,& Gabaonitis inferret bellum.Cumq; præpararetur ad prælium, & iam uideretur poſitus in procinctu,ſuaſit ei propheta ut dimitteret Iſraelitarum exercitum,quia eſſet impius,& deus eum uinci prædiceret,utq; ſuorum ſolummodo ſolatijs uteretur,& hoſtibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo.Cumq; grauiter hoc ferret rex,eo quod mercedes Iſraelitis iam præbuiſſet ingentes,monebat Propheta,ut ageret quod deo placeret,cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abundare.Et illos quidem dimiſit, cedens etiam quas dederat

4.Reg.14

rex

rex mercedes:ipſe uero cum ſuo exercitu ad prædictas gentes acceſsit.Et prælio geſto uincens,decem quidem milia occidit,& totidem uiuos cepit:eoſq; deducens ad magnam petram quæ eſt in Arabia conſtituta,ex ea præcipitauit.Prædam autem & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas.Dum itaq; in his Amaſias conſiſteret, Iſraelitæ, quos cum mercede data remiſerat, indignati, & credentes iniuriam quia quaſi pro uituperatiõe fuiſſent ab eo remiſsi,eius regni terras aggreſsi ſunt,& uſq; Betthoram procedentes,diripuere prouinciam,& multa quidem abſtulere iumenta,& tria milia hominum occiderunt.Amaſias autem uictoria ex his quæ geſta fuerant elatus,deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, cœpit ſpernere: ac deos illos,quos de Amalechitarum prouincia uexerat, adorare. Tunc accedens ad eum Propheta,mirari ſe dixit,cum eos deos rex arbitraretur adorandos,qui ſuos & à quibus honorabantur non poſſent adiuuare,nec ab huius manibus liberaſſent, ſed multos pereuntes contempſiſſent, & ipſi quoq; in Hieroſolymam ad inſtar hoſtium captiuorum uincti deducti fuiſſent.Hæc itaque regi mouerunt iram, & præcepit debere reiici Prophetam, interminatus ſe eum puniturum ſi amplius loqueretur.Et Propheta quidem tacere ſe dixit:prędicens non eſſe prębiturum deum ea,quæ rex facere moliretur.

Iſraelitæ conducti cõducto ri Amaſiæ bellum indicunt

Amaſias gloria elatus idola ueneratur

De Amaſia contra Ioas bellante deuicto Cap. x

AMaſias autẽ dum ſe abſtinere non poſſet in rebus felicibus conſtitutus, quas à deo perceperat,eiq; faciebat iniurias,ſcripſit ad regem Iſraelitarum Ioas,ut ei obaudiret & ipſe & populus uniuerſus: ſicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid & Salomoni.Qui ſi parêre nõllent, ſcirent quia bello terminum cauſa perciperet.Cui Ioas reſcripſit:Rex Ioas regi Amaſiæ:Erat in Libano monte cypreſſus omnino procera, & puluis exinde miſit ad cypreſſum, petens filiã eius ut filio ſuo daret uxorem.Et dum hæc ageret,beſtia quędam tranſiens puluerem conculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplum ut maiora non appetas: nec quoniam Amalechitas uiciſti,in hoc exultans,tibi tuoq; regno uidearis inferre pericula. Hæc autem relegens Amaſias,ad bellum potius incitatus eſt:deo ut arbitror ad hoc impellente, ut pro his quæ fuerant ab eo commiſſa, pœnas exolueret. Cumq; produxiſſet exercitum contra Ioas,eſſetq; iam prælium cõmiſſurus,milites Amaſiæ repentinus terror & ſtupor inuaſit,qualem non propitius deus immittit: & antequã uenirent ad manus,in fugam animi pauore conuerſi ſunt.Illis ergo terrore diſperſis, contigit ut Amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus eſt,ni Hieroſolymitis ſuaderet,ut aperientes portas,eum cum exercitu in ciuitatem ſuſciperent.Et Amaſias quidem mortis terrore compulſus,ſuſcipere fecit hoſtem. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringentorum cubitorũ, cum curru ingreſſus eſt Hieroſolymam,Amaſiam captiuũ ducens:& dominus hoc modo Hieroſolymitanæ ciuitatis effectus,& dei theſaurum abſtulit,& aurũ argentumq;, quod in Amaſiæ regalibus inuentum eſt,exhauſit:& ita eum à captiuitate reſoluens,regreſſus eſt ad Samariam. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quarto & decimo regis Amaſiæ.Qui poſt hæc paſſus inſidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis:interfectus eſt autem ab eis, mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referẽtes in Hieroſolymã,regaliter tumulauerũt. Igit' Amaſias hoc modo finiuit uitã propter ſuperbiã & cõtemptũ,quẽ habuit circa dcũ:qui uixit annos quidem LIIII: regnauit autẽ XXIX. Huic ſucceſsit filius ſuus nomine Ozias.

Amaſias occiditur

Succedit Ozias

De Hiero

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia sacrificante punito. Cap. XI

ANno autem quintodecimo regni Amasiæ, regnauit in Israel filius Ioas Hie- 4.Reg.14
roboam in Samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deũ quidem in-
iurioſus, & iniquus extitit uehementer idola colendo, & multa incongrua & opera
extranea faciendo, populo uero Israelitarum multorum bonorũ fuit occasio. Huic
quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, & re-
gnum propriũ dilatare in partibus quidem aquilonis usq; ad Hemathi ciuitatem:
à meridie uero usq; ad Asphaltiten paludem. Antiquitus enim termini Chananæi
isti fuerunt, sicut princeps Iesus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam castrame-
tatus contra Syros, omnem eorum prouinciam (sicut Ionas prophetauerat) deua- Ionæ 6
stauit. Necessarium uero iudicaui integritatem rerum contradere, studens quæcun-
que & de isto propheta in sacris libris inueni scripta, omnia declarare. Hic enim ius- Historia Io-
sus à deo ut iret ad Niniue regnũ, & ibidem prædicaret, quia esset amissura ciuitas næ prophetæ
principatum: metuens non perrexit, sed fugit deũ in Ioppe: & inuenta naue ingres-
sus in Tarsum ciuitatẽ Cilicię nauigabat. Cumq; tempestas immineret asperrima,
& nauis submersionis pericula sustineret: nautæ quidem & gubernator, & ipse nau
clerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderent: Ionas autẽ ope
riens semetipsum iacebat, & nihil enitebatur horũ quæ alios uidebat efficere. Cũm Naufragiũ Io-
que tempestas potius augeretur, & uiolentius uentorum nimietate mare attollere- næ prophetæ
tur in cumulum, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis au-
tor existeret, constituerunt ut quicunq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facien
tibus, sors cecidit in Prophetam. Interrogantibus autẽ illis unde esset aut quid age-
ret, genere se quidem dixit Hebræum, prophetam uero summi dei: eisq; suasit:
ut si uellent præsens periculum declinare, eum in pelagus proijcerent, qui tempesta
tis eorũ autor extiterat. Et illi quidem nõ hoc prius facere præsumpserunt, impium
iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam cõmiserat salutem, ad hæc ma-
la compellerent, cum utiq; nondum nauis submersio proueniisset: à propheta uero
post hæc compulsi, & timore suæ salutis astricti, eum in pelagus proiecerũt: & tem-
pestas quidem remota est. ille uero sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies
totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus est, in nulla parte corporis ma
culatus: qui supplicans deo, ut ei ueniam concederet pro delicto, ad Niniuen pro- Ionæ 23
fectus est ciuitatem: & stans in medio prædicauit, quia post breuissimum tempus
Asiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis est reuersus. Hanc ergo narra-
tionem explicui, sicut scriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cũ omni felicitate ui- 4.Reg.14
tam degens, & regnans annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria: 4.Reg.15
cui successit in regnũ eius filius Zacharias. Eodem uero modo & Ozias Amasię fi-
lius quarto iam & decimo anno regni Hieroboã duab. tribubus in Hierosolymis
imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uero ciuis. Erat autẽ hic bo-
nus & naturaliter iustus atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis indu-
strius. Castrametatus contra Palæstinos, eosq; bello deuincens, ciuitates eorum ce
pit, Geth, & Iamniam, sed & muros earum destruxit. Post hanc uero militiam ag-
gressus est Arabes uicinos Aegyptijs: & ædificans ciuitatem circa mare rubrũ, con-
stituit in ea custodias. Deinde Ammonitas subdens, & tributa eis imponens, & om
nia usq; ad terminos Aegyptiorum suæ ditioni subijciens, cepit de cætero Hieroso
lymitarum curam habere. Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum

priorum deſidia iam deſtructi, eos rurſus ædificauit & reparauit, necnon & quoſcunq; deſtruxerat Iſraelitarũ rex, quando patrem eius Amaſiam captiuũ tenens, ingreſſus fuerat ciuitatem. Aedificauit autẽ & turres multas, ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentib. Fecit & in deſertis locis magnas ualde munitiones, multos aquæ ductus inſtituens. Habebat autẽ iumentorũ & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quando & prouincia fertilis erat ad paſcua: erátque præcipue terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & ſemina fructuũ diuerſorum. Exercitum uero circa ſe habuit electorũ trecenta & ſeptuaginta milia uirorum, quorũ duces & tribuni & millenarij erant ualde fortiſſimi, & qui ſuo robore non poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit autẽ per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dans unicuiq; iaculum & ſcutum & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hæc autẽ & multa machinamenta ad oppreſſiones inſtituit, quibus ſaxa emitterentur, & iacula: & harpagones, & his ſimilia præparauit. Dumq; hæc ita conſtituiſſet, mentis elatione corruptus, & mortali ſubſtantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur, Eſt autẽ immortalis ſubſtantia, pietas circa deum, & cuſtodia mandatorum. Lapſus eſt itaq; felicitatis euentu, & ad paterna peccata deſcendit: quæ etiam illum poſtq; claritatem bonorũ & rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate, indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templũ, oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum alijs octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret quod non liceret: quoniam hæc ſolummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei ut exiret, & non ageret contra leges dei, iratus interminatus eſt eis mortem, niſi tacerent. Inter hęc autem terræmotus factus eſt magnus, & ſtupeſcente populo claritas ſolis nimis effulſit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge, ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem, & ſua uolubilitate per quatuor ſtadia procedens, ad orientalem reſtitit montem, ita ut & uias clauderet, & regios hortos opprimeret. Cumq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent, pandebant ei calamitatẽ ſuam, hortantes, ut tanq; pollutus exiret à ciuitate. Ille uero confuſione huius euentus, & dum illi iam eſſet nulla fiducia, tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus, & propter hoc impie geſſiſſet in deo, miſerabilem tamen hanc & uilem pertulit paſſionem: & tempus quidẽ aliquod extra ciuitatẽ cõmoratus, in uita priuata degẽs, licet filio eius Iothan regnũ ſuſcipiente, deinde mœſtitia geſtorũ faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annis octo & ſexaginta, in quibus regnauit quinquaginta & duos: ſepultus eſt autẽ ſolus in proprijs hortis. Zacharias autẽ filius Hieroboam dum menſibus ſex regnaſſet in Iſrael, dolum paſſus occiſus eſt à quodam amico nomine Sellum, filio Iotauis, qui poſt eum regno percepto non amplius quàm diebus triginta tenuit principatũ. Princeps autẽ militiæ Manahen illo tempore, cum eſſet in ciuitate Tharſa, & audiſſet quod de Zacharia fuerat geſtũ: ſurgens inde cum omni militia, uenit in Samariam, & cõmiſſo prælio Sellum peremit, & ſemetipſum conſtituit regem. Surgensq; exinde in Tharſa ciuitatem uenit, cuius ciues obſerantes portas eius, regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis, & quæ foris erant depopulatus eſt, & ciuitatem obſeſſione fortiſſima cepit: & grauiter ferens, quod fecerant ciues eius, omnes occidit, neq; paruulis parcens, et quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis

Oziæ ſtudium

Præſumptio Oziæ regis

ſocietatis & ſæuitiæ nõ relinquens. Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuiſſent, hoc iſte de ſuis contribulibus operatus eſt. Itaq; Manahen hoc modo regnauit annis decem fuitq; peruerſus & regum omniũ ualde ſæuiſſimus. Cumq; aduerſus eum caſtra mouiſſet Phiolaus Aſſyriorum rex, ad certamen quidem pugnæ contra Syros nõ acceſſit: ſed mittens ei mille argenti talenta, egit ut à bello diſcederet. Ad hanc itaq; cauſam profuit populus regi Manahen, Nam unuſquiſque pro capite ſuo quinquaginta præbuit dragmas. Poſt hæc uero defunctus eſt, & ſepultus in Samaria. Phaceiam uero ſuũ filium ſucceſſorem proprij regni dereliquit. Qui ſequens paternam crudelitatẽ, duobus tantummodo regnauit annis: deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus eſt. Phaceias enim millenarius, filius Romeliæ, ei fecit inſidias: qui & ipſe Phaceias tenuit principatũ annis uiginti. Fuit autem impius & iniquus. Rex autem Aſſyriorũ Teglatphalaſſar nomine, caſtrametatus aduerſus Iſraelitas, & cũctam Galaaditidem regionẽ uaſtans, & trans Iordanem, & quæ Galilæa nuncupatur, & Tarſan & Aſaran, & habitatores unà captiuos ducens, eos in regnum ſuum migrauit. Igitur & de Aſſyriorũ rege hæc nos dixiſſe ſufficiat. Ioathan itaq; Oziæ filius regnauit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda, cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocabatur Ieraſis. Is autem rex nulla uirtute minor fuit, ſed & rebus diuinis pius, apud homines autẽ iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerũ ciuitatis: & quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebant, hæc largiſſime procurabat: fecitq; porticus in templo, & eius ingreſſus ornauit: muros quoq; qui ceciderunt rurſus erexit, turresq; proceras & inuincibiles in eis ædificauit: & in reliquis omnibus quæ in regno neglecta uidebantur, opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum, eosq; uiciſſet, ſingulis annis illos tributa præcepit exoluere talenta auri centum, & tritici decem milia coros, tantundem & hordei. Sic autem proprium auxit regnum, ut hoſtibus quidem eſſet ualde terribilis, familiaribus uero præcipue felix.

Phaceias patri Manahen ſuccedit

Oziæ ſuccedit Ioathan

Prophetia Naum hic inſerta. Cap. XII

EO ſiquidem tempore fuit propheta quidam nomine Naum, qui de Aſſyriorum ſubuerſione & Niniue urbe prophetans, hoc dicebat: quomodo Niniue piſcina aquæ cõmota, ſic & populus omnis turbatus & fluctuans cõmouebitur fugiens, cunctis dicentib. ad alterutros, ſtate & manete, aurumq; uobis argentumq; diripite: & nullus hãc uoluntatẽ habebit, dũ animas ſuas omnes magis quàm facultates ſeruare feſtinẽt. Crudelis emi alterutros decertatio habebit, & luctus & diſſolutio magna membrorũ, & uultus eorũ terrore palleſcent. Vbi tunc erit habitaculũ leonum? Dicit autẽ tibi deus Niniue: quoniam exterminabo te, & nequaquam leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iſte propheta de Niniue, quæ dicere neceſſarium non putaui, ne legentibus uiderer importunus oſtendi. Hæc autẽ omnia prouenerunt Niniue poſt annos centum & quindecim. De his ergo nunc à nobis ſufficienter expoſitum eſt.

Naum 1.2.3

De impietate regis Achaz & digna pœna. Cap. XIII

PORrò Ioathan mutauit uitam, cum uixiſſet annos unũ & quadraginta, ex quibus regnauit ſedecim: ſepultuſq; eſt in regijs monumentis, uenitq; regnum ad eius filium Achaz: qui impius circa deum exiſtens, & paternæ præuaricator legis, reges Iſraelitarum imitatus, in Hieroſolymis idolorũ aras inſtituit, & ſuper eas ſacrificauit: in quibus etiam ſuum in holocauſtũ obtulit filium, more Chananæorum

4. Reg. 16

& ſuper hæc multa alia ſcelera perpetrauit. Cumq; circa hæc ita uehemens exiſteret, caſtrametatus eſt aduerſus eum Syrorum & Damaſcenorũ rex Raſin, & Phaceias Iſraelitarum: erant enim amici. Et claudentes eum in Hieroſolymis multis eam temporibus obſidebant, propter murorum munitionem eam capere non ualentes. Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach, ad mare rubrum poſitam, & habitatores eius occidens, in ea Syros ſtatuit: & aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimẽs ubique Iudæos: qui multam deuehens prædam, in Damaſcum cum ſuo remeauit exercitu. Rex autẽ Hieroſolymorũ cognoſcens Syros ad propria remeaſſe, & credens ſe prævalere contra Iſraelitarũ regem, exercitũ ſuum aduerſus eum armauit, & congreſſus bello ira dei faciente deuictus eſt, propter impietates ſuas multas & maximas. Ea nanq; die centum & uiginti milia eius militum ab Iſraelitis occiſi ſunt: & Amaſias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in bello peremit, & tutatorem totius regni Ezricam conſtituit, & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuum tulit, & ex tribu Beniamin mulieres & infantes, multamq; ſimul diripientes prædam, in Samariam ſunt reuerſi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta, cũ eſſet in Samaria, exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit, dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam, ſed propter iram dei quam habuit ſuper Achaz regem: culpauitq; eos cur eis non ſufficeret ſua felicitas, ſed etiam præſumpſerint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos ſuos captiuos abducere; ſuaſitq; illis ut eos continuo ſinerent ad propria remeare, qui ſi non obedirent deo ſubderentur repente prælio. Populus igitur Iſraelitarũ in cœtu conueniens, quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam Barachias nomine cum eſſet in Republica probatiſſimus, ſurgens in medio, & cum eo tres alij dixerunt: Non eſt permittendũ ut captiui in urbem introducantur, ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata, ſicut prophetæ dicunt, & non nouas impietates adiiciamus. Hæc ergo milites audientes, permiſerunt eis ut facerent quodcunque crederent expedire. Sumentes ergo prædicti uiri captiuos, lauantesq;, & diligentiam exhibentes, & itineris dantes expenſas, innoxios ad propria dimiſerunt. Nihilominus & illi quatuor uenere cum eis, & uſq; ad Hiericho deducentes eos nõ procul ab Hieroſolymis, in Samariam ſunt reuerſi. Rex autem Achaz hæc paſſus ab Iſraelitis, mittens ad regem Aſſyriorum, popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſraelitas, & Syros, & Damaſcenos, multas pecunias ſe ei daturũ promittens: miſitq; ei & munera ualde præclara. Ille uero legatis ad ſe uenientibus, uenit in auxilium regis Achaz, & caſtrametatus aduerſus Syros, & regionem eorum depopulatus eſt, & Damaſcũ bellico iure cepit: inſuper & regem Raſin occidit. Damaſcenos autẽ in ſuperiorem Mediam deſtinauit, & quoſdam Aſſyriorum in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſraelitarum uero terram nimis affligens, multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hæc contra Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris, pariter & argentum, & quod erat in templo dei, & quod fuit optimum ornamentum, deuehens hæc uenit in Damaſcum, & ſecundũ promiſſiones dedit hęc Aſſyriorum regi, & gratias ei pro omnibus referens, in Hieroſolymam remeauit. Hic autem rex ſic fuit ſtultus, & circa modum ſuæ utilitatis à ratione alienus: quia neq; dum bello comprimeretur à Syris, deos eorum adorare ceſſauit, ſed in eorum ueneratione permanſit, quaſi poſſent ei cõferre uictoriam: & deuictus, Aſſyriorum denuo cœpit colere deos, & omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium ue-

Rex Aſſyriorum Raſin occidit

rumq;

rumq; deum,cuius ira fuerat eius perditionis cauſa. Qui ad tantam inſaniam contemptumq; dei peruenit,ut omnino clauderet templum,& ſolennes offerri hoſtias prohiberet,& ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciens deo mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta, ex quibus regnauit ſedecim. Cuius filius Ezechias mox ſucceſſit in regnum.Eodem uero tempore mortuus eſt etiam rex Iſraelitarum Phaceias, dolo cuiuſdam amici nomine Ozias, qui tenuit regnũ annis nouem,fuitq; malignus & dei contemptor.

De Ezechia rege,reſtituta religione & azymorum feſto. Cap. XIIII

COntra hunc autem caſtrametatus eſt Aſſyriorum rex Salmanaſar: eumq; cum utiq; Ozias deum non haberet propitium nec adiutorem, fecit ſibimet ſubditum, & tributa definita præcepit exoluere. Anno ſiquidẽ quarto Oziæ regis, regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achaz,& Abiæ quæ fuit genere ciuis. Erat autem huic uiro natura benigna,iuſta & ualde religioſa.Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnum,neq; aliquid magis neceſſarium,nec utilius ſibimet,eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe,quàm ut coleret dei religionem. Et conuocans omnem populum,pariter & ſacerdotes atque Leuitas, contionem habuit apud eos,dicens: Non ignoratis, quoniam patris mei peccato, qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturam, multa & maxima mala eſtis experti, & ab eo ueſtra mens corrupta eſt,ſuaſitq; quos ipſe colebat deos uos pariter adorare.Hortor itaq; uos, poſt quàm opere cognouiſtis, quàm peſſimum eſt impie agere, ut illorũ iam oblíuionem habentes,purgetis uos à priori pollutione, & cum ſacerdotibus atq; Leuitis conuenientes aperiatis templum,& purgantes illud ſolennibus ſacrificijs,ad honorem antiquum & patrium reuocetis.Sic enim uobis deus propitius erit: & iraſci ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes aperuerunt ualuas templi dei,& pollutiones eijcientes,ſacrificia ſolennia ſuper altare impoſuerũt. Mittens autem rex in prouinciam ſibi ſubiectam omnem populũ ad Hieroſolymam conuocauit,ut feſtiuitatem celebraret Azymorum: multum enim tempus præterierat propter iniquitatem prædictorum regum, quod non fuerat acta. Miſit pariter & ad Iſraelitas:inuitans eos, ut relinquentes malæ conſuetudinis conuerſationem, reuerterentur ad priſtinam dei culturam, dicens,cõcedere ſe uenientibus in Hieroſolymam,ut Azymorum agerent feſtiuitatem, & cum eis pariter epulas exercerent. Hæc autem dicebat,monens tantum,nõ ſibi eos ſubiectos facere ſtudens,ſi tamen nollent:quod ſi uoluiſſent,utiq; beati fuiſſent. Iſraelitæ uero uenientibus ad ſe legatis,& eis proprij regis mandata nunciantibus,non ſolum non acquieuerunt,ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicentes quæ paterentur,ſi ad pietatem dei conuerti nollent, ſpreuerunt: & ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt, ſed horum quoq; peiora faciebant:nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis,hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus.Multi tamen de tribu Manaſſe,& Zabulon,& Iſachar obedientes monitionibus prophetarum,ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieſolymam concurrerunt ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni populo, ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem,& totidem arietes,& agnas ſeptem, & totidem hircos: & imponentes manus ſuper capita pecudum ipſe rex & principes, ſacerdotibus ſolennia ſacrificare

4.Reg.18

Ezechias reuocat ſacrificia diu intermiſſa

permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant: Leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabant hymnos in deum, atq; pſallebant ſicut docti fuerant à Dauid: reliqui uero ſacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem & ipſe rex & populus uniuerſus adorauerunt deum: deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uero ad epulas cõdonauit boues quidem ſexcentos, reliqua uero pecora tria milia: & omnia quidem ſacerdotes ſecundum legis conſuetudinem compleuerunt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens deo. Inſtantem uero Azymorum feſtiuitatem celebrantes, quod dicitur paſcha, alia de cætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ immolata ſunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uero diuerſarum ſeptem milia. Idem uero fecerũt & principes, mille nanq; tauros dederunt eis, & pecora mille & ſexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tempore celebratio non fuiſſet effecta, tunc primũ ſplendide & largiſſime probatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta, egreſſi in prouinciam purgauerunt eam: ſed & ciuitatem ab omniũ idolorum pollutione mundauerunt. Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius proprijs celebrarentur impenſis ſecundũ legem, & ſacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut ſemper circa religionem obſeruarent, & à cultura eius ſeparari nequirent. & populus quidẽ offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autẽ & cubicula rex ædificans, ſingulis ſacerdotibus diſtribuit, & Leuitis, eorumq; filijs & uxoribus, & ita ad antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuens, bellũ egit aduerſum Palæſtinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtiũ à Gaza uſq; in Geth. Rex autẽ Aſſyriorũ mittens ad eum interminatus eſt, omnẽ ſe eius ſubuertere principatũ, niſi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias autẽ de interminationib. non curauit, ſecurus de dei pietate & de prophetia Eſaiæ, à quo futura omnia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dixiſſe ſufficiat.

De captiuitate regni Iſrael à Salmanaſar, Cuthæiſq; ſurrogatis. Cap. XV

4. Reg. 17 SAlmanaſar autẽ Aſſyriorũ rex, dum ei nunciatum fuiſſet, quia Iſraelitarum rex Ozias latenter miſiſſet ad Suham Aegyptiorũ regem, petens contra eum ab illo ſolatia, iratus caſtrametatus eſt in Samaria anno ſeptimo regis Oziæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet, annis tribus obſidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Oziæ, ſeptimo autẽ Ezechiæ regis Hieroſolymorum: & Iſraelitarum regnum uehementer exterminauit, & omnem populũ tranſmigrauit in Mediam & Perſidam. Inter quos & regem Oziam uiuũ cepit & tranſmigrauit. Aliasq;
Cuthi gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Perſico ita uocantur, in Samariam & Iſraeliticam regionem conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſraelitarum de Iudæa, poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptẽ, à quo tempore egredientes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu: ex quo autẽ recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regnũ Hieroboam tradiderunt, ſicut & prius à me ſignificatum eſt, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis apprehendit Iſraelitas tranſgredientes leges, atq; prophetis nõ obedientes, qui eis hanc prædixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autẽ malorũ eorum cauſa fabricari, ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboam eius ſeruũ

fecerunt

fecerunt regem,qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicũ,imitantibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem Aſſyriorũ inuaſit pugnando cunctam Syriam, & Phœnicen uniuerſam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conſcriptum eſt. Pugnauit enim aduerſus Tyrum,cũ in ea regnaret Heliſæus. De quibus teſtatur & Menander, qui temporum facta conſcripſit, & Tyriorũ antiquitatem in Græcam linguam conuertens, ſic ait: Heliſæus nomine,regnauit annis triginta & ſeptem: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanaſar Aſſyriorũ rex inſurgens, cunctam Phœnicem inuaſit.Qui facta pace cum omnibus,poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autẽ à Tyro ciuitas Sidon,& Arce & antiqua Tyrus,& multæ aliæ urbes, quæ ſemetipſas Aſſyriorũ regi tradiderunt.Quapropter Tyrijs non ſubiectis, denuo rex aduerſus eos egreſſus eſt,Phœnicibus exhibentibus ei naues ſexaginta,& remiges octingentos.Contra quos Tyrij nauigantes in duodecim nauibus, diſperſis hoſtium nauibus cepere captiuos uiros quingentos.Vnde honor Tyriorũ propter hoc creuit eximie. Reuertens autem Aſſyriorũ rex, diſpoſuit cuſtodias ſuper fluuium & aquæductus ciuiũ, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuiſſet factũ,tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam.Hęc in archiuis Tyri de Salmanaſar Aſſyriorum rege ſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in Samariam tranſmigrati Chutæi (hoc enim uocabantur nomine hactenus, eo quod de prouincia Perſida,& à quodam flumine quod Chuta uocabatur,migrati uiderentur)ſecundũ gentem propriam ſinguli eorũ deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;.Et cum eos more proprio colerent,ad iracundiam & furorem maximum deum prouocauerunt,uenitq; peſtilentia ſuper eos: per quam corrupti, cum nullam malorũ medicinam inuenire poſſent,deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem Aſſyriorũ legatos, ſupplicauerunt, ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſraelitarum,quos pugnando tenuerat,deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes, leges dei & culturam eos docuerunt. Et cum cœpiſſent eum ſumma deuotione uenerari,peſtilentia repente ceſſauit: & hactenus ipſas ſolennitates celebrare noſcuntur.Hi ſiquidem ſecundũ eloquiũ Hebræorũ Hebræi,ſecundũ genus Cuthæi,græce aũt Samaritæ uocantur, qui pro rerũ motu ſemper parati ſunt:& quando uident Iudæos eſſe felices,cognatos eos appellant,quaſi de Ioſeph natũ uideantur,& ex illo cum eis habeant ſocietatis initium:quando uero deiectos uident, nequaquam eis deuotione aut genere cõmunicari uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos edicunt.Sed de his quidem opportunius edicemus.

Menander hiſtoricus

De Tyriorũ obſeſſione

Cuthæorum tranſmigratio

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVS

Bellum Sennacherib contra Hieroſolymam:& Rapſacis blaſphemia. Cap. I

VM Ezechias duarum tribuũ rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Aſſyriorum rex nomine Sennacherib maxima manu aduerſus eũ caſtrametatus eſt, & forti brachio omnes ciuitates tribuum Iuda & Beniamin tenuit. Cumq; ad Hieroſolymam tenderet, præuenit eum miſſis legatis Ezechias, promittens & obedire ſe ei,& tributa quæ imponeret exoluere.Sennacherib uero cognoſcens quæ legati ferebat, dignum iudicauit bello

4.Reg.18

deſinere:& precantium ſuſcipere dignitatem,tunc promiſit. Qui accipiens trecenta argenti talenta,auri triginta,amicus diſceſſit,dans legatis iuriſiurandi fidem: quia ei nihil diſcedendo noceret. Ezechias autem credens & euacuans theſauros, miſit ei pecunias,ſperans ſe à periculo belli & regni amiſſione liberari.Aſſyrius autem hæc ſumens,ex his quæ promiſerat cogitauit nihil,ſed ipſe profectus eſt ad Aegyptios & Aethiopas,principes uero militiæ Rapſacen cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtandam Hieroſolymam dereliquit,quorum nomina erant Dathara & Anaciris.Tunc itaq; uenientes ante muros caſtra fixerunt,miſeruntq; ad Ezechiam petentes,ut cum ipſo poſſent habere colloquiũ.Ille uero per ſe quidem propter metum non abiit:tres autem,neceſſarios ſibi amicos miſit: hoc eſt, Heliachim tutorem regni,& Sobnean & Ioan,qui ſuper ſcribas erat. Iſti ſiquidem procedentes è diuerſo ante principem militiæ Aſſyriorum ſteterunt. Quos dum uidiſſet Rapſaces princeps militiæ petiit,ut euntes dicerẽt Ezechię:Rex magnus Sennacherib requirit ab eo:de quo præſumens atq; confidens refugit dominum ſuum,& obedire non uult,neq; ſuſcipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios,ſperans exercitum ſuum illorum ſolatio ſubleuari? Si autem hoc expectat, fatuus eſt,& ſimilis homini incumbenti calamo fracto,qui cum ceciderit, inſuper manu uexata ſentiet plagam. Sciat autẽ quia etiam uoluntate dei contra eum caſtrametatus eſt,qui conceſſit ei Iſraelitarum uaſtare regnum, & eodem modo, quo ſubiectos eius, diſperderet regnum.Dum hæc Rapſaces Hebraica lingua diceret, habebat enim linguæ huius experimentum, Heliachim metuens ne populus audiens metu corruere,popoſcit ut Syrorũ magis loqueretur eloquio.Ille uero intelligens ſuſpicionem eius & metum,maiori uoce amplius clamans reſpondit Hebraice,dicens: Audiant omnes præcepta regis,& quod utile eſt eligant,& ſe nobis tradant.Palàm eſt enim quia uos & rex populum uana ſpe decipitis, & repugnare ſuadetis. Si uero præſumitis ut exercitum noſtrum repellere uos dicatis,dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo,totidem aſcenſores præbentes ueſtrum exercitum nobis oſtendite,ſed non habetis tot homines.Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos melioribus qui uos capturi ſunt & inuitos, dum ſpontanea traditio ſecurior ſit uobis, inuita uero ualde periculoſa,ut cauſa calamitatis exiſtat? Hæc audientes & populus & legati,dicente Aſſyriorum principe,ea Ezechiæ renunciauerunt.Ille uero hæc audiens,exutus ueſte regali,indutuſq; ſacco & habitu miſerando lege patria, proſtratus in facie rogabat deum,ut adiuuaret,nullam aliam ſpem habentem ſalutis: mittensq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam prophetam, popoſcit ut oraret, & factis ſacrificiis pro ſalute omniũ rogaret deum, quatenus & hoſtium ſpem frangeret,& populo ſuo miſericordiam cõdonaret. Propheta uero hæc faciens,admonitus à deo confortauit regem & eius amicos,prædicens quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent,& non eos fortitudine illa ualere quam ſe habere credebant,deumq; prouiſurũ ut fortiter uaſtarentur. Sed & ipſum regem Aſſyriorum Sennacherib non præualentẽ aduerſus Aegyptios, cum ad propria remearet ferro periturum eſſe prædixit.Ipſo ſiquidem tempore ſcripſit Ezechię Aſſyrius epiſtolas,in quibus fatuum eum eſſe dicebat,credentem,quia eius ſeruitium poſſet euadere,qui multas gentes & maximas ſubdidiſſet: & interminabatur funditus ſe eum diſperdere, dum caperet urbẽ,niſi portas aperiens ſponte in Hieroſolymis exercitum eius exciperet. Quæ cum relegiſſet Ezechias, ſpreuit propter ſpem quam habebat

habebat in deum: Epiſtolam uero plicans in templo repoſuit. Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & ſalute cunctorum, Eſaias prophe-ta eum aſſeruit exauditũ, & nec in præſenti tempore eſſe ab Aſſyrijs obſidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros, & tertio anno cum pace opus ſuum facturos, & propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeunte, Aſſyriorum rex bello quod Aegyptijs intulerat fruſtratus, ob huiuſmodi cauſam ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſij, & dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent, quibus ciuitati nitebatur obſiſtere, audiuit Aethiopũ regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorũ uenire ſolatiũ, & per deſertũ iter facere, ut ſubito in Aſſyriorũ caſtra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotẽ Vulcani caſtra ſe metari dicebat, quaſi iſte rex ad eũ regẽ Aegyptiorũ ueniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos: & obſeſſionẽ Peluſij huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Strages magna Aſſyriorum, eorumq; regis. Cap. II

ORante itaq; rege Hieroſolymorum ad deum, & deus exaudiens maximam plagam miſit in eum, & multi perempti ſunt. Herodotus autem de rege Sennacherib errorem ideo facit, quia nõ Aſſyriorũ dicit regem, ſed Arabum: adijciens quia ſoricũ multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyriorũ: & propterea cum non haberet rex arcus, exercitum à Peluſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus. Beroſus autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis Sennacherib, & quia regnauit ſuper Aſſyrios, & caſtra metatus eſt contra omnem Aſiam & Aegyptum, ita dicens: Reuerſus autem Sennacherib à prælijs Aegyptiorum, ad Hieroſolymam cum ueniſſet, exercitũ quem cũ Rapſace dimiſerat, inuenit in periculo peſtilentię conſtitutum: deus enim morbum populo eius immiſerat, ita ut prima nocte eorum qui obſidebant, deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis. Propter hanc calamitatem in nimio terrore et angu-ſtia conſtitutus, de cuncta iam militia metuens, fugit cum ſua manu ad proprium regnum, in ciuitatem quæ appellatur Niniue. Et dum modicũ tempus ibidem commoratus fuiſſet, dolo à ſenioribus filijs Adramelech et Selenſaro eſt peremptus in proprio templo, quod dicitur Araſci. Et illi quidem pro cæde patris effugati, ad Armeniam diſceſſerunt. Succeſſit autem in eius regnũ Aſaracoldas. Terminus igitur obſeſſionis Aſſyriorum contra Hieroſolymitas, tali occaſione prouenit.

4. Reg. 19

Herodotus

Beroſus

Aſſyriorum rex à filijs perimitur

Ezechias moriturus uitæ productionẽ obtinuit: ſolis quoq; retroceſſio. Ca. III

EZechias autẽ inopinabiliter à terroribus liberatus, gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo: et cognoſcens quia nulla alia cauſa hoſtes alios quidem peremiſſet, alios uero timore morti ſimiles effugaſſet ab Hieroſolymis, niſi diuino ſolatio, omni ſtudio et largitate uſus eſt circa dei cultum. et non poſt multum graui languore detentus, à medicis quidem deſperatus eſt: nihilq; nec ipſe de ſe, nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebant. adijciebatur autem regi et alia magna anguſtia, eo quod filios nõ haberet, et quod moriturus eſſet, deſolatam relinquens domum, nec ſucceſſorem ſui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum ut ei paruo tempore uitam concederet, donec filios habere poſſet: et non prius anima priuaretur, antequam fieret pater. Cui miſertus deus petitionemq; ſuſcipiens, quia non dolebat eo quod priuandus eſſet bonis imperij, ſed ut filios haberet, qui in eius principatũ ſuccederent, mittens Eſaiam prophetam iuſſit ei dicere, quia

4. Reg. 20

Grauis languor Ezechiæ

quia poſt tertiam diem caſum languoris euaderet, et poſtea annis quindecim ſu-
peruiueret,et filios generaret.Dum hęc dei mandata Propheta dixiſſet,propter ni
mietatem languoris,et ea quę inopinabiliter promittebantur non credens,ſignum
aliquod et indicium petijt ut faceret Eſaias, quatenus hæc dicenti ſibi crederet, et à
deo eum miſſum uere cognoſceret. Nam ea quæ ultra rationem ſunt, et fortiora
ſpe uidentur,huiuſmodi rebus credunt eſſe ueracia. Et dum Propheta interrogaſ-
ſet eum, quod uellet fieri ſignum, umbram ſolis petijt decem gradibus ad ea loca
unde uenerat,remeare. Et dum Propheta rogaſſet deũ ut fieret, uidens rex imple-
tum eſſe quod uoluit,repente ſolutus à languore conſcendit in templũ, & adorans
deum uota debita celebrauit. Eo ſiquidem tempore contigit Aſſyriorum regnum
à Medis diſſolui,quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; Babyloniorum Baladas
miſit legatos ad Ezechiam portantes munera, & ab eo popoſcit ut ei eſſet ſocius
& amicus.Ille uero legatos libenter ſuſcipiens, & theſauros eis oſtendens, & armo-
rum inſtructionem,& aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, ſimul eti-
am munera præbens regi Baladæ deferenda,dimiſit eos. Tũc uenit ad eum Eſaias
propheta,& quæſiuit qui eſſent qui uenerant. Cui dixit,de Babylonia eos & à ſuo
rege ueniſſe, & oſtendiſſe ſe eis uniuerſa, ut uidentes diuitias & uirtutem regni co-
gnoſcerent,& regi ſuo renunciarent.Cui Propheta reſpondens: Scito,inquit, non
poſt multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias tranſmigrandas, inſu-
per & nepotes tuos eunuchos faciendos,& amiſſuros uirile nomen, & regi Babylo
niæ ſeruituros.Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtriſtatus in his quæ di-
cta fuerant,ait, nõ ſe quidem uelle ſuam gentem in talibus ærumnis incurrere: ſed
quia impoſſibile eſt quæ apud dominum deliberata ſunt,poſſe mutari, rogabat ut
uſque ad uitam ipſius pax permaneret.Meminit autem Baladæ regis Babylonio-
rum Beroſus. Cum itaque propheta Eſaias indubitanter & mirabiliter de ueritate
confideret,& nihil falſi penitus loqueretur,omnia quæcunq; prophetauit, ſcribens
dereliquit in libris, ut ex effectu poſtea hominibus apparerent. Et non ſolus iſte
Propheta,ſed & alij numero duodecim idem fecerunt:& omne ſiue bonũ ſiue con-
trarium ſit apud nos, ſecundum illorum dictum prouenire dinoſcitur.Sed horum
ſingula denuo declarabimus.

De impietatibus Manaſſæ regis. Cap. IIII

4.Reg.21 EZechias autem rex dum ſuperuixiſſet tempus quod prædiximus, & omne il-
lud ſpatium in pace degiſſet, mortuus eſt anno uitæ ſuæ quinquageſimo &
quarto, in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui ſucceſſit in regnũ filius proprius
nomine Manaſſes de matre quidem nomine Echibene,qui à paternis uoluntatib.
abſciſus,& ad diuerſa cõuerſus,omne genus malignitatis oſtendit, & nihil impium
dereliquit:ſed iniquitates Iſraelitarũ imitatus eſt, quibus in deum delinquentes af-
fligebantur.Præſumpſit autẽ & templum dei polluere ſimul & ciuitatem,pariterq;
omnem regionẽ.Nam ſpernendo deum ad hoc uſq; peruenit, ut omnes Hebræo-
rum iuſtos occideret, & neq; prophetis parceret, quorũ quotidie ſingulos perime-
bat,& eorũ ſanguine Hieroſolymorũ plateas irrigabat.In his autẽ iratus deus, mi-
ſit prophetas ad regem & populũ,per quos interminatus eſt eaſdem eis futuras ca-
lamitates,in quibus incurrerant fratres eorum Iſraelitæ, cum ei iniurias intuliſſent:
Illi uero eorum non crediderunt uerbis,quibus lucrari potuerant ut nihil mali pate-
rentur,ſed operibus uera fuiſſe cognouerunt,quæ prophetæ prædixerunt.

De con-

De conuerſione Manaſſæ, & inſigni pietate Ioſiæ regis optimi. Cap. V

IGitur dum in eis perſeuerarent, bellū ſuper eos intulit rex Babyloniorū & Chaldæorum. Is enim miſſo exercitu in Iudæam, & regionem eorū depopulatus eſt, & regem Manaſſen dolo captum & ad ſe deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta ſubiectum. Manaſſes autem intelligens in quibus malis tunc eſſet, & horum omnium ſe arbitratus autorem, ſupplicabat deo ut ei hoſtem ſuum clementem faceret atq; miſericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei conceſſit: & remiſſus à rege Babyloniorum, ad ſua regna reuerſus eſt. Cumq; ueniſſet ad Hieroſolymam, priorum quidem delictorū quæ circa deum geſſerat, pœnitens ſtudebat etiam memoriam malorum, ſi eſſet poſſibile, ab animo ſuo repellere, & ad ſeruitium dei & omnem diuini cultus religionē accedere, templumq; purgauit & ciuitatem: & ad hoc ſolum erat de cætero conſtitutus, ut gratias deo pro dono ſalutis exolueret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autē ipſa & populū agere docuit, agnoſcens in quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum, qui ſanctæ conuerſationi erat aduerſus: ædificansq; rurſus altare, ſolennes hoſtias immolabat, ſicut cōſtituit Moſes diuinam exponendo culturam. Eodem itaq; modo & pro Hieroſolymorū cautela cogitauit, ita ut etiam muros antiquos cum magno ſtudio repararet, & alium ultra eos erigeret, & turres eminentiſſimas exaltaret: cuſtodias uero quæ ante ciuitatē fiunt, multa munitione firmauit: & ſic in omnibus à prioti conuerſatione mutatus eſt: & poſt hæc uitam habuit beatiſſimam, ut multi imitatores eius eſſent, ex quo dei cœpit colere pietatem. Qui cum uixiſſet annis ſexaginta & ſeptem, & regnaſſet quinquaginta & quinq;, defunctus eſt, & ſepultus in ſuis hortis. Cuius regnum peruenit ad eius filium Amon, cuius mater fuit nomine Maſelmis de ciuitate Iechabath. Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute præſumpſerat, dolum paſſus à ſuis, in domo ſua peremptus eſt, cum uixiſſet annis quatuor & uiginti, & in regno egiſſet duos. Populus autem peremit eius interfectores, eumq; cum patre ſepelierunt, regnumq; Ioſiæ eius filio tradiderunt cum eſſet annorum octo, Cuius mater de ciuitate fuit Voſcheti, nomine Ezi de ciuitate Vaſuroch. Erat enim iſte natura benignus, & ad uirtutem utiliter præparatus: & in ſtudijs Dauid regis, & intentione & in regula totius diſpoſitionis eius intentus. Cúmque ad duodecimum ætatis ueniſſet annum, pietatem & iuſtitiam in ſe mirabilem eſſe monſtrauit. Cunctumq; populum correxit & monuit, ut derelicta idolorū ſecta, quaſi non eſſent dij, colerent patrium deum: & opera maiorum regum, in quibus deliquerant, uelut ſenior emendabat: quæ uero bene, & opportune facta cognouerat, obſeruabat, & eorum imitator erat, & per ſuam ſapientiam & intellectum naturalem ſimilia celebrabat: conſilijs utiq; bonis tradens ſenſum. Sequens enim legem uelut ordinem ciuitatis, & pietatem circa deum gerens, omnia proſpere gubernabat, & maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit, & lucos extraneos qui facti fuerant abſtulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei oblata diuelit: & tali modo populum ab huiuſmodi ſecta retractum, ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui & legitimas hoſtias obtulit, & holocauſtorum ſacrificia altari ſolenniter rurſus exhibuit, & in unaquaq; cauſa iuſtitiam nō minus quàm animæ ſuæ coluit medicinam: miſitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi pro ſua uoluntate atque uirtute. Dumq;

4. Reg. 23

Amon

4. Reg. 23

Ioſiæ regis laus

Reparatio ſacrificiorū

pecuniæ

pecuniæ allatæ fuiſſent,ad ſolicitudinem templi & eius expenſas præpoſuit Amaſiam,qui erat ſupra ciuitatẽ,& ſcriptorem Saphan, & ſcribam monimentorũ Ioan, & pontificem Heliachim.Qui dilationem nulla ſegnitie facientes,ſed inſtructores, & omnia quę erant neceſſaria præparantes operabantur:& hoc modo celebrata re paratione templi,pietas regis oſtenſa eſt. Qui dum octauumdecimum imperij haberet annum,miſit ad Heliachim ſacerdotem, iubens ut pecuniæ quæ remanſerant conflarentur,& fierent exinde crateres,& libatoria & phialæ ad miniſteriũ dei:inſuper & quantumcunq; aurum uel argentum eſſet in theſauris, etiam hoc proferret ad crateras,& ad uaſa huiuſmodi facienda. Proferens autẽ Heliachim pontifex aurum,inuenit ſacrum librum Moſeos,in templo poſitum,quem ſimul eijciens dedit ſcribæ Saphæ. Qui dum relegiſſet uenit ad regem, & dum omnia terminũ habere ſignificaſſet,relegit & ei librum illum. Tunc ille cum uerba libri eius audiſſet, ſciſſa ueſte uocauit pontificem Heliachim,& ipſum ſcribam,& neceſſarios ſimul amicos: miſitq; eos ad quandam mulierem prophetiſſam nomine Oldam, uxorem Salomi cuiuſdam,inſignis uiri & nobilitate clari:iuſſitq; ut euntes cõſulerent eam, ſi propitius eis foret deus,cũ metuerent ne pręuaricando Moſeos leges et mandata maiorum,periculum tranſmigrationis incurrerent, et ad extraneas terras deuenientes uitam agerent miſerabilem.audiens autem prophetiſſa quæ fuerant à rege mandata,iuſſit ut remeantes dicerent regi,quia diuinitatis quidem decretũ,quod iam contra eos protulerat, precibus infirmari non poſſet, id eſt,ut populus nõ periret, aut non de prouincia pelleretur, aut bonis tunc præſentibus minime priuaretur, dum tranſgreſſi fuiſſent leges,et tanto tempore pœnitentiam nõ egiſſent:prophetis utique monentibus,ut ſobrie uiuerent, et impietatis ſupplicia deuitarẽt:quæ facienda dicebat ut crederent,quia deus eſt,et nequaq; mentitur in uerbis,quę per prophetas ſuos prænunciauit: propter iuſticiam tamen regis retinendas iſtas ærumnas, & poſt eius obitũ diffinita ſupplicia populis inferenda.Illi igitur qui miſſi fuerant mulieris prophetiam remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubiq; populum iuſſit ad Hieroſolymam conuenire,et ſacerdotes atq; Leuitas, et omnem ętatem ſimul adeſſe præcepit.Quibus congregatis,primũ quidem eis ſacrum relegit librum, et ſtans in tribunali in media multitudine,coegit cunctos fidem et iuramenta præbere,ut apud deũ flerent,et Moſeos leges per omnia cuſtodirent.Illi uero et promptiſſime iurauerunt,et præcepta legis implere promiſerũt. Mox itaq; ſacrificia celebrantes,deum poſcebant ſibi eſſe propitiũ.Rex autẽ ſacerdoti præcepit, ut ſi quod aliud uas à parentibus eius oblatũ idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret.Et dum fuiſſent multa collecta,cõburens ea,cineres eorũ conſperſit in fluuium:et ſacerdotes idolorũ,qui ex genere Aaron non erant,interfecit.Dum hęc ergo feciſſet in Hieroſolymis,proceſſit in uniuerſam prouinciam,et lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deorũ extraneorũ facti uidebantur,exterminauit:et oſſa falſorũ prophetarum ſuper altare,quod prius Hieroboam conſtruxerat,concremauit.Ea igitur quæ ueniens Propheta ad Hieroboam, cum ille ſacrificaret,omni populo audiente,futura eſſe prædixerat,hoc modo terminũ perceperunt: quando ex genere Dauid Ioſias nomine fecit ea,quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta et unũ.Poſt hæc autẽ rex Ioſias profectus eſt ad cunctos Iſraelitas, qui captiuitatem & ſeruitium Aſſyriorũ effugerant:eisq; ſuaſit,ut impios actus, & honores deorũ extraneorũ relinquerent,& maximum patriumq; colerent deum,eiq;

Liber Moſis inuentus

Olda prophetiſſa

4.Reg.23

dicarent

dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt autem & ciuitatem, ne aliqui forte idolum habentes intra ſua tecta cælarent: necnon & currus, qui ædificati fuerant à prioribus regibus, & quæcq; alia huiuſmodi erant, quæ uelut deos adorabant, cuncta patiter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hieroſolymam omnem populum conuocauit, & ad Azymorum feſtiuitatem, quæ paſcha dicitur, eos adduxit: donauitq; populo nouellos hœdos in paſcha, & agnos triginta milia, boues autem ad holocauſta tria milia. Præbuerunt aũt & primi Iudæorum propter paſcha ſacerdotibus agnos quinq; & ſexcenta milia: & Leuitis agnos duo milia eorum præſules obtulerunt, boues uero quingentos. Et dum eſſet hæc abundantia quadrupedum, ſacrificia faciebant Moſcos, hoſtias ſingulas enarrantibus ac miniſtrantibus legibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud Hebræos à Samuelis prophetæ temporibus. Cauſa uero huius feſtiuitatis hæc erat, ut omnia ſecundũ leges, & antiquam traditionem paternæ ſolennitatis efficerentur. *Azymorum ſolennitas*

De obitu Ioſiæ Caput VI

POſt hæc autem, dum Ioſias in pace atq; diuitijs, & gloria ſuper omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum caſtra poſuit ad Euphratem fluuium, ut contra Medos & Babylonios dimicaret, qui Aſſyriorum ſoluerunt principatum. Habebat autem deſiderium ut regnaret in Aſia. Et dum ueniſſet in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Ioſiæ, prohibebat eum Ioſias per ſuam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, ſignificauit non ſe contra eum exercitum mouere, ſed ad Euphratem fluuium properare: adijciens ut eum prouocare non deberet ad ſua bella, prohibendo ne aliena iret ad prælia, quò tendebat. Ioſias uero non acquieſcebat uerbis Nechaon, ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionem. Reor, urgebat eum, ut quod imminebat accideret. Nam cum aciem exercitus ſui componeret, & in curru uectus à cornu tranſiret ad cornu, quidam iaculatus eum Aegyptiorum, à belli feſtinatione ſuſpẽdit. Mox enim uulnere nimis affectus, iuſſit exercitum reuocari, & ad Hieroſolymã remeauit. Qua plaga defunctus eſt, ſepultusq; magnifice in patrijs monumẽtis. Qui uixit annis triginta & nouem, regnauit autem ex eis unum & triginta, omnisq; populus eum multis diebus cum magno luctu gemituq; defleuit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamentabili modulatione compoſuit, quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero Propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, ſcripto reliquit ſimul & captiuitatem, nunc apud nos habitam, & in Babylonem unà migrationem. Et non ſolum iſte Propheta prædixit hæc populis eſſe uentura, ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribens populo reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes, ſed Hieremias quidem in Hieroſolymis eſt commoratus à tertiodecimo anno regis Ioſiæ, uſq; dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ tamen de hoc Propheta prouenerunt, loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia, ſicut prædiximus, ei ſucceſſit in regnum filius Ioachaz cum trium & uiginti eſſet annorum. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis, matrem uero habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitq; impius & ſceleſtus. 4.Reg.23 *Ioſias moritur*

De rege Ioachim captiuo & de uictoria Nabuchodonoſor contra regem Aegypti. Caput VII

REx igitur Aegyptiorum dum fuiſſet à pugna reuerſus, euocauit Ioachaz ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ, quæ dicitur Hemath. Qui dum ueniſſet, eum re- 4.Reg.24

pente unxit: & seniori eius fratri, ex eodem patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uero tributũ impoſuit centum argenti talenta, & unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autem deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus eſt in ea, dum regnaſſet tres menſes, & dies decem. Ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autem uir erat natura iniuſtus, & ualde nequiſsimus, & neq; circa deum ſanctus, nec circa homines manſuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babyloniæ principatum quidam Nabuchodonoſor accepit: & eodem tempore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ eſt iuxta Euphratem, pugnaturus contra regem Aegypti Nechaon: ſub hoc enim Syria erat uniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, ſed cum magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euphratem uenit. Qui facta congreſſione deuictus eſt, & multa milia uarijs belli rebus amiſit. Tranſiens autem Euphratem Babyloniæ rex, omnem Syriam uſq; ad Peluſium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorũ, contra Iudæos cum magno exercitu caſtrametatus eſt Babylonius, tributa exacturus à Ioachim, aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas, & pacem habere deſiderans, præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hieroſolymæ captiuitate. Cap. VIII

4. Reg. 24. TErtio uero anno audiens Aegyptios denuo contra Babylonium pugnaturos, tributa non reddidit, ſed ſpe Aegyptiaci belli deceptus eſt. Nam pugnare contra eum Aegyptij minime præſumpſerunt. Propheta ſiquidem Hieremias quotidie prædicebat, quia fruſtra Aegyptiorum ſpe tenerentur, & quia immineret ciuitati ut à rege Babylonio uaſtaretur, & rex Ioachim ſubderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes ſuper his quæ dicebantur, quaſi augurium aduerſus regem Propheta ferret, accuſabant eum: & ſubiectum iudicio ut ad ſupplicium quoq; traderetur, contra eum dari ſententiã poſtulabant, quod multi quidem aduerſus eum fieri decreuerunt, ſeniores autem receſſerunt. Quin ea uoluntate, qua iuſte Prophetam abſoluerant, ea ipſa etiam alijs ſuadebant, ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes, quia non ſolum iſte ciuitati futura prædiceret, ſed & Micheas ante eum olim talia prædixiſſet, & multos ſe ſcire huiuſmodi uerba dixiſſe, quorum nullus tunc à regibus aliquid pertuliſſet, ſed quaſi prophetæ dei fuerint honorati. His itaque uerbis mitigantes turbas, eripuerunt Hieremiam à definito ſupplicio. Qui omnes prophetias ſuas conſcribens, ieiunante populo, & in eccleſiam congregato, in templo menſe nono quinti anni regis Ioachim, relegit librum, quem de futuris rebus ciuitati & populo temploq; cõſcripſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes, tulerunt ab eo librum: iuſſeruntq; eum & ſcribam Baruch de medio tolli, ne quibuſdam fierent manifeſti. ipſum uero librum portantes, regi dederunt. Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere, & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro, iratus rex dirupit eum, & igne cremauit: & requiſitos Hieremiam & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerunt. Non poſt multum uero tempus uenientem contra ſe magno cum exercitu regem Babyloniorum, fœderis iure ſuſcepit, propter metum eorum quæ dicta fuerant à Propheta, credens nihil ſe fore paſſurum, neq; per obſeſſionem neque per pugnam.

Hieremias ſpernitur

Cumq;

Cumq; Babyloniæ rex intraſſet in ciuitatem, fidem nequaquam ſeruauit, ſed iuue nes fortiſſimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitarum occidit unà cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros inſepultum proiici iuſſit, filium uero eius Ioachim conſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erãt in dignitatibus conſtituti, numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat & prophe ta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem, qui cum uixiſſet annis ſex & triginta, regnauit undecim. Succeſſor uero eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit menſibus tribus, & diebus decem.

De captiuitate regis Ioachim in Babylonem & Sedechiæ obſtinatione contra Hieremiam prophetam. Caput IX

REgem uero Babyloniorum, qui Ioachim conceſſerat principatum, repente ti- 4. Reg. 24
mor inuaſit. Formidatus eſt enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hieroſolymis obſidebat. Ille uero cum eſſet natura benignus & iuſtus, noluit ciuitatem propter ſe uidere pericula ſuſtinere: ſed ſumens matrem & cognatos, tradidit obſides ducibus qui fuerant à Babyloniæ rege directi: accipiens ab eis iuſiurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipſe nec ciuitas, quorum fides nequaquam manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam Babyloniæ rex, ſed præcepit principibus ſuis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos ſumerent, pariter & artifices, eosq; ad ſe ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta & duo: ſimul & Ioachim cum matre pariter & amicis, quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia: Patruum uero Ioachim, nomine Sedechiam, conſtituit regem: accipiens ab eo iuſiurandum, ut ei prouinciam cuſtodiret, & nihil hoſtiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & unius, quando accepit regnum, & nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus, circa quem impij locum maximum habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniens, crebro teſtabatur, dicens, ut reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret, & iuſticię prouideret, & neq; duces qui eſſent maligni, reſpiceret, neque falſis prophetis eum ſeducentibus crederet, quaſi nequaquam contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret, quia Aegyptij contra eum bella rurſus inferrent & uincerent, quoniam hæc uera non eſſent, nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam hæc dicentem, conſentiebat ei per omnia tanquam uera loquenti, & quaſi prodeſſet ei ut eius crederet uerbis: ſed rurſus amici eius ſubuertebant mentem, & à prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi, & miſit in Hieroſolymam. Sedechias autem eorum prophetijs non credidit propter huiuſmodi cauſam: Alia ſiquidem uniuerſa conſona à prophetis edicta ſunt, quomodo & ciuitas uaſtaretur, & ipſe Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: diſcordauit autem Ezechiel, dicens, quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixiſſet, quia uinctũ eum rex Babyloniæ duceret. & eo quod non idem utercq; dixiſſet, etiam illa quæ concordabant, non eſſe uera dicebat, licet omnia ei ſecundum eorum euenerint prophetias: quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatem Babyloniorum, quam habuit octo annis, diſſoluit, & ſemetipſum ad Aegyptios tranſtulit, ſperans cum illis contra Babylonios præualere.

Prophetat Hieremias in Iudæa, Ezechiel in Chaldæa & non audiuntur

De deſtructione Hieruſalem à Chaldæis Caput X.

INterea dum hoc cognouiſſet Babylonius rex, caſtra mouit aduerſus eum: & afflicta prouincia,& munitiones eius unà diripiens,ad ipſam Hieroſolymorum ciuitatem obſidendam cum magno ueniebat exercitu. Rex autem Aegyptius audiens,quia & Sedechias amicus eius eſſet,ſumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudæam quaſi eius ſoluturus obſeſſionem. Babylonius autem receſſit ab Hieroſolymis,& occurrit Aegyptijs, eiſq; congreſſus, prælio ſuperauit, & eos in fugam cõuerſos,de Syria coegit exire. Quumq; Babylonius diſceſſiſſet ab Hieroſolymis, deceperunt falſi prophetæ Sedechiam,dicentes, quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigrauerat,cũ dei uaſis omnibus,quæ rex detulerat de templo, reuerterẽtur.Sed Hieremias his contraria atq; uera,tranſiens in medium,prophetauit, dicens,quia male quidem facerent illi, qui regi talia ſuaderent, quando per Aegyptios nihil iuuari poſſent:quos utiq; deuincens Babyloniæ rex,in Hieroſolymam remearet: eamq; fortiter obſideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, ſubſtantiasq; diriperet,ſimul & diuitias templi exhauriret,& ipſum inſuper concremaret,ciuitatemq; ſubuerteret:& eſſent ſeruituri Babyloniæ regi,eiusq; nepotibus, annis ſeptuaginta.A quorum ſeruitio nos,inquit,tunc remouebunt Perſæ & Medi, Babyloniorum deſtruentes imperium:& ad hanc remeantes urbem,ædificabimus templum rurſus, & Hieroſolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia, plurimi quidem crediderunt: principes autem & impij, exceſſiſſe eum à ſua mente dicebant, eumq; ſub hoc fomite deridebant. Igitur quum ei placuiſſet ad patriam properare, quæ dicitur Anatoth, uiginti ſtadijs procul ab Hieroſolymis conſtitutam, inueniens eum in itinere quidam principum comprehenſum detinuit, calumniam faciens ei,quaſi ad Babylonios iret. Ille uero mentiri quidem illum, & calumniæ ſibi crimen inferre,ſe uero ad patriam remeare, dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus, uinctum deduxit ad iudicium magiſtratuum: à quibus omnia uerbera & tormenta perpeſſus, ad necis ſupplicium reſeruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus,nimis iniuſte ſuſtinuit.Anno uero nono Sedechiæ regis, decima die menſis decimi, uice ſecunda, Babyloniæ rex ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt:& ſedens circa eam decem & octo menſes, cum ſtudio magnæ uirtutis obſedit, obſeſſoſq; Hieroſolymitas,duo mala & alia maxima deprimebãt,morbi languor, & fames eis uehementer obſiſtens.Hieremias uero propheta,quum eſſet in cuſtodia,non ceſſabat,ſed clamabat & prædicabat aperte,monendo populum,ut regem Babyloniorum portas aperientes ſuſciperẽt: hoc enim facto, eos cum omni domo poſſe ſaluari,alioqui radicitus aſſerebat euelli: prædicabatq; pariter, quoniã ſi quis maneret in ciuitate,omnino periret,aut fame conſumptus, aut gladijs hoſtium. Si uero ad hoſtes confugeret,& inimicos & mortem quodammodo declinaret. Principes aũt hęc audientes,nec inter ipſa conſiſtentes mala,patiebantur eius uerba animo ſuo percipere:ſed cum ira graui uenientes,indicauerunt regi,& accuſantes eum, quaſi ueſanum occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret,& malis promiſſionibus audaciam populi ualde molliret: quando dum parati eſſent omnes pro eo & patriæ ſalute pugnare, ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi, quia ciuitas capienda foret, & omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipſe pro bonitate quidem & iuſticia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur

Hieremias uinctus abducitur

Obſidio Hieroſolymorum

deretur esse contrarius,permisit eis ut facerent prophetæ,quod uellent.Qui hoc si/
bi cõcesso à rege,mox ingredientes in carcerem,& sumentes eum in quendã lacum
plenũ cœno depositum,ut morte propria suffocatus,extingueretur.Ille uero usq;
ad guttur in luto depositus,in his degebat angustijs.Quidam uero seruorum regis
honoribus decoratus,& genere Aethiops,ærumnas prophetæ nũciauit regi,dicens
non recte amicos & principes eius fecisse,quod Hieremiam in cœno submergerent
quod opus omni morte & uinculis esset amarius.Hæc quum audisset rex,pœniten
tia ductus,quia prophetã principibus tradidisset,iussit Aethiopi, ut sumptis trigin/
ta regis ministris,& funibus,& quicquid expediret ad salutis eius utilitatem,cum se
stinatione Hieremiam extraheret. Aethiops autem sumens quod præceperat rex,
prophetam de lacu reduxit,& sine custodia esse permisit. Euocante uero eum laten
ter rege,& requirente,si quid diuinum ei in rebus præsentibus posset edicere: ille se
habere quidem quod diceret,asserebat,sed non fore sibi credendum,nec dum mo/
neret,audiendum: quando iam quasi malum aliquod agentem eius amici perdere
decreuissent. Vbi sunt, inquit, nunc qui Babylonium nequaquam dimicaturũ esse
dicebant,audientesq; fallebant? Sed & si nunc dixero ueritatem, morte me nõ con
demnes? Quumq; rex ei iusiurandum præbuisset, quia nec ipse eum perimeret,nec
principibus supplicij iure contraderet, data fide,securus suadebat ei, ut Babylonijs
traderet ciuitatem.Hæc enim dicebat deum ei per se prophetare, si liberari uellet,& *Consultat rex*
præsentia pericula declinare:& neq; ciuitatẽ usq; ad fundamenta deijci,nec tẽplum *prophetam*
ab hostibus concremari:quod si non fieret,ipse malorum autor & sibi & ciuitati hu
ius calamitatis existeret.Hæc audiens rex,uelle se quidem quæ monebat facere,di/
xit,& expedire sibi:sed metuere cõtribules, qui ad regẽ Babyloniæ iã perrexissent,
ne accusantibus eum,periculo subiaceret.Quẽ propheta confortabat,& frustra sup
pliciũ suspicari dicebat:nihil mali passurũ,si Babylonijs traderet ciuitatẽ,nec ipsum
nec uxores,nec filios eius, insuper & quia templũ maneret illæsum .Et Hieremiam
quidem quum hæc dixisset,dimisit rex,præcipiens,ut nulli ciuium quæ loquuti fue
rant,proderet,sed neq; principibus aperiret:qui si cognoscentes eũ a rege uocatum,
requirerẽt,ut quod cũ eo loquutus fuerit,illis quoq; narraret,diceret quia popposci/
sset,ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur.Qui scilicet hoc eis dicebat,dum
uenientes ad prophetã,requirerẽt, quid locutus fuisset ad regẽ.Hæc quidem ita ge
sta sunt.Babylonius aũt obsessionem grauius inferebat, faciens turres cum magnis *Studiũ Baby/*
ædificijs,& aggeres ingentes exaltans,ex quibus resistebat de muris repugnare ni/ *loniorũ in ur/*
tentibus:multas quoq; machinationes erexit,æquans muris per circuitum ciuitatis. *be capienda*
Illi siquidẽ qui erant intra urbem,fortiter & prõptissime resistebãt,neq; fame,neq;
languore fatigati:& licet intus his passionibus angerentur, animo fortes uidebãtur
ad prælium, in nullo adinuentiones inimicorũ & machinaméta expauescentes: sed
contrarias machinationes in omnibus quæ faciebãt illi, opponere cogitantes,ita ut
magnũ certamen esset Babylonijs cum Hierosolymitis,uelocitatis atq; prudentiæ:
illis quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi,q; captionem illius ciuitatis:his au
tem salutem suam non in alia causa ponentibus, nisi ut magno studio laborarent,
& non desperarent excogitare, quibus modis hostium machinamenta destruerẽt.
Et hæc passi sunt mensibus octo & decem, donec fame uastarentur & telis,quæ de
turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est uero ciuitas undecimo anno
Sedechiæ regis,quarto mẽse,die nono: ceperuntq; eam principes Babyloniorum,

quibus obſeſſio à rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe commiſſa. Ipſe autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uero principum qui Hieroſolymam obſiderunt, hæc ſunt: Nergella, Serrarem, Matuſe, Megarus, Nabuzardan, Saris. Capta ſi quidem ciuitate circa mediam noctem, & principibus hoſtium ingreſſis in tẽplum, agnoſcẽs hæc Sedechias rex, ſumptis uxoribus & filijs, & principibus, & amicis, de ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimũ. Quod dum à quibuſdã traditicijs principibus Babyloniorũ indicatum fuiſſet, diluculo eum perſequi aggreſſi ſunt. Quem dum circa Hierichuntẽ apprehendiſſent, eũ unà circundederunt. Amici uero & principes qui cum Sedechia fugiebant, dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent, relinquunt eum, alter ad alterum locum fugiens, & unuſquiſq; ſe liberare contendens. Quem cõprehenſum cum paucis, hoſtes cum uxoribus & filijs perduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe, Nabuchodonoſor impiũ & infelicem uocare cœpit, & iuriſiurandi immemorẽ, quod præbuerat ut ei prouinciã cuſtodiret. Super hęc autem eum obiurgauit ingratũ: quia dum ab eo ſuſcepiſſet imperium, quod ab eius fratre tulerat, & illi tribuerat, contra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hæc: Magnus deus, qui odio habens tuam nequitiam, noſtro te ſubiuga uit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam, filios eius iuſsit pariter & amicos continuo perimi, ipſo ſcilicet Sedechia, & alijs captiuis inſpicientibus: deinde oculos eruens Sedechiæ, eumq; uinciens, perduxit in Babyloniam. Hæc aũt prouenerunt ei, quæ Hieremias Ezechielq; prophetauerũt, quia cõprehenſus duceretur ad Babyloniã, & loqueretur ei ore ſuo, & non eam uideret, ſicut Hieremias dixit: cæcatus aũt & ductus ad Babyloniã, eam non uidit, ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur, quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam, neſcientibus explicauimus, quia diuerſa eſt atq; multimoda, & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens, & quæ congruant agi prædicens, ignorantiamq; hominũ & infidelitatem redarguens, per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam quum ea quæ prædicebantur, cuſtodire nollent, calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi, ita ut eſſet impoſſibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt, huiuſmodi cõuerſationẽ habuiſſe noſcuntur. Fuerunt aũt uiginti & unus uſq; ad ultimũ regem, regnaueruntq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & menſibus ſex, diebusq; decem. Ex quibus principatũ tenuit primus eorũ Saul, annis uiginti, non tamen ex eadẽ tribu conſiſtens. Porrò Babylonius miſit principẽ militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieruſalem, ut expoliaret templum, præcipiens ei, ut & illud incenderet, & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentũ uſq; deponeret, & populũ in Babyloniam migraret. Qui dum ueniſſet ad Hieroſolymã undecimo anno regis Sedechiæ, & templum ſubuertit, & uaſa dei aurea argenteaq; tulit, nec non & maximũ cantharum, quem poſuit Salomon: inſuper & columnas æreas, & capita earũ, aureasq; menſas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoq; ſuccendit menſe quinto initio menſis, anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo aũt Nabuchodonoſor. Succẽdit aũt & regalia, ciuitatemq; deſtruxit. Et templum ita concrematum eſt poſt quadringentos & ſeptuaginta annos, & menſes ſex, diesq; decem, ex quo illud conſtat ædificatum. Ab egreſſu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille, ſexaginta duo, menſes ſex diesq; decem. A diluuio uero uſq; ad uaſtationẽ templi omne tẽpus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, dierum decem. Ex quo factus eſt Adam, uſq; ad ea quæ prouenerunt templo, anni ſunt tria milia quingenti

Sedechias capitur

Quot & quã diu reges Hieroſolymorum regnauerint

tredecim

tredecim,menſes ſex,dies decem. Tantus ergo numerus eſt annorum. Quæcunq; uero geſta ſunt,ſingula ut prouenere,manifeſtauimus.Princeps itaq; regis Babylonij,poſtq; Hieroſolymam & templum ſubuertit, ſumens captiuos,migrauit eos,& pontificem Sarream,& ſacerdotem Ioſedech ſecundarium eius,& cuſtodes templi tres,& eunuchũ qui erat ſuper armatos,& amicos Sedechiæ ſeptem, & ſcribã eius, & alios principes ſexaginta, quos omnes cũ uaſis quæ deprædatus eſt, deduxit ad regem in Reblata,prouinciæ Syriæ ciuitatẽ.Rex aũt,pontificis quidẽ & principum capita ibi iuſſit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & Sedechiam deduxit in Babylonem. Vinctum uero circũegit & Ioſedech Pontificẽ,filium Sarreæ Pontificis,quem occidit Babylonius in Reblata Syriæ ciuitate,ſicut dudum iam deſignatum eſt.Igitur quia genus regium explanauimus,& qui fuerunt, & eorum tẽpora cuncta narrauimus:neceſſarium iudicaui etiam nomina Põtificum referare, qui Pontificatum regum temporibus habuerunt.Primus ſiquidẽ Sadoch Pontifex templi fuit,quod Salomon ædificauit: poſt eum filius eius Achimaas in eius honorẽ ſucceſſit: poſt Achimaã Azarias:poſt hunc autem Ioram:& poſt eum Anxioramus:deinde Phideas: poſt Phideam uero Sudeas: poſt hunc autem Hilus: Hilo uero ſucceſſit Ioathan:cui rurſus Vrias: Vriæ uero Nerias:poſt Neriam autem Ideas fuit:poſt hunc uero Sallum: deinde Helchias: poſt hunc Zaroch: & poſt hunc fuit Ioſedech, qui captiuus in Babyloniam ductus eſt.Iſti ſiquidem omnes in Pontificatu,filius patri per ordinem ſucceſſerũt. Veniens autem in Babyloniam rex,Sedechiam ſecum habuit donec aduixit in carcere.Quem dum regaliter ſepeliſſet, uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat deprædatus, dijs dicauit ſuis, & populum in Babyloniorum regione conſtituit:Pontificem uero ſoluit à uinculis. *Catalogus Pontificum*

De reliquijs Iudæorum,& morte Godoliæ,malicia Iſmaelis. Cap. xi

PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan, dum captiuaſſet populum Hebræorum, pauperes & eos qui ſe tradiderant,dereliquit: conſtituens eis principem nomine Godoliam,filium Aichan,de nobilibus natum,manſuetũ & iuſtum: iuſſitq;, ut opus in terra prouinciæ facientes,regi definita tributa perſoluerent.Hieremiam uero prophetam ſoluit à carcere,eiq; ſuaſit, ut ad Babyloniam ſecum ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iuſſum,ut illi per omnia placide miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere,indicaret,ubi manere uellet,quatenus hoc regi ſignificaret.Propheta uero nec ſequi uoluit,nec alibi cõmorari:ſed libẽter ſe habere dixit in deſerta patria,& cum miſerrimis habitare reliquijs. Cognoſcens aũt eius uoluntatem militiæ princeps, Godoliæ quem conſtituerat in Hieroſolymorum urbe,præcepit,ut eius prouidentiam in omnibus haberet, eiq; miniſtraret quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretioſisq; muneribus, dimiſit ad propria.Et Hieremias quidem manſit apud Godoliam in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Maſphat: rogauitq; Nabuzardan, ut cum eo dimitteret diſcipulum Baruch, filium Neriæ, ex magna ualde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet Nabuzardan,in Babyloniam profectus eſt. At illi, qui obſeſſa Hieroſolymorum urbe diffugerant, diſperſi per certa loca, dum receſsiſſe Babylonios cognouiſſent, & quaſdam reliquias in Hieroſolymorum urbe reliquiſſe, & qui eam incolerent, ſupereſſe, undique collecti, uenerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant enim principes eorum, Iohannes filius Zarij, & Saræas, & Iezonias, ſimul & alij. Porrò de genere regio erat quidam Iſmael,uir malignus & callidus: qui quum obſideretur Hieroſolyma, *4.Reg.25*

ad regem euasit Ammonitarum nomine Vachalim,& ibi illo tempore commorā/
tus est. Igitur qui ad Hierosolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere,
nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali passuros esse di/
cebat:& hæc quoq; iuramento firmauit:adijciens, quia & solatium cunctis præbe/
ret: & si quis ab alio grauaretur,illius mereretur auxilium:suasitq; ut singuli in qua
uellent ciuitate,manerent, & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent:
& ipse quoq; faceret,dum tempus esset ut triticum,& uinum, & oleum recōderent,
quatenus hyemis tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos
ad prouinciæ loca, quæ unusquisq; uoluisset. Fama uero discurrente ad genus Iu/
dææ,quia uenientes ad se de fuga, Godolias clementissime susciperet & ad terram
colendam habitare dimitteret,ut regi Babylonio tributa persoluerent,concurrebāt
omnes ad Godoliam, & in prouincia habitarunt: considerantesq; prouinciam in
pace regi, & Godoliæ benignitatem atq; clementiam, Iohannes & principes qui
cum eo erant, ualde dilexerunt eum: dicebantq; mittendum ad regem Ammoni/
tarum Vachalim, ut Ismaelem latenter occideret,quatenus ipse securus esset in Isra
el:quia ille erat de regio genere,qui solus poterat rebellare. Cuius dolum dicebant
posse declinare, si potius Ismaelem ipse perimeret, ut metum de cætero non habe/
ret:adijcientes insuper se timere,ne Godolia magis ab illo perempto, funditus Isra
elitarum reliquiæ deperirent.Ille uero acquiescere noluit,dicens,non esse rectum con
tra uirum qui adhuc nil malignitatis gesserat, insidias exercere: non enim uerisimi/
le esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret: & quem in tanta ne/
cessitate fouerat,& ab inimicis alijs eripuerat,ipse perimeret:sed & si è diuerso face/
ret ille dolum,melius esse, ut ipse perimeretur ab illo,potius quàm homo qui ad il/
lum confugerat, suamq; salutem ei tradiderat, & commendauerat uitam, dolo pe/
rimeretur istorum.Et Iohannes quidem, & principes qui cum eo erant,quum non
potuissent persuadere Godoliæ, protinus recesserunt. Tempore siquidem dierum
triginta transacto,uenit ad Godoliam in ciuitatē Masphat Ismael cum uiris decem,
quos Godolias splendidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc Godolias inter con/
uiuia Ismael sæpius(ut assolet) inuitato, debriatus est. Quem Ismael uidens ita ui/
no repletum, & uelut insensatum in soporem ebrietate conuersum,surgens cum de
cem suis amicis, eum occidit, & eos qui cum illo in conuiuio recumbebant. Et post
eorum peremptionem egressus per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudæos &
milites trucidauit, qui à Babylonijs fuerant derelicti. Altera uero die cum muneri/
bus ueniebant ad Godoliam de prouincia octoginta uiri,nihil scientes quod de eo
fuerat gestum. Quos quum uidisset Ismael, eos quasi ad Godoliam accessuros,
interius euocauit. Quibus ingressis, aula clausa, cunctos occidit: eorumq; corpora
in lacum profundissimum ne uiderentur, abiecit. Ex his itaque octoginta uiris, ali/
qui erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi,antequam occultas in agris diui/
tias,& pallia simul & uestes reconditas,& frumenta,monstrarēt.Hæc audiēs Isma/
el,pepercit eis. Populum uero qui erat in Masphat, cū uxoribus & filijs captiuum
duxit,inter quos & filias Sedechiæ regis,quas Nabuzardan Babyloniorū princeps
Godoliæ reliquerat conseruandas.Hæc quum egisset, uenit ad regem Ammonita/
rum.Audiens aūt Iohannes,& principes qui cum eo erant, quæ in Masphat fuerāt
gesta ab Ismael,mortemq; Godoliæ,nimis exasperati sunt:& sumentes singuli ar/
ma sua,egressi sunt,ut Ismael uiriliter expugnarent.Quem quum apprehendissent

Interitus Go/dolie per ma/litiā ismaelis

circa

circa fontem Chebron, illi qui ab Ismael captiui ducebantur, uidentes Iohannem & principes, releuati sunt, solatium sibi uenisse iudicantes: & relinquentes eum qui illos ceperat, ad Iohannem se contulerunt. Ismael itaq; cum uiris octo fugit ad regem Ammonitarum. Iohannes autem sumens quos de manibus eripuerat Ismaelis, & eunuchos, & mulieres, & infantes, uenit ad quendam locum, quem Caulas appellant: & illo die ibi mansit. Deliberauerunt aũt ut inde surgentes, abirent Aegyptum, metuentes, ne eos Babylonij perimerent propter Godoliæ mortem, qui ab eis dux fuerat institutus. Et dum in tali consilio permaneret, petierunt Hieremiam prophetam Iohannes, & principes qui cum eo erant, ut deum consuleret, quatenus eis in angustia constitutis, quid deberent facere, demonstraret: iurantes se facturos, quicquid eis Hieremias ediceret. Quumq; propheta oraturũ se pro eis apud deum cõpromisisset, post dies decem apparuit ei deus, dicens, ut indicaret Iohanni, & principibus, & uniuersis, quomodo consistentibus eis in illa prouincia, ferret diuina prouidentia solatium, & à Babylonijs quos metuebant, seruaret illæsos: proficiscentes aũt in Aegyptũ, perituros: & ab Aegyptijs illa passuros, quæ olim fratres eorũ constat esse perpessos. Hæc quum dixisset Iohanni & populo propheta deum prædicere, non ei credebãt, quia deus eos in prouincia habitare præciperet, sed ut præstaret Baruch discipulo suo, mentiretur quidem de diuino mandato: suaderet autẽ eis ibi manere, ut à Babylonijs interirent. Populus autem & Iohãnes, non obedientes consilio dei, quo eos monuerat per prophetam, discesserũt ad Aegyptum: ducẽtes & Hieremiam pariter, & Baruch. Quumq; illic essent, indicauit prophetæ diuinitas, uenturum regem Babyloniorũ ad Aegyptum: iussitq; prædicere populo & Aegypti futuram captiuitatem, & quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos sumens, in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa sunt. Quinto siquidem anno captiuitatis Hierosolymorum, qui est tertius & uigesimus regni Nabuchodonosor, castrametatus est idem Nabuchodonosor in inferiori Syria, eamq; detinens, expugnauit Ammonitas & Moabitas. Quumq; subdidisset has gentes, perrexit in Aegyptum, eamq; subuertit: & regem quidem qui tunc erat, occidit: aliumq; in ea constituens, denuo Iudæos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræorum quidem genus eiusmodi termino Euphratem transisse percepimus. Igitur per Assyrios corruit populus decem tribuum de Samaria, quum regnaret apud eos Ozias: deinde duarum tribuum multitudo à Nabuchodonosor rege Babyloniorum & Chaldæorum, captis Hierosolymis, est uastata. Salmanasar etenim transmigrans Israelitas, in eorum regione cõstituit Cuthæorum gentem, qui prius in interiori parte Persidæ & Mediæ morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati sunt, uocabulum prouinciæ sumentes, in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex quum duas tribus captiuas duxisset, neque gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia, & propterea desolata omnis Iudæa, & Hierosolyma, & templum annis septuaginta permãsit. Omne siquidem tempus à captiuitate Israelitarum usque ad duarum tribuum transmigrationem, fuit annorum centum triginta, mensium sex, dierumq; decem.

Historia Danielis Caput XII

PORRO rex Babyloniorum Nabuchodonosor, sumens omnes Iudæorum nobiliores, & cognatos regis eorũ Sedechiæ, qui & pubertate corporũ, & aspectus pulchritudine resplendebant, pædagogis pro diligentia exhibenda eos cõtradidit, Dan. 1

eosq;

eosq; caſtrauit:quod etiam eis quoq;,quos ceperat ex alijs gentibus quas uaſtaue-
rat, quum eſſent in ætatis huius pulchritudine conſtituti, feciſſe dinoſcitur:iuſſitq;
eis miniſtrari de menſa ſua cibos, & erudiri prouincialibus literis, pariter & Chal-
dæis. Erant autem iſti ſapientia quidem idonei, habentes exercitium potius. Inter
quos erant aliqui de genere Sedechiæ,quatuor optimi & natura benigni: quorum
De Daniele et tribus ſocijs eius alius quidem Daniel,alius Ananias, alius Miſahel,quartus autem uocabatur Aza-
rias.Horum nomina Babyloniorum rex commutauit, & alijs iuſſit appellari uoca-
bulis. Danielem quidem uocabat Balthaſar, Ananiam uero Sidrach, Miſahel au-
tem Miſach,Azariam uero Abdenago.Hos autē rex quum eſſent nimis ingenioſi,
& circa literarum doctrinas aſſidui,habebat in honore,& dilectione præcipua.Pla-
cuitq; Danieli cum cognatis ſuis,ut ſe à cibis regiæ menſæ ſuſpenderent, & ab om-
nibus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad Aſchanen eunuchum, cui
eorum diligentia à rege fuerat commiſſa, rogauerūt eum, ut ea quæ rex iuſſerat eis
expendi, ipſe perciperet,& eis legumina comedenda præberet, uel quicquid aliud
inanimatum uellet:ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos, & alios ſibi ualde contra-
rios.Ille uero paratum quidem ſe eſſe dicebat,eorum uoluntatibus obedire,ſed me
tuere regem,ne per corporis maciem, uultusq; mutationem proderētur regi,quod
ab epulis abſtinerent:dicens eſſe conſequens, ut pro qualitate ciborū,eorum quoq;
color & corpora mutarentur: & dum alij pueri bene refecti à rege uiderentur,iſti &
periculi & ſupplicij autores exiſterent. Dum igitur Aſchanes formidinem hanc ha
beret, perſuaſerunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis: &
dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius,in his ſine dubio perma-
nerent,tanquam ex hoc lædi non poſſent:ſi uero eos graciliores inſpiceret uel dete
riores alijs,ad priora cōuiuia reuocaret. Quibus dum non ſolū cibus ille non noce-
ret,ſed etiam magis quàm aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora repe
riret,ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur,inferiores eſſent, Daniel aūt &
qui cum eo erant, crederentur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore
Aſchanes audacter ea quidem quæ de menſa regia quotidie illis pueris mitteban-
tur,ipſe ſumebat:& illis quæ prædicta ſunt, miniſtrabat.Et illi quaſi & animæ eorū
propter hoc eſſent lympidæ,& ad doctrinas euectę,corporaq; eorum ad laborem
apta conſiſterent(non enim aut animas hebetes habebant,& pro ciborum uarieta-
te confuſas,aut corpora per eaſdem epulas molliora)omnes uelociter didicerāt do-
ctrinas,quæcunq; apud barbaros erant,& apud Chaldæos: præcipue tamen Da-
niel ſapientia erat idoneus,& ad ſomniorum interpretationes expertus,eiq; reuela
Dan. 2 batur aperte diuinitas. Igitur poſt annum ſecundum Aegyptiacæ uaſtationis, rex
Rex oblitus ſo mnij cōuocat magos Nabuchodonoſor uidit ſomnium ualde mirabile, cuius explanationem ipſe ei per
ſomniū deus aperuit. Quod dū euigilaſſet,oblitus, mox Chaldæos uocauit,& ma-
gos atq; diuinos:dixitq; ſe uidiſſe ſomniū,& expoſitionem eius, & hæc ſimul obli-
tum:iuſſitq;,ut dicerent ſomnium,& quid ſignificaret. Illis uero dicētibus,hoc inue
nire eſſe hominibus impoſſibile:ſed ſi uiſionem exponeret,ſomnij explanationem
ab eis audiret:interminatus eſt eis mortem, niſi ſomnium eius edicerent.Et dum fa
terentur non poſſe quod iubebat fieri,oēs unà præcepit occidi.Daniel aūt audiens,
quoniā oēs ſapientes rex iuſſiſſet interimi,inter quos & ipſe cum ſuis cognatis peri-
culo ſubiaceret,acceſſit ad quendā Ariochim, cui fuerat principatus cōmiſſus ſuper
regis armigeros,eumq; rogauit, ut ei cauſam ediceret, pro qua rex oēs ſapientes &

Chaldæos

Chaldæos & magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet,& quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quam uiderat uiſionem,quod dum non potuiſſent facere,ad ſuum interitum prouocaſſent regem, rogauit Ariochim,ut ingreſſus ad regem,unam noctem peteret, ut à magorum nece ſe retineret: ſperare ſe dicens, quod ea nocte ſupplicans deo, ſomnium regis agnoſceret. Ariochis uero nunciauit regi inducias quas poſceret Daniel. Et rex quidem magorum ſuſpendi iuſſit interitum, donec promiſſionem cognoſceret Danielis. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculum proprium ueniens,tota nocte rogauit deum, ut ei ſomnium regis indicaret: ne magi & Chaldæi,& inter eos ipſi quoq; perirent, ſed ut eos potius ab ira regis eriperet,eiq; oſtenderet uiſionem, quam rex reuelatam ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus.Deus autem miſericordiam habens illorum qui periculo ſubiacebant,ſimul & Danielis,ſomniũ ei & modũ explanationis innotuit: ut ab eo rex etiã quod ſignificaretur,agnoſceret.Daniel aũt à deo hæc ſibi reuelata cognoſcens,gauiſus ſurrexit:& hoc fratribus indicãs,illos quidẽ de uita deſperatos, & iam paratos ad mortem,ad ſecuritatem & ſpem uitæ reduxit. Deo aũt gratias præcipuas egit,qui miſericordiã ætatis eorum habuiſſet.Factoq; die,uenit ad Ariochim:petens,ut eum introducere deberet ad regẽ, adijciens uelle ſe ſomniũ quod uiderat tranſacta nocte, narrare.Ingreſſus igitur ad regem Daniel,hoc primo popoſcit, ne ſapientior putaretur alijs Chaldæis & Magis, quia dum illi ſomniũ nequaq; inuenire potuiſſent, ipſe ei indicaturus accederet:quando nõ experimẽto humano,nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet,hoc ſciret: ſed miſeratus,inquit, deus omnium qui in mortis uidebãtur periculo cõſtituti,& mei,ſimul & qui eiuſdẽ ſunt gentis,ſomnium & explanationem eius mihi aperuit.Non enim minus pro illis,q; pro nobiſipſis uitæ termino te iubente multatis,ſolicitus erã:dum utiq; uiros bonos & optimos iniuſte mori præceperas,quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ, præcepiſti facere: ſed quod dei ſolius eſt,ab eis exigere uoluiſti.Tibi ſiquidẽ cogitanti,quis totius mundi teneret principatũ,uolens deus omnes poſt te regnaturos oſtendere,huiuſmodi ſomniũ reuelauit. Vidiſti enim ſtatuã ualde procerã, cuius caput quidẽ erat aureum, humeri uero & brachia argentea, uenter aũt & fœmora ærea,crura pedesq; ferrei. Deinde uidiſti lapidẽ de mõte abruptum,decidiſſe ſuper ſtatuã:camq; proſtratam contriuiſſe totam,& nullã eius partem integrã reliquiſſe:aurum uero & argentum, & æs,& ferrum plus farina contritũ,& ſpiritu uehementi flante direptũ,atq; diſperſum:lapidẽ uero creuiſſe tantũ,ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somniũ itaq; quod uidiſti,hoc eſt:cuius interpretatio hunc ſenſum habet: Caput quidẽ aureũ te ſignificat,& qui ante te in gente Babylonia regnauerunt.Duæ,inquit,manus & humeri,indicãt,quia à duobus regibus ueſter poſſit deſtrui principatus.Illorũq; denuo,alter quidẽ ab occidente erit deſtructurus imperiũ, ſimilis æramento: cuius rurſus regnum ceſſare faciet,qui ferro uideatur æqualis,teneatq; omnia,quanto ferri natura ſit robuſtior auro & argento,ſimul & ære.Signauit equidem & de lapide regi Daniel, quod mihi non placuit indicare: ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere, non futura tractare. Si quis autem integritatem deſiderans,uult hæc perſcrutari,& de incertis utrũ fiãt ſtudet agnoſcere,feſtinet legere librũ Danielis,quem inueniet inter literas eſſe diuinas.Rex autem Nabuchodonoſor hæc audiens,& ſomnium ſuum agnoſcens, obſtupuit ingenium Danielis:& procidens in faciem,eo modo quo deus adoratur, ſalutauit Danielem:eiq; ſacrificari quaſi deo,præcepit.

Daniel prodit regi ſomnium

Cui etiam

Cui etiam proprij dei impoſuit nomen,& procuratorem totius regni conſtituit eſſe cum ſuis cognatis,qui per inuidiã & dolum pericula ſuſtinuerunt, & regẽ ex huiuſ-

Rex ſtatuam adorari iubet

modi cauſa offendiſſe uidebantur. Interea rex,dum feciſſet ſtatuam auream, altitudine ſexaginta cubitorum,latitudine ſex,& eam ſtatuiſſet in campo maximo Babyloniæ,dedicaturus eam,conuocauit ex omni terra(cui præerat)principes uniuerſos: præcipiens eis primo,ut dum audirent tubæ ſonum,proſtrati, ſtatuam pariter adorarent:qui uero hoc non facerent, eos in ignis caminũ interminatus eſt eſſe mittendos.Omnibus ergo poſt tubæ ſonitum adorantibus ſimulachrũ, Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari paternas. Qui dum uincti fuiſſent,repente in ignem miſſi, & inopinabiliter diuina prouidentia li-

De pueris in caminũ ignis proiectis

berati,mortis pericula effugerunt.Non enim contigit eos ignis.Reor utiq; eo quod nihil iniuſte feciſſent,ut in caminũ miſſi,nõ ſint ab igne contacti. Et facta eſt flammæ natura debilior,habens in ſe dei miniſtros, qui eorum corpora eſſe talia præparauit,ut non potuiſſent ab igne conſumi. Hoc ergo factũ oſtendit eos iuſtos apud

Dan. 4.

regem, atque religioſos: pro qua re habebantur ab eo in honore præcipuo. Poſt paululum itaq; tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionem, quia caſurus de regno, cum beſtijs eſſet habitaturus: & quum degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto,reciperet denuo principatum.Hoc quum uidiſſet ſomnium,magos denuo conuocauit: eiſq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat.Et aliorum quidem nemo potuit uirtutem ſomnij comprehendere, neq; regi manifeſtare.Daniel uero ſolus & hoc expoſuit:& ſicut ei prædixerat,ita prouenit.Nã quũ habitaſſet prædictum tempus in eremo, nullusq; præſumpſiſſet illis ſeptem annis rerum dominium detinere,ſupplicans deo ut regnum rurſus reciperet, denuo ad id reuerſus eſt. Nullus igitur me culpet, eo quod ita narrauerim ſingula, ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nam in ipſo hiſtoriæ meæ principio, propter eos qui quæſtionem faciunt, aut in aliquo culpare nituntur, aſtruxi, dicens, translaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum: & hos uolentibus aperire, neque adijcere ipſe aliquid ſeorſum,neq; ſubtrahere me promittens. Porrò Nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadraginta & tribus,defunctus eſt: uir illuſtris,& priori

Beroſus hiſtoriographus

bus regibus ualde felicior. Meminit huius actuum & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ Chaldæorum,ita dicens. Audiens autem pater eius Nabuchodonoſor,quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in Aegypto, & locis Syriæ inferioris, & Phœnicis, receſſiſſet ab eo,quum ipſe iam fatigari non poſſet, committens filio Nabuchodonoſor iuueni quandam partem exercitus, miſit aduerſus eum. Nabuchodonoſor aũt congreſſus aduerſus eum,qui ab eius patre receſſerat, facta dimicatione,& eum uicit,& prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

De regno Babyloniorum inſtaurato, & finito Caput XIII.

EO ſiquidem tempore contigit,ut pater Nabuchodonoſor ægrotaret in Babylone ciuitate,& à uita recederet:qui regnauit annis uiginti & uno.Nabuchodonoſor autem non poſt multum tempus mortem patris agnoſcens,& diſponens cauſas Aegypti,reliquamq; prouinciã,& captiuos eius,& Phœnicum, & Syrorum, & gentium Aegyptiarũ,& præcipiens quibuſdã amicis,ut cum magna uirtute & omni utilitate ad Babyloniã cuncta deferrent: ipſe cum paucis per deſertũ uenit ad Babyloniam:& potitus rerum quæ tunc gubernabantur à Chaldæis, à quodã uiro ſibi optimo reſeruatarũ, totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem

uenientibus

uenientibus habitationem conſtituit in locis opportuniſsimis Babylonię ciuitatis: ipſe uero de manubrijs hoſtium & templum Belis,& reliqua largiſsime nimis orna uit,& antiquæ ciuitati aliqua contulit,& priſca reparauit: ita ut nequaquã obſidentes ualerent fluuium conuertere, & ciuitati aliquo modo præualere. Erexitq; tres porticus intrinſecus,& tres extrinſecus de latere cocto: decenterq; muniens eam, & exornans ualde munifice,paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus eſt: quorum ſpatia,& reliquam multitudinem pulchritudinis, credo ſuperuacuum dicere. Veruntamen hoc ſciendum, quia dum eſſent hæc magna, & nimis eximia, diebus ſunt quindecim cõſummata. In iſtis uero regalibus lapides poſuit, quorum ſimilitudo erat inſtar montis: & plantauit diuerſas arbores, fecitq; hortum quod ſuſpenſile dicebatur, eo quod uxor eius proſpectum regionis propriæ uidere deſideraret,quæ nutrita fuit in locis Mediæ. Horum itaq; meminit etiam Megaſthenes in quarto Indicorũ libro: ubi nititur approbare hunc regẽ fortitudine & actuum magnitudine Herculem tranſcendiſſe. Dicit enim eum uaſtaſſe Libyen ciuitatem,& Iberiam. Sed & Diocles in ſecũdo Coloniarum libro, meminit huius regis: Philoſtratus in Indicis & Phœnicijs hiſtorijs dicit,quia iſte rex obſedit Tyrum annis tribus & decem menſibus: quum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriam. Poſt mortem uero Nabuchodonoſor,Amilmathapacus qui & Abimatadocus, filius eius ſuſcepit regnum: & Hieroſolymitarum regem Iechoniam,qui & Ioachim,ſoluit à uinculis: eumq; inter amicos neceſſarios habuit, & multa ei dona conceſsit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat Iechonię, qui ſe utiq; cum uxoribus & filijs & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ſua,ne,ſicut prædiximus,obſeſsione capta,uaſtaretur. Moriente uero Amilmathapaco, poſt annos octo & decem ſui regni,Egeſſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis. Eoq; mortuo,ad eius filium Laboſordachum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet, eo defuncto, tranſijt ad Balthaſar, qui Naboan nuncupabatur. Contra hunc itaq; regẽ caſtrametati ſunt Cyrus Perſarum rex,& Darius Medorũ. Quẽ dum obſiderent in Babylonia, mirabile quoddam prodigium contigiſſe dinoſcitur. Iacebat nanq; cœnans in domo maxima, & conuiuijs regalibus opportuna, cum ſuis concubinis pariter & amicis: placuitq; ei, ut de proprio templo uaſa dei deportarentur: quæ de Hieroſolymis deprædatus Nabuchodonoſor,uſus quidem eis non fuerat,ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus eſt, ut eis uteretur ad pocula, & hoc modo blaſphemaret deum. Tunc itaq; uidit de muro uenientem manum, & in pariete quaſdam ſyllabas conſcribentẽ. Qua uiſione conturbatus,cõuocauit magos atq; Chaldæos,& omne genus ſimilium,quod inter Barbaros ſomnia & huiuſmodi ſigna diſcernere pręualebat,ut ei quæ fuerant ſcripta, manifeſtarent. Quumq; magi nihil penitus inuenire,neq; intelligere ſe poſſe dicerẽt,in anguſtia rex cõſtitutus, & multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cauſam,in omni prouincia prædicari fecit, ut qui literas illas,& quæ per eas ſignificarẽtur,poſſet exponere, ei torquem auream, ueſtemq; purpuream daret,ſicut regibus Chaldæis mos erat uti, & tertiam partem ſui pariter principatus. Quo facto, dum multi magi concurrerent, ut propoſitam munificentiam regis haberent, inuentionem aut ſignificationem literarum nequaq; inuenire poterãt. Dumq; regem uideret in anxietate ſua auia conſtitutũ, cœpit eum

Magnificẽtia ſecundi Nabuchodonozor

Megaſthenes

Diocles

Philoſtratus

Succeßio regum Babyloniorum

Dan.9

De manu in pariete ſyllabas cõſcribẽte

confortare ac dicere,quod esset quidam de Iudęa captiuus,ex eorum genere,quos deduxerat Nabuchodonosor,quum Hierosolymam uastasset,cui nomen erat Daniel,uir sapiens & argutus, ut posset res inuenire difficiles, & quæ soli deo notæ uiderentur:qui etiam Nabuchodonosor regi,quum nullus alter potuisset dicere,quibus egeret,ad agnitionis lumen adduxerat quod quęrebat:adiiciens,ut eum aduocaret, & peteret, quatenus de literis eo narrante,cognosceret, quod nullus poterat inuenire,si triste aliquod signum significaretur à deo.Hæc audiens Balthasar, Danielem ad se uenire præcepit. Cui quum dictum fuisset de eo, eiusq; sapientia, & quia sanctus spiritus ei inesset,& solus inuenire posset,quæ alij neq; mente concipe rent,poscebat,ut ei quæ scripta fuerant,& quæ significare poterāt,indicaret. Quod si faceret,purpura uestiendum, & torquem auream circa collum eius dandam esse promisit:insuper ei & tertiam partem regni pro honore sapientiæ conferendam,ut ex eis,insignis uidentibus appareret.Quo facto,Daniel dona quidem eum retinere apud se dixit:sapientiam nanq; & diuinitatem sine suffragijs semper existere, & gratis prodesse credentibus:ea uero quæ scripta uidebantur, ei significaturū se esse promisit:dicens,hæc eius uitæ significare subuersionē,eo quod neq; ex his, ex quibus parens eius propter iniurias dei fuerat castigatus, ille didicit esse pius, & nihil ultra humanam cogitare naturam: quādo & Nabuchodonosor mutatus in bestiam,propter ea quæ impie gesserat,post multas preces ac supplicationes misericordiam potuit promereri, & ad humanam redire conuersationem, ac regna pristina reparare: qui post hæc solum deum omnem habere uirtutem, & humano generi prouidere,donec aduixit,asseruit. Tu,inquit,obliuionē horum habens, multumq; diuinitatem blasphemans,in eius uasis unà cum tuis concubinis tibi ministrari fecisti.Quæ uidens deus & iratus,per ea quæ scripta sunt,pronunciauit, qui tibi terminus sit futurus.Illæ uero literæ designant hæc: MANE, quod Latina lingua significare potest numerum:quia uitæ,inquit,tuæ deus tempus & regni dinumerauerit, & parum tibi superesse decreuerit.TETHEL quidem,hoc significat pondus. Apponderās,inquit,deus uitæ tuæ tempus,iam illud declinare pronūciat.PHARES, sed & hoc fragmentum significat lingua Romana: Franget, inquit, deus regnum tuum,& Medis illud Persisq; distribuet. Cumq; Daniel hæc indicare dixisset quę in pariete conscripta fuerant,Balthasar quidem regem tristitia, qualis poterat pro tantæ calamitatis significatione prouenire detinuit:non tamen prophetæ quasi malarum rerum indici,dona quę promiserat denegauit,sed cuncta concessit:cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur, propria eius & non prophetantis essent: illum uero qui hæc uere discreuerit,uirum bonū dicebat simul & iustum. Igitur non post multum tempus & ipse est captus, & ciuitas, Cyro Persarum rege aduersus cum fortissime dimicāte.Balthasar enim is est,sub quo capi contigit Babyloniam, cum regnasset iam decem & septem annis,nepos Nabuchodonosor regis,cuius talem uitæ terminum fuisse percepimus. Darius autem Astiagis filius, qui Babyloniorum principatū destruxit, cum Cyro cognato suo:annū agebat sexagesimum & secūdum,cum Babylon fuisset inuasa:qui tamen alio nomine uocabatur à Græcis:quiq; Danielem prophetam sumens ad se,in Mediam duxit, & omni honore eum celebrauit. Erat enim unus inter tres satrapas, quos Darius super trecentos sexaginta satrapas instituerat.

Scripturā Daniel explanat

Babylō à Cyro & Dario capta

De Daniele

De Daniele in lacum coniecto & liberato, decq; uisionibus arietis & hirci. Caput XIIII

DAniel itaq; cum esset apud Darium in honore præcipuo, ita ut quasi soli uide- Dan. 6
rentur cuncta commissa, inuidiæ apud cæteros crimine laborabat: Morden-
tur enim, qui quosdã apud principes plus quàm se ualere conspiciunt. Et dum quæ
rerent occasionem, & derogationis fomitem, uidentes eum apud Darium esse pro-
babilem, nullã inueniebant causam. Nam dum esset super thesauros, & omne suf-
fragium oblatum à quocunq; despiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiam pro bo
nis rebus accipere, nullam criminis causam accusatores inuenire faciebat. Illi uero
dum nihil haberent, quod contra Danielem dicerent, ut regio eum possent hono-
re priuare, alium quæsiere modum, quo eum minorem apud gratiam regis osten-
derent. Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum, occasionẽ se inuenisse
putabant, per quam perderent Danielem. Et uenientes ad Darium, nunciauerunt
ei, quia satrapis eius & principibus placuisset, ut triginta diebus populus requiesce-
ret, quatenus neq; ipsum aliquis, neq; deos eorum adiret: similiter nec oraret: quo-
rum si quis sententiam transcenderet, in lacum leonum periturus includeretur. Rex
autem eorum nequitiã non intendens, neq; hæc contra Danielem arbitratus mo-
limina facta, dixit placere sibi quæ ab eis decreta uidebantur, & eorum sententiam
confirmare promisit: proposuitq; decretũ in populo, quod satraparum placita de-
signabant. Et cæteri quidem iussa custodientes, ne transcenderẽt quæ præcepta ui-
debantur à rege, quiescebant: Danieli uero nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus,
stans deum cunctis uidentibus adorabat. Satrapę occasione sumpta, quam contrà
Danielem inuenire quærebant, mox uenerũt ad regem accusantes, tanquam solus
Daniel eius præcepta transcenderet: quia dum nullus alter apud eos orare præsum
pserit, quod non quidem propter impietatem, sed propter custodiam fieret præce-
ptorum, ille contemnens præcepta, ad suum oraret deum. Credentes etenim quia
propter magnum fauorem, quo eum Darius diligebat, etiam illorum decreta con-
temnens, Danieli ueniam daret, in hoc potius habẽtes inuidiam, magis instabant,
& ad nullam mansuetudinem recedebant: sed eum secundũ legem datam in lacum
leonum proijciendum esse poscebant. Sperans autem Darius quia eum eriperet
deus, & nihil ab eis sustineret aduersum: consolabatur eum, ut fortiter ferret euen-
tum. Rex itaq;, dum fuisset in lacum missus Daniel, signato lapide, qui pro ianuis *Daniel in la-*
in eius positus erat ore, discessit: & inccenatus totam noctem duxit insomnem, moe *cum leonum*
stus & pro Daniele nimis afflictus. Die uero facto surgens, uenit ad lacum: & inue *mittitur*
niens signaculum sanum, quo lapidem obsignauerat, aperiens clamauit uoce ma-
gna, Danielem requirens, si sanus esset. Quo respondente regi, quia nil passus fuis-
set mali, iussit eum repente de lacu protrahi bestiarum. Inimici uero uidentes nihil
mali pertulisse Danielem, dicebant regi, non eum diuina prouidentia custoditum,
sed satiatos leones copijs contingere eum noluisse. Ille uero eorum nequitiam ui-
dens, iussit leonibus multas carnes apponi, eisq; satiatis inimicos Danielis in la-
cum leonum præcepit immitti: ut si reuera per satietatem ad eos leones minime ac-
cederent, hoc aperte cognosceret. Quo facto, & satrapis in lacum depositis, Dario
manifestatum erat, quia diuinitas saluauerit Danielem. Leones enim nulli eorum
penitus pepercerũt, sed omnes pariter discerpserũt: quasi rabida fame pleni, & nul-
la cibi copia recreati. Arbitror enim quia non fuerũt ad hoc fame prouocati leones,

qui utiq; paulo ante uidebantur carnium abundantia ſatiati, ſed hominum nequi-
tia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia dei uolũtate uo-
cabantur ad pœnã. Peremptis itaq; hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod
actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quem Daniel colebat,
eumq; uerum & omnipotentem aſſeuerans eſſe ſolum. Habuit autem etiam Da-
niel in honore præcelſo, principem eum ſuorum faciens amicorum. Dum ergo Da-
niel ſic eſſet inſignis & clarus, eo quod religioſus exiſteret, ædificauit in Egbatanis
Mauſoleum à Daniele conſtructum Mediæ mauſoleum ualde præclarum, & mirabiliter nimis inſtructum: Sic eius pul-
chritudo uidetur noua, & ſolida, nullaq; ſenectute tam magni temporis longæuita-
te confecta: cum ædificia eadem quæ homines patiãtur, & ad uetuſtatem ueniant,
& ſua fortitudine longæuitate careant, ac proprij decoris amiſſione marceſcãt. Ma-
net enim hactenus & uidentibus creditur nuper ædificatum, ita ut ea die qua con-
ſpicitur putetur eſſe conſtructum. Hactenus enim ſepeliũtur ibi Medorum reges
atq; Perſarum, pariter & Parthorum: & cui hæc cura committitur, ſacerdos eſt Iu-
Autoritas Danielis dæorum, & hoc fit uſq; ad præſens tempus. Dignũ eſt enim de Daniele dici, quod
maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quaſi in unq
quodam maxime loco poſitus omnia prophetaſſet, & uitæ ſuæ tempore apud re-
ges & plebem in honore fuit, & gloriam & memoriã poſsidet ſempiternam. Om-
nes nanq; libri quoſcunq; conſcribens dereliquit, leguntur hactenus apud nos: &
ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij
quoq; prophetæ dixit, ſed etiam tempus definiuit, quo hæc neceſſe ſit adimpleri.
Prophetis nanq; prioribus mala prædicentibus, & propterea à regibus & populo
non bene ſuſceptis, Daniel bonarum rerum propheta fuit apud eos: & propter fa-
mam rerum quas prædicebat, fauorem uidebatur habere cunctorũ: per euentum
uero cauſarum ueracium, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in
populo habebat. Reliquit enim nobis ex his quæ conſcripſit, unde integritas eius
Dan. 8 prophetiæ, & nulla mutatio poſsit cognoſci. Ait enim quia cũ eſſet in Suſis in me-
tropoli Perſidę, cum ſuis ſodalibus exiuit in campum: & repente terræmotu facto,
relictus ſit ſolus, amicis eius per diuerſa fugientibus, & conturbatus in faciem ſuper
ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc ut ſurgeret im-
perante, quatenus ea quæ erant poſt multas generationes ciuibus euentura con-
ſpiceret: dum ſurrexiſſet oſtenſum ſibi dixit arietem magnum, multa quidem cor-
nua habentem, nouiſsimum uero eorum ualde præcelſum: deinde quidem reſpe-
xiſſe ad occidentem, & uidiſſe hircum exinde ferri per aerem, congreſſumq; arieti,
& eum ſecundo cornibus impetitum proſtraſſe in terram, & undiq; cõculcaſſe: de-
inde uidiſſe hircum de fronte cornu maximum produxiſſe: quo fracto, orta ex eo
loco cornua quatuor, & ad uentos ſingulos eſſe conuerſa, inter quæ aliud paruu-
Viſiones Danielis prophetæ lum ortũ fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſceret, dicebat deus qui hæc eidem mon-
ſtrabat, expugnaturum fore eius gentem, & ciuitatem fortiter eſſe capturum, tem-
plumq; concrematurum, & ſacrificia fieri prohibiturũ diebus mille, ducentis ſexa-
gintaſex. Hæc quidem in campo qui eſt in Suſis, Daniel ſe uidiſſe conſcripſit: & ta-
li modo deum ſibi hanc aperuiſſe uiſionem expoſuit: arietem quidem regnũ Perſa-
rum & Medorum ſignificare dicens: Cornua uero, eos qui regnaturi forent: nouiſ-
ſimum uero cornu ſignificare dicebat ultimũ regem, & hunc diuitijs & gloria prio-
rum eſſe præcipuum. Hircum autem ſignificare narrabat, quia aliquis de Græcis

regnaturus

regnaturus eſſet, qui ſecundo congreſſus aduerſus Perſam, eum bello deuinceret, & omnem gloriã eius principatus auferret: & ex maximo cornu quod erat in hirci fronte primum, ſignificari regem: & ortum quatuor cornuũ illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebantur aſpicere, ſucceſsionem uniuſcuiuſq; poſt obitum primi regis dixit annunciari: & diuiſionem regni inter eos eſſe faciendã, dum ille prior nec filios nec cognatos eſſet habiturus: multisq; annis in terrarum orbe eſſe regnaturos: & ex eis quendam oriri regem, expugnaturum gentem eius, & leges atq; conuerſationem pariter ablaturum, & templum deprædaturum, & ſacrificia celebrari tribus annis prohibiturum. Et hæc utiq; noſtra gens ſuſtinuit per Antiochum, qui appellatus eſt Epiphanes, hoc eſt præclarus, ſicut uidit Daniel, & ante multos conſcripſit annos, quæ omnia deo ſibi monſtrante conſcribens reliquit, ut legentes & quę iam prouenere cõſiderantes, credant in honore diuino fuiſſe Danielem, & per hæc quæ ſunt ita ueriſsima, Epicureos errare cognoſcãt, qui & prouidentiã uitæ negant, & deũ res humanas curare non exiſtimant, neq; à beata incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctorum gubernari iudicant uniuerſa: ſed hunc mundum ſine rectore, & ſine cura aliqua ferri ſponte cõfirmant. Quæ ſi, ut aiunt, ſine præſule eſſent, ſicut naues gubernatoribus deſolatas uentorũ uiolentia ſubmergi cõſpiciunt, aut currus ſine agitatore confringi, ita & mundus ſine prouidentiæ regimine olim potuit deperire quaſſatus. Ego nanq; Danielis dicta reſpiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullam prouidentiã humanarum rerum dicunt habere deum. Non enim ſi hæc ſponte gererentur, ſecundũ illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem ut de his inueni & legi, ita conſcripſi. Si quis autem uult opinionem aliam ſequi, crimen pro diuerſa ſententia habebit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS.

De reditu Iudæorum ad Hieroſolymam licentia Cyri & ædificatione templi.

CAPVT PRIMVM

PRIMO imperij anno regis Perſarum Cyri, cui ſeptuageſimus concurrebat, ex die quo noſtrum populũ contigit ex propriis finibus ad Babyloniam migrare, miſeratus eſt captiuitatis deus, & illius calamitatis infelicium Iudæorum: & ſicut per Hieremiã prophetam ante prædixerat cõq; ciuitas euerteretur, poſtquam ſeruierunt Nabuchodonoſor eiusq; nepotibus, & hanc ſuſtinuerunt ſeruitutẽ per annos ferè ſeptuaginta, rurſus eos ad propriam reſtituit terram, & templum reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Aſiam ſcribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem cõſtituit, credo hunc eſſe quem gens Iſraelitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ædificaturus eſſem in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hęc autem cognouerat Cyrus legens librum quem inter ſuas prædicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimum & decimũ annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixiſſe deum: Quoniã uolo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem cõſtitui, mittere populũ meum ad propriam

1. Eſd. 1
3. Eſd. 3

terram;& templum mihi reconſtruere. Hæc Eſaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta deſtructionis templi. Quem dum legeret Cyrus,& miraretur nomen ſuum, impetus quidam eum accepit, ut munificam ſcripturam impleret.

Relaxat Cyrus captiuitatem Iudæorũ

Conuocans autem clariſsimos Iudæorũ,qui Babylonem habitabant, dixit ſe concedere Iudæos ad propriam remeare prouinciam, & ciuitatem Hieroſolymam,& templum dei reconſtruere,ſe eos ſcilicet adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis,ut aurum cõferrent & argentum ad templi renouationem, inſuper & immolanda pecora.Hæc Cyrus cum Iſraelitis dixiſſet,egreſsi duarum tribuũ principes,Iudæ ac Beniamin,unà cum Leuitis & ſacerdotibus, ad Hieroſolymam peruenerunt.Multi uero reſederunt Babyloniæ,minime paſsi poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò dum ueniſſent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad templi renouationem,alij aurum,alij argentum,quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem,& uota deo reddebãt,& conſtitutas ſecundum ueterem conſuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis conſuetudinem rediuiuam.Tranſmiſit etiam Cyrus uaſa dei, quæ auferens à templo rex Nabuchodonoſor,ad Babyloniam uſq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati ſuorum theſaurorũ cuſtodi, præcipiens ea dari ſeruanda Abaſſaro,donec templum reędificaretur:perfecto autem eo,traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam epiſtolam Cyrus ad Syriæ ſatrapas,hæc continentem:Rex Cyrus Siſinnio & Sarabaſnæ ſalutem: Iudæos terram meam inhabitantes, qui uoluerunt ad ſuam patriam remeare permiſi,& ciuitatem renouare,templumq; dei in Hieroſolyma rurſus ædificare,in eodem loco in quo prius fuerat conſtitutum.Miſi autem & Mithridatem theſaurorum meorum cuſtodem,& Zorobabelum principem Iudæorum,ut fundamenta reſtituant, templumq; recondant,Cuius altitudo ſit ſexaginta cubitorum, eorundem & latitudo: & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito, & unum parietem ligneũ ex materijs ipſius prouinciæ:ſimiliter & altare,ſuper quod immolent deo.Sumptus uero de meo in his omnibus uolo fieri. Tranſmiſi etiam uaſa, quæ de templo rex Nabuchodonoſor abſtulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum cuſtodi,& Zorobabel principi Iudæorum:quatenus ea ad Hieroſolymam reportent, & templo dei reſtituant,Quorum numerus eſt tantus:Refrigeratoria aurea quinquaginta,argentea quingenta:ſitulæ aureæ quinquaginta,argenteæ quingentæ: libatoriæ aurea triginta: pateræ aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: & uaſa alia maxima mille.Concedo etiam eis honorem,quo potiebãtur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & uino, dragmas ducenta quinq; milia quingentas:& ad ſimilam tritici,uigintiquinq; milia,quadringẽtas artabas:quæ iubeo præberi de tributis Samariæ, faciantq; immolationes in Hieroſolymis ſacerdotes ſecundum leges Moſaicas,& offerentes ſupplicẽt deo pro ſalute regis & generis eius ut regnum Perſarum permaneat. Eos uero qui hæc contempſerint uel infirmauerint,iubeo crucifigi,ſubſtantiasq; eorum eſſe regales. Et epiſtola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hieroſolymam conuenerunt, fuerunt milia ſexcentaduo,& quadringentiſexagintaduo.

Epiſtola Cyri regis

De prohibitione Iudæorum à templi ædificatione præſidum factione. Cap. II

1.Eſd.4 3.Eſd.2

SEd cum mitterent templi fundamenta,& nimis circa ædificia feſtinarent,omnes in circuitu gentes,præſertim Cuthæi,quos à Media & Perſida terra Salmanaſar rex

ſar rex Aſſyriorum migrans,habitare fecit Samariam,cum exinde populum Iſrae/litarum tuliſſet,petebant ſatrapas,& eos qui ædificia curabant,ut impedirent Iudæos,ne inſtaurarent ciuitatem templumq; conſtruerent:qui pecunijs corrupti, uendiderunt Cuthæis negligentiam & ſocordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat,qui exercitum ducens cõtra Maſſagetas, uita priuatus eſt. Cambyſe autem filio Cyri principatum ſuſcipiente, qui in Aſſyria & Phœnice & Ammonitide & Moabitide & Samaria morabantur,epiſtolam mittunt hæc continentem:Domine,ſerui tui Rathimus omnia accidentia ſcribens, & Semelius ſcriba,& curatores Syrię iudicesq; Phœnices.Cognoſcere te oportet rex, Iudæos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos rediſſe, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius,ac muros ædificare,templumq; reconſtruere. Scito autem,his perfectis neq; tributa eos pati reddere,neq; obaudire,ſed etiam regibus reſiſtere, & magis imperare quàm obſequi feſtinare.Dum autem ædificatur templum, & fieri feſtinatur,optimum nobis uiſum eſt, reſcribere tibi quatenus monumẽta parentum tuorum inquiras,in quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos,ideoq; ciuitatem eorum fuiſſe deſtructam. Propterea uiſum eſt nobis & hoc uobis certum facere, quod fortaſſe neſcitur:quoniã ſi ciuitas ſic renouata, & muris undiq; munita fuerit,uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicen.Poſtq; uero Cambyſes hanc legit epiſtolam, natura maliuolus exiſtens mouetur, & hæc ſcripſit dicens: Rex Cambyſes Rathimo accidentia ſcribenti, & Beleſemio,& Semelio ſcribæ, & reliquis conſtitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariam, hæc dicit: Legens miſſos à uobis apices, iuſsi parentum meorum inquiri uolumina: & inueni ciuitatem hanc inimicam regibus ſemper exiſtere, & ſeditiones ac bella habitatores eius commouiſſe, regesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegiſſe: Igitur præcipio,minime concedi Iudæos ciuitatem ædificare,ne plus creſcat eorũ malitia,qua ſemper cõtra reges uſi ſunt. Cum has literas legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant,ſtatim equis deuecti,propere ad Hieroſolymã ducentes ſecum multitudinẽ, aduenerũt: & ciuitatem & templũ Iudæos ædificare uetabant. Quæ quidẽ opera per annos nouem impedita ſunt,uſq; ad ſecundũ annũ Darij regis Perſarũ. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cũ ſubiectis Ægyptijs reuerteretur,defunctus eſt in Damaſco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudæorum reditu & templi reſtauratione impedimentoq; multiplici. Caput III

POſt Magorum uero interitum, qui defuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas,filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet, deum orauit, & ſi fieret rex,omnia dei uaſa quanta Babyloniæ inuenirentur,ad templum Hieroſolymitanum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudæorũ ab Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperij ſui anno,Da- 3.Eſd.3.4
rius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis,& uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarum,& pręfectis Indiæ & Æthiopię magiſtratibusq; centũuigintiſeptẽ prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unuſquiſq; ad dormiendũ rediſſet,rex Darius ad cubiculũ ueniens,paucumq; noctis requieſcens,& expergefactus, quod noctis

reſtabat reliquũ inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit, promiſitq; ſummo honore fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & ſuper aurum dormire, currucq; frenis aureis ornato uehi, & cidari byſsina ac torque aurea uti, & poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam, affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hęc illis dona promiſiſſet, primum interrogauit utrum fortius ſit uinum, ſecũdo utrum rex, tertio utrum mulieres, aut his omnibus magis fortior ſit ueritas. Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtratus, & ſatrapas, & præfectos Perſarum & Medorum: ſedensq; in ſolio quo ſolebat, unumquenq; corporis cuſtodem coram omnibus iuſſit pronunciare, quid eis de propoſitis quæſtionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens, ait: Cum ego uere uini fortitudinem conſpicio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: Reges etiã pupillo & infanti ſimiles facit: ſeruũ quoq; ad liberi audaciam concitat, & pauperes ſimiles diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus compreſſas reficit: mœſtitiam extinguit, alienæq; debitores pecunię ad obliuionẽ perducit, ita diſponens eos, ut ſe omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquãtur: ſed memores diuitiarum, felicibus utantur uocabulis, & reges magiſtratusq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſsimos armare, ſocietatesq; diſſoluere: & cum ad ſobrietatem, per noctem uina relinquentes, peruenerint, excitãtur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiſerant cogitantes. Hæc ergo cõſiderans, omnibus fortitudinem uini comperio potiorem, & uiolenter omnia uincentem. Poſtquam hæc primus de fortitudine uini quę dicta ſunt diſſeruit, ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine, oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida iudicãtur. Modum autem approbationis hinc aſſumpſit, & dixit: Dum omnia ſub hominum coercentur poteſtate, qui mare ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire, etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt. Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal dominantur, cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicentur? Vnde & bella & pericula ſubiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obedientes: montes quoq; dirui, muros ac turres deponi iubent, qui propterea occidere ac interfici patiuntur, ne regum præcepta tranſcendere uideantur. Vincentes autem prædam quam ab illis abſtulerint bellis, regi reportant. Hi quoq; qui non militant, ſed terram colunt arantes, cum laborauerint, & omnem operum miſeriam tolerauerint, meſſem facientes ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, & quod uel dixerint uel iuſſerint ſine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine ſaturati dormierint, aliis uigilantibus cuſtodiũtur, tanquam ipſo timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere uel diſcedere, & ſibi prouidere: ſed unum opus hoc exiſtimantne ceſſarium, ut permanentes cuſtodiant regem. Cur itaq; non uidetur rex cunctos fortitudine ſuperare, cui tot populi obſecundare præcipiuntur? Iſto quoq; tacente de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere, dicens: Sic equidẽ forte uinum fortis & rex eſt, cui omnes obaudiũt, ſed his potẽtior pulchritudo mulieris exiſtit. Nam regẽ enixa mulier ad uitã edidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinũ, mulieres creauerunt & aluerunt. Nihil autẽ eſt, quod non ab his habeamus.

Quæſtio Darij cubiculariis ſuis propoſita

De fortitudine uini

De fortitudine regis

De mulieris fortitudine

Nam

Nam & ueſtes nobis ab his texuntur, & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur,& non poſſumus à mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſsideamus, & quicquid aliud fuerit precioſum & induſtria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, ſpeciem eius obſtupeſcimus:patimur omnia concedere quæ poſsidemus,ut deſiderata pulchritudine potiamur.Patres, & altricem terram, ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores,& animas unà cum ipſis perdere non timemus.Nónne laborãtes, & omnem tolerantes miſeriam per mare ac terram,cum aliquid per laborem acquirimus,totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themaſij,nomine Apama,concubina eius,alapis percuti: & diadema tollentẽ capiti eius & ſibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem:ridebatq; cum illa riſiſſet: & cum irata fuiſſet, mœſtitia confuſus,& blandimentis placauit mulierem, rogans eam,& ſe nimis humilians,ſi quando eam uidiſſet triſtem. Poſt hæc inuicem aſpicientibus ſatrapis & ducibus, idem Zorobabel diſputare de ueritate cœpit,euidenter quidem oſtendens, quantum mulieres fortes exiſtant:debiles tamen & iſtæ & rex ad comparationem ueritatis apparent.Nam ſi terra maxima eſt,& cœlum altum & uelox, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus,& ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſsimam iudicari,quodq; nihil contra eam iniquitas ualet.Inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis eſt & ſempiterna:nobis autem non pulchritudinem tempore tabeſcentem accommodat, neq; ſubſtantiam caſibus auferendam, ſed iuſta & regalia diſcernit, ab his quæ iniuſta uel iniqua monſtrantur. Cum ergo terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonem,laudante multitudine optime eum dixiſſe,quomodo ueritas fortitudinem immutabilem & non ſeneſcentem ſola poſsidet,imperauit ei rex petere præter promiſſa quæ uellet:nam præſtaturũ ſe ei dixit, eo quod ſapientior & prudentior aliis apparuiſſet.Iuſsitq; etiam ſecum cum ſedere, & affinem uocari. Tũc Zorobabel ammonuit eum, ut notũ quod deuouerat ſi regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat hoc erat: reædificare Hieroſolymam,templumq; dei conſtruere,& uaſa reſtituere, quę auferens Nabuchodonoſor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: hæc mea eſt petitio, quam nunc iubes me poſcere, eo quod iudicatus ſum ſapiens ac prudens. Rex autem in hoc lætatus ſurrexit, & eum oſculatus, toparchis & ſatrapis ſcripſit, præcipiens ut deducerent Zorobabel, necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi eſſent.Preterea mandauit Syriæ ac Phœnices magiſtratibus,ligna cedrina à Libano deciſa Hieroſolymã tranſmittere,& cũ eis recondere ciuitatẽ. Scripſit etiam liberos eſſe omnes Iudæos, qui à captiuitate redierũt ad terrã Iudæã: prohibuitq; ſatrapas ac procuratores ſuos imperare Iudęis opera regalia.Super hęc præcepit & omnẽ terrã quã colere uoluiſſent,ſine tributis eos poſsidere: Iuſsitq; etiã Idumæos & Samaritas, & eos qui humilẽ Syriã habitabãt,reddere uicos Iudæorum quos tenebãt.Inſuper ad templi ędificationẽ quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permiſit: omnem autẽ impenſam, & ſacram ueſtem,qua ſeruiũt in templo principes ſacerdotum & reliqui ſacerdotes, & Leuitis inſtrumenta quibus domino cantent,de ſuo fieri præcepit. Cuſtodibus quoq; ciuitatis & templi,iugera terræ per ſingulos annos,& pecunias cõſtitutas ad

Nihil fortius ueritate

Munificentia Darij in Iudæos

neceſſaria

Zorobabel proficiſcitur reparaturus templum & urbem

neceſſaria uitæ dari decreuit. Tranſmiſit etiã uaſa, & omnia quæ Cyrus ante ipſum de Iudæorũ reſtitutione facere uoluit, eadem Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, reſpexit ſurſum ad cœlum, & cœpit agere gratias deo ſapientiæ, per quã uictoriã Dario præſente perceperat, dicens: Nequaq; his dignus fuiſſem, niſi te domino propitio. Ita deo gratias agens de præſentibus, petebat ut ei in futuris adiutor exiſteret. Peruenit autem ad Babyloniam, & contribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias referebant, qui eos patriæ ſuæ reſtituebat: & ad potum conuiuiaq; conuerſi, per ſeptem dies ſumma lætitia fruebantur, & reſtaurationem & regreſsionem patriæ feſtiua gratulatione celebrabant. Poſtea omnes principes tribuũ ad Hieroſolymam profecturi, cum uxoribus & filijs ac ſubiugalibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex uſq; Hieroſolymam deſtinauit, & cum lætitia & iucunditate uel cantibus tibijſq; ac ſonantibus cymbalis ibant. Præcedebat autem eos & reliqua multi-
1. Eſd. 2. 3. et 5 tudo Iudæorum cum ludis. At illi ad Hieroſolymam conſcendebant ab unaquaq; parte patrum tribuumq; certus numerus exiſtens. Sed mihi minime uiſum eſt nomina patrum recenſere, ne legentium animos à rerum conſequentia ſuſpendens, obſcuram eis facerem narrationem. Septem uero cantores & cantatrices ducentæ

Numerus Iudæorum repetentium Hieroſolymam

quadragintaquinq;, cameli quadringentitriginta. Summa uero multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum ætatis habebant, ex tribu Iuda & Beniamin, fuerunt quater mille milia, & ſexcentauigintiocto milia, Leuitæ autẽ quatuor milia ſeptuaginta. Mulierum autem & infantium commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, ſeptingentiquadragintaduo. Præter hos uero Leuitas fuerunt cantores centumuigintiocto, ianitores centumdecem, ſerui templi trecẽti nonagintaduo: inſuper & alij ſexcenti ſexagintaduo, dicentes ſe quidem Iſraelitas, nullo modo tamen ualẽtes ſuum oſtendere genus. Repulſi uero ſunt quidam à ſacerdotali honore, qui uxores ſibi copulauerant. Hi nec ſuum genus dicere præualebant, nec in generatione Leuitarum uel ſacerdotum inuenti ſunt, qui fuerunt quaſi quingenti uigintiquinq;. Mancipiorum uero multitudo ſequebatur eos qui ad Hieroſolymam pergebant, numero ſeptem milia trecenti uigintiquinq;, ſubiugalia uero quinque milia quingenta uigintiquinq;. Dux uero dinumeratæ multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs Dauid genitus de tribu Iuda, & Ieſus filius Ioſedech, princeps ſacerdotum, nec non & Mardochæus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant conſtituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinq; milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsq; totius populi Iudæorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hieroſolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſsit. Cumq; ſeptimus ueniſſet menſis, ex quo de Babylone egreſsi ſunt, mittens Ieſus princeps ſacerdotum, & Zoroba-
1. Eſd. 3 bel iudex, cunctos ex prouincia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius ædificatum fuerat, & legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem Moſi. Dumq; hæc facerent, gentes offendebantur uicinæ, quæ eis odioſæ erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moſes præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechiſmos, & hoſtias ſabbatorum, & omnium ſanctorum dierum ſacrificabant uota reddentes, à primo die ſeptimi menſis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præſtantes pecunias lapidũ cæſoribus & ædificatoribus;

inſuper

insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uero leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratium, ad portum Ioppę transferebãt. Nam sic ante præceperat Cyrus, sed tunc iubẽte Dario fiebat. Quæ secundo anno profectionis Iudæorũ ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis restitutis superædificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uero præposuerunt Leuitas, uicesimũ iam annum ætatis agentes: & Iesum & filios & fratres, & Abdoelum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templũ omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabãt, propere quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuitæ & filij Asaph surgentes, laudabãt dominum laudibus quas Dauid prius eis ostenderat. Cumq; sacerdotes & Leuitæ, & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorẽ minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperũt. Populus uero præsentibus cõtentus erat, & de templi ædificatione lætabatur, nullã prioris memoriam faciens, nec antiqui cõparatione cruciabatur. Vincebant autẽ tubarum sonos, & populi læticiam sacerdotum & seniorum lamentationes, eo quod eis uidebatur minor templi constructio institisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iudæ & Beniamin habentes, concurrebant, causam tubæ uolentes agnoscere: uidentesq; quod captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierunt Zorobabelum & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoq; permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidi ex illo tẽpore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assyrius rex ex Chutia & Media migrauit. Postquam hæc locuti sunt, Zorobabel & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israelitarum responderunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare uero si uellent licere, & hoc solum illis esse cõmune, & omnibus hominibus uenientibus in templum adorare deum. Postquam uero hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uocãtur) indignati persuaserunt gentibus Syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro & Cambyse, ut cum illis templi renouationẽ prohiberent, & festinantibus Iudæis moram afferrent ac tarditatem. Per idem tempus ascendérunt ad Hierosolymam Sisinnius Syriæ ac Phœnicię prefectus, & Sarobarzanes cum alijs, & interrogauerũt Iudæorum magistratum, quis eis concessisset templũ sic ædificare, ut magis castrum uideretur esse quàm templum, uel cur portas & ciuitatẽ tam munito circumdedissent muro. Zorobabelus uero & princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei dixerunt: hoc uero templum ipsi deo quondam à rege suo felicissimo, & qui omnes uirtute mortales uicerat, fuisse cõstructum, multisq; temporibus permansisse: sed cum sui patres iniquitatem coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldæorũ & Babylonię, sua potentia superans ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit, & populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrus autem qui post eum Persarum & Babyloniæ rexit imperium, scripsit ut templum reædificaretur: & exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit ornamenta & uasa,

Templi reparatio

Cuthæorum insidiæ

Zorobabelo

Zorobabelo & Mithridati cuſtodi pecuniarũ tradidit, præcipiens ut hæc iterum ad Hieroſolymam reportarent, & in propria renouato reſtituerent templo. Hoc enim mandauerat feſtinanter fieri, ideoq; Sabaſſarũ aſcendere iuſsit ad Hieroſolymam, ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui poſtquã à Cyro literas accepit, ueniens ſtudioſe fundamenta diſpoſuit, & ex illo tempore hactenus hæc conſtruxit, ſed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remanſit. Igitur ſi uultis ac probatis, ſcribite Dario, ut inquirat imperatorum monumenta, & inueniet nihil penitus nos fuiſſe mentitos. Hæc dicente Zorobabelo & principe ſacerdotum, Siſinnius & qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicaue-
Eſdræ. 5 runt, donec regi Dario ſuggererẽt. Statim uero ei propter hæc cõſcripſerunt. Tunc Iudæi timentes & exterriti, ne aliud q̃ prius iuſſerat, regi uideretur de templi conſtructione, fidutiã à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo & Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Perſis durum eſſe metuendum, cum deus poſitum templum prædixerit innouari. Qui cum credidiſſent prophetarum ſententiæ, ædificationem curabant nullum prętermittentes diem. Dario uero ſcribentibus Samaritis, & accuſantibus per epiſtolam Iudæos, qui ciuitatem munirent, & templum caſtello magis ſimile q̃ templo conſtruerent, & dicentibus non ea quę fiunt ei prodeſſe: inſuper epiſtolas oſtendentibus, per quas Cambyſes templi ædificationẽ fieri uetuiſſet, cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam Hieroſolymis reſtitutis: cum literas à Siſinnio & ab his qui cum eo erant directas legiſſet, iuſsit in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus eſt in Egbatanis conſtructa turre in regione Mediæ codex, in quo hæc conſcripta leguntur: Primo
Eſdræ 6 imperij ſui anno rex Cyrus iuſsit templum in Hieroſolymis renouari & altare, cuius altitudo eſſet cubitorum ſexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, & ligneum parietem unum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem à rege fieri diſpoſuit, & uaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor, & ad Babyloniam portauit, reddi Hieroſolymitis. Quorũ curam Sabaſſaro Syrię ac Phœnices pręfecto, & magiſtratibus collegis eius iniunxit, ut ipſi quidem à locis illis recederent, ſeruis uero dei Iudæis & magiſtratibus eorum, templũ ædificare permitterent. Iuſsit quoq; ut adiuuarent eos ad opera, & ex tributis prouinciæ quam curabant, darent Iudæis immolationis cauſa tauros & arietes, agnos ac hœdos & ſimilam, oleumq; & uinum, & alia quæcunq; peterent ſacerdotes, ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum. Eos uero qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, & eorũ ſubſtãtias regiæ domui deputari: deprecatus quoq; orationibus deum: ut ſi quis auderet templi renouationem uetare, hunc talem percuti, eumq; à ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, reſcripſit Siſinnio
Epiſtola Darij ad præfectos & collegis eius, dicens: Rex Darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabazeni, & collegis eius ſalutẽ: Exemplar epiſtolæ, quam in monumentis inuenimus, tranſmiſi, & iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant, regis uolũtati de reliquo competentia faciebant: & inſtabant ſacris operibus, adiuuantes ſeniores & magiſtratus Iudęorum, & procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio, prædicantibus Aggeo & Zacharia ſecundum mandata dei: & cum uoluntate Cyri & Darij regum ædificatũ eſt ſeptem annis. Nono autẽ imperij anno Darij, uiceſimatertia die menſis undecimi, quẽ Hebræi uocãt Adar, Macedones Diſtrũ, ſacerdotes & Leuitæ ac reliqua Iſraelitarum

multitudo

multitudo, poſt captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hoſtias, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ ſunt tribus Iſrael) pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & Leuitæ ſecundum legem ordinauerunt iani tores per ſingulas ianuas. Nam ædificauerant iam Iudæi templi porticus, in circui/tu interioris ſacrarij. Veniente autem die feſto Azymorũ primo menſe quem Ma/cedones Xanticum, nos autem Niſan nominamus, omnis populus ab agris in ciui tatem confluxit: dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis uxoribus & filijs ſecundum pa/triam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur, quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt, & per ſeptem dies nullis abſtinuere delicijs. Ho locauſtum autẽ offerentes, deo ſacrificabant, agentes gratias, quod iterum eos ter/ræ patriæ legibusq; reſtituiſſet, mentemq; regis Perſarum propitiam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis & locupletabiliter im/molabant. Habitabant autem in Hieroſolymis, & optimatum gubernatione rege/bantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotia, uſq; quo regnare contigit ne/potes Aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationem, à Saul & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ ſuſceperunt, alia illis erat forma reipublicæ, per quingentos triginta duos annos, menſes ſex, dies decem. Ante hos autẽ reges, præ/ſules eos regebant, qui appellabant iudices & monarchæ. Et hac republica uſi ſunt annis plus quingentis, poſt mortem Moſi & ducis Ieſu. Hæc quidem reductis à ca ptiuitate Iudæis temporibus Cyri & Darij omnia contigerunt. Samaritę uero inui di uel moleſti aduerſum eos erecti, multa in Iudæos operati ſunt, diuitijs confiden/tes & cognationi Perſarum, quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iube/bantur à rege immolationis cauſa de uectigalibus præberi, nullatenus dare uole/bant: & ut præfectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes haberent, aliaq; multa, quibus nocere Iudæis per ſe aut per alios potuiſſent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hieroſolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accuſarent Samaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel, & alij quatuor de ſenio ribus. Cum uero crimina & cauſas, quas contra Samaritas ferebãt, à legatis rex co/gnouiſſet, dedit eis epiſtolam deportandam ad præfectos equitum, & curiam Sa/mariæ, quæ huiuſmodi erat ſcripta: Rex Darius Tanganæ & Sambalæ præfectis equitum, & Sadracę & Velueni Samaritis, & reliquis conſeruis eorum in Samaria conſtitutis: Zorobabel & Iamnias & Mardochæus legati Iudæorũ uos accuſant, tanquam moleſtos & impedientes templi conſtructionem, & nullatenus uelle præ ſtare ad hoſtias quos uobis præcepimus ſumptus. Volo igitur, ut legentes præſen/tem epiſtolam prębeatis his ex regalibus theſauris, & tributis Samarię omnia, quę illis ad immolationem ſunt utilia, quemadmodum ſacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis ſacrificijs, & pro me & pro Perſis ſacrificare deo. Epiſto la quidem hæc continebat.

Qualis ante captiuitatem & poſt fuerit Iudæorum reſpublica

Samaritæ accuſantur apd Darium

De redeuntibus Hieroſolymam ſub Eſdra & Neemia: de uxoribus abdicatis & muro extructo opera Neemiæ. Cap. V

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum ſuſcipiens, uoluntatis pater/næ colendi & honorandi deum hæres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant, patrẽq; ſecutus Iudæis liberaliter utebatur. Per illud tempus prin/ceps fuit ſacerdotũ filius Ieſu, nomine Ioachim. Erat autẽ in Babylone uir iuſtus, & 1. Eſd. 7

gloria magnã potens apud multitudinem,primus populi ſacerdos,nomine Eſdras. Qui cum legum Moſi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus eſt. Ad Hieroſolymam autem aſcendere deliberans, & ducere quoſdam ſecum de Babylone Iudęos,à rege popoſcit epiſtolam ſibi ad ſatrapas Syrię dari,per quam noticiæ eorum quis eſſet,intimaretur. Rex autẽ ad ſatrapas huiuſmodi direxit epiſtolam:

Epiſtola Xerxis regis pro Iudæis

Rex regum Xerxes Eſdræ ſacerdoti,& lectori legis dei,ſalutem. Opus eſſe meæ clementiæ putans,eos qui uolunt ex gente Iudaica,uel ſacerdotes, uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos,pergere ad Hieroſolymam præcipio,ſi deſiderant ut eant,quemadmodum & mihi,& ſeptem conſiliarijs meis uiſum eſt, quatenus uiſitent Iudæam,& ſecundũ ritus legum dei portent dona deo Iſrael,quæ deuoui ego, & amici mei. Aurum & argentum,quantũ inuentum fuerit in terra Babyloniæ deo dicatũ,hoc omne ad Hieroſolymam deportetur pro ſacrificijs dei:nec nõ & quodcunq; uolueris ex auro uel argento conſtruere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa etiam ſacra quæ tibi tradita ſunt,diſpone: & quicquid mente cogitaueris ut fiat,impendi à nobis iuſſimus,ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syrię & Phœnices,ut diligentiam habeant circa ea,quæ per Eſdram ſacerdotem uel lectorem legum dei, mandata noſcuntur. Igitur ut nequaq; de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat, omnino præcipio ad uſq; tritici modios centum deo ſecundum legem dari. Vos autem ſacerdotibus & leuitis,ac ſacris cantoribus & ianitoribus, ſacriſq; ſeruis templi ſcribis nullo modo aut tributa imponatis,aut aliquid captioſum, uel oneroſum. Sed etiam tu Eſdra ſecundũ dei ſapientiam cenſores ordina,qui omni Syrię & Phœnicę,tuam legem ſcientibus indicent,eamq; diſcendam ignorantibus trade. Et ſi quis ex gente tua, dei ſui legem uel imperatoris tranſgreſſus fuerit,puniatur:& non tanq; ignorans uideatur tranſgredi,ſed cognoſcens audacter negligere comprobetur. Ergo huiuſmodi contemptores aut morte,aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Eſdras hanc epiſtolam accipiens, lætatus deum adorare cœpit: & regiæ beneuolentiæ ipſum confitebatur autorem. Ideoq; omnes ipſi gratias dicebant eſſe referendas. Legens autem epiſtolam Iudæis Babyloniæ conſtitutis,eam quidem ſignauit. Exemplũ autem eius ad omnes Iſraelitas & Mediã habitantes tranſmiſit. Hi uero cognoſcentes regis circa deum pietatem, & fauorem quem in Eſdram habere probabatur, eum dilexerunt omnes. Multi ſiquidem facultates ſuas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hieroſolymam deſcendere. Totus autẽ populus Iſrael in illa prouincia permanſit:ideoq; duæ tantum tribus conſiſtunt per Aſiam & Europam obſequentes Romanis. Decem autem tribus hactenus trans Euphratem cõmorari probantur,quarũ multitudines inæſtimabiles minime poſſunt numero comprehendi. Venerunt etiam ad Eſdram multi ſacerdotes,& Leuitæ,& ianitores,cantoresq;,ſacriq; ſerui:quos congregans de captiuitate,trans Euphratem tribus diebus moratus ieiunia eis impoſuit,ut deo uota perſoluerent, ne quid in uia paterentur aduerſum,aut per hoſtes,aut per aliam quandam difficultatem forſitan accidentem. Nam Eſdras regi prædicens,quod deus eos perduceret,iam nõ petijt qui eos præcederent equites:& poſtq; uota perfecerunt, ab Euphrate ſurgentes,die duodecimo primi menſis, ſeptimo imperij anno Xerxis, ad Hieroſolymam peruenerunt, quinto menſe eiuſdem anni. Et illico Eſdras cuſtodibus pecuniarũ,ex ſacerdotali genere exiſtentibus, reſtituit ſacras pecunias,argenti talenta ſexcenta,quinquaginta uaſa argentea talento-

Duæ tantum tribus redeũt Hieroſol.

Eſdras uenit Hieroſolymã

talentorum centum,uaſa aurea talentorũ uiginti,& uaſa ærea auro meliora, haben tia pondo talenta duodecim.Hęc nanq; rex & cõſiliarij eius,& omnes Iſraelitæ Ba byloniam habitantes donauerũt.Cumq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus,obtu/ lit deo legitimas hoſtias in holocauſtum,tauros tredecim:pro cõmuni uero popu/ li ſalute arietes nonaginta, agnos ſeptuagintaduos,hœdos pro purgatione delicto rum,duodecim.Regis quoq; diſpenſatoribus,& præfectis humilis Syriæ & Phœ/ nicis,regias literas obtulit,qui denunciationẽ eius agere compellebantur,gentemq; honorabant,& ad omne opus bonũ cum eis elaborabant. Hæc igitur quemadmo dum & ipſe Eſdras deliberauerat,proceſſerunt:deo cum,ut arbitror,dignum in his 1.Eſd.9.10
quæ uoluit iudicante,propter iuſtitiam ac benignitatem eius. Quem pauco tempo re tranſeunte,aliqui adierũt,accuſantes, quod quidam ſacerdotũ & Leuitarũ tranſ/ greſſi ſunt patrias leges, uxores alienigenas ducentes,& genus ſacerdotale confun/ dentes:Petebantq; ut legibus ſubueniret,ne cõmunis ſuper omnes ueniens ira cala mitatibus iterum eos inuolueret.Quæ cum audiſſet,mox præ mœrore ueſtem diſ/ rupit: & caput barbamq; cõtumelioſe dilacerans,ſeſe proſtrauit in terram,quod ta le facinus populi primates commiſiſſent, exiſtimans, quia ſi præciperet eis uxores cum earũ filijs deſerere,nemo eorum obediret:& ideo permanebat in terra iacens. Concurrebant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorum eius in his quæ facta ſunt,participes erant.Cum autem Eſdras à terra ſurrexiſſet, & manus ad cœ/ lum tetendiſſet,dicebat:Confundor quidem à deo propter populi delicta ueniam ſuſcipere,qui etiam de ſua memoria parentum noſtrorum iniquitates remiſit. Ro/ gabat uero deum,qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate,uel cap/ tiuitate ſeruauerat,& rurſus ad Hieroſolymam & propriam terram reſtituerat,qui & reges Perſarum impendere eis miſericordiam præparabat, ut ueniam ſolita pie/ tate concederet: ſe uero morte quidem digna cõmiſiſſe,bonitatis autẽ dei eſſe hos tales à tormentis eripere. Qui poſtquam orando conticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filijs ad eum conuenerant,quidam Achanomius nomine primas Hieroſolymitanus,accedens ad eũ dicebat ipſos quidẽ peccaſſe, cohabitantes cum alienigenis uxoribus:perſuadebatq; ei omnes iurare,quatenus ſuas uxores cum ea rum filijs amouerent:& hos punirent,qui legi obedire contemnerent.Flexus igitur Eſdras,fecit principes tribuum,& ſacerdotum,& Leuitarum, & Iſraelitarum iurare, quod uxores ſuas & filios ſecundum Achanomij cõſilium incunctanter abicerent. Suſcipiens uero ſacramenta,ſtatim egreſſus è templo ingreſſus eſt habitaculum Io annis filij Eliaſib, & nihil penitus illo die propter mœrorem comedens, ibidem commoratus eſt.Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redie/ rant,ad Hieroſolymam colligi: & hos qui non ante biduum aut tres dies occurriſ/ ſent,alienari à multitudine,& ſubſtantias eorum auferri decernens,ſecundum iudi/ cia ſeniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem ex tribu Iuda & Beniamin, in 2.Eſd.9
uiceſimo die noni menſis, qui ſecundum Hebræos Kiſleu, ſecundum Macedones Apellæos uocatur.Cumq; in ſuperiori loco templi conſediſſent,præſentibus ſenio ribus,& propter zelum uehementer afflictis, ſurgens Eſdras criminabatur illos, qui præter legis conſuetudines, alienigenas duxiſſent uxores: nunc ergo facturos eos rem deo gratam,& ſibi utilem dicebat,ſi uxores eijcerent.Cumq; omnes ſe id per/ fecturos clamarẽt,ſed abundantem eſſe multitudinem, tempuscq; hyemale,& hoc opus non unius aut duorum eſſe dierum,oportere dicębant,ut duces & alij,qui nõ

cum alienigenis habitabant uxoribus,tempus acciperent dilationis: & ſeniores cohabitantes cum alienigenis uiſitarent multitudinem.Cum hæc decreuiſſent,cœperunt quærere à primo die menſis decimi,eos qui cum alienigenis habitabant,uſque ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu,& fratrum eius ſacerdotum,& Leuitarum,ac Iſraelitarum, qui uxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes, eas ilico refutarunt.Quo facto,hoſtias placantes deum,immolatis arietibus,obtulerunt. Quorum nomina minime uiſum eſt nobis dicere neceſſarium.Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit, ut de cætero hæc conſuetudo non permaneret. 1.Eſd.9
Septimo uero menſe ſcenopegiam celebrantes,& toto penè populo cõgregato, aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portam, Eſdram rogabant, ut leges eis Moſaicas legeret.Qui ſtans in medio populi, à ſolis ortu legit uſq; ad medium diem. Et cum audiſſent recenſitam legis iuſtitiam, ad præſens quidem & in poſterum docebantur:de præteritis autem gemebant,lachrymasq; fundebant: & recordati ſunt,quod ſi legẽ cuſtodiſſent, nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cumq; uideret Eſdras ſic eos afflictos, præcepit eos ad ſua diſcedere, & à lachrymis abſtinere propter feſtos dies,in quibus minime liceret affligi: hortabatúrque magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ ſunt grata, & conuenientia celebrationi præſenti: pœnitentiam uero & mœſtitiam de prioribus peccatis habendam,& obſeruandum ne quid in poſterum eis ſimile eueniret.Poſtquam uero eos Eſdras hortatus eſt,cœperunt habere lætitiam.Cumq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent,ad propria diſceſſerũt,laudantes deum pro emundatione communium peccatorum: Eſdræq; gratias referebant. Quem contigit poſt gloriam, quam apud deum habuerat,in ſenectute ueneranda finire uitam, & in Hieroſolymis cũ multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum,filius eius Eliaſib in principatu ſacerdotali ſucceſſit. Quidam autem ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna,nomine Neemias, occurrens quibuſdam peregrinis ante metropolim Perſarum Suſa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus,& audiens eos ad inuicem Hebraice loquentes, conſulebat unde eſſent profecti.Illis autem reſpondentibus,ſe à Iudea ueniſſe,rurſus interrogabat,qualiter ſe haberet eorum multitudo,& metropolis Hieroſolyma.Cumq; ei dixiſſent,male habere ciuitatem,& depoſitis in ſolum muris,multa mala gentes in circuitu poſitas inferre Iudæis,& die tota percurrere deuaſtantes prouinciã,& nocte tanta mala conficere,& multos à prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere,& quod omnes uiæ ſingulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occiſorum:tunc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit: & attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine uſque quo deſpicis, quæ noſtra patitur generatio? Sic rapina, uel ſpolia omnibus ſumus effecti? Remorante autem eo in porta, & hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus,ad miniſterium poculi regij feſtinauit. Vt uero rex cœnauit, ſuauitate plenus ad iuuenem reſpexit mœſtum:& quærebat,cur triſtis eſſet. Tunc ille precatus deum,ut gratiam ei quandam poſtulanti præſtaret,quomodo, inquit, poſſum tibi rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum, muros in terra iacentes, & portas eius incenſas? Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere, partemq;

templi

templi cadentem denuo reconſtruere. Tunc rex annuit dare ſe donationē ei quan/
cunq; ſupplicaſſet, & ad ſatrapas literas deportandas, quatenus eum honorarent,
& omnia quæ opus haberet,præberent ei, dicens: Repelle triſtitiam, & de reliquo
gaudens nobis miniſtra. Igitur Neemias deum adorans,& regi gratias agens,mœ
ſtitiam uultus,confuſionemq; ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtero au/
tem die conuocans eum,præbuit Syrię & Phœnices & Samariæ præfecto Addeo
epiſtolam deferendam:in qua de honore iuuenis,& impendijs ædificationis man/
dauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis ſuæ ſponte
eum ſecutos adducens,ad Hieroſolymam peruenit, uiceſimoquinto anno regnan
te Xerxe:& demonſtrans epiſtolas porrexit Addeo,& alijs præfectis equitum: &
congregans omnem populum ad Hieroſolymam,ſtetit in medio templi,talem ad
eos effundens orationem: Vos ſcitis uiri Iudæi,deum quidem in memoria patrum 2.Eſd.2.3
Abraham,& Iſaac,& Iacob permanere: & per illorum iuſtitiam non derelinquere
prouidentiam noſtri. Vnde & adiuuit me,ut acciperem à rege poteſtatē muros ue/
ſtros refabricare,ac reliquam partem templi perficere. Volo autem uos uicinarum
gentium certe ſcire inimicitias: & quia ſi cognouerint magnificenter nos ædificia re
parare,reſiſtent:& multa molientur,ut nos impedire præualeant. Primum ergo in
deum confidere debemus, qui illorum inimicitijs poteſt reſiſtere:nec die uero, nec
nocte ſtudium ædificandi relinquere, dum tempus opportunum exiſtit. Cumq;
hæc dixiſſet, iuſſit & magiſtratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo
per uicos & ciuitates, ſecundum uniuſcuiuſq; poſſibilitatem: pollicitus & ſeipſum
cum ſuis ſeruis ædificationem adiuuare. Solutaq; concione, Iudæi ſtatim opus ag/
greſſi ſunt. Iudæi uero dicti ſunt ex die,qua à Babylone profecti ſunt ex tribu Iu/
da,quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi, & prouincia à tali appellatione
uocantur. Audientes uero murorū ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moa/
bitæ,uel Samaritæ,& omnes qui inferiorem Syriam habitabāt, moleſte ferebant,
& meditabantur inſidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent:
multosq; interficiebant Iudæos:ipſum etiam Neemiam dilacerare quęrebāt,quoſ/
dam alienigenas conducentes, qui eum perimerent. Propterea in timore & turba
diſperſis rumoribus eos mittebant,tanquam multis gentibus præparatis cōtra eos
arma proferre:quibus turbati rumoribus,conſtructionem penè reliquerant. Nee/
mias autem nullo modo his permotus ſtudium operis dereliquerat: ſed cuſtodiæ
cauſa corporis ſui agmine ſatellitum circumſeptus, ſine uulnere permanebat, ope/
ris deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat,ac prouide/
bat ſuæ ſaluti,nō timore mortis, ſed cognoſcens poſt ſuum interitum minime con/
cedi ſuis ciuibus muros conſtruere. Vnde præcepit in poſterum,ut armis ædificato/
res præcincti fabricarent. Igitur ędificatores,uel impenſarū portatores,gladios ha/
bebant:clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autē à quingentis pe/
dibus ſtatuit:præcipiens,ut ſi hoſtes apparuerint, ſignificarent hoc populo,quate/
nus armati reſiſterent,ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipſe autem nocte cir/ *Labor Nee/*
cumiens ciuitatem,minime aut operibus,aut ſomno,aut cibo fatigabatur; nihil au/ *mię & curæ*
tem horum ſuauiter,ſed ſub neceſſitate utebatur. Quos labores ſuſtinuit per annos
duodecim & menſes quatuor. Nam tanto tempore Hieroſolymorum ſunt muri
perfecti: octauo autē & uiceſimo anno, & menſe nono imperij Xerxis, poſtquàm
muri perfectionem acceperunt, Neemias & reliqua multitudo ſacrificauerunt deo

pro eorum ædificatione,ac per octo dies ſunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audientes perfectam cõſtructionem murorum, grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare,rogauit ſacerdotes & Leuitas,ut uicos relinquentes,ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans eorum domicilia proprijs expenſis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hieroſolymam iuſſit offerre: ut habentes ſacerdotes & Leuitæ alimenta,perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna, cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias, ad ſenectutem perueniens, defunctus eſt,uir benignus & natura iuſtus, atq; munificentiſſimus erga propriam gentem:qui in memoriam æternam ſui,muros Hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio Xerxis ſunt acta.

Neemias moritur

Hiſtoria Heſter. Cap. VI

Heſter I

DEfuncto uero Xerxe, regnum ad eius filium Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo regente Perſarũ imperiũ, periclitata eſt tota gens Iudæorũ cũ mulierib. & filijs deperire. Cauſam uero paulo poſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere, quemadmodũ Iudæam duxit uxorem de regio genere,quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnũ Artaxerxes accepiſſet,& ordinaſſet ab India uſq; ad Aethiopiam centum & uigintiſeptem ſatrapas, tertio imperij ſui anno, amicos ſuos & gentes Perſis ſubiectas cum ducibus earum magnifice pauit: ſicut regem oportuit,qui diuitiarũ oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gentes ac legatos earum in Suſis per ſeptem dies delicijs ſaginauit:quorum conuiuium huiuſmodi erat inſtructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteis q; columnis, uela purpurea ſuper eas extendens,ut multa milia diſcumbentium operirent. Miniſtrabatur uero poculis aureis, & lapidibus pretioſis, ad delectationem ſimul & ſpectaculũ præparatis. Præcepit itaq; miniſtris,ne cogerent bibere eos,potionẽ eis offerentes,quod apud Perſas fieri ſolet,imò ut concederent unicuiq; diſcumbentium,ut quemadmodum uellet epularetur. Miſit autem per omnem prouinciam,denuncians, ut opera relinquerent,multisq; diebus pro eius imperio lętarentur. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prandentibus uolens oſtendere,ad conuiuium iuſſit accedere,cunctas mulieres pulchritudine pręcellentem. Quæ pro legum Perſarum cuſtodia,prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri,non acceſſit ad regem. Cumq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitantes, nihilominus ſuũ denegans aduentum permanſit. Vnde rex ira cõmotus,ſoluit conuiuium:& ad ſe conuocans ſeptem Perſas,apud quos legum mandata ſeruantur, accuſabat uxorem,dicens,qualiter fuiſſet ab ea cõtemptus, cum ſæpius ad conuiuiũ uocaretur,nec ſemel paruiſſet. Pręcepit ergo,ut pronunciarent cõtra eam,quandam legis definitionem. Tunc unus ex his,nomine Nocheus,locutus eſt, nõ ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe,ſed omnibus Perſis,periculum uitæ patientibus,ut turpiter à ſuis contemnantur uxoribus:nulla enim,inquit,iam pudore tenebitur, exemplũ reginæ ſuperbiam aduerſum te omniũ rectorem habens:& ideo hortabatur, ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem,maximis damnis afficeret: & hoc facto cũctis gentibus denunciaret, quæ ſunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vaſthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri prębberetur. At ille amore coniugis detentus,grauiter diſiunctionẽ

Aſſueri conuiuiũ

eius

eius ferebat:& conciliari quidem propter legem non poterat: triſtis tamen in ſolici
tudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, perſua- Heſter 2
debant,ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: &
quæreret per uniuerſam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet
uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem aiebant,alia introducta, & deſi
derium paulatim à muliere proiecta ſubtractum, ad cohabitantem poſſe cõuerti.
Hoc flexus conſilio,ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio eligere præcellentes pulchri
tudine uirgines,& ad ſe deducere. Cum uero cõgregatæ multæ fuiſſent,inuenta eſt
quædam puella in Babylonia,ambobus orbata parentibus,quæ apud auunculum
nomine Mardochæum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnesq́
primas Iudæorum Heſter(hoc enim nomẽ ei erat) pulchritudine ſuperabat,& gra
tia uultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectum. Quæ tradita cuidam eu-
nucho pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluentia aromatum,
odore & largitate ungentorũ,quibus corpora utuntur,irrigabantur:& his frueban-
tur per menſes ſex,numero quadringentæ. Cumq́ putaſſet uirgines per prædictũ
tempus diligentię ſatis habuiſſe,& dignas iam regio factas eſſe cubiculo,per ſingu
los dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui poſt concubitũ ſtatim eas ad eu-
nuchum remittebat. Veniente uero ad eum Heſter, delectatus eſt:& in amorẽ inci
dens puellæ,legitime eam duxit uxorẽ,& nuptias celebrauit imperij ſui anno duo-
decimo,menſe qui dicitur Adar. Deſtinauit autem per omnes gentes, eos qui An-
gari dicuntur,præcipiens eis, pro ſuis nuptijs feſta celebrare. Ipſe autem Perſas &
primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptijs ſuis. Quam cum introdu
xiſſet ad aulam,corona eam induit. Habitauitq́ cũ eo Heſter, minime ei prodens,
ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auunculus eius à Babylone ad Perſicam
Suſim,& habitans illic,ſingulis diebus in palatio cõmorabatur: requirens qualiter
puella conuerſaretur,quam tanq̃ filiam diligebat. Cumq́ legem rex poſuiſſet, ut
nemo familiarium ad eum non uocatus accederet,cum ſuper ſolium ſederet. Sede-
bat itaq́ etiam ipſe rex uirgam auream ferens. Quam cũ aliquem liberare uoluiſ-
ſet horũ qui nõ uocati uenirent,porrigebat ei: & cũ tetigiſſet, uitabat periculũ mor-
tis. De his quidem ſufficienter nobis dictũ eſt. Interiecto uero tempore inſidianti-
bus regi Bagatheo & Theodeſto Vaſthianis eunuchis, ſeruus alterius eunuchorũ
genere Iudæus,cum intellexiſſet inſidias,reginæ auunculo indicauit. Mardochæus
autem per Heſter manifeſtans,inſidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueri
tatem inueniẽs,eunuchos quidem crucifixit: Mardochæo autẽ tunc nihil præſtitit,
quamuis ſalutis eius nuncius extitiſſet,nomẽ tantũ eius annalibus monumentis in-
ſeri præcepit,& in palatio eũ permanere:ut amicus regis neceſſarius exiſteret. Quo
tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, Heſter 3
peregrini & Perſæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſe-
rat exhiberi. Mardochæum uero propter ſapientiam & patrias leges non adoran-
tem,Aman cuſtodiri fecit:& interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiẽs autem
Iudæum eſſe,indignatus dixit: Omnes liberi Perſæ adorant me:hic ſeruus exiſtens
hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardochæum,ipſum quidem à rege pete
re ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam unà perimere.
Nam Iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarũ genus,è quibus ipſe
fuerat,ab ipſis omne perierat. Adiens ergo regem,accuſabat Iudæos,dicẽs,gentem

eſſe malignam,diſperſam per uniuerſum orbem,quæ eius nō ſeruiret imperijs, nec mixtam,nec alij genti coadunatam,nec eandem cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus,inquit,ſimilibus utitur,& inimica moribus & profeſſionib. tui populi,& hominibus cunctis exiſtit.Sed ſi uis aliquod ſubiectis beneficium cōmoda re,iube radicitus eam perire,nec eius reliquias aliquas remanere,nec aliquis eorum ad ſeruitutem aut ad captiuitatem ſeruetur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor quadraginta milia pecuniarum talenta,ubicunq; præceperis.Has autē pecunias libenter offero, ſi pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtquam Aman hæc intimauit, rex ei & pecunias & homines donauit, quicquid de his uellet,efficeret. Deſiderio autē adepto, Aman ſtatim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta,
Heſter 13 hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India uſq; Aethiopiam, centum uigintiſeptem prouinciarū principibus & iudicibus,qui eius imperio ſubiecti ſunt,ſalutem dicit.Cū pluribus gentibus imperaſſem,& uniuerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem:uolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine,ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos:ut abſq; ullo timore uitam quiete tranſigentes,optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quærente autem me à conſiliarijs meis, quomodo hoc poſſet impleri,unus qui ſapientia ac fide cæteros præcellebat,& erat poſt regem ſecundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terratū populū eſſe diſperſum,qui non noſtris uteretur legibus:& contra omnium gentium faciens conſuetudinem, regum iuſſa contemneret, & uniuerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione uiolaret.Quod cum didiciſſemus,uidentes unam gentem rebellem aduerſus omne genus hominum, peruerſis uti legibus, noſtriſq; iuſſionibus contraire,& turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iuſſimus,ut quoſcunq; Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt,& ſecundus meus eſt pater,monſtrauerit,cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis,nullusq; eorum miſereatur, quarta decima die duodecimi menſis Ader, anni præſentis:ut nefarij homines uno die ad inferos deſcendentes,reddant pacem imperio noſtro,quam turbauerunt.Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto,omnes ad interitum Iudæorum conſtituta die parabantur: quod etiam in Suſis præpara-
Heſter 4 batur.Rex ergo & Aman epulationibus uacabant:ciuitas uero turbabatur. Quod
Luctus Mardochæi Mardochæus cognoſcens,ueſtem rupit: & ſacco indutus, cinereq; perfuſus,ciuitatem circuibat,clamans interimi gentem quæ nihil peccauit.Et hoc dicens,ad aulam peruenit:& ante ipſam ſtetit.Nam minime ei licebat ingredi,tali circumamicto habitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi, per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur,lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates. Cum uero quidam reginæ nunciaſſet Mardochæum in tam miſero ante aulam habitu ſtantem, audito ſermone turbata,miſit qui eius ueſtitum mutarent.Quo nolente ſacco exui,quia nondum erat malum finitum,pro quo ſaccum induerat,uocans aſſiſtentem eunuchum Acratheon, ad Mardochæum deſtinauit: interrogans,quid ei triſtitiæ contigiſſet, quod hunc habitum nec ea petente deponeret.Tunc Mardochæus indicauit eunucho cauſam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias ſub rege conſtitutas, tranſmiſſas:& promiſſionem pecuniarū, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman.Harum etiam exemplū ad Heſter tradidit reportandū,quæ propoſitæ in Suſis fuerant:mandans ei,quatenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret

pro

pro ſalute gentis habitum humiliorem accipere,per quem regi oſtenderet, Iudæis periculum imminere.Aman, inquit, qui ſecundum honorem poſt regem obtinet, accuſando Iudæos,regem aduerſum eos incendit.Hęc cum regina cognouiſſet,rurſus mittit ad Mardochæum,dicens,quod non eſſet à rege uocata:& ſi quis ad eum non uocatus intraret,moreretur:niſi uolens quendam ſeruare,porrigeret ei uirgam auream.Nam inuocato & ad eum intranti,ſi hoc rex fecerit,hic ſolus non interimitur,ſed ueniam accipiens liberatur.Mardocheus uero hęc uerba deportanti ſibi ab Heſter eunucho,renunciare præcepit,non ſuæ ſaluti prouidere,ſed totius gentis periculum amouere.Nam ſi nunc ipſa,inquit,contempſerit,adiutorem quidem genti deum omnibus modis futurum: ipſam uero & paternam eius domũ ab illis quos contempſerat,peritùram.Heſter autem denunciauit Mardochæo per eundem miniſtrum, ut pergens ad Suſa, conſtitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, & ieiunare cunctos triduo pro ipſa præciperet:quod & ipſa cum ſuis agens ancillis, promiſit ſe præter legem adire regem,& ſi mori oporteret, non recuſaret. Mardochæus autem ſecundum Heſter mandata, populum fecit ieiunare, deumq; ſuum petere,ut nec eam,nec gentem eius perituram contemneret,ſed ut ſæpe ante prouidit,& peccanti ueniam conceſſit,& nunc à denunciato dudũ interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire,cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris Aman,quod eum non adorabat. Neq; enim,inquit, honorem quem tibi domine offerebam,hunc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus,contra eos qui tuas leges non tranſgrediuntur,talia machinatus eſt.Eaſdem etiam uoces uulgus emittebat,petens deum prouidere ſuæ ſaluti,cunctosq; Iſraelitas per omnem liberare terram à futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſperabãt, & ſimul habebant.Rogabat etiam Heſter deum, patria ſe lege proſternens in terram,lugubriq; ueſte circumamicta.Cibum autẽ & potũ,omniaq; ſuauia renuebat per tres dies, deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio, ſpecie uero pulcherrima, ut ex utroq; ſuſtentata, & ipſa periculum euitaret,& gentis ſuæ ſalutem acquireret:Aman quoq; regis odium concitaret. Sic deum per tres dies deprecãs,lugubrem ueſtem depoſuit,& habitu mutato ornata, ſicut oportebat reginam,ibat cum duabus ancillis:quarum una leuiter eam incumbentem ſuſtentabat, altera ſequens longitudinem ueſtis utique ad terram profuſam ſummis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modeſtum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet,& uidiſſet eum circundatum ornatu, qui ex uaria ueſte uel auro, uel lapidibus pretioſis ualde fulgebat, terribiliorémque magis eum propter hæc intuens, cumq; & ille aſperius eam uultuq; iracundo aſpiceret, membrorum eam debilitas comprehendit: & ſuper ancillas quæ prope latera eius erant,repente collapſa eſt. Rex autem uoluntate arbitror dei mentem mutauit, & timens ne quid mali uxor eius timore pateretur, ſurrexit à ſella, ſuoq; eam gremio colligens fouebat,& oſculabat,blandeq; loquebatur:confidere petens eam,nec aliquid mali metuere, quod ad eum non uocata ueniſſet: nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam, ipſam autem ſimiliter cum eo regnantem omnem habere licentiam. Hæc dicens, ſceptrumq; in manu eius ponens, uirgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans: domine, inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi ſubito contigerunt.

Oratio Mardochei

Triduanũ Heſter ieiunium

Heſt. 5. & 15

Heſter ad regẽ ſupplicatura ingreditur

Nam

Nam ut te uidi maximum,& pulchrum atq; terribilem, ſtatim ſpiritus meus receſſit,& à mea anima ſum relicta. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit: deinde confidere, melioraq; ſperare Heſter inuitabat. Nam medium ei regnũ ſe concedere,ſi hoc peteret,promittebat.Heſter uero ad conuiuium eum cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat,paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet, & adueniſſet, inter poculorũ lætitiam iuſſit rex Heſter aperire quid uellet:nihil enim ſe negaturum eſſe promiſerat, etiam ſi partem regni poſcere uoluiſſet.Tum illa in poſterum diem explanaturum ſe ſuum conſilium promiſit,ſi rurſus ad conuiuium cum Aman ueniret.Cumq; rex promiſiſſet,Aman egreſſus eſt,gaudens quod ſolus apud Heſter cum rege meruit epulari,dum nullus alius talem honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardocheum nimis indignatus eſt, quod non aliquam ab eo uenerationem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum,uxorem Zaraſſan cum amicis uocauit.Quibus præſentibus honorem expoſuit,quo frueretur non apud regem tantum, ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accitus eſſet, & in poſterum diem rurſus inuitaretur.Dicebat autem,nõ ei placuiſſe,quod Mardochæum uideret in aula Iudæum. Cui reſpondit uxor ſua Zaraſſan: Iube lignum ſecari quinquaginta cubitorum, & mane pete Mardochæum à rege crucifigendum. Cuius conſilium laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio ſtatuere, quod ad pœnam Mardochæi ſeruarent.Deus autem ſpem malignam Aman deridebat:& accidentia præuidens,de fu
Heſter 6 turis delectabatur.Nam régi ſomnũ per illam noctem abſtulit. Qui nolens in otio uigilias perdere,ſed ad gubernationem ſui principatus habere,ſcribam iuſſit ferentem prædeceſſorum ſuorum & ſuorum factorũ monumenta relegere. Cumq; detuliſſet,& recenſeret, inuentus eſt quidam, qui pro uirtute ſua pretium agros acceperat, quorum & nomen ſignatum erat: alter uero pro fide donationem impetrauerat.Poſt hæc legendo uenit ad Bagatheum & Theodeſtum eunuchos inſidiatores regis,quos Mardochæus indicauerat.Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet, & ad alterius tranſiſſet actus, rex eum detinuit:conſulens, ſiquid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur.Scriba reſpondit,nihil. Tũc rex iuſſit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat, quæ eſſet hora noctis. Audiens autem iam diluceſcere, præcepit, ut quem inuenirent amicorũ ante aulam præſentem,nunciarent.Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat,mortem Mardochæi petiturus.Cumq; ſerui renunciaſſent Aman ante ædem ſtare,præcepit eum uocari.Cum ergo intraſſet:amicum,inquit,te ſciens fidelem,peto ut conſilium mihi præbeas,quemadmodum debeam ſecundũ meam munificentiam honorare quendam mihi ualde chariſſimum. Aman uero putans conſilium quod dediſſet,hoc pro ſe futurum, nam amari ſe ſolum à rege credebat:
cõſiliũ Amã inſperatum quam exiſtimabat optimam eſſe ſententiam, regi declarauit,& dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum ſuper equum procedere tua ueſte indutum,& torquem auream habere, & præcedere unum ex tuis neceſſarijs amicis,clamantem per totam ciuitatem,quod tale beneficiũ mereatur, quem rex honorificari uoluerit.Igitur Aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe uenturam,talia perſuaſit. Rex uero delectatus hac monitione:uade,ait, habes equum & ſtolam & torquem, require Mardochæum Iudæum, & his illum induens,antecede equũ eius. Nam tu,inquit,amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice conſilium

cuius

cuius utilis ſuaſor extitiſti:& hæc ei à nobis donentur,qui meam animam liberauit. Poſtquàm hæc præter ſpem omnem audiuit, mente confuſus, & mœſtitia perculſus,exijt,equum ducens cum purpura & auro:& Mardochæum reperiens,ante aulam ſacco indutum,iuſſit exutum purpura circundari. Tum ille neſciens ueritatem, ſed deludi ſe putans: peſſime,inquit,omnium hominum, ita calamitatem noſtram derides? Vt uero certe cognouit, quod ei rex hunc honorem donauerit pro ſalute quam illi præbuerat,inſidiatores eunuchos redarguens,purpura induitur, qua rex ſæpe ueſtitus degebat: & torque ceruicem circundatus,& ſuper equum ſedens,totam circuibat undiq; ciuitatem,præcedente Aman & prædicante,quod huiuſmodi fruatur donis,quem rex amauerit,& dignũ honore probauerit. Cumq; totam circuiſſet ciuitatem,Mardochæus ad regem ingreditur.Aman autẽ ex confuſione ad ſe recedens,cum lachrymis uxori & amicis quæ contigerant,indicauit. Illi nequaq; puniri poſſe Mardochæum dicebant:deum enim eſſe cum ipſo credebant.Dumq; hæc adinuicem loquerentur,uenerũt Heſter eunuchi, Aman urgentes ad cœnam. Sabuchadar uero unus ex eunuchis, uidens crucem fixam in domo Aman, quam Mardochæo parauerat,conſuluit aliquem ſeruorũ,cuius cauſa eam paraſſet: & audiens, quod reginæ auunculo, quem Aman à rege petiturus erat ad pœnam, tunc quidem tacuit.Cumq; rex unà cum Aman epulatus,interrogaret reginam,ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare,completurũ enim ſe eius deſiderium promittebat:tunc regina pro populi deprecabatur periculo,eo quod tradita fuiſſet ad perditionem cum ſua gente:ideoq; ſermones ad eum facere decreuiſſet. Neque enim moleſtum ſibi dicebat,ſi amaram eis ſeruitutem imponeret, paruũ enim hoc eſſe malum,ſed ſupplicabat hæc amoueri.Itaq; interrogante rege,à quo hæc ſancita fuiſſent,accuſabat iam manifeſte Aman:& maleuolũ contra eos exiſtentem,has molitum inſidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur.Heſter uero reginam Aman petere cœpit,& ueniam pro peccatis expoſcere, nam intellexerat in quibus iam malis eſſet.Cumq; ſuper lectum procidẽs reginam peteret,ſuperuenit rex: & huiuſmodi uiſu magis incitatus, dixit:Peſſime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obſtupuit, & nihil potuit reſpondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accuſare Aman, quemadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochæi:nam hoc illi interroganti ſeruus indicauerat, cum ad ipſum inuitaturus eum ad cœnam ueniſſet:crucem autem dicebat eſſe altitudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens,in illam eum pœnam tradere decreuit,quam contra Mardochæũ ipſe tractauerat: ſtatimq; iuſſit cruci ſuſpenſum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei,& ſapientiam, & iuſtitiam eius agnoſcere,quod nõ ſolũ maleuolentiam Aman puniuit,ſed quod excogitata contra aliũ tormenta in eum conuertit:& cæteros hoc ſentire permiſit,quoniam qui cõtra aliũ quædam molitus fuerit, hæc in ſe primum parata cognoſcat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, ſupra modũ abuſus,huiuſmodi cruci confixus eſt. Rex autem ſubſtantiam eius reginæ donauit: & Mardochæum aduocans,dedit ei annulũ quem Aman ipſe præſtiterat. Nam iam Heſter ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardochæo Aman poſſeſſionem, & ſupplicauit regi liberari à mortis metu gentẽ Iudæorũ: nota ei faciens,quæ per uniuerſas prouincias ſcripſiſſet Aman filius Amadathi. Nam patria gente ſua perempta, nullatenus ſe uitam poſſe

Heſter 7

Heſter accuſat Aman

Heſter 8

posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eam frustra petere, nec studio eius ali quid contrarium prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gentibus & primatibus & magistratibus
Hester 16 pro Iudęis, ab India usq; Aethiopiam centumuigintiseptem prouinciarũ. Epistolæ autem hunc ordinem continebant: Rex magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, centumuiginti septem prouinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principũ, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: & non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt moliuntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur se fugere posse sententiã: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorũ funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices, & ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historijs, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regũ studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporũ, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienusq; à Persarũ gente, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: & tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster uocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus. Et in tantũ arrogantiæ tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cuius fide & beneficijs uiuimus; & consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarũ transferret in Macedonas. Nos autem à pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustis utentes legibus, & filios altissimi & maximi semperq; uicentis dei: cuius beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usq; hodie custoditur. Vnde & eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, & ipse qui est machinatus, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudęis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculũ, ut eos qui se ad necem eorũ parauerant, possint interficere decimotertio die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia: ut & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ noluerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne depereat: & sic deleatur, ut nõ solum hominibus, sed etiam bestijs inuia sit in sempiternum, pro exemplo cõtemptus & inobedientiæ

inobedientiæ. Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt, & uiam propoſitam peragebant. Mardochæus uero regia indutus ſtola, & corona aurea & torque proceſſit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Suſis inhabitantes, communem æſtimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & ſalutare lumen, propoſitis regalibus ſanctionibus per ciuitates & prouincias, Iudęos circundedit, ita ut etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatē ex periculo eis comparatā inſpicientes. Nam duodecimi menſis tertiadecima die: qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Diſtros uocatur: portatores regalium literarū nunciabant, quemadmodū deberent die, quo ipſis periculum imminebat, inimicos conſumere. Tunc præſides & ſatrapæ & tyrāni & reges & ſcribæ ſummum Iudæis reddebant honorem, quoniam timor Mardochæi eos ad temperantiam coercebat. Poſtquam edictum regis per omnes prouincias lectum eſt, in Suſis Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Heſter nunciaſſet, & in prouincia quid actum fuiſſet ambigeret, ſi quid amplius uellet interrogauit eam. Illa petiuit eum, ut præciperet Iudæis, & in poſterū diem ita facere in reliquos inimicos ſuos, & ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudæis rex conceſſit, nequaquam reſiſtere uolens Heſter. Iudæi uero parati decimoquarto die Diſtri menſis, occiderunt rurſus aduerſariorum trecentos, nihil penitus poſſeſſionis eorum tangentes. Interfecti ſunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis ſeptuagintaſex milia inimicorum, quos ſtrauerunt tertiodecimo die menſis, quem feſtum celebrauerunt. Similiter autem & Iudæi in Suſis collecti, die decimaquarta & decimaquinta eiuſdem menſis epulati ſunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs ſibi inuicem mittentes. Scripſit etiam Mardochæus omnibus ſub imperio Artaxerxis degentibus Iudæis, quatenus hos obſeruarent dies, ſemper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tēpora celebrandos, ne aliquādo obliuioni traderentur, quod in his fuerant ab Aman perituri: iuſtumq; eſſe, cum uitaſſent periculum, & inimicos puniſſent, honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos conſeruatores. Mardochæus autem magnus & clariſſimus erat apud regem, principatumq; eius regebat, & potiebatur communi conuerſatione cum regina. Tunc Iudæi ſuper omnes libertatis licentia fruebātur. Hæc quidem ſub imperio Artaxerxis ſunt geſta.

Iudæi multos inimicorum trucidant

Decreta Mardochæi ſuper diebus feſtis

Reliquas huius undecimi hiſtorias non habent Biblia.

De Vagoſe duce, & Manaſſe ſacerdotium ambiente, Cap. VII

DEfuncto autem Eliaſibo principe ſacerdotum, Iudas filius eius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorem ſuſcepit. Porrò Vagoſes dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, & tributa Iudæis impoſuit: nec prius dimiſit quotidianas offerri hoſtias, quàm pro unoquoq; anno uectigal exigeret dragmas quinquaginta. Hoc autem ex huiuſmodi cauſa cōtigit: Frater erat Iohannis Ieſus, cui Vagoſes amicus exiſtens, promiſit ſacerdotij principatum dare. Qua confidentia Ieſus altercatus in templo aduerſus Iohannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, & tantum in templo facinus Iohannes in fratrem committeret, quod nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter uel ſcelerate factum eſt. Vnde nec deus hoc impune dimiſit, ſed populum propter hanc cauſam ad ſeruitutē redegit, & templum uiolari à Perſis permiſit, dicente Vagoſe: auſi

Frater fratrē ob ſacerdotiū in templo occidit

goſe:auſi eſtis homicidium in ueſtro templo committere: ego peremptō in templo mundior ſum.Et hæc uerba faciens, in templum ingreſſus eſt.Hac igitur uſus occaſione Vagoſes,annos ſeptem eos pro nece Ieſu puniuit. Finiente uero Iohanne uitam, ſuccedit in principatu ſacerdotum filius eius Iaddus. Erat autē etiam huic frater Manaſſes nomine,cui Sanabalath miſſus à Dario ad Samariam ſatrapa,genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ deſcenderunt, audiens claram eſſe ciuitatem Hieroſolymam,& reges eius multa Aſſyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula feciſſe,libenter copulauit ſuam filiam nomine Iſacham:arbitratus per affinitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedonum in Aegis à Pauſania filio Ceraſtæ, genus ab Oreſte trahente,inſidias paſſus perimitur.Succedens uero filius eius Alexander imperio,tranſijt
De Alexādro Magno Helleſpontum,& duces Darij deuicit, ſuper Granicum flumen confligens cum eis. Cumq; percurriſſet Lydiam, & Ioniam captiuaſſet, Syriamq; prædaſſet, ad loca Pamphylię peruenit, ut alibi explanatum eſt.Hieroſolymorum uero ſeniores indignabantur, quod principis ſacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori, ſacerdotij particeps exiſtebat.Arbitrabantur enim hoc connubium initium fieri occaſionis præſtandæ, uolentibus leges tranſgredi pro uxorum copulationibus,quas ab alienigenis ſibi coniungere feſtinabant. Nam extitiſſe etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc coniugia mala putabant, eo quod multi peccaſſent, dum non
Manaſſes prohibetur à fratre accedere altare uxores prouinciales ducerēt. Iubebant ergo Manaſſem diſiungi ab uxore, aut non introire ſacrarium.Principes quoq; ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manaſſes autē prohibitus à fratre ad altare accedere, ad ſocerum Sanabalath peruenit, amare ſe dicens filiam eius Iſacham:ſacerdotalem uero honorem maximum eſſe apud gentem & ciuitatem & genus Iudæorum, nec uelle ſe propter huiuſmodi coniugium ſacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei ſolum ſacerdotium,ſed etiam principatum ſacerdotij & potentiam,ac honorem omnium locorum ſibi ſubiectorum dare promiſit, uolens ſuam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad inſtar Hieroſolymorum, ſuper montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat,ſed hoc facere cum regis Darij ſententia.His promiſſionibus eleuatus Manaſſes, permanſit apud Sanabalath,principatum ſacerdotij arbitratus ſe accepturum,Dario conferente. Nam iam Sanabalath uergebat in ſenium. Multis uero ſacerdotibus & Iſraelitis huiuſmodi iunctis uxoribus,non parua ſeditio Hieroſolymitas habebat: dum plures ad Manaſſen tranſitent. Quibus Sanabalath pecunias miniſtrabat,& terram colendā habitationemq; deputabat,omnibus modis genero ſuo concordans.

De geſtis Alexandri apud Hieroſolymam,pro Iudæis. Caput VIII

EOdem tempore Darius audiens Alexandrum Helleſpontum tranſiſſe, ſatrapasq; ſuos ſuper Granicum flumen pugna uiciſſe,& ulterius acceſſiſſe:delectorum equitum & peditum colligens exercitum,occurrere ſtatuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Aſiam deuaſtarent. Tranſiens ergo fluuium Euphratem,& montem Ciliciæ Taurum, hoſtes ipſe in Cilicia ſuſtinebat, illic eos ſperans expugnare. Tunc Sanabalath propter diſceſſum Darij gauiſus, ilico Manaſſæ dicebat promiſſa complere, Dario poſt captionem hoſtium reuertente. Nam credebat non ipſe tantum,ſed etiam omnes Aſiam habitātes, nec ad manum belli Macedonas cum Perſis propter multitudinem eſſe uenturos.Aliter uero quàm ſperabatur euenit

tur euenit. Nam congreſſus cum Macedonibus rex, eſt uictus: multamq; partem exercitus perdens, & captis matre pariter & uxore, & filijs, ad Perſas fugiens remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damaſcum cepit: & ſubiugata Sidone, Tyrum obſidebat. Literas uero ad principem ſacerdotum Iudæorum miſit, inuitãs eum auxiliũ ſibi mittere, & uenalia exercitui præparare: & quanta prius Dario conferebant, ei præberet: eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere, ne in poſtetum pœniteret. Cumq; princeps ſacerdotum literarum portatoribus reſpondiſſet, ſacramenta Dario ſe dediſſe, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec poſſe uiuente Dario conſtituta tranſcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò poſt capiendam: qua uicta, minabatur contra principem ſacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere, ut omnes per eum diſcerent, quibus deberent conſtituta ſeruare. Quapropter intentius in obſidione perſeuerãs, uaſtauit Tyrum. Cumq; eam cepiſſet, ad ciuitatem Gazam peruenit, eamq; cum duce ſuo nomine Bibimaſin obſidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum ſe inueniſſe tempus, Dario iam deſperato, eligens de ſuis ſubiectis octo milia, ad Alexandrum proficiſcebatur: quem reperit inchoantem Tyri obſidionem. Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta, magisq; ipſum dominum libenter habere quàm Darium. Cumq; intellexiſſet grate ſuſceptum, confiſus iam, & de præſentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens ſe generum habere Manaſſen, fratrem Iaddi principis ſacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præſentes ex ea gente, quos uelle aiebat ſub eo templum locis conſtitutis ædificare: hoc autem & ipſi profuturum uideretur, ut in duas partes eſſet Iudæorum potentia diuiſa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Aſſyrijs contingebat. Concedente uero Alexandro, omni ſtudio adniſus Sanabalath, ædificauit templum, & ſacerdotem Manaſſen conſtituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem menſibus in obſidione Tyri tranſactis, & duobus in Gazæ, Sanabalath mortuus eſt. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hieroſolymitarum aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiens, in pauore eſt cõſtitutus, multisq; ſacerdotibus in timore cõſtitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus feſtinus occurreret, rege indignãte propter priorem contumaciam. Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immolationem deo offerre ipſe deprecabatur ſubuenire genti, uenturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero poſt ſacrificium, deus præcepit, ut confideret, ſertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret: & alios quidem cum ueſte alba, ipſum autem & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere, nihil ſæuum ſperantes pati, deo prouidente. Cumq; à ſopore ſurrexiſſet, ualde congaudens, nocturnum oraculum omnibus indicauit: & quæ uidit in ſomno cunctis facere mandans, regis præſentiam expectabat. Quem audiens non longe eſſe à ciuitate, proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine, ſacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occurſionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat, ex quo loco Hieroſolyma templumq; potuiſſet uideri. Phœnices uero & Chaldæi regem ſecuti, putabant quia quicquid potuiſſet furor imperialis permittere in ciuitatem, ipſe committeret: & ut principem ſacerdotum ſummis afficeret contumelijs. Quod è diuerſo contigit euenire. Nam Alexander præuidens multitudinem

Obſidio Tyri

Obſidio Gazæ Sanabalath ab Alexãdro obtinet poteſtatem cõdendi templi

Princeps ſacerdotũ cum reliquis Alexandro occurrit

titudinem ueſtibus albis indutam, antiſtites uero cum byſſinis ſtolis, & principem ſacerdotum hyacinthina & aurea ſtola, ſuper caput habentem cidarim, & ſuper laminam auream, in qua ſcriptum erat dei nomen: adijt eum ſolus, & numen adorauit, & principem ſacerdotum primus ueneratus eſt. Omnibus uero Iudęis una uoce Alexandrum ſalutantibus & circũaſtantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem ſtupuerunt, corruptamq; regis mentem putauerunt. Parmenio uero ſolus eum interrogauit, cur omnibus eum adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotũ gentis Iudææ. Cui ille: non hunc, inquit, adoraui, ſed deum cuius principatu ſacerdotij

Somnium Alexandri

functus eſt. Nam per ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniæ conſtitutus. Dumq; mecum cogitaſſem, poſſe Aſiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem, ſed confidenter tranſirem. Nam ſe perducturum meum dicebat exercitum, & Perſarum traditurum potentiam: ideoq; nemi nem alium in tali ſtola uidens, cum hunc aduertiſſem, habens uiſionis & probationis nocturnæ memoriam, ſalutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directum Dariumq; uiciſſe, uirtutemq; ſoluiſſe Perſarum. Propterea & omnia quæ meo corde ſperantur, prouentura confido. Poſtquam Parmenioni locutus eſt principem ſacerdotum honorans, occurrentibus reliquis ſacerdotibus, ad ciuitatem uſq; peruenit: & ad templum aſcendens, ſacrificauit deo, ſecundum ſacerdotis oſtenſionẽ. Ipſe autem ſacerdotum principi, & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit.

Alexãder deo ſacrificat

Allato uero ei uolumine Danielis, in quo ſcriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Perſarum potẽtiam, arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat, gauiſus eſt. Et tunc quidẽ multitudinem dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uero ſacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mandaret, omnia conceſſit. Cumq; ab eo poſtulaſſet ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præciperet ſuis potiri legibus, promiſit libenter facere quæ poſcebant. Dicente uero ipſo ad multitudinem, ſiquis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & ſecundum eas uiuens, paratum ſe eos ducere, ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita diſponens Hieroſolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus: Samaritæ metropolim tunc Sichimam nomine habentes, poſitam iuxta Garizin montem, in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi, uidentes ab Alexãdro ita magnifice Iudæos honoratos, coacti ſunt Iudæos ſe fateri. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt, ſicut prius alibi demonſtrauimus, in calamitatibus merſis Iudæis negant ſe eſſe cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc ſocios ſe Iudaico generi profitentur, originem ſuam à nepotibus Ioſeph, Ephraim, & Manaſſe recenſentes. Tunc ergo caritatem, & multum animi ſui affectum oſtendentes, occurrerũt regi, paulò minus quàm Hieroſolymitæ. Cumq; laudaſſet eos Alexander, Sichimitæ adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sanabalath tranſmiſerat, petentes ut ad ciuitatem perueniret, & templum apud eos poſitum honoraret: qui reuertens ad ipſos ſe uenire promiſit. Petentes autem tributorum ſeptimi anni conceſſionem (nam neq; ipſi ſeminant) in eo conſuluit, qui eſſent qui talia poſtularent. Cumq; reſpondiſſent Hebræos ſe quidem eſſe, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi eſſent. Illis autem dicentibus non eſſe: & ego, inquit, hæc Iudæis cõceſſi: ſed reuerſus quidem, à uobis certius edoctus, quæ

Benignitas Alexandri erga Iudæos

ctus,quæ uiſa fuerint agam.Et Sichimitis quidem ita poſtulationem negauit.Simi liter uero amicos Sanabalath ſequi præcepit ad Aegyptum,ibi daturum ſe eis iuge ra terræ promittens: quod & poſtea fecit, Thebaidam cuſtodire prouinciam eis in iungens.Igitur defuncto Alexandro,principatum à ſucceſſoribus eius conſtat diui ſum:templumq; ſuper Garizin montem permanſit.Et ſiquis culpã habuiſſet apud Hieroſolymitas, aut de cibo illicito, ſeu de trãſgreſſione ſabbatorum, aut de huiuſ modi peccato,ad Sichimitas recedebat, dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt au tem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus, & Oniias filius eius principatum ſa cerdotalem ſuſcepit.Et in his conſtituti Hieroſolymitæ degebant.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS

Hiſtoriæ huius duodecimi uſq; ad caput vi. non habentur in bíblijs.

De ſtatu Iudæorum poſt mortem Alexandri Caput i

ALexander rex Macedonum ubi regnum Perſarum ſub egit & diſſoluit,Iudæamq; diſpoſuit,ut prædictum eſt, à uita diſceſſit. Cumq; multos principatus ſui ſucceſſo res reliquiſſet,Antigonus quidem Aſiam apprehendit, Seleucus autem Babylonem,gentesq; uicinas obtinuit, Lyſimacho ceſſit Helleſpontus, Macedoniã rexit Caſ ſander,Ptolemæus filius Lagi Aegyptũ poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent,ſuumq; dilatare contenderent principatum,diuturnis bellis ciuitates con cuſſæ,multis ſuis ciuibus inter certamina pereuntibus,ingemiſcebant. Tunc & om nis Syria ſub Ptolemæo filio Lagi, qui ſaluator nuncupabatur, contraria nominis eius eſt perpeſſa.Namq; hic etiam Hieroſolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus,ſub ſpecie ſacrificij, nequaquã Iudæis reſiſten tibus,quando hoſtile nihil exiſtimabãt, & ideo otioſe uel inſuſpecte ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem apprehendiſſet, crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui ſucceſſorum Alexandri facta con ſcribens, ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit, cum hæc diceret:Eſt gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hieroſo lymam habens,quæ contempſit ſub Ptolemæo conſtituta,dum arma capere deui taſſet, & propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſæuiſſimum dominum pertulit habe re. Agatharchides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolemæus uero mul tos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hieroſolymitarum, id eſt, à Sa maria,uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigrauit. Sed cum cognouiſſet eos,qs ab Hieroſolymis abſtraxerat, firmos iuriſiurandi ueri dei cultores exiſtere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti ſic reſpondiſſent: Dario uiuente con tra eum arma nequaq; ſumere: unde poſt Darij expugnationem multos ad caſtel la deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit: fidemq; ab eis recepit,ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent, cum & alij non pauci Iudæi ſpon te ad Aegyptum peruenìſſent,opulentia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuita ti:quorum nepotes ſeditiones contra Samaritas,dum ſuæ gentis patriam oblatio nem ſeruare feſtinarent, excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebant, dicentes

ſuum templum ſanctum exiſtere,& immolationes illuc tranſmitti oportere. Samaritæ uero ad Garizin montem deſtinari iubebant.

De Bibliorum translatione & ſeptuaginta interpretibus, donisq; uicissim reditis à Ptolemæo rege Iudæis Caput II

Demetrium regie bibliothece prefectus

POſt decimum uero & ſecundum annũ imperij Alexandri, & poſt quadrageſimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus eſt, & ſeruientes in Aegypto Hieroſolymitas à ſeruitutis uinculo reſoluit, uſq; ad centumuiginti milia, ex huiuſmodi cauſa: Demetrius Phaleræus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare,& acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis,quem erga collectionem codicũ munificenter accendi cognouerat,interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet,cum uiginti milia iam reſpondiſſet,ſed pauco poſt tempore uſq; ad quinquaginta milia poſſe peruenire:& nunciatum ſibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum eſſe conſcripta,ſtudio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarum uel ſermone eorum compoſita,laborem non paruũ præberent, ſi in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis ſimiles eſſe eorum figuræ, æqua pronunciatione uocis: nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorum quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrij ſententia delectatus,poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet,ſcripſit principi ſacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Ariſtæus autem amicus regi neceſſarius,propter humilitatem morum ab eo dilectus,cum ſæpius ante niſus eſſet Ptolemæum petere,quatenus dimitteret captiuos Iudæos,qui ſub imperio eius eſſent, tempus hoc petitionis proſperum arbitratus, ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis, Soſibio Tarentino & Andreæ,ut ſimul laborarent,de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia confirmata,cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt,dicens:Minime rex oportet uana nos ſpe negligenter decipi, ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcribere, ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus: qua ratione poſſit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo ſeruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiæ decet à præſenti iugo ſeruitutis abſoluere, ac deo qui leges expoſuit,pro tui regni tutela remittere. Nam cũ multa ſæpius indagaſſem, cognoui eos factorem omnium deum colere,quem nos Ζήνα, id eſt,Iouem nominamus,quod omnibus indulget Ζῆν, id eſt,uiuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant,liberos eos patriæ moribusq; ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinẽ eis eſſe, nec ab eadem genitũ natione, ut pro illis hæc ſuggeram: ſed dum omnium hominum factorẽ deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti,ad hanc petitionẽ perueni. Poſtq; hæc Ariſtæus locutus eſt,& rex in eũ hilari & ridenti uultu reſpexit:quãta,inquit,milia arbitraris poſſe dimitti? Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit, paulò pluſq; centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam,inquit,Ariſtæe donationẽ à nobis expoſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente,dignũ eſſe munificentia ſua,ſi deo qui regnum ei donauit,has gratiarum uices offerret:propterea lætus iuſſit ut de eis militibus merces annonæ præſtaretur,pro ſingulo uidelicet captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centũuiginti darentur. De quibus etiã præcepta ſe proponere promiſit,per quæ munificentiã ſuam

Ariſtæus pro abſoluẽdis Iudæis regi ſupplicat

& Ariſtæi

& Ariſtæi petitionē confirmaret. Propterea uoluntas dei affulſit, per quam nō tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuiſſent, uerū etiā illos, qui ſub regno eius extitiſſent, abſolutioni donaret, uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent, pro quorū redemptione plus cꝫ quadringēta talenta ſunt à rege tributa. Vnde & exemplū ſanctionis, ad manifeſtandā poſteris regis munificentiā, cuſtodiri decreuerunt, quod erat huiuſmodi: Quicunqꝫ ſub noſtri patris imperio militantes, Syriam & Phœnicen cum eo Iudæāqꝫ uaſtauerunt, & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias uendiderūt, hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt, & ſi quos nunc ſuperduxerunt, dimittant, pro ſingulo corpore accipientes dragmas centūuiginti: & milites quidē cum annonis ſuis, reliqui uero à regali menſa redemptionis preciū accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiā deprædatos, prouinciamqꝫ eorū fuiſſe deuaſtatā. Vnde & multos milites profeciſſe cognouimus, dum ad Aegyptū eos traducerent. Iuſtū ergo conſpiciens, miſereor eis: & iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictā accipientibus ſummā, abſolui: nec quenꝫ in hac re fraudem agere, ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cōueniant, corpora ſtatim oſtendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces uero liceat cuiqꝫ uolenti nunciare, quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio lecta regi fuiſſet, & uiſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum uero deeſſe de abſolutione priorum, & eorum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent, ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneam diſtributionē difficilem exiſtere, iuſſit rerum miniſtris & regijs ſaccellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt, & talenta quæ ſupra diximus quadringenta data, & ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcūtur, dum & pro infantibus domini centumuiginti dragmas exigerent, ſicut rex pro his demandaſſet, ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent, iuſtum uiſum eſt Demetrio, de Iudaicis libris deſcribendis eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cū multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epiſtolarum exemplum deſignauimus, & ornamentorum trāſmiſſorum multitudinem, & quicquid in unoquoqꝫ conſtructum eſt: unde poteſt optime opificum ars proſpici, & uaſorum omnium excellentia cognoſci. Allegationis autem exemplum huiuſmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te ò princeps, de his quæ hactenus ad conſummationem bibliothecæ deſunt, quatenus colligantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligentiā impetrarent, omni ſtudio uſus in his ad noticiam ueſtram perduco, legislationis Iudaicæ uolumina nobis cum alijs deeſſe. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conſcripta, inexplanabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minime percepiſſent, neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſſima & integra legislatio, ſicut à deo data eſt uidetur exiſtere. Quapropter inquit Agathius Abderita poetas ſeu conſcriptores hiſtoriarū, nullatenus meminiſſe eius, nec uirorum qui ſecundum eiuſdem legislationis præcepta uixerunt, quod caſta nimis exiſteret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, ſcribe principi ſacerdotum gentis Iudææ, quatenus tranſ-

Liberalitas regis in captiuos

Demetrij epiſtola ad regē pro tranſcribendis libris Iudaicis

mittat ſeniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & conſonantiã cognouerimus,& interpretationis rerum cautam expoſitionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta, precepit rex, ut ſcriberet de his Eleazaro principi ſacerdotum gentis Iudææ, ſimul etiam de abſolutione ſeruientium apud eos Iudæorum: præterea mandaret ei, quod tranſmiſiſſet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta,lapidum uero precioſorum inæſtimabilem multitudinẽ:denuncians etiam cuſtodibus arcarum, in quibus lapides ſeruabantur, ut electionem illorum darent opificibus, quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum conſtructionis eorum, cum declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotum Eleazaro à rege conſcriptæ,qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotum Onia filius eius Simon ſucceſſor extitit,qui iuſtus eſt appellatus,propter pietatem quam in deum,& fauorem quem erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente nomine Oniam,frater eius Eleazarus,de quo ſermonẽ feci mus,principatum ſacerdotij ſuſcepit, ad quem Ptolemæus huiuſmodi literas deſtinauit.Rex Ptolemæus Eleazaro principi ſacerdotum ſalutem:Multis habitantibus ſub imperio meo Iudæis, quos Perſæ cum potẽtes fuiſſent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus ſtipendijs deputans honeſtauit:alijs autem in Aegyptum cum eo ambulãtibus,caſtella & eorum cuſtodiam demandauit,ut ſint Aegyptijs in terrorem: Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem, omnes clementer tractaui, præſertim ciues tuos, quorum plus centũmilia captiuos & ſeruientes remiſi, poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens.ætatibus aũt uigentes numeris militaribus deſignaui: multosq; qui mihi uel aulæ regiæ potuiſſent fidẽ ſeruare,in palatio conſtitui, arbitratus deo iucundũ pro mea prouidentia uotũ hoc ei maximũ deuouere. Porrò uolens & iſtis & omnibus per uniuerſam terrã Iudæis præſtare libertatẽ, leges ueſtras literis Hebraicis cõſcriptas,tranſlatas literis Græcis,& de Græcis in noſtras in mea bibliotheca decreui reponere.Bene ergo facies,eligendo uiros optimos,ſeniores,& ab unaquaq; tribu dirigẽdo ſex, qui per ætatẽ legum ſint periti, ualeantq; interpretationẽ earum caute nobis exponere.Nã opinor his perfectis,maximã nobis gloriã præparari.Tranſmiſi uero qui debeant de his uobiſcũ diſputare,Andreã primatem cuſtodũ mei corporis,& Ariſtæum mihi dilectiſſimos,per quos etiam primitias uotorũ ad templum,& pro immolationibus,& alijs rebus,tranſmiſi talenta centum.Tu aũt manda nobis quæ uolueris fieri,quod gratius amplectemur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta,nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit:Princeps ſacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi ſalutẽ.Valentibus uobis cum Arſinoe regina,uel filijs,bene nobis omnia conſtant.Cum uero epiſtolam tuam ſuſcepimus, ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi.Congregantes autem multitudinẽ legimus eam,quatenus omnibus oſtendere mus quam pietatẽ erga deum habes.Demonſtrauimus etiam pateras,quas miſiſti aureas uiginti,argenteas triginta,crateras quinq;,menſam dedicandã, & quæ directa ſunt pro immolatione uel renouatione eorũ quæ tẽplo deſunt, talenta centum, deportata per Andream & Ariſtæum chariſſimos tibi amicos,uiros optimos,& doctrina præcellentes,tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus,

Epiſtola regis ad Eleazarũ pontificem

Epiſtola Eleazari põtificis ad Ptolemeũ

& præter

& præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multiplici ter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te tuaq; uxore uel filijs hoſtias obtuli/ mus, & multitudo uota perſoluit, ut uobis eueniãt quæ deſideratis, & tuus principa tus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legem noſtram, quam pro tuis commodis accipere poſtulas, elegi uiros ſeniores ſex ab unaquaq; tribu, quos dire/ximus legem ferentes. Erit autem tuæ pieta is uel iuſticiæ, ut poſt legis tranſcri/ ptionem ad nos eam caute cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum, ſeptuaginta ſeniorum ab Eleazaro miſſorum nomina declarare, licet intimata ſub epiſtola fuiſſent. Vaſo/ rum tamen magnificentiam ad conſtructionem, quæ deo rex direxit, non incon/ gruum exponere putaui, quatenus omnibus munificentia regis erga deum diluci/ detur. Siquidem ipſe largos ſumptus in hæc præſtitit, & ſemper opificibus opera tranſmittebat, nihil conſtrui deſidioſe concedens: quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo, quamuis hiſtoria narrationem eorum minime depoſcat: re gis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde magnam menſam cõficere. Præcepit autem dedicatæ in Hieroſolymis menſæ quantitatem cognoſci, ſi poſſit maior fieri. Cumq; percepiſſet qualis eſſet illa conſtituta, & quia nihil pro/ hiberet maiorem conſtrui, dixit quintuplam magnitudinẽ ſe uelle facere, ſed time/ re ne ad miniſterium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam nõ eam tan/ tum ad ſpectaculum deuouere, ſed etiam miniſterijs habilem uoluit dedicare. Qua propter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam, magnitu/ dine quidẽ ſuperare priorem noluit: uarietate uero uel pulchritudine materiali cla/ riorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendam rerum uariam naturã erat & inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Horũ ipſe prudenter inueniebat effectum, & oſtendens artificibus, ita perfici enũciabat: quæ uero deſcripta fuiſſent, ut eorum cautam ſimilitudinem uidentes opifices imitaren/ tur, hortabatur. Promiſſa ergo complentes, menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem, latitudinem uero unius, altitudinem unius & ſemis conſtruxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in pal/ mum conferunt, frontiſpicia uero uerſatilia ſculpturam habentia ornatam, ſpeciem reſtis ex tribus partibus mire ſimulantem. Triangulis enim exiſtentibus frontiſpi/ cijs, unuſquiſq; angulus eandem formæ diſpoſitionem habebat. Quæ dum uerte/ rentur, unam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabãt. Porrò coronæ pars quæ ſub menſa erat incluſa, pulchre cõſtructa fulgebat: pars autem quæ deforis apparebat, artificij decore plus culta ſplendebat, quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proce ritatem partium ambarum acutam fieri contigerat, ne ullus angulus trium, ut præ/ diximus, exiſtentium in tranſductione minor uideretur. Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factorum precioſiſſimi lapides, aureis ſphærulis per forami na incluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur, in ſpeciem ouorũ opti mo lapide factorum figuratæ nitebant, ſculpturq; uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſæ circa menſam uoluebantur. Ob horum aũt diſpoſitionem circunduxerunt opifices tor/ natam omnium fructuũ naturam, uuas pendentes, ariſtas ſurgentes, malogranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructuum, ad proprium uniuſcuiuſq; colorem formatos, circa totam menſam ex auro ligabant. Sub corona quoq;

Deſcriptio mẽſe mirabilis à Ptolemæo re/ge deo oblatæ

quoq; ouorum ſimilis ordo,ſeu uirgarum conſtiterat, ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatem,cauſamq; ſpecies menſæ conſtructa proferret:ne frontiſpiciorum uel coronæ poſitio in altera parte mẽſæ conuerſa, uideretur eſſe diuerſa:ſed eas uſq; ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile aurum quatuor digitis latum,ſecundum totam menſæ latitudinem,ſuper quod pedes eius imponerent,fecerunt:deinde ſphærulis & claũſuris eos cũ corona menſæ conſtruxerunt,ut eundem artificij,uel magnificentiæ uiſum præberent,in quamcunq; partem menſa cõuerteretur.Super menſam autem Meandrum fluuium ſculpſerũt,lapides precioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iucundo aſpectu fulgentes miſerunt,aliorumq; genera lapidum,qui uel in duſtria uel æmulatione digni,per excellentiam naturę cunctis exiſtunt.Poſt Meandrum autem completum,in ſpeciem funis quiddam circunferebatur,in medio figuram ſublongam & rotundã habens: ſuper quod criſtallinus lapis erat uel electrius impoſiti,pari penè formarum aſpectu, qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliȷs fabricauerant,curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uero rectum inſtar liliȷ germen uidebatur:quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis oſtendens, & latitudinem octo digitorum habẽs,ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpſerũt etiã tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unumquemq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtentibus eminebant, ut nihil à ueris diſcrepare putarẽtur: Siquidem ad auræ flatum per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuæ cõmotæ, imaginationem naturalium arte præbebant. Verum etiam figuram totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur earum inſertio. Craſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe cognoſcitur. Talis ergo uotiua menſa, multa regis munificentia, uel precioſitate materiæ, ac uarietate pulchritudinis, & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuotæ menſæ non diſtaret, artificio tamen & nouitate, uel claritate factuꝛæ, ualde melius & ſplendidius elimata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes, lapidibus uariȷs in ſquama concluſis. De hinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito, compoſitione lapidum diuerſorum,ſpecie magna fulgentem:in quo uirgarum ordo inſtabat, de quibus complexionibus ſimilis uſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorum ſcuta pulchris lapidibus inſerta, decorem craterarum oſtendebant, quorum labra liliorum foliȷs,& uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos,capientes utroſq; amphoram, huiuſmodi conſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebãt,ut certius in his facies aſpicientium uideretur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro, necnon omni lapide precioſo,& circundatæ foliȷs hederæ,uel bracteolis:quaſi uitis cælatura artificioſe obumbrabantur.Hæc aũt ideo ita fiebãt, quod per ſcientiam opifices arte mira reliquos anteirẽt, & multo melius ſtudio uel munificentia regis formabãtur. Non enim tantũ inceſſanter & large opificibus impendia præſtabat,quantũ & publicorũ negociorũ relictis regiminibus,ipſe operãtibus ſemp inſtabat,& frequẽter artifices uiſitabat.Quapropter opera opificũ,diligẽtia regis & induſtria feruente propenſius imminebant.Cumq; ad Hieroſolymam

tranſmiſſa

tranſmiſſa uoto Ptolemæi fuiſſent,& princeps ſacerdotum Eleazarus ea dedicaſſet, portatores eorum honorans, donaq; regi deportanda præſtans ad eum remiſit. Ergo poſtquam Alexandriam peruentum eſt, & Ptolemæus præſentiam eorum cum ſeptuaginta ſenioribus audiuit, ſtatim Andream & Ariſtæum legatos euocari præcepit. Qui uenientes,epiſtolas quas à principe ſacerdotum deportauerāt,obtulerunt:& ea quæ uerbis eos diſſercre iuſſerat,edixerunt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro interpretatione legum directis, diuerſos quidem, qui pro ſuis cauſis aderant,denunciauit dimitti,mirabilem hanc & præter conſuetudinem faciens dimiſſionem: ut qui propter huiuſmodi cauſas adducebantur, poſt quintum diem eum adirēt.Legatis uero poſt menſam à rege tunc dimiſſis, illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dumq; ſeniores cum donis,quæ regi deportanda princeps ſacerdotum eis dederat,adueniſſent, cum uoluminibus tranſierunt, in quibus literis aureis conſcriptæ leges continebantur. Tunc rex eos de codicibus percunctatur. Cum uero reuelarent,& oſtenderent tenuitatem membranæ,uel incomprehenſibilem eorum compaginem, rex miratus eſt, quod ita fuiſſent compacti. Dumq; hoc diu feciſſet, gratias,inquit, ago uobis quidem quod ueniſtis, maiores uero illi qui uos deſtinauit,ſed ante omnes deo, cuius hæ leges uenerandæ probantur.Cumq; clamaſſent ſeniores,uel hi qui præſentes aderant,orantes proſpera regi diuinitus euenire,nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam ſæpius natura hoc ſummo gaudio patitur, quod etiam dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit codices primatibus officij deſignari, uiros autem oſculatus, æquum dixit eſſe, primum ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: imò & diem quo ad eum deducti fuiſſent,clarum ſingulis annis per totum uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illorum, & uictoriæ diem,quo Antigonum nauali prælio uicerat. Epulari etiam ſecum eos præcepit, hoſpitiaq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor aūt ſuper ſuſceptionem peregrinorū conſtitutus,Dorotheū uocans qui de his curam habebat,iuſſit ſingulis neceſſaria præbere.Nam ita diſpoſitum à rege fuerat, ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur,exhiberentur indulgenda cōſuetudini peregrinorum ad eos uenientium, & eis omnia pararentur,quatenus cibis ſolitis magis delectarentur,ne forſan corrupti extraneis grauarētur,quod & circa iſtos effectum eſt.Dorotheo uero quem pro ſyncritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat,per quem & præparauerat omnia,quæ ad huiuſmodi cōuiuia conuenirent:hæc implente,in duas partes eos diſcumbere præcepit,partem quidem mediam eorum ad dexteram ſuam,reliquos autem poſt eius accubitū,nihil prætermittens quod ad eorum honorificentiā pertineret.Poſtquam autem ita diſcubuerunt, iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacrouum præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recuſauit: & unum ex ſenioribus nomine Heliſæum ſacerdotē exiſtentem,rex petiuit facere orationem. Qui in medio ſtans rei bona & ſubiectis eius optauit,& poſt plauſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerunt,& reſidentes ad epulationem & delicias paratas ſe contulerunt.Præterea autem rex quantum ſatis ei uiſum eſt,cœpit philoſophari, & unumquemq; eorū naturales percontari ſermones,& ad contemplationē quæſtionis accendere: cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent, & explanātibus,gauiſus, p duodecim dies hoc conuiuiū inſtruxit.Et qui uult ſingula cognoſcere,quæ in conuiuio illo præparata ſunt,

legat.

legat uolumina Aristæi,quæ propter hoc conscripserat, & intelliget. Mirante uero eos non tantum rege,sed etiam Menedemo philosopho,dicente omnia per prouidentiam dispensari,ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dicebat autem maxima sibi bona per præsentiam eorum fieri:nam profuisse ei quod didicisset ab illis, quemadmodum deberet regnare:iusq; sitq; dari singulis talenta tria, & deputari illis qui eos perducere ad diuersoria debe rent. Postquam uero tres excesserunt dies, congregans eos Demetrius, transijt ad studium matis,& transiens pontem, abijt ad partes Aquiloni coniunctas,concilium q; fecit in domum prope littus stantem,& aptam secretis negociorum. Vbi eos perducens,petebat omnia quæ opus habebāt ad legis interpretationem ipsis præsentibus,ut incessanter opus implerēt.Cumq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent,usq; ad horam nonam in hoc sedentes,ad curam corporis uertebantur,ita inuitante eos Dorotheo, uel opulenter conuersationis salubria præbente,multaq; etiam ex his quæ regi parabantur.Mane autem ad aulam ueni entes,Ptolemæum salutabant,& rursus ad eundem locum redibāt: & manus in mari lauantes,& seipsos purificantes,ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcripta lege,& opere interpretatiōis ad effectū per septuaginta duos dies trāsacto,congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo translatæ leges fuerant, præsentibus etiam interpretibus,legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel seniores eius interpretes,Demetrium, eo quod magnarū rerum inuentor esse uideretur,laudassent,rogauit etiam, ut præsidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdotes interpretes legis seniores, & præpositi gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis,Quumq; omnes sententiam laudassent,iusserunt,ut si quid aut superfluum,aut minus aliquid scriptum uiderent in lege,hoc respicerent,& manifestum facientes,emendarent,hoc castigantes,ut quod semel iudicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria permaneret. Gauisus ergo rex,& uidens uolun tatē suam ad utilē rem esse perfectā,& delectatus, relictis legibus omnibus uniuersarum nationū,& sensum diuinę legis,& sapientiā, & legislatores obstupescens,ad Demetrium sermones facere cœpit, quod ita mirā existēte legislatione,nemo neq; historiographus,neq; poeta meminisset eius. Cui Demetrius respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere conscriptionē:quod diuina & uenerabilis esset,

Quid Theopompus passus sit

& quia læsi sunt quidam à deo hoc præsumentes.Significauit quidē,qualiter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscribere, sit mente turbatus plus triginta diebus:& reuersus ad se,cū humilitate à deo ueniam supplicarit,quū inde sibi dementiam factam suspicatus esset,nec non & in somnis uidisset,quod ei hoc ideo accidisset,quia diuina scrutatus esset,& p ferre ea ad homines impuros uellet:quūq;

De Theodecte oculis multato

cōscribere quieuisset,recepit sensum.Referebat aūt & de Theodecte tragœdiarum poeta dici,quia quum nisus fuisset in aliquo dramate eorū meminisse, quæ in diuino uolumine continentur,oculis obscuratis, causam suæ cæcitatis recognouit,& ita liberatus est à passione,deo ueniā indulgente.Hæc ergo rex pure susc ipiens,petiuit interpretes frequēter ad se de Iudæa proficisci:hoc enim eis ad honorē & ad donationem ab eo profuturū dixit, nūc uero iustum esse eos dimitti dicebat: sponte aūt ad eum uenientes,omnia quæ æquū esset sapientiā eorum impetrare,pollicebatur, & pro sua maiestate dignū largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuiq; rex optimas stolas,& auri talenta duo,& calicē unius talenti,totumq; con

uiatorium

uiatorium. Principi autem ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum argenteis pedibus decem, & conuenientẽ eis omnem ſupellectilem, & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem, & purpuram coronamq; decorã, & lineas de byſſo centũ: præterea & pateras, & trullam, & libatoria, & crateras aureos duos deo uouendos. Petiuit autẽ eum & per epiſtolas, ut ſi quis ex his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis ſemper habere ſermonem, & diuitias ſuas talibus libenter impartiri. Huiuſmodi quidem cauſa ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uarijs honoribus Iudæi affecti ſunt à regibus. Cap. III

IMpetrauerunt autem & à regibus Aſiæ honorem, quoniam cum eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipſa metropoli Antiochia, republica ſua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Et hactenus in eadem conuerſatione aliquando eos manſiſſe, ſignũ eſt, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt diffinitam quandam à principibus olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ, Mutianus præfectus tunc Syriæ, conſtituta ſeruauit. Et poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum, ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni, ut eis ius reipublicę de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe cõmune: nec impetrauerunt. Vnde poteſt conſiderari Romanorum modeſtia, & potius magnificentia Veſpaſiani & Titi: qui quum multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent, acerbe ferentes, quod ſe tradere noluiſſent, ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent, nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtitum fuerat, abſtulerũt, ſed ſimul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam iſtorum, neque pro inimicitijs deuictorum concederent, quatenus ſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis, dicentes eos in pugna deciſſe pœnas, qui arma ceperunt: inſontes autẽ non eſſe iuſtum ſua poſſeſsione priuari. Similiter uero & Marcũ Agrippam erga Iudæos affectũ cognouimus. Nam motis contra eum congreſsionibus, & petentibus M. Agrippã, ut conuerſationem quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, ſoli poſsiderent: & dicentibus, ut ſi cognati eſſent eorum Iudæi, colerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut ſuis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damaſceno. Nam Agrippa interloquutus eſt, nihil innouare eis licere. Si quis autẽ uult hæc certius noſſe, legat Nicolai centeſimã & uiceſimã tertiam & quartam hiſtoriam. Et Agrippæ quidem iudiciũ non eſt forſitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus Romanos. Veſpaſiani autẽ & Titi magnanimitatẽ quilibet audiens obſtupeſcit, qui poſt tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digreſſus. Iudæos igitur ſub imperio magni Antiochi regentis Aſiam conſtitutos, contigit multa toleraſſe, dum terra eorum diuerſis calamitatibus ſubiaceret, cum illis qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorẽ Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares exiſterent naui turbatæ & tempeſtatibus fluctuanti, dum inter felicitatẽ & calamitatem

Munificentia Veſpaſiani & Titi erga Iudæos deuictos

M. Agrippa

Antiochi fuiſſent pariter conſtituti. Quumq; uiciſſet Ptolemæum Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto nanq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum miſit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo noſtra gens expugnata, adiecta eſt ei. Et non poſt multum tempus Antiochus Scopam uicit, cõfligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, ſponte gens Iudæorum ad eum transiens, in ciuitatem omnem eius exercitũ ſuſcepit, & elephantis abundanter alimenta prębuerunt: & obſidenti eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes, prono animo auxilium præſtiterũt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus, Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandũ, ſcripſit magiſtratibus & amicis, teſtimonium perhibens quod ab eis benigne tractatus eſt: ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeſte illis innotuit. Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis deſcripſerat, proponens teſtimonium, quod nobis præbet Polybius Megalopolitanus in undecima hiſtoria ſua, ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad ſuperiora uadens loca, ſuperauit hyemis tempore gentem Iudęorum. Dicit nanq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulo poſt uero tradiderunt ſe ei Iudæi, qui circa templum habitabant. Factæ autem apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo ſalutem: Iudæi mox ut prouinciam eorum ſumus ingreſſi, liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clare ſuſceperũt, cum ſenioribus & principibus occurrentes: & abunde miniſtrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiſcum ad arcem pugnauerunt contra cuſtodes Ægyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatem deſtructam, & rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primum conſtituimus propter pietatem eis præſtare ad immolationes uictimarum, & uini & olei & libaminis precium, argenteorum uiginti milia: & ad ſimilam ſecũdum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;, & ſalis modios trecentos ſeptuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo ſecundum mea mandata, & opus templi conſtrui, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipſa Iudæa, & ab alijs gentibus, & à Libano, nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clariſsimam templi geri uolumus ædificationem. Conuerſetur etiam omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur ſacerdotes & ſcribæ templi, & cantores ſacri, à tributis, quæ pro ſuo capite dabant, & à regio uectigali, uel ab alijs cunctis oneribus: ut pro opere eorum, ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa uſque ad menſem Hyperueretæum: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiſcalium, quatenus eorum læſio releuetur. Et quicunq; ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt, ex ipſis genitos libertati donamus, & ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidem hæc continebat. Ornato autẽ templo edictum per omne ſuum miſit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudæos, niſi quibus

Polybius Megalopolitanus

Epiſtola Antiochi ad Ptolemæum

bus mos eſt purificatos ſecũdum patriam legem: neq; inferre in ciuitatem equinas carnes,neq; mulatũ,neq; ferarum manſuetarũ,uulpium aut leporũ,aut pardorum: & generaliter omnium animalium,quæ Iudęis interdicta ſunt:ut nec pelles eorum liceret afferri, neq; aliquid eorum intra ciuitatem liceret paſci:ſed ſolitis parentum uictimis,ex quibus & deo oportet ſacrificari,uti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet, iuſsit ut mulctatus ſacerdotibus perſolueret pecuniæ dragmas tria milia. Scripſit etiam,teſtimonia noſtræ pietatis & fidei præbens,cum rebelles Phryges & Lydos audiſſet,eo tempore,quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias:iubens Zeuſidi ſuo chariſsimo,ut mitteret quoſdã à Babylone noſtrorum ad Phrygiam,ita per epiſtolam ſuam mandans. Rex Antiochus Zeuſidi fratri ſalutem: Si ſani eſtis,bene eſt,ſanus autem & ego ſum. Audiens autem Phryges & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, conſilium animo percepi quid oporteret fieri. Placuit autẽ ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & Babyloniæ, Iudæorum domos duo milia cum apparatu ſuo deducere:credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem,quã circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri,fidem eos & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur,licet difficile eſſe credam migrari,ut permittas eos legibus proprijs uti:& cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificandas ſibi domos locum unicuiq; diſtribui,terramq; colendã dari,& uitium plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero,uſq; quo fructus colligant, triticum ad cibum ſeruorũ,quod eis ſufficiat:ut noſtram impetrantes clementiam, proniores ſeipſos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam facies eorum gentis ſecundũ poſsibilitatem,quatenus à nullo moleſtiã patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi & Iudæorum,hæc à nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolemęus cum Antiocho compoſuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum:concedens ei humilem Syriam, & Samariã, & Iudæam,& Phœnicen dotis nomine. Diuiſis autẽ in utrunq; regem tributis, unuſquiſq; ſublimiſsimus patriæ ſuę colligens uectigalia,ſummam ſtatutam regibus offerebat. Eodem uero tempore Samaritani feliciter agentes,multa cõtra Iudæos mala fecerunt, terramq; eorũ depopulantes,multos exinde captiuos trahebant, quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotũ Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatũ ſacerdotij patruus eius Manaſſes ſuſcepit,cuius poſt uitę finem Onias ſine honore ſucceſsit,filius exiſtens Simonis cognomine iuſti,qui Simon frater Eleazari,ſicut prędiximus erat.

Epiſtola Antiochi,in qua laudat Iudæos

Nuptiæ Antiochi & Cleopatræ

De quodam Ioſepho,Oniæ ſacerdotis ex ſorore nepote, quomodo Ptolemæum auunculo ſuo quod tributa noluerit ſoluere,conciliauerit. De Hyrcano filio Ioſeph, egregiæ indolis,& ob id inuidiam fratrum paſſo. Caput IIII

IS autem Onias paruulus mente,& pecunijs auarus exiſtẽs, pro populo regibus uectigal,quod patres eius ex proprijs dabant,id eſt uiginti talenta pecuniarum, non reddens,ad iram regem Ptolemæum cõmouit,qui & legatum mittens ad Hieroſolymam,culpauit Oniam non reddentem tributa:& interminatus eſt, ut ſi non acciperet tributa, terram eorum ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandũ illic milites. Audientes uero regis mandata militesq; aduenturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat,propter auaritiã ſuam. Ioſephus autem quidam,iuuenis ætate, ſed propter caſtitatem & prudentiã ſuam iuſtitiæ gloriam habens apud Hieroſolymitas,à patre Tobia,& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum

De quodã Ioſepho iuuene

cerdotum progenitus,mandante matre legati præſentiã, dum ille eſſet ad Ficulam uicum,ubi natus erat,ueniens in ciuitatem,increpabat ſacerdotẽ,non prouidentem innocentiæ ciuium,ſed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarum priuationem,dum per ipſum populum dignitatẽ accepiſſet, & principatũ ſacerdotalis honoris impetraſſet.Si autem propter cupiditatẽ pecuniarum periculum fieri patriæ, & ciues ſuos afflictos uidere pateretur,ſuadebat ei ad regem ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur.Tunc Onias nec uelle principatum ſe gentis habere reſpondit:imò & ſacerdotalem honorẽ,ſi eſſet poſsibile,paratum ſe eſſe deponere, ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet,Ioſephus interrogauit eum,ſi ſibi cõcederet legationẽ ad Ptolemæum gerere pro gente.Cumq; conceſsiſſet Onias,aſcendit ad templum Ioſephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi ſui Oniæ circa eos negligentiam,ſed rogabat, ut deponerent cordis mœſtitiam,qua pro regis mandatis affligebantur.Nam legatione ſe functurum ad regem promiſit,ut flecteret eũ, quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens,Ioſepho gratias egit:ipſe à templo deſcendens,in hoſpitiũ ſuſcepit regis Ptolemęi legatũ,donauitq; ei munificẽtiſsima munera, & per multos dies munificentiſsime eum pauit,& ad regem remiſit, promittens ei,ut & ipſe ſequeretur.Nam pronior factus erat proficiſci ad regẽ legato inuitante eum, & concitante ad Ægyptũ peruenire,& promittente omnia quæ à Ptolemæo petierit, per ſe eum impetraturũ,quia modeſtiã morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Ægyptum peruenisſet,& regi nunciaſſet indeuotionẽ Oniæ, & utilitatẽ Ioſephi, quem uenturum ad eum dicebat,& ſatisfacturum pro exceſsione Oniæ,qui etiam patronum regem eſſe confideret,qui tanta laudum magnitudine pro aduleſcente utebatur,ut & regem & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Ioſephum,quàm eum uiderent præſentem: Ioſephus autẽ mandans amicis ad Samariam,& mutuam ab eis accipiens pecuniam,& parans conuenientia profectioni,ueſtes & pocula & ſubiugalia,quę omnia ad uiginti milia dragmas erant,Alexandriam uſq; peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phœniciæ, ut uectigaliũ ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere conſueuerat.Videntes autem hi per uiam Ioſephũ,deridebãt eius paupertatẽ & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisſet,in Memphi Ptolemæum eſſe cognouit, cui & occurrere feſtinauit,Sedente autem ſuper currum rege cum uxore & amico Athenione, qui cum legatione ad Hieroſolymam fuerat deſtinatus, & à Ioſepho hoſpitio clementer exceptus:uidens Athenio mox regi innotuit,dicens hunc eſſe quẽ ab Hieroſolymis uenturum eſſe nunciauit: quàm bonus inquit, rex iuuenis & liberalis! Ptolemæus uero rex primus eum ſalutauit, & aſcendere ſuper currum ſuum fecit. Poſtquam uero ſedit,cœpit rex Oniam incuſare. Tunc Ioſephus ait: Veniã ei quæſo præſta propter ſenectutem.Non enim uos latet,ait,quod ſenes & infantes eandem mentem contingat habere.A nobis autẽ reddetur tibi ratio,ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus autem rex de prudentia atque benignitate iuuenis,plus eum quippe iam expertum diligere cœpit, iuſsitq; in aulam regiam ſuſcipi, & quotidie ſuæ menſæ eſſe conuiuam. Cumq; ueniſſet ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conſedentem cum rege Ioſephum, ægre ferebant. Inſtante uero die quo

Legatio Ioſephi ad Ptolemæum

ſuſcipi

ſuſcipi habebant uectigalium ſolenniter exactiones, diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigenda fiſcalia conducebant, quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices & Iudææ & Samariæ uectigalia colligebantur. Audiens ergo Ioſephus, culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigenda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt, & fiſci iuribus peccantium ſubſtantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarium ſpectaret augmentum: & petente Ioſepho confirmari ſibi uectigalium conductionem, interrogauit rex ſi ſecundum promiſsionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, qui ſunt iſti uades, quos te dare promittis? Te, Ioſephus inquit, ô rex & tuam uxorem, propter utranq; partem ſponſores præbeo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolemæus, ſine fideiuſſoribus uectigalium exactionem eum habere permiſit. Quod factum nimis cõtriſtauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Ægyptum uenerant, quod ſimili non fuerãt benignitate tractati: unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſephus uero accipiẽs à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut ſi uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tũc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſtquã uenit in Aſcalonem, uectigalia exigens erat. Aſcalonitæ autem nihil dare uoluerunt, ſed etiam contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens priores ipſorum uiginti trucidauit, & ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrij, obſtupuerunt Aſcalonitarũ cõtumaciam & exempla, metuentes ciuitatibus ſuis, & idcoforibus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum Ioſephi ſuſtinebant. Nitentibus uero Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, ſubſtantiasq; eorum fiſci iuribus applicuit. Colligens uero pecunias multas, & maximũ faciens lucrum ab exactione uectigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret: occaſionem ſibi, & cauſam felicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorum dona dirigebat, patrocinia ſibi eorum fauoremq; concilians. Potitus uero hac felicitate per annos uigintiduos, & pater factus ab una quidem uxore ſeptem filiorum: habuit etiam de filia fratris ſui Solini unum nomine Hyrcanũ, quem accepit ex tali cauſa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui ſublimi Iudæo: dumq; apud regem cœnaret, & intraſſet pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit deſiderium ſuum, petens eum cælare peccatum. Nam lege apud Iudæos prohibetur alienigenæ conuenire mulieri, quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter miniſterium ſuſcepit, ornansq; filiam ſuam, nocte adduxit ad eum, & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo ſæpius facto, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, ſi rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uero petente nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere:

Ioſephus genuit Hyrcanum

& uerum aperiens ei,ac dicens, quia libẽter & ſuam haberet magis filiam iniuriam ſuſtinere,quàm illum uidere ad confuſionem deteſtabilem uenire:laudans eum Ioſephus de concordia fraternitatis,filiam eius duxit uxorem, & filium ex ea genuit Hyrcanum,ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonſtrauit naturalem fortitudinem & prudentiam,ut etiam acerbam æmulationem fratribus ſuis excitaret. Ioſepho uero uolente cognoſcere quis de filijs ſuis uirtute melior exiſteret,unumquenq; eorum ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit. Et cæteri quidem deſidia diſciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem adoleſcentulum Hyrcanum de ſe dimiſit,dans ei trecenta iuga boum,miſitq; uiam duorum dierum ad ſolitudinẽ ſeminare, cælans lora quibus ligantur:quæ non habens Hyrcanus,aratorum quidem ſententiam reprobauit, ſuadentiũ ut ad patrem mitteret quoſdam qui lora deferrent. Tempus autem arbitratus non oportere ſe perdere,dum expectaret illos,qui tranſmitti deberẽt ad patrẽ, excogitauit uirile quiddam & maius ætate ſua. Occidens enim decem iuga, carnes quidẽ operarijs diſtribuit,pelles uero eorum incidens,retinacula fecit,per quæ iuga ligauit:& hoc modo ſeminans terram quam ei præceperat,reuerſus eſt ad patrẽ:quem pater ſuſcipiens, nimis dilexit propter prudentiam & argutiã mentis:& fiduciam eius laudans, tanquam ſolum magis proprium filium diligebat,propter quod fratres eius contriſtabantur. Vt uero nunciauit quidã Ioſepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum,& quod omnes priores Syriæ,& ſubiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipſe quidẽ ſenio prohibebatur:filios autem interrogauit, quis illorũ ad regem uellet ire: maioribus uero recuſantibus,& ad tales cõuentus indoctos ſe eſſe dicentibus,fratremq; Hyrcanum poſſe ad regem ire firmantibus,conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturum,dicens ſe in uia non multas pecunias opus habere, dum ſoleret bibere modeſte,& ei decẽ milia dragmæ abunde ſufficerent:gauiſus eſt de ſobrietate filij. Differens autem parum puer,patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere, dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorum, quæ optima uel precioſa poterat inuenire. Qui opinatus eſt decem talenta ſufficere ad ſumptum regij muneris:Filiumq; collaudans ut bene admonentem,ſcripſit diſpenſatori Arioni, qui omnes per Alexandriã eius diſpenſabat pecunias,non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et conſtituto die ueniente, in quo aſsignari eas regi oportuiſſet,Arioni ſcribebat,ut eas redderet. Igitur Hyrcanus ſurgens, patris accepit epiſtolas,& Alexandriam perrexit. Egreſſo autem eo, fratres eius ſcribunt omnibus regis amicis,ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epiſtolam. Quo interrogante eum,quanta uellet accipere talenta,nam ſperabat eum quærere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixiſſet, mille opus habere,iratus increpabat eum,quaſi uolentem luxurioſe uiuere,& dicebat ei:quem admodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore & abſtinentia, & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta ſe dicebat, & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus aduleſcens, in uincula Arionem miſit:cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt,quatenus puerũ increparet, nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat:quod etiam ad regis noiam Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanũ mittens,admirari ſe dicebat,quod à

Aſtutia et prudentia Hyrcani aduleſcentuli

patre

patre ad ſe tranſmiſſum non eum uideret,inſuper & diſpenſatorem ligaſſet. Veni/re ergo eum,& cauſam ſibi pro qua ueniret,indicare præcepit. Quem ferunt nun/cio regis ita reſpondiſſe:Legem eſſe penes Iudæos,quæ prohibet communes epu/las prius attingere,quàm in templo deo immolare: & ideo diſtuliſſe ne ſine donis à patre tranſmiſsis ad regem peruenisſet:propter hãc uero cauſam non ad eum ue/niſſe:ſeruum autem puniſſe, non obſequutum iuſsionibus ſuis, dum nihil diſtaret inter magnum & minorem dominum. Sed ſi talium contumacia non emendatur, & tu,inquit,ſpera ſimiliter à ſubiectis cõtemni. Quæ Ptolemæus audiens,ad riſum cõuerſus,magnanimitatem aduleſcentis miratus eſt. Cumq; audiſſet Arion, quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit aduleſcenti mille talenta,& à uinculis eſt abſolutus. Tres uero differens Hyrcanus dies, regem regi/namq; ſalutauit:quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt, & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens,comparauit ab eis pueros centum,literas ſcientes,unumquenq; talento uno:& centum uirgines,ſingu las eodem precio. Cumq; inuitatus ad regis conuiuium diſcubuiſſet cum prioribus prouinciarum,& ultimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca ſecundum di/gnitatem habebant contemneretur:cumq; omnes conuiuę regis,oſſa ciborum an/te Hyrcanum in menſa proiicerent,ipſo tacente,Tryphon, qui ad conuicia & riſus conuiuarum erat aptus,rogãtibus ſe conuiuis,iuxta menſam aſsiſtens,regi ait: Vi/des domine antepoſita oſſa Hyrcano? Ex hoc cõiice,quod & pater eius ſic omnem Syriam denudauit,quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Rege uero ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum, cur tanta ante eum oſſa iacerent:Apte,inquit,domine:nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant,ſicut iſti fecerunt(id de accumbentibus dicens, quoniam iſta ante eos minime iacebant) homines uero carnes comedunt,oſſa autem iactant: quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſponſum tam ſapienter dictum, omnes plau/dere iuſsit,uerbum eius laudãtes. Poſtera uero die ad unumquenq; regis amicum accedens,& ad potentes aulæ,hos quidem ſalutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi ſunt regi die natalis filij eius? Illis uero dicentibus, quoſdam da/turos decem talenta,alios autem nobiles ſecundum magnitudinem ſubſtantię ſuæ: cõtriſtari ſe ſimulauit,quaſi non ualens talem donationem offerre:nam plus quin/que talenta ſe non habere affirmabat. Quod ſerui audiẽtes, dominis nunciauerũt: qui gauiſi ſunt, ſperantes Ioſephum regem offendere propter munerum paucita/tem. Inſtante uero die,cæteri quidẽ offerebãt talenta nõ plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem:Hyrcanus,quos comparauerat pueros centum,& uirgines totidem,unicuiq; dans talentũ portare, obtulit pueros quidem regi, puellas uero Cleopatræ reginæ: omnibus munerum magnificentiam admi/rantibus,& ipſis regibus,& amicis eorum,inſuper & regi ſeruientibus, quod digna dona multis talẽtis obtuliſſet:unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius zelo ducti parauerũt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatem adu/leſcentis admiratus, imperabat ei donationem quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri,quàm ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo eum li/beraliter,& donationes copioſas præſtans,patri & fratribus & omnibus magiſtra/tibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autẽ fratres eius Hyrcanũ à rege talia meruiſſe, magnoq; cum honore redeuntẽ,in occurſum eius ſe egredi ſimulantes, interfeere

De centũ pue/ris, & totidẽ uirginibus ab Hyrcano pre/cio cõparatis

Acuta reſpon/ſio de oſsibus, quæ conuiuæ ante eũ iacie/bant

Pueros regi donauit, puel/las reginæ

illum etiam patre ſciente omni modo decreuerunt. Iraſcebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, & non curabat ſalutem eius: & iram quidē quam circa eum habebat, regem timens cęlabat. Committētibus uero aduerſus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos ſequebantur, occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri autem ad patrem Hieroſolymā confugerunt: qui poſtq; ad ciuitatem uenit, nullo ſe ſuſcipiente diſceſsit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autē tempus regnabat in Aſia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Ioſephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudæorum à paupertate & debilitate ad clariſsimas rerum cauſas uſq; perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnices & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias, principatum ſacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epiſtola, & ædificijs Hyrcani. Cap. V

MOrtuo quoq; & iſto, filius eius Onias in honorem ſucceſsit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationē & epiſtolas direxit, quarum huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedęmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Legentes ſcripturā antiquam, inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitiſſe, & familiaritatem cum Abraham ſocialiter habuiſſe. Iuſtum eſt ergo ut fratres exiſtentes, tranſmittatis ad nos, & petatis quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idem, & ueſtra propria ſimul, & noſtra cōmunia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epiſtolas uobis defert, quadrangulo ſcriptas, ſignaculū habentes aquilam draconē unguibus deportantē. Epiſtola igitur à Lacedæmoniorum rege deſtinata, textū huiuſmodi continebat. Defuncto autē Ioſepho, populū cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellū gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorū Ioſephi, diſſenſit ab inuicē multitudo: plures quidē maioribus auxiliū ferebant cum principe ſacerdotū Simone, qui cognatus eorū & affinis eſſe uidebatur. Hyrcanus autē redire quidē ad Hieroſolymā minime iudicauit. Sedens uero trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Ædificauit uero turrim fortiſsimam, ex lapide albo conſtruens eam, & totam uſq; ad terrā ſculpſit eam diuerſis animalibus, & in circuitu fecit magnū & altum Euripū, id eſt, piſcinam. Ex petra autē contrapoſiti montis, cuius incidens ſiniſtram extenſionē, ſpeluncas multorum ſpatiorū in longitudinē ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cōuiuia & ſomnū, & conuerſationē fecit aptiſsimā multitudini, cameratas etiam currentium aquarū delectatione gratiſsimas, ad ornamentū totius aulæ. Oſtia uero ſpelucarum aperuit minora, ut unus & nō multi per ea poſſent intrare: & hoc cuſtodiæ gratia cōdidit, ut obſceſſus à fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper ędificauit & atria magnitudine excellētia, & paradiſis ornauit egregijs, & talē perficiens locum, Tyrū eum nominauit: qui locus eſt inter Arabiā & Iudęā poſitus trans Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos ſeptē omni tempore, quo Seleucus Syriā tenuit. Hoc aūt iam defuncto, poſt eum frater eius Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnū obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Ægyptiorū, qui ſimiliter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætate: quorū unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autē Phiſcon. Hyrcanus aūt uidens magnā Antiochū habere uirtutē, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus

interniti-

internitione concluſit,cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

De malis multis Hieroſolymæ ſub Antiocho perpeſſis. Cap. VI

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum, fratri eius Antiochus ſacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat,adhuc infans erat.Demonſtrabimus autem ſingula in loco proprio, quæ ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Ieſu uero,nam hic frater erat Oniæ, principatum ſacerdotij rex abſtulit iratus,& dedit eum iuniori fratri eorum,nomine Oniæ:Simoni nanq; tres filij hi fuerunt, ad quos principatus ſacerdotij, ſicut prædiximus,peruenit.Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit,Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotum Ieſus aduerſus Menelaum concitauit:& diuiſa in utrunq; populi multitudine,pro parte Menelai filij Thobiæ conſiſtebāt: populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochū diſceſſerunt, ad noticiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges,& conuerſationem & mores obſeruare Græcorum.Rogauerunt ergo eum,ut permitteret eis ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumq; conceſsiſſet, circunciſionem ſuam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis eſſe diſsimiles:cæteraq; omnia relinquentes,quæ illis mos patrius impone bat, aliarum facta gentium ritusq; ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo felici- *Antiochus*
ter imperio exercitum ducere deliberauit ad Ægyptum, tractus deſiderio eius, & *tendit in Ae-*
contemnens filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere præ- *gyptum*
ualentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Peluſium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniens,Ægyptum occupauit.Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis,eam capiens,contra Alexandriam,ut obſidendo Ptolemæum caperet,ambulauit. Expulſus uero eſt, non ab Alexandria tantum, ſed etiam à tota Ægypto:Romanis ſibi denunciantibus,ut diſcederet à prouincia: ſicut prius & alibi demonſtrauimus.Exponam uero per partes de hoc rege, quēadmodū Iudęam & templū pariter occupauit. Nam in mea prima conſcriptione capitulatim eorum memoriā feci,nunc neceſſariū putaui ad certiorem eorum narrationē denuo remeare.Reuerſus ergo propter Romanorū timorē ab Ægypto rex Antiochus,ad Hie- *Excidiū Hie-*
roſolymorum ciuitatē ducit exercitū,quò perueniens anno centeſimo quadrageſi- *roſolymorum*
mo tertio poſt regnū primi Seleuci, centeſima quinquageſima tertia olympiade, *& direptio di-*
uiceſimo & quinto die menſis Kisleu,quē Macedones Apellæon appellant, cepit *uitiarū tēpli*
eam ſine cōflictione cuiuſpiā,aperientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant.Ingreſſusq; ciuitatē Hieroſolymitarum,multos interemit ſibi contraria ſapientes:necnon etiam eos qui portas aperientes,ciuitatem ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit:multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuerſus eſt.Poſtq; autem expoliauit templum,ita ut uaſa dei auferret,lucernas aureas, & arcam auream,& menſam,& ſacrarium,neq; uelis abſtinuit,quę ex byſſo & cocco erant.Exhauriens autem omnia,& de theſauris nihil penitus relinquens,ad maximum Iudæos propter hæc luctum uſq; perduxit.Nam & quotidianas immolationes,quas deo ſecundum leges offerebant,celebrare prohibuit. Depredans uero totam ciuitatē,quoſdā interfecit, alios captiuos cum uxoribus & filijs deduxit, ita ut numerus multitudinis captiuorū uſq; ad decē milia exiſtere uideretur. Incendit etiā optima ciuitatis loca,& deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior pars erat templo: & propter hoc muniens eam muris altis

1.Mach.1

ris altis & turribus,cuſtodiam Macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impij,& moribus maligni,à quib. ciues multa & acerba ſub/inde patiebãtur. Ædificans uero & in ſacrario aram, ſuper eam porcos immolauit, hoſtias non legitimas,nec patriæ religioni Iudæorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam,idolum uenerari:ædificare etiam in unaquaq; ci/uitate & uico templa deorum,& aras collocantes immolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circuncideretur,aut ne filij eorum. Inſuper interminatus eſt tormenta grauiſsima,ſi quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis,& zelo Matathiæ,pro lege dei. Cap. VII

1.Mach.1 COnſtituit itaq; præpoſitos, qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudæorũ ſponte, alij uero propter timorem imminentis re/gis,præcepta eius ſequebantur. Probatiſsimi autem & generoſi deteſtabile facinus execrantes,patrijs legibus adhæſerunt:propterea diebus ſingulis pœnis afflicti,& amara paſsi tormenta,trucidabantur. Nam & uerberati, & diuerſis cruciatibus fa/tigati,adhuc uiuentes,crucis patibulo figebãtur. Vxores uero & filios quos circun/ciderunt præter uoluntatem regis,laqueis ſuffocabant, parentum eos ceruicibus il/ligantes. Nam & ſi apud aliquem uolumen inuentum fuiſſet ſacrum, aut lex, & is quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, de reliquo ſe neq; cognatos ipſorum, neq; templum ſuper Garizin maximi dei, ut prius,eſſe fatebantur,conſuetudinẽ ſuæ facientes naturæ, de qua ſuperius cõſtat expreſſum: ſed dicebãt ſe Medorũ Perſarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum lega/tos & epiſtolã,quæ ſubter ſunt ſcripta,ſignificarunt. Regi Antiocho Epiphani rela tio à Sichimitis Sidoniorum: Noſtri maiores propter crebras prouinciæ peſtilen/tias, ſequuti priſcam quandam ſuperſtitionem, conſuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædificantes ſine nomine in Garizin monte templum,offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignita/tem Iudæorum digne ulciſcentibus,uenientes iudices ueſtri,arbitrati ob cognatio/nem illorum nos eadem facere,ſimilibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sido/nes eſſe noſcamur, quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus. Petimus er/go te beneficum & ſaluatorem denunciare Apollonio, noſtrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia,ut nihil nos debeant moleſtare, quaſi Iudæ/is aliqua ſuperſtitione coniunctos,quum genere & moribus ab eis probemur alie/ni. Templum uero ædificatũ,quod adhuc ſine cuiuſquam dei nomine cõſtat, Cre/tæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, uitamus importunas mo leſtias ſuſtinere,operibusq; ſedulo uacãtes,tibi ſoluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis,rex iſta reſcripſit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerũt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis,docuerunt ab eis miſsi,quod criminibus Iudæorum in nullo probantur eſſe participes,quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, abſoluimus eos à Iudæorum pœna nocentium, & templum eorum quemadmodum petierunt Cretæi Iouis appellatione dedicetur. Eadem & Apollonio partium iudici ſcripſit,

1.Mach.2 ſexto & quadrageſimo anno menſe Hecato,octaua decima die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ:nomine Matathias,filius Iohannis,fi/lij Simeonis,filij Aſomonei,ſacerdos de uice Iobab Hieroſolymitæ. Erant autem ei filij quinq;,Iohannes,qui uocabat' Gaddis:& Simon,qui dictus eſt Matathias:

& Iudas

& Iudas, qui cognominabatur Machabæus: & Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: & Ionathan, qui appellabat Abaron. Iſte ergo Matathias plangebat apud filios ſtatum rerum, & ciuitatis rapinam, & templi nuditatem, & calamitates plebis dicebatq; melius illis eſſe pro patrijs mori legibus, quàm ita ſine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam à rege directis, ut cogerent Iudæos facere quæ præcepta uidebantur à rege, & iubentibus illic conſtitutis idolis immolare, ſecundum regis iuſsionẽ, & primum Matathiam, qui doctrina uel fama glorię reliquos anteibat, ſacrificare compellentibus, Matathias recuſabat hoc facinus, dicens: Licet alij omnes iuſsionibus Antiochi præ timore obtemperent, mihi tamen & meis filijs tale ſcelus nullatenus imponitur. Quumq; tacuiſſet, accedens quidã ex Iudæis, immolauit in medio, ſicut præcepit Antiochus: iratusq; Matathias, irruit ſuper eum cum filijs ſuis habẽtibus gladios, eiusq; ſanguinem ſuper aram effudit, & iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum ſuis paucis militibus interemit, & aram deponens, clamauit: Si quis æmulatur patrias leges, & dei religionem, ſequatur me. Et hæc dicens, cum filijs ad ſolitudinem exijt, relinquens omnẽ ſuam poſſeſsionem. Idem multi facientes, cum filijs & uxoribus ad ſolitudinem confugerũt. Audientes uero iſta iudices regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad pœnitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ proſunt, ne aliqua neceſſitate cogente, eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, ſed econtra ſapientibus, cõflixerũt die Sabbatorũ: & ſicut erant in ſpeluncis, ibi eos atroci incendio cremauerũt, cum repugnare propter diem ſabbatorũ noluiſſent, ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum eſt. Mortui ergo ſunt cũ uxoribus & filijs in ſpeluncis, globis fumiferis ſuffocati, numero mille. Multi autẽ liberati adiuncti ſunt Matathiæ, & illũ ſibi iudicem ordinarũt, qui & ſabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legẽ, ſibimetipſis erunt hoſtes, in illo die cõtra eos ueniẽtibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis, & hactenus nobis permanet cõſuetudo pugnandi, etiam ſi tali die bella cõſurgant. Colligens ergo ſibi Matathias armatam multitudinem, aras depoſuit idolorũ: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumciſos iuſsit circuncidi, expellens eos, qui ut talia prohiberent erant conſtituti.

Exhortatio Matathiæ morituri ad filios Caput VIII

IGitur eo magiſtrante uno anno, dum morbo grauiſsimo premeretur, conuocauit filios ſuos: & circunſtantibus, ego quidem, inquit, ô filij decretam proficiſcar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obteſtans, ne earum tranſgreſſores, ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores, ritus patrios cuſtodite, & periclitantem antiquam conſuetudinem reſtaurate: nec ſeducti ab his qui ſponte aut neceſsitate ea aut perdunt, aut produnt, ſed digni meo inſtituto, omnem uiolentiam & neceſsitatem tolerando ſuperate, ita uos pręparantes, ut ſi oporteat, pro legibus grata mente moriamini: ſcientes hoc, quia deus tales non deſpicit: ſed ueſtram uirtutem inſpiciens, reddet uobis libertatem, & quandoq; reſtituet ut cum ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem conſequentur. Quod conſiderantes uos decet appetere gloriã, quæ nullo ſit fine claudenda. Con- 1. Mach. 2

cordiam

cordiam uero uos habere cõmoneo, & in quo aliquis melior existit altero, cedentes uobis inuicem propriis ministrare uirtutibus: & Simonem fratrem uestrum sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille persuaserit, custodite. Machabæum uero propter uirtutem & fortitudinẽ habebitis militiæ ducem. Nam gentem defendens, hostes uiriliter expugnabit. Suscipiẽtes uiros iustos & religiosos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, deum orans adiutorẽ eis fieri. Et ut populo leges propriæ conseruentur, fideli corde supplicans, uiuendi finẽ communi sorte susceptit. Et sepelitur in Modin, magnumq; luctum omni populo super eum agente, successit gubernationi rerum filius eius Iudas, qui & Machabæus, centesimo & quadragesimo sexto anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, cæterisq; religiosis finitimis, inimicos à prouincia expulit, & transgressores legum patriarum Iudæos occidit, & purificauit ab omni macula suam terram.

Matathias moritur

De Apollonio uicto à Iuda, successoreq; Lysia. Cap. IX

1. Mach. 3

HAcc cum audisset Apollonius dux Samariæ, colligens exercitum, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit ei, & committens cum eo pugnam uicit, & multos eorum interfecit: inter quos & ducem Apollonij armis exuens, interemit, multamq; prædam ab exercitu hostium auferens discessit. Seron autem dux inferioris Syriæ, audiens quod multi transirent ad Iudã, & magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: & colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudæos, contra Machabæum produxit exercitum. Perueniens autem usq; ad Bettoram, uicum Iudææ, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, & confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincendos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: & hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriasq; leges certantes, multa sæpius milia deuicerunt. Nam nullum læsisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens suasit eis contemnere multitudinẽ, & confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autẽ eos usq; ad campum, occidit octo milia: reliqui autẽ fugati, ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutẽ congregans, & multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare cõtra Iudam. Vt uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium; nam cum magnificus esset, ei minime sufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primũ ad Persidam ire, tributaq; prouinciæ congregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quendã Lysiam, gloriam apud se maximã possidentẽ, ut regeret prouincias à fluuio Euphrate usq; ad fines Ægypti, & inferioris Asiæ, & partem exercitus, & elephantos ei tradens, præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, & uastare Iudæam, & habitantes in ea ducere captiuos, & euertere Hierosolymã, & genus Hebræorum omnino disperdere. Hæc quidem præcipiens Lysiæ rex Antiochus, abijt ad Persidam, centesimo & quadragesimo septimo anno, & transiens Euphratem, ad superiores prouincias ascendit.

Vincitur Seron

Lysias ad uastandã Iudeã relinquitur

1. Mach. 3

De uictorijs Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneq; cultus diuini. Cap. X.

LYsias uero eligens Ptolemæũ Dorimenis, & Nicanorẽ, & Gorgiam, uiros potentes, & amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta milia, equitũ ucro

septem

ſeptem milia,tranſiuit contra Iudæos.Qui uſq; Emaus ciuitatem uenientes, in cam
po exercitum locauerunt. Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis
locis,& multi transfugæ Iudæi,nec non & negociatores quidam, ſperantes ſe eme/
re captiuos Iudæorum,argentum & aurum pro pretijs eorum ſecum deportantes.
Exercitum autem & multitudinem aduerſariorũ Iudas intendens,ſuadebat ſuis mi
litibus confidere,hortabaturq; ſpem uictorię in deum habere,& ut ſaccis induti pa
tria lege eum rogarent,ſolitumq; petitionis habitũ oſtendentes ſupplicarent, qua/
tenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto,diſponens eos ſecundum
antiquum & patriũ modum per millenarios,& illos dimittens, qui paulo ante uxo
res duxerant,& eos qui poſſeſſiones paulo ante acquiſierant, ne pro earum deſide
rio minus audacter contra hoſtes pugnarẽt,reſiduos talibus hortabatur affatibus.
Tempus quidem uobis non aliud neceſſariũ eſt,ô ſocij, niſi ut fortiter pericula con *Oratio Iudæ ad ſocios*
temnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatẽ, quam & propter ſe/
ipſam uobis charam,& pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confi/
do. Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis,ut accipientes eam,felicem & beatam
renouetis uitam,quaſi ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur,agite, ne for
te per negligentiam ueſtram Iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate,mor
tem pro maximo lucro putantes,ut ſi uiceritis,cum libertate & patrijs legibus æter
nam gloriã cõquiratis.Parate ergo uos craſtina die audacibus animis, ut bellũ pro
lege patria cõmittatis. Iudas quidem incitãs ſocios,ita loquutus eſt. Hoſtibus uero
tranſmittentibus Gorgiam cũ quingentis peditibus & mille equitibus, quatenus
per noctem irruerẽt ſuper Iudam,& ad hoc præuios eis dantibus aliquos de tranſ/
fugis Iudæorum: ſentiens filius Matathiæ, ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter
inuadere. Cumq; cœnaſſet,focos plurimos derelinquens, tota nocte proficiſcens,
in aduerſariorũ caſtra ad locum Emaum peruenit. Gorgias autẽ exploratus eſt ca/
ſtra Iudæorũ,nec eos inueniẽs,arbitratus eos in montes aſcendiſſe, ubi eſſent quæ/
rere decreuit. Luceſcente uero die, apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cũ tribus mi/
libus plus minus, armatis utcunq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſa/
rios optime ſeptos,& ſtudio militari diſpoſitos,inuitauit Iudæos,dicens:Etiam nu/
dis corporibus pugnare debemus, & deum inuocare, qui ſæpius nos inermes con/
tra plures & armatos fecit habere uictoriam. Sermone uero finito iuſſit tubicines *Victoria Iudæ*
clangore ſignificare militibus ſuis,quatenus inopinatos hoſtes inuaderent. Quorũ
multos reſiſtentes occidit, reliquos uero perſequutus eſt uſq; ad Gazara, campos
Idumææ,& Azoti,& Iamniæ. Proſtrata ſunt autem tria milia eorũ. Iudas uero iu/
bebat militibus ſuis hoſtium prędam contemnere,dum adhuc certamen & pugna
contra Gorgiam eis ſupereſſet,quibus expugnatis,eſſet prædæ licentia. Adhuc eo
dicente hæc ad milites,reſpexerũt illi qui cum Gorgia erant: & exercitum quem in
caſtris reliquerant,uiderũt eſſe deuictum,caſtraq; incenſa.Nam fumus à longe eis
quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erant cũ Gorgia cognouerunt,
& eos qui cum Iuda erant paratos ád aciem attenderunt,mente ad fugam conuer/
ſi ſunt. Iudas autem ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus, reuerſus tulit hoſtium
ſpolia:multumq; aurum & argentum,& purpuram & hyacinthũ auferens,ad pro/
pria remeauit cum lætitia,laudans deum de his quæ potuit obtinere.Nam hæc ui/
ctoria deſideratam eis contulit libertatẽ. Tũc Lyſias de perditione exercitus quem
perdiderat confuſus,ſtatim alia electorũ peditum ſexaginta milia, & quinq; milia

equitum congregans,uenit protinus ad Iudæam. Et aſcendens ſuper montana, in Bethſuris uilla Iudææ caſtrametatus eſt. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hoſtium uidens,adiutorem deum ſibi fieri poſtulauit. Et confligens cum præcurſoribus aduerſariorum, ſine aliqua dilatione ſuperauit,proſternens quinq; milia uirorum,& factus eſt reliquis in timorem. Attendens autem Lyſias audaciam Iudæorum, quia parati ſunt mori, niſi eis uiuere cum libertate licuiſſet:& timens eorum deſperationem tanquam fortem, colligens reſiduũ exercitum rediit Antiochiam:& remorabatur ibi,præſidia congregans peregrinorum,ut cum maiori expeditionis apparatu cõtra Iudæos uenire poſſet. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus, Iudas concionẽ faciens, ſuadebat, ut poſt tantas ſibi donatas uictorias à diuina diſpenſatione, aſcenderẽt Hieroſolymam, templumq; ab idolis expiarent,legitimasq; hoſtias immolarẽt. Qui dum cum tota multitudine ad Hieroſolymam perueniſſet,templum deſertum inueniens, & incenſas portas,& ſyluas in templo per longam ſolitudinem pullulaſſe,lugere cœpit cum proprijs ſocijs pro templi uiſione. Eligens autem quoſdam milites,iuſſit eis expugnare eos qui arcem cuſtodiebant:dum ipſe templũ à ruinæ fœditate purgaret. Quod diligenter emundans,introduxit noua uaſa,candelabrum,& menſam & aram ex auro factam. Recompoſuit autem & uela in ingreſſu,& ianuas ipſas reconſtruxit. Deponens quoq; altare,de lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uigeſima menſis Kiſleu, quem Macedones Apellæon uocant, accenderunt lumina ſuper candelabrum, & adoleuerunt,& holocauſta in nouo altari obtulerunt. Hæc autẽ facta ſunt poſt tres annos, eodem die quo mutata eſt eorum religio ad profanam idolorum conſuetudinem. Nam templum deſtructum ab Antiocho,ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo, hæc in templo facta ſunt, quinto & uiceſimo die Apellæi menſis, olympiade centeſima & quinquageſimatertia: renouatum uero eſt in eodem die,quinta & uiceſima Apellęi menſis,octauo & quadrageſimo & centeſimo anno:olympiade centeſima & quinquageſimaquarta. Deſolationem uero templi contigit fieri ſecundum Danielis prædicationem,quam ante quadringentos & octo annos prædixerat, per quã ſignificauit, quod Macedones illud deſtruerent. Celebrauit autem Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi ſacrificia per dies octo,nullum genus deliciarũ relinquens,ſed pretioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum autẽ laudibus & pſalmis glorificabat,ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero ſolennium, poſt multum tempus inſperata religione receptorum,legem poſuerunt,ut poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc feſtiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eo quod præter ſpem hoc nobis ſplendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis conſtruxit, & aduerſus incurſiones hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas, cuſtodes in eis deputans: ſed & Bethſuram nomine ciuitatem muniuit, quatenus pro caſtellõ ea aduerſus neceſſitates hoſtium uteretur.

Alia uictoria Iudæ

Iudæ occupat Hieroſolymã

Renouatio templi

Feſtum Luminarium

De bellis Iudæ contra Idumæos & Ammonitas. Cap. XI

HIs ita factis, gentes finitimæ reparationem templi & fortitudinem Iudæorum grauiter ferebant. Quapropter inſurgentes,multos Iudæorũ per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequenter bella Machabæus educens,ab incurſionibus & à malis,quæ Iudæis inferebant,eos arcere tentabat. Et ſuper filios

1.Mach.5

Eſau

Esau Idumæos adueniens per summitates, in ea multos eorum incendit uicos, muros q; prostrauit. Deinde contra Ammonitas perrexit, exercitum magnum habentes, quorum dux erat Timotheus. Subijciens autem & istos, Azotorum cepit ciuitatem: & uxores & filios eorum ducens captiuos, & ciuitatem incendens, reuersus est ad Iudæam.

De bello Iudæorum contra Tyrios & Timotheum. Cap. XII

AVdientes autem eum uicinæ gentes reuerti, congregantur in Galaaditidem contra Iudæos sibi finitimos. Qui fugientes ad Dathemam castellum, transmiserunt ad Iudam, mandantes ei quod festinaret Timotheus capere locũ in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolæ, à Galilęa quoq; alij nunctj superuenerũt, indicantes congregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitãs Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electorum accipere, & in solatium Galilæorum exire: ipse uero cum Ionatha fratre suo, & octo milibus militum exiens in Galaaditidem, reliquit super cæterum exercitum Iosephum Zachariæ & Azariam: præcipiens eis seruare diligenter Iudæam, & cum nullo hostium bellum committere, donec ipse reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, & confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, & usque ad portas Ptolemaidis persequens, occidit tria milia eorum, & spolia tollens peremptorũ, & captiuos ab eis Iudæos, & sarcinulas eorum auferens, ad propria remeauit. Iudas uero Machabæus & frater eius Ionathas transeuntes Iordanem fluuium, & uiam trium dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inueniunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigissent, & quod multi eorum tribularentur per castella & ciuitates Galaaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut possit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad solitudinem: & irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam, & omnem masculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facta aũt nocte, nec sic abstinuit. Sed profectus ad castellũ in quo Timotheus Iudæos obsidebat, mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios, & quosdam scalas ut ascenderẽt, alios machinamenta ferentes, fussit tubicinem signũ dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum, & in tres partes diuidens exercitũ, hostes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus est, experti iam prius eum per bella uirtutis & felicitatis, ad fugam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes masculos interfecit, ciuitatem uero ipsam succendit: exiensq; inde, Castomachi, & Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum præparans exercitum, aliaq; præsidia colligens, & Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, exhortatusq; est milites dicens: Si pugnam cum Iudæis cõmiseritis, prono animo certate, neq; torrentem transeatis. Nam si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite imminere. Iudas autẽ Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cũ uniuersis suis militibus festinabat ad bellum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, & quosdam eorũ occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiens, arma sua projcere coegit. Quorum quidam ad lucum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatẽ capiens,

1. Mach. 5

Simon uictor cuadit

Iudæ uictoria de Timotheo

Alia uictoria

eos interfecit, & locũ incendit,uaria uſus ſpecie ad hoſtiũ necem. Cumq; hæc peregiſſet,colligẽs Iudæos qui in Galaaditide erant, cũ uxoribus & filijs,& omni eorũ ſupellectile,decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; ueniſſet ad aliquam ciuitatẽ,quæ dicitur Enfron,in uia poſitam, dum nec aliud iter pergere potuiſſet, nec reuerti uellet,miſit ad ciues in Enfron,rogans eos, quatenus licentiã darent ei per ſuã ciuitatẽ tranſire. Nam illi portas lapidib. obſtruxerãt, & exitus itineris occupauerant: quibus minime acquieſcẽtibus, Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatẽ. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne maſculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto, per eam ſibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero Iordanem,uenerũt ad magnum campum, cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſamis, quæ Græce dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæam perrexerũt,cantantes & laudantes,& ſolitos pro uictorijs ludos agentes:ubi immolauerunt ſacrificia,gratias agentes pro his quæ peregerũt,& pro ſalute exercitus. Nam nullus Iudæorũ in his prælijs eſt defunctus. Ioſephus uero Zachariæ & Azarias,quos præſides reliquerat Iudas,tempore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat,cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaaditide debellaret,audientes, ut & ipſi gloriam acquirerent ducum fortiſſimorum,omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes,ad Iamniam uenerũt,Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes:prælioq; facto,duo milia ſuorum militum amittentes, ad Iudæam fugerunt. Euenit uero eis hæc calamitas, eo quod non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios bellicos tractatus in hoc mirandus extitit,quod Ioſephi & Azarię cladem futuram prædixerat,ſi tranſgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non ceſſabant, ſed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes,deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mariſan uero ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes,ad Iudæam reuerſi ſunt.

Bethſamis, quæ & Scythopolis

Infelix pugna

De cauſa mortis Antiochi. Cap. XIII

1.Mach.6

EOdem tempore & rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens,audiuit ciuitatem Perſarũ diuitijs excellentem Elimaidam nomine, precioſiſſimumq; templum in ea Dianæ,& omni ſpecie ornamentorum plenum: inſuper & arma,& loricas,quas reliquiſſe audierat filium Philippi,regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam,& obſidebat eam. His uero qui in ea erant,minime territis impetu eius,neq; obſeſſione,ſed pertinaciter repugnantibus, ſpe deceptus diſceſſit. Nam exeuntes à ciuitate,fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babyloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet,quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat,& creuiſſe fortitudinem Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc creſcente malo,incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & creſcentibus paſſionibus, intellexit quod moreretur, cõuocansq; amicos, morbum ſuum eis atrocem eſſe indicauit:confeſſus hæc ideo ſe pati,quod Iudęorum gentem affligens,templum expoliaſſet,deumq; cõtempſiſſet. Quo dicto,ilico expirauit. Vnde miror Polybium Megalopolitam,quod uir bonus exiſtens, dicit ideo periſſe Antiochum, quia uoluit templum Dianæ in Perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum,ſed

Antiochus fruſtra obſidet Elimaidam

Moritur Antiochus

tantum

tantum cogitauit,nullo reatu tenebatur. Si autẽ Polybio uidetur idcò Antiochum uitam finiſſe, multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani exci/dium ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc non reſiſto Megalopolitę,cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus autem priuſquam moreretur, conuocans Philip/pum, unũ ex amicis ſuis, tutorem eum regni conſtituit, & dans ei diadema, & ſto/lam & anulũ,filio ſuo Antiocho iuſſit deportare, & cenſuit ut prouideret eius edu/cationem,& cuſtodiret eius imperiũ. Defunctus uero eſt Antiochus nono & qua/drageſimo & centeſimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam,Eleazari fortitudine,& incommo/dis Hieroſolymæ. Cap. XIIII

LYſias autem mortem eius nuncians multitudini,filium eius Antiochum,quem ipſe nutriebat,regem conſtituit,uocans Eupatorem.Eodem tempore hi,qui e/rant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum,& transfugæ Iudæorũ,mul/ta in Iudæos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebant in templum immolare,re pente inuadentes,hoſtiliter opprimebant. Nam arcis culmẽ templi altitudinem ſu/perabat.His igitur accidentib.Iudas deuaſtare arcis cuſtodiam deliberauit,& colli/gens omnem populum,arcem inſtantius obſidebat, anno principatus Seleuci cen/teſimo & quinquageſimo. Conſtruens igitur machinamenta, & aggeres accumu/lans,arcem capere laborabat. Multi uero ex transfugis ea nocte egreſſi ad prouin/ciam, & aliquos ſimiles & impios congregantes, ad Antiochum regem uſq; uene/runt: petentes nõ debere ſe deſpici,dum à cõtribulibus ſuis atrocia paterentur: quæ ideo ſuſtinerent, quoniam religione ſua relicta, patris eius imperijs obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uirps eius, necnon & cuſtodes à rege depu/tati,niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens adoleſcens Antiochus, ualde iratus eſt:& conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum,ſi/ue peregrina ſolatia. Congregatusq; eſt exercitus peditum quidem centum milia, equitum uero uiginti milia,& elephantos ducentos & trigintaquinq;. Producẽs/que exercitum, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gu/bernationem:& peruenies ad Idumæam,exinde ad Bethſuram aſcendit,ciuitatem nimis fortiter munitam.Suſtinentibus uero Bethſuræis,& præparationem machi/namentorum eius incendentibus, multum temporis in obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum,deſtitit quidem ab obſidione arcis.Occurrens autem regi,caſtrametatus eſt in anguſto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, de/cem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autem egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi: factóque diluculo, milites ordinauit in acie. & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit,propter locorum anguſtiam non eos ualens in latitudinem collocare.in circuitu uero uniuſcuiuſq; elephanti propera bant pedeſtres quidem mille,equites uero quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas,& arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit aſcendere,amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri, ad hoſtes acceſ/ſit,aureos enudans clypeos ſimul & æreos,ut nimium fulgorem ſuę claritatis emit/terent:montesq; eis frementibus reſultabant.Hęc Iudas inſpiciens,territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius,quem Mauronem uocabant, uidens ſublimiorem ele/phantum ornatum loricis eſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem, acceſſit ad

Antiochus cõtra Iudam

eum omni uirtute: & multos circa elephantem perimens, alios diſperdens, fugæ compulit: & ſub uentrem ingreſſus elephantis, eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus, moriens cecidit, & Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens, uita priuatus eſt. Iudas autem fortitudinem hoſtium contemplatus, diſceſſit ad Hieroſolymam, & obſidioni neceſſaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethſuram miſit, ut eam deuaſtaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt. Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum, & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe, ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens, in Hieroſolymis ſedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta, illi è contrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia ſeptimus annus inſtabat: in quo ſecundum legalia inſtituta, relinquebatur uacua terra. Multi uero obſeſſorum refugiebant propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur, tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus, quum Philippus à Perſida ueniens nuntiatus eſt eis, commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium, & rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere: prętermittentes obſidionē, ire aduerſus Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt, ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere, diuturnam obſeſſionem nihil eis poſſe proficere: quando & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum, & ſibi uictualium neceſſitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis, coſq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens, de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit, ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente, exercitui & ducibus ſententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promiſit obſeſſis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba, & confirmatis ſacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uero Antiochus, & aſpiciens munitum locum, impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt, iuſſitq; omnem exercitum in circuitu ſtantem deponere muros uſque ad ſolum. Poſtquam hæc fecit, reuerſus eſt ad Antiochiam, ducens Oniam principem ſacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere, ſi uellet Iudæos eſſe pacatos: dicens hunc fuiſſe initium malorum, qui flexit patrem ſuum cogere Iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Berœam Syriæ ciuitatem, interfecit eum, poſt decimum annum principatus ſacerdotij eius: qui ut ipſe principatum obtineret, impulit Iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alchimus, qui & Ioachim uocatus eſt. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellabat eum. Quem ſub ſua faciens poteſtate, occidit. Filius autem principis ſacerdotum Onię, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quod auunculum ſuum Menelaum rex interfeciſſet, & principatū ſacerdotij Alchimo dediſſet non exiſtenti de genere ſacerdotum, ſed à Lyſia flexus, ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, & honorem

Obſidio templi

meruit

meruit ab ipſo & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt in regione Heliopolitana, ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De geſtis Demetrij contra Iudam. Cap. XV

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum, impoſuit ſibi diadema, & colligens quoſdam mercede cõductos ſatellites, ingreſſus eſt aulam, omnibus libenter eum ſuſcipientibus. Comprehendentes uero Antiochum regem cum Lyſia, uiuentes perducunt ad eum. Qui ſtatim iubente Demetrio interempti ſunt, cum regnaſſet Antiochus annis duobus, ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuerſi autem ad eum multi Iudæorũ maligni uel tranſfugæ, cum quibus & Alchimus princeps ſacerdotũ, accuſabant uniuerſam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes quod omnes amicos regis interfeciſſent, omnésque eius fautores perdidiſſent, ſeipſos quoq; à patria terra iactatos, extortes proprio ſolo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret. Demetrius autem commotus, miſit Bacchidem, amicũ regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Meſopotamia credita erat, dans ei exercitum, & principem ſacerdotum Alchimum commendans, præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erant. Egreſſus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace loquens, dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit, uidens cum tanta multitudine exercitus eum adeſſe, quanta ad bellum & non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bacchides concionabatur, & exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſuum pati conſanguineo exiſtente, ad eos tranſierunt, & ſacramentum ab utriſq; acceperũt, nihil pati, neq; ipſi neq; hi qui eiuſdem fuerant uoluntatis. Bacchides uero tranſgreſſus ſacramentum, ſexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit, prioribus fidem non cuſtodiens. Deſcendens autẽ ab Hieroſolymis, cum ad uillam quæ dicitur Birzito ueniſſet, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denunciauit prouincialibus cunctis ut Ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt. Ioachim uero principatum ſuum confirmare uolens, & credens, quod ſi fidem præpararet multitudini, tutiorem ſibi magiſtratum acquireret, omnes ſeducebat uerbis: & ad libitum unicuique loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarũ circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudęos nõ conſentientes ſibi inueniſſet, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri, multosq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles, ipſe quoq; circumiens prouinciam, occidebat partium eius fautores. Quod cum uidiſſet Ioachim, & intellexiſſet minime ſe contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrij conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiam ciuitatem Iudam accuſabat, quaſi multa ab eo mala perpeſſus, & ampliora toleraturus, niſi citius uindicaretur. 1. Macb. 7

Quomodo Nicanor aduerſus Iudam deſtinatus perijt. Cap. XVI

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe, ſi negligeret tanta Iudę facinora, Nicanorem fideliſſimũ amicũ cũ exercitu deſtinauit, qui cũ eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uero perueniens ad Hieroſolymam, pugnare aduerſus Iudam minime decreuit.

Dolo autem opprimere eum cupiens,mittit ei uerba pacifica,dicens nulla neceſſita te pugnandi ſe ueniſſe, ſed ſacramentum præſtare, quod nihil ſæuiſſimum à rege pateretur.Hæc dicente Nicanore,Iudas & fratres eius flexi, nullamq; fraudem ſuſpicati,data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui ſalutans Iudam,dum ſermocinarentur dedit ſignum propriis militibus,quatenus Iudam comprehenderet. Qui cum inſidias intellexiſſet,exiliuit & ad ſuos confugit. Patefacta uero uoluntate ſua,& apertis inſidiis,bellare Nicanor contra Iudam decreuit,& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Capharſamala. Quem uictum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebant, quas pro rege deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum depo/nere,niſi redeunti ſibi traderent Iudam.Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis.Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem,in lachrymas proruperunt,& deo ſupplicabant,eos ab interminatis periculis liberaret.Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus,in aliquo uico,qui Bethoron dicitur,peruenisſet,ibi caſtra conſtituit:ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro caſtrametatus eſt, mille tantũ ſocios habens:hortatusq; ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum,ſed qui ſint,& de quibus præmijs pericula paterentur,cogitantes, unanimiter hoſtes inuaderent,procedit in pugnã: & cõmittens fortiſſimũ prælium cũ Nicanore,aduerſarios ualde contriuit.Deinde ipſe Nicanor dum atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadente,ducem perdens exercitus terga cõuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat,& ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificabat,quod hoſtes prælio ſuperati diſcederent.Qui audientes,armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit, dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ uictoria contigit quartadecima die menſis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Diſtrus.Hanc celebrant per omnem annum, feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpatio gens Iudæorum ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt.Principem autem ſacerdotum Ioachim uolentem deponere murũ ſanctuarij ueterem, & conſtructum ab antiquis prophetis,plaga quædam dei repentina percuſſit,ex qua mutus in terram cecidit, & tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit, principatũ ſacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorum implorat. Cap. XVII

1.Mach.8 QVi audiens uirtutẽ Romanorũ, quod expugnaſſent Gallias,& Hiſpaniam, & Carthaginem Africæ,necnõ & Græciam ſubegiſſent, & regem Perſeum, & Philippum,& magnum Antiochum,deliberauit cum eis amicitias copulare,mittens Romam amicos ſuos, Eupolemium filium Ioannis, & Iaſonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe, & Demetrio ſcribere, quatenus non confligeret cum Iudæis. Cumq; ueniſſent Romam legati Iudæ, ſenatus eos libenter excepit,& ea quæ petierunt celeriter annuit.Faciensq; ob hoc ſenatuſconſultum,exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit,ipſum aũt tabulis æreis ſcriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum: Neminem ſubiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudæorũ, nec alicui bellanti præbendum cenſemus

triticum

triticum,aut naues,aut pecunias: & ſi quis contra Iudæos putauerit eſſe bellandum, ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi Romanorũ quilibet inuaſerit terram, Iudæos eis modis omnibus obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens Iudæorũ uoluerit uel addere uel auferre, communi ſententia populi Romani faciendũ eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemium Ioannis filium, & Iaſonem Eleazari, ſub principe ſacerdotũ Iuda, duce Simone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & Iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit. Cap. XVIII

DEmetrius autẽ nunciata ſibi morte Nicanoris, & perditione militiæ, rurſus ad Iudæam Bacchidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus, peruenit ad Iudæam, & in Arbellis ciuitate Galilææ caſtra conſtituit, & eos qui in ſpeluncis habitabant, cum multi ad eas confugiſſent, captos ſuis partibus aggregauit exindeq; mouens, ad Hieroſolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton, caſtra locantem, contra eum alacriter feſtinabat cum pedítum uigintimilibus, & equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uero propríjs militibus deſtitutus, & hoſtibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum, non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem cõmittere. hortatusq; ſuos ut hoſtes inuaderent, & pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent, ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & ſuaderẽt nunc quidem diſcedere, & à periculis liberari: poſtea uero inimicis, collectis uiribus, obuiare: non hoc, inquit, uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem: ſed licet omnimodo immineat perire pugnantem, fortiter ſtabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uero producens de caſtris exercitũ, ad prælium parabatur: & equites in utroq; cornu diſponens, leuiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet, iuſſit tubicinem ſignum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum hoſtibus pugnam, & conſtanter ambobus certantibus, prælium uſque ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns autẽ Bacchidem Iudas cũ electis ſuis in dextro cornu ordinatũ, congregans animoſiores uiros, inuadit illam partẽ exercitus, & confligens ibi ordinẽ eorũ diſtrupit, & medios ad fugam conuertit, ſequutus eos uſq; Gazara. Videntes ergo fugam dextrę partis, qui in ſiniſtro cornu erant, circumuenerunt, & Iudam ſequentes in medio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens, circumſeptus ab hoſtibus, ſtans pugnabat cum ſuis: multosq; interficiens aduerſariorum, percuſſus interijt. Iuda uero interfecto, ſocij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Simon & Ionathas fratres eius redimentes, perduxerũt ad Modin oppidũ, ubi & pater eorum ſepultus erat, lugente eum per multos dies populo Hebræorum, & honorante ſecundum cõmunem & legitimam conſuetudinẽ. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem & magnum, & bellicoſum, & mandatorum patris ſui memorem, & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam ſibi gloriam & monumenta ſeruauit, liberans gentem à Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotij tribus annis habuiſſet, hoc ordine defunctus eſt.

1. Mach. 9

Audax Iudæ facinus

Iudæ interitus

Flauij

De bellis Ionathæ & Bacchidis poſt occiſum Ioannem. Cap. I

1.Mach.9 VIRVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorũ Iudas tranſiens defunctus eſt, pro ipſis bellans, in uolumine anteriore monſtrauimus. Poſt interitum uero Iudæ iterum quicunq; erant impij, & tranſgreſſores patrię legis, uenerunt contra Iudæos, & undiq; eos peſſime uaſtabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant ſolennia, & communem uitam elegerant, congregatis eis cuſtodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebãt, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppreſſis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miſerabiliter pereuntẽ, adeuntes fratrem eius Ionathan, rogabant eum, ut imitaretur fratrem ſuum, & illius erga ſuam gentem prouidentiam adhiberet hortabantur, & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori pro cunctis, & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere, ducem Iudæorum ordinauerũt. Quod Bacchides audiens, & timẽs ne regi uel Macedonibus pericula concitaret Ionathas, ſicut olim Iudas, dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neq; fratrem eius Simonẽ. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugerunt: & uenientes ſuper aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibidem commorabantur. Bacchides autẽ ſentiens eos diſceſſiſſe, & in illo loco conuerſari, contra eos cum omni ſua uirtute progreſſus eſt, & trans Iordanẽ caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bacchidem contra ſe ueniſſe, mittit fratrem ſuum Ioannem qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipſos deponerent ſuppellectilem, uſquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, inſidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unà cum ſuis: & rapientes omnia quæ portabant, occidunt Ioannem & omnes ſocios eius. Vindictam uero, quam per hoc receperunt à fratribus eius, poſtea demonſtrabo. Bacchides autem cognoſcens Ionathan in nemoribus Iordanis caſtra poſuiſſe, obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit, tanquam non in ea pugnaturum propter legem. Ille uero ſocios hortatus, & animę eos pati pericula dicens, in medio comprehenſos fluuij & hoſtium, & uiam qua fugerent non habentes, dum hoſtes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret, cõmittit pugnam cum hoſtibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerariũ ſe Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamq; deuitans, cum ſocijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans Iordanem, periculum mortis euaſit. Nam Bacchides fluuio relicto, ad Hieroſolymorum arcem diſceſſit, uſq; ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho, & Amathuntem, & Bethoron, & Bethullam, & Thamnam, & Pharathonem, & Ocoram, &

Ioannes occiditur

nam,& Gazara:& turres in unaquaq; ciuitate conſtituens, & muros circundans eis ualidos,& magnitudine præcellentes,cuſtodiam in eis ſtatuit,ut exinde Iudęos affligeret. Arcem uero Hieroſolymorum cautius muniuit, & tollens filios nobilium Iudæorũ,obſides in arce concluſit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan & fratrem eius Simonem, nunciauit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa munificentiſſima: Ionathas tunc & Simon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris Ioannis appa- *Ionathas ulciſcitur fratrem in nuptijs*
ruiſſe uindictam,cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Medaba,& inimicos inter montes inſidijs collocatis præſtolabantur. Vt autem uirginem uiderunt & ſponſum, & multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptijs, exilientes ab inſidijs omnes occiderũt, & ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt,pœnam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes.Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filijs,numero quadringenti perempti ſunt.Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuerſi,ibidem permanebant. Bacchides autẽ omnem Iudæam muniens,ad regem reuerſus eſt. Iudæi uero duobus annis à bellorũ tumultu requieuerunt.Tunc transfugæ uel impij, uidentes Ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis,direxerunt ad regem Demetrium,petentes mitti Bacchidem ut Ionathan debellaret:quod facilius euenire pollicebantur, ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderet.A rege ergo Bacchides deſtinatus,perueniens ad Iudæam omnibus ſcripſit amicis & Iudæis auxiliari ſibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Feſtinantibus autem eis, & nõ ualentibus Ionathan tenere, quia nimis ſe caute tractabat,Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui ſibi & regi mentiti ſunt,occidit. Ionathas uero cum fratre uel ſocijs ad Bethalagam uillam timens Bacchidem abſceſſit:ædificansq; turres,& muro circundans,habebat eam ualde munitam. *Bacchides Ionathã obſidet*
Quod audiens Bacchides,milites ſuos cum Iudæorum auxiliatoribus perducens cõtra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedens, per dies multos obſidebat eum.Qui obſidioni fortiter reſiſtẽs, Simonem quidem fratrem ſuum expugnaturũ Bacchidem in ciuitate dimiſit:ipſe uero furtim egreditur in prouinciam,& congregans manũ multam,nocte Bacchidis inuadit exercitũ & multos occidens,Simonem fratrem fecit aduentũ ſuũ cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi,egreditur:& Macedonũ machinamenta obſidioni præparata,ſuppoſitis flammis incendit,& multos eorũ uiriliter interfecit. Videns autẽ Bacchides ab inimicis ſe circumſeptum,alios quidem ante ſe, alios autẽ retro conſpiciens, turbatus hæc inſperate ſibi eueniſſe,in transfugas tanq; in deceptores ſuũ furorẽ conuertit:uolebatq;,ſi poſſet,obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatẽ cognoſcens Ionathas,legatũ ad eum pro amicitijs deſtinauit, quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant utriq; captiuos. Putans autẽ hanc honeſtiorem Bacchides diſceſſionẽ,paciſcitur cũ Ionatha,& iurauerũt utriq; ut nũquam contra ſe arma præſumerent:& captiuos dantes & recipientes,in Antiochiam Bacchides receſſit.Qui poſt hanc diſceſſionẽ, nequaq; ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatẽ acquirens,in Machma ciuitate,populorũ negotia diſponebat: & malcuolis uel impijs cruciatis,Iudæorum gentem purgabat.

De amicitia Ionathæ cum Demetrio & transfugis Iudæis. Cap. II

ANno uero ſexageſimo & centeſimo, Epiphanen Antiochi filium contigit Syriam aſcendere, & Ptolemaidam caperę ciuitatem per proditionem militum *1.Mach.11*

intus

intus cõmorantium. Erant enim ingrati circa Demetriũ propter ſuperbiam ſuam, quia dum ſe clauſiſſet in quadam turri regali, quam non longe ab Antiochia conſtruxerat, à nemine uidebatur, ſed & rempublicam ut deſidioſus negligebat. Vnde ei odium à ſubiectis exortum eſt, ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisſe, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionatham legatos pro auxilijs, nam præuenire Alexandrum ſtatuit, ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet, aut Ionathas memor malorum ſe cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem congregare, obſidesq; Iudæorum recipere, quos Bacchides in arce Hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hęc à Demetrio Ionathas ad ſe nuncijs uenientibus, ad Hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis, audiente populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, transfugæ uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitũ congregaret & obſides reciperet. Quos cum accepiſſet, unumquenq; ſuis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hieroſolymis manſionem faciebat, renouans ciuitatem ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens, & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes munimínum in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiam fugerũt, præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorum erant, quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit Iudæorum. Qua propter caſtra non reliquerunt.

De ſacerdotio Ionathæ & occiſo Demetrio. Cap. III

1. Mach. 10

COgnoſcens autẽ Alexander promiſſiones, quas Demetrius fecerat Ionathæ, & fortitudinem eius, & quanta diſpoſuerat bellans contra Macedones, & iterum qualia ipſe pertulerat à Demetrio & Bacchide duce Demetrij, & melius nihil inuenire quàm Ionathæ præſidium, ad amicos dicebat: In præſenti tempore Ionathas contra hoſtes fortis exiſtit, & odium habet propriũ in Demetriũ à quo multa mala perpeſſus eſt: igitur ſi uidetur, amicum eum facere conſtra Demetriũ nunc debemus: non aliâs utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendũ. Cumq; ei & amicis placuiſſet, tranſmiſit ad Ionathan, ſcribens talem epiſtolam: Rex Alexander Ionathę fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iamdudum audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem ſacerdotum Iudæorum, & amicum noſtrum uocari præcipimus. Idcirco etiam deſtinaui tibi pro munere purpuream ſtolam, & auream coronam, & peto honoratũ te à nobis ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolam Ionathas, induitur quidem ſacerdotali ſtola, celebratione tabernaculorum inſtante, poſt quartum annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nam neq; per ipſum tempus princeps ſacerdotum aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uero & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium, nimis cum multumq; contriſtatus uit, ſuamq; cœpit accuſare tarditatem, quod non ante Alexandrum eſſet ipſe demeritus Ionathan. Veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat: Rex Demetrius Ionathæ gentiq; Iudæorum ſalutem. Quoniam noſtram ſeruaſtis amicitiam, tentantibusq; uos inimicis non conſenſiſtis: hanc quidem ueſtram laudo fidem, & in his uos permanere quæſumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uectigaliũ ueſtrorum releuationẽ. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi hacte-

Epiſtola Demetrij

nus præ-

nus præbebatis, omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam precium ſalis uobis,& coronarum,quas nobis offerebatis,uel quod pro tertia parte frugum,& medietate fructus lignorum,quod parti meæ competebat,uobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorum habitantium in Iudæa, quod noſtro ærario proficiebat: Necnon & trium finitimarum uobis prouinciarum,Samariæ,& Galilææ, & trans Iordanem, uniuerſa concedo,à nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; Hieroſolymorum ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere,liberamq; cum ſuis confinibus à decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem autem committo ſacerdoti ueſtro Ionathæ,ut quos ipſe probauerit fideles amicos,cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Captiuosq; Iudæorum & ſeruientes apud nos,liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem Iudæorum iumenta uiolentijs angariarum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies, ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem modo Iudæos noſtram terram habitantes, liberos ac ſine læſione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia præſtamus,eadem quibus & meus utitur exercitus,ubicunq; ierint accepturis. Ordinabo uero quoſdam eorum in caſtris,quoſdam mei cuſtodes corporis & duces in aula mea conſtituam. Præcipio uero meis, ueſtris uti legibus,casq; cuſtodire,& tribubus propoſitis in Iudæa legibus obedire. Principemq; ſacerdotũ diligentiã habere uolo,ne quis Iudæorũ aliud templum præter Hieroſolymitanũ ſolum ueneretur. Præbeo etiã ad ſumptus immolationũ per ſingulos annos,centumquinquaginta milia dragmas: quæq; ſuperfuerint pecuniæ, ueſtras eſſe uolo. Decẽ milia aũt dragmas,quas reges à templo accipiũt,uobis cedo: quia ſacerdotibus templo miniſtrantibus cõpetunt. Quicunq; aũt ad templũ Hieroſolymorum uel intra fines eius cõfugerint,debitores regaliũ pecuniarũ,ſiue qualibet cauſa faciente,licentiam eis indemnitatis concedo,ſaluasq; eorũ eſſe poſſeſſiones. Renouari uero templum impendijs ex meo factis, muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari, turresq; altas cõſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrũ neceſſe fuerit,meis ſtipendijs reſtaurare polliceor. Tantũ ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcũ & fœdus, ſine ſimulatiõe ſeruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius Iudæis,ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductũ exercitum, & milites qui de Syria tranſierũt ad eum,contra Demetrium duxit: pugnaq; cõmiſſa, cornu ſiniſtro Demetrij aduerſarij ſunt fugati,& perſecutione diutina multi eorum occiſi ſunt,caſtraq; direpta: dextrum aũt cornu,in quo Demetrius præliabatur,deuictũ eſt. & alij quidem omnes receſſerunt. Demetrius aũt fortiter pugnans,non paucos hoſtiũ proſtrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhæſiſſet,minime fugere ualens,occiditur. *Demetrius occiditur*

Nam uidentes hoſtes quid ei contigiſſet, reuerſi circundederunt eum: & omnibus in eum iacula deſtinantibus,cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret, poſtea multis perfoſſus uulneribus,nec ualens ſuſtentare,collapſus eſt. Demetrij quidem talis extitit finis,qui regnum per undecim annos rexit,ſicut & alibi demonſtrauimus.

De templo dei ab Onia in Aegypto ædificato Cap. IIII

ONiæ uero principis ſacerdotum filius,eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugiſſe ad Ptolemæũ regem cognomine Philometorem diximus,uidens Iudæam à regibus Macedonũ mala pati, uolensq; memoriam & gloriam æternam ſui relinquere, ad Ptolemæũ regem & reginã Cleopatram tranſmiſit,petens licentiam,quatenus templum ædificaret in Aegypto ſimile Hieroſoly-

morum,leuitasq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret,quod deſiderabat,confidens in prophetia Eſaiæ,qui ante ſexcentos annos prædixerat,quod oporteret in Aegypto templũ ædificari maximo deo per uirum Iudæum. Idcirco elatus Onias, Ptolemæo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolam:Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera,& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa ueniens, præter conſtitutiones Iudæos templa cõſtruxiſſe reperi,quapropter & perfidos extitiſſe, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariamq; religionem.Opportunũ autem inueni locum, qui dicitur agreſtis Bibaſte caſtrum plenum uaria materia,uel ſacris animalibus:& peto concedendum mihi eum dominio ſegregatum,quatenus purgare templum ibi dirutum,& ædificare maximo deo poſſim,menſura eadem & ſimili qua Hieroſolymorum,pro te tuaq; coniuge uel filijs:quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi, quò conuenientes ſecundum concordiam quam adinuicem habent, poſſint tuis utilitatibus miniſtrare. Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in Aegypto domino deo ſacrarium: multaq; talia de ipſo prædicauit.Hæc quidẽ Onias regi Ptolemæo ſcripta tranſmiſit.Conſideret tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatræ ſuæ ſororis & cõiugis, ex epiſtola quam ſcripſerunt. Nam peccatum & legis tranſgreſſionem ſuper caput Oniæ poſuerunt, reſcribentes hæc:Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ.Legimus tuam petitionẽ,in qua ſuggerebas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutum purgare,quod appellatur agreſtis Bibaſte. Quapropter miramur, ſi deo gratum ſit templum,quod ædificaturus ſis in tam luxurioſo loco,plenoq; ſacris animalibus. Sed quoniam dixiſti prophetam Eſaiam iam dudum hoc prædixiſſe,concedimus tibi,ſi contra legem ueſtram non eſt,ut nihil nos in deum peccaſſe uideamur.Accipiens igitur locum Onias,ædificauit templum, aramq; deo ſimilem Hieroſolymorũ,minus tamen & pauperrimũ.Menſuram uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere.Nam in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.Inuenit enim & Onias quoſdã ſui ſimiles Iudæos, ſacerdotes & Leuitas, ibi religionem colentes.Sed de hoc templo late narrauimus.In Alexandria uero Iudæos & Samaritas,qui templũ temporibus Alexandri Macedonis ſuper Garizim montem conſtruxerunt,contigit contra ſe ſeditionẽ excitare, & propter templa coram ipſo Ptolemæo certare:Iudæis quidem dicentibus,ſecundum legem Moſi templum ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe: Samaritanis autẽ in Garizim:& ſupplicauerunt ut cum amicis rex conſideraret, audiens de his altercationem, uictosq; morte mulctaret.cũq; Samaritis Sabbæus & Theodoſius intimaſſent,pro Iudæis uero & Hieroſolymitis Andronicus Meſſalanus,iurauerunt per deum coram rege ſecundum leges dicta ſua probare:petieruntq; Ptolemæũ, quatenus iuriſiurandi tranſgreſſorem perimerent. Rex uero multos ſecum amicos in conciliũ congregãs, ſedit partes audire,Tunc Iudæi Alexandriæ cõſtituti,nimis timebãt de uiris qui pro templi Hieroſolymitani parte differebant: nam atrociter ferebãt,ſi hoc tam antiquum & nobile per uniuerſum mũdum templũ ſoluerctur. Cumq; Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent,ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere ſuam cœpit ex lege,uel prædeceſſoribus principũ ſacerdotum, quis ex quo genere honorẽ ſacerdotij de patre ſuſcepiſſet, & quomodo oẽs Aſiæ reges templum uarijs oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt:de Garizi uero templo ne-

Iudeorum & Samaritarum diſceptatio

plo neminẽ ſermonem feciſſe. Quæ dicens Andronicus, & his multa ſimilia, regem flexit ſententiam pronunciare decernentem, templum Hieroſolymitarũ ſecundum leges Moſi fabricatum fuiſſe: Sabbæum autem & Theodoſiũ interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptijs Cleopatræ Cap. V

ITaq; Demetrio in pugna perempto, ſicut ſuperius indicauimus, Alexander acci- 1. Mach. 10
piens regnum Syriæ, ſcripſit Ptolemæo, ut acciperet matrimonio ſuo filiam eius Cleopatram: iuſtumq; hoc dicebat eſſe, cum paternum obtinuiſſet principatum, & per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet poſt perditionẽ Demetrij. Sed etiam per alia multa dignum ſe eius familiaritate, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uero libenter ſponſalia accipiens, reſcripſit dicens, gauiſum ſe eſſe quod paternum ſuſcepiſſet principatum, daturumq; ei ſuam filiam promiſit, & occurrere iuſſit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad Ptolemaidem ab Aegypto producendam, ibiq; cõiungendam eſſe conſtituit. Ptolemæus quidem hæc ſcribens, propere ad Ptolemaidem peruenit, filiam Cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum, Alexandrum reperit, filiamq; ſuam ei coniunxit, dotem argento uel auro ſecundum regiam qualitatem complẽs. Cumq; nuptiæ celebrarentur, ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum, iuſſit eum ad Ptolemaidem feſtinare. Qui peruenies ad reges, munificenter eis of- *Ionatha induitur purpura*
ferens dona, dato apud eos honore potiebatur. Tunc Alexander cõpulit eum propria ueſte exutum purpura indui, ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iuſſitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem clamare, nemini contra eum quicquam dicere, uel cauſas licere contexere. Quod cum duces feciſſent, regis erga Ionathan uidentes honorem hi qui parati fuerant eum accuſare, ſimul cum inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid peſſimum paterentur. Tanto uero ſtudio rex Alexander Ionathan dilexit, ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

De bello Ionathæ cum Ioppenſibus & victoria reliquarum urbium Cap. VI

CEnteſimo uero & ſexageſimoquinto anno Demetrius Demetrij filius, cũ mul- 1. Mach. 11
tis conductis quos ei Laſthenes Cretenſis præſtiterat, à Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexãder audiens, in pauore turbaq; conſtitutus, cõtinuo de Phœnicia ad Antiochiam feſtinauit: ut prius quàm huc perueniret Demetrius, eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis Syriæ ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam, Ionathæ principi ſacerdotum mandauit, dicens: Iniuſtum eſſe eum ſolum cum licentia uel poteſtate uiuere, non obedientem regi: Sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri, quod eum non regi ſubigeret. Non ergo te, inquit, in montibus abſcondas, arbitratus fortitudinem te habere, ſed ſi confidis tuæ uirtuti deſcende, quatenus per campum noſtri milites confligant, & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos, qui ſemper tuos proauos euicerunt. Contra nos autem in tali terra certandum eſt, ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari, ne ſit tibi locus quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem milia militum eligens, ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Simone: peruenienſq; ad Ioppen, caſtra foras ciuitatẽ diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas cõcluſerant, intus habentes cuſtodias ab Apollonio conſtitutas. Cumq; Ionathas obſidere eos paraſſet, timentes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret, portas apc-

riunt. Apollonius uero captam audiens Ioppen à Ionatha, tria milia equitũ ſumens, & octo milia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in Ioppen, tanq; recedens Ionathan trahit ad campũ, confidẽs in equitibus, & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cumq; proceſſiſſet Ionathas, perſequebatur uſq; ad Azotum Apolloniũ: qui cum ad campũ uidiſſet hoſtem ueniſſe, conuerſus pugnã cum eo cõmiſit. Mille nanq; equites Apollonius ad inſidias in aliquo torrẽte diſpoſuerat, qui à retro inimicis inſiſterent. Quod ſentiẽs Ionathas, non eſt turbatus: ſed ordinãs in quadro exercitũ, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus eſt, ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſterent. Prælio uero uſq; ad ueſperã procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iuſſit eũ aduerſariorũ aciẽ inuadere, ſuisq; præcepit, teſtudine facta ſagittas equitũ excipere. Qui cum præcepta feciſſent, nihil lædebantur, quãuis hoſtes ſuper eos frequentia tela uibrarent, uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta, minime contingebãt, cum cõſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarẽtur. Cum uero à primo mane uſq; ad ueſperũ iaculantes aduerſarij defeciſſent, intelligens Simon laſſos eos, inuadit aciẽ: fortiterq; cum ſuis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes aũt pedites equites ad fugã conuerſos, & ſpe eorũ decepti, ſine decore & turpiter abſceſſerunt, & per omnẽ campum diſperſi fugerunt. Quos ſecutus Ionatas uſq; ad Azotum multos occidit eorũ. Qui de ſua ſalute deſperantes, ad templum Dagonis cõfugerunt, quod erat in Azoto. Capiens aũt incurſione ſua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neq; pepercit templo Dagonis, ſed etiã id flãmis conſumpſit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templũ confugerãt, octo milia fuerũt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto diſceſſit, & Aſcalonem uenit: & foras ciuitatem caſtra conſtituenti, territi Aſcalonitæ, in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuerſus eſt ad Hieroſolymam multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum Apollonium, ſimulauit gaudium, quod præter eius ſententiam cum Ionatha cõflixiſſet, qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium Ionathæ, præbens & præmium & honorem, & torquem auream, ſicut ſolet affinibus regis dari: eiq; commiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

Ionathas capit Ioppen

Victoria Ionathæ

De geſtis Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha Caput VII

EOdem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualẽ ducens exercitum & pedites, ad Syriã ueniebat, Alexãdro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quem omnes ciuitates ſtudioſe Alexandro præcipiente ſuſcipiebant, & deducebant uſq; ad Azotum: ubi omnes proclamabant, accuſantes Ionathan, quod templum incendiſſet & deſtruxiſſet, prouinciamq; deuaſtaſſet, multosq; eorũ interemiſſet. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas aũt in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clariſſima uel honorẽ ab eo percipiẽs: & perducens eũ uſq; ad fluuiũ qui Eleutheros appellatur, ad Hieroſolymã remeauit. Peruenies aũt Ptolemaidẽ, præter omnẽ ſpem paulominus habuit interfici Ptolemæus inſidijs Alexandri, quas ei per Ammoniũ amicum parauerat. Manifeſtis aũt factis inſidijs, Ptolemæus Alexandro ſcribit, ad pœnam Ammonium petens, & dicens inſidias ſe ab eo paſſum, & uindictam ſumere iuſtum eſſe. Alexandro uero non concedente, Ptolemæus intellexit illum cauſam inſidiarũ extitiſſe: quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenis autem etiam

prius erat

prius erat odibilis Alexander propter Ammonium: multa nanq; per eum paſſi fu rant. & pœnam quidē ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier ſe properabat abſcondere, habitu circundatus fœmineo, ſicut alibi dictum eſt. Ptolemæus itaq; accuſans eum ut proditorē nuptiarum filiæ ſuæ, tranſgreſſoremq; auxilij, quod ei contra Demetrium deduxiſſet, ſoluit affinitatem. Nam & auferens filiam ſuam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum ſe illi uxorem, & reſtituere paterno eum principa tui compromittens. Demetrius uero gaudens ſuſcepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor reſtabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium ſuſci perent: nam inimici eius fuerunt, eo quod à patre eius Demetrio multa mala per peſſi fuiſſent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonium iraſcebantur, ut prædiximus. Qui pulſus ab Antiochia, in Ciliciam uſq; peruenit. Ptolemæus er go ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo ſibi diademata ſuperpoſuit, unum Aſiæ, alterum Aegypti. Benignus aūt, & iuſtus exi ſtens, nec concupiſcens aliena, ſed & futura præuidens, recuſare regnum decreuit, nē Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium ſuſciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem ſeruaturum ſi bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis ſe eſſe, nec ſe falla cibus negotijs immiſcere: ſibi autem dicebat Aegypti regnum ſufficere. quæ diſſe rens, flectit Antiochenos Demetrium ſuſcipere. Alexandro uero cum magna mili tia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædan te, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam ſuam ma trimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fu gauit eum. Contigit aūt in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elephantis audiens, Ptolemæū iactaret. Quod cum uidiſſent hoſtes, impetum ſuper eum fecerunt: mul tisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed cuſtodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuiſſet. Alexandri uero caput Arabum poten tiſſimus Zabilus abſcidens, Ptolemæo tranſmiſit. Qui die quinto releuatus à uulne rum dolore, ſuauem ſibi rem ſummumq; ſpectaculū Alexandri mortē ſimul & ca put uidit, qui tamen paulopoſt uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio ſummo completus. Regnauit uero Aſiæ Alexāder, qui dictus eſt Balais, annis quinq;, ſicut in alijs demonſtratū eſt. Suſcipiens uero principatū Demetrius, qui Nicanor appel labatur, fraudibus corrūpere cœpit Ptolemæi militiā, oblitus & quod ſocer eius & auxiliator fuiſſet, & affinis per cōnubiū Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriā confugerunt: elephantes aūt Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps ſacerdotum, ex omni Iudæa milites ſibi congregans, arcem Hiero ſolymorum obſidebat: ubi cuſtodiā Macedonum, & tranſgreſſorū multitudo loca ta uidebatur. Et hi quidem contemnebāt Ionathan facientem machinamenta, con fidentes loci munitionibus. Noctu uero quidam maleuoli Iudæi exeuntes, uenerūt ad Demetrium, ei arcis obſidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenīſſet, ſcripſit Ionathæ, præcipiens ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obſi dionem quidem minime ſoluere decreuit: ſeniores uero populi & ſacerdotes con gregans, & aurum & argentum & ueſtem, cum multitudine dona portans, ad De

Ptolemæus benignus

metrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatum sacerdotij susceptit, quem à regibus ante ipsum donatum possidebat: accusantibusq; eum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs, Samaria, uel Ioppe, uel Galilæa, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei præstitit, quæ uerba huiusce modi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudæorum salutem. Exemplum epistolæ, quam Lastheni cognato nostro scripsimus, transmisimus uobis, ut eam noueritis: Rex Demetrius Lastheni fratri salutem. Iudæorum genti nobis amicæ, nostraq; iura seruãti, pro fide decreui dona præbere, & tres possessiones, Afferema, Belscelida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudæis de Samaria, & his attinentia: nunc quantacunq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quæcunq; de fructu terræ, uel plantis, omniaq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebantur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, & detur Ionathæ, quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uero Demetrius pacem, nullumq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitum stipendiaq; eorum imminuit: & solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitiæ militum contra eum conflatæ sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uero ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si oporteret, pro se fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiam, deq; uictorijs Ionathę & de tribus hæresibus Iudæorum Caput VIII

1. Mach. 11

INtelligens itaq; militum odium circa Demetrium Alexandri quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine, qui & Tryphon dicebatur: uenit ad Malachũ Arabum, qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebant, dari sibi petebat Antiochum: nam regem eum facere, uel paternum principatum ei restituere se dicebat. Qui primũ quidem resistebat, minime credens: post multo uero tempore Tryphone petente, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotum Ionathas capere uolẽs arcem Hierosolymorũ, & Iudæos transfugas uel impios, omnesq; qui per totam prouinciam custodes erant, transmittens ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudææ custodes eijceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finem belli quod præ manibus habebat: petebat uero eum & auxilia transmittere, mandans quod exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria milia militum eligẽs destinauit. Antiocheni uero Demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes, & propter pãtrem eius, qui multa contra eos mala cõmiserat, tempus seruabant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quod multa congregaret auxilia nisi præuenirent eum, arma ceperunt: & circunstantes aulam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populum hostiliter se cũ armis inuadere, colligens conductos & ab Ionatha transmissos Iudæos, cum Antiochenis cõfligit, quorum uim non ferens uincitur. Videntes autem sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnãtes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem

tudinem minime lædebantur, illos uero telis proſternebant, quæ de ſuperioribus ad inferiora iactabant, & ſic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne ſuppoſito, flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam, tectorum ſpiſſitudine deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuerſi ſunt: & cum Iudæi de tecto ad tectum diſſilirent, & ita eos perſequerentur, ammirabilem contigit fieri Antiochenſium depulſionem. Rex autem, ut uidit Antiochenos filios ſuos & uxores ſuas uelle ſaluare, quapropter & pugnā reliquiſſe, per anguſtas uias inuadit eos, & confligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere ſe Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus conceſſit, ſeditionemq; compeſcuit. Donauit etiam Iudæis partem prædæ. Cauſamq; uictoriæ ſuæ factos eos profeſſus, gratias agens Ionathę ad Hieroſolymam tranſmiſit, laudans eum pro auxilijs deſtinatis. Poſt autem maleuolus contra eum extitit, promiſſionesq; fraudauit: bellumq; minatus eſt, niſi cuncta redderet tributa, quæ gens Iudæorum prioribus regibus Syriæ perſoluebat. Et hæc feciſſet, niſi Tryphon impetum eius prohibuiſſet, & apparatum eius cōtra Ionathan, erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adoleſcenti diadema. Cumq; omnes milites tranſiſſent ad eum, Demetrium deſerentes, bellum contra Demetrium producit, & confligens cum eo, uictoriam obtinuit, & elephantos cum Antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius ergo victus ad Ciliciam receſſit. Antiochus autem legatos ad Ionathan deſtinans & literas, amicum eum ſibi parauit, & principatum ſacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias, quæ terræ Iudæorum additæ fuerant, inſuper & aurea uaſa uel pocula, & purpuream ueſtem ei tranſmiſit, hiſq; omnibus ei uti permiſit, & fibulā auream ei donauit, primumq; amicum ſuum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem ſuper omnem militiam à regione Tyri uſq; ad Aegyptum conſtituit. Ionathas autem de donationibus Antiochi gauiſus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum ſe eis profeſſus eſt, & pugnare cum eo contra Demetrium, inſinuans pro præmijs laborum non parua mala à Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum, quatenus cum ducibus Demetrij confligeret, ſtatim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum ſplendidiſſime ſuſcepiſſent, exercitum dare diſtulerunt. Veniens autem ad Aſcalonam ciuitatem, & munificenter Aſcalonitis cum donis ſibi occurrentibus, hoſipſos petebat, & unam quanq; humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio deſiſtentem, ad partes Antiochi tranſire, ac ſecum bellum producere pro ultione Demetrij, & his quæ quōdam in eis peccaſſet: eſſe aūt dignas occaſiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumq; flexiſſet ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, ſperans ſe & horum fidem ad Antiochum conuertere. Multum uero præter quod ſperauerat aliter Gazæos inuenit, qui duriſſima obiectione nō eum ſuſcipere, nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas cōcitatus eſſet, ad obſeſſionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam diſponēs, cum reliqua ipſe percurrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidiſſent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio ſibi ueniſſe conſpicerent, & periculum præſens, adiutorium uero longe, & incertum eſſe utrum ueniret: optimum eſſe decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiſerunt. Homines enim ante malorum peritiā utilitates non intelligunt

ſuas:ſed cum in malis fuerint conſtituti, tunc mente percipiunt, & agunt quæ nihil læſi facere debuerũt. Ionathas uero cõſentiens eis de amicitijs,tollensq; obſides ad Hieroſolymã trãſmiſit: ipſe uero totam prouinciam percurrit uſq; ad Damaſcum, dum Demetrij duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter Tyrum & Galilæam conſiſtit.Nam hoc deſiderabant duces Demetrij,ut de Syria eum ad Galilæam traherent, putãtes minime eum pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi.Cumq; Ionathas eis occurriſſet,Simonem fratrem in Iudęa ducem reliquit. Qui multũ exercitum de prouincia congregans,Bethſurã obſidebat,locum Iudææ munitiſſimũ:nam tenebat eam Demetrij cuſtodia,ſicut & prius à nobis demõſtratum eſt. Vt uero aggerem cõpoſuiſſe Simonem uiderunt,& machinamenta conſtituiſſe,multaq; uſum induſtria contra Bethſuræ obſidionẽ, timuerunt cuſtodes,ne capto loco interirent,& mittentes ad Simonem,petebãt fidem accipere,ne quid ab eo peſſimum paterentur. Qui cum dediſſet, illos quidẽ de ciuitate tulit,ſuamq; cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas aũt exiens à Galilæa,ab aquis quæ Genniſaron dicuntur,nam ibi ſua caſtra poſuerat,ad campũ qui dicitur Aſor peruenit,neſciens illic hoſtes exiſtere.Demetrij uero duces cum ante unum diem cognouiſſent contra ſe Ionathan uenire,inſidias ei per montẽ collocauerũt, ipſiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerũt.Quos cum uidiſſet Ionathas ad pugnã paratos, hortabatur ſuos. Illi uero qui à Demetrij ducibus per inſidias erant locati, à retro Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent,ad fugã ſe dederunt.Et ibi quidẽ omnes reliquerunt Ionathan,pauci uero cum eo numero quinquaginta remanſerunt, & Matathias filius Abſalomi,& Iudas Capſei,qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & deſperate ſuper inimicos irruentes, atrociter eos fugauerũt. Tunc uero milites Ionathæ,qui diſceſſerant,ut uiderunt hoſtes ad fugã uerſos,congregati perſequebant eos:& hoc fecerũt uſq; ad Cedeſſam,ubi caſtra hoſtiũ erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulſit,duo milia proſternẽs inimicorũ:& ad Hieroſolymam reuerſus eſt.Qui cum uidiſſet omnia ſibi dei prouidentia ſecundũ ſuam accidere uoluntatem,legatos Romã deſtinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas. Suis etiã legatis præcepit, ut redeuntes ab Italia,per Spartiatas tranſirent,quos deberent ad memoriã amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cum Romam ueniſſent,& ingreſſi ad ſenatũ, mãdata principis ſacerdotum Ionathæ dixiſſent,quod eos mitteret amicitias renouare,quę prius per ſenatum de Iudæorũ amicitijs fuiſſent ſtatutæ: ſenatus dedit eis reportandas epiſtolas ad omnes Aſiæ reges,& magiſtratus ciuitatum, quatenus per eos illæſi ad propria remearent.Reuertentes aũt ad Spartiatas uenerunt,& epiſtolã Ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiuſmodi fuerat: Ionathas princeps ſacerdotũ gentis Iudæorum, uel curia & collegiũ ſacerdotũ, præſidibus & ſenatui & populo Lacedæmoniorum ſalutem.Si ſaluis uobis publica uel priuata bene procedunt,ſic ſunt ut uolumus:ſalui autem ſumus & nos. In prioribus autem temporibus,epiſtola noſtro principi ſacerdotum Oniæ à ueſtro rege Ario, & ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatione,cuius exemplum ſubiacet epiſtolæ,quam quidem libenter ſuſcepimus,& populo & Ario fautores facti ſumus, non egentes huius rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere,ne præripere uideremur ueſtram gloriam.Multo uero tranſacto tempore, ex quo familiaritas cõmunis extitit,in ſacris & conſtitutis

Epiſtola Ionathæ ad Spartiatas

diebus

diebus deum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur,& cum multa nos circumstitissent bella per auaritiam uicinorum,nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus.Postquam aũt hostes expugnauimus, legatos ad Romanos transmisimus,Numenium Antiochi,& Antipatrũ Iasonis,senatorio apud nos septos honore:quibus dedimus etiam ad uos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationẽ. Bene igitur facietis, si & uos nobis rescripseritis, & mandaueritis si quid forsitan indigetis,minime dubitantes,nos erga uestrũ affectũ impigros existere.Lacedęmonij uero libenter legatos susciptunt:& cõponentes pacta cum eis de amicitijs,dimiserunt.Eodem tempore tres hæreses Iudæorũ fuerunt, quæ de rebus humanis diuersa credebant:quarum una Pharisæa dicebatur,altera Sadducæa,tertia uero Essenorum.Igitur Pharisæi dicebant, fata nõ omnia, sed aliqua gubernare, altera uero quæ accidunt per se consistere.Genus autem Essenorum,omnia sub fato esse confirmat: & nihil esse quod hominibus nõ illius decreto proueniat.Sadducæi fatum quidem nihil esse existimant, neq; per id humana concludi, sed omnia nostræ supponunt potestati, bonorumq; nosipsos autores fatentur,& peiora per nostram eligi dementiã. Sed de his quidem certius in secundo libro historiæ Iudaicæ demonstrauimus.Demetrij aũt duces cum uellent pugnam in qua uicti sunt restaurare,ampliores priori exercitu uires congregantes, contra Ionathan uenerunt. Qui cum audisset hoc,citius eis ad Amathetidem occurrit:neq; enim tardare decreuit, usquequo ingrederentur Iudæam:castraq; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs, mittit speculatores qui castra deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia ei nunciassent,& aliquos nocte cepissent,qui aduersarios superuenturos indicabant,custodias extra castra disposuit,& exercitum per totam noctẽ armatum habebat,præcepitq; ut forti animo essent:& si oporteret etiã nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur.Demetrij uero duces cum audissent Ionathan cognouisse suum consilium,perturbati quod inimici manifestati fuissent,nullo modo ualebant per insidias eos inuadere. Nam ex eo quod se credebãt non esse pares Ionathæ militibus,fugam meditati sunt,multaq; facientes incendia discesserunt:ita ut hæc uidentes Iudæi,putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad castra eorum mane uenisset,inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse,persequebatur quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierant. Vnde reuersus ad Arabiam Nabathæos expugnabat:multamq; eorũ prædam abigens, captiuosq; ducens, peruenit ad Damascum,ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon,omnem peragrans Iudæam & Palæstinã,usq; ad Ascalonam muniuit castella. Quæ cum ædificijs & custodijs tuta fecisset,ad Ioppen peruenit:& occupans eam,magnã introduxit ibi custodiã. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrij tradere ciuitatem. Hæc ergo postquam Ionathas & Simon tractauerunt,ad Hierosolymam sunt reuersi.Cumq; omnem populum ad templum congregassent,suadebant muros Hierosolymorum refabricandos,& dirutam partem muri templi reconstruendam, altisq; turribus muniendam, necnon & in media ciuitate alium ædificare murum, ut custodibus arcis alimẽtorum copia negaretur. Insuper etiam castella quæ sunt in prouincia,facerẽt tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propositis consensisset, ipse quidem mœnia ciuitatis ædificabat, Simonem uero misit prouinciam cõmunire. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiam peruenit.Quam cum uellet cum Babylone & superioribus prouincijs

Tres hæreses in populo Iudæorum

Ionathas Nabathæos expugnat

prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miserunt, promittentes ei subuenire si ad illos transiret, & tradere se, uel expugnare cum eo regem Parthorum Arsacen. Qua spe sublatus subito egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, uiresq; resumeret, regem Tryphonem postea debellaret, longeq; eum à Syria pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, & multos congregasset uiros, bellumq; & omnem militiam aduersus Arsacen produxisset, ipse quidem uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

Demetrius capitur

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone Cap. IX

1.Ma.12 TRyphon uero cum mortem Demetrij cognouisset, perfidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipse regnũ teneret. Impediebant uero impetum eius & uoluntatẽ amicitię Ionathæ, quas cum Antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan statuit occidere, & tunc aduersus Antiochũ accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan cõsumere, ad Bethsurã ab Antiochia uenit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putãs ad bellũ eum uenisse. Tryphon uero cũ Ionathan uidisset ad pugnam paratũ, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cunctamq; suspicionẽ depellere, qua tenus confidentẽ & incautũ, nihilq; præuidentẽ caperet: & persuasit ei ut exercitum dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatũ ab eo, nequaq; bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire supplicabat: nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ moderationem, se uenisse profitebatur. Ionathas uero nihil suspicans, sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens, exercitũ dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus superuenit. Vt uero intrauit Ptolemaida, portas statim ciues serauerunt, secundũ quod eis à Tryphone erat præceptũ, & Ionathan uiuum capientes, omnes qui cum eo erant interemerũt. Misit etiã Tryphon ilico ad Galilæã, qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama præuenicnte captionem Ionathæ comperissent, anteq; uenirent à Tryphone missi circundati à prouincia processerũt. Tunc satellites Tryphonis cum uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hierosolymitæ tamen cum audissent Ionathan captũ, & cum eo milites perisse, flebãt illius interitũ: & summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus aũt timor eos inuadens cõtristabat, ne eis uirtute uel prouidẽtia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, & propter Ionathæ mortẽ inquietatæ, contra se bellum construerent, & ad mortis pericula peruenirẽt: quæ sicut suspicabantur euenerũt. Nam gentes mortẽ Ionathæ cum audissent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanq; indigentes duce. Tryphon uero exercitũ multum cõgregans, ad Iudæam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon aũt uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio confortare, quatenus forti animo essent, nec pertimescerent Tryphone superueniente. Et cõuocans in tẽplo populum, alacriorẽ eum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumens: Pro uestra, inquit, libertate ò uiri Iudæi, me dudũ cũ patre uel fratribus mori paratũ, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiam nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab

Oratio Simonis ad populũ Iudaicum

anima

anima noſtra poſſit eijcere,ſed introducat magis deſiderium uitæ,uel gloriæ.Qua/
propter non ut indigentes duce, qui laborare uel pati pro uobis recuſet, ſequimini
prono animo ubicunq; perduxero:nec enim melior meis fratribus exiſto, ut meæ
parcam animæ:neq; peior,ut quod illis uiſum eſt optimum,pro patrijs interfici legi
bus,uel pro dei religione, deuitem: ſed in quibus oportet me germanũ illis fratrem
oſtendere,in his me demonſtrabo conſimilem.Confido enim in deo,ultionem ab
inimicis expetere, uosq; omnes cũ uxoribus uel filijs ab eorũ uiolẽtia liberare:tem/
plumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes contempſiſſe uos,
tanq; ducem nõ habentes,bellaq; præparaſſe. Cum hæc Simon uerba ad plebem 1.Ma.13
feciſſet, confeſtim depulſo populus ab animis metu audaciam ſumpſit,deſperãsq;
ad ſpẽ bonã repẽte mutatus eſt, & unanimiter exclamauit, nutu dei eſſe Simonem
ducem, & Iudæ uel Ionathæ fratrũ principatũ tenere dignũ:ſe quoq; omnibus iuſ/
ſionibus eius obſecuturũ promittens,ducis ei contulit dignitatẽ. Tunc Simon con/
gregans omnes ſui exercitus bellatores,feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere,turri
busq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiam Ionathan quendã amicum,fi/
lium Abſalomi cum militibus ad Ioppen, imperans habitatores eius eijcere:nam ti
mebat ne ciuitatem traderẽt Tryphoni:ipſe uero Hieroſolymã tuebatur.Tryphon
autem exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit,Ionathan liga/
tum ducens.Cui Simon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ ſuper montes
iacet, unde etiam Iudææ campi pateſcunt. Cum uero Tryphon à Iudæis audiſſet
ducem Simonẽ conſtitutum,direxit ad eum,fraudibus uel dolo cupiẽs hunc quoq;
circunuenire:iubetq; ei, ſi uellet fratrẽ Ionathan redimere, mitteret argenti talenta
centum,duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionẽ,ne Iu
dæam in ſuam ditionẽ redigeret:quia & nunc non pro alia re,niſi pro debito uecti/
galium eum ſe ligaſſe cõfinxerat. Tum Simon intelligens artem Tryphonis, quia
& ſi argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, ſed & filios eius
hoſti tradi fruſtra cognoſcens,tamẽ territus ne à populo accuſaretur,ſe cauſam fra/
triæ necis extitiſſe, quod non pecunias nec filios pro ipſo cõtraderet:colligens ex/
ercitũ,mandata Tryphonis indicauit,dicens quod hæc dolo uel inſidijs plena ſunt:
tamen optabilius eſſe pecunias, & filios ei tranſmittere, q̃ propoſitis à Tryphone
non obediens,putaretur non uelle fratrem abſoluí:initoq; cum ſuis Simon tracta/
tu,filios Ionathæ pecuniasq; tranſmiſit. Quas cum Tryphon accepiſſet,nec fidem
ſeruare,nec Ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitum colligens,ad propria re/
meauit: ordinatoq; itinere per Idumæã, ad Hieroſolymã aſcendere cupiens,uenit
ad Doram ciuitatẽ Idumææ. Præcedebat uero cum exercitu Simon, caſtra contra
eum ſemper diſponens.Quod cognoſcentes hi qui in arce Hieroſolymitana erant,
ad Tryphonem dirigũt,rogantes eum ad ſe ocius properare, quatenus alimẽta eis
præberet. Ille uero per noctem illam equitatum parauit, quaſi Hieroſolymã aſcen/
ſurus:ſed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel peditibus
ſuis.Qua cauſa obſtante, nequiuit ad Hieroſolymã Tryphon aſcendere:ſed reuer/ Ionathan
tens ad Syriam,& propè Galaaditidem ingreſſus, Ionathan ibi perimi uel ſepeliri perimitur
iuſſit, & ita ad Antiochiã peruenit. Simon aũt à Baſcama ciuitate transferens oſſa
fratris,ſepeliuit in patria ſua,luctũ maximũ omni ſuper eum populo faciente.Tunc
Simon ingens Mauſoleũ fabricans, patri ſuo fratribusq; ſepulturã ex albo & poli/ Mauſoleum
to lapide conſtruxit, opus mirabile conſpicuumq; faciens:cuius & porticus undiq;
columnis

columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper & pyramides septem parentibus, uel unicuiq; germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucentes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, & ædificatione monumẽtorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uero est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quem annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documẽtis, publicisq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, & Iudæorum principis scriptũ est.

Simon arcem Hierosolymitanam diruit

Itaq; Iudęi feliciter aduersarios uicinos superauerunt, cum Simon Gazara ciuitatẽ, uel Ioppen, uel Iamniam deuastaret, arcemq; Hierosolymorum deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos lædere possent. Quod cum fecisset, optimum & utile putauit, etiam montem super quem arx cõstituta erat, destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi, montem destruebant, & nec die nec nocte cessantes per tres annos, deposuerũt eum ad solum, campumq; planissimum fecerunt, ita ut eminentius templum excelleret, arce uel monte depositis.

De Tryphonis malicia & dolis Caput X

POst captiuitatem Demetrij, nõ multo post, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares suos ad milites transmisit, & multas dare pecunias pollicitus, si eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captum nunciabat teneri, fratrem uero uero eius Antiochum, si principatum obtineret, multa pessima eis facturum esse dicebat, dum proditionẽ eorum ulciscereturr. Qui cum speraſſent affluentia pecuniarum sub regno Tryphonis frui, principem eum constituunt. Tryphon autem ut regni insignia suscepit, continuo nequitiam suam patefecit, & innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obsequebatur, non hoc uoluntate bona, sed impossibilitate faciebat. Postquam uero regnum adeptus est, exuens se simulatione uerus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos quàm dilectos diligere, Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrij uxorem se contulit, quæ tunc in Seleucia cum filijs erat concluſa. Errantem uero fratrem Demetrij Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittente Tryphonis timore, accersit Cleopatra, ad suas eum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit suadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

Tryphõ principes constituitur à militib.

De morte Tryphonis Caput XI

1.Ma.15 CVmq; intrasset Seleuciam Antiochus, & fortitudo eius per singulos dies creſceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens à superiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora castello munito cõclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudæorum legatos pro amicitijs uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus large præbuit, ut Antiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea concluſione, peremptus est, tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum Cap. XII

SEd Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuionẽ unà cum ministratis pecunijs & alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradens, ad deprædationem Iudææ captiuitatemq; Simonis misit. Sed cum Simon audisset

audiſſet Antiochi præuaricationẽ,licet ſenex eſſet,tamen quod nihil ab Antiocho iuſtũ fieri uidebat,cõcitatus ad audaciã ſuper ætatẽ ſuam, iuuenilem fortitudinem accepit:& diſpoſuit quidẽ filios cum bellicoſiſsima parte militũ,ipſe uero per aliam partẽ cum reliquis uiribus perrexit ad bellũ:multosq; in uallibus montiũ ad inſidi/as locabat, nullusq; conatus eius euaſit,ſed omnẽ hoſtium uincens exercitũ, in pa/ce reliquam uitam agebat.Nam & ipſe cum Romanis de auxilijs compoſuerat.

De interfectione Simonis. Caput XIII

IGitur annis octo principatum ſacerdotij Iudæorũ regens, moritur in conuiuio per inſidias Ptolemæi generi:qui uxorẽ eius cum duobus filijs capiẽs,& uinctos habens miſit tertium Iohannẽ,qui & Hyrcanus uocabatur,occidi. Quod cum ſen/ſiſſet iuuenis,euaſit periculum,& ad ciuitatem feſtinauit:confidens de populo pro/pter patris ſui beneficia,Ptolemæicq; odium. Properantem uero per aliam portam Ptolemæum intrare,populus expulit:nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptole/mæus ad quoddam caſtellum,nomine Dago in Hierico diſceſsit. 1. Mach.16

De bello Hyrcani contra Ptolemæum decq; matris Hyrcani morte & paſſionibus. Caput XIIII

ACcipiens autem paternum principatum Hyrcanus,deum hoſtijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum perue/niſſet,in alijs omnibus hoſtem circumueniens prævalebat: uincebatur tamen ma/tris & fratrum amore, quos ſuper murum Ptolemæus trahens, in proſpectu eius torquebat,& præcipitare minabatur,ſi non ab obſidione diſcederet.Hyrcanus au/tem quantum remitteret de obſidionis induſtria,tantũ chariſsimis putabat offerre ſubſidia,ne dum male paterentur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem pro/tendens manus petebat, ne propter eos differret, ſed multo magis impetu caſtel/lum inuaderet:inimicoq; ſuæ poteſtati ſubacto, pro chariſsimorum tormẽtis red/deret retributionem:ſibi quoq; eſtimans hoc eſſe utiliſsimum,ſi per ſuam mortem hoſtes atrocius deperirent. Hyrcanum uero petitionibus matris incenſum, caſtel/lum capiendi furor tenebat.Rurſus uero cum uidiſſet matrẽ cædi uel diſsipari, ſol/uebatur:& pro ingeſtis matri tormentis, impetũ deponebat obſidionis: taliq; ne/ceſsitate obſidendi protractus,annum expleuit in quo ſemper Iudæi uacant.Nam per ſeptẽ hunc obſeruant,ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello ſolutus,occidit matrem & fratres Hyrcani,& fugit ad Zenonem, qui Cotylas ap/pellabatur,in Philadelphia tyrannidem exercentem. *Hic finis eſt hiſtoriarum Bibliæ*

De amicitijs initis inter Antiochũ & Hyrcanũ decq; ſepulchro Dauid Cap. XV

ANtiochus autem infeſtus Simoni de interitu ſui exercitus, contra Iudæã ac/ceſsit,quarto anno ſui imperij, primo uero principatus Hyrcani, olympiade centeſimaſexageſimaſecunda.Cumq; deuaſtaſſet prouinciam,Hyrcanum in ciui/tate concluſit,quã ſeptem aciebus circundedit:nihil tamen penitus proficiebat pro/pter murorum munimina,& propter obſeſſorum uirtutem,necnon & aquarũ ino/piam,qua propter ſiccitatẽ domabatur. In parte uero planiſsima turres ſtatuit cel/ſiores,numero centum,tria tecta unaquaq; habente, ſuper quas militares ordines diſpoſuit:multosq; quotidie labores congreſſus inferebat, foſſamq; altam & latiſ/ſimam conſtruens,muros ciuitatis depoſuit.Iudæi uero multas incurſiones contra moliebantur: & ſi quidem incautos aduerſarios inueniſſent, peſsime eos contere/bant:ſi uero præſenſiſſe cognoſcerent,innocui redibant. Vt uero noxiam multitu/

dinem intra ciuitatem Hyrcanus attendit cõſumendis citius neceſſarijs, nihilq; populo prodeſſe proſpexit, inutilem eius partem ſecernens foras ciuitatẽ emiſit: quæ uero bellicoſa & fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarent, ſæuiſſimis tormentis miſerabiliter animam exhalabant. Cum uero feſti dies tabernaculorum ueniſſent, miſerati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias ſeptem dierum, propter feſtiuitatem deiq; ſupplicationẽ. Qui cum audiſſet, reſpondit legatis: Immolate. Nec non etiam ſacrificium magnificentiſſimum deſtinauit, taurum cornibus inauratis, & pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod ſacrificiũ adductum ſuſceperunt qui ante portas ſtabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autẽ iſte in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiens ciuitatẽ, porcos ſuper aram immolauerat, & ius carnium per totum templum ſparſerat: etiam leges Iudæorũ, paternamq; religionem confuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minime reconciliari paſſa eſt: hunc uero Antiochum propter pietatẽ religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modeſtiam eius. Hyrcanus etiam animaduertens ſtudium ipſius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis conuerſationem reſtitueret. Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium ſuadentium gentem capi legibus diſſonantem, ad omnem pietatem flexus, legatis reſpondit: quod ſi traderent arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentium ſoluerent, & cuſtodiam in ciuitate ſuſciperent, confirmans pactum, finiret bellum. Iudæi uero omnia perferre præter cuſtodiam conſentiebant, quam non propter aliud, niſi pro diſſimili conuerſatione recuſabant: pro cuſtodia tamen obſides dare profitebãtur, & talenta argenti quingenta: ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus, & coronam ciuitatis depoſuiſſet, obſidionem ſoluens diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrũ Dauid aperiens, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus Iudæorũ cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias, ſuſcipiensq; eum intra ciuitatẽ, munificenter abundeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat. Cumq; exercitum Antiochus contra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Damaſcenus, ſic in hiſtoria dicens: Trophæum ſiſtens Antiochus iuxta fluuium Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorũ ducem, ibi duobus diebus remoratus eſt, petente Hyrcano Iudæo propter Iudæorum celebrationem, in qua non erat legitimũ eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat, in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam conficere. Tunc etenim Antiochus cum Arſace Parthorum rege confligens, & multũ perdens exercitum, interijt. In regno autem Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit, Arſace eum à captiuitate ſoluente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terram ingreſſus eſt, ſicut prius demonſtratum eſt.

Quantũ iſte anteriore melior fuerit Antiochus

De ſepulchro Dauid aperto

Nicolaus Damaſcenus

De Hyrcani uictorijs & amicitia cum Romanis. Caput XVI

HYrcanus uero Antiochi morte cognita, ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & deſertas pugnatoribus defenſoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multũ exercitus eius laboraſſet, ſexto menſe capit: poſt etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, nec

non

non & Sychimam,ac Garizim,gentemq; Cuthæorum,quæ templum ędificatum ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſsidebat, quod Alexandri mandato Sanaballath dux cõdidit,propter Manaſſen generum ſuum, fratrem Iaddi principis ſacerdotum,ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero templum hoc dirui poſt annos ducentos. Hyrcanus uero ciuitates Idumææ Aboram, Mariſam, cunctosq; cum domuiſſet Idumæos,permiſit eis prouinciam habitare,ſi circunciderentur, legibusq; Iudaicis uterẽtur. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionem,& aliam conuerſationem Iudæorum prætulerunt,ideoq; ex illo tempore cœperunt eſſe Iudæi. Quo facto,Hyrcanus princeps ſacerdotum,ſocietatem Romanorum renouare cupiens,legationem ad ipſos direxit. Cumq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet, compoſuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, conſul ſenatum omnẽ octauo idus Februarias,in campo iuſsit cõuenire,præſente L. Manlio,L. Memmĩ filio,& C. Sempronio,Falernæ filio:propter hoc,quod legati Iudæorum petiuerant,Simon filius Doſithei,& Apollonius Alexandri,& Diodorus Iaſonis, uiri optimi à populo Iudæorum deſtinati,de ſocietate uel auxilijs exhibendis,quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt,ut Ioppe,& portus,& Zora,uel fontes,& ciuitates, inſuper & uillæ,quas Antiochus pugnans contra ſenatuſconſultũ tenuit,reſtituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum ſubiecti ſint, tranſeant: ut etiam illa quæ per Antiochum geſta ſunt contra ſenatuſconſultũ,caſſentur:ut & legatos mittant,quatenus recipiãtur,quæ ab Antiocho ablata ſunt:ut & prouinciam æſtiment uaſtatam:utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur,quatenus ad propriam domum illæſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis,& à bono populo uel amico tranſmiſsis, eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares, cum à ſuis negocijs ſenatus uacuum habuerit,feſtinabitur in poſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri: decernentes uero dare conſulem Fannium publicas iuſſerunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præſtans, & ſenatuſconſultum per quod debuiſſent cum tutela ad ſuam redire patriam. In his quidem princeps ſacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduerſus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occaſio data eſt:cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent,& per legationem peterent Ptolemæum Fiſconem cognominatum,quatenus de genere Seleuci tranſmitteret eis, qui deberet accipere principatum. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitum mittens,pugna commiſſa,Demetriũ ſuperat. Qui dum fugeret ad Cleopatram ſuam uxorem in Ptolemaida,ab ea non ſuſceptus,Tyrum recedens,multaq; paſſus ab inimicis,interijt.

De felicitate Iudæorũ ſub Hyrcano & eius bello cõtra Samariã. Cap. XVII

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe ſacerdotum componens, interiecto tandẽ tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine,occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syrię teneriſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit. Audiens uero germanum ſuum, & ipſum nomine Antiochum,ex eadem matre progenitum,multas uires contra ſe à Cyzico congregaſſe, eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret,qui Cyzicenus dicebatur,quod in illa ciuitate nutritus eſſet:filius autem fuerat Antiochi,qui Soter nuncupatur, & uitã bello *Bellũ fratrum inter ſe*

Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uero ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus autē Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis præbuisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabāt. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudæā cum licentia possidebat, multamq; pecuniarū summam collegit: amboscq; inter se dimicantes cōtemnens, expeditionē contra Samariam ciuitatem ualde munitā produxit: de qua suo loco referam, qualiter ab Herode sit condita, & Sebastia nominata. Accedēs igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorum quæ Samaritæ contra Marisenos colonos, & auxiliatores Iudęorū commiserunt, obediētes regibus Syrorū: Cum ergo mœnia undiq; circundedisset, duplici muro cincta stadijs octoginta, filios suos obsidioni præposuit, Antigonum & Aristobolum. Quibus imminentibus, in tantā necessitatē famis Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorē Antiochū Cyzicenum. Qui statim ueniens ad defensionē, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usq; ad Scythopolim currens, euasit periculū. Hi rursus ad Samaritas reuersi, cōcludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritę adiutorē uocarent Antiochū: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemęus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciā cum Ægyptijs, non audens aperte pugnā cōmittere (Nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanū à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circunuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellū Iudaicum cōmittens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim cōsumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uero obsidionē soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni cōclusione capiens ciuitatē, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariā. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotū Hyrcano dicitur, quemadmodū ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno cōflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret thura, audisse uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quod ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidē in his degebat. Per idem uero tempus, non solum Hierosolymorū Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriā habitantes, & Ægyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filiū Ptolemæum Lathyrū seditionē mouens, ordinauit duces Chelchiā, & Ananiā filios Oniæ, quem superius templū ædificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrarij Hierosolymorū. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitū, sine sententia eorū nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderūt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæū transibant: soli uero Iudæi qui Oniæ dicebantur, apud Cleopatrā permansere reginā, propter Chelchiam & Ananiā. hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiā mouit apud Iudęos felicitas, magis autē Phariseī. Nam male eum pati uolebant

Hyrcanus obsidet Samariā

Samaria deletur

Hyrcano deus locutus est

Strabo

Cōtra Hyrcanum Iudęorū inuidia

uolebant,qui tantum apud populũ ualebant,ut ſi quid cõtra regem uel principem ſacerdotum dixiſſent,facile crederetur.Diſcipulus tamen eorũ & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur.Sed cum eos ad conuiuiũ uocaret,& amicabiliter paſceret,nimiſq; delectari uidiſſet,dicere cœpit:Scitis me uelle iuſte uiuere,omniaq; agere,per quæ deo & uobis placeam.Rogo autẽ,ſi quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem,reuocate atq; corrigite.Qui dum ei teſtimonium præberent, omni uirtute ornatũ,lætatus eſt.Tum unus ex accumbentibus,Eleazarus nomine, maleuolus & ſeditionibus gaudens: quoniam iuſtum,inquit,dixiſti te uiuere uelle, & ueritatẽ cognoſcere iuſtum eſt,depone principatũ ſacerdotij, & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratũ. Hyrcano uero cauſam rogante, quapropter deponeret principatũ:quoniam,inquit,audiuimus à ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuam ſub Antiocho Epiphane:quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus eſt Hyrcanus,omnesq; Phariſæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidã de Sadducæorum hæreſi,quæ cõtraria Phariſæis exiſtit,ualde Hyrcano amicus,dicebat: ſcientibus omnibus Phariſæis Eleazarũ blaſphemiã feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe, ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſęos interrogaſſet,quam iudicarent eum pœnã meritum, non enim credo,inquit,cum ueſtra ſententia factam iniuriã: Tunc illi cum eum honorari uellent,dicebant,ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna cõtumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormenta Phariſæi,ualde contriſtabatur.unde putabat illorũ ſententia maledictiones Eleazarũ ſibi feciſſe.Incitator uero irę eius Ionathas,flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorũ partẽ tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret,cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummũ ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt. Sed de his quidẽ iterum diſſeremus. Nunc autẽ uolo demonſtrare, quas leges populo patrũ ſucceſsione tradidiſſent Phariſęi,quæ non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ:ideoq; Sadducæorum gens has expulit, dicens illas debere teneri leges,quæ conſcriptæ ſunt:illas uero quæ à patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri.Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant:& Sadducæos copioſi uel diuites ſequebantur,populares uero non eis obſequebãtur,ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus,atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus.Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit,& principatum optime rexit annis trigintauno: defunctusq; reliquit filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus à deo iudicatus eſt,magiſtratu populi,principatu ſacerdotij,& prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat,& futurorum præſcientiã ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat,ut etiam de duobus filijs prędiceret,quod rerum domini non diutius permanerent.Quorum interitũ operæpretium eſt narrare,quatenus ſentiamus,quantum indigni felicitate patris fuiſſent.

Contumelia Hyrcano irrogata

Phariſæorum & Sadducæorum controuerſia

Hyrcani mors & laus

De Ariſtobuli impietate & morte. Caput XVIII

DEfuncto enim patre,maior Ariſtobulus magiſtratum ad regiam dignitatem transferre decreuit:primusq; ſibi diadema impoſuit, poſt quadringẽtos octoginta & unum annos,& menſes tres,ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus,ad propria remeauit. Amans autem fratrem ſuum ſecũdum Antigonum, ſimili dignitate eum ornauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos. Incluſit etiam

Aristobulus matrē suam & fratres in carcerem coniecit

matrem de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominam esse relique-
rat: qui ad tantam crudelitatem perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consume
ret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & commu-
nis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum qui-
dem non credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uero per inuidiam arbitra-
tus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione rediisset, tempore quo festi-
uitatem tabernaculorum deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo te-
neri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templum ascendit, ualde splendidissi-
me ornatus cum suis armatis, & multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uero cu
pientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni
putauerunt: & uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quo-
modo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fi-
eri uiderentur, sed regiæ munificentiæ ostentatio crederetur: cumq; cum multitu-
dine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum
his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, si-
mulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis, in subterraneo uel
tenebroso loco. Iacebat autem ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: & præcepit,
ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, in-
terficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uero cum insidia-
toribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: quia frater tuus, in-
quit, audiens construxisse te arma, ornatumq; bellicū, petit, ut ingrediaris cum ar-
mis: quatenus uideat eorū facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus do-
losum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingre-
ditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis di-

Aristobulus fratrē per insidias necat

citur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius
mors ostēdit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud fecernit fidem,
seu naturalem familiaritatē q̄ istę passiones. Ammirari potest quilibet & Iudam
Essæum genere, qui nunq̄ in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset

Iudas Essæus propheta

Antigonum per templū transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiā prædicendi
futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, q̄ si mortem fuero men-
titus Antigoni, quem hodie uideo periturum in turri Stratonis. Locus uero stadijs
sexcentis distabat, ubi eum prędixit interfici. Diei q̄ plurima pars transierat, ut eti-
am dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nuncia-
tur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis di-
cebatur, eodem nomine quo maritima Cęsarea nuncupatur. Igitur uatem hoc per-
turbauit. Aristobulum autem fraternæ cędis pœnitentia, fletusq; possedit, nec non
etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: & intolerabilem passionē cor-
ruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer auli-
cus portaret, lapsus est in loco, quo maculæ sanguinis adhuc Antigoni permane-
bant, ut arbitror, dei prouidentia disponente. Quo facto, clamor uidentium fusum
sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem
uero cum Aristobulus audisset, causamq; requisisset, tacentibus amplius minaba-
tur, discere uolens clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quæ ta-
centur, & semper esse peiora putāt. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem ape-
ruerunt, confunditur eius mens, percussa conscientia sua, gemensq; cum lachrymis

ex alto

ex alto pectore,dixit: Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis,ut non pro ſcelere fraternæ necis ueloci pœna conſumerer? Vſquequo improbum corpus prohibes animã ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis,ſed paulatim meum libo ſanguinẽ interemptis? Quæ cum dixiſſet, moritur,regni ſui anno primo:qui etiam dictus eſt φιλέλλην,id eſt amator Græcorum.Multum uero patriæ profuit.Nam ſubegit Ituræos,plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit:& compulit habitantes in ea, ut ſi uellent in prouincia permanere,circunciderentur ſecundum leges Iudaicas. Erat autem naturæ ualde modeſtæ,& pudoris ingenui,ſicut teſtimonium præſtat Strabo,nomine Timagenes, ita dicens: Modeſtus fuerat hic uir, & nimium Iudæis utilis.Nam prouinciam eis acquiſiuit,& partem gentis Ituræorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit. *Ariſtobulus moritur*

De geſtis Alexandri,Ptolemæi,Cleopatræ,Theodori & uarijs prælijs. Cap. XIX

DEfuncto tamen Ariſtobulo,Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexãdra nominatur, ſoluens fratres eius, quos ligatos Ariſtobulus tenebat,ut prædictum eſt,Iamneum qui & Alexander dicebatur,regem ordinauit, ætate maiorem qui nunq; ad faciem patris uenit.Cauſa uero huius odij,talis fuiſſe dicitur:Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus,Antigonum & Ariſtobulum,& apparuiſſet ei deus in ſomnis,& interrogaſſet eum,quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret, deo demonſtrante uultum iſtius, contriſtatus quod omnium bonorũ ſuorum hic hæres exiſteret,genitum in Galilæa nutriri dimiſit.Deus uero nequaq; mentitus eſt Hyrcano.Nanq; regnum poſt Ariſtobuli finem,iſte ſuſcepit. Qui unum è fratribus ſuis,nitentem regnum præſumere,interfecit:alterum uero uolentem innocenter uiuere,honorabiliter tractabat.Is enim dum principatum ſuum,ſicut ei uidebatur utile, diſpoſuiſſet,expeditionẽ contra Ptolemaidem egit:pugnaq; cõmiſſa, uictor in ciuitate hoſtes concludens,obſidebat eos.Nam ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza ſolæ ut ſubijcerentur,reſtabant:necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis,& Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno,inuicem decertantibus,ſuasq; uires perdentibus, nequaquã Ptolemaitæ ſperabant ab illis auxiliũ.Quibus obſidione exhauſtis, Zoilus qui turrim Stratonis,Doramq; tenebat,agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus eſt, dum reges contra ſe bellarent:& paululũ Ptolemaitis ſubueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut cõfiderent ab eis mereri ſolatia.Vterq; enim durabat,quod ſæpe Athletis contingit:qui cum uiribus diffidũt,erubeſcentes cedere,otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis ſpes erat in rege Ægyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cum à matre depulſus è regno fuiſſet, Cyprum habitabat.Igitur mittentes ad eum Ptolemaitæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet.Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt,dicentes, ſi tranſiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, inſuper & Sidonios ac multos alios:& Ptolemaitæ ſecum pugnarent.Quibus incitatus,nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demænetus orator eloquentiſsimus, perſuaſit eis ſententiam permutare,melius eſſe dicens, incertum Iudæorũ ſuſtinere periculum, q; manifeſtam ſuſcipere ſeruitutem,dum ſe traderent domino: quo facto, non ſolum præſens haberent bellũ,ſed multo magis ab Ægypto ſperarẽt. Nam & Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitũ aggregare dicebat,ſed uenturam cum maximo contra eum exercitu,quæ properabat & à Cypro filiũ eijcere:& cum

Ptolemæus nihil proficeret,rurſus Cyprum fugeret,ipſos uero nouiſsimum habere periculum.Ptolemæus uero,quamuis per uiam cognouiſſet Ptolemaitarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; uires ſuas depoſuit. Omnis uero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia.Quos cum iuxta Ptolemaidem produxiſſet,& applicuiſſet,ualde cogitabat,quomodo neq; legatos eius ſuſciperent,neq; uerba audirent.Sed cum uenisſent ad eum Zoilus,& Gazæi,ac peterẽt auxilium ſibi præberi, quod terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur,ſoluit obſidionem Alexander Ptolemæi timore:reuerſusq; ad propriã terram,deinceps bella diſpoſuit, latenter quidem Cleopatram cõtra Ptolemæum inuitans,aperte uero amicitias & auxilia cum eo componere ſimulans: & quatuor milia talentorum argenti ſe dare promiſit,ſi Zoilum tyrannum depelleret,terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias ſuſcepit,& Zoilũ ſubegit.Deinceps cum audiſſet latenter ad Cleopatram matrem eius mandaſſe,ſoluit pacta,quæ cum eo fecerat, atq; fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens,obſidebat, quod eum non ſuſcepiſſet: ibiq; reliquens duces,& partẽ ſui exercitus,ut obſeſſos cuſtodirent,cum reliqua parte Iudæam populaturus inuadit.Alexander uero cum Ptolemæi præuaricationẽ audiſſet, congregauit prouincialiũ quinquaginta milia, ut autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerũt,octoginta milia.Cum uero collegiſſet exercitum,occurrit Ptolemæo. Ptolemæus itaq; ſubito inuadens Aſochiton,ciuitatem Galilææ,die ſabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; decem milia corporum,& aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephoram ciuitatẽ,pauco diſtantem ſpatio à ciuitate capta,multos amiſit.Poſt aũt cum Alexandro bellaturus, perrexit.Cui cum Alexãder iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit,habens octo milia pugnatorũ,quos Hecatontamachos uocabat,id eſt,contra centum pugnantes,quoniam æreis ſcutis utebantur. Verum etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis clypeis, ſed minus Iudæis ornati:ideoq; milites Ptolemæi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immittebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorũ peritus, eos fluuium tranſire prohibebat,ſupra quem caſtra ſua poſuerant.Alexandro uero minime uiſum eſt,...anſitum eorum uetare,dum putaret,quia ſi poſt dorſum fluuium haberent,nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex utraq; parte fortiter pugnatum eſt,pari animoſitate uel ſtudio,ut ab utroq; exercitu multi proſternerentur.Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus uidiſſet, milites diuiſit:& defectus ſuos fortiter adiuuans,nulloq; ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant,ad fugam conuertit.Quod cum uidiſſent milites Ptolemæi,ſecuti Iudæos interficiebant.Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam uerterunt: & tamdiu proſtrauerunt eos, uſquequo & ferrum & manus eorum defeciſſent.Triginta uero milia uirorum occiſa fuiſſe dicuntur.Timagenes uero quinquaginta milia retulit,reliquos autem captos,paucos uero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptolemæus poſt uictoriam, prouinciam peragrans,ueſpere facto, in quaſdam Iudææ uillas ingreſſus eſt: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iuſsit militibus ſuis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum.Hoc autem ſimulauit,ut hi qui fugerant à pugna, putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci,& exinde eos ualde metuerẽt. Cepit uero & Ptole-

Ptolemæus infantes coqui iubet

& Ptolemaidem, ſicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum reſpiceret filium ſuum creſcere,& Iudæam licenter deuaſtare,ciuitatemq; Gazæorum ſubiectam habere, negligere recuſauit, dum iam in portis ſuis eum præſentem ſperaret eſſe futurum, & amari ab Ægyptijs propter uirtutẽ eius putaret eum: ſtatim cum nauali & pedeſtri exercitu contra eum egreditur, duces totius militiæ Celchiam & Ananiam Iudæos pręponens:pecunias uero multas,nepotesq; ſuos,& teſtamẽta apud Cõn inſulam commendans. Cumq; iuſſiſſet filium ſuum Alexandrum, cum maxima claſſe nauium ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide depoſuit. Cumq; eam non ſuſcepiſſent Ptolemaitæ,ciuitatem obſedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Ægyptum feſtinauit, putans ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare, ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tempus Celchias unus ex ducibus Cleopatræ,circa inferiorem Syriam Ptolemæum perſequens,moritur.Cleopatra uero,cum audiſſet filij conatum,& quod nullatenus Ægyptij eum ſicut ſperabat,ſuſcepiſſent,tranſmiſit militiæ partem,quę de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuerſus ab Ægypto, iterum in Gaza hyemabat.Interiecto uero tempore,Cleopatra cuſtodiam Ptolemaidis cum ciuitatis obſidione cepit: ad quam cum Alexander ſumma dona deportans ueniſſet, dixiſſetq; mala à Ptolemæo ſe paſſum, refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum, quidam amicorum perſuadebant ei, ut prouinciam Iudæorum percurreret,& obtineret: neque contemneret tam optimam multitudinem Iudæorum ſibi ſubijcere. Cumq; Ananias contradicens, ſuaderet iniuſtum eſſe, ſi hominem auxiliatorem priuaret propria poteſtate, uerumetiam & cognatos ſuos eſſe: nam te minime uolo,inquit,ignorare regina,quoniam propter hanc iniquitatem inimicos omnes Iudæos habebis: Hæc ergo Anania perſuadente, Cleopatra flectitur,nihil penitus Alexandrum lædere, ſed de ſocietate cum eo cõpoſuit in Scythopoli Syriæ.Qui cum à Ptolemæi timore liberatus eſſet, exercitum ſtatim contra humilem Syriam produxit,& expugnauit Gadara decẽ menſibus obſeſſam, & Amathunta,magnum propugnaculum habitantium ſuper Iordanem,ubi optimus uel induſtria dignus Theodorus Zenonis poſsidebat:qui inſperate Iudæos inuaſit, & decem milia interfecit,ſarcinasq; Alexandri diripuit.Quo facto nequaquam perturbatur Alexander,ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ,& Raphiam, & Anthedonem expugnauit,quam poſtea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum rediſſe, matremq; eius Cleopatram ad Ægyptum,Gazæis iratus,quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocaſſent,ciuitatem obſedit:prouinciamq; ipſorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum,cum duobus milibus peregrinis,& decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudæorum:& quamdiu nox erat,Gazæi uincebant,arbitrantibus Iudæis rurſum Ptolemæum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto, cognoſcentes Iudæi ueritatem,reuerſi Gazæos inuadunt,& proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus, neque multitudine perterritis, gerere prælium, & quicquid aduerſi accidiſſet,tolerare paſsi ſunt,ne hoſti ſubijcerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam uenirct, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militaremque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui ſtatim

Cleopatra cõtra filium ex Aegypto progreditur

Theodorus multos Iudæos occidit

Gaza capitur

ſtatim cum ingreſſus fuiſſet,quieuit.Poſt autẽ milites Gazęis immiſit,ut eos cruciarent,& per diuerſa loca proſternerent:nec tamen Gazæi animas debiles, ſed pronas habentes,uenientibus Iudæis reſiſtebant,nec paucos dilaniabant: alij uero deſolati domus ſuas incẽdebãt,ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire:alij quippe & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebãt, quatenus ſeruitutẽ inimicorum uel taliter euitarent.Cumq; quingenti ex primatibus eorum in templũ Apollinis confugiſſent,quorũ conſenſu proditio facta erat, hos abſtrahens Alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionẽ deponens,ad Hieroſolymã remeauit.Eo-

Antiochus Grypus

dem tempore & Antiochus,qui Grypus dicebatur,moritur inſidijs Herodiani,anno uitę ſuę quadrageſimoquinto,imperij uero uiceſimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet,bellauit etiam contra fratrẽ patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur:quem cum uiciſſet & cepiſſet,occidit. Non multo uero poſt , Cyziceni filius Antiochus,& Antonius pius, cũ perueniſſent in Aradum, coronamq; ſibi impoſuiſſent,confligunt cum Seleuco, quem poſt uictoriã ex omni Syria depulerũt. Qui cum fugeret in Ciliciam,& peruenisſet Mopſueſtiam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus, palatium eius incendit,eumq; cum amicis extinxit . Antiocho uero Cyziceno adhuc Syriæ regnante,Seleuci frater Antiochus bellũ contra eum produxit, uictumq; cum ſuo proſtrauit exercitu . Poſt ipſum uero & frater eius Philippus,cum impoſuiſſet ſibi diadema,in parte aliqua Syriæ regnabat.Ptolemæus uero Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium , qui Eucerus dicebatur,à Gnido deducens , in Damaſco regem conſtituit.His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus reſiſtens, ciitius occiditur.Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti , cum ſocius aduenisſet , uiriliter pugnans occubuit . Syriam uero duo fratres tenuerunt, Demetrius & Philippus,ſicut alibi demonſtratum eſt. Alexander autem dum contra eum ſui ſeditionem mouiſſent , in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur, & ſuper aram ſtaret immolaturus , uirgis cedrinis iaculabantur eum . Nam legitimum eſt apud Iudæos in ſcenopegijs , unumquenque portare uirgas ex palmis & cedris.Demonſtrauimus autem hæc etiam in alijs. Verumetiam cõtumelioſe eum aggreſsi ſunt,cum ingreſsi fuiſſent, dicentes de captiua genitum , & honore ſacrificij indignum.Iratus ergo ſex milia eorum occidit : parietem uero ligneũ circa aram & ſacrarium conſtruens uſq; ad altare,in quod ſolis ſacerdotibus licet ingredi,multitudinis introitũ prohibebat:ſimul & peregrinos Perſas & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus exiſtens,non eis utebatur.Cumq; Arabes , Moabitas & Galaaditas uiciſſet,tributorum incrementum eis impoſuit:& Amathunta expugnauit,non audente Theodoro cum eo confligere.Cumq; conſeruiſſet pugnam contra Obodam regem Arabum , & incidiſſet in inſidias altiſsimæ uallis iuxta Galaaditidem, indeq; cum fugeret ad Hieroſolymam,ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem Iudæorum inimicam:contra quam annis ſex pugnans , interfecit quinquaginta milia.Rogante uero eos,ut odium quod in eo haberent ſoluerent, magis horrebant eum propter hæc quæ acciderunt.Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt,mori eum.

De Alexandri uictoria,& Iudæorum calamitate. Cap. xx

TVnc ad Demetrium Eucerum deſtinauerunt , ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisſet ad eos,qui cum inuitauerant,circa

Sichimam

Sichimam caſtrametatus eſt. Alexander autem cum conductis militibus ſex milibus ducentis, & Iudæis uiginti milibus qui ei fauebant, contra Demetriũ perrexit: cui equites fuerunt tria milia, pedites uero quadraginta milia. Multa ex utraq; parte gerebantur, Demetrio quidem uolente ſeducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autẽ tentante Iudæos Demetrio ſociatos auellere. Cumq; neuter ualuiſſet perſuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri cõducti milites occiduntur, fidei ſimul & uirtutis probationem oſtendentes. Multi etiam à parte Demetrij milites conciderunt. Cum uero per montana fugiſſet Alexander, miſericordia ruinæ eius flexi, colliguntur ad eum ſex milia Iudæorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Poſt autem iterum Iudæi contra Alexandrũ bella mouentes, ſuperantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſsimos in Bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cumq; cepiſſet ciuitatem, & tenuiſſet eos, duxit ad Hieroſolymam, & crudeliſsimã in eos pœnam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis ſuis in excellenti loco, crucifigi ex ipſis octingentos præcepit: liberos uero & uxores eorum coram ipſis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tamen humanam uindictam exceſsit, quamuis multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos, & in nouiſsimum periculum animæ regniq; ueniſſet. Non enim eis ſuffecerat contra ſe inuicẽ certare, niſi etiam aduerſus eum alienigenas prouocaſſent: & ad talem neceſsitatem perduxiſſent, ut terram Moabitidis & Galaaditidis, & uicos regi Arabũ traderet, quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus eſt à Iudæis crucida. Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quamdiu uixit Alexander exulabant. Et iſte quidem liberatus à ſeditione eorum, cum omni quiete in poſterum regnauit. Demetrius autẽ tum à Iudæa in Beroeam diſceſsiſſet, obſidebat fratrem ſuum Philippum, cui decem milia peditum erant, & mille equites. Straton autem Beroeæ tyrannus, Philippo auxiliũ præbebat, & Zizum principẽ Arabum conuocabat, necnon etiam Mithridatem Synacem præfectum Parthorũ. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione, & obſediſſent Demetrium intra caſtra, ſagittisq; & ſiti eum anguſtaſſent, cõpulerunt milites eius ut eum traderent. Cumq; depopulaſſent prouinciam, & Demetriũ cepiſſent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi tranſmiſerunt, captiuos uero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorũ rex, Demetrium maxime honorabat, uſquequo terminus ei uitæ ueniſſet. Philippus uero à pugna ſtatim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens, Syriæ regno potitus eſt.

Crucida

Bellũ inter fratres Demetrium & Philippum

De geſtis circa Damaſcenos, & Iudæorũ potẽtia, & obitu Alexandri. Cap. XXI

POſt uero Antiochus, frater eius, qui nuncupabatur Liber pater, uendicans ſibi principatum, ad Damaſcum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damaſcum perrexit. Tunc Mileſius, qui cuſtos arcis relictus erat, ſimul cum Damaſcenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Mileſio Philippus extitit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Mileſiũ prodidiſſe. Quapropter in ſuſpitione eum habebat, qui rurſus à Damaſco repellitur. Nam cum Philippus ad circũ exiſſet, Mileſius clauſit Damaſcũ, & Antiocho ſeruauit. Quod factũ cum audiſſet de Philippo Antiochus, reuerſus ad Arabiam, expeditionem ſtatim contra Iudæam parauit,

pedites

pedites quidem octo milia,equites autem octingẽtos. Cuius Alexander congreſ/ ſionem timens,foſſam altiſsimã fodit,circa Capharſaba,quæ nunc Antipatris uo/ catur, initium eius faciens, & uſq; ad Ioppen. Cumq; murum ædificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia centumquinquaginta,Antiochum expectabat. Ille au/ tem hæc incendio cremans, exercitum ſuum ad Arabiam exinde tranſduxit. Cui rex Arabum cedens primũ, deinde ex inprouiſo cum decem milibus equitum ad/

Antiochus occiditur

ueniens,occurſione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret,Antiochus occi/ ditur auxilium parti laboranti ferendo. Poſtquam uero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt,ubi plurima pars eorũ fame conſumitur. Poſt hunc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatum à Damaſcenis, pro/ pter Ptolemæi iuuenis odium. Qui cum militiam congregaſſet contra Iudæam,& circa Adidam uicum prælio uiciſſet Alexandrũ,cum pactis à Iudæa diſceſsit. Alex/ ander autem iterum cum inuaſiſſet Dion ciuitatem, contra Eſſemon produxit ex/ ercitum,ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerãt: quam tribus aggeribus cir/ cundans,pugnando inuaſit. Exinde contra Galilæam & Seleuciam pergit, & has cum cepiſſet,ſubegit etiam uallem quę Antiochi dicitur,caſtellum quoq; Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accuſarent, nimis indignatus eum damnis affecit: & tertium annum complens, ſoluta expeditione ad ſua reuer/ ſus eſt: quem Iudæi & Græci omnino propter felicitatem eius accipiunt. Per idem

Oppida ſub ditione Iudæo/ rum

tempus iam Syrorum,& Idumęorum,& Phœnicum ciuitates Iudæi poſsidebant: iuxta mare quidẽ Stratonis turrem,Apolloniam,Ioppen,Iamniam,Azotum,Ga/ zam,Anthedonem,Raphiam,Rhinocoluram, in mediterraneis uero per Idumæ/ am,Aboram,Mariſam,omnemq; Idumæam,Samariam, Carmelum montem,& Thaburium montem,Scythopolim,Gadaram,Gaulanitidem,Seleuciam, Gaba/ lam, Moabitidem, Sebon, Medabam,Lembaoronem,Mega, & Onzoram,Cili/ cum,Aulonem,Pellentem. Poſt hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens, in ualetudinẽ incidit,& tribus annis quartana febre laborans, nec ſic tamen ab ex/ peditione quieuit,donec in laboribus expiraret. Mortuus eſt autem in monte Ge/ raſenorum,Ragaba caſtellum trans Iordanem obſidens. Quem cum uidiſſet regi/ na propinquantem letho,nullamq; ſalutis ſpem habentẽ, deplorans futuram de/ ſolationem ſuam & filiorũ,ait: Cui me ita relinquis cum filijs,alterius auxilijs egen/ tem,dum ſic ſcias aduerſariam tibi gentem exiſtere? Tunc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire,quatenus certum cum filijs regnum tutaretur,& ut mortem eius mili/ tibus cælaret,uſquequo caſtellum caperet: deinceps ut ad Hieroſolymam uictrix & ſplendidiſsima rediret, & Phariſæis poteſtatem daret quæ uellent agere, eosq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorẽ ſibi illatum, fidam ei gentem conſtituerent. Nam poſſe hos multum apud Iudæos,dicebat, & lædere ſi quem abominarentur,& prodeſſe cui fideles exiſterent: cum nimium eis à popu lo crederetur, quicquid uellent de aliquo ſæuiſsimum referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinem aiebat, quod Phariſæos aliquando contriſtaſſet. Tu igitur, inquit,

Conſiliũ Alexandri morientis

cum ad Hieroſolymam peruueneris, conuocatis militibus, eis meũ corpus oſtende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo cadauere: ſiue cõtumelioſe uelint & inſepul/ tum relinquere,quod à me iniqua perpeſsi ſunt: ſeu aliquid in corpus meum deſæ/ uire,concede: neq; ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quod ſi hæc ad eos dixeris,ego quidẽ clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor:

cum

cum ira poſt mortem in aliquo non ſeruetur: tu uero firmum tibi conficies principatum. Hæc cum ſuæ perſuaſiſſet uxori, deceſsit imperij ſui uiceſimoſeptimo anno, ætatis uero quadrageſimonono. Alexandra autem cum caſtellum cepiſſet, ſecundum mariti mandata Phariſæos alloquitur, & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad concionem conuocantes, res geſtas Alexandri explanauerunt: regem ſe dicentes iuſtum & magnum perdidiſſe: & tantũ populo luctum & mœſtitiam laudibus regijs intulerunt, ut exequias ei meliores quàm cæteris regibus exhiberent.

Deceſſus Alexandri

De regno Iudæorum ſub Alexandra regente & Phariſæis, Cap. XXII

ALexander autem liberos relinquens, Hyrcanum & Ariſtobulum, uxori Alexandræ regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitã ocioſam elegerat: nouiſsimus uero Ariſtobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eo quod uidebatur contriſtari, de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariſeis tamen omnia facere permittens, quibus obedire multitudinẽ præcepit: & ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet, quas Phariſæi ſecundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat, omnem uero poteſtatem Phariſæi poſsidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos ſoluebant, & nihil à dominis penitus differebant. Verumetiam regina prouidentiã ſui faciebat, dum multos conductos milites contineret, ſuasq; uires duplas oſtenderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obſides tranſmiſſos. Pacem uero omnis habebat prouincia, præter Phariſæos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginã flectere molientes, quatenus occideret conſiliarios Alexandri, qui eum hortati eſſent octingentos interficere: ex quibus ipſi unum occiderunt Diogenem, & poſt ipſum alios multos, uſquequo potentiſsimi eorum in aulam intraſſent cum Ariſtobulo, cui uidebantur moleſta facta Phariſæorum. Apparebat autem, quod uellet occaſione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingreſsi fuiſſent, admonebant eam quanta feciſſent, per quæ firmã fidem ſuo domino conſeruaſſent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent: & petebant, ne omnino ſpem eorum euerteret. Nam cur fugerint aduerſariorum pericula, ſi domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem ſe patienter ea quæ contigerunt perferre: ſi uero in eiſdem Phariſæi permanſerint, petebant dari ſibi licentiam recedendi. Nam præter iuſsionẽ eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ prouidere, ſed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos poſt diſceſſum putaret: obprobrium uero reginæ eſſe, ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarijs traderentur. Nam gaudiũ Aretę Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Phariſæos præponere iudicas, unumquenq; noſtrorum in caſtellis diſpone, & ſi ita aduerſarios uis erigere, nos ſine in humilitate conſiſtere. Multa talia cum ei dicerent, & ad miſericordiam mortuorum & periclitantium manes Alexandri inuocarẽt: omnes qui aſsiſtebãt lachrymis completi ſunt, ſed amplius Ariſtobulus, qui dum ſuam oſtenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus eſt. Sed illi quidẽ ſuæ calamitatis cauſa fuerunt, dum ambitioſe furenti mulieri, præter

Alexandra rerum potitur Iudææ

conſtituta regni committerẽt moderamina. Quæ dum nihil ſciret quod ageret, ad poſtulationem eorum cuſtodiam caſtellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, & Alexandriam, & Macheruntem, quo plurimæ & pretioſiſsimæ res eius repoſitæ uidebantur. Non multo poſt tamen filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu deſtinauit ad Damaſcum contra Ptolemæum qui Minæus dicebatur: qui nihil ſtudio dignum agentes, ad Hieroſolymã reuertuntur. Eodem tempore nunciatur Tigranes cum trecentis milibus armatorũ cõtra Iudæam uenturus, quod nimis reginam & gentẽ perterruit, ut dona multa nobiliſsima per legatos ei deſtinaret, quem obſidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quę & Cleopatra, Syriæ regnans, ſuaſit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro ſua regina, procp; ſua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis tranſmiſiſſet, ſpem etiam eis bonã promiſit. Capta uero Ptolemaide nunciatur Tigrani, quod Mithridatem dum ſequeretur Lucullus illum quidẽ fugientem ad Iberos, minime potuiſſet cõprehendere: Armeniam uero depopulans obſediſſet. Quæ cum cognouiſſet Tigranes, domũ reuertitur. Interiecto uero tempore, Alexandra regina cum ualetudinem ſæuiſsimã incidiſſet, placuit Ariſtobulo rempublicã inuadere: & per noctem cum uno famulo egreſſus ad caſtella perrexit, ubi paterni ſui amici degebant. Nam olim de actibus matris ſuæ conquerebatur. Tunc uero magis ueritus eſt, ne matre defuncta, & Phariſæis rem tenentibus, omne genus ſuum deperiret. Pręuidebat enim futura, quod non poſſet principatui ſuccedere, dum frater ei maior extaret. Cõſcia uero facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum ſua generatione dimiſit. Cumcp; primum perueniſſet in Gabatha, ubi potentiſsimus Galeſtis eius amicus erat, à quo etiam ſuſcipitur, poſt diem regina cum Ariſtobuli fugam ſenſiſſet, diucp; putaſſet diſceſsionem eius non pro rebellione fieri, uenerunt qui nunciarent iam tenuiſſe illum primum caſtellum & ſecundum, & reliqua omnia. Nam uno cõprehenſo, ſimul ad illius uoluntatem omnia feſtinabant. Tunc cuncta gens Iudæorũ cum regina in maximis cœpit eſſe terroribus. Nam ſciebat non longe abeſſe Ariſtobulũ, quatenus ſibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis ſibimet contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in ſuperiori cuſtodia templi conſtitui. Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu, & intra quindecim penè dies loca uigintiduo occupaſſe, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc ſeniores Iudæorum & Hyrcanus ad reginam intrantes, petebant ut ſententiã de rebus ferret inſtantibus. Nam Ariſtobulus iam penè cuncta poſſederat, tantis locis occupatis. Inhoneſtum enim putabant, quamuis ægritudine laboraret, ſine ea aliquod conſilium capere: imminere uero ſibi non longe periculum clamitabant. Cumcp; illa præcepiſſet eis agere quæ exiſtimarent prodeſſe, multas quoq; cauſas eis utiles adeſſe demonſtrabat, id eſt gentem ualidam, exercitum potentiſsimum, pecuniarum copiam: ſibicp; deficiente iam corpore, uanum eſſe pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixiſſet, non multo poſt deceſsit, anno ſui regni nono, ætatis uero LXXIII mulier quæ debilitati ſui ſexus nunquam ſuccubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipſis operibus euidenter oſtenſum eſt: & quæ præponeret futuris præſentia, & omnia poſtponeret potentiæ principali: & cum nec bonum aut iuſtũ attenderet, ad ſummam calamitatem negotia domus ſuæ ita perduxit, ut poſt multa pericula & labores, poteſtatem

Tigranes obſidet Ptolemaidem

Alexandra decedit

poteſtatem quam poſſedit non multo tempore,tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis ſui quam habuit tradidit poteſtatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miſeriis regnum poſt ſuam mortem complexit propter malam diſpoſitionem.Sed quamuis ita regnaſſet,gentem tamen in pace cuſtodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVARTVS.

De regno Ariſtobuli,& Hyrcano priuatim degente.

CAPVT PRIMVM

ALEXANDRAE reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata,ſequentia referamus: nihil aliud feſtinantes,niſi minime quicquã de geſtis rebus memoriæ prodendum præterire. Nam qui conſcribunt hiſtorias, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatem narrationi decus imponere,uel explanationi rerum ſtudere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiã poſsint rerum concipere. Super omnia uero certius conſcriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari poſsint credere lectioni. Centeſima octogeſimatertia olympiade: Q.Hortenſio,& Quinto Metello Cretico Coss.bellum contra Hyrcanum Ariſtobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto,Hyrcanus ad arcem, ubi Ariſtobuli uxor & filia à matre eius erant cõcluſę,confugit.Cui Ariſtobulus de reconciliatione uerba faciens,inimicitias depoſuit:ut ipſe quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret,ſua poſſeſsione cõtentus. Cumq; hæc diſpoſuiſſent in templo,& iuſiurandũ & dextras dediſſent,omni populo uidente, diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam,Hyrcanus uero ut priuatus in Ariſtobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partem Hyrcani aduerſus Ariſtobulum. Cap. II

AMicus igitur quidã Hyrcani,genere Idumæus,Antipater dictus,multas poſſidens pecunias,& uir efficax,Ariſtobulo ſuſpectus habebatur propter Hyrcanum. Nicolaus tamen Damaſcenus ait hunc genere nobiliſsimum Iudæum fuiſſe, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuerſi ſunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius,quem regem Iudæorum contigit poſtea fieri, de quo apto tempore dicemus.Hic ergo Antipater,qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabat,cum eum Alexander rex,& uxor eius ducẽ totius Idumęæ ordinaſſent, amicitias iniſſe cum finitimis Arabis,& Gazæis,& Aſcalonitis perhibetur,multis & maximis donis illos ſibi coniungens.at cum Ariſtobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes,excitat contra eum Iudæorum ualidiſsimos uiros,iniuſtum eſſe dicens negligere,dum uiderent Ariſtobulum inique principatũ habere:fratremq; eius priorem eiectum,cui magis propter ætatem imperiũ debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba frequenter iaceret, & diceret periclitari uitam ſuam, niſi prouideret, fecit eum diſcedere.Nam indicabat Ariſtobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non ſuaderent cum interfici, quatenus firmum ſibi gereret principa-

tum.His Hyrcanus uerbis minime credebat,dum natura bonus eſſet, & accuſatio-
nem facile non admitteret: faciebat autē eius innocentia & mentis remiſsio, ut de-
bilis & inualidus putaretur,cum contrariæ naturæ Ariſtobulus eſſet: Nam facino-
roſus & arrogans erat.Sed cum Antipater uidiſſet Hyrcanum non attendere ver-
ba ſua, nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobulo illi
inferere,tanquā eum interficere feſtinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum
regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoq; futurum. Igitur
cum hæc audiſſet Hyrcanus,arbitratus prodeſſe ſibi,ad finitimam Iudææ Arabi-
am diſcedere,prēmittit Antipatrum ad Arabum regem,fidem ab eo accepturum,
quod non refugientem ad ſe traderet inimicis.Cumq; accepiſſet fidem Antipater,
ad Hyrcanū in Hieroſolymā remeauit.cum paucis ergo de ciuitate egredit.cumq;
multam feciſſent uiam,ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Ariſtobulum,& iuſto Onia interfecto, Cap. III

ANtipater autem dum multū amicus regi eſſet, & rogaret eum ut Hyrcanum
ad Iudæam deduceret, & hoc ſingulis diebus ſine ulla intermiſsione faceret,
ſed etiam dona promitteret, flectit Aretam.Necnon etiā Hyrcanus pollicitus eſt,
ſi reſtitueretur patriæ regnumq; reciperet,omnem terram,& decem ciuitates,quas
ſuus pater Alexander ab Arabis ceperat,reddere:Fuerūt autem Medaba, Libyas,
Nabalota,Arabata,Galata,Zoara,Monslingon,Adiſſa,Ribdaluſa,Oriblo.Cum
has promiſsiones audiſſet,contra Ariſtobulū exercitū quinquaginta milium equi-
tum & peditum produxit. Sed cum in prælio uiciſſet, & multi poſt uictoriam ad
Hyrcanum refugiſſent,deſolatus Ariſtobulus ad Hieroſolymā receſsit. Arabum
autem rex omnem agens exercitum,& applicans ad templum,Ariſtobulum obſi-
debat:adiectoq; populo Iudæorum Hyrcano,& pariter obſidente, ſoli ſacerdotes
cum Ariſtobulo permanſere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudæo-
rum circundans eos, fortiter obſidioni imminebat. Quæ cum fierent,tempore ce-
lebrationis azymorum, quæ paſcha dicitur, probatiſsimi Iudæorum prouinciam
relinquentes,in Ægyptum receſſerunt. Onias uero quidam uir iuſtus deoq; ama-
bilis,qui dum non plueret,orauit deum quatenus ſolueret ſiccitatem,& audiens de
us pluit:dum tunc cælatum eum haberent,propter ſeditionem abſtraxerunt, & in
exercitum Iudæorum produxerunt:petentes, ut ſimiliter oraret contra Ariſtobuli
milites,ut ſoluerentur,ſicut ſoluta eſt pluuia.Cumq; diu reſiſteret recuſans, à mul-
titudine compulſus, in medio ſtetit,ita orando,dicens: Deus omniū rex,quoniam
& hi qui mecum conſiſtunt tuus exiſtit populus, & qui obſidentur tui ſacerdotes
ſunt,peto, ut neq; iſtos exaudias contra illos petentes, neq; illos contra hos oran-
Onias interfi-citur tes.Cumq; hæc oraſſet,maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem ſta-
tim ab eis ultionem crudelitatis & pœnam exegit poſt mortem Oniæ,hoc modo:
Obſeſsis ſacerdotibus & Ariſtobulo,celebratio paſchæ prouenit, in qua ſolemus
multas immolationes offerre.Cumq; indigerent uictimis Ariſtobuli ſocij,& petiſ-
ſent Iudæos ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias,tunc illi mille dra-
gmas dari pro ſingulo capite dixerunt. Cumq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes
promiſiſſent,per muros pecunias depoſuerunt:quas illi cum accepiſſent, nequaq;
uictimas reddiderunt: ſed maleuolentia tracti fidei tranſgreſſores & impij coram
deo pro defraudatione hoſtiarum extiterūt. Sacerdotes autem orauerunt deum,
quatenus hoc illis impune non cederet.Qui nō remoratus pœnam, procellam ue-
hementem

hementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, consumpsit eos ita, ut modius tritici dragmis undecim emeretur.

De fortunis Aristobuli & aurea uite. Cap. IIII

INterea Scaurum Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigranem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cum ad Damascũ uenisset, & Lolliũ & Metellum nuper cepisse ciuitatẽ inuenisset Teostam, in Iudæam perrexit. Vbi dum uenissent ad eum legati Aristobuli uel Hyrcani, ingrediuntur, petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadraginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiã cadẽ Hyrcãnus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nam & diues & magnanimus Aristobulus erat: & omnino paruũ erat quod dari postulabat. Alter uero & pauper & tenax, & de maioribus perfidã promissionẽ prætendebat. Nam & simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatẽ munitissimã capere, & transfugas cum multitudine Nabathæorum bello depellere. Prædictis ergo causis flexus Scaurus, cum pecunias accepisset, soluit obsidionẽ, præcipiens Aretam recedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterũ discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cõtra Aretam & Hyrcanũ parauit exercitũ. Quibus confligens circa locum qui Capiron dicitur, uicit eos sex milia hostiũ prosternens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed non multo post cum Pompeius in Damascum perueniisset, & inferiorẽ Syriam percurrisset, uenerũt legati ab Ægypto, & ab omni Syria uel Iudæa: per quos miserat ei donũ maximũ Aristobulus, uitem auream quingentorũ talentorũ, cuius mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uero ex Ægypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorũ: & à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabãt Terpnon, id est, delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratũ fuisse, titulũ habens Aristobuli, filij Alexandri regis Iudæorũ: quod æstimatum est quingẽtis talentis. Igitur Aristobulus Iudæorũ potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tempore, rursus legati ad eum ueniũt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum, quod pecunias accepissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Aristobulus diues, Hyrcanus pauper & tenax

De uite aurea

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium. Cap. V

CVmq; iussisset Pompeius certantes ad Damascũ uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenũ exercitũ, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenã arcem euertit, quã Antiochus munierat Cyzicenus: & Ptolemæi Minæi prouinciã considerauit, uiri maleuoli, & penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dũ eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendiũ militibus suis donauit, absoluit eum: necnon & Lysiadem oppidũ cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumq; ciuitates Heliopolim & Chalcidẽ transisset, in medio positũ montẽ ascendit, & ad inferiorẽ Syriam Damascumq; peruenit. Vbi & cõperit, quod Iudęi cum suis principibus Hyrcano & Aristobulo haberent discordiã: totamq; audiuit gentem cõtra utroslibet dicentẽ, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos deus uenerari præcepit. Hi nanq; dum nepotes existerent sacerdotibus, non cõtenti eo honore, ad alium magistratũ cupiebant gentẽ transducere, & seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autẽ accusabat quod maior frater esset, & ab Aristobulo partẽ paruã prouinciæ datã teneret, aliam uero Aristobulum

uiolentia cepiſſe cõfirmans,necnon etiam incurſiones cõtra finitimos & latrocinia illũ perpetrare criminabatur,neq; gentẽ Iudæorũ à ſe,niſi per illius uiolentiã ad ſeditionem deſcendiſſe.Cui etiã hęc alleganti,teſtimoniũ plus mille optimates Iudęi præbebãt,Antipatre ſuadente.Ariſtobulus aũt à principatu dicebat eum decidiſſe propter ſuã naturalẽ & inefficacẽ ſegniciem, pro qua & cõtemptibilis uidebatur: ſe quoq; aiebat, non tantũ pro regni ambitione ſuſcepiſſe principatũ, quantũ metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autẽ ſe regem patris ſui nuncupatione, & teſtes cõuocabat iuuenes promptiſsimos:quorũ cultus purpuræ, uel comæ, necnon & phaleræ,aliuſq; ornatus ſic ſtupebaẽ,ut non ad iudiciũ intrare, ſed ad pompam procedere putarentur.Pompeius tamen cum hæc audiſſet, Ariſtobulũ de uiolentia culpans,dimiſit eos,leniter allocutus. Nam dixerat ad prouinciã eorũ ſeſe uenturum,quo certius ſingula poſſet cognoſcere,cum Nabathęorũ primũ prouinciam prouideret:& interim pacem eos habere præcepit. Ariſtobulo autẽ blandiebatur, ne prouinciam faceret rebellare,aditusq; uiæ concluderet, quod euenit.

De geſtis Pompeij cum Ariſtobulo. Caput VI

ARiſtobulus autẽ à Pompeio egreſſus,nec aliquid eorũ quæ ille monuerat curans,in Delon ciuitatẽ peruenit,& exinde Iudæam perrexit.Quapropter iratus Pompeius, expeditionẽ quam contra Nabathæos parauerat in Damaſco & à Syria,legionesq; Romanorũ contra Ariſtobulũ produxit.Cumq; Pellam & Scythopolim tranſiſſet,in Corias peruenit,quæ initiũ eſt Iudææ mediterraneæ: unde munitiſsimũ oppidũ ſuper montem poſitũ uidetur,Alexandriũ nomine, quò Ariſtobulus cõfugerat.Tunc Pompeius deſtinans ad eum,iuſsit deſcendere: multisq; ſuadentibus,Romanis non rebellare,deſcendit.Cumq; diſputaſſet contra fratrem ſuum de principatu, rurſus in oppidũ Pompeio concedente diſceſsit:& hoc bis aut tertio fecit,ſperans regnũ obtinere, ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire ſe ſimulans,donec rediret ad munimina ſua,timens ne regno ſpoliaretur,& Hyrcano principatus traderetur.Pompeius autẽ cum iuſsiſſet ei ut caſtella traderet: & cuſtodibus propria manu ſcriberet,quatenus eum ſuſciperent, obediuit hæc ſcribere.

De dolo & perfidia Ariſtobuli. Caput VII

DIſcedens autem ad Hieroſolymam,bellum parauit. Interiecto uero tempore Pompeio contra eum exercitum ducente,quidam ex Ponto ueniens, nunciauit Mithridatem hauſto ueneno defunctum, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho caſtra poſuiſſet, ubi maxime naſcitur opobalſamum, unguentum optimum,cuius cum flos acuto lapide inciſus fuerit diſtillat:manc Hieroſolymam aſcendit.Tunc Ariſtobulus pœnitens ad Pompeium deſcendit, pecunias offerens,& in Hieroſolymis eum ſuſcipiens: rogabatq; bello deſineret,& quæ uellet cum pace diſponeret. Pompeius autem ueniam ei petenti præſtitit: & mittit Gabinium cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egiſſet, Gabinius rediit, negatisq; pecunijs, de ciuitate excluſus eſt.Nam Ariſtobuli milites pactis minime conſenſerunt.

Quomodo iratus Pompeius,Hieroſolymam cepit, Ariſtobulum uinctum Romam duxit. Cap. VIII

QVapropter Pompeius iratus, Ariſtobulum recluſit in carcerem:& ad ciuitatem peruenit undiq; munitiſsimam,præter ſeptentrionalem partem.Circuit enim eam uallis latiſsima,intus templum concludens,lapideo muro fortiſsime conſtructum

ſtructum. Seditio tamen hominum intus de præſentibus rebus erat, quibuſdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Ariſtobuli uero ſocij, excludere eum & repugnare perſuadebant, & illum haberi uinctũ. Qui cum in templo confugerent, pontem ab eo in ciuitatem tranſpoſitum, ad obſidionem parabant: alij autem exercitum Pompeij ſuſceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Piſonem legatum cum exercitu deſtinauit palatium cuſtodire, & domos uel templum obſeruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat, ſed hi dum non obediſſent, loca iuxta templum poſita muris circundedit, ad omnia Hyrcano miniſtrante. Pompeius autem mane circa templum à parte aquilonis, unde expugnare eos potuiſſet, collocauit milites. Fuerunt nanq; & per illam partem turres altiſsimæ, & foſſæ altiſsimę, quæ uallo circundabantur. Ponte nanq; deciſo munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu ſyluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret ſatis foſſam coæquatã, machinamenta uel inſtrumenta bellica à Tyro deportata ſuperimpoſuit: per quæ etiam templum depoſuit. Sed ſi nobis patrium non fuiſſet, ſeptimo die uacare, nullatenus aggerem conſtruere Iudæis repugnantibus potuiſſent. Nam bellantibus & occidentibus reſiſtere lex concedit, ſi quid uero aliud aduerſarij uelint facere, nulla nobis datur licentia ſabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres erigere uel machinamenta Romanis licuit fabricare, quibus poſtero die utebantur. Vnde poteſt noſtra erga deũ pietas legiſq; cuſtodia cognoſci, quod nihil ob timorem obſidionis ad immolandum impediti fuiſſent, ſed ſecundo die mane & circa nonam horam ſuper aram immolabant, & neque conflictione belli ſacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio menſe Ieiuniorum, centeſima ſeptuageſimanona olympiade, Gaio Antonio & Marco Tullio Cicerone Coss, hoſtes templum ingreſsi cunctos peremerunt: qui ſacrificijs occupati, nullatenus ſacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientium ſunt expulſi: ſed omnia uoluerunt circa ipſas aras pati, dum putarent melius eſſe mori, quàm ſacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non eſſe laudem mendacem per quam pietas noſtra apparet, ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui Pompeij geſta conſcripſerunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec non & T. Liuius Romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cum machinamentũ primum illatum fuiſſet, turris maxima commota cecidit, & aperuit partem templi, per quam hoſtes irruperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllę filius, cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alteram partem Furius centurio cum ſuis: in medio uero Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſsima. Tunc omnia cæde Iudæorũ cõplebantur. Quidam enim à Romanis, alij uero ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos iniicerẽt, minime ualentes uiolentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata uigintiduo milia Iudæorũ, Romanorũ uero pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua uero in templo commiſſa ſunt, dum ea quæ priori tempore inuiſibilia uel inacceſsibilia erant, adiſſet Pompeius, & cum eo non pauci uidiſſent, quæ nõ liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autẽ menſam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: nec non & aromatum multitudinẽ, & in theſauris ſacras pecunias duo milia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, propter pietatem: etiamq; hoc dignum ſua uirtute perfecit. Cumq; in poſterum miniſtris templi præcepiſſet illud *Modeſtia Pompeij*

purgare,& legitima offerre deo,Hyrcano principatum ſacerdotij donauit:quod ei utilis apparuiſſet, & prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxiliū præſtare: autores quoq; belli ſecuri percuſsit.Fauſtum uero cum alijs qui propenſius murū aſcenderant,præmijs dignis honorauit, & Hieroſolymā ſub conditione fiſcaliū Romanis expoſuit.Ciuitates etiā quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant, ſub ſuo principatu eſſe cōſtituit:& omnē gentem prius nimis extenſam, ſuos intra fines aſtrinxit:nec non & Gadaram pauloante dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos,ſuo liberto:reliquas autē,Hippon & Scythopolim,& Pellam,uel Dion,& Samariā,inſuper & Mariſam,& Azotum,& Iamniam,& Arethuſam habitatoribus reddidit,quæ mediterraneæ fuerant,præter alias dirutas.Gazam uero dirutam maritimā,& Ioppen,& Doram,& Stratonis turrim, quā poſtea Herodes magnifice cōdidit,& cum porticibus uel templis eam ornaſſet, Cæſareā cognominauit,Pompeius liberas reliquit:& à prouincia diſceſsit.Horū malorum Hieroſolymis autores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterunt, cum inuicem inter ſe bella geſsiſſent.Nam tūc & libertatē depoſuimus,& ſubiecti Romanis ſumus: & prouinciam quā armis poſſedimus à Syrijs ablatam,Syrijs cōpulſi ſumus denuo reſtituere.Inſuper decem milia talenta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnū quod antiquitus ſecundū generationē principibus ſacerdotū dabatur,populare factū eſt. De his quidem competenti loco dicemus.Pompeius autē cum inferiorem Syriam uſq; ad Euphratem fluuiū & Ægyptū Scauro tradidiſſet,& duas legiones Romanas, per Ciliciam Romā perrexit. Ducebat etiam cum ſua generatione Ariſtobulum uinctum,cui duę filiæ uel totidem filij fuerunt,quorū Alexander euaſit:nouiſſimus autem Antigonus cum patre uel ſororibus Romam deportatus eſt.

Hic libertatē perdūt Iudæi

Ariſtobulus Romā uinctus perducitur

De bello Scauri contra Petram. Caput IX

SCaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitū produxiſſet,propter difficultatem ciuitatis,in circuitu terram uaſtauit. Sed exercitu Romano fame fatigato,Antipater obediens præceptis Hyrcani,à Iudæa triticum uel quæcunq; erant neceſſaria,deſtinabat. Cumq; miſſus ab Scauro legatus Antipater ad Aretā perrexiſſet,per amicitias quas cum eo habuerat,flexit eum pecunijs,ne prouincia prædaretur.Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit:& in his bellū Scaurus ſedauit.Siquidem non minus & ipſe,q̄ Areta,concupiuit idem fieri.

De Gabinij geſtis contra Alexandrum. Cap. X

INteriecto uero tempore, cum Alexander Ariſtobuli filius Iudæam inuaſiſſet, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriā uſq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit,contra Alexandrum produxit exercitum, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius reſiſtere:cum etiam erigere Hieroſolymorum muros feſtinaret, quos Pompeius depoſuerat,hoc ne faceret,prohibuerunt eum Romani inibi conſtituti. Circumiens autem prouinciam,multos Iudæorum armauit: & maturius q̄ ſperabatur,collegit decem milia pedites,& mille quingentos equites: Alexandriū etiam caſtellū ualde munitū,& Macherunta iuxta montes Arabiæ cepit.Igitur Gabinius cōtra eum ueniebat,cum iam M.Antoniū,alioſq; duces præmiſiſſet.Qui cum Romanis militibus,& ſubiectis Iudęis,quos Pitholaus & Malachus ducebāt,adunantes ſibi & Antipatri ſocietatē,Alexandro obuiam uenerūt,quos ſequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autē prope Hieroſolymā acceſsit, ubi cum hoſtibus prælio facto,peremerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus

minus tria milia. Interim Gabinius cum ad Alexandriũ peruenisset castrum, inuitabat concluſos ad pacem, ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtiũ foras uallum ſtarent, M. Antonius fortiter decertans, in congreſſione multos proſtrauit. Gabinius ergo exercitus parte cũ ibi reliquisset, ut castellum uastaret, & ipſe reliquã Iudæã circuibat, quantasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: & reconſtructę ſunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Mariſa, & Gaba, & aliæ nõ paucę. Cumq; omnes Gabinij præceptis obediſſent, ciuitates multo tẽpore deſertę ſuos habitatores acquiſierunt.

Gabinius quàm manſuete prudenterq; ſe geſſerit. Cap. XI

HAec cum per prouinciam egiſſet, rediit in Alexandriũ caſtellũ. Vbi dum obſidionem ſtatueret, & legationẽ ad eum Alexander deſtinauit, ueniam ſibi de prioribus cõmiſsis poſtulans, & tradere caſtella, Hyrcaniam uel Macherunta, poſt etiam Alexandriũ pollicetur: quę Gabinius accepta euertit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius & aliis filijs Romam abductis, cõceſsit ei Gabinius quæ poſtulauit. Cumq; diſpoſuisset pacem cum ea, Hyrcanũ ad Hieroſolymã reduxit, habiturũ templi diligentiã. Quinq; tamen curias conſtituens, æqualibus turmis gentẽ diuiſit, quarũ una in Hieroſolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia poteſtate liberati, ſub optimatũ gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinij contra Ariſtobulum & alios. Cap. XII

SEd cum Ariſtobulus à Roma ad Iudæam confugisset, & Alexandriũ quod nuper dirutum fuerat, renouare deſideraret, Gabinius milites cum ducibus Siſinnio & Antonio & Seruilio mittit, ut id oppidũ reconſtrui prohiberent, ſimul & caperent. Multi tamen Iudęi ad Ariſtobulũ tranſiebãt, propter ueterẽ eius gloriã nouis rebus ſtudẽtes, necnon & Pitholaus dux Hieroſolymorũ cum mille ad eum refugit: ſed multi qui ad eum cõuenerũt, inermes erãt, quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos qui armis inopes erãt dimiſit, armatos aũt octo milia exiſtentes cũ collegisset, perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadẽtes, prælio facto uicerũt. Et licet Iudæi propenſius decertarẽt, tamen atrocitate hoſtiũ ad fugã cõuertuntur, quorũ quinq; milia proſternũtur, reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit, per fugã ſibi ſalutẽ quæſiuit: tamen plus mille Ariſtobulus habens, in Macherunte munitiſsimũ oppidũ receſsit. Cumq; male perdidisset, nihilominus ſpem ſibi bonã promittebat. Per duos tamen dies obſidioni reſiſtẽs multis perfoſſus uulneribus, captiuus cũ Antigono filio, qui de Roma cum eo fugerat, ad Gabiniũ trahitur. Ariſtobulus quidẽ his caſibus uſus, rurſus ad Romanã ciuitatẽ tranſmittitur, quo ligatus tenebatur, cum regnũ & principatũ ſacerdotij, tribus annis & ſex menſibus geſsisset, uir clarus & magnanimus. filios aũt eius ſenatus matri remiſit, Gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe pro caſtellorũ proditione. ſed hi quidẽ in Iudæam remearũt. Gabinius aũt cum cõtra Parthos exercitũ duxisset, & Euphratem fluuiũ tranſisset, placuit ei ad Ægyptũ reuerti, quatenus Ptolemæũ ibi reſtitueret. Hæc uero & per alios hiſtoriarum ſcriptores monſtrata ſunt. Gabinij deinde militibus Antipater miniſtrauit triticum, & arma, & pecunias, & Iudæos prope Peluſium auxiliatores effecit, qui cuſtodes Ægyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Ægypto remeaſſet, & ad Syriã peruenisset, ſeditionibus & turbis eam inualeſcentem inuenit. Siquidem Alexãder Ariſtobuli filius, recipiens rurſus per uiolentiam

principa-

Contumelia Alexandri in Romanos

principatum, multos Iudæorum ſubtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum ſedaret amentiam, quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Qui cum perrexiſſet, multos quidē caſtigauit, & ad competentia reſtituit. Veruntamen Alexandrū comprehendere non potuit, dum exercitū habe ret triginta milia Iudæorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus ſuis prope Taburium montē proſtratis. Gabinius autē cum diſpoſuiſſet Hieroſolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uiciſſet, Parthorū transfugas Mithridatem & Orſanem dimiſit: qui fidem non ſeruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximā uel clariſsimam expeditionē feciſſet, Romam rediit, Craſſo tradens ducatū. De Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Craſsi geſtis apud Parthos & Iudæos, & de Iudæorū diſperſione. Cap. XIII

CRaſſus autem cum contra Parthos militiam produceret, ad Iudęam peruenit: & pecunias templi, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abſtulit, necnon & totum reliquum aurum uſq; ad octo milia talentorū. Tulit etiam trabem auream uerſatilem, trecentas minas penſantem. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ exiſtimantur. Tradidit uero ei hanc trabem cuſtos pecuniarū, Eleazarus nomine ſacerdos, nō maleuolo animo, nam iuſtus & bonus fuerat: ſed dum cōmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorum templi, quæ mira pulchritudine uel conſtructione pretioſiſsima reſplendebant, in hac trabe pendentia, & Craſſum uidiſſet templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omniū præſtitit: dum & iuſiurandū ab eo accepiſſet, nihil aliud à templo tollendum, ſed ſolo contentum eſſe auro ab eo tradito, quo multa milia pondo poſſet inuenire. Hanc uero trabem alia lignea circundabat, ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet, nihil aliud in templo tangere, poſt acceptam tamen trabem tranſgreſſus, omne templi aurum depoſuit. Nemo tamen miretur, ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent, dum has omnes per diuerſam terram Iudæi deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum teſtimonio caret, nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinem diuitias extollit, ſed multi alij conſcriptores nobis teſtimonium ferunt: nec nō & Strabo Cappadox ita dicens: Tranſmittens autē Mithridates in Coon tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina depoſuerat: uerumetiā & Iudæorū octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt, niſi dei tantum. Vnde manifeſtum eſt, Iudæos per Aſiam cōſtitutos, ueritos Mithridatē has pecunias in Coum tranſmiſiſſe. Non enim ex Iudæa fuerūt in Coo pecuniæ, dum ciuitatē & templum munitiſsimum haberent: ſed neq; Alexandriæ habitantes Iudæos, ueriſimile eſt hoc feciſſe, dum nihil omnino Mithridatē timerēt. Teſtis nobis eſt idem Strabo & in alio loco, quia tempore quo tranſijt Sylla in Græciā pugnaturus Mithridati, Lucullum tranſmiſiſſe fertur in Cyrenen ciuitatem, propter noſtræ gentis ſeditionem, quæ totū orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenęorum partes exiſtunt, ciuium & agricolarum, tertia uero colonorū, & quarta Iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt, & nullus mūdi locus facile inuenitur, in

Mina

quo

quo non hanc gentē uideamus. Nam Ægyptus, & Cyrenæa dum ſub uno regno fuiſſent, omnē cōuerſationem horū æmulatæ ſunt, ita ut ſcripturis eorū uterentur: & præſertim pecunias ſecundū patrias leges Iudæorū cōgregarent. In Ægypto ergo ſummā partem Iudæorū habitaſſe demonſtratur, & Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatus uero etiam princeps, qui cauſas eorum & inſtrumenta publica debeat curare, & præcepta dare, tanq; princeps perfectæ Reip. In Ægypto tamen hæc generatio conualuit, eo quod initio Iudæi Ægyptij fuiſſent, & quia iuxta prouinciam Iudæā Ægyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Ægyptū peruenerūt. Ad Cyrenæam autē ideo tranſijt, quod & ipſa finitima Ægypto exiſteret, quemadmodū & Iudæa, quod ſub uno regno prius fuiſſent. Strabo quidē hæc retulit. Craſſus autē, cum omnia diſpoſuiſſet, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto ſuo defecit exercitu: ſicut & alibi demonſtratū eſt. Sed Caſsius, dum ad Syriā fugiſſet, & uindicaſſet eam ab incurſionibus Parthorū, qui nimis per Craſsi perditionē audaciores fuerāt, rurſus ad Tyrū peruenit: & exinde ad Iudæā aſcendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens, ſtatim prædauit, & triginta milia uirorū captiuauit: Pitholaum etiā ſeditionis Ariſtobuli ſucceſſorē cepit, Antipatro inuitante. Qui etiā cum apud eum multum ualuiſſet, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobiliſsimā nomine Cyprin ſibi cōiunxit: ex qua quatuor liberos procreauit: Phaſelum, & Herodē, qui poſtea rex fuit, & Ioſippū, & Pheroram, filiam quoq; Salomen. Hic autē Antipater, dum cum aliīs potentiſsimis amicitias, & hoſpitiū copulaſſet, Arabo potius ſe ſociauit: cui etiam filios ſuos dum bellaret, cōmendauit. Igitur Caſsius, cum expeditionē ſuper Euphratē duxiſſet, prohibuit illam deuaſtari prouinciā, ſicut & alibi relatū eſt.

De Ariſtobulo interfecto. Caput XIIII

INteriecto uero tempore, cum Cęſar Romam teneret, poſt Pompeij uel ſenatus fugam, ſoluens à uinculis Ariſtobulum, ad Syriam tranſmiſit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudæam. Ariſtobulus autē potentia à Cæſare donata, minime potitus eſt. Nam Pompeiani præocupantes ueneno eum corruperūt, & ſepelierūt cū Cæſaris ſocijs: quo multo tempore iacuit, uſq; quo Antonius cum ad Iudæam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Ariſtobuli filij. Caput XV

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrum Ariſtobuli filium occidendum, dum culparet eum de his, quæ prius cōtra Romanos egiſſet: & ſecuri eum percuſsit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrānus Chalcidis prope Libanum montem conſtitutæ, detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in Aſcalona ad Ariſtobuli uxorem deſtinaſſet, iuſsit eam mittere filium Antigonum cum eius ſororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexiſſet, uxorem eam habuit. Quem poſtea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Cæſaris in Syria & Aegypto. Cap. XVI

POſt mortem uero Pompeij, dum Cæſar contra Ægyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentiſsimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum tranſiret, & minime potuiſſet per Peluſiū uiam cōficere, ſed in Aſcalone moraret, Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnon & Arabū nobiliſsimos auxiliatores illi parauit: *Virtus Antipatri*

& propter

& propter eum omnes Syri propenſius Cęſaris partes adiuuabãt. Verum & Iamblicus potentiſsimus & Ptolemæus filius eius, Libanũ montẽ habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro Cæſare mentem habebant. Mithridates autem ſurgens è Syria, cum ad Peluſium peruenisſet, & cum non ſuſcepiſſent, ciuitatem obſidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus partem muri deiecit, & reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit. Et Peluſium quidem ita deuaſtatur. Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cęſarem, cum Aegyptij Iudæi tranſire prouinciam uetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam principis ſacerdotum literas eis oſtendens. Quod cum audiſſent Memphitidem habitantes, ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum profectus fuiſſet, & ad locum qui dicitur Delta, peruenisſet, confligit cum hoſtibus, circa locum qui dicitur Iudæorum caſtra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum uero Antipater. Sed commiſſo prælio, inclinatur cornu, quo Mithridates pugnabat: qui periclitatus eſſet: niſi per ripam fluuij cum ſuis militibus Antipater currẽs, deuictis iam aduerſarijs, mortis eũ periculo liberaſſet. Nam uictores Ægyptios ad fugam conuertens, & perſecutus, caſtra eorũ deuaſtauit: Mithridatemq; fugientẽ retinuit. Cuius ceciderũt milites octingenti, Antipatri uero quadraginta. Sed cum Mithridates Cæſari demandaſſet uictoriam, ſimul & ſalutẽ, quam per Antipatrum obtinuit, Cæſar Antipatrũ quidem tantum dilexit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari Antipatrum ſęuiſsime contigit. Ergo bello finito, Cæſar cum in Syriam nauigaſſet, Hyrcano quidem principatum ſacerdotij firmum indulſit. Antipatrũ uero ciuitate Romana & immunitate donauit. Dicitur tamen Hyrcanũ huic quoq; militiæ in Ægypto ſocium extitiſſe, ſicut teſtatur Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ita referens: Poſt Mithridatis & Hyrcani principis ſacerdotum in Ægypto profectionẽ. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis, rurſus ita retulit: Mithridatem ſolum exiſſe, uocatum autem ſecundo: cui Antipater Iudææ tutor in Aſcalone tria milia militum præparauit, & alios potentiſsimos inuitauit: ſociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo expoſuit. Sed cum ueniſſet Antigonus Ariſtobuli filius tunc ad Cæſarem, & patris ſui calamitatem defleuiſſet, qualiter propter ipſum ueneno fuerit interemptus, fraterq; ſuus ſecuri à Scipione percuſſus, petebat miſerari ſe à regno depulſum: præterea Hyrcanum & Antipatrum accuſabat, quod male gentem regerent, & in ſe crudeliter egiſſent. Antipater autẽ cum affuiſſet, ſatisfaciebat de obiectis ſibi criminibus, rebellem Antigonũ cum ſuis ſocijs diſſerens: & narrabat, quantum ipſe laboraſſet in expeditione coram ipſo Cæſare: & dicebat iuſte Ariſtobulum Romam tractum, quod ſemper Romanis hoſtis extitiſſet: fratrem uero eius latrocinij cauſa pœnam à Scipione meritam ſumpſiſſe. Cum hæc Antipater uerba feciſſet, Cæſar Hyrcanũ quidem principem ſacerdotum ordinauit, Antipatro uero poteſtatẽ donauit, quã ipſe elegerat, tutorẽ eum totius Iudęæ cõſtituens. Hyrcano quoq; cõceſsit patriæ muros reſtituere, cum hanc ille gratiã ab eo petiſſet: nam adhuc diruti iacebãt, ex quo Pompeius eos depoſuerat: unde à cõſulibus in Capitolio ſenatuſcõſultũ hoc modo prolatũ eſt: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Conueniẽte ſenatu Idibus Decemb. in templo Cõcordiæ, pręſente L. Copinio, L. Collinę filio, & Cepario filio Quirini, de his quæ Alexãder Dorothei, & Numenius Antiochi, & Alexãder Iaſonis, Iudæorũ legati, optimi uiri & auxiliatores locuti ſunt, renouãtes cum Ro-

Victoria de Aegyptijs

Cęſar Hyrcano confert ſacerdotium

Senatuſcõſultũ pro Iudeis

cum Romanis gratias,& amicitias præexiſtentes,clypeum aureum pro indicio auxiliorum deuouerũt,quinquaginta milium ſiclorũ: & petiuerunt literas ſibi dari ad omnes liberas ciuitates,quatenus prouincię uel portus eorũ nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur ſenatui amicitias & ſocietatẽ cum eis componere, & omnia quæ ſupplicauerunt,concederẽ, clypeumq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotum,& rectore gentis,nono anno,menſe Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Athenienſium populo laudatus eſt, cum multum ei apparuiſſet benignus: nam miſerunt ei ſcriptum huiuſmodi decretum: Sub iudice uel ſacerdote Dionyſio,filio Aſclepiadis, menſe Panemo, uiceſimoquinto die, datum eſt magiſtratibus decretum Athenienſium ſub præſide Agatho, de quo Deucles Menandri Alimuſius ſcriba expoſuit:Munychionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro,ſuffragium tulit Dorotheus princeps ſacerdotũ:cum quo aſſidens Dionyſius filius Dionyſij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps ſacerdotũ, & rector Iudæorum,permanet cum populo noſtro,uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtens, & omni circa eos utitur induſtria: ibiq; uenientes Athenienſes ſeu legationis cauſa,ſeu priuatim,munificenter ad ſe ſuſcepit,& prouidit quatenus illæſi redirent, decretum quidem de his & prius factum eſt:nunc uero Dionyſio Dorothei Sunienſi ſuggerente, & de uiri uirtute populũ ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit ſemper facere, placet honorare uirũ aurea corona optima ſecundum legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum:decernere uero coronam in theatro,cum Libero patri tragœdiæ ſolennia celebrantur,& in Panatheneis,& Eleuſiniis,& in gymnicis certaminibus:diligentiam uero magiſtratus habeant,ut ſi permanſerit,& ſeruauerit fauorem noſtrum,omne quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur:quatenus cum hęc ita facta fuerint,appareat noſter populus optimus eum amplecti,uicesq; reddere gratiarum,ut ille noſtrum ſtudium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Athenienſibus, qui decretum ei deportent, ut cum honorem ſuſceperit,feſtinet benefacere ſemper noſtræ ciuitati. Romanorum ergo uel populi Athenienſium erga Hyrcanum merita demonſtrauimus.

De Herode inſtituto rege,& geſtis prioribus. Cap. XVIII

CAeſar autẽ cum Iudæam diſpoſuiſſet,in Syriam nauigauit. Antipater autem ut Cæſarẽ à Syria deduxit,in Iudæam reuertitur:& ſtatim muros à Pompeio dirutos reconſtruxit,ſeditionemq; prouincialium ſedauit:interminationibus ſimul & perſuaſionibus requieſcere eos inuitans,cum diceret:Si quis Hyrcano conſenſerit,feliciter uitam ſuam poteſt peragere.Qui uero ad ſpem rebellandi peruenerit,& lucro priuabitur, & me ipſum pro patrono dominum,Hyrcanum autem pro rege tyrannũ ſentiet, Romanos uero ac Cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes: nam minime patientur amoueri, quem ipſi principem conſtituerunt. Sed cum tardum & ſegnem Hyrcanum uidiſſet, priorem filium ſuum ducem in Hieroſolymis ordinauit,ſecundum uero Herodem Galilææ tutorem demonſtrauit,adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam ſuper ætatem haberet.Qui cum occaſionem inueniſſet, ſtatim ad uirtutis oſtentationem prorupit.Siquidem Ezechiam principem latronũ comprehenſum, qui Syriam cum magna turba uexabat, fecit interimi cum multis ſuis prædonibus. Quo facto nimium à Syris amplectitur, unde & in amorem eius exarſerunt, *Herodis prudentia*

quod à latrocinijs prouincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos, quod pacem eis præſtitiſſet, & tuitionem prædiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & Sexto Cæſari, cognato magni Cęſaris, tunc totam regenti Syriam, amicus factus eſt. Cum uero æmulatio pro factis Herodis Phaſelũ fratrem eius intraſſet, non minor ſtuduit tali gloria reperiri: & in Hieroſolymitis fautores ſibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignare tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam eſſet omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, qualia ſæpius contingunt, Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. potentiſſimi uero Iudæorum, Antipatrum uidentes cum filijs extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum compoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanum pecunias tranſmittere, tanquam ſuas, & nõ Hyrcano præſtante eas, Romanis principibus deſtinabat. Vnde manifeſte Antipatrum accuſabant, dicentes Hyrcano: Vſquequo iſta pateris? an non uides Antipatrum cum filijs principatu præire cunctos, tecũ nomen tantum regium poſſidere? Sed ne te lateant, ne putes ſine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc autoritatem contineant, & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: noſtram legem tranſgreſſus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus ſit: niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille uero, dum nullam à te ſuſcepiſſet poteſtatem, hæc auſus eſt cõmittere. Quæ cum Hyrcanus audiſſet, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per ſingulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, ſatisfacturũ de criminibus ſibi illatis. Qui perſuaſionibus patris impulſus, uenit. Nam ſic ei præceperat, ut non priuatus, ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenirет. Qui cũ & Galilæam, ut putauit prodeſſe ſibi, diſpoſuiſſet, militum parua manu circundatus uiam ſecabat, ut nec terribilis uideretur Hyrcano, cũ maxima ueniens multitudine, nec nudus uel incautus coram iudicibus eſſet: imò & Sextus Cæſar, Syriæ rector ſcripſit Hyrcano, ſupplicans, ut liberaret à iudicio Herodem: ſimul & interminabatur ei, ſi non obediret. Sed Sexti literæ occaſio fuerant, ne quid pateretur à ſententia cõcilij Herodes, ſed magis abſolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unà cum ſuis militibus aſtitiſſet, omnes perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare, qui primum contra eum exclamabant, ſed omnes ſub quiete & ſilentio, rei exitum ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent, unus quidam nomine Sameus, uir iuſtus, & propter hoc minime deuitans periculũ, ſurgens ita locutus eſt: Viri iudices & rex, neminem ſcio ad iudicium à uobis uocatum ita conſtitiſſe, neq; uos noſſe quicquàm opinor ſimile: ſed omnis quicunq; in hoc iudiciũ peruenit exquirendus, humiliter aſtitit, miſericordiam à uobis expetens, capillis prolixis, & ueſte nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis, reus pro homicidio ſatisfacturus, de tali crimine uocatus interęſt purpura circundatus, & caput ornatum habens compoſitione crinium, ſtipatusq; armis, ut ſi condemnatus ſecundum legem fuerit, nos quidem interficiat, ipſe uero uim faciens ueritati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, ſiquidem ſuum cõmodum pluris quàm legem fecit: ſed uos uel regem accuſo, qui tantam ei licentiam dediſtis. Scitote tamen maximũ eſſe deum, quia hic, quem nunc propter

Hyrcanus Herodem ad concilium uocat

Hyrcanum

Hyrcanũ uultis abſoluere, quandoq; uos & ipſum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus eſt. Nam Herodes, cum regnũ cepiſſet, omnes occidit in concilio tunc inuentos, cum ipſo Hyrcano, præter Sameum, quem nimis dilexerat propter iuſtitiã eius: & quod ciuitate poſthac obſeſſa ab Herode & Soſio, perſuaſiſſet populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eum nõ poſſe deuitari. De his quidem ſuo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidiſſet propenſiores iudices ad necem Herodis, iudiciũ in poſterũ diẽ diſtulit: & mittens ad Herodem furtim, perſuaſit ei ciuitatem relinquere, ut ita poſſet periculũ declinare. At ille cum diſceſſiſſet in Damaſcum, fugiens regem, & ad Sex. Cæſarem perueniſſet, ita apud ſe decreuit, ut ſi uocandus ad iudicium eſſet, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illũ uero cũ nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate ſua. Sed cũ Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinaſſet (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra ſe exercitum produceret. Non multis autem tranſactis diebus, hoc euenit. Herodes enim aduerſus eum expeditionem ducens, iraſcebatur, eo quod ad iudicium uocatus ſit ſatisfacturus. Prohibuerunt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater, & frater, impetumq; eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hieroſolymam: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui conceſſerũt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam, ut indignationem deponeret, quod uocatus ad iudicium eſſet, ſed abſolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem cõſideraret, ut ſaluti ingratus exiſteret: & animaduertendũ uero, quod & bellorum caſus deus diſpenſat, quapropter uictoriam non omnino ſperaret, expugnando regem & amicũ, qui multum ei profuiſſet, nihil uero ſponte in eum cõmiſiſſet aduerſi: ſed per maleuolos ſuaſores actum, quod difficultatis umbram præſtiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus ſatis ſibi factũ, quod ſuam fortitudinem genti demonſtraſſet, reuerſus eſt. Per Iudæam ergo taliter ſe res habebant.

Decreta Romanorũ aliorumq; populorũ & urbiũ de amicitia Iudæorũ. Cap. XIX

CÆſar autem cum Romam ueniſſet, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi neceſſarium & hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum noſtra gente ſunt pacti: ne lateat aliquos quod & Aſiæ & Europæ reges ſtudium habuerunt, ſociare ſibi noſtram fortitudinem, dum eorum fidem dilexiſſent. ſed quoniam multi propter odium noſtrũ minime credunt Perſicis uel Macedonicis ſcriptionibus de nobis, eo quod nõ eadem ubiq; in publicis locis depoſita demonſtrantur, ſed apud nos tantum & alios quoſdam Barbarorum, de Romanis tamen decretis non eſt ambigendum: nam & publicis locis repoſita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conſcripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæſar, Alexandriæ Iudæos per æream tabulam demonſtrauit Alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initium approbationis faciam dum pando ſenatuſconſulta, & C. Iulij Cæſaris de Hyrcano, uel gente noſtra, decreta. C. Iulius Cæſar, imperator & pontifex, & dictator ſecundo, magiſtratibus Sidoniorũ, & curiæ, & populo ſalutem. Si ſani eſtis, bene eſt: & ego ſanus ſum, cum meo exercitu. Exemplum facti decreti ad Hyrcanum filium Alexandri, principem ſacerdotum, & rectorem gentis Iudæorum, uobis deſtinaui, quatenus in publicis ueſtris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græce uel Latine in ærea tabula ſcriptũ hoc ponere,

Decreta C. Cæſaris pro Hyrcano

quod huiuſmodi eſt: C. Iulius Cæſar, imperator & pontifex, ſecundo dictator. Cũ deliberata ſententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidem & ſtudium demonſtrauit, cui multi etiam conſules teſtimonium præbent: inſuper & in propinquo Alexandriæ loco, cũ mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatẽ à me deſtinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo cauſas Hyrcanum Alexandri, filioſq; eius, rectores Iudæorũ eſſe, & principatum ſacerdotij gentis Iudaicæ ſemper habere ſecundum patrios mores, præcipio: ipſum quoq; filioſq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amiciſſimos eſſe cenſendos: quantacunq; uero ſacerdotalia iura ſunt, eum uel filios eius poſſidere decerno. Si qua uero interfuerit quæſtio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uero militũ, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæſaris dictatoris, conſulis data conceſſaq; decreta ſic habent: ut filij eius principatum gentis Iudæorum, & donata ſibi loca poſſiderent: ut princeps ſacerdotũ idem & rector gentis Iudæorum legatis uim paſſis adeſſet: & quia tranſmiſiſſet ad Hyrcanũ Alexandri filium, principem ſacerdotum, Iudæorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Aſcalone, & in templis, ſcriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infra expoſita cõtinentur. Vt uero hoc decretum omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innoteſceret, & hoſpitia legatis præſtarentur, & ſanctiones ut ubiq; deſtinarentur, præcepit. C. Cæſar, imperator, conſul, honoris & uirtutis & clementiæ cauſa, conceſſit pro commodis ſenatus & populi Romani, Hyrcanũ Alexandri filium, liberoſq; eius, principes eſſe ſacerdotum, uel antiſtites Hieroſolymorum & gentis Iudææ, iure quo & proaui eorum ſacerdotium ſuum geſſerunt. C. Cæſar, quinquies conſul, decreuit habere hos uel munire Hieroſolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanum Alexandri, principem ſacerdotum Iudæorum, rectorem gentis ſecundum ſuam uoluntatem, ut Iudæis in ſecundo anno locationis ex reditibus cori, id eſt, triginta modij ſubducãtur: neq; ut aliqui eis calumnientur, neq; tributa ab eis exigant. C. Cæſar, dictator ſecundo ſanxit, ut per ſingulos annos Ioppenſes tributa Hieroſolymorũ ciuitati præſtent, excepto ſeptimo anno, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neq; fruges agrorũ colligunt neq; ſeminant: nec non etiam Hyrcano, & filijs eius decimas præbeant, & ut nullus uel præſes, uel dux, uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat, uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum, aut pro nomine alicuius: ſed eſſe undiq; liberos. Quæcunq; poſtea habuerunt, uel emerunt, uel poſſederunt, omnibus his eos potiri: & Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæi habuerunt, & cũ amicitias cum Romanis feciſſent, eorum eſſe ſicut & nobis prius placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri filium, liberoſq; eius à poſſeſſoribus terræ, & à portu, tributa conſequi iubemus: de Sidone modios uiginti milia, ſexcentos ſeptuagintaquinque, per ſingulos annos, excepto ſeptimo anno, quem Sabbaticum uocant, in quo neq; arant, neque fructum arborum colligunt. Prædia etiam in maximo campo, quæ Hyrcanus & proaui eius prius poſſidebant, placet ſenatui, hæc Hyrcanũ & Iudæos habere, eodem iure quo & prius poſſederunt. Manere etiam iura, quæ ab initio inter Iudæos uel principes ſacerdotũ fuerunt, & inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt, præterea eodem iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiam uel terras,

quas

quas pro hoſpitalitate reges Syri uel Phœnices per donationem Romanorũ poſſederunt, eas ſenatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudæorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibuſq; ab eo miſſis, ut cum ſenatoribus in ludo monomachorum, uel beſtiarum ſedentes ſpectent: & ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum, ut in ſenatu eos introducant, & reſponſa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat poſt ſenatuſconſultum. C. Cæſar, quater imperator, quinquies conſul, in perpetuũ dictator, huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis ſacerdotũ, & rectoris gentis Iudæorũ: Prædeceſſores mei imperatores in prouincijs, cũ teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum Iudæorũ, & Iudæis corã ſenatu uel populo Romano præbuiſſent, cũq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet, bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidentiã, quatenus Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani, à ſenatu & populo Romano, pro ſuo erga nos fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dictator & conſul Romanorũ, magiſtratibus Parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo, & quidam de Colonijs Iudæorũ præſentibus ueſtris legatis, & demonſtrauerũt decretum, per quod uos eos prohibetis patrijs moribus & ſacrificijs uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta, uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinẽ, ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam Caius Cæſar noſter conſul, dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia per ciuitates congregari, hos ſolos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: & ego quoq; alios prohibens, iſtis ſolis præcipio ſecundũ patrios mores & leges conuenire. Bene ergo facitis, ſi prolatam ſententiam contra noſtros amicos uel auxiliatores, propter noſtrum erga eos ſtudium & fauorem aufertis. Poſt Caij mortem, Marcus Antonius, & Publius Dolobella cõſules, cum ſenatũ congregaſſent, & Hyrcani legatos introduxiſſent, locuti ſunt de quibus petierunt, & amicitias cũ eis fecerunt, & omnia eis concedi ſenatus decreuit quæcunq; poſtularent: ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto, quatenus probationem dictorũ habeant qui hanc hiſtoriam relegũt: quod tale fuit ſenatuſconſultũ ab ærario tranſcriptũ de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio ærarij cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ cõſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolobella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatuſconſultũ Caius Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui uiſum eſt, ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per ſingulas ciuitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt: Quinto Idus Februarias, in templo Cõcordiæ. Legati aũt principis ſacerdotũ fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ. Miſit aũt & ex his legatis unũ Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Aſiæ proconſulẽ, petens eũ ſoluere Iudæos à militia, ut patriam cuſtodirent cõſuetudinem, quod facilius impetrauit. Siquidem Dolobella cũ accepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totã Aſiam pro Iudæis, & ad Epheſinam ciuitatem, primã totius Aſiæ, quæ huiuſmodi legebantur, ſub iudice Artemione, mẽſis Lenæonis die prima: Dolobella imperator Epheſiorũ curiæ, & magiſtratibus uel populo ſalutẽ. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis ſacerdotũ, & rectoris Iudæorũ, intimauit mihi, quod nõ poſſent ciues ſui militare, dum nec arma portare poſſint, nec iter

Huc uſq; decreta C. Cæſaris

Decreta P. Dolobellæ, & M. Antonij

facere diebus ſabbatorum,nec alimentorũ ſecundum patrias leges copiam habere: iccirco ego ſicut prædeceſſores mei imperatores, præbeo eis militiæ remiſſionem,& concedo patrijs uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificijs pecunias,& uolo uos hæc per ſingulas cõſcribere ciuitates.Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente, noſtris donauit licentiam.Lucius aũt Lentulus conſul dixit:Ciues Romanos Iudæos,templa habentes,Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo kalendarũ Octobris. Lucio Lentulo,& Caio Marcello cõſulibus, præſente ſenatu.Balbus legatus & uicarius,Epheſiorũ magiſtratibus,curiæ & populo ſalutem. Iudæos per Aſiã conſtitutos,Lucius Lentulus conſul me pro ipſis petente,à militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hæc & Fanniũ tribunum plebis,& Luciũ Antonium ærarium, impetraui. Vos aũt cupio curare,ne quis eis moleſtiam inferat. Decretũ Deliorum ſub præſide Bioto:menſe Thargelione,uiceſima die ad titulationem iudicũ. Marcus Piſo legatus,aduenies in ciuitatem noſtrã,pro delectu militũ conuocans nos, & multos ciuiũ,præcepit, ut ſi qui ſunt Iudæi ciues Romani, nequaq; militare cogantur,eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Iudæos dimittere placuit.Quapropter obedire cõſuli nos oportet. His ſimilia Sardiani quoq; de nobis decreuerũt.Caius Fannius Caĳ filius,dux,cõſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo uos ſcire,quomodo legati Iudæorũ adierunt me,petendo accipere ſenatuſcõſulta pro ipſis cõſtituta,quæ etiam ſubiuncta ſunt. Igitur uolo uos curare uel prouidere his hominibus ſecundũ ſenatusconſultũ,quatenus per ueſtram prouinciam incolumes ad propria reuertantur.Lucius aũt Lentulus conſul dixit.Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Epheſi uidentur, religionis cauſa dimiſi. Hoc factũ eſt duodecimo Kalendarum Iuliarum. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarĳ uel proconſul, Sardianorũ magiſtratibus curiæ & populo ſalutem. Iudæi ciues noſtri adeuntes probauerunt nobis conſilium habuiſſe propriũ ſecundũ patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouent:& hoc petierunt,quatenus liceat illis hoc facere, quod cuſtoditi uel permiti decreui.Marcus Publius,filius Publĳ,& Marcus Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimauimus ei, de quibus Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudæos templa Iudaica facere ſolitos,ſi illi uiſum fuerit,religionis cauſa eos feciſſe,dimittat: & dimiſit duodecimo Kalendas Iulias.Lucio Lentulo & Caio Marcello cõſulibus,Lentulus decretũ protulit.Ciues Romanos Iudæos, ſacraria Iudaica facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi.Laodicenſiũ princeps C.Rabilio Caĳ filio conſuli ſalutem: Soſipater Hyrcani principis ſacerdotũ legatus,porrexit nobis epiſtolam tuam,per quam deſignauit nobis, ab Hyrcano principe & ſacerdote Iudæorum deſtinatos quoſdam cũ literis pro ſua gente conſcriptis, quatenus ſabbata Iudæis liceat ſecundum patrias leges celebrare,ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores noſtri probantur: aut ne quis eis uiolentiam inferat in noſtra prouincia:& licet Tralliani palàm dicant,nõ ſibi placuiſſe quæ pro his decreta ſunt,tamen præcepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus aũt ita, ut & nobis eadem de his ſcribas obſequentibus tuis præceptis.Epiſtolam aũt porrectam ſuſcepimus,quam repoſuimus inter publica noſtra monumenta:& de reliquis quæ præcepiſti prouidemus, quatenus in nullo culpemur.Publius Seruilius,Publĳ Galbæ filius,proconſul,Mileſiorum

Decretum L. Lẽtuli cõſulis

Decretũ Deliorum

Decretum C. Fannĳ cõſulis

Decretũ L. Antonĳ

Decretũ M. Publĳ

Decretũ Laodicenſium

Decretũ P. Seruilĳ

ium magiſtratibus,curię & populo ſalutem.Pritanis Mercurij filius ciuis ueſter,dū in Trallibus negocia tractarē,inſinuauit mihi, præter noſtrā ſententiā Iudæis uos inquietudinem inferre,& prohibere eos ſabbata celebrare,uel templa patria perfi/ cere,fructusq; ſua cōſuetudine colligere. Volo igitur uos ſcire, quo modo audiens uerba eius uel eorū qui contra eū diſſerebant,decreui ne prohiberentur.Decretum Pergamenorū ſub iudice Cratippo menſe Deſio ſententia principū.Quoniam Ro mani ſequentes ſuos maiores,pro cōmuni omnium hominū tutela pericula ſuſcipi unt,& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in felicitate uel firma pace conſiſtere, cū tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotū gentis Iudææ legatos, Stratonē Theodori,Apolloniū Alexandri,Aeneam Antipatri,Ariſtobolū Amintæ,Soſipa trum Philippi,uiros optimos,& hi ſingula demonſtraſſent,decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerunt,quatenus nequaq; rex Antiochus Antiochi filius lædat Iudæ/ os auxiliatores Romanorū,imò ut & caſtella & portus, uel prouinciam, & ſi quid aliud ab eis abſtulit, redderet:& liceat eis à portubus deportare quæ uolunt, & ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorū ſeu uectigalibus aliquid auferat, exce/ pto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exi/ ſtit:imò etiā cuſtodiam à Ioppe depelli,ſicut petierunt. Noſtræ uero curiæ Lucius Peticus uir optimus,iuſſit ut hæc fieri ita curemus,quemadmodū ſenatus decreuit, & prouideamus,quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire,nec nō etiam Theodorū in curia,uel in cōuentu ſuſcepimus: Qui cū nobis epiſtolā,& ſenatuſcō ſultū porrexiſſet,uerba faciens, demonſtrauit Hyrcani uirtutē & liberalitatē, quia publicę uel priuatim cunctis prodeſt qui ad eū cōuenerint.Literas uero inter publi ca cōſcripta repoſuimus, & nos quoq; omnia pro Iudæis agere tanq; auxiliatores Romanorū,ſecundū ſenatuſcōſultū decreuimus,Quippe etiā poſtulauit Theodo/ rus dum epiſtolā nobis porrigeret, quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanū exemplar decreti,intimantis noſtri populi ſententiā, & petentis cuſtodi/ ri uel ampliari noſtras cū eis amicitias,& ut meminerit tēporibus Abrahā, qui om/ niū Iudæorum pater extitit,noſtros maiores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis cō ſcriptis inuenimus.Decretū Alicarnaſſeorum ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis fi lio. Placuit populo, Marco Alexandro inſinuante, quoniam Iudæi pietatis ſtudi/ um omni tempore habent,populusq; Ro.omniū hominum benefactores, pro Iu dæorum amicitijs uel auxilijs ad noſtrā ciuitatem pręcepta miſerunt,quatenus per mittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iu dæis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare,uel ſacrificia producere ſecundum leges Iudaicas.Si quis uero hos prohibuerit,militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat.De/ cretum Sardianorum.Placuit curiæ uel populo,ducibus intimantibus, quomodo noſtram ciuitatem habitantes Iudæi, multa uel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt:nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus & libertate data à ſenatu populoq; Romano ſecundum conſuetudi/ nem congregentur,& iudicia ſua diſponant,datus eſt illis locus, in quo cum uxori bus uel filijs poſſint celebrare deo patrias orationes.Igitur uiſum eſt curiæ uel po/ pulo,cōcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundū ſuas leges: deputari etiā eis locum quem aptū ædificationibus uel habitaculis putauerint: Habeanteti am curatores annonæ ciuitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub iudice Menophilo, menſe Ar/

Decretum Pergameno/ rum.

Decretum Alicarnaſſe/ orum.

Decretum Sardianorū

Decretum E/ pheſiorum.

temiſio, prima die. Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudæi, Marco Iunio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconſul conceſſit, Placuitq; populo propter Romanos, nullũ prohiberi obſeruare ſabbatorum diẽ: imò concedere eis omnia facere, ſecundum Iudaicas ſuas leges. Multa quoq; & alia decreta ſenatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus, necnon & aliarum ciuitatũ iudicata uel literas à magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis, ex quibus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs Romanorum & noſtris, demonſtrãtur æreis tabulis, hactenus in Capitolio permanentibus, & in poſterũ permanſuris. Omniũ uero expoſitionem tanquam ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui, nullum credens tam difficillimũ inueniri, qui uel opinetur Romanorum humanitatem minime circa nos extitiſſe, quam ſæpius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidẽ Romanorum, & noſtris illis temporibus factis retulimus. Eodem uero tempore ſeditionem per Syriam hac occaſione cõtigit fieri. Baſſus Cæcilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciens, interfecit eum: ipſe uero cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiam cõmiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cũ traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionem, Cæſar autem interficitur à Caſſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

S. Cæſar inſidijs interficitur

C. Iulij Cæſaris cædes

De Caſſij geſtis & Malachi, Antonijq; edictis pro Iudæis. Cap. xx

POſt Cæſaris autem internitionem, cum bellum conflatum fuiſſet principibus Romanorum, omnibus pro exercitu cõgregando diſperſis, Caſſius ad Syriam peruenit. Qui cũ Apamenum exercitum accepiſſet, obſidionem ſoluens, ambos ſibi cõiungit, Baſſum & Marcũ: & ciuitates circũeundo milites cũ armis conglomerabat, & fiſcalia grauia eis imponebat: à Iudæa uero plus quàm ſeptuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater aũt cum uidiſſet in maximo timore uel turba negocia conſtituta diuiſit pecuniarum exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uero alijs præcepit colligere. Cumq; primus Herodes à Galilæa exegiſſet quanta fuiſſent ei ſtatuta, neceſſarius inter amicos à Caſſio recipitur. Nam ſtatuerat Romanis obſequi, & fauorem eorum ſibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipſas ciuitates cum habitatoribus uendebant, quarũ Caſſius quatuor maximas captiuauit, id eſt, Gofnam & Amathuntem, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, niſi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de ſuo ei miſiſſet, & ita impetum eius refregiſſet. Sed cum Caſſius cum multis pecunijs à Iudæa diſceſſiſſet, Malachus inſidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, diſceſſit trans Iordanem, ubi exercitum Arabicum ſimul & prouincialem congregauit. Malachus autem callidus exiſtens, iure iurando negabat ſe inſidias ipſi, uel filijs eius feciſſe, ſatisfaciẽs ei. Nã Phaſelo Hieroſolymam regente, Herode uero tenente armorũ cuſtodiam, nequaquam ſe tale

facinus

facinus uel in animo habuiſſe dicebat. Vnde reconciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret,audiuit nouis rebus per Iudæam Malachum ſtudere,& uenit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigiſſet, niſi Antipater eum petendo liberaſſet, neſcius quod ſuum interfectorem Malachum liberaret.Igitur Caſſius & Marcus exercitu congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt,naues ei cum toto exercitu commendantes: promiſerunt etiam regem eum Iudææ poſt bellum ordinare, quod iam tunc contra Antonium & iuuenem Cæſarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrem depellere cogitabat. Cumq; Hyrcani pincernam pecunijs redemiſſet, (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit.Et cum inſidias Malachi contra patrem ſuum Herodes & Phaſelus intelleXiſſent,& uindictam inferre cogitaſſent,Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita ſummis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit.Filius uero eius Herodes,ultionem quidem patris exigere cogitauit,& cũ exercitu contra Malachum uenit:Phaſelo uero priori placuit dolo magis hominem ſuperare,ne belli ciuilis initium facere putaretur, & ſatisfactionem Malachi ſuſcepit, & credere ſimulauit, nihil eum ad patris interitum commiſiſſe. Sepulchrum etiam patri ornatiſſimum conſtruxit.Sed cum Herodes ad Samariam peruenisſet,& inueniſſet eam afflictam,refouebat,& ita inter eos certamen eſt diſſolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hieroſolymorum inſtante, cum militibus ſuis Herodes in ciuitatem aduenit:quod cum Malachus cognouiſſet,ueritus Hyrcanum flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidẽ paruit;cauſam uero talem interdictionis propoſuit, quod non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo ſuperinducere. Sed Herodes præcepta negligens, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, diſſimulationem tamen non refutauit,ſed Antipatrum ut amicum manifeſte plangebat,cuſtodiam uero corporis ſui latenter habebat. Placuit uero etiam Herodi, non redarguere diſſimulationem eius:ſed è contrario muneribus ei blandiebatur.Caſſius tamen de patris interitu Herodi mandauit,quatenus Malachi crudelitatẽ cognoſceret: Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitũ uindicare, tribunis quoq; in Tyro mandauit Herodis ſequi uoluntatem. Tempore uero quo Caſſius Laodiciam cepit,ac- De Caſſio
ceſſerunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidẽ ſperans Malacho ibi ueniente ſe ulciſci cum ad Tyrũ Phœnices peruenisſet,cauſamq; opinatus eſſet, Malachus maius quiddã conatus eſt agere, ita ut filiũ in Tyro obſidem exiſtentẽ, in ciuitatem ingreſſus furto uoluiſſet auferre,& ad Iudæam reuerti:credens ſe gentem Iudæorum contra Romanos excitaturũ, & deiecto Hyrcano regnaturum,dum bello Caſſius ab Antonio occupatur.Conſilijs tamen eius deus reſtitit.Herodes quoq; intelligens eius uoluntatem, tranſmiſit famulum,quaſi hoſpitalia paraturum,quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet, ad tribunos tamen uere direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire.Qui cum exiſſent,& iuxta ciuitatem eum conueniſſent,ſuper littus hominem uulneribus confoderũt. Hyrcanus ergo cum factũ intellexiſſet, obſtupuit: rediensq; ad ſeſe conſuluit Herodem, quid eſſet factum,uel qui Malachum interfeciſſent. Cumq; Herodes reſponderet, Caſſium hoc iuſſiſſe, laudauit factum: nam malcuolum & nimis patriæ peruaſorem eum eſſe criminabatur. Hanc ergo

pro

pro iniquitate in Antipatrũ cõmiſſa Malachus pœnã ſoluit. Caſſio uero diſcedente de Syria, maxima per Iudæam turba concitatur in Hieroſolymis, cum Felix contra Phaſelũ unà cũ militibus armaretur. Herodes aũt ad Fabium rectorẽ Damaſci proficiſcens, cũ hoc audiſſet, & in fratris ſolatiũ cuperet feſtinare, ægritudine prohibetur. Phaſelus tamẽ Felicẽ ſuperans, in aliqua eũ turre cõcludit, quẽ poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit, Hyrcanũ penè accuſans, quòd multa ſui beneficia prætermittens, inimicis ſuis fauorẽ impenderet. Itaq; frater Malachi multa tunc occupans loca, obtinuerat & Maſſadã omniũ munitiſſimam: cõtra quẽ Herodes ualetudine liberatus exercitũ duxit, & auferens omnia loca quæ cõprehenderat, ſub pactionis lege eũ dimiſit. Antigonus aũt Ariſtobuli filius, ut militiã congregauit, & Fabiũ pecunijs redemit, Ptolemæus eũ Minæi propter cognationẽ ad Iudæã ducebat: auxiliũ etiam ei præbebat Marion, quẽ Tyriorum tyrannũ Caſſius reliquerat. Nã hic Syriam omnẽ potentia capiens cuſtodiuit. Marion aũt Galilæã finitimã inuadẽs, tria caſtella eius occupauit. Contra quẽ Herodes cũ ueniſſet, omnia quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorũ uero cuſtodes cũ humanitate dimiſit, quibuſdã etiam & dona præſtitit, propter ciuitatis fauorẽ. Cum hęc ergo egiſſet, obuiauit Antigono, & prælio cõmiſſo uicit, & penè iam altiora Iudææ tenentẽ fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hieroſolymã uenit, ubi coronas ei tam Hyrcanus quàm populus ob uirtutis præmiũ offerebant. Na cognatus Hyrcani per affinitatẽ credebatur, ideoq; magis eũ defendebat, ueluti ducturum neptem ſuam fratris Ariſtobuli filiam, ex qua trium marium extitit, & duarum fœminarum pater. Habuit ſiquidẽ priorem uxorem nomine Dorin, popularem ex gente noſtra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Caſſium nanq; cum Antonius & Cæſar in Philippenſi campo uiciſſent, ſicut & ab alijs demonſtratum eſt, poſt uictoriam Cæſar ad Italiam rediit, Antonius autem ad Aſiam regreſſus eſt. Cumq; ueniſſet in Bithyniam, legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobiliſſimi accuſabant Phaſelum & Herodem, dicentes habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uero omnem poteſtatem poſſediſſe. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cum ad eũ ueniſſet ſatisfacere pro accuſationibus, propter quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe. hoc namq; acquiſiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Epheſum peruenijſſet Antonius, deſtinauit Hyrcanus princeps ſacerdotũ, noſtraq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronam, & ſupplicantem, quatenus Iudæos à Caſſio abductos, non extante bello, ſcriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Caſſij ſubreptam reſtitui. Antonius uero iuſtas Iudæorũ poſtulationes conſiderans, reſcribit Iudæis & Hyrcano, mandans etiam ſimul & Tyrijs decreta huiuſmodi continentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi ſacerdotũ, & rectori gentis Iudæorum ſalutem. Si ualetis lætamur, ualeo & ego cum exercitu meo. Lyſimachus Pauſaniæ, & Ioſippus Minæi, & Alexander Theodori, legati Epheſum aduenientes, priorem Romæ confectam legationem renouarunt, & hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt, dum demonſtrarent tuum erga nos fauorem. Quod cũ intellexiſſem ex decretis & ſermonibus te familiaritatem erga nos ſeruare, moresq; optimos ueſtros & religionẽ conſideraſſem, proprium te nobiſcũ eſſe iudicauimus. Sed cũ totam Aſiam noſtri populiq; Romani aduerſarij percurriſſent, qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt, nec iuſiurandum quod ſtatuerant quicquam ſeruauerunt, nos non pro eius

Epiſtola Antonij ad Hyrcanum.

tantum

tantum certamine, ſed uelut pro cõmuni omnium ſalute in autores ſcelerum, quæ in Iudæos uel in omnes cõmiſſa ſunt,uindicauimus. Quorũ facinora ſolem auerſa tum exiſtimauimus, quod talia in Cæſarem cõmiſerint. Impias uero eorũ inſidias Macedonia, tanquam in ſuo nefandiſſimo receptaculo, ſuſcepit, cũ ſceleratiſſimas eorum malignitates partes Philippenſis campi continerent: quæ loca maxima uſque ad mare,montesq; munitos occupauerant,ut penè cunctos tranſitus ſicut unũ introitum cuſtodirent,quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis graua tos deuicimus. Sed & Brutus cũ Philippos confugiſſet, circumſeptus à nobis, eiuſdem perditionis merito cuius Caſſius particeps inuentus eſt. Quibus oppreſſis, in poſterum pace frui licebit,& Aſiam reſpirare à bellorum afflictione liberatam.Igitur cõmunem pacem facimus cũ auxiliatoribus à deo nobis donatam: & tanquam de maxima peſte corpus Aſiæ releuatum,per noſtram refouemus uictoriam.Memores ergo ueſtri, & gentem Iudaicam curauimus reddere lætiorem. Literas quoque per ciuitates propoſui, quatenus ſi qui liberi ſeu ſerui uenundati ſint,ſub Caio Caſſio,ſeu per duces eius,abſoluantur.Super hæc & donationibus à me uel Dolo bella clementer oblatis,uos uti cupio:necnon & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo:uel quantacunq; poſſident Iudæi competentia,reſtitui præcipio.Coronam uero quam deſtinaſtis accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magiſtratibus,curiæ populoq; S. Cum mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotum,& rectoris Iudæorum legati, dixerunt prouinciam uos eorũ tenere, quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum ſuſcipientes,iuſta & pia prouidentia uindicauimus,obliuioſos gratiæ uel tranſgreſſores iuriſiurandi punientes. Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare,& quæ de noſtris hoſtibus accepiſtis, hæc non concedimus niſi reſtituantur.Nam neq; prouincias, neq; exercitum quiſquam illorum ſenatu præſtante ſuſcepit,ſed uiolenter ſubripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiſcunt. Quapropter cũ illi pœnam dediſſent,noſtros auxiliatores præcipimus ſine mora recipere,quæ prius poſſediſſe noſcuntur. Vos quoq; ſi qua prædia Hyrcani rectoris Iudæorum pauloante, Caio Caſſio bellũ illicitum producente contra noſtram prouinciam,ablata poſſidetis, reddite: nec aliquam uiolentiam eis ingeratis, unde lædi poſſint. Si quid uero iuſtum contra eos habetis, dum ad locum ueneri mus, liceat allegationibus uti:nos autem auxiliatoribus ſingula iuſta conſideratione ſeruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magiſtratibus, curiæ populoq; S. Edictum meum uobis deſtinaui,de quo curam uos habere præcipio, quatenus in tabulis publicis deſcribatur literis Latinis uel Græcis,& in loco eminentiſſimo deſcriptum ponatur,unde ab omnibus relegi poſſit. Marcus Antonius imperator ac triumuir dixit:Quoniam Caius Caſſius alienam prouinciam ſub exercitu conſtitutam & auxiliatores deprædauit, & deuaſtauit Iudæorum gentem, amiciſſimam populo Romano,arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo deprædata renouamus,ut reſtituant hæc noſtris auxiliatoribus: & quanta Iudæorum corpora uenundata ſunt,ſicut prius libera remittantur,& poſſeſſiones prioribus dominis reſignentur. Si quis autem his noſtris edictis non obedierit,ulciſci in eo ſatisfacientes cauſæ promittimus. Hæc eadem & Sidonijs, & Antiochenis,& Aradijs conſcripſit, quæ tempore opportuno referemus, ut ſigna prouidentiæ Romanorum circa noſtram gentem extitiſſe clareant.

Edictũ Antonij ad Tyrios

De

De Herodis tetrarchia ab Antonio inſtituta. Cap. XXI

POſt hęc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciliciam obuiauit, & amore ſuo detinuit: ubi iterum centum potentiſſimi Iudæorum ad eum peruenerunt, accuſantes Herodem cũ Phaſelo. Contradicebat autẽ eis Meſſala defendendo iuuenes, Hyrcano pręſente, qui ſocer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audiſſet, conſuluit Hyrcanum, qui magis gentem cõtinerent. Illo autẽ reſpondente, Herodem & fratrem eius: Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hoſpitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præſens fecerat: hos quidem ambos tetrarchas ordinauit, & cõmiſit eis Iudæorum negocia: quindecim autem ex reſiſtentibus ligauit ut eos occideret, niſi recuſaſſet Herodes. Sed neq; ita de legatione reuerſi quieſcebant. At cum Antonio rurſus in Tyro occurriſſent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præſidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus ſtudentes torquere, & Herodi præbere principatum totius. Mox autem Herodes ſedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nunciauit, & petijt eos recedere, nec ad certamẽ uenire, ne magnum malum eis eueniret: cui dum quidam non conſentirent recedere, & quaſi contrarij reſtitiſſent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibuſdam ex ipſis peremptis, multos uulneribus laniabant: reſidui uero fugientes, cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Parthorum regis filius, & Barzafarnes ſatrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius eius Lyſanias in regno ſuccedens, componit amicitias cum Antigono Ariſtobuli filio, ſatrapamq; prædictum ſibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

Herodes cum fratre conſtituitur tetrarcha Iudææ à M. Antonio

Antigoni & Ptolemei amicitia

De fuga Herodis, profectioneq; ad Romam, & Parthorũ tyrannide. Cap. XXII

ANtigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, ſi Hyrcanum principatu priuarent, & ipſi traderent, Herodemq; cum ſuis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem parauiſſent, deducente eos Antigono. Nam Pacorus per maritima, ſatrapa uero Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludũt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenſes ſuſcipiunt turmam equitum: quam idem Pacorus in Iudæam deſtinauerat, uexaturam prouinciam, & Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens. At cum à Carmelo monte quidam Iudæorum ad Antigonum ueniſſent parati ad auxilia, per quos ſperabat partem aliquam prouinciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurriſſent, ad Hieroſolymam cum ſuis aſcendit: ubi cõgregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire ſtatuit, ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus & Herodes prælio per forum cõmiſſo eos uiciſſent. Et cũ eum in templo concluſiſſent, dirigunt armatos ut propinquantes domos tenerent, quos populus cũ ipſis domibus igne conſumpſit: pro qua iniquitate paulo poſt Herodes à reſiſtentibus ultionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iaculārentur, expectabat populus multitudinẽ de prouincia in Pentecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, circa templum in ciuitate multa milia hominũ armata & inermia congregantur: compleuerunt nanq; templum cum ciuitate qui conuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murũ ſeruaret, Herodes

Antigonus obſidetur in templo

cum

cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cum fortiter pugnaret, & multa milia fugaret, multi ad templū, quidam etiā ad exterius uallum cōfugerunt. Nam & Phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus aūt dux Parthorū cum paucis equitibus, Antigono petente, ad ciuitatē peruenit, prætextu quidē cōponendæ ſeditionis, re uera aūt Antigono principatum traditurus. Cui dum Phaſelus occurriſſet, & hoſpitio ſuſcepiſſet, Pacorus dolum aliquem meditatus, flectit eum legationem ad Barzafarnem deducere. Phaſelus quidem nihil ſuſpicatus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter Barbarorum perfidiā. Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus & Phaſelus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem horū qui liberi dicuntur, eis reliquiſſet, præceſſit. Cumq; Galilæam intraſſent, cum armis eis occurrunt prouinciæ cuſtodes & Barzafarnes: & primum quidem eos ſtudioſe ſuſcepit, ac munera præſtitit, poſt uero eis contexebat inſidias. Phaſelus tamen cum ſuis prope mare reuertebatur. Vbi cum audiſſet Antigonum promiſiſſe Parthis mille talenta, & mulieres quingentas, in ſuſpicione iam Barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat, dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatam. Et tunc capti quidem fuiſſent, niſi expectaſſent Parthi uſquequo in Hieroſolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille ſentiens diffugeret. Phaſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propenſius autem Ofellius, qui hoc à Saramalla ditiſſimo tunc Syrorū audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrē adiuuare paſſus eſt. Cumq; ad Barzafarnem accceſſiſſet: non æqua, inquit, te facere uideo, dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferentur q̄ Antigonus promiſit: imò etiam nimis acerbum eſt, ſi legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc, iurabat nihil uerum eſſe, ſed falſa eum ſuſpicione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum & Phaſelum ligauerunt, multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem deſtinatus fuerat, mādata habens ut eum foras murum procedentem comprehenderet, antequam hoc faceret, nuntij miſſi à Phaſelo, indicauerūt Parthorum perfidiā. Cūq; audiſſet Herodes ab hoſtibus eos ligatos, cū querelis accedit ad Pacorum Parthorumq; nobiliſſimos: qui omnem cauſam ſcientes diſſimulabāt, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occurſum literas deportantium, ne ab aduerſarijs tenerentur: nam conueniſſe dicebant, ut demonſtrarent quantum Phaſelus profeciſſet. Quibus Herodes minime credidit, audiens ab alijs fratris comprehenſionem: necnon & ſuaſione filiæ Hyrcani, quam ſibi deſponderat, de Parthis ſuſpicabatur. Quam cum alij nō attenderent, ipſe obediebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumq; Parthi cogitarent quid fieri oporteret (nam non eis uiſum eſt palàm tam maximum uirum comprehendere) & in poſterum diſtuliſſent, Herodes credens magis quæ de fratre uel de Parthorum inſidijs audierat, quàm aduerſarijs conſentire, ueſpere ueniēte deliberauit euitare aduerſariorum pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cumq; mulieres ſuper iumēta impoſuiſſet, matrem ſuam, & ſororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Ariſtobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouiſſimum fratrem, omniaq; in uia neceſſaria, & reſiduam multitudinem, ad Idumæam feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura reperiri potuit, qui non, cum præſentia cerneret,

Fraus Pacori ducis Parthorum

miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quod à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarent. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet se mœstitiæ quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorum deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabant: ipse uero penè se interemit, dum carpēto euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorem, ne hostes eos persecuti remorantes circa passionis curam comprehenderent, suum gladium euaginauit: secq; perimere conantem retinuerunt præsentes uiri, dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nā non hoc esse fortis, siquidē se de periculis liberās, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogitauerat prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellum peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrentes egisset, totas obtinuit. In fuga uero nec Iudæis pepercit, qui eum à ciuitate LX. stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uero loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus, aulam oportunam construxit, ciuitatemq; ædificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiauit ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum uero Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susciperet populum: è quibus plus quàm IX. milia dimisit, præcipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uiæ stipendia: necessarios uero in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres quæ octingentæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petram Arabiæ recessit. Parthi uero mox die facto, cum uniuersam Hierosolymam & palatium deprædassent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fuerūt. Sed & multæ res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam suam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non sufficissent, prouinciam exeuntes uastabant, & Marisa potentissimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus quidem cum sic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaselum & Hyrcanum uinctos suscepit: nimis autem cruciabatur, quod mulieres fugissent, quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pactus est. Veritus autem ne multitudo Hyrcano aliquādo regnum restitueret, dum adhuc à Parthis custodiretur, aures eius amputauit, molitus ne posset rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Phaseli miretur quisquam fortitudinem. Qui cum sciret se occidendum, non mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cumq; non haberet manus à uinculis solutas, & aptas ad interficiendum se ipsum, saxo caput suum allidens uitam finiuit. Dicunt autem quia uulnere confectum, præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit, mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum tamen ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadā muliere audiens fratrem Herodē aduersarios uitasse, satis internitionē uiriliter & prone sustinuit, dum relinqueret superstitē, mortē suam uindicaturum & super inimicis ulcisci ualentē. Herodem tamen magnitudo circūuenientium malorum nō perterruit, sed faciebat cum

Hyrcano aures præcisæ

sagaciorem

ſagaciorem. Nam ad Malachum Arabum regem multa prius ſibi beneficia deben
tem, remunerationem accepturus perrexit: & quod magis opus habuiſſet tum pecu *Malachus rex*
nias ſumere, ſeu ſibi debitas, ſeu per donationem dandas, quia multa impetrauerat
Malachus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet, feſtinabat eum ab hoſti-
bus redimere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat etiam Pha-
ſeli filium, ſeptimum annum ætatis agentem, quatenus pignus cum Arabis depo-
neret. Sed cum nuntij obuiaſſent & dixiſſent ei Malachum iuſſiſſe, ut à prouincia
ſua diſcederet, quod Parthi præcepiſſent nequaquam Herodem ſuſcipi: qua occa-
ſione uſus eſt, ne debitum perſolueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irrita
bant, quatenus pecunias lucraretur depoſitas uel acceptas prius ab Antipatro: re-
ſpondit Herodes, nihil eos grauare ſe ueniſſe, ſed locuturum ſe tantum de neceſſa-
rijs ſuis negocijs. Poſtquam autem uiſum eſt ei diſcedere, caute pergebat cum pau-
cis ad Aegyptum: ueniensq; in quoddam templum, remoratus eſt. Poſtero uero
die, cum ad Rhinocolura peruenisſet, interitum fratris ſui audiuit. Malachus uero
pœnitens perſequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Peluſiū feſtinan-
ti. Vbi cum inueniſſet claſſem applicitam, prohibebatur Alexādriam nauigare. Il-
le uero præſides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuita
tem, à Cleopatra ſuſcipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam feſti
nantem, licet tempeſtas eſſet, & Italia ſeditionibus plena nuntiaretur. Vnde cū na-
uigaſſet ad Pamphyliam, hyeme atrociſſima uix ad Rhodum deducitur. Quò du
os amiciſſimos ſibi cum occurrere uidiſſet, Sapphinium & Ptolemæum, & inueniſ-
ſet ciuitatem bello Caſſij deuaſtatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non
piguit, ſed & ſuper uires ſuas largitus eſt, & ad eam renouandam donauit pecuni-
as. Cumq; triremes conſtruxiſſet, & nauigaſſet cum amicis ad Italiam, in Brunduſi
um deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit quæ contigiſ-
ſent per Iudæam, & qualiter frater eius Phaſelus à Parthis interemptus, & Hyrca-
nus captiuus teneretur: & quod Antigonum regem ordinaſſent, mille talenta pro-
mittentem, & mulieres quingentas, quæ ex primoribus & de genere ſuo fuiſſent: &
quod ſuas noctu perduxiſſet, & uitaſſet inimicorum manus, multas paſſus calami
tates. Poſt uero deflebat periclitari ſuos familiares, dum obſiderentur: & quemad-
modum hyeme nauigaſſet, & contemnens pericula, dum feſtinaret ad eum, in quo
ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

De Herode à ſenatu rege ordinato. Cap. XXIII

ANtonius autem miſericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens
quod & in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominetur, nec nō &
memor amicitiæ patris eius Antipatri, & promiſſionis pecuniarum quas Herodes
dare promiſerat, ſi rex eſſet, quemadmodū & prius tetrarcha ordinatus: multo ma
gis tamen propter odium Antigoni, dū ſeditioſum & Romanis eum inimiciſſimū
arbitraretur, propenſior erat Herodes apud eum. Cæſar quoq; propter Antipatri
expeditiones, quas per Aegyptum patri ſuo perduxit & hoſpitiū uel in omnibus
fauorem exhibuit: præſtansq; Antonio nimis pro Herode ſtudenti, ad petitiones
& ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumq; ſenatum congre
gaſſet, Meſſala & Atratinus Herodem præſentantes, de patris eius beneficijs inti-
mabant, & quem circa Romanos ipſe habuiſſet fauorem: ſimul etiam Antigonum
accuſabant, hoſtem eum manifeſtum pronunciantes, non ſolum ex his quæ prius

commiserat, sed quoniam & nunc à Parthis principatum Romanis neglectis acce/perat. Cumq; senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat: nunquam enim putabat Romanos sibi regnum daturos, quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ coniugis id præbere uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uero Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tẽpore referemus: & quòd intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nullatenus sperauit, & ab Italia discedere fe cisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt, præcedentibus alijs consularibus, immolaturi & deposituri senatus cõsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius, cuius initium fuit centesima & octogesimaquarta olympiade, consulibus C. Domitio Caluino II. & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circunsidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitarat ad Arabas, dum audiret Malachũ pœnitere de his quæ in Herodem commiserat: prohibuit autem deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula cisternarum cuncta complerentur. Qua copia recreati, exeuntes contra Antigonum confligebant, cum quibusdã palàm, cum alijs uero furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodẽ tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudæam peruenit, manifeste quidem tanquã Iosippum adiuturus: omnis uero eius machinatio erat ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cũ prope Hierosolymam castra posuisset, & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset, ipse quidem cum ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

De Ventidio duce

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam & Galilæam deuicerit. Cap. XXIIII

HErodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & congregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæam, cucurrit super Antigonum. Conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium cõpulsi: qui transmissus ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quas per ciuitates Syriæ Parthi cõmouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uero quotidie uires crescebant, cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadam, necessarium putans circunseptos in oppido cognatos liberare, fit illi impedimento Ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergẽs. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uero incaute confligentem, à periculo liberauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos cripere festinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uero propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorum quæ ex ambobus acceperant, plures uero propter spem quam in eum tanquam in regem habebant

habebant. Antigonus autem opportunos eius tranſitus inſidijs & fraudibus præ/occupans,nihil aut perparũ hoſtes lædebat. Herodes ergo de Maſſada familiares ſuos eripiens, & Riſam caſtellum capiens, ad Hieroſolymam properauit unà cum exercitu Silonis.Et cum multi fortitudinem eius, caſtraq; ad occidentalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent, partis illius cuſtodes ſagittis eius impetũ amo/uebant, quidam uero etiam excurſione facta cum hoſtibus decertabant. Herodes primum quidem iuſſit præconari iuxta murum, quod bono populi præſto eſſet,& pro ſalute ciuitatis, nec manifeſtorũ aduerſariorum malitiã recordaretur: ſed etiam inimiciſſimis abolitionem delictorum quæ in ſe commiſerant,præſtaturum ſe pro/miſit.Antigono uero cõtra prædicta Herodis clamante Siloni uel exercitui Roma norum, quia præter ſuam iuſtitiã egiſſent, dum Herodi priuato & Idumæo,id eſt, non integro Iudæo regnum darent, cum ſoliti fuiſſent hoc generi præbere digno: nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauiter ferrent, tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iuſta paterentur, ſi de honore deciderent. Cum hæc adinuicem dixiſſent, & ad blaſphemias perueniſſent, Antigonus repellere prope murum uenientes ſuis præcepit,qui iaculando uel propenſius pugnando facile pro cul à turribus depulerunt eos. Tunc & Silo pecuniarũ acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit,dum indigentiam ſumptuum reclamarent, & pecunias ad alimẽta poſtularent,quoſdam uero ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant, eo quod à militibus Antigoni omnia diruta fuiſ/ſent,mouitq; exercitum,& diſcedere tentabat.Herodes autem petebat Silonis du/ces uel milites,ut non ſe relinquerent à Cæſare uel Antonio uel à ſenatu honoratũ, nam prouidere eorum inopiæ, & facile præbere quæcunq; quærerent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciam egreditur,nullam occaſionem diſceſ/ſionis Siloni relinquẽs.Siquidem multitudinem,quantam nemo ſperabat,neceſſa/riorum deportauit à Samaria: familiaribus ſuis adminiſtrantibus triticum, uinum & oleum, & pecora ſimul & alia diuerſa in Hiericunta deducentibus:præuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cum non latuiſſent Antigonum,ſtatim miſit p prouinciã,qui deberẽt inſidijs prohibere deportatores alimentorũ. Cumq; præceptis Antigoni paruiſſent,grandem multitudinẽ armatorum circa Hierichun/tem congregantes,ſuper montes locati, cuſtodiebant alimoniam deducentes. Sed dum hæc aguntur,Herodes non otioſe degebat,ſed decem turmas ſuſcipiens,qua/rum quinque Iudæorum erant,aliæ uero mercede conductæ,necnõ & equites pau/cos, ad Hierichunta peruenit. Cumq; ciuitatem deſertam inueniſſet, quingentos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cognationibus, hos quidẽ dimiſit:Ro/mani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs repe/riſſent.Igitur cuſtodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur,& Romanorum militiam ad hyemalia dimiſit in Idumęa,& Galilæa,& Samaria.Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarum munere, ut partem exercitus Romani in Liddis ſuſciperet, pro Antonij ſatisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti:Herodi uero minime uiſum eſt otium habere, ſed ad Iudæam fra/trem ſuum Ioſippum cum duobus milibus peditum,& quadringentis equitibus de/ſtinauit, Ipſe uero cum ad Samariam peruenisſet, & ibi depoſuiſſet matrem & a/lios cognatos ab Maſſada deductos, ad Galilæam uſq; peruenit, capturus quæ/dam loca, quæ cuſtodes Antigoni præoccupaſſent. Perueniens autem in Sepho/

Herodes obſi/det Antigonũ & Hieroſoly/mam.

ram,cuſtodibus Antigoni fugatis,in abūdātia proſpera erat. Poſtinde cōtra quoſ-
dam latrones in ſpeluncis habitātes, equitū alam & peditū tria agmina tranſmittit,
Bellum contra latrones quatenus prohiberent eos,ne latrocinium exercerent.Hæc autem iuxta uillam uo-
cabulo Arbilon fiebant, ubi ipſe quadrageſimo die cum omni expeditione profe-
ctus eſt.Hoſtes uero cùm conflixiſſent, uerterunt læuum cornu agminis eius,quos
ipſe inuadens fugauit,ſuos autem fugientes eo loco conſtituit: permanſit uero con-
trarios perſequens uſque ad Iordanem fluuium, cum per alias & alias uias diffu-
gerent. Itaq; cum totam Galilæam cepiſſet,præter eos qui in ſpeluncis habitabant,
Herodes tota Galilea potitus & diuiſiſſet pecunias, unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens,du
cibus autem multo plus, ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idem tempus & Silo ſi
mul cum ſuis ducibus ad eum uenit, eo quod noluiſſet Antigonus alimēta per hye
malia conſtitutis præbere. Nam plus menſe non eos pauit: ſed miſit in circuitu per
prouinciam, præcipiens ut omnia diſſipantes per montes confugerent, quatenus
de neceſſarijs nihil habentes Romani, fame conſumerentur. Herodes uero proui-
dentiam eorum fratrem ſuum nouiſſimum habere præcepit, ſimul & Alexādrium
oppidum muro circundare. Qui celerius abundantiam neceſſariorum militibus
præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconſtruxit. Eodem tempore Anto-
nius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem acceſ-
ſens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde
uero ad ſe auxiliatores conuocare.

De geſtis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibuſdam prælijs ac periculis. Caput XXV

CVm Herodes contra latrones in ſpelūcis feſtinaret, Silonem quidem ad Ven
tidium tranſmiſit, ipſe uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim
latronum cubilia in montibus abruptis conſtituta,& per medium altiſſimos haben
Induſtria Herodis contra latrones tia tranſitus, ſaxis acutiſſimis circundatos, ubi cum omnibus ſuis familiaribus late-
bant.Rex autem arcas conſtruens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice
montis ſuper eos deponebat, dum nec ab inferioribus aſcendere propter acutum
montem potuiſſent,neq; de ſuperioribus contra eos deſcendere. Arcæ uero militi-
bus armatis plenæ erant, falces longiſſimas habentibus, quibus reſiſtentes latro-
nes abſtractos occidere prævalebant. Sed depoſitionem arcarum contigit incaute
diſponi, dum nimis ad alta deſcendiſſent. Habebant etiā intus neceſſaria. Cum ta-
men arcæ depoſitæ fuiſſent,nec auderet quiſquam ab ſpeluncis exire,unus ex mili-
tibus gladio cinctus, & ambabus manibus catenam tenens ex qua arca pendebat,
deſcendit in ſpeluncam,abhorrens moram nō audentium exire latronum. Cumq;
prope unam ſpeluncam ueniſſet,primum quidem iaculis multos fugauit, poſt au-
tem falce reſiſtentes impellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingreſſus fuiſſet,
multos occidit,& reuerſus in arca quieuit: timor uero reliquos gemitum audientes,
& ſalutis deſperatio comprehendit. Rei uero terminum nox prohibuit: & multi re-
ge concedente ſeſe ſubiectos tradiderunt. Eo modo & in poſterum cōflictionibus
uſi ſunt,ut ab ſpeluncis latrones exirent,& ante ianuas pugnarent. Milites autem in
circuitu ſyluæ ignem miſerunt, & ita multos occiderunt. Tunc ſenex quidam intus
cum ſeptem filijs & uxore relictus eſt, à quibus petitus quatenus eos ad hoſtes di-
mitteret exire, ſtans ſuper oſtium ſpeluncæ, unumquemq; filiorum ſuorum excun-
tem proſternit,uſquequo cunctos interemit,poſt autem & ſuam uxorem. Cumq;

in præcipitio

in præcipitio cadauera iactaſſet, ſuper illa ſe quoq; dedit, mortem pro ſeruitute ſuſtinens: multaq; prius in Herodem uociferatus, & infirmitatem exprobraus, licet rex dexteram ei tetendiſſet, & omnem licentiam promiſiſſet. Igitur his actis, iam omnes ſpeluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans, ad Samariam cum ſexcentis equitibus & tribus milibus peditum diſceſſit, tanquam Antigonum expugnaturus. Ptolemæo uero non bene hæc militia ceſſit: ſiquidem hi qui prius Galilæam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc feciſſent, in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt, prædantes & rapientes omnia: quos reuerſus Herodes puniuit. Nam multos tranſgreſſores interfecit: & eos qui in munitiſſimis locis confugerant, obſidione capiens occidit, & caſtella depoſuit. Mulctauit etiam ciuitates, rebellibus extinctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruẽte, cum Parthi fugiſſent, mittit Ventidius Machæram adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antonij præceptis obſecutus. Machæra ſiquidem Antigono uocante præter ſententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, explo- raturus eius negotia. Cuius factionem ſuſpectam habens Antigonus, aduentum eius non ſuſcepit: ſed fundis eum prohibuit, & demonſtrauit eius uoluntatẽ. Quod ubi Machæra ſenſit, & Herodem optime ſibi perſuaſiſſe cognouit: ſeq; peccaſſe non audientẽ ammonitionẽ illius, ad Samariam ciuitatẽ diſceſſit: Iudæos uero per uiã occurrentes amicos & inimicos proſtrauit, iratus in his quæ paſſus eſt. Rex aũt his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficiſci, & ſuggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hoſtibus nocerent, ſeq; ipſum ſufficere ad expugnationem Antigoni, Machæra ſecutus ſupplicabat ei ut permaneret: ſi tamen omnibus modis iturus eſſet, fratrem ſuum Ioſippum ſibi præponeret, ut debellaret Antigonum. Itaq; petitus à Machæra, reconciliatur ei. Cumq; reliquiſſet Ioſippum cum militia, perſuaſit ei ne periclitaretur, neq; Machæræ aduerſaretur. Ipſe porrò ad Antonium feſtinauit, qui Samoſata oppidum iuxta Euphratem obſidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisſet, inueniſſetq; congregatos qui ad Antonium pergere feſtinabant, timore tamen quod in uia Barbari multos inuaderent & interimerent, nõ audentes tranſire, ipſe eos adhortatus, dux itineris factus eſt. Sed cum ante duas manſiones Samoſatorum uenisſent, inſidiæ Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam ſpinis obſtruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos ocioſe ſedere Barbari diſpoſuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetũ ſuper eos facerent. Sed ubi primi tranſierunt, & retro obſeruaret Herodes, Barbari ſubito ab inſidijs uelut quingenti ſecuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum ſuis militibus in eos faciens, ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum in fugã uertiſſet, audaciã ſuorũ excitauit, & confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnãte, undiq; Barbari circundati proſternebãtur. Sed cum multa iam direpta fuiſſent uaſa & ſarcinulæ & mãcipia, uniuerſa rex hæc eripiẽs pergebat. Porrò tamen cũ multi de ſylua propinquante eo campis contra eum exiſſent, his confligens ipſe cum cohorte fortiſſima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam ſequentibus uiam præſtabat, qui ſaluatorem & propugnatorem eum uocauerunt. Cum autem prope Samoſata perrexiſſet, tranſmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occurſum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxilij cauſa. Nam Barbarorum inſidias, & impe-

Machæra Herodi uenit auxilio

Herodes ad Antonium properat

Barbarorum inſidiæ

tum cõtra eos factum audierat. Cumq; præsentem alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quem pauloante regem ipse monstrauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uero ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cum Herode præmisit ad Iudæã, ipse etiam cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uero Iosippum in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichuntem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis existentibus, quorũ multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: si quidẽ sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autem cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deserentes Galilæi potentes gentis suæ, socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoq; & in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidũ Gutam munitissimum capit. Nuncij uero cum regi in Daphne Antiochiæ indicassent fratris casum, & ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset, festinans proficiscebatur. Et cum ad montẽ Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, & habens etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adijt. Cui cum hostes occurrissent, & prælio uicti fuissent, in aliquo oppido concluduntur, unde & prius egressi sunt, dum congressiones facerent, multa tẽpestate commotas. Nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidũ tenebãt, territi nocte ipsum relinquunt: & rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentissimos suos pauit. Post conuiuium autẽ cum ad superiorem domum ascendisset, dimisit omnes qui præsentes erant, ubi miranda affuit dei circa regem prouidẽtia. Nam tectum domus subito cecidit, & neminẽ comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem esse, dum tam maximum & mirandum periculũ uelociter euitasset. Postero die aduersarij cum à summitate montium sex milia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserunt. Qui cum accessissent, iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant, & ipsum quidam telo circa præcordia percussit. Antigonus aũt ad Samariam ducem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionem de se tanq; de bellatore præstare. Machæra uero duci Pappo assidebat. Herodes aũt quinq; ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo milia existentes interfecit, ipsasq; ciuitates incendens, redijt contra Pappũ, qui castra sua circa uillam Assanã uocabulo disposuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab Hierichunte, & ab Iudæa, iuxta hostes accessit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos persequens, pro fratris sui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugissent, tectis auulsis, desuper lapidibus eos oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit, sperantium futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & nisi tunc tempestas grãdis descendisset, & si rex ad Hierosolymam exercitum uictoria confidentẽ destinasset, omne opus tunc perfecisset,

Iosippus in Iudæa perit

Galilei deficiunt ab Herode

Herodes telo uulneratus est

Antigono

Antigono iam fugam meditante, & à ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto, cœnare milites præcepit. Ipſe uero cum in quandã domum laſſus intraſſet, ubi balneum erat, penè maximum periculum incidit: quod prouidentia dei uitauit. Nam nudum & cum uno ſequente puero lauantem, hoſtium quidam, qui armati in eadem domo præ timore cęlati fuerant, inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens, & per ianuã cucurrit, & poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati, nihil tamen regem læſerunt. Poſtero tamen die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione fratris, Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uero hyeme regreſſus inde, prope Hieroſolymam peruenit, & iuxta ciuitatem caſtra ſua locauit: tertio regni ſui anno, ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit, unde potuiſſet ante templũ ciuitas expugnari, ſicut & prius à Pompeio: & tribus aggeribus locum circundans, turres erexit. Cumq; multa manu ad opus uſus fuiſſet, & ſyluam decidiſſet, & opportunos operantibus præpoſuiſſet, ipſe ad Samariam pro nuptijs diſceſſit, ductu rus Alexãdri filij Ariſtobuli filiã: nã hanc ſibi deſpõſauerat, ſicut & prius retulimus. *Nuptiæ Herodis*

Quomodo Herodes Hieroſolymam expugnauerit Caput XXVI

POſt nuptias autem uenit Soſius per Phœnicen, cum exercitum per mediterranea præmiſiſſet: uenit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; regreſſus eſt à Samaria, non paruam ſuper priorem expeditionem producens: ſiquidem trigintamilia fuerant. Omnes autem prope Hieroſolymorum muros congregabantur, ubi circunſidebant per aquilonis partem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditum, & ſex milia equitum, necnon & auxiliatores Syri, & duo duces: Soſius quidem, ab Antonio miſſus auxiliator. Herodes aũt decertabat pro ſe, quatenus ab Antigono principatũ reciperet, qui Romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus, & pro illo rex Herodes per ſenatuſconſultum ordinatus. Cum multa autem alacritate uel certaminibus Iudæi, qui intra muros cõcluſi fuerant, Herodi repugnabant, multáque pro templo iactabant: & multa pro ſolatijs populi, tanquam liberãte eos à periculis deo: & omnia foras ciuitatem deſtruebãt, ne quid alimenti uel hominum uel iumentorum relinqueretur: & latrocinijs furtim uſi, inopiam eis parabant. Quę cum Herodes proſpexiſſet, aduerſus latrocinia quidem in opportuniſſimis locis inſidias parauit: de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens, uenalia cõgregabat: ut intra paucum tempus multam affluentiã eis neceſſariorum faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aeſtas enim erat, & nullum operantibus impedimentum fiebat: ſed machinamenta inferentes, murum permouebant, & omnibus experimentis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatem exiſtentes. Nam illi reſiſtentes, contra iſtos non parua excogitabant: quædam adhuc imperfecta inſtrumenta, alia uero perfecta comburentes. Cumq; ad manus ueniſſent, nõ minores Romanis audendo fuerunt, niſi quia diſciplina deerat militaris. Aduerſum machinas namq; muros conſtruebãt, iam prioribus ædificijs euerſis: & ſub terram fodientibus occurrentes confligebant: deſperatione tamen potius quàm prouidentia belli uſq; ad ultimum permanebant, licet magna expeditione obſeſſi, uel fame fatigati, uel inopia neceſſariorum fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tunc annus acciderat. Interea aſcendunt quidem ſuper murum uiginti priores, poſtea uero centuriones Soſij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, ſecundus autem quindecim, & aliquæ circa templum

ca templum porticus incensæ sunt: quas Herodes Antigonum incendisse dicebat, odium ei mercatus Iudæorum. Sed post dum capta exterior pars templi fuisset, & inferior ciuitas, ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem Iudæi confugerũt. Cumq; timuissent, ne prohiberent eos Romani deo quotidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, permitti uictimas solitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iã quieuisse, consensit. Sed cũ nihil uideret fieri eorũ quæ putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instanter accedens, ciuitatem expugnat, & omnia statim internitionibus sunt completa. Siquidẽ Romani pro mora obsidionis irascebantur, Herodes autem nullos ex Iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscunq; inuenissent, fugãtes eos, & in templo concludentes: neq; infantibus, neq; senibus, neq; infirmitati mulierum misericordiam præstantes. Sed & rege destinante & petente ut parcerent, nemo fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam ætatem extinguebãt.

Antigonus tradit se Sosio

Vnde & Antigonus nec priorem nec præsentem fortunam considerans, à turre descendit, & procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius miserius pro calamitate, sed plausibus incontinenter usus, Antigonam eum tanquam fœminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autẽ prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, & sancta in sacrario constituta. Rex autem quosdam petens, alijs interminatus, multos autẽ & armis uetabat: perditionem priorem uictoriam æstimans, si quid inuisibiliũ uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarint, solitudinis me regem relinquent: sed & tantis ciuibus prostratis, paruum uniuersi mundi principatum iudicari, pro repensatione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsessione militibus iuste prædam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis præstaturum, & ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hæc clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo: centesima & octogesimaquinta olympiade, tertio mẽse, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam & tunc eodem die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uero cum auream deo coronam deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendentem, Herodem autem priuatum: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset: multis pecunijs compulit Antoniũ, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorẽ deposuit. Destitit autem hoc modo Asamonæi principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissima, & nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filiũ de familia populari, & genere priuato, & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamonæorum accepimus.

Herodes defendit templũ à militibus

Flauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVINTVS

De Herodis auaritia & morte Antigoni Caput I

OSius quidem & Herodes qualiter Hieroſolymam ceperint, necnon & Antigonum captiuum, in ſuperiori uolumine demonſtrauimus: ſequentia uero nunc explanabo. Cũ aũt totius Iudææ principatũ Herodes ſumpſiſſet, quantoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit, in dignitatibus eos conſtituit: illos autem qui contraria elegerãt, non deſtitit tormentis ſingulis diebus afficere. Honorabantur autem apud eum Pollio Phariſæus, & Sameus diſcipulus illius. Siquidem obſeſſis Hieroſolymitis, iſti perſuadebant Herodem ſuſcipi, pro quo & compenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondã in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus, prædixerat improperans ei & iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes perſequeretur: quod & factum eſt, deo ſermones illius adimplente. Eodẽ tempore cum Hieroſolymam ueniſſet Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti & auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit etiã quadragintaquinq; primates partis Antigoni. Nã & cuſtodes per portas muri diſpoſuerat, ne quid deportari poſſet cũ defunctis. Cadauera uero dũ excuterentur, ſi quid argenti aut auri, uel aliud neceſſarium fuiſſet inuentum, regi ferebatur: nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſita, deterius expendebat. Prouincia autem inculta permãſit, ſeptimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigonũ ſuſcepiſſet, deliberauit ligatum ad triumphũ ſeruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentem, doniſq; Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudæi quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis Cappadocis confirmatur, ita dicentis: Antonius Antigonum Iudæum *Strabo* Antiochiam perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primus Romanorum, regem occidiſſe: dum non æſtimaret alio modo ſententias Iudæorum flectere, quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutũ regem. Nam nec tormentis ſubditi, regem eum appellari patiebãtur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo.

De reditu Hyrcani ad Herodem à Parthis, & ambitione principatus Sacerdotij & Ariſtobuli pulchritudine Cap. II

CVm uero Herodem principatum tenuiſſe Hyrcanus princeps ſacerdotum audiſſet, qui captiuus apud Parthos tenebatur, rediit ad Herodem, de captiuitate tali modo ſolutus. Barzafarnes & Pacorus Parthorum duces, cum captiuos Hyrcanum principem ſacerdotum prius conſtitutum, poſt autem & regem, & fratrem Herodis Phaſelum ad Parthos perducerent: Phaſelus non tolerans uinculorũ obprobrium, & omni uitæ præponens mortem glorioſam, ipſe ſuus peremptor, ſicut prædictum eſt, apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductũ, Phraates Parthorum princeps modeſtius attendebat, dum nobilitatẽ proſapiæ eius audiſſet. Quapropter remiſſum à uinculis, Babyloniæ habitare cõceſſit: ubi & multitudo Iudæorum Hyrcanum

rum Hyrcanum tanquam principem ſacerdotum & regem, & omnes uſq; ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, & audiret Herodem principatum ſuſcepiſſe, mutauit ſpem ſuam, ab initio ei amiciſſimus exiſtens: quem & gratiæ memorem putauit, quod eum à quæſtione & mortis damnatione, uel periculo tormẽtisq; liberaſſet. Sermones ergo Iudæis proferebat, feſtinãdo ad eum proficiſci. Qui uetabant, & rogabant eũ permanere, dicentes, quod officiorum ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet: præſertim dum nihil ab Hieroſolymitanis poſſet mereri pro diminutione corporis, quam ab Antigono pertuliſſet. Retributiones autem non ſimiles à regibus dantur, quas priuati à benefactoribus acceperunt: nam mutat eos fortunæ prouentus. Talia cum ei ſuggererent, Hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribẽs Herodes, petebat eum Phraati & illic Iudæis habitantibus ſupplicare, quatenus non inuiderent ei unà ſecum cõmune regnum poſſidere. Nam tempus extitiſſe dicebat, quo ipſe gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens Hyrcano, mittit ad Phraatem legatum Saramallam & dona multa, ſupplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem ſtudium eius non pro hoc: ſed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: & Hyrcanum properabat ſub poteſtate ſua redigere, uel penitus eum diſperdere, quod poſtea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniasq; Iudæis ei dantibus ut ueniret, cum omni eum honore ſuſcepit: & in conuentu primum ei locum, & in conuiuijs primum lectum concedebat: quem etiam decipiebat patrem uocando, & omnibus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat etiam reliquas cum eo ſui principatus utilitates, unde & in familia eius ſeditio exarſit. Nam dum obſeruaret ne nobiliſſimus quidã princeps ſacerdotum dei haberetur, inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotẽ de Babylone, nomine Ananelum, & huic principatum ſacerdotij deſignauit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Alexandri filij Ariſtobuli regis, ex quo filios habuit: uuum quidem pulcherrimum Ariſtobulum nomine, & Herodis iugalem Mariammen, forma nobiliſſimam. Turbata ergo & modeſte ferens infamiam filij, quod illo ſuperſtite alter aduena principatum ſacerdotij meruiſſet, ſcribit Cleopatræ, quodam ſodali ſuo literas deportante, ut peteret Antonium principatum ſacerdotij filio ſuo præſtare. Sed & Antonio negligente petitionem, amicus eius Gellius ad Iudæã cum propter aliquas cauſas perueniſſet, & uidiſſet Ariſtobuli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Mariammen regi co habitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorũ matrem exiſtimans, & ad ſermonem eius ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio deſtinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omnibus adimplebit. His elata uerbis Alexandra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat dicẽs, non ab homine putari, ſed à quodam deo eſſe liberos Alexandræ, dum uellet ad libidines Antonium emollire. Qui puellam quidem accerſere erubuit Herodi nuptam, uerumetiam Cleopatram metuens contriſtari. Scripſit ergo puerum trãſmitti cum honore, addens, niſi graue uiſum foret. His deportatis ad Herodem literis, non cautum exiſtimauit iuuenem excellentem Ariſtobulum, & tunc iam ſedecim annos ducentem, genere nobiliſſimo, ad Antonium deſtinare potentiſſimum Romanorum & paratum ſuæ luxuriæ ſupponere puerum, qui etiam libidinoſior per potentiam exiſtebat

Ananelus conſtituitur ſacerdos ab Hero.

De Gellio, & pulchritudine Ariſtobuli

Notatur Antonij libido

exiſtebat.Reſcripſit ergo dicens:Si puer exierit à prouincia, ſtatim omnia bellis uel ſeditionibus complebuntur, Iudæis ſperantibus rerum nouarum mutationẽ. Quibus reſcriptis cum Antonio excuſaſſet, iudicauit nõ ultra puerum uel Alexandram humiliare: ſed etiam uxore ſua Mariamme ualde petente, quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotij redderet: quod prodeſſe arbitratus eſt, dum nec ad Antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum itaq; faciens amicorum,multum Alexandram accuſabat,dicendo, latenter inſidias egiſſe pro principatu, dum per Cleopatram ageret, quatenus ipſe quidem regno priuaretur,puer autem pro ipſo rerum adminiſtrationem ab Antonio ſuſciperet:& hæc quidem illam non iuſte poſtulaſſe, quod & filiam ſuam à poſſeſſo iam honore priuaret, & ſeditiones in regno moueret,cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non fortuitis periculis: uerumetiam nullatenus memor ipſe malorum illius, ſed beneuolus circa eos eſſet,& nunc puero principatum ſacerdotij præberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat Ananelum,quod ualde puer eſſet Ariſtobulus.Cum tamen hæc non incaute dixiſſet,ſed pro deceptione mulierum & præſentia amicorum, læta ex non ſperatis Alexandra cum lachrymis ſatisfecit: dicens, de ſacerdotio quidem omnia pro infamia ſe feſtinaſſe: regnum uero nec deſideraſſe, inquit:nec ſi oblatum eſſet, cupide ſuſcepiſſe: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatũ eius & tutelam, cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus:nunc quoq; beneficijs uicta, ſuſcipio filij honorem, & in poſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat uero,ut ſi quid propter genus & præſentem ſibi fiduciam temerarium pro indignatione feciſſet,ignoſceret. Poſtquam autem locuti ſunt, dextris datis reconciliantur, omni ſuſpicione ut uidebatur ſublata.

De interfectione Ariſtobuli,& Herodis amore in Mariammen. Cap. III.

ITaq; rex Herodes ſtatim principatu ſacerdotij Ananelum præter legem exuit, ſeditiones domeſticas pacando: nam non licebat aliquem honore ſemel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes deſtruxit, dum auferret ab Ieſu ſacerdotium,& ordinaret fratrem eius Oniam: ſecũdus autem Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſuum priuauit: tertius Herodes principatum ſacerdotij adoleſcenti tradidit Ariſtobulo.Et nunc quidem putauit ſedaſſe contentionem.Et licet reconciliati fuiſſent,non tamen ſecurus degebat,dum Alexandram ex præteritis conatibus,ne tempus nouarum rerum caperet,ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuerſari, ut nihil ſub poteſtate ſua haberet:diligenter etiam cuſtodiebatur occulte,ne quid præter quotidianam conuerſationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio ſuſcitabant: nam ſuperbia muliebris diligentiã cuſtodiæ indignabatur habere,dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari,& fucoſum honorem cum ſeruitute uel metu poſſidere. Ad Cleopatrã igitur,in quibus exiſteret,frequenter ſe lamentãdo deſtinabat,poſtulans ſibi auxiliũ præberi.Quæ iuſſit ei furtim cum filio in Aegyptum ad ſe confugere.Cumq; hoc ei placuiſſet,tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanquã pro mortuorũ exequijs parauit,in quibus & ſeipſam & filium mitti iuſſit: præcipiens cõſcijs famulis eos noctu deferre,& exinde uiam ad mare facere,ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptũ, præparatam haberet.Hæc Sabioni amico Alexãdræ Aeſopus ſeruus eius edixit:Quod cum Sabio audiſſet, & inimicus Herodis eſſet,quod inter inſidiatores Antipatri de ueneno conſcius putaretur,odium lenire pro indicationis fauore putauit:& regi nunciat inſi-

Sacerdotium Herodes tradit Ariſtobulo

Cõſpiratio Alexandræ & Cleopatræ in Herodem

dias Alexandræ. Qui cum iam uſq; ad conatum procedere dimiſiſſet, in ipſo faci-
noris opere detinuit,ſed inuitus conceſſit culpam, dum putaret nullatenus Cleopa
tram ceſſare,ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palàm ergo magnanimitate uel mode-
ſtia ueniam eis largitus eſt. Propoſuit tamen omnibus modis aduleſcentẽ perime-
re,non tamen cito,propter ueriſimilem diſſimulationẽ.Cum ergo tabernaculorum
feſtiuitas ueniſſet,quæ apud nos cum ſumma ueneratione celebratur,tunc quidem
diſtulit,& in delicijs ipſe & reliqua multitudo degebat: mouit tamen eum feſtinare
uoluntatem ſuam conficere inuidia.Nam dum aduleſcẽs Ariſtobulus decimum &
octauum annum ducens,ſecundum legem ſuper aram aſcenderet uictimas immo-
laturus,& ornatu ſacerdotali circundatus, celebraret religionis cõſequentia, magni-
tudinem ſuper ætatem oſtendens, necnon & generis dignitatem, populi concitauit
fauorem,& Ariſtobuli aui ſui præſens memoriam eis reduxit.Qui paulatim iritati,
uoluntates ſuas iam demonſtrabant,gaudentes ſimul & lætitia perfuſi,uocesq; lau
dabiles in eum orationibus mixtas emittebant,ut manifeſtus fieret populi fauor &
temerarius,ſub regno utiq; conſtituti, cum aliorũ præterita beneficia memorarent.
Inter hæc omnia,ſtatuit Herodes uoluntatem quam in aduleſcentem habuiſſet im
plere.Celebratione aũt trãſacta,dum in Hierichunte maneret,& in conuiuium eos
Ariſtobulus dolo Herodis ſubmergitur Alexandra peteret,Herodes adulabatur aduleſcenti,& illiciebat ad affluentiam po
tionis, paratus conludere, uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æſtiuo illic
exiſtente,collecti ſimul exierunt refrigerium captantes.Cumq; fontibus aſſiſterẽt,
cãlorem meridianum aura temperare,prius quidem natantes ſeruos & amicos pro-
ſpiciebant:poſt aũt cũ aduleſcens iritaretur,Herodis amici, quibus hoc præceptum
fuerat, tenebris iam tenentibus, ſæpe eum mergentes tanq; cum eo ludentes,non
emiſerunt,uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarẽt.Ariſtobulus quidem ita ex-
tinctus eſt,decimum & octauum annum agens ætatis, cum principatum ſacerdotij
anno non amplius tenuiſſet,quem rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus
nunciato,inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit.Ciuitas etiam rumore dela-
to,lamentis cuncta completa eſt,omnibus calamitatem tanquam propriam & non
alienam dolentibus. Alexandra uero plus cõſumebatur conſcientia peremptionis:
nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium
putauit,licet ſæpius ſua manu uitã finire niteretur: deſijt tamen ſi poſſet uiuens ſuf-
ficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat, ne da-
ret ſuſpicionem filium ſuum inſidijs perijſſe: per hanc enim diſſimulationem ſpera
uit ſatius ſe opportuno tempore uindicare.Illa quidem ſic continenter dolorem to-
Diſſimulatio Herodis lerabat. Herodes autem omnibus ueriſimilis uidebatur non inſidiarum aduleſcen-
tis autor extitiſſe. Nam nõ tantum quæ ad funus pertinerent peragebat,ſed etiam
lachrymis uſus animæ confuſionem ueram eſſe monſtrabat.Interdum etiam & do-
lore uincente, eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet aduleſcentis mors
pro eius tutela putaretur,manifeſtũ tamen erat,quod pro ſatisfactione iſta faceret:
Siquidem munificenter exequias eius honorãs, multum apparatum circa locellos,
& multitudinem aromatum fecit:nimiumq; ornatũ ſimul ſepelijt,ut dolorem mulie
rum penè deleret,& ſolaretur eas per iſtam partem.Alexandrã tamen nihil tale de-
uicit, ſed ſemper mali memoriã mœſtitia incitabat: & ſcripſit Cleopatræ Herodis
inſidias,& filij perditionem.Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire,calamitates A-
lexandræ miſerata, propriam omnẽ cauſam confecit, & petere Antoniũ uindicare

aduleſcentis

adulescentis interitum non cessabat, cum diceret non esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiciam perueniens mittit præcipiens Herodem ad se proficisci, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cum causam timuisset, & Cleopatræ contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnaret, statuit quidē obedire: nam nihil aliud erat quod ageret, Cumq; patruum suum Iosippum procuratorē regni & rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, continuo Mariāmen occideret. Nam dilexisse uxorem profitebatur, & timuisse ne cōtumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinē illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetum Antonij quē in eam habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset, Herodes quidem hæc præcipiens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus aūt cum in dispensatione rerum regni statutus esset, & propter hoc frequenter Mariāmen conueniret, & de negotijs honoris causa reginam percontaretur, fauorem & amorem circa eam Herodis inseruit. Mulieres aūt cum illum adulationibus emollissent, plus autem ab Alexandra seductus Iosippus, sententiā regis demonstrauit, & mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec post mortem sine ipsa posset esse: dum diceret, q; si quid acerbum ab Antonio pateretur, non sustineret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres aūt non hoc amorem affectus Herodis putauerunt: sed timuerunt, ne reuersus tyrānica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non paruam perceperūt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius tormētis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit, plus uero mulieres. Tum Alexandra Iosippum flectit, ut cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanū agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si qua turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberēt: præterea si Mariammen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, nec in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum has rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim eum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: & sermonibus dicere compulit, ut nequaquam contrarie quiddam de se haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionem ualere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, ut rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorem ei dederunt, ipsi ei uti potestate permiserunt: Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, aliosq; narraret honores, quos ab Antonio in conuentu uel in cōuiuijs quotidianis haberet: & hæc tamē obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire illum festinaret: sed quia Antonium iustum circa se cognosceret, nihil horum difficilimum speraret: quod autē tardaret, fauore firmiore circa se Antonij, speraret Cleopatræ reconciliari animo posse, & se hoc facere dicebat: nam Antonium petitiones suas adimplesse, & sibi inferiorem Syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret & reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa fecisset: Cum

Infamat Herodis erga uxorem amor

hæ literæ uenissent, desierunt ab impetu, quem tanquam de mortuo habuissent, ut ad Romana signa confugerent: non tamen earum latuit uoluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæã reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorum consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uero & cõtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quod cum Mariamme frequenter cõueniisset. Hęc uero dicebat inimicitiarum causa, quod frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus semper, & nimis Mariammen amans, licet statim cõturbatus fuisset, non tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eam inquirit, utrum uerum esset de Iosippo quod audierat, an falsum. Illa uero cum iuramento affirmante, & satisfaciente, quod in nullo peccato fuisset ei commixta: paulatim rex deflectitur, & ira deleta coniugis amore superatur, ut & iam satis factum sibi de his crederet quę audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorem quoq; quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: & qualia sæpe amantibus contingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uero rex suum affectum iam prætermissa zelotypia confirmasset, non amantis est, inquit Mariamme, quod mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestum, me perimeret, quæ nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse cõmunionẽ: nã nullatenus prodidisset, quod secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credẽsq; de crimine, penè suã interfeciisset uxorẽ: nisi uictus amore, furoris impetũ refrenasset, seipsum cõsumẽs: Iosippũ tamẽ ulterius, nec ad suam faciem uenire permisit: Alexandrã uero tanq; totius mali causam seruari præcepit.

De malitia Cleopatræ & Herodis uirtute Caput IIII

INterea per Syriam turba commouebatur, Cleopatra non desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum ablatam sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflãmato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustũ reliquit. Siquidẽ fratrem suum, quem iam habiturũ regnum sciret, uenenis aggressa consumpserat, quintũ & decimũ ætatis annum agentẽ: sororem aũt Arsinoen Ephesi ad templũ Dianæ confugientẽ, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabat: neq; sacrariũ tam castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa nõ abstulit: nec tam profanũ uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cũ omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidẽ cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniũ cõpellebat aliquid ab alijs auferentẽ sibi donare. Nam cum trãsisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniã quidem Ptolemæi filium accusans, quia Parthos contra Remp. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus esset, ut non tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei: nec quanta illa præcepisset perficiens, palàm iniquus uideretur. Ideoq; partes prouinciæ uniuscuiusq; recolẽs, donauit ei: præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erant, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum

Cleopatræ malitia

eum illa

eum illa ſibi eas præbere ſupplicaſſet. Cum hæc Cleopatra obtinuiſſet, & deduxiſſet Antonium uſq; ad Euphratem cõtra Armenios euntem, reuertitur: & intrat Apameam & Damaſcum, inde etiam in Iudæã peruenit. Quam cum Herodes ſuſcepiſſet, conduxit ab ea reditus Hiericuntis: nam balſamum terra illa generat, quod pretioſiſſimum eſt, & nuſquam alibi naſcitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concũbere: nam naturaliter & euidẽter libidine exardebat: forſan tamẽ & aliquid amatoriũ paſſa eſt: ſed quod ueriſimilius eſt, regno eius inſidiabatur, ſi quo modo iniuriã in ſe factã poſſet pro accuſatione adipiſci: deſiderio uero quaſi uictã ſe eſſe demonſtrabat. Herodes aũt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ, dum ſciret eam omnibus eſſe moleſtam, tunc tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriam uellet illa inſidias ei parare, uerba quidem eius in præſenti refutauit: conſiliũ uero cum amicis ſuis ſumpſit, ut eam ſub poteſtate ſua poſitam occideret, ut & ſe & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabatur. Nam hoc ipſum & Antonio prodeſſe, quia neq; illi fidelem eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſſet, prohibebant eum amici: primum quidem ſuggerentes, quod non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſuſcipere. Cumq; permanſiſſent ſupplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uiolentia, uel inſidijs illius ſe eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro ſatisfactione poſſet edicere, ſi contra fœminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate ſuperabat: utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum eſt ne potius ille temeritatem exiſtimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non eſt incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uero concubitum, quem illa poſtulabat, pro tempore honeſte ſuadebãt: qui cum hæc deſignarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatræ donis & muneribus ſatisfaciẽs, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Aegyptũ deſtinauit, donãs eos Cleopatræ cum omni eorum regio ornatu. Armenię uero tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaſerat. Quem cum Archelaus & Nero Cæſar expuliſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem poſtea contigerũt. Vectigalia uero, quæ debuiſſet de terra donata ab Antonio, Cleopatræ præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odij præſtarent.

Balſamũ nuſquàm niſi in Hierico naſci

Herodes Cleopatram interficere cogitat

Herodes Cleopatram ad Aegyptum deducit

De pugna Herodis contra Arabes Caput V.

ARetas autem, cum Herodes reditus eius conduxiſſet, tempore quidẽ aliquanto reddebat duo milia talenta, poſt autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecundum iuſtitiam facere uolentem, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanum hanc diſtulit exactionem. Nam dum in Acciaco littore ſperaretur pugna, quæ centeſimaoctogeſimaſeptima olympiade contigit, & Cæſar cum Antonio de Repub. decertaret, Herodes ex opulentia prouinciæ ſuæ multo tempore reditibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe

ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites congregauit, tanquam confeſtim Arabiam ingreſſurus: paratáq; equitum & pedi-
Victoria Iudæorum contra Arabes
tum multitudine, in Dion ciuitatẽ peruenit. Cumq; illic Arabes ei occurriſſent, pugna maxima commiſſa eſt, in qua uicerunt Iudæi. Poſtea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui eſt in inferiori Syria, audiẽs Herodes uenit ſuper eos, ducens maiorem partem ſuæ militiæ, & prope Calon ſua caſtra metatus eſt, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc diſponeret, populus Iudæorum clamabat mora dimiſſa contra Arabes impetũ facere, dum credunt ſe in hoc paratos eſſe, quia in priori pugna uictores extitiſſent. Igitur ſuum ſtudiũ milite oſtendente, rex ſtatuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum, & primus ſe armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omnicq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: fuiſſentq; perempti, niſi Artemon Herodem & Iudæos inuaſiſſet: nam hic erat dux Cleopatræ ibi conſtitutus, & inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter proſpexit: ut ſi quid clarum agerent Arabes, ipſe quieſceret: uictis autem eis, quod & contigit, ex propriis præparatis militibus, inuaderet Iudæos:
Artemon laſſos inuadit Iudæos
quos tunc laſſos & iam uiciſſe putantes, ſubito ſuperueniens proſternebat. Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos conſumentes Iudæi, & poſt uictoriam remiſſiores, citius à recẽtioribus hoſtibus obterũtur in locis aſperis & ſaxoſis, quorũ notitiam inimici amplius habuerunt. Arabes aũt prius uicti ſeſe recuperantes reuerſi occidebant, fiebatq; diuerſa perditio. Rex autẽ Herodes deſperationi pugnæ uectus equo ducere tentauit auxilium, ſed non ualuit, licet feſtinaſſet ſubuenire. Sed caſtra Iudæorum cum Arabes cepiſſent, non mediocrem felicitatem & ſine ſpe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, poſt obtinuerunt, plurimum aduerſariorum proſternentes exercitum. Exinde latrociniis utebatur Herodes, multamq; Arabum terram diſcurrens uexabat, dum ſuper montes caſtra diſponeret, & omnino recuſaret manus cum eis ex æquo cõſerere. Frequenter tamen laborum diligẽtia lucrum ſibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam ſuam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes inſtituente exercitum & uincente Cap. VI

INterea Acciaco bello inter Cæſarem & Antonium geſto, ſeptimo imperij anno Herodis, terra Iudæorum commota eſt: qualiter nunquam animalium peſtilentia per prouinciam geſta, perempti ſunt à ruinis etiam hominum decem milia. Milites uero cum ſub diuo degerent, nihil ab oppreſſione ſunt læſi. Quæ cum Arabes inquirerent, & plus quàm in ueritate erat, audirent, quæ facta fuiſſent, tanquã prouincia hoſtium euerſa hominibus peremptis, nihil ulterius ſibi aduerſum credebãt poſſe inſurgere, Quò cum legati Iudæorum perueniſſent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuaſionẽ Arabum ſuſtinuerunt, ſcilicet calamitatibus oppreſſi: nec bellare decernunt, dum non pares ſeſe prælijs eorum putarent, neq; auxilium haberent, rebus ſuis domi ſubuerſis. Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tentauit, ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatũ, auſus eſt etiam & ad populum ſermocinari: nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates ſuſciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens: Non ignoro ſocij quoniam multa per hoc tempus facta ſunt contra Rempu-

noſtram

noſtram, & fortaſſis nec hi modo de ſe confidunt, qui multum uirtute præcellunt: ſed quoniam compellimur pugnare, nec eſt aliquid quod ſemel factum, non poſſit rurſus bene tractatum emendari: petere uos elegi ſimul & docere, per quæ poſſitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen primũ uobis oſtendere, quod iuſte bellum id conamur cõmittere, propter iniurias aduerſariorum: nam maxima magnanimitatis hæc cauſa uobis exiſtit: poſt uero declarare, quod nihil ſint quæ nunc nobis mala ſuperuenerunt, ſed & multas nos ſpes uictoriæ poſſidere. Exordiar autem principia, teſtes uos faciens mei ſermonis. Nam Arabum iniquitatem noſtis, & circa alios omnes, ita perfidam tanq; Barbarorũ, & quia nec deum cogitent: ſæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia ſua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut à proprio principatu decíderent, & Cleopatræ ſeruirent, quis alter eos de hoc timore liberauit, niſi mea amicitia quam cum Antonio poſſidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos importunum ſuſtinere permiſit: nam Antonius cauebat agere, quod poſſet nobis in ſuſpicionẽ peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere, hoc quoq; ego diſpenſaui, multaq; munera ſecretius offerens, tutelam utriſq; acquiſiui. Expenſas autem ipſe ſuſcepi ducenta præſtando talenta, duo milia uero fide dicendo, quæ etiam pro redítibus adimpleui: unde nos nihil ab eis ſuſcepimus. & oportebat quidem nulli tributa prouinciæ Iudæos præbere: quod & ſi præbendum eſſet, pro nobis, non etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nã pro beneficijs iniqua circa nos egerunt, prius quidem quod nos amicos nõ hoſtes reditibus priuauerint. Nam ſi fides hoſtibus neceſſario ſeruatur, multo melius amicis: Sed nõ apud hos ita eſt, qui modis omnibus optimum putant iniquitatẽ eligere, ſi ſolum lucrum eis poſſit acquiri. Eſt ergo quæſtio nobis, utrum oporteat iniuſtos punire, dum hoc etiã deus deſideret, & præceperit ſemper iniquitates & contumelias execrari: quę nõ tantum uerbo, ſed etiam iuſſit per bellum ulciſci: Nam quod uidetur iniuſtiſſimum apud Græcos & Barbaros, hoc ſi dici fas eſt, in noſtros legatos cognoſcitur perpetratũ. Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicunt eos eſſe, nos aũt optimum & beatum decretũ in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deũ placant, & aduerſarios hoſtibus recõciliãt. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi, cũq; ſi legati qui pro iuſtitia loquuntur intereant? Quemadmodum aũt poſſint uitam ſuam innoxiam cuſtodire, ſeu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetraſſent, mihi quidem non uidetur. An fortaſſitan rectum & iuſtum nobiſcũ eſt, illi uero fortiores ob hoc putãtur? Sed primum quidem indignũ eſt uos hæc credere. Nam ubi iuſtum eſt, ibi & deus: deo uero præſente multitudo cum fortitudine præſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus, uicimus primo prælio, in poſteriore uero nec ſubſtiterunt, ſed ſtatim ceſſerunt, non ſuſtinentes noſtræ alacritatis impetũ: uincentes aũt nos Artemon inuaſit, bellum inferens non indictum. In primo uero prælio nomen & fortitudo noſtra apparuit: in poſteriori uero, iniquitate uel inſidijs cõcidimus. Cur igitur minora ſapimus in his, ubi maiores ſpes poſſidemus? Quomodo aũt obſtupeſcimus eos, qui cum palàm decertant, ſemper uincuntur: cum uero ſic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit: Virtus uero nõ expugnatione debiliũ, ſed in oppreſſione fortiũ apparet. Si tamen quenquã & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terræmotu acciderunt, primum quidem ſciat, quoniam hoc ipſum & Arabas decepit, dum maiora cũq; contigerunt putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciã, aut nobis timorem immittere.

Illi namq; noſtris laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt, quas nos egreſſi contra eos,uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnãdi,neq; enim intantum ſumus contriti,neq; ira dei uulnerati,ut quidã putant,quæ potius accidentia ſunt dicenda. Quæ ſi dei prouidentia acciderunt, liquet quod iam ſecundũ illius iudicium ira deſijt,dum ſatis uindictã de factis noſtris acceperit. Nam ſi uellet amplius nobis nocere,nequaquam flexus fuiſſet. Bellum autem quia & uult fieri,& iuſtum eſſe cognouit,ex his nobis oſtẽdit,quod multis per prouinciã terræmotu peremptis, nullus armatus interijt,deo euidenter oſtendente, quod ſi omnes cum filijs uel uxoribus militarent,nihil penitus eis inopportunum accidiſſet. Hæc reputantes ergo quod in omni tempore dei patrocinium poſſidetis, perſequimini fortitudine iuſta iniquos,amicis perfidos,maleuolos circa legatos, ſemperq; ueſtra uirtute deuictos.Cum hæc audiſſent Iudæi,multum audaciæ ſumentes,ad pugnam parabantur.Herodes autem hoſtijs celebratis,cum magno ſtudio eos contra Arabas, tranſiens Iordanẽ fluuium produxit,& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit.Tum uiſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare, quod ſibi multum prodeſſe putauit uolenti maturius prælium uel committere uel differre: nam opportuno uel munito loco conſtiterat:Cumq; idem prouiderent Arabes,bellum pro caſtello committitur: & primum quidem protelatio, deinde uero multis ex utraq; parte ad manus ueni-

Vincuntur Arabes

entibus,Arabes afflicti recedunt.Quod ſtatim ſpes Iudæis non minores erexit,uirtutemq; accendit.Dumq; magis omnia uellent Arabes pati,quàm decertare, & Iudæi caſtra eorum inuaderent, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi ſpes habentes,ſed tantũ multitudine audaciam ſumẽtes. Itaq; pugna facta,multisq; ab utraq; parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduerſarijs terrebantur, ſed ipſi fugientes, ſua multitudine contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta ſunt, reliqui uero ad caſtra confugerũt, minime ſpes ſalutis firmas habẽtes neceſſariorum inopia,& quod peius erat,aquarum indigentia. Iudæi autem licet perſequerentur, tamen inuadere caſtra minime permittebantur:obſidentes ergo uias eorum,fugere uolentes arcebant.In his igitur Arabes conſtituti, legatos ad Herodem dirigunt, primum quidem diſſolutionem belli petentes: nam ſitis eos urgebat omnia pati,dum tantum in præſenti licentiam aquas acciperent hauriendi.Qui nec legatos nec dona ſuſcepit:neq; mediocre quid dam pactus eſt,dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderũt,ut per quinq; dies quatuor milia caperentur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi, decertare cum aduerſarijs nitebantur,eligentes omnia pati,ne paulatim ſine gloria deperirent.Quæ cum deliberaſſent, nullatenus decertare ualuerunt: nam animo & corpore calamitatibus afflicti, pro lucro mortem eſſe putauerunt, ne in tribulationibus uitam extenderent, quorum ſeptem milia priori prælio conſternũtur. Cum his ergo caſibus uterentur, arrogantiam priorem deponunt, miratiq; Herodis prudentiã ceſſerunt,patronum eum ſuæ gentis pronunciantes.Qui cũ multa felicitatis gloria reuertitur,maximam acquirens ſuæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit,& Cæſaris gratiam acquiſierit. Ca. VII

IGitur licet optime per bellum Herodes res ſuas diſpoſuiſſet, tamen in periculum incidit.Siquidem pro Republica decertans Antonius,in Acciaco litore à Cæſare uincitur. Tum in deſperationem ſui Herodes uenit, dum amici & inimici putarent non im-

non impune amicitias ei prouenire,quas cum Antonio habuiſſet.Quapropter amici quidem deſperabant:inimici uero licet in ſpeciem contriſtarentur,tamen clàm nimium lætabãtur,ſperantes meliora ſibi rerum mutatione uentura. Herodes autem Hyrcanum ſolũ uidens in dignitate regia conſtitutũ, prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortem illius:ne imminẽte ſibi à Cæſare periculo,ille daret occaſionẽ, qui ſolus regio uidebatur ex genere.Cum hæc cogitaret,nec daret occaſionẽ Hyrcanus,nam modeſtia morũ nullã rerũ gubernationẽ curabat, nec rebus ſtudebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, & ſpem rerum mutatione inconuenienter credens, uerba ad patrem fecit, ne ſuſtineret Herodis iniquitatẽ in familiam ſuam procedere:ſed cuſtodire ſpes eorum petebat,ut & Malacho Arabiam tenenti ſcriberet,quatenus eos ſuſciperet ad ſe refugientes.Nam ſi mors euenerit inimico Cæſaris Herodi,ad ſe principatũ uenturum,& propter populorũ fauorem,& propter generis dignitatem.Dum his eum flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdiu deſinens, Herodis erga ſe inſidias accuſaret,compellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico, in qua ſcriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadijs ducentis. Credebat enim Doſitheo, dum nimis eum ſibi amicum ipſe & Alexãdra exiſtimarunt propter inimicitias,quas cum Herode haberet, ut Ioſippi cognatus, quem ille peremerat: quia & illorũ qui in Tyro proſtrati fuerant ab Antonio prior frater exiterat. Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponens illi regis amicitias, porrigit Herodi epiſtolam: qui eum pro fide non tantum laudauit,uerum iuſſit ei,ut miniſtraret reliquæ cauſæ,quatenus ſignatam epiſtolã traderet Malacho,literaſq; ab illo reciperet,cum non paruũ putaret & illius ſententiã cognoſcere. Quæ cũ Doſitheus alacrius miniſtraret,Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere, & omnes qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt uero & hanc epiſtolã Herodes ſuſcepit,cõfeſtim uocato Hyrcano,de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille negaſſet,epiſtolas coram concilio demonſtrans,uirum interfecit.Hæc nos conſcripſimus,quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uero nõ ita exiſtimãt,ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanũ contexiſſe quatenus eum interficeret,dicunt,ita ſcribentes. In aliquo conuiuio ſine ſuſpicione quendã ſermonem Hyrcano intulit,ſi quas epiſtolas à Malacho ſuſcepiſſet. Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet ſalutatorios apices accepiſſe:illo rurſus interrogante, ſi qua ſuper hæc etiã dona recepiſſet:nihil amplius reſpondit,q; quatuor iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe.Occaſione hac inuenta,dona eſſe corruptionis uel proditionis uociferans,uirum iuſſit occidi.Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe,quatenus tali termino occũberet, & modeſtia morum eius,quod nihil in iuuentute ſua atrocius aut temerarius egiſſet:& quia cũ ipſe regnum habuiſſet,plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiſerat:cum iam octogeſimum duceret annũ,& cum multa tutela ſciret Herodẽ regnũ poſſidere, & Euphratem tranſiſſe honorantes eum:quæ omnia deſpexiſſe eum, & aliquid nouitatis molitum, nimis incredibile eſt:quia nec naturæ illius aptum erat, ſed molitione Herodis occiſus eſt.Ita quidẽ finem uitę inuenit Hyrcanus,diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam principio ut mater eius Alexandra regnauit, principatus ſacerdotij gentis Iudæorum nouem annis honorẽ obtinuit:matreq; defuncta cum imperium

Doſitheũ perfidia

Hyrcanus occiditur

ſuſcepiſſet

ſuſcepiſſet,& hoc tribus menſibus gubernaſſet, depellitur ab Ariſtobulo fratre: reſtituitur autem iterum à Pompeio: & quadraginta annis honore uſus, ſecundo regnum per Antigonũ perdidit,& corporis diminutionẽ paſſus, apud Parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tẽpus remeans,propter ſpes ab Hero de promiſſas,nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus,& quod peſſimũ eſt,ut diximus,in ſenectute,non dignũ uitæ terminũ impetrauit.Siquidẽ modeſtus & mediocris in omnib. exiſtebat, & plurima ſui imperij ſub diſpenſatoribus innocẽs tractabat,neq; callidus regnũ diſponere, Antipatro & Herodi uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes aũt Hyrcano interfecto, à Cæſare nihil optimũ ſperans de rebus ſuis,propter amicitias quas cum Antonio habuiſſet, laborabat.Cumq; in ſuſpicione Alexandrũ habuiſſet, ne tempus nanciſceretur, & multitudinẽ & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret, cõmendauit omnia fratri ſuo Pheroræ: matrem aũt Cyprin cum ſorore & cognatione cuncta in Maſſadam conſtituit,iubens ut ſi quod de ſe periculũ audirent,principatũ ſibi aſſumerent.Mariammen uero ſuam uxorem, quod non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari, in Alexandriũ cum Alexandra matre ſua depoſuit: Ioſippũ & Iturium & Soemum ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos,quos ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit.Quibus etiã mandauerat,ut ſi quid de ſe periculoſum audirent, ambas interficerent, regnum uero filijs ſuis cum fratre Pherora cuſtodirent. Cum hæc mandaſſet,ipſe Rhodum ad Cæſarem properabat. Cumq; in ciuitatẽ delatus eſſet,depoſuit quidem diadema,aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit.Vt uero communem ſermonem cum Cæſare inſeruit, tum multo potius ſuam magnitudinem oſtendit,ſuæq; maieſtatis honorẽ ſeruauit,dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanq; de peccatis ſuis ſatisfaciens: ſed ratione actuũ ſuorum confidẽs ſine dubitatione Cæſari dicebat,amicitias ſibi maximas cum Antonio fuiſſe, omniaq; pro uirtute ſua egiſſe, quatenus ille rerum potentiam ſortiretur:militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe eo quod occupatus Arabas expugnaret:tranſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:tamen minora dignitate ſua.Nam qui fatetur amicum uel benefactorẽ aliquem habere,debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ ſe facere participẽ etiam ad periculũ, quod ego, inquit,minus q; oportebat effeci. Illud uero integre ſcio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeſte tranſiui,cum & ipſa tranſiret fortuna,ſed ſeruaui ei fidẽ,quanquam non opportunus auxiliator,tamen conſiliarius fidiſſimus exiſtens. Nam Antonio cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi,dum Cleopatram hortarer occidi: quod ſi perempta illa fuiſſet, nullatenus à rerum principatu concidiſſet, imò magis & tuas facilius indignationes euitaſſet.E quibus nihil ille agendo,ſed ſibi quidem incommode, tibi uero utiliter profuturam præponendo clementiam perijt.Nunc ergo ſiquidem pro Antonij ira noſtram fidem fuiſſe iudicas, nõ ſum denegaturus,quia parui,neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recuſabo:ſi uero perſona ablata,quis ſim circa benefactorem,uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoſcere.Nam licet nomen ablatum fuerit, nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæſarem maxima,& cunctatione circa uxorẽ Ca. VIII

CVm hæc dixiſſet,& in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet, non mediocriter Cæſaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum

cauſas

causas pro fauore eius uindicari deposceret. & tunc diadema rursus sibi reposuit, Cę- *Herodes honoratur à Cæs.*
sare inuitante, dum nihil secus circa eum q̄ prius erga Antonium appareret. Tunc Cæsar omnem ei honorē addidit, cæteris regibus scribens, cum omni alacritate Herodem sibi occurrisse. Postq̄ uero hanc satisfactionē præter spem susceptā cognouit, uidensq̄ sicut prius firmiorem sibi principatū à Cęsare datum, decretumq̄ Romanorum sibi pro stabilitate sua mercatū, secutus est Cæsarem ad Aegyptum ambulantem. Cumq̄ super uires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatem magnanimitatemq̄ suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc nō impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Rediit aūt iterum ad Iudæam cum ampliore honore, & sperantibus contraria stuporē cum metu incussit, quod clarior à periculis dei prouidētia remeasset. Confestim ergo susceptionē Cæsari per Syriam in Aegyptū cuncti parabat. Itaq̄ cum eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, & præbuisset exercitui sumptus affluenter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq̄ expeditionem Cæsar deputaret, in centū quinquaginta domibus ornatis, eum cū amicis susceptt. Præbuit aūt per loca arida transeuntibus necessariam humanitatē, ita ut nec uinum nec aqua, quæ potius militib. acceptabilis erat, alicui deficeret: ipsi etiā Cæsari octingenta talenta donauit: omnibusq̄ demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius & alacritatem Cæsar probaret. Cui & redeunti rursus Herodes ab Aegypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq̄ cum ad regnum suum rediisset, turbatam omnē domum inuenit, ac grauiter ferentes uxorem suam, & matrem eius Alexādram: dum putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas, sed tanquā in carcere, cum nihil illæ neq̄ de suo neq̄ de alieno in potestate haberent. Mariāme quidem amorem regis, dissimulationem & deceptionem suam putabat. Angebatur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem uitæ posset habere, mandataq̄ Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, māgis uero Soemum, dum illi putaret omnem potestatē creditam. Soemus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis patefecit: sed cum sermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus esset, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum: sed si potius periculū fugeret, ne rediret insignior: ideoq̄ non parua mulieribus putauit præstare, utiq̄ ampliorem beneficiorum retributionē se accepturum sperans, si regnaret. quod si prospere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam contra uoluntatem uxoris eum posse facere sciret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariāmen ampliorē existere. Itaq̄ cum huiusmodi illum spes fefellisset, secreta omnia indicauit. Quæ Mariāme grauiter audiens, nec finem sibi de periculis Herodis inuenire putās, cui & infesta fuerat, nullatenus eum æquitatē impetrare orabat: & licet difficilem uitam suam post mortē illius putaret, nihil tamen de sui animi passione cælauit. Nam cum ille maximas res præter spem impetrasset, nauigauit, & primum uxori suæ de his bona nunciauit: solamq̄ pręponens omnibus, propter amorē & consuetudinē, quam cum ea habuisset, salutauit. Cui dum felicitatem suā referret, nullatenus gaudentē, sed potius grauiter ferentē intellexit. Nō em̄ hæc cælare dolorē poterat, sed pro decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat: narrationibus uero eius nequaquā lætabatur, sed potius contristari se demonstrabat. Vt

Soemus mulieribus, regis mādata pādit

Mariāme turbatur propter Herodis edictum de se occidenda

uero non

uero nõ ſuſpecta tantum, ſed etiam manifeſta facta hæc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertẽs irrationabile circa ſe uxoris odium non cælatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permanebat, ſemper ab altero in alterum tranſiens, in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium & amorem deſtitutus, ſæpius paratus uindicare, ſed timuit, ne præoccupatam ſuam animã cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam ſuſtinuit, dum uereretur ne perempta illa, maiorẽ pœnã p amorẽ pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariãme habentem ſoror eius & mater, optimum putauerunt tempus pro illius odio cepiſſe: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec ſuauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccẽdebatur, dum neq; illa odium cælaret, neq; iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actũ fuiſſet, niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe, & interemptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem, reliquit domum ita diſpoſitam. Qui proficiſcens, Mariammen Soemo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magiſtratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficientis uxorem & amicos Cap. IX

HErodes uero cum in Aegyptum peruenisſet, Cæſari cum ampliori fiducia ſermonem inſeruit, tanq; iam amicus. Siquidem de ſatellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rurſus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquiſiſſet, & Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet, reuertitur: & quanto res ſuas extrinſecus feliciter tractabat, tanto tum domeſticis laboribus affligebatur, præſertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuiſſe: nam amorem nõ minorem illis pertulit, quos in hiſtorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariãmen dilexit, quæ cum in alijs caſta uel fidelis eſſet, muliebre uel moleſtum quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini, & ſæpius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans ferebat & blandiebatur, licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tempore maioribus accuſationibus à ſuſpicione nutritis, anni ſpacium completur ex quo Herodes à Cæſare reuerſus erat, & cum iamdudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occaſione data: Meridie namq; dum uoluiſſet requieſcere, accerſijt Mariammen, amore quem in eam ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet, non cum eo concubuit, ſed feſtinãtem eum depulit, & improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tuliſſet, & paratus ad facinus eſſet, ſentiens ſoror regis Salome, paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter ſuaderet ei, Mariammen amatorium confeciſſe regi: & ſiquidem ille turbaretur, & interrogaret quale hoc fuiſſet, reſponderet uenenum illam tenuiſſe, petentem ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex commoueretur, dimitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam ueriſimilia dicturus cum ſtudio ingreditur, aſſerens Mariammen præmia ſibi præſtitiſſe, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuiſſet: uenenum, inquit,

Cæſar reddit Herodi ciuitates, quas infidijs Cleopatræ perdidit

Mariamme accuſatur ueneficij.

erat

erat,quod illa monebat dari:cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur;ideoq; nun ciaſſe,quatenus ipſe requireret.Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet, & dudum iam furibundus,tunc potius excitatur: & eunuchũ qui Mariãmæ fideliſſimus erat, de ueneno torquebat,cognoſcens quod ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet,nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autem odiũ quod in eum haberet, propter ſermones quos Soemus explanaſſet, manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet magis rex exclamauit,dicens, nullatenus Soemum ſibi fidiſſimum prioribus temporibus,hæc prodidiſſe mandata, niſi quiddam amplius inter eum & Mariammen proueniſſet.Et Soemum quidem protinus interimi præcipit, uxori uero iudicium colligẽs familiarium accuſationem parauit,ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen ſermone incontinens & iracunda,quam poſtea ita ſentientes qui præſentes erant, mortiferam in eam ſententiam protulerunt.Dum hęc ſententia pronunciaretur,ſubuenit quidam ei ex aliquibus præſentibus,ne ita temerarie illam interficerent, ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cum ſuis feſtinauit è medio mulierem abducere,quæ potius regem impulit:caue,inquiens,ſeditionem multitudinis,ſi illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Conſiderans aũt Alexandra tẽpus, & quod paruam ſpem haberet,eadem ab Herode paſſura, contra priorem ſuam fiduciam, nimis ualde cõmutabatur. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam, exiens multa mala contra filiam uociferata eſt,& omnibus audientibus clamabat, malam circa maritum & ingratam extitiſſe: quapropter iuſte pati, quod audacter ei reſtitiſſet,nec retribuiſſet tantorum beneficiorum remunerationem.Inter hæc talia & inhoneſta ea ſimulante,& audente etiam capillos ſuos euellere, multa quidẽ in ea ab alijs uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius à peruente comprobatum eſt,cum nec uerbum in initio dediſſet, nec ad ullius improperationes turbata reſpexiſſet:ſed æqualiter animi grauitate peccatum matris euidẽter ferre demonſtrabat.Ipſa quidem non timido greſſu,neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur,generoſitatem ſuã nequaq; in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interijt,fœmina quæ ad continentiam,& ad magnitudinem animi optima erat,modeſtia uero ei defuit.Pulchritudine nanq; corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis æſtimare poſſet,omnes mulieres anteibat: occaſio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dũ ſemper potiretur illius amore,& nihil difficile ab illo ſperaret, fiduciam immoderatam habuit:contriſtabant autem eã quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicendo,ad ultimum inimicas ſibi parauit matrem & ſororem regis,& illum ſimul,in quo tantum confidens, nihil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat.Poſtq; interijt,regis potius deſiderium exarſit, ut ſæpius nomen illius inuocaret.Moliebatur omnia facere quæ poſſent ſolatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt:gubernationes etiam regales recuſabat, & tantum doloribus tenebatur, ut aliquando Mariammen uocare miniſtris tanq; uiuentem ualentemq; præciperet.Cũ ſic haberetur,ſuperuenit ægritudo peſtifera, quæ plures populi uel amicorum eius honeſtiſſimos extinxit: & omnibus præbuit ſuſpicari, per iram dei hæc contigiſſe,pro iniquitate erga Mariammen cõfecta. adeoq; ad peiora rex peruenit,ut in ultimo ſolitudines eligeret ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus,non potuit multos dies protrahere: ſed incidit in difficillimã

Soemus interimitur

Mariãme ad mortem trahitur

ualetudinem. Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis, mentiſq; mutatione tenebatur: & quæ potuiſſent curam exhibere, nihil penitus profuerunt, ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta, medici dū nequaq; medicaminibus allatis ægritudo decreſceret, & rex nihil potuiſſet accipere, omnia quæ ille uellet iuſſerunt ei præberi, deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſte nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uero Hieroſolymis habitans, cū audiſſet in quibus eſſet Herodes, feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerant: una quidē ciuitatis, altera uero templi: quas ſi quis ſub poteſtate ſua cōprehendiſſet omnem gentē ſibi ſubdebat. Nam immolationes nullatenus ſine his fiebant, quas non exercere impoſſibile Iudæis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm religionis Dei ſolitū ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earū Alexandra ſermonem obtulit, quod oportuiſſet ipſi uel filijs Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; poteſtatem teneret: dicens, quia ſi à morbo quo detinetur euaſerit, tutius ea poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet, non patienter tulerunt, ſed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiū Alexandræ, putantes nō eſſe optimum Herode uiuente deſperare. Quorū unus cōſobrinus regis nomine Amabec, cōfeſtim nūciauit regi Alexandræ ſententiā. Qui nihil remoratus, interfici eā præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudinē euitaſſet, animo & corpore debilitatus, ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus, ad pœnā peccantiū paratior erat: iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit, Cuſtobarū, & Lyſimachum, & Antipatrū, Gadiam uocatū, necnon & Doſitheum, ex hac occaſione. Cuſtobarus quidā genere Idumæus erat, inter primos dignitate horū qui à proauis ſacerdotes uidebantur Coze, quē deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uero rempublicā eorum ſub Iudaicas leges redigente, cū Herodes regno ſucceſſiſſet, iudicē Cuſtobarū Idumææ uel Gazæ declarauit: & dat ei ſororem Salomen, Ioſippum occidens priorem eius maritum, ſicuti demonſtrauimus. Cumq; hæc Cuſtobarus præter ſpem libenter impetraſſet, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans nō eſſe bonum, ſeſe iudice Herodis præcepta conficere, neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatram dicens, Idumæam ſemper illius maiorum fuiſſe, ac propterea iuſtum eſſe ut peteret prouinciam ab Antonio. Nam ſe paratum confirmabat transferre fauorem ſuū ad illam. Agebat tamen hæc, nō quod potius Cleopatram dominari deſideraret, ſed æſtimabat, ſi pluribus uiribus Herodes priuaretur, facilius iam poſſet ſibi gentis Idumæorū principatum uendicare, occaſione generis & pecuniarum, quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat. Et Cleopatra quidem Antoniū petens, prouinciam minime obtinuit. Nunciantur aūt hęc uerba Herodi. Qui paratus Cuſtobarum interficere, matris petitionibus & ſororis ueniā ei donauit: ſed non inſuſpectum eum in poſterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero interiecto, cum contigiſſet Salomen à Cuſtobaro diſcordare, mittit ſtatim ei repudium, connubium renuens, non ſecundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uero nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum ſe reliquiſſe, dum cognoſceret eum cum Antipatro & Lyſimacho & Doſitheo nouis rebus ſtudentem: fidem uero ſermoni de Babæ liberis imponebat

De temeritate & morte Alexandræ

Herodes ſæuit in amicos

De Babe liberis

imponebat,quod ſeruarentur apud eum duodecim annis:quæ multum ſtuporem regi præter ſpem uerba fecerũt.Nam Babæ liberos deſtinauit olim perſequi,quod inimici ſui fuiſſent:tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius excide/runt.Quorum inimicitiæ & odium hinc ortum eſt: Cum Antigonus regnum ha/beret,& Herodes ciuitatem Hieroſolymorũ obſideret,neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt,plures inuocabant Herodem,& ad illũ clamabant. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes,& apud populum ualidi, permanebant cum Antigo no,& Herodem accuſabant,& ſeruandum regio generi principatũ ſuadebant. Ci/uitate uero capta,cum Herodes rempublicam tenuiſſet, Cuſtobarus exitus ciuita/tis obſtructurus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitiſſent: ſciens uero in opinione uel honore populi Babæ liberos eſſe, & putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione,illorũq; ſaluti ſtu dens, abſcõdit in proprijs prædijs.Et tunc quidẽ iureiurando Herodẽ flexit nihil de illis ſciſſe ſe,quare liberatus eſt à ſuſpicione. Rurſusq; edicto à rege propoſito, & omnem modũ excogitante ut eos inueniret, non eſt confeſſus. Sed cum primũ negaſſet,non ſine pœna ſua eſſe putauit poſtea uiros oſtendere:& non fide iã tan/tum,ſed & neceſſitate eos cælare feſtinabat. De his cum nunciatũ à ſorore fuiſſet, rex deſtinans ad loca ubi commorabantur, ſimul cum alijs accuſatis, illos occidit: ut iam nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani,ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio,ne mine in dignitatibus exiſtente,qui iniquitatibus eius reſiſteret.

De inſtituto theatro & trophæo ab Herode,& cõſequentibus malis:deq; ex/tructione Sebaſtiæ ciuitatis,& aliarum. Cap. x

IDcirco potius à patrijs moribus excedebat,& peregrinis inuentionibus ueterem ſtatũ corrumpebat, qui nullatenus maculari debuiſſet: unde non minora nobis in poſterum mala prouenerunt diuerſis recedentibus à maiorũ pietate corruptelis. primum quidem certamen quinquennale Cæſari conſtituit,& theatrum in Hiero ſolymis condidit,rurſus in campo maximo Amphitheatrũ, utraq; cõſpicua,à mo/ribus uero Iudaicis aliena.Siquidem uſus aut apparatio taliũ nequaq; tradita fue/rat.Celebrationẽ quidem illam clariſſimã per quinquenniũ conſtruebat, nuntians finitimis,& cõuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina: & de tota terra inuitabat,ut ſpe propoſitorũ præmiorum & uictoriæ gloria cõuenirent.Igitur col/lecti ſunt capitales artifices: nam non tantũ eos qui exercitationibus corporis præ/ualerent;ſed & muſica præcellẽtes,quos Thymelicos uocant,proponens maxima uictoriæ præmia,omnesq; nobiliſſimos ad cõflictionem cõuenire uocitabat. Cõ/ſtituit quoq; & quadrigis & bigis, & unius equi curſui non parua dona: & omnia quæ munificẽtia uel decore apud ſingulos præfulgebãt,uolens habere clariora,ſpe ctaculũ liberalitate cõpoſuit: theatrũ uero circa Cæſaris imagines habebat:& tro/phæa gentiũ quas bellando ille deuicerat,auro ſcilicet & argento puro cunctis in/ſtructis:& neq; de ueſte neq; de uaſis aut de lapidibus pretioſiſſimũ aliquid defu/it, quod certantibus nõ offerebat.Apparatus etiã ferarum fuit.Nã leonibus multis cõgregatis,& alijs quæ eminent ferocitate,& raro inueniuntur,quorũ inter ſe alter cationes & pugnæ cõtra homines excogitabãtur:peregrinis quidẽ ammiratio ſum ptuũ,& delectatio ſpectaculi uidebatur: prouincialibus aũt euidentiſſima ſolutio morũ qui apud eos coluntur.Impiũ eſt enim feris homines pro hominũ ſpectacu/lo ſubdere:iniquũ etiam peregrinis moribus ſolita permutare. Super omnia uero

contriſtabant eos trophæa, dum putarent imagines eſſe armis obſitas, quia non patrium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui uiolentiã quidem eis inferre opportunũ non putauit, loquebatur aũt & ſolabatur ut ſuperſtitionem eorũ auferret: ſed nullatenus perſuadebat, dum grauiter illi tuliſſent, ea quæ uidebant ſoluta lege cõmitti. Illi uero unanimiter clamabant, dicentes: Licet omnia exiſtimemus tolerabilia, tamen hominũ imagines uel trophæa nõ eſſe patriũ in ciuitate admitti profitemur. Herodes aũt turbatus, & intelligens nõ facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio, accerſit quoſdã primos eorum ad theatrum, & oſtendens trophæa, cõſuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cum clamaſſent, hominũ imagines, præcipiens auferre ornatũ impoſitum, oſtendit ligna nuda: quæ ſtatim ſpoliata, riſum plurimum ſpectantibus incuſſerunt. Tali modo multitudinis impetũ mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidã uero permanebant in difficultatibus ſuis, quod ſolita minime contuebantur, & putabant initiũ patrijs legibus deſtruendis. Vnde optimũ exiſtimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam Rempublicã negligi: dum Herodẽ proſpicerent uiolenter introducere quæ non ſolita fuiſſent, & uerbo quidẽ regem, operibus aũt hoſtem omniũ demonſtratum. Vnde cõiurauerunt omne periculum ſe ſubire decẽ ciues, & gladios ſub ueſtimentis portabant. Inter quos fuit quidã oculis captus, qui per indignationẽ eorũ, quæ audiebat fieri, ſeipſum pati quæ & illi affirmabat, qui nõ mediocrem eis impetum in conatibus periculoſis immiſit. Quod cõſilium cũ deliberaſſent, ex cõpoſito ad theatrum pergebant, ſperantes nõ poſſe Herodem fugere, ſi ſubito eũ inuaderent: Cumq; parati cũ audacia properarent, unus horũ qui perſcrutantes ſingula renunciabant regi, eorum conſpirationẽ intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui cõfeſtim ſciens odium quod plures in eum habuiſſent, & ſeditiones quotidianas, diſcedens ad aulam, nominatim accuſatos uocauit. Qui cum à miniſtris euidenter capti fuiſſent, ſcientes quod non euitarent periculũ, ornauerunt neceſſarium uitæ finẽ, nullatenus deponentes animi ſui fiduciã. Nec enim negauerunt actũ, ſed & demonſtrauerunt gladios: confeſſiq; ſunt bene & pie coniurationẽ ſe feciſſe, lucri quidẽ nullius cauſa, neq; pro ſuis doloribus, ſed pro cõmunibus cauſis, quas ſeruare aut pro his mori cunctis dignũ uideretur. Talia quidẽ illi de uoluntate inſidiarum fiducialiter prolocuti, à regalibus miniſtris circũſepti ducebantur, omnẽq; pœnam paſſi perimuntur. Nõ multo poſt, eum qui talia nuntiauit, odio quidam rapientes nõ tantum interfecerunt, ſed & mẽbratim dilacerantes canibus appoſuerunt. Videbant aũt multi ciuiũ quæ fiebant, & nemo nuntiauit, uſq; dũ Herodi acerbiorẽ & certiorem inquiſitionẽ facienti, mulieres quædã tortæ cõfeſſæ ſunt quæ uiderant. Tunc Herodes eos qui facinus cõmiſerunt, ſimul cũ tota domo peremit. Concurſus uero & audacia populi, quam pro legibus habebant, non remiſſiorem faciebant Herodẽ, ſed multo potius cautiorẽ. Qui ſtatuit ſeſe undiq; munire, ut ſi qui nouis rebus ſtuderent, manifeſta eorũ fieret cõſpiratio: dũ ciuitas ab aula in qua ẽ uerſabatur, & à templi cuſtodia curaretur, quæ Antonia dicebatur. Samariã quoq; deliberauit muris circundare, quam mutato nomine Sebaſtiam appellauerunt. Putans etiam prodeſſe prouinciæ locũ munire, qui ab Hieroſolymis aberat unius diei uia & olim uocabatur Stratonis turris, etiã eum cõſtructũ Cæſaream nominauit: & in maximo campo electos equites deputans, locũ ædificauit, qui in Galilæa Gaba uocatur, & trans fluuium Sobonitidam. Hæc ergo paulatim ſemper pro tutela

Ciues decẽ cõtra Herodem coniurauerũt

Accuſator dilacerat

Samaria nũc Sebaſtia Stratonis turris nunc Cæſarea

ſua

ſua molitus perfecerat,& circundans cuſtodijs totam gentem, ut nequaq̃ poteſtatem haberet ſeditiones promptas agere,quibus paruo motu facto frequenter utebantur,nec laterent ſi mouerentur,aſſiſtentibus ſemper in proximo qui uel cognoſcerent.Et multos quidem auxiliatores ſuos,plures aũt ex finitimis illic habitare fecit,dum munificentia ductus,templum conſtrueret, cui ſimile prius nec in nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat:quod magis pro tutela ſua conſtruens, in honorem Auguſti Cæſaris Sebaſtiam appellauit,& prouinciæ partem meliorẽ,quæ propè fuerat, diſtribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuerſarentur: muroq̃ fortiſſimo circundans altiora loca,cuſtodijs communiuit,ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nam uiginti ſtadia intus habuit,in medio uero menſuram unius & ſemis ſtadij locum ſtatuit undiq̃ decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit,paulatimq̃ totam ciuitatem exornans,munitioni quoq̃ eius proſpexit, cuius pulchritudine memoriam poſteris uoluit relinquere ſuæ largitatis. *Templum*

De inſigni liberalitate Herodis ad populum,& fauore conſequente. Cap. XI

EOdem tempore,tertiodecimo anno regis Herodis inſtante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt,ſiue de ultione, ſiue de caſu ſic occurrente. Siqui dẽ prius gelu percuſſa terra,fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumenti,morbus & paſſio peſtifera poſſidebat. Qui continue malorum diuerſitate comprehenſi,dum indigerent cura uel alimentis, plus peſte morieban/tur.Morbus aũt ita pereuntium & uiuentiũ ſolatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreisq̃ exhauſtis,nulla ſpes alimentorum præter peſtilentiæ malũ ullatenus expectabatur.Neceſſitas ergo plurima inopiæ,nõ minus ipſi regi quàm populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra ſolitus erat accipere, minime colligere prævalebat, & pecunias conſumpſerat largiſſime ciuitates ædificando, nec erat quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori conferre præſidium, quod difficillimum fuerat, dum nec uicini habuiſſent unde alimenta præberent,quia nec ipſi leuiora toleraſſent,& pecunijs deficientibus,licet potuiſſent pauca pluribus comparare:bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere, ornatum regium incidit, neque pretioſiſſimis uaſis, neque artificioſiſſimis parcens.Mittebat autem pecunias ad Aegyptum Petronio præſidi à Cæſare conſtituto, & dum non pauci ad eum confugiſſent propter eandem neceſſitatem, & amicus Herodis priuatim exiſteret, uolens ſubiectis eius ſubuenire,primis ipſis deportare triticum conceſſit, per omnia eos & in emptione & in nauigatione ſubleuans,ut maxima pars ipſe huius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis,non tantum ſententias in horrore ſe prius habentium mutauit,imò maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe panificare,triticum diuiſit. Præterea multis exiſtentibus, qui ſenio uel altera infirmitate tenti, non ſufficerent alimenta ſibi præparare, prouidebat eis conſtituendo piſtores, qui paratos panes uendiderunt. Diligentiam autem ne cũ periculo hyemarent habuit, cum comprehendiſſet eos etiam ueſtium inopia: corruptis enim & omnino conſumptis pecoribus, neq̃ lanæ, neq̃ aliorum ueſtimentorum copiam habuerunt. Quæ cum procuraſſet iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe, ſemina Syris præbendo: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquiſiſſet, Terra enim poſt hoc fructus ſuos uberius oſtenden/

te non minus quinquaginta milia hominum, quos ipſe pauerat, ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum, munificentia uel induſtria recuperaſſet non parua, & in circuitu ſimilibus paſſionibus afflictos finitimos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatem ad eum ueniens, non eius auxilium in ueniret ſecundum ſuam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates, & priuati ad eum confugientes, ſolatium impetrarunt, in tantum, ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici coros dediſſe. Corus autem habet modia Attica decẽ. In ipſo autem regno ſuo octoginta milia expendit. Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem, apud Iudæos tantum contigit prævalere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro præuaricationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate ſua prorſus extingueret, animi ſui magnificentiam præter opinionem demonſtrans. Populum aũt intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti ſunt dudum, ſed qualen in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingẽtos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit, quos Eliſeus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus, palatiũ in ſuperiori ciuitate conſtruxit, magnas erigẽs domos, & ornatu precioſiſſimas, ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent. Secundum menſuram autem & appellationes eis impoſuit. Nam una Cæſaris, altera Agrippæ uocabatur.

Corus

Fauor populi erga Herodẽ

Herodes ſacerdotis cuiuſdam filiam uxorem ducens, arces & oppida extruit, filioſq; erudiendos Romam mittit. Cap. XII

DEſiderio deinde commotus, cum nihil præponeret ſuæ libidini, filiam Simonis ſibi coniunxit: qui Hieroſolymita filius Buzi cuiuſdam Alexandrini, ſacerdos inter nobiliſſimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hieroſolyma nominatam, huius pulchritudo animũ Herodis inflammauit. Et ne ſuſpicaretur uiolẽtia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus eſt nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum ſuum deſiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Ieſum Boethi filium à principatu ſacerdotij depoſuit, & Simonem ordinauit, atq; affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent, ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos, cum à principatu per Antigonũ penè decidiſſet, euicerat: quod abeſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadijs, natura munitum, ad ædificationem oportuniſſimum, inſtar collis manu factũ, ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectũ habens aſcenſum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimen & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium collis habitacula conſtructionis perſpicuæ, & aquæ ductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, ſed longe perplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciuitas erat ædificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia ſecundum ſpem euenirent, ſeditiones contra regnum nequaquam ſperauit oboriri, duobus modis ſubiectos regens: timore quidem quod eſſet ad pœnam non mitis: diligentia uero, quod in neceſſitatibus magnanimis appareret. Circundedit autem tutelam extrinſecus, tanquam murum ſubiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuerſarumq; regionum reges muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem & Romanorum potentiſſimos placabat, tranſgrediendo leges, dum templa erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdicta ſunt delubra, uel

Herodes ſacerdotis filiã ducit uxorem

figuras

figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciam Iudæam pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum conſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondã Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illic, ſed lapide albo palatijsq; precioſſimis ciuitatem conſtruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine ſimilem Piræo, tutaq; confugia nauibus præbentem conſtituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptum, inter Ioppen & Doram, oppida maritima: quæ ſtationem nauium dificilimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præſtans, deſcripſit in circuitu portum, qui ſufficeret maximis claſſibus locũ præbere refugij, lapides in altum ingentes ulnis uigintiquinq; deponens: quorũ longitudo XXV pedum erat, altitudo aũt non minus decem & octo, latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit, quarum maxima Druſus nominabatur, à Druſo Cæſaris priuigno. Oſtia uero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, ſuper quam templum Cæſaris poſitum nauigantibus apparebat habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæſaris. Ciuitas aũt Cæſarea uocabatur, que ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificijs habebat, quarum aliæ quidem modicæ, ſpatio non longo ad portum & ad mare funduntur: una uero media eſt, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus & mari influente diluuntur. Aedificauit etiam theatrum ab auſtrali latere portus: Amphitheatrũ quoq; multa milia hominũ capiens, in conſpectu pelagi conſtruxit. Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cũ nec ab re laſſaretur, neq; rex ſumptibus deficeret, deliberauit filios ſuos Romam tranſmittere ad Cæſarem, Alexandrum & Ariſtobulum. Qui cum aſcendiſſent, & in domo Pollionis, uiri nimis illuſtris, & Herodis amici conuerſarentur, Cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit: pollicitus licentiam Herodi præſtare, quem uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſuper & prouinciam Trachonem & Bathaniam & Auranitem ei conceſſit, huiuſmodi occaſione. Zenodorus quidam conductor domus Lyſaniæ fuit: cui dum reditus non ſufficerent, de latrocinijs per Trachonem amplius acquirebat, quę loca habitant latrones Damaſcenorum prædas agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc præſidem interpellabant: rogantes ut ſcriberet Cæſari iniquitatem Zenodori. Cæſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari: prouinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigentem: quia difficilima domicilia & aquarum receptacula, & depoſita frumenta habentes poſſent diu ſuſtinere pericula munitis ſpeluncis. Cum hæc per gratiam Cæſaris Herodes accepiſſet, ad prouinciam Trachonẽ pergens, maleuolos latrones oppreſſit, & in circuitu deſideratã pacem omnibus præbuit. Zenodorus aũt contriſtatus, primũ quod à magiſtratu depoſitus fuiſſet, magis aũt inuidia, quod præfectura Herodi tradita eſſet, aſcendit Romam accuſaturus eum: unde nihil agens reuerſus eſt.

Cæſarea oppidum Portus

Turris Druſus Templũ Cæſaris Auguſti

Theatrum Amphitheatrum

Herodes mittit filios ſuos Romam

De Zenodoro quodam

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæſare, & de Manachemi prophetia. Cap. XIII

INterea Agrippæ ſucceſſori Cæſaris trans Ionium miſſo, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: priſtinaq; amicitia renouata, rediit ad Iudæam. Gadarenſium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accuſantes Herodem, ille nullo reſponſo dato, ligatos regi tranſmiſit. Arabes quoq; iam dudum infeſti

Agrippa cũ Herode amicitias renouat

principatui Herodis, ſeditionem conabantur rebus eius inferre, occaſione huiuſ modi nacta. Zenodorus enim cum iam de ſe diffideret, præfecturæ ſuæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit: quæ cum in donatione Cæſaris haberetur, tanquam iniuſte ea ſublata, contendebant ſæpius quidem incurſionibus uiolentiam inferre: necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam deſiderant qui ſtudent male uitæ ſuæ conſulere. Quæ cũ cognouiſſet Herodes, prouidentia ſua ſeditionum auferebat occaſiones. Igitur ſeptimodecimo anno regni Herodis, Cæſar ad Syriam peruenit, ubi Gadarenſes plurimi Herodem accuſabant, grauem eum ſibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Zenodorus, cum iuraſſet nullatenus eos relinquere, uſq; quo ab Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenſes, & confitentes quod nihil paſſi fuiſſent ab Herode, cum eos Agrippa tradidiſſet, qui crudelis quidem in proprios, humanus autem erat in aliorum peccatis: accuſabant rapinas & contumelias, probantes & euerſiones templorum. Et Herodes quidem indignatus, paratus erat ſatisfacere: Cæſar aũt amplectebatur eum, nihil de fauore ſuo dicens per ſeditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem die de his ſermones prolati ſunt, in poſterum uero nulla proceſſit cognitio. Siquidem Gadareni uidentes Cæſaris & concilij intentionem, timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt, alij præcipites ſeſe dederunt, quidam in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt, quæ uidebantur temeritatis, nõ peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter nequaquam Cæſar remoratus, Herodem à reatu ſoluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præcordijs ruptis ſanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæſar autem & huius poſſeſſionis partem non paruam Herodi conceſſit, quæ inter Trachonem & Galilæam erat, Vlathã & Paneada, & in circuitu terram. Dimiſit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis proceſſit, ut cum duo iſti Romanorum imperium regerent, Cæſar & Agrippa, tertium ſibi amicitijs Herodem cõiunxiſſent. Qui cum in tanta fiducia cõſiſteret, fratri ſuo Pheroræ petiuit tetrarchiam à Cæſare, centum talentorum fide iuſſor exiſtens: ita ut ſi quid ille pateretur, ſi lij eius immunes euaderent. Sed cum Cæſarem comitatus eſſet uſq; ad mare, rediens in terra Zenodori pulcherrimum ei templum conſtruxit iuxta Paneada, ubi ſpelunca pulcherrima in monte conſiſtit: ſub qua terræ altitudo inacceſſibilis eſt, aquis immobilibus plena, unde fontes Iordanis fluuij naſcuntur. Quẽ locum templo conſtructo, Cæſari deuouit. Tunc etiam tertiã partem tributorũ conceſſit ſubiectis ſuis occaſione ſterilitatis: plus aũt reconcilians eos, ne aduerſarentur ulterius. Nã in talibus operibus pietate ſoluta, moleſte de præuaricatis legibus ferebant, & ſermones faciebant adinuicẽ. Qui dũ his incitarentur & turbarentur, diligentiã habuit hęc ſedare, auferens quidẽ otium, & præcipiens ſemper in laboribus eos occupari. Nã neq; cõmunis deambulatio fiebat, neq; cõuentus in ciuitate, ſed omnia cuſtodiebantur, & ſæuiſſima torméta captis inferebantur, cũ multi palàm & furtim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & intus in ciuitate pariter & in urjs: nã erant qui cõuenientes in unũ ſpeculabantur eos. Dicũt etiã nec ipſum hoc neglexiſſe: ſed ſæpius priuatũ accipiens habitum, nocte cum populis cõuerſabatur, experimentũ faciens quid de principatu ſuo ſentirent. & ſi quos omnino atroces, nec approbantes

Liberalitas Cæſaris erga Herodem

probantes ſua opera inueniſſet,omnibus modis perſequebatur,& reliquã multitudinem ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere, & cogebat fauorẽ cum iureiurando ſibi uel principatui cuſtodire.Quorũ multi placantes eum,uel timentes, ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuam opinionem, & grauiter ferentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat. Flectebat autẽ & Pollionem Phariſæum,& Samæum, ſociosq; illorum ſibi iurare: Qui licet non obtemperaſſent,tamen nõ ſunt torti,dum ueneratione eius per Pollionẽ impetraſſent. Liberati ſunt etiam de hac neceſſitate hi qui dicuntur apud nos Eſſeni.Genus aũt hoc eſt, quod conuerſatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo.Eſſenos aũt ex hac cauſa ſic honorabat,quia maius quiddam de his ſentiebat,quàm de mortali natura.Dignum puto(nam non inhoneſtus ſermo uidebitur in hiſtoriarũ genere) de his talibus intimare.Quidam Eſſenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus,præſcientiam à Deo futurorum habens.Is dum adhuc Herodem puerũ ad doctores pergentem uidiſſet,ut regem Iudæorum ſalutauit:qui illuſum ſe putans,cõmonebat eum ſermone adhuc priuatus.Manachemus hic ridens,& feriens manu poſteriora eius:regnabis,inquit,feliciter:nam iam à deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno cõmittendis. Nam optima eſt ratio,ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexeris, & modeſtiam circa ciues habueris:ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcam. Felicitate nanq; omnes præcelles,& habebis gloriã æternam: obliuionem uero pietatis & æquitatis poſtidebis.Hæc nõ latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus ſtatim nullatenus animum intendit, dum ſpes Herodi deeſſet: paulatim uero cum eleuatus uſq; ad regnum fuiſſet,& feliciter principatũ egiſſet, accerſijt Manachemum,& de tempore quantùm regnaret conſuluit eum. Manachemus aũt cum omnino nihil reſpondiſſet,ſed tacuiſſet,interrogauit eum,ſi decem tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit,& uiginti & triginta,ſed finem non addidit. Herodes autẽ iſtis contentus,Manachemum cum honore dimiſit, & omnes Eſſenos propter illũ honorauit.Hæc igitur licet miranda,legentibus demõſtrare feſtinauimus,& oſtendere,multos apud nos talem diuinationis habuiſſe notitiam.

Phariſæi & Eſſeni

De Manachemo Eſſeno

De ædificatione noui templi & ſtola pontificali. Cap. XIIII

INterea decimo & octauo ãno regni,Herodes poſt prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: ſiquidem dei templũ maximum conſtruere, & multum altum & decorum erigere iudicauit: dũ putaret id nobilius omnibus ſuis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire.Sed cum non facile populo perſuaderi cognoſceret,propter operis magnitudinem,conuocans eos hac oratione mulcebat dicens.Alia quidem quæ à me in regno ſunt acta,ò uiri contribules, ut de his laudem proferam,credo ſuperfluum:tanq; mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideantur. Nam in difficultatibus non neglexi quæ ad ueſtra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis quàm uobis omnibus feſtinaui tutelam impendere, & puto quod dei conſilio ad hanc felicitatem euectus ſum, ad quantam non prius gens Iudæorum aliquando peruenit. Conſtructæ nanque ſunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus noſtrum exaltauimus, quas operoſum mihi uidetur ſciẽtibus enumerare.Quod autẽ nunc nitor efficere omni pietate præcellentius,explanabo.

Bene

Bene enim noſtis,quod iſtud maximũ deo templũ noſtri patres ædificauerunt, cũ à Babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinem in altum cubiti ſexaginta,ad inſtar illius quod Salomon cõſtruxerat,nemo negligentiã pietatis parentũ noſtrorũ accuſet:quia non culpa illorũ factum eſt breuius tẽplum, ſed Cyrus & Darius Hiſtaſpis filius,huiuſmodi menſurã ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes,uel ſucceſſoribus eorũ,& poſt illos Macedonibus,non habuerunt aptũ tempus quo ad eiuſdem antiqui formã iſtius menſurã perducerẽt. Nunc aũt, quando nutu Dei principatui meo pax larga conceſſa eſt,& diuitiarũ poſſeſſio, & multitudo redituũ,&,quod maximũ eſt,amicitia fauorq; Romanorũ, qui omniũ rerum domini exiſtũt:cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere,& integrũ deo prębere pro beneficijs eius in meo regno collatis? Talia cõcionante Herode,multis ammirationẽ ſermo pronunciatus præter opinionẽ impoſuit:nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt,niſi quod anxiabãtur,ne eo ſoluto aliquid emergeret,& opus moraretur ad finẽ uſq; perduci:idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cũ Herodes cerneret dubitantes,adhortabatur eos dicens,ſe non prius deponere tẽplum, niſi omnia præpararentur quæ ad perfectionem eius pertinerent. Nã neq; mentitus eſt ex hoc quod promiſerat. Mille enim plauſtra parauit,quæ lapides ueherent: decẽ milia uero elegit peritos artifices,& mille numero ſacerdotes,quibus ſtolas ſecundũ eorũ honorẽ habitũq; parauit:ſed & quoſdã cementarios, alios aũt fabros lignarios eruditos ad tẽpli fabricã hortabatur. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggregaſſet, antiquis fundamentis ſolutis noua impoſuit,ſuper quæ templũ erexit,longitudine centũ cubitorũ, latitudine centũ cubitorum,altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus fundamentis deſiccatis reſederunt,quod poſt hæc temporibus Neronis renouare deliberauimus. Aedificatum eſt autem templũ ex lapidibus albis & tenaciſſimis, quorum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorũ,altitudine octo, latitudine duodecim erat. Totius templi nanq; circuitus,& porticus undiq; humillima, altiſſimum uero medium fuit,ut à multis ſtadijs conſpiceretur, & in prouincia conſtitutis, & contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas aũt introitus & ſuperliminaria,necnõ & uela iuxta templi magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores ambientes columnas fecit,ſuper quarum capita uitis tendebatur, botryones aureos habens pendentes:qui mirandam magnitudinem,& artificij claritatem uidentibus exhibebant,propter materiæ pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum,& ſecundum quantitatem uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus autẽ duæ maximis parietibus fulciebantur,ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nã collis erat ſaxoſus,paululum erectus à parte orientali ciuitatis, pronus ſuper arcem, quam dudũ rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circumdederat, ab inferioribus incipiens, quem uallis altiſſima circumdabat. Saxa uero Africo expoſita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum ſpatium ſtructura comprehendente,& in altum quadrangulo facto, ut uaſtitas lapidum à fronte uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus cõtinuaret,uſq; ad ſummitatem collis perduxit,& foſſas circa murum poſitas complens,planum ſuper æqualemq; cõfecit. Quadriporticus uero in circuitu,unaquaq; porticu longitudinem ſtadij con-

Aedificium noui templi

cludente

cludente,& intra hanc porticum,murum circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ab orientali uero parte pari longitudine porticū duplicem habebat,contra templi ianuas conſtitutam, quam multi priores reges cō ſtruxerant. Circa omnem uero ſacrarij orbem, ſpolia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam quæ & ipſe ab Arabis ceperat. Per latus autem aquilonis turris alta,anguloſa,munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamonæorum conſtruxerant,& Barin denominauerant,ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent:qua cū opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum,induebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco ſeruauit: poſt cuius obitum ſub Romanis fuit uſq; ad tempora Tiberij Cæſaris.Sub quo Vitellius Syriæ procurator,cum profectus Hieroſolymam,& ſuſceptus à populo clariſſime fuiſſet, uolens eis uices retribuere,ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent, ſcripſit Tiberio Cæſari,& ille conceſſit.Et permanſit ſtola ſub poteſtate Iudæorum, uſq; quo obiiſſet rex Agrippa.Poſt quem Caſſius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuſpio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antoniam turrim eam deponere,dicentes,Romanos oportere dominos eius eſſe, ſicut & prius. Deſtinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Cæſarem, ut de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ conſtitutus, petens ab imperatore poteſtatem eius,accepit,ſcribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem ſub ſigillo principis ſacerdotum, & cuſtodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes, & requirentes ſuum ſigillum,ſtolam tollebant:tranſeunte uero feſtiuitate,in eundem locum deportantes,& principi cuſtodiæ oſtendentes,ſimiliter cum ſigillis reponebant.Hanc autem Barin,id eſt,turrim,Iudæorum rex Herodes munitiorem conſtruens pro templi cuſtodia, ad gratiam Antonij, amici quidem ſui, principis uero Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem occidentalis muri quatuor portæ ſtabant, quarum una ad aulam tendebat,interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ,duæ autem ad ſuburbana,quarta uero ad ciuitatem:multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ciuitas in modum theatri iacebat, circundata ualle altiſſima per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons,quæ ad meridianum ſolem poſita erat, habebat & ipſa quidem in medio portas, ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab orientali ualle incipiens, & ad occidentalem finita, ampliꝰ extendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat, ut nullatenus uideri poſſet, ſiquis eius altitudinem attendiſſet, ſuper quam porticus illa ſteterat. Ex qua ſi quis à ſummo, id eſt, à tertio tecto notaſſet, & profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris perfundebatur,ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines conſiſtebant in quadro per longitudinem,nam quartus paries colligabatur parieti lapideo.Craſſitudo uero unicuiuſq; columnæ,tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiſeptem, duplici ſpira ſuppoſita: multitudo autem omnium, centum ſexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum ſecundum modum Corinthium ſculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuiſſent, tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebant pedum triginta

Stola pontificis, à quibus ſolita ſit conſeruari

Altitudo ædificiorū incredibilis

ginta:longitudine ſtadia tria,altitudine quinquaginta pedibus tendebantur:Medius uero ordo latitudinem uigintiquinq; pedum habebat,altitudinem centum:nam dupla ſuper utrunq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:mediæ uero porticus altitudo in immenſum tendebat, habens columnas cõpoſitas,politas undiq;, quarum compago incomprehenſibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio uero non multum ſecundus diſtabat,gradibus paucis aſcendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens,qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralem partem & aquilonis tractum,tres in pariete ianuas habebat à ſe diſtantes:per orientalem uero unam maximam, per quam tranſiebamus purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autem ſacrarium fuit,intra quod tertium erat, ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat, ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit,cum utiq; prohiberetur,quia non ſacerdos exiſteret: ſed operibus muros, & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis ædificaſſet, templo per ſacerdotes in uno anno & quinq; menſibus peracto, omnis populus lætitia completus eſt. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis,quam in dedicatione habuit,laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo,& alij ſecundum uires ſuas, quorum numerus nullatenus æſtimatur. Nam cum occurriſſet templi dedicatio,regiſq; natalitius dies, quo principatum aſ-

Subterraneus in templũ trã ſitus.

ſumpſerat,inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam,ab Antonia intra templum ducentem per ianuam orientalem: ſuper quam & turrem ædificauit,quatenus & ſubterraneum haberet acceſſum, propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus,dum templum conſtrueretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres deſcenderent, quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt, nec eſt increbile,ſi etiam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSSEXTVS

Lex Herodis de furibus,& regreſſus filiorum è Roma. Cap. I

Lex noua Herodis in fures

IN adminiſtratione rerũ, ſtudium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant,legem ponit nullatenus priori ſimilem,in qua firmauit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, ſed ad confuſionem patriæ, ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus,ſeruire in his quæ imperaſſent, peccatũ in religione non pœna excedentium erat,dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere:non habentem uero tantum uenundari, nõ tamen alienigenis, neq; in perpetua ſeruitute, ſed Iudæis, & ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionem, & præter legẽ reddi hanc pœnam,ſuperbiæ pars uidebatur:nec regis ſed tyranni in uniuerſos ſubiectos tormentum atrociſſimum excogitatum,quod populi parabat diſcordiam. Eo-

dem

dem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæſarem deſiderans ſalutare, & uidere filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uero ab Italia rediſſent, ſtudium populi circa iuuenes erat: & cõſpicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salomæ ſorori regis, & illis qui accuſationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, q; ſi præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam cõmiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum: & quia iniuſtum eis uideretur, ſimul cum interfectore genitricis conuerſari: & ex ueritate ſumentes initium, ad ueriſimile deſcendentes, affligere eos tentabãt, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebãt, ſed in multitudinem rumorem ſpargentes, Herodi nuntiari credebãt: unde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpicione uel accuſatione prætermiſſa, rex amore filiorum honores eis largitus eſt, & uxores nobiliſsimas iunxit: Ariſtobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Odium Salomes in filios Herodis

De prodigalitate Herodis in gratiã Agrippæ, & uectigalibus Iudæorũ. Cap. II

CVm hæc diſpoſuiſſet, & audiſſet Marcum Agrippã nauigaſſe rurſus ab Italia ad Aſiam, feſtinauit ad eum, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet, lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autẽ nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo, ædificia demonſtrando ampliſsima, & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebaſtia, & Cæſareæ portu à ſe conſtructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis feſtinauit, rurſusq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus, unà cum ſuis amicis nobilibus peruenit. Rex autem poſt hyemẽ ueris tempore properauit rurſus ad eum, ſciens exercitum ad Boſphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigaſſet, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu uero Aquilonis detentus, in Chio remoratus eſt: ubi multos ſibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam, quam in bello Mithridatico depoſitam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat, pecunias præbens quantæ ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, ut non negligerent, ſed citius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent. Ipſe uero ceſſante procella, ad Mitylenen acceſsit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audiſſet ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigaſſe, feſtinauit: & ad Sinopem Ponticam deſcendẽs, ſubito illi inſperatus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus eſt. Cumq; prouincias Ponticas ordinaſſet, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnã Phrygiam profecti, Epheſum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis, ſecundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: ſed & ſi qui aliquid ab Agrippa petiſſent, arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cumq; bonus & largus præſtando petẽtibus

Herodes occurrit Agrippæ uenienti in Aſiam

Liberalitas Herodis

Herodes itẽrum occurrit Agrippæ

eſſet,nullumq; cõtriſtaret,Agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam Ilienſibus eum reconciliauit iratum,perſoluit & pecunias,quas procuratoribus Cæſaris Chij debebant:aliorum quoq; petitiones munificenter complebat. Cumq; ad Ioniam perueniſſent,Iudæorum populi qui ciuitates habitabant,tempus & fiduciam nacti,uiolentias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non ſinerentur: damna etiam per calumniã exactorum in feſtis diebus: darent & pecunias quas ad Hieroſolymam tranſmittebãt, & multis alijs calamitatibus opprimerentur,Romanis ſemper præcipientibus eis ſecundum proprias leges uiuere. Quæ cum ſuggeſsiſſent Herodi,preſentauit eos ut audiret Agrippa eorum allegationes. Nicolaum autem quendam ex ſuis amicis dedit,qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobiliſsimos, & reges & potentes qui tunc præſto erant, cum ad concilium ſecum perduxiſſet,Nicolaus ita pro Iudæis locutus eſt: Omnes quidem ô maxime Agrippa indigentes,oportet pro neceſsitate confugere ad eos, qui uiolentiam poſsint auferre. Hi uero qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis data quam ſæpius optauerunt,nullatenus ſe perdere per uos poſtulãt qui dediſtis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui ſoli poteſtis præſtare, ſeruentur. Nam damnis afficiũtur,non ab aliquo meliore,ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt. Et ſiquidem maxima ſunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur,quod ita ſe probauerũt beneficijs dignos:ſi uero minora ſunt, inhoneſtum eſt,ſi nec hæc firmauerint qui præſtiterunt. Hi enim qui uiolentiã Iudæis ingerũt,niſi putent bonos eos eſſe quod à uobis talia meruiſſent,non eis inuiderent,& ueſtra beneficia caſſare niterentur. Quod ſi quis interroget,utrum uelint patrijs legibus ipſi priuari,id eſt,immolationibus & pompis,quas feſtis diebus offerunt:ſcio libenter eos omnia pati,q; patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur,uerentes,ne tranſgrediantur patrias leges & libertatem,quibus nunc uniuerſum hominũ genus per uos potitur, quod nos etiam petimus,ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolennia. Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uero conſideremus: Nunquid eſt populus, aut ciuitas, aut genus hominum: quibus non maximum bonum apparuit continentia ueſtri imperij,uel potentia Romanorum,uel audet aliquis eorum beneficia infirmare, licet ſit amens? Nam nemo eſt,qui non horũ particeps,uel publice uel priuatim exiſtat. Quod & ſi quis auferat quæ uos donaſtis, nihil firmũ neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit. Veſtra enim dona quis enumerare præualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa exiſtunt quæ à felicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſint,non tamen inuidioſa, propter uos qui donaſtis. Hoc tantum perfrui poſtulamus, ut ſine impedimento patriam religionem ſeruemus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe,ſiquidem deus lætatur honoratus. Ex noſtris uero ſolennibus nihil inhumanũ eſt,omnia uero religioſa & iuſtitia ſunt ſalutari deuota. Neq; enim cælamus mandata,quibus utimur monimentis pietatis & humanarum profeſsionum. Septimũ uero diem remittimus, doctrina noſtrorum ſolennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaq; leges probantur quas colimus,ſi quis per ſe eas requirat, & antiquæ exiſtentes,licet aliquibus non ſic eſſe uideãtur,ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his, qui eas caſte cuſtodiunt,quibus nos priuãt per uiolentiam. Pecunias nanq; quas deo conferimus, rapientes manifeſtum ſacrilegium commit-

Oratio Iudæorũ ad Agrippam pro tuenda libertate

committunt. Vectigalibus uero grauãtes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mer-
cimonia non necessaria trahunt, pro cõtumelia religionis quam nos colere cogno-
scunt, de qua non iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quod om-
nibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhor-
ret. Postulamus igitur maxime Agrippa uiolentias auferri, ne prohibeamur legiti-
mis nostris solennitatibus perfrui, & ne substantiæ nostrę rapiantur ab his, quibus
nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta, sed etiam à uobis
primo donata, poscimusq; pro his senatusconsulta, & tabulas in Capitolio positas
relegere, quas certum est experimento nostræ circa uos fidei datas. Sed si nullate-
nus fideles uobis apparuissemus, debent tamen firma esse quæ donastis, & nõ tan-
tum nobis, sed etiam omnibus hominibus præstitistis, eos beneficiorum largitio-
nibus ampliantes: quorum singula si quis enumeret, potest immensam orationem
longo sermone cõficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere, suffi-
ciet nobis, ut priora taceamus, hic noster rex, qui uobiscum præsens considet, quali-
ter eius fides erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in uos
non excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis autẽ prohibet uestra circa nos
enumerando beneficia explanare? Sed bonũ puto, prius patris eius Antipatri res
gestas explicare: qui cum in Ægyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus arma
tis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus arma-
tis minor apparens. Et quid oportet dicere, quantũ profecit illo tempore, tot dona
tionibus Cæsaris accumulatus? Singulas uero memorare Cæsaris epistolas, quas
tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum
Antipatrum ordinasset, superfluũ putò referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iu-
ste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos cõfirmari postulamus: quę & si pri-
us nõ extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum ac-
quirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorũ Iudæis, qualiter prouinciam in-
gressus esses, & deo perfectam immolationẽ honorando cum integris supplicatio
nibus persoluisses, & quomodo populũ pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ
per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur,
quæ meruit Iudæorũ gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unà cum
isto tibi considente rege, petimus te nihil superfluũ: sed ut quæ uos dedistis, ne con
ce datis ab alijs auferri. Cum hęc Nicolaus disseruisset, nulla est facta à Græcis con
trouersia. Non enim in iudicio hæc, sed in conuentu uentilabantur: hac tamen occa
sione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quod inquilini per prouinciã Iudæi uio-
lentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demonstrabant: & licet
suis solennibus usi, tamen nihil lædercnt eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam
eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitiã uel fauorem, paratũ se esse cun-
cta Iudæis cõcedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur:
& si amplius petissent, non me piguisset, quæ non lędebant Romanorũ imperium,
eis concedere. Sed quoniã hæc & prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo,
quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset,
cõcilium dimisit. Herodes autẽ affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum
amplectebatur, & ita tunc discesserunt. Rex autẽ domum reuerti uolens, nauigauit:
& ad Cæsaream deductus nõ multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hiero-
solymam peruenit. Vbi conciliũ totius populi congregans, cum multi ex prouincia

Accusantur turbatores libertatis Iudæis à Romanis concessæ

Responsio Agrippæ

Herodes redit Hierosolymam

conueniſſent,cõcione habita,rationem totius ſuæ profectionis explanauit, & quæ Iudęis in Aſia per eum proueniſſent,ut ſine uiolentia in poſterum poſſent degere. Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſet:nec non & quartam partem fiſcalium præteriti anni cõceſsit. Qua illi oratione uel gratia lætati,cum ſumma exultatione bona regi orantes,receſſerunt.

Domeſticum diſſidium inter Herodem & eius filios. Cap. III

PRocedebat autem ſeditio domeſtica, & acerbiorem accipiebat prouectũ, cum tanc̃ hęreditarium odium ſuſcepiſſet circa aduleſcentes Salome,& ſumpſiſſet de matris eorum morte audaciam:dumc̃ uellet neminẽ illius relinquere, qui poſſet mortem eius uindicare. Cumc̃ aduleſcentes à genitore diſcordarent, memoria matris quæ falſis accuſationibus fuerat interempta,& imperij cupiditate: rurſus ſimile malum prioribus ortum eſt,dum derogationes ab illis circa Salomen & Pheroram fierent, inſidiæ uero ab his in aduleſcentes. Nam odium par alterutris fuerat,modus autem odij non ſimilis:dum illi manifeſte quidem detraherent,inhoneſtum putantes iram cælare:illi uero non tali modo,ſed callide ac maleuole accuſationibus uterentur,ſeducentes ſemper aduleſcentes,quorum audaciam putabant ad necem poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebãtur, nec eam credebant iuſte periſſe, imò magis feſtinabant in autorẽ homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa, miſcrabatur innocentiã aduleſcentium:diligẽtia uero Salomes creſcebat,& ab illis occaſiones accipiebat, dum ſic contriſtarentur propter indignũ matris interitum. Dicebant enim,miſere quidem contigiſſe matris obitum:ſe uero miſeriores, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in abſentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos. Cap. IIII

CVm ergo Herodes reſediſſet, & populo interlocutus eſſet,ſicut prædiximus, ſtatim ſermones ad eum per Pheroram & Salomen proferebãtur, magnum ei ab aduleſcentibus periculũ imminere, quod minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiam,quod Archelai Cappadocis ſpe niterentur, tanquam per illum ad Cæſarem profecturi,& patrem Herodem accuſaturi. Per quæ Herodes confeſtim conterritus obſtupuit,quod & alij hæc eadem nunciaſſent. Recordabatur autem priſcas calamitates, quod nec uxore priuatus, ſeditione liberata domus eius fuiſſet,quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabatur, quod omnia præter ſpem feliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet,& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus in deiectionem aduleſcentium,Antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum tranſtulit: dum putaret ſic conterrere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederẽt aliũ præter ſe,patri ſuccedere:depoſitoc̃ Antipatri prouectione ſupercilio,poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit,nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus quam prius non habuit,feſtinauit fratres affligere eorumc̃ accuſatoribus cõſentire,quibus pater facile credebat,alienatus à filiorũ amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus, ne ipſe in ſuſpicionem ueniret,patris animũ in fratres accendebat: nam multos iam acquiſierat ſuæ uolũtatis miniſtros,propter ſpem quam de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere:unde plus triſtitiæ aduleſcẽtibus occaſiones creſcebãt.

Nam

Nam ſæpius ab eis lachrymæ pro contemptu ſuo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeſte apud amicos tanq; iniuſtum accuſabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula ſeditionem commouebāt. Quare exacerbatus rex accuſationibus, & humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorē Antipatri excogitabat, adeo, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæſari ſæpius pro eo ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationem decennalem Aſiæ Romam aſcendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, ſolum Antipatrum ſecum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus Romę Cæſari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis adu leſcentibus in illum regnū patris transferri. Ipſe quoq; ſcribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui cōtriſtabatur, quod abſens fratres ſuos ſolito accuſare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modeſtius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitaſſet, ſua maligna uoluntate uſus, exinde incitare patrē ſperabat: unde contra fratres frequenter ſcribens, uereri patris interitū ſimulabat: uſq; quo Herodem ad tantū iræ uel furoris perduxiſſet, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæſarem accuſare: nihilq; ſibi tale permittere quod propter magnitudinē impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero Romā peruenīſſet, & ad Aquileiam ciuitatē perrexiſſet, Cæſarē compellare feſtinans, tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit: filiosq; ſuos preſentans, inſolentiā & audaciam eorum accuſauit, quod feſtinaſſent patrē ſuum perimere, regnumq; tyrānico more inuadere: dum ipſe licentiam haberet, non neceſsitate ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæſare percepiſſet, ut quem uellet, ſibi ſucceſſorem relinqueret: cum illi non ſolum regno, ſed & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti ſunt: quorū temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæſaris aures talibus uerbis polluere, cum nihil paſsi ſint moleſtum aut graue à patre: cur uero iniuſtum eis uideretur, ſi principatū quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit, cōcederet & præberet ei quem meritum æſtimaret? nam hoc, inquit, præmiū cum alijs iuſtitiæ donis exiſtit, ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem compenſauerit: & talem diligentiā habuerit, ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare, dum non poſsint ad regnū niſi patre perempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit, coniugesq; nobiliſsimas genere copulauit: Ariſtobulo quidē filiam ſuæ ſororis, Alexandro uero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus cōmiſsis dum talia feciſſent, poteſtatē habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat, ſed ad cōmunem benefactorem Cæſarē adduxiſſe: & auferendo à ſe totum, quantum aut pater leſus, aut rex inſidiatus potuiſſet agere, pariter eos in iudicio ſecum feciſſe aſtare: & reliquū eſſe, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipſe uiueret: aut ſe opprimi, quatenus utriq; fabula hominū uel opprobriū forent. Cum hæc Herodes apud Cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet, iuuenesq; eo dicente lachrymarentur, confuſi de tali accuſatione, licet liberum ſermonē ac fidelem à cōſcientia poſſediſſent, tamen patris criminationibus difficilem ſatisfactionē putabant fore, dum non arbitrarentur honeſte & cum fiducia patrē redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymę cum gemitu: dum timerēt, ne putarentur mala cōſcientia ſatisfactionem non inuenire. Turbationē autē eorū Cęſar attendens, ſicut erant innoxij,

credidit quod non conſcientia facinoroſa, ſed imperitia & modeſtia minime ſeſe prævalerent purgare. Vnde etiam facti miſeratione digni cunctis præſentibus, patrem cõmouerunt ad ueram miſericordiã: uidentesq; propitium eum & Cęſarem, & alios præſentes, unus eorũ Alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifeſtus ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſi quid in nos crudele cogitaſſes, nõ nos ad omniũ ſeruatorem Cæſarem deduxiſſes, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenq; uolens interficere ad templa eum ſacrariaq; perducit, unde uita conquiritur: quæ nobis morte peior exiſteret, ſi tale aliquid in patrem cogitaſſemus. Siquidem ſermonẽ fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore ſciamus, te mitigantes, ac pericula & falſam delationẽ fugientes: ſi uero accuſatio prævaluit, ſolem iam uidere nos ſuperfluum iudicamus. Quod ergo dicis, regnũ deſiderare nos, ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur: & quod de miſeræ matris interitu ſubiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, nobis ingeris crimen. Conſidera tamen, quia hæc cõmunia cũctis exiſtunt, & ſimiliter in alijs dici poſſunt: dum nihil prohibeat, ſi regis filij ſint iuuenes, & matre eorũ defuncta, omnes in ſuſpicione patris eſſe tanq; inſidiatores. Sed opinio ad talẽ crudelitatẽ non ſufficit. Dicat uero quiſq;, ſi tale aliquid præſumptũ eſt à nobis, unde credibilia hęc appareãt. Nunquid hoc manifeſtis indicijs poterit approbari, aut ueneni cõfectio, aut æqualiũ cõiuratio, aut ſeruorũ corruptio, aut literæ contra te deſtinatæ: dum & hæc poſsint, licet non facta, criminationibus confingi, domo regia non concordante? Principatum etiam, quem tu dicis præmiũ eſſe pietatis, ſæpius euenit cauſam fieri malignæ rei. Culpam quidẽ noſtram nullus probauit. Accuſationes uero quomodo ſoluat, qui excuſationes non uult audire? Locuti ſumus quiddam, ſed non cõtra te: nam hoc iniuſtum eſſet: ſed in eos, qui ſi quid dictum fuerat, minime tacuerunt. Matrem uero quidam noſtrum planxit, non quod defuncta eſſet, ſed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatũ inuadere. Scimus nec patrem poſsidere quicq;, quod nos non poſsidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, fruſtra feſtinamus, ſi te occidendo regnũ tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid ſubiectorũ pietas, & gens religioſa cõcedere habuit parricidas Remp. obtinere, aut ſanctiſsimum à te confectũ ingredi templũ? Vt uero hæc omnia omittam, homicidium inultũ Cæſare uiuente poſſet dimitti? Sed neq; filios impios creaſti, aut ſtultos, ſed infelices, teq; indignos. Si neq; cauſas habes neq; inſidias inuenis, quid tibi ad fidem ſufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu coniecturam ſumere, quæ nos non incitare, ſed magis mitigare poſſet? Ampliorem quidem ſatisfactioni uolebamus ſermonem inſerere, ſed non recipiũt prolixiorem orationem, quæ minime commiſſa credũtur. Quapropter ante omnium dominum Cæſarem præſenti tempore paciſcimur, ſi ſine ſuſpicione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter poſſumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala ſæpius ex falſo crimine generantur. Permanente autem in te aliquo mœrore culpę noſtræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet, & Cæſar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: & frequenter Herodẽ attendens, uidebatur mitigari. Cumq; præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet, regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas, corporis pulchritudo, miſerandum eis,

Reſpõſio Alexandri cõtra accuſationem patris

auxilium

auxilium conferebat: plus uero, quia oratio conuenienter & ſapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus, aduleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderentur, hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit, quod non tales ſe patri præbuiſſent, ut non darent criminationis occaſionem. Herodem uero petebat, ut omnem opinionem abiiciens, reconciliaretur cum filijs: dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hæc perſuaſiſſet, iuuenibus innuit, ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus: quod cernentes qui aderant, flexi miſeratione, in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias Cæſari agentes, pariter diſceſſerunt: & unà cum his Antipater, ſimulans læticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes Cæſari quidem donauit trecenta talenta, ſpectacula & munera populo Romano tribuenti. Cæſar autem ei metalli æris Cyprij dimidios reditus, & dimidiam procurationem præbuit, & hoſpitalibus eum muneribus honorauit: & de regno poteſtatem conceſsit, quem uellet filiorum ſucceſſorem relinquere, uel partiri unicuiq; regnũ, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuente, hoc agere non permiſit, dicens: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem poſsidere. Hæc dum ordinaſſet, rurſus redit ad Iudęam. In cuius abſentia, non parua pars regni defecerat Trachonitidis: quos relicti Iudices iterũ ſub imperium redegerunt. Herodes uero cum filijs dum nauigaret, & peruenisſet in Eleuſam Ciliciæ, quæ poſtea Sebaſte dicta eſt, inuenit Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiam eius habuit, ab accuſatione ſolutus eſſet: donationesq; inuicem ut reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisſet, & ingreſſus in templum fuisſet, de ſuis proſperis actibus locutus eſt populo, Cæſaris in ſe munificentiam explanans. In fine uero ad perſuaſionem filiorum ſermonem conuertit, ut in aula & in alijs cunctis concordarent: quos & poſt reges futuros demonſtrauit: primũ quidem Antipatrum, poſtea uero filios Mariammes, Alexandrum & Ariſtobulũ, hortabaturq; eos, ut dum ipſe uiueret, ſibi in omnibus obedirent, quia nec per ætatem impedirentur, nec per ſenectutem ſuam Remp. gubernare. Cum hęc dixiſſet, concione dimiſſa, multi ſub expectatione filiorum eius, nouis rebus ſtudebant.

Reconciliatio Herodis & filiorum ſuorũ

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo conditis, & crudelitate in ſuos. Caput V

EOdem tempore perfecta eſt Cæſarea, quam ędificauit decennali tempore, uicesimooctauo anno regni ſui, olympiade centeſima & nonageſimaſecunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificẽtiſsimus fuit. Nam præcepe rat certamina muſica, & palæſtras cõuenire. Præparauerat etiã feras, & gladiatores, curſusq; equorũ: & reliqua miranda ſpectacula, in honore quinquennali Cæſaris. Cui Cæſar cum ſua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate ſummum direxerat apparatũ: quorũ ſumma quingentis talentis æſtimata eſt. Cumq; multitudo ad ciuitatẽ conueniſſet pro ſpectaculis, & legationes quas populi deſtinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurriſſent, cunctos ſuſcepit in diuerſorijs & conuiurijs: & per dies quindecim ſpectacula & delicias miniſtrauit, unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæſarem & Agrippã ſæpius dixiſſe, quod magnanimitati Herodis, imperiũ eius deeſſet: & dignum eũ eſſe Syriæ uel Ægypti regnũ poſsidere. Poſt huius urbis dedicationem,

Quinquẽnale certamen Munera à Cæſare miſſa

in campo qui Capharſaba uocabatur, in loco aquoſo, & optima terra arboribus, & fluuio circundata, ciuitatẽ ædificauit, quã nomine patris ſui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine & amœnitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hiericuntem ædificans, munitione & domicilijs optimum, Cyprum nominauit: imò & nomine fratris ſui Phaſeli, propter amorem quem in eum habuerat, conſtruxit turrim in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriã Phaſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem, & ciuitatem iuxta Hiericuntem cõdidit. Beneficia uero ipſius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam & Græciam, & ad quos contigit eum proficiſci, donauit, minime poſſumus explanare: nobiliſsima uero, & maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit, & præbuit multa talenta ad nauium cõfectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio Cæſar ædificauerat, multa publica loca condidit. Antiochenis uero magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, plateam longam in media ciuitate poſitam, ex utraq; parte porticibus ornauit, & uiam lapide polito ſtrauit, ad ornatum & uoluptatẽ habitantium: necnon & olympiacum certamen appellatione dignum, propter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis refecit, & immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius inſignem reddidit: pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus eſt. Alijs quidẽ mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur, & beneficia, quæ omnibus donauit hominibus, quis poteſt negare munificentiſsima natura eum fuiſſe? Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur, duriſsimus & ferus, omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantẽ & ſibi contrariam uoluntatẽ eius exiſtimant, quod ego minime puto, dum unam cauſam in utroq; dominantẽ conſidero. Nam dum ad immenſam largitionẽ, munificentiamq; produceretur, ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet, uel futuræ, ſumptibus profuſis alacriter eam emere feſtinabat. Quapropter cõpellebatur ſæuus in ſubiectos exiſtere, dum præſentibus conſumptis pecunijs, alias uellet acquirere. Cumq; cognoſceret propter uiolentias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri, corrigere quidẽ uitia non facile poterat, conabatur autẽ odium ſuum occaſione pecuniarũ ulciſci. Familiariũ uero, qui eum uerbo non placaſſet, ſeſe ſeruũ dicendo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquẽ de principatu cogitare, nullatenus ſe poterat moderari, ſed perſequebatur & cognatos, & amicos, tanq; hoſtes. Et dum uellet ſolum ſe honorari, talibus delictis ſuccubuit. Teſtimonium autem mihi præbent, huiuſmodi paſsionis eum fuiſſe, in Cæſarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabatur maioribus, ſimiliter ſibi fieri à ſubditis expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, ſolam ſpectat iuſtitiam. Vnde rex eos exoſos habebat, quod non potuiſſent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in ſuos quidem ſæuiſsimum, in extraneos uero munificum apparuiſſe.

Phaſelus turris & oppidũ

Herodes Agonotheta dictus

Herodes gloriæ cupidiſs.

De Auguſti & Agrippæ datis ad prouinciarum præſides literis. Cap. VI.

Afflictio Iudæorũ per Aſiã & Libyam

INterea Iudæi per Aſiam & Libyam atrociter affligebantur, dum non eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterentur, ſed uiolentia paganorũ opprimerentur, ut pecunias ſacras uiolenter amitterẽt: ideoq; ad Cæſarem pro his legationem deſtinauerunt. Qui ſcribens per prouincias, ſuis eos legibus uti præcepit, quarũ exempla ſubiungimus: demõſtrant enim uoluntatẽ, quã ab initio pro nobis Romani imperatores

imperatores habuerũt. Cæſar Auguſtus pontifex tribunitiæ poteſtatis dicit: Quoniam gens Iudæorũ fidelis non ſolũ præſenti tempore, ſed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæſari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & ſenatui, cum ſententia Po. Romani, Iudæos ſuis legibus, & patrio iure frui permittere, ſicut & ſub Hyrcano principe ſacerdotũ altiſsimi dei, & ſacraria eorum inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hieruſalẽ tranſmiſſas, reddi cuſtodibus pecuniarũ: neq; uadimonia ſabbato, uel ſexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens ſacroſanctos eorũ codices, aut pecunias à ſynagogis, huiuſmodi ſacrilegio teneatur, & ſubſtãtia eius publico deputetur. Suggeſtionem uero eorum pro pietate mea, quã habeo ſuper omnes homines, per C. Martium Cenſorinũ mihi porrectam, & hoc decretum, præcipio proponi in nobiliſsimo loco, quem omnis Aſia meo nomini dedicauit. Si quis autẽ tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionẽ, non mediocrem pœnã exoluet. Scriptũ eſt in templo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco ſalutem. Iudæi, qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad Hieroſolymã tranſmittere, ſine impedimento hoc faciant. Hæc quidẽ Cæſar. Agrippa uero ſcripſit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magiſtratibus, ſenatui, populoq; Epheſiorũ ſalutem. Pecuniarũ ſacrarum, quæ in Hieroſolymorum templum tranſmittuntur, diligentiam & cuſtodiam in Aſia Iudæos habere præcipio, ſecundum patriũ morem. Hos autem, qui ſacras pecunias Iudæorũ auferunt, & ad aſylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi: quo iure etiã ſacrilegi detrahuntur. Scripſit uero Syllano magiſtratũ gerenti, ne ſabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. M. Agrippa Cyrenenſium magiſtratibus, ſenatui, & populo ſalutem. Iudęi, qui per Cyrenem habitãt, pro quibus iam Auguſtus ſcripſit in Libya Fabio magiſtratũ gerenti, aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus ſine impedimento pecunię in Hieroſolymã ſecundum morem ſuum tranſmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occaſione tribu torum, quæ nequaq; debent, & prohibentur ſolennia ſua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt, has ipſas reddi præcipio, & in reliquo corrigi, ne talia cõmittantur. C. Norbanus Flaccus, proconſul, Sardienſium magiſtratibus, & ſenatui ſalutem. Cęſar ſcripſit mihi, præcipiens nequaq; Iudæos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes, ad Hieroſolymam tranſmittere. Scripſi ergo uobis, ut ſciatis, quoniam Cæſar & ego ſic uolumus. Nihilominus & Iulius proconſul ſcripſit ita: Epheſiorũ magiſtratibus, ſenatui, & populo ſalutem. Per Aſiam Iudæi habitantes, Idibus Februarijs Epheſum mihi Iudicanti demonſtrauerunt, Cæſarẽ Auguſtum, & M. Agrippam conceſsiſſe eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas ſinguli eorum ſua uoluntate pietatis cauſa, quam in deum habent, ſolent tranſmittere, habeant licentiam ſine impedimento hoc agere. Petierunt autem, ut & ego ſimiliter cum decretis à Cæſare, & Agrippa, meam ſententiam confirmarem. Volo igitur uos cognoſcere, quo modo decretis Auguſti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimento ſua ſolẽnia. Hęc ideo explanauimus, quoniã cõſcripta noſtra amplius apud Græcos uentura ſunt, ut demonſtrem eis, quia cunctũ honorẽ ab initio impetrantes, nihil ex patrijs legibus prohibiti ſumus à magiſtratibus agere: ſed & defendẽbamur, religionẽ & honores in deũ ſeruãtes: quarũ facio ſæpius mentionẽ, ut mutatis ſeculi odijs, cauſę quę nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertę ſunt, euellãtur,

Exemplar epiſtolæ Cæſaris & Agrippæ pro Iudæis

Ratio quare tot epiſtolas congeſſerit

Nam

Nam legibus eiſdem nulla gens ſemper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia ſeruetur: iuſtitiæ uero à cunctis hominibus ſimiliter ſtudetur, quæ commoda Græcis & Barbaris exiſtit: de qua noſtræ leges cum ſint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hoſpites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, ſed conſeruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit cuſtodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

De ſepulchro Dauidis & Salomes incõtinentia & Herodis perturbatione. Cap. VII

IGitur Herodes ſicut prædixi, conſumptis ſuis pecunijs, audiens Hyrcanum ante ſe regem aperuiſſe tumulũ Dauid, & tria milia talentorum inueniſſe, multo plura credens depoſita, quæ ad omnes ſumptus ſuos ſufficerẽt, tumulum aperiens ingreditur noctu, dum nequaq̃ uellet hoc ciuitatem ſentire. Vnde fideliſſimos amicos tantũ ducens, pecunias quidẽ depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uero, & uaſa aurea plura tulit. Dum uero omne ſtudiũ poneret, & inquiſitionẽ diligentiorem faceret, ac uellet interius ingredi ad urnas, in quibus Dauid & Salomonis corpora poſita erant, duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt, ab interiore parte occurrẽtibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: & pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuã magnificẽtiſsimis cõſtruxit expenſis. Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit, ſed deſcenſum regis obticuit, dum inhoneſtum hoc factum cognoſceret, quod ſemper in ſuis egit cõſcriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat, quæ ad gloriã eius pertinebant: multas uero iniquitates eius mutabat, & cum multo ſtudio cælabat. Nam Mariammes, filiorumq̃ eius mortes crudeliter factas, ad ſatisfactionẽ cupiẽs perducere, ut luxurioſam illam, & aduleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit. Rex geſtas autẽ regis, amplioribus laudibus extollens, de delictis eius ſtudioſe ſatisfaciebat. Cui danda uenia eſt, quia non hiſtoriã, ſed laudẽ cõſcripſit. Nos uero generi Aſamonæorum regũ propinqui, & cum honore ſacerdotiũ habentes, aliquid mentiri fœdũ putauimus: ideoq̃ cum ueritate geſtorũ memoriã recenſemus. In domeſticis ergo malis Herodes cõſtitutus affligebatur, nam multi ex regis ira capiẽtes audaciam, accuſabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter ſe diſpoſitis, nulla requies erat. Siquidẽ Salome inimica filijs Mariammes, Ariſtobulo ſuam filiã coniunctã, nullatenus fidelẽ ei eſſe ſinebat: dum flecteret eam, ut quicquid locutus ſecrete fuiſſet, nunciaret ſibi: & in altercationibus quæ inter iugales ſæpius cõtingunt, cogebat puellã dicere, quæ de marito ſciebat. Illa uero dicebat, quod ſæpius memoriam ſuæ matris Mariammes faceret, & quod patrẽ odio haberet: frequẽter autem interminaretur, quia ſi principatũ obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magiſtros literarum in agris conſtitueret: dum magis apti eſſent ad hoc opus, q̃ haberent circa ſtudia diligentiã: uxores uero, ſi quãdo uideret maternum indui ornatũ, pro præſentibus ornamentis, cilicijs intercludi, ne ſolem uiderẽt. Quæ confeſtim per Salomen regi nunciata, dolorẽ eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus credens, inuicem ſe accuſantibus. Tunc autẽ filijs interminatus, ſatisfactionibus eorum ad præſens mollitus, in poſterũ atrocius exarſit. Nam Pherora cum ad Alexandrum ueniſſet, filiam Archelai Glaphyram, ſicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentẽ audiui, quod Herodes in amorem Glaphyræ ſuæ nurus incidiſſet, & minime deſiderij ſolatiũ poſſet inuenire. Quod ille audiens

Ioſephus ex genere Machabæorum

audiens,adulescentia uel æmulatione commotus,quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebant, propter amorem hæc eum facere suspicabatur.Dolorem ergo minus tolerans,patri nunciauit cum lachrymis,quæ Pherora dixisset. Herodes autem multo magis furens,& mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur:& sępius exclamans maleuolentiam familiarium,qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inuenisset, cõuocauit Pheroram:quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime,inquit, omnium ad tam immensam & infandam indeuotionem peruenisti,ut talia de nobis existimes aut loquaris? Nónne uideo tuam uoluntatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus,quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quàm hoc uerbũ in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me, nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuissent cogitanda.Abscede iam pessime circa fratrem ac benefactorem, & tecum quidem hæc malicia conscientię conuiuat.Ego uero uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex.Pherora uero statim mœstitia plenus:Salome,inquit,hęc persuasit,& ab illa sermones audiui.Quæ mox,ut audiuit(nam præsens erat)exclamauit,quod nihil tale ab ipsa dictum fuisset,& quod festinarent omnes ad odiũ regis eam perducere: cunctisq; modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent:in præsenti uero plus sibi insidiari, quod sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet,repudiaret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis,inquit,accusationibus est aggressus.Cum hęc dixisset, crines suos dilacerans,& pectora manibus tundens,uerisimilis ad negationem esse constabat:maleuolentia uero morum,dissimulationem redarguebat. Pheroras autem in medio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est,audisse uero à Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrẽ & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quod sibi sermones Pherorę nũciasset.Hac lite facta,Salome ut accusationis commotæ caput,omniũ odio tenebatur,quã uxores regis ut maleuolam abhorrebant, eo quod natura malignã eam cognoscerẽt.Occasione ergo data,semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit.Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis,& regni negocijs penè inefficax, habebat dispensatorẽ regni sui astutũ iuuenẽ,& in omnibus nimis ornatũ:cuius & ditioni omnis Arabia subiacebat.Hic pro causa quadã cum ad Herodẽ peruenisset, & cœnaret cum rege,uidit Salomen,& desiderio eius captus est:audiẽs pręsertim quod uidua esset,amplius inflãmatus,loquitur de nuptijs eius.Salome uero male tũc à fratre tractata,iuuenisq; accensa amore,libẽter cõsentit ad nuptias. Et cum rursus ad cœnã cõuenissent,monstrabantq; plurima,nec mediocria signa cupidinis eorũ.Quæ mulieres regi nunciauerũt,derídentes impudentiã illius.Herodes uero, cũ Pherorã interrogasset,& obseruare præcepisset in cœna quid illi facerẽt inter se,nunciauit ei, quod nutibus & oculis non laterẽt de suo pudore.Post hęc Arabs quidẽ in suspicionem ueniẽs,recessit.Cumq; tribus mensibus remoratus esset,rursus rediit, adhuc ipsum sermonẽ Herodi facturus,postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen,

Indignatur Herodes fratri

dum

dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quē iam sibi nunc adesse, magis uero futurū ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquirit, si uellet inscribi legibus Iudæorū, & circumcidi, eo quod aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari coepit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quæ dicerent eam cum Arabo adulterium cōmisisse. Puellam nanq;, quā fratri suo Pheroræ rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum adulescentem suspectum haberet propter patris interitum: iustius autē esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiares non cessabāt, sed maiores ei turbę crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatē usq; processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinē nō mediocriter acceptabiles: quorū unus pincerna, alter infertor, alter uero lectuli regis creditarius, qui & consilio eius intererant. De quibus nunciauit quidā regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidē cōmunione uel permixtione confessi sunt: aliud uero nihil acerbū scire de patre dixerūt. Cumq; magis torquerētur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quod odiū circa patrē & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidē spernere, uelut superfluū, & cooperientē senectutis suæ tempora, dum annos ætatis cælaret: & ad se iam respicere, tanquā regnum habentē inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus ueniturus esset: non propter genus tantū, sed præparationibus præparatā ei dominationem, esseq; cū plures, qui cuncta pro se pati uel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset, totus in furorē metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, molestē tulit: alia uero in suspicionē periculosam suscepit. Vnde ex utrisq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore; & custodias undiq; cōmuniens, secrete quæstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabat, apposuit: & dum in suspicione uel odio cūctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multū contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter insolitam conuersationē: & si forte uocasset, statim de interitu suo securi nō erant. Postea uero omnes propinqui, dum nihil habuissent firmū ad spem suę salutis, contra se conuersi, existimabant utile, si quis anticipans aliū accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre, si suis facinoribus alios onerarent: & eò cadebant, in quod cæteros insidiabātur immittere. Nam regis pœnitētia ne eos occideret, quod nō manifestē peccassent, intercedebat: ipsi uero, quod peius est, non desistebāt similia cōmittere, sed ad pœnā currebant parem: dum ulciscerentur in eos, qui prius eos accusassent.

Salome de adulterio suspecta

De tribus eunuchis, qui odium filiorum in Herodem cōfessi sunt

Accusationes amicorū Herodis inter se

De dissidio Herodis cum filio Alexandro, & eorum amicis. Cap. VIII.

TAlis igitur dum fuisset in aula turbatio; multis amicis rex palatium interdixit, Quam interdictionē maxime constituit his, qui fiduciam potiorē habebant.

Siquidem

Siquidem Andromachum & Gemellum, uiros ab initio amiciſſimos, qui multum in repub. eius legationibus & conſilijs domeſticis profuerãt, eiuſq; filios docuerãt: & qui præ filijs primũ fiduciæ locum haberent, recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem, quod filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet: Gemellum uero fidelem illi ſciens, quia & in conuiuijs & in ſtudijs Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſte quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur: ſed caute agens, fiduciam eorum cum honore amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerẽt. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconſtantiam intellexerat, cum iamdudum ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur, ut auferretur unuſquiſq; potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio & fiducia, reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut ſi quid contra ſe conflatũ ſcirent, ederent. Qui moriebantur, dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur, quia tales quales exiſtimabat, nõ inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad conſtantiam & fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retuliſſet, quod cognoſceret aduleſcentẽ, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel ſagittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem ſuper omnes haberet, hæc ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere, dum pater inuideret: & idcirco ambulando cum eo ſeſe humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uero cum ſagittaret, illo præſente nõ recte iaculari propter genitoris inuidiã, quam de gloria ſua haberet. Cumq; uerbum ſcrutaretur, & remiſſio pœnarum corporis interueniſſet, addebat, quod fratrem Ariſtobulum conſciũ haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumq; peterent: repertas uero & literas aduleſcentis ad fratrem Ariſtobulum, in quibus patrem accuſabat non iuſte feciſſe, dum terram tribuiſſet Antipatro ducentorũ talentorũ reditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerũ exiſtere, quod de filijs ſuſpicabatur: & ſtatim apprehendens Alexandrũ ligauit. Deinde uero temi fit ſuam atrocitatẽ, dum nec quæ audiſſet crederet, & exiſtimaret nihil dignum pro inſidijs ex his conflatũ apparuiſſe, ſed querela eſſet uel iuuenilis temeritas: & quod manifeſte interficientes eũ Romã confugerent, non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filij ſignum, dicebat non placere ſibi temerarie filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos Alexandri non paucos, nihil penitus de quibus ſuſpicabatur, confeſſos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus exiſteret, & terrore uel turba palatiũ plenum eſſet, unus quidam iuuenis, ut in neceſſitates peruenit, Romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrũ, & petiſſe, ut citius euocaretur à Cæſare: habere ſe manifeſte cauſam ſuggerere contra patrẽ, quod regem Parthorum Mithridatẽ contra Romanos ſibi reconciliaſſet: addens quia uenenum etiam Alexãder in Aſcalone ei paraſſet. Tunc Herodes cum hæc audiſſet, credens quod ſolatium temeritatis inueniſſet, ſtatim de ueneno præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinẽ ergo malorũ Alexander uolens confirmare, negare quidem diſtulit, incitando temeritatẽ patris ad multo maiora delicta: forſan aũt & per hoc amputare uolens facilitatẽ eius, quã in accuſationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnũ concutere uoluiſſet. Siquidem literas in quatuor libris deſtinauit, dicens, quod non oporteret torqueri quenq;, nec ulterius hoc procederc: quia reuera inſidiæ factæ eſſent, in quas coniu-

Antipatri malitia

Alexãder cõprehenditur

raſſe Pheroram & fideliſſimos amicos eius aſſerebat: Salomen autem noctu ſuper ſe ingreſſam,& cum inuito concubuiſſe:cunctoſq; ſimul illic contra eum iure uentu ros,quatenus eum occidētes perficerent,quod ſemper habere in expectatione me ditati eſſent. Inter hos etiā Ptolemæus & Sapphinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur, q̄ ſi rabies quædā incidiſſet beluarū more, ut amiciſſi mi cōtra ſe armarētur. Idcirco nec ſatisfactio ueritatis habebatur,ſed indiſcrete per ditiones pronunciabātur. Cumq; aliquibus uincula,& alijs mortes, alijs uero inſpe rate dolores infligeret,turpiter regnum à priore felicitate dehoneſtatū eſt:& ſæuiſſi ma erat Herodi uita,dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationē tor mentorū haberet. Ita noctu & die turbatus,in furorē & inſaniam penè lapſus eſt.

De conciliatione Herodis cum ſuo filio,& interfectione latronum Cap. VIII

ARchelaus autem rex Cappadociæ, cum hæc de Herode audiſſet,territus pro filia,& de aduleſcente contriſtatus,pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerant ponens, diligenter prius cuncta percon tatus eſt: nec tamen in aliquo quaſi culpās Herodē, quod temere feciſſet,aggreſſus eſt: uerens,ne non ad reconciliationē furoris eum perduceret: ſed alium tenens ordi nem,emendare quæ acciderant,cœpit. Nam iuueni interminabatur, Herodem aūt mitem dicebat,dum nihil temerarie feciſſet,matrimoniū quoq; filiæ ſoluere ſe pro mittens:& nec ipſi parcere,ſi in aliquo reperta illi conſcia non indicaret. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet,& quia plus ipſo furorē ſuum demonſtraſſet,rex ab iracundia mutatus,dum putaret iuſte acta quæ feciſſet, pau latim ad patris affectū rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit, cum aliqui pro iuuene ſatisfeciſſent,& Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaū ſimiliter in crepantem attendens,petebat ut nuptias ſolueret,quod minatus eſſet: quia quāuis parum iræ adhuc habebat,in his quæ iuuenis cōmiſerat. Archelaus tamen uti mo deſtiorem eum faceret,criminationes in amicos referebat:dicens illorum eſſe,quod iuuenē malignitate ſua corrūperent: fratremq; regis magis in ſuſpicionē mittebat.

Pheroræ fratri reconciliatus

Nam cum Herodes iram contra Pheroram habuiſſet, & Pheroras indigeret regis reconciliatione,ſimulq; credens, quod Archelaus eum flectere potuiſſet,acceſſit ad eum cum ueſte nigra:petens,ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec ſpre uit,nec confeſtim ſe Herodem ſuadere poſſe promiſit. Imò hortatus eſt eum,ad re gem accedere,& ſupplicādo confiteri,ſe omniū malorum autorē extitiſſe:quia pro deſſent hæc ad eius indignationē mitigandā plus q̄ ſua ſuggeſtio. His flexus Phe roras,quæ inter ſe ambo conſtituerant, præter ſpem aduleſcentis accuſationes ab ſoluit. Cumq; & Pheroram recōciliaſſet Archelaus,ad Cappadociā reuerſus eſt:& gratus tanq̄ nemo alter illo tēpore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit,& omnibus magnifice ditauit,& inter neceſſarios amiciſ ſimum arbitratus eſt. Conſtituit aūt Romam proficiſci, quoniam de his Cæſaris ſcripta ſuſceperat: & uſq; ad Antiochiā eis ſimul euntibus, Syriæ procuratorē Ti tium,inimicum Archelai,ei Herodes amicū fecit. Cumq; Romæ fuiſſet,& inde re uerteretur,factum eſt bellum inter ipſum & Arabes,ex huiuſmodi cauſa: Qui Tra chonitidem habitant regionē,quam Cæſar à Zenodoro tollens, Herodis prouin ciæ addidit,latrocinandi licentiā non habebant,ſed agrum colere & ſub quiete uiue re cogebantur, quod illis minime cōmodum erat: multaq; Herodi gloria pro dili gentia ſua ſurrexerat. igitur quando nauigauit Romā,ut filiū Alexandrū accuſans,

Cæſari

Cæſari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum eſſe mortuum. Quo comperto, Trachonitidē habitantes, ſubtrahētes ſe ab eius principatu, rurſus ad ſolitum morem reuerſi, finitimos agros depopulabātur. Contra quos egreſſi procuratores regis, omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronū cum cognatione ſua, à Trachone prouincia ad Arabiam receſſerūt: Sylæo ſuſcipiēte eos pro cauſa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum locum munitū dediſſet, illi non tantū Iudæam, ſed & inferiorē Syriam deprædabantur: refugia ſibi præſtante Sylæo. Herodes aūt Roma reuertens, cōperit plurima regni ſui à latronibus male tractata, nec poſſe duces ſuos latrones cōprehendere, nec habere qualiter tutelam ſuā muniret, illis Arabum patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret, ipſe quidem Trachonē perueniens familiares eorū peremit. Vnde potius illi ad iracūdiam incitati, legemq; habentes, ut in eos uindicarent qui familiares ſuos occidiſſent, cunctam Herodis terrā uexabant & deprædabātur. Ille uero referebat hæc Cęſaris dubus, Saturnino & Volumnio, uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouinciā, & uillas deprædando, & captos homines interimendo, ut & bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant. Nam iam plus mille extabāt. Herodes aūt latrones quidē petebat, & debitum quod per Sylæum mutuaſſet Obodæ talentorū ſexaginta, iam conſtituto die tranſacto, in quo ſtatutū fuerat reddi pecunias. Sylæus aūt Obodam deſpiciens, dum ipſe cuncta gubernaret, latrones quidē denegauit per Arabiam eſſe, de pecunijs uero differebat. Quapropter cognitiones corā Saturnino & Volūnio procuratoribus Syriæ cōmittebantur. Qui ſtatuerūt, intra triceſimū diē Herodem pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent, inuicē reddere. Et apud Herodē quidē nullus Arabū penitus inuentus eſt, nec per afflictionē nec alio modo tētus: Arabes aūt paſſi ſunt latrones apud ſe tenere Iudæos. Cūq; cōſtitutus dies tranſiſſet, nec Sylæus de quo ſtatuerat aliquid cōpoſuiſſet, Romam aſcendit. Redditionē uero pecuniarū & latronū Herodes exequebatur. Cumq; Saturninus & Volumnius præceſſiſſent indeuotos perſequi, exercitū aſſumens Herodes, Arabiam ingreſſus, diebus ſeptem manſiones fecit. Cumq; prope caſtellū ubi latrones erant peruenīſſet, cepit quidē omnes eos inſidijs. Euertit uero caſtellū, quod Repta uocabatur, cū neminē penitus læſiſſet. Itaq; Arabis ad auxiliū ueniētibus, cum Nacebo duce, pugna cōmittitur: in qua pauci quidem Herodis, Nacebus aūt Arabum dux cum uigintiquinq; ſuis cecidit: reliqui uero ad fugam conuerſi receſſerunt. Puniens aūt rex horū tria milia, circa Trachonē Idumæorū locauit exercitum, & latrones ibi conſtitutos arcebat: & de his ducibus circa Phœnicē exiſtentibus mandauit demonſtrando, quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas q̄ oportebat egiſſet: quæ illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

Trachonitæ latrōes ad Sylæū Arabum confugiunt

De geſtis inter Cæſarem & Arabes Caput X

NVncij uero Sylæo cum Romæ geſta indicaſſent, & magis ad ſingula exaggeraſſent, & ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos, ſtatim hæc audiens, mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus, ſuggeſſit quod bello cuncta Arabia conflicta, totumq; regnū cōmotū ab Herodis exercitu fuiſſet: & lachrymis fuſis, quingentos quidē cum duobus milibus Arabum primates perijſſe dicebat: interfectum autem & ducem eorum Nacebum, propinquū & affinem ſibi: diuitias autē Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe: dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non

ſuffeciſſet occurrere: quia nec ipſe nec exercitus Arabiæ interfuiſſent. Talia Sylæo dicente,& inuidioſe inſuper addente, quod nec ipſe rediret ad prouinciam,niſi crederet quia Cæſar de pace omnium cogitaret: neq; ſi præſens fuiſſet, commodum eſſe cum Herode bellum committere: His dictis Cæſar iratus, præſentes homines Herodis percunctatus eſt,qui tunc à Syria ueniſſent,ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet. Qui cum ei hoc dicere compellerentur, nec cauſam facti ſuggererent,ira Cæſar commotus,ſcripſit Herodi cuncta quidem grauia. Summa uero epiſtolæ hæc erat: Olim amico,nunc uero ſubiecto. Scripſit autem de his Sylæus Arabis,qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt, neq; pecunias: ſed etiam & paſcua,quæ mercede tenebant,minime ſoluto reditu poſſidebant,Iudæorum rege Cæſaris furore humiliato. Tunc quoq; Trachonitidem habitantes,cum Arabis aggreſſi cuſtodiam Iudæorum afflixerunt eos, non tantum pro ſua utilitate,ſed & memoria prioris belli per Herodem ſibimet irrogati. Quę rex ferebat perdita fiducia, quam Cæſaris amicitijs habuerat, dum ſecundo legationes ſuas ſatisfacturus pro culpis nõ ſuſceptas ab eo cognoſceret. Aeſtuabat etiam de Sylæo,cui credebatur à Cæſare,qui præſens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno ſuccedere,multis Cæſari promiſſis pecunijs,alijſq; in aula potentibus. Interea Oboda moriẽte,Dineas,qui poſt Areta dictus eſt, regnum arripuit. Cæſar autem Aretæ minabatur,quod regnare præſumpſiſſet, priuſq; ſibi de hoc ſcriberet. Ille uero cum donis Cæſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit: & epiſtolam,per quam Sylæum criminabatur ut maleuolum ſeruum, & Obodam uenenis eius peremptum,uxoresq; Arabum ab eo adulteratas, dum cauſas reipub. rege uiuente gubernaret,imò & ære alieno ſibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæſar intendens, remiſit dona. Arabia uero & Iudæa pluribus malis affligebantur: dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium habebat,prædatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Cæſarem pro ſua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circunſtantibus malis,iudicauit iterum Romam tranſmittere,ſi poſſet mediocriter per amicos Cæſarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damaſcenum.

Dineas qui & Aretas Obodæ ſucceſſor

De accuſatione filiorum Herodis coram Cæſare Caput XI

Eurycles delator

DOmus autem & filij ſui multo peius illo tempore erant diſpoſiti: & licet ſine ſuſpicione nunquam fuiſſent, malum tamen plus tunc ex huiuſmodi cauſa præualuit. Lacedæmonius Eurycles, nobilis domi, malus autẽ animo luxurioſuſq;, ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit,ut inter neceſſarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum,aditum & conſuetudinẽ cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci ſeſe dicebat hoſpitẽ, & ideo propter Glaphyram ualde honorabat eum,cunctisq; blandiebatur. Semper aũt dicta uel facta notabat,ut exinde poſſet accuſationibus conſertis gratias Herodis conquirere: unde ſinguli exiſtimabant multum ſibi fidelem exiſtere. Quapropter tractus Alexander ut aduleſcens, & dolens de his quæ paſſus fuiſſet,narrauit quomodo pater alienatus fuiſſet,& mater ſua interfecta ab eo periſſet,Antipatrũ autem ſibi præpoſuiſſet: & quemadmodũ ille intolerabilia de eo patri dixiſſet, & ad odium illum incitaſſet,ut nec conuiurijs eos,nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuiſſet,ſtatim Eurycles Antipatro nunciauit,dicẽs: Non pro mea utilitate tibi hęc nuncio,ſed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine, præcipio cauere Alexandrum

drum. Nam hæc non ſine dolore dicens, ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur Antipater cum eum ſibi fidum eſſe exiſtimaſſet, magnas ei donationes obtulit; & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non ſicut ab Alexandro audiuerat intimauit, ſed uerbis ſuis aliquam ueritatem accuſationibus addens, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donationem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaum regem Cappadociæ profectus, Alexandrum modeſtum & bonum referebat: multumq; laboraſſe, quatenus patri eum recõciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiẽs receſſit. Qui nec in Lacedæmone talia facere deſiſtens, multis iniquitatibus immerſus, patria priuatus exceſſit. Rex autem Iudæorum, non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobulum tantummodo accuſationes audiebat, ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet, ipſe perſcrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero Euaretum quendam, licet uellet, tamen non libenter accuſantem audiuit: quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit autem contra aduleſcentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promiſſione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nunciare: qui tanquam pro ſalute regis dicentes, etiam falſa ſuggerebant. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus & Tyrannus nomine. Qui cum offendiſſent regem, expulſi & Alexandrum ſecuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebãt. Quorum ſtatim rex in ſuſpicionem ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore ſuſtentaſſent, poſt uicti, dicebant quod eis ſuaſiſſet Alexander Herodem in uenatione feras ſequentem ab equo deijcere, ut ita facile eum ſuis telis perfoderent. Quod olim ei contigerat. Demonſtrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido cælatum: & præpoſitum uenationis conuincebant, quod ſibi tela regalia Alexãdri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexãdrij oppidi apprehenſus torquebatur, quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam aduleſcentium, & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale cõfeſſus eſt: filius uero eius iſta facta fuiſſe dicebat, literasq; porrexit, quaſi manu Alexandri factas, quæ ita continebant: Cum dei auxilio quæ propoſuimus omnia confecta ſunt. Ergo ueniemus ad uos, & ſicut promiſiſtis, in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc epiſtolam Herodes quidem de filiorum inſidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit ſcriptorem imitatum manum ſuam, & has propter Antipatrum literas aſtute ſcripſiſſe: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiuſmodi & alijs rebus cõuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxiſſet in Hierichuntem filios, & accuſatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum ſuper Alexãdrum occidendum feciſſent, rex eos per Ptolemæum & Pheroram prohibuit. Cuſtodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, & ſpeculabantur ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Ariſtobulus exiſtimans ſuam ſocrum cõdolere ſuis calamitatibus, & regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accuſata de nuptijs Syllæi, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens, ligari eos, & diſtractos ab inuicem, quæ male de patre ſenſiſſent, ſcriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti ſcribunt, inſidias quidem contra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugam uero meditatos, & hanc propter neceſſitatem, dum in ſuſpicione uel difficultate uitam ſuam haberent. Eodem tempore cum de

Euaretus delator

De Iocundo & Tyranno

Diophantus pſeudographus

Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobiliſſimus perueniſſet, Hero-
De legato Mila des uolens erga ſe perfidiam Archelai manifeſtam facere, uocauit Alexandrum ſi-
cut in uinculis erat: & rurſus conſuluit de fuga, qualiter uel ubi ſtatuiſſet diſcedere:
cum Alexander ad Archelaum dixiſſet, & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe, ut Romæ de-
ſtinaretur: nihil uero aliud, neq; importunũ aut acerbum in patrem cogitaſſe: nec ea
quæ per maleuolentiam aduerſariorũ cõficta eſſent, uera exiſtere: ac uelle ſi adhuc
Tyrannus uiueret, ut quæſtione cautiore facta ueritas appareret: ſed hunc citius pe-
riſſe, Antipatro per amicos populũ incitante: Cum talia retuliſſet, iuſſit Milam cum
Alexandro ſimul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, ſi quid ea cognouiſſet
de inſidijs in Herodẽ conſtructis. Qui cũ ueniſſent, ſtatim Glaphyra Alexandrum
ligatum uidens, caput ſuum percuſſit, & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem
& aduleſcentis & præſentiũ lachrymæ, ſpectaculum dolore plenum: nec diu potue-
runt interrogare uel reſpondere. Deinde multo poſt Ptolemæo, qui iuſſus erat eos
perducere, interrogante Glaphyram, ſi quid de his quæ fiebant cognoſceret, Ale-
xander reſpondit: Quid meum hæc ignoraret, quæ anima mea plus mihi diligitur,
dum & cõmunes filios haberemus. At illa clamauit, quod nihil cognoſceret impor-
tunum: ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet, non recuſaret etiã mentiendo confite-
ri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quod pater ſuſpicatur, quia nullate-
nus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier, quid aliud ſcis, niſi quod ad Archelaum fuge
re deliberauimus, & exinde Romam aſcendere? Eadem & illa confeſſa, Herodes in
Archelaum de perfidia ſuſpicionem habuit: deditq; Olympo & Volumnio literas,
præcipiens tranſeundo per Eleuſam ciuitatẽ Ciliciæ eas Archelao tradere, culpans
eum quod inſidiarũ particeps cum filijs ſuis eſſet: & exinde Romã nauigarent: ubi
ſi Nicolaũ inuenirẽt aliquid profeciſſe, ne Cæſar in eadem difficultate permaneret,
darent literas & argumenta, quæ contra iuuenes cõſtructa deſtinauerat. Archelaus
autem literas accipiens, ſuſcipere ſe quidem aduleſcentes confeſſus eſt, quia prodeſ-
ſet eis uel patri, ne quid peius per diſcordiam eueniret: ad Cæſarem autem tranſmit
tere, uel aliud perfidũ contra illum agere, nihil aduleſcẽtibus penitus promiſiſſe. Le-
gati uero cum hæc audiſſent, & Romã peruenissent, literas porrexerũt: quia Cæſa-
rem placatũ inuenerunt. Nã de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã aſcen
dit, primum quidem nõ pro quo uenerat, ſed Sylæum accuſare deliberauit. Quod
multi intelligentes, Nicolaũ adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabãt, & quod
multos Obodæ peremiſſet, quorũ indicia manifeſta ex literis eius demonſtrabant.

De reconciliatione Cæſaris cum Herode, decq; accuſato Sylæo, qui morte damnatus eſt. Caput XII

NIcolaus felicitatem quandam ſibi exiſtimans oblatam, moliebatur per accuſa
tionem Sylæi Cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia ſi uellet ſatiſ-
facere de factis eius, nõ permitteretur: ſi uero Sylæum accuſaret, tempus pro Hero
Nicolaus Sylæũ accuſat de dicendi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die, Nicolaus præſentibus legatis Are-
tæ, accuſabat Sylæum, & cum cæteris addebat regis multorumq; Arabum ſimul in
teritum: & pecunias mutuo accepiſſe pro nullo reip. commodo: nec non adulteria,
non tantummodo per Arabiam, ſed etiam Romanarum mulierum. Addebat aũt,
quo acerbius concitaret Cæſarem, nihil uerum docuiſſe de factis Herodis. Cumq;
ad hunc locum peruenisſet, Cæſar quidem interrogauit, ſi Herodes exercitum con
tra Arabiã non duxiſſet, nec duo milia quingentos occidiſſet, nec captiuos traxiſſet,

prouinciamq;

prouinciāq; deuaſtaſſet. Ad quæ Nicolaus reſpondit: pro his magis ſe uelle ſuggerere, q̄d nihil aut multo minus ut audierat factū fuiſſet: ſed tu, inquit, uir iuſtus hæc atrociter æſtimaſti. Quod cū præter opinionē Cæſar audiſſet, & iuſſiſſet ut diceret: Nicolaus ſatisfaciēdo, quingentorum talentorū ſyngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi conſtituto die tranſacto, pecunijsq; non redditis, totam Arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciam militiam, nō expeditionem dicebat, ſed multitudinem ſuas pecunias uolentem exigere: nec conſtituto die, ſed multo poſt introductā. De qua re cum ſæpius quidem Saturninū & Volumnium procuratores Syriæ interpellaſſet, deinde corā illis in Beryto cum Syl̨eus per tuam fortunam iuraſſet, intra triceſimum diem pecunias ſe præbere, nec non & eos qui à regno Herodis transfugiſſent, nihil horum eo faciente, rurſus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepiſſent pignora ſumere, ſtatim prouinciam cum ſuis ingreſſus eſt, quod iſte bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denunciauerunt ſecundum conſcriptionum ſtatuta. Iſte uero, inquit, non tantum deos, ſed & tuum numen periurās decipit. Reſtat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonem habitātes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium ſibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum ſuſcepiſſet, cōtra omnes homines uaſtabant terram, quam eis habitandam præbuit: & lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramenta & hos reddere, & die quo promiſerat ſe debitum ſoluturū. Quid ergo? Poteſt ne demōſtrare in præſenti quenq̄ alium ex Arabum prouincia, quàm hos abſtractos quos refero? nec cunctos ut ait, ſed qui nequaquam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæſar intellige mendacium, & falſitatem ad tuam excitandam iram ab iſto cōfictam. Nam cum ingreſſus Arabiam noſter exercitus fuiſſet, & unus uel alter de ſocijs Herodis concidiſſent, coactus reſiſtere, Nacebum ducem eorum cum uigintiquinq; proſtrauit. Quorum pro unoquoq; eorum centum iſte referens, duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione Cæſar permotus, ad Sylæum conuerſus, furore plenus, interrogauit cū̄ multi Arabū periſſent. Qui conturbatus, erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæſar, Sylæum quidem mortis ſententia damnauit, Herodi uero reconciliatur, ſatisfaciens quod ex falſa crimina tione atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita Sylæo reſpōdiſſe perhibetur: Quis eſt iſte, qui me impulit mendoſa ſuggeſtione uirum mihi amicū offendere? Sylæus quidem pecunias creditoribus redditurus, & poſt puniendus deſtinatur. Cæſar autē adhuc iraſcebatur Aretæ, quia principatum nō ſuis præceptis, ſed propria præſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, ſed impedierunt literæ quas rex miſerat per Olympū & Volumniū. Qui cum Cęſarem audiſſent placatum, ſtatim pro precepto Herodis literas uel probatiōes, quas de filijs miſerat, porrexerūt. Quas cum Cæſar legiſſet, principatum alium addere ſeni, & male ſentienti de filijs, nō æſtimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & improperās quod temerarie niſus eſſet, & non à ſe regnum accepiſſet, dona ſuſcepit, & principatum ei confirmauit.

Syleus damnatur
Herodes reconciliatur

De occiſione filiorum Herodis à patre crudeliſsimo Cap. XIII

HErodi uero ſcripſit, quod placatus ei fuiſſet, & de filijs eius cōtriſtaretur: præcipiens ut ſi quid acerbū contra eū præſumpſiſſent, perſequeretur tanquam patris præuaricatores: nam huiuſmodi poteſtatem ei conceſſit: ſi uero fugam tantum-

modo cogitaſſent,ut improperans mitigaret eos,nec aliquid crudele perageret.Ad monuit uero, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & ſimul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociæ, aliſq; quantos exiſtimaret amicitiſs uel honoribus clariſſimos, eorum ſententiſs quod oporteret impleretur.Herodes autem cum literæ ueniſſent,lætus pro reconciliatione,& quod ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa, ſtatim accerſiit cunctos à Cæſare conſtitutos ad concilium,præter Archelaum,quem propter offenſam noluit intereſſe,ne quid uoluntati ſuæ impediret.Cumq; in Beryto imperatores & alij conueniſſent, filios quidem non permiſit ad concilium accedere,ſed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine,iuxta ciuitatem reliquit, ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus aũt ingreſſus,centum & quinquaginta uiris conſidentibus,accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba,quantum ad ueritatis indicia: multum uero diſſimilis patri filios criminanti.Nam uiolenter perorabat,& in approbatione cauſæ turbabatur, & maximi furoris & ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: & quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat,in quibus inſidiarum quidem nulla cõſcriptio fuit: tantum uero quod fugere cogitaſſent,& derogationes quædam,& opprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet,clamauit iurando, quod melius uita priuaretur,quàm talia uellet audire.Deinde cum dixiſſet quod & natura & Cæſare concedente poteſtatẽ haberet,addidit:& patriam legem ſibi præcipere,ſi quando parentes filios accuſarent,& ſuper capita eorum manus ſuas imponerent, neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare eos,& huiuſmodi morte perimere: quã legem ipſe paratã in patria quidem uel in regno habebat ſi facere uoluiſſet:ſed ſpectaſſe illorum iudicia:cognitores aũt inueniſſe eos in manifeſtis filiorum & non paruis criminibus, ut tempus habentes dignũ,nullatenus deberent negligere,ne aliſs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet,& aduleſcẽtes ad ſatisfactionẽ tranſiſſent:uidentes iudices quod modeſtiã uel reconciliationẽ minime rex aſſumeret, poteſtatem ei confirmauerũt. Et primus quidem Saturninus,uir conſularis,& in dignitatibus clariſſimus, mitem ſententiam protulit,dicens:Damno filios Herodis,interfici uero non iuſtũ arbitror:quia & ipſe filios habeo,& regem puto ſic uelle,quãuis infelices filios ſe habere cõſentiat. Poſt quem Saturnini filij tres,qui eius erant legati,ſententiã eandem cum patre pronunciauerunt. Volumnius autẽ econtra, morte puniendos filios Herodis reſpondit, ita circa patrẽ iniquos inuentos.Eadem cum plures dixiſſent, ut cum nihil ambiguum eſſet, quo minus intelligeretur morte damnatos aduleſcentes, ſtatim Herodes ad Tyrũ peruenit,ducens miſeros aduleſcentes.Cumq; Nicolaus ad eum Roma delatus eſſet,& prius ipſe ſententias in Beryto de filiſs pronunciatas audiſſet: Herodes eum cõſuluit,quid amici eius de hoc Romæ deliberaſſent.Ille ait:Quod & mihi uidetur,impia eſſe quæ illi de te ſenſerũt:oportere uero ligatos & cuſtoditos coerceri, & ſi quid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamẽ,ne plus iracundia q̃ modeſtia uſus eſſe uidearis.Nam minime dimitti ſolutos puto,ne talia cõmittant,quæ nullatenus poſſent corrigi.Multi etiã tuorũ amicorũ eadẽ Romæ deliberauerunt.Herodes aũt cum tacuiſſet mœſtitia tẽtus, poſt iuſſit Nicolaũ ſecum nauigare.Moxq; ut ad Cæſareã delatus eſt,rumor à populo de filiſs eius euolabat, cũctis ſuſtinẽtibus ubi cauſa euenirẽt dum ſic periclitarent:& cũ doloribus eorũ condolerẽt,dicere aliquid palã,aut dicentẽ audire,ſine periculo non erat. Vnde miſericordiã cũ dolore cõcluſam

Herodes iterum accuſat filios

Damnantur miſeri aduleſcentes

ſine uoce

ſine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine Tyro, cum filio ſuo æquæ-
uo & amico Alexandri, cuncta quæ alij timore tacite dolebant, cum libertate loque
batur: & ſæpius clamabat inter multitudinem dicens, quod periſſet ueritas, quod iu
ſtitia ab hominibus receſſiſſet. Vigent, inquit, mendacia & malignitas: tantamq; ne
bulam humanis negocijs intulerunt, ut maximæ calamitates & miſeriæ pro nihilo
iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet, licet non ſine diſcrimine, ueritas tamen o-
mnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes occultabant, & hæc illum dicentem li
benter audiebant. Qui cum regem petiſſet, ut ſolus ſoli quæ uellet ediceret, conce-
ſumq; ei fuiſſet: Non poſſum, inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel au-
daciam meam, neceſſariam quidem tibi & commodam, ſi quid utile uelis ab ea ſu-
ſcipere: meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait: Quó tua mens ſagaciſſi
ma receſſit? aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu mutatur, quo plures uel maxi-
mos acquiſiſti triumphos? Quid eſt quod cognati uel amici remorantur petitioni-
bus tuam flectere pietatẽ? quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos, ſi de-
ſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero non præuides quid
eueniat, ſi duos aduleſcentes ab uxore regia tibi creatos, & in omni ſummitate uir-
tutis præcellentes, occidis: teq; ſolũ in ſenectute relinquis, cum uno filio male ſuam
ſpem diſponente, & cum cognatis, quos ipſe toties iam morte damnaſti. Nónne co
gitas, quod multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit? exercitus quoq;
cunctus & primates eius, qui miſericordiam quidem de infelicibus, odium uero in
te hæc faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet, & *Tyro com-*
cõmouiſſent eum uerba Tyronis, per quæ manifeſte familiariũ perfidiam expro- *prehenditur*
brauerat: paulatim immenſa & militari fiducia uſus Tyro, concidit, & turbatione
compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admoneri ſe putaſſet, & quia
milites eum abhorrerent, & primates eorum indignarentur, præcepit nominatos
cunctos cum Tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cum hoc factum fuiſſet, & Try
phon quidam tonſor regis, inuenta occaſione regem adiſſet, ait: Suaſit mihi Tyro *Tryphon*
ſæpius, ut regem tondens, guttur eius inciderem: nam inter primos apud Alexan- *adulator*
drum, inquit, poteris eſſe, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cũ dixiſſet,
eum rex comprehendi præcepit, & tormentis Tyronem & eius filium atq; tonſo- *Filius Ty-*
rem ſubdi. Cumq; Tyro ita confiſteret, uidens filius patrem ſuum crudeliter lacera *ronis*
tum, nec habentem ſpem ſalutis, futurumq; ſibi iudicium ex tormentis intelligens:
ſe, inquit, regi ueritatem nunciare: ſi uerbo confirmaret, tormenta patris & ſua remit
tere. Cumq; rex fidem dediſſet, dixit conſtituiſſe ſibi Tyronem manu ſua regem
adire & occidere, ſi copia daretur, ut ſolum eum inueniret: multaq; pati, quatenus
Alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet, patrem à neceſſitate ſoluit. Incertum
autem eſt, utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit, ut aliquod perfugium in præ-
ſentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interi-
mere, tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuæ finem imponere: & in concione produ-
cens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, & accuſatore
tonſore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexan-
der autem & Ariſtobulus in Cæſaream tracti, patre præcipiente laqueo perimun- *Alexander et*
tur. Corpora uero eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorum pa *Ariſtobulus*
ter, pluresq; cognati, & proaui poſiti eſſe uidebantur. *laqueo peri-*
muntur

Flauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS

De peſſimis ſtudijs Antipatris in patrem & alios Caput I

Antipater ab omnibus odio habitus

ANtipatro autem, poſtquam fratrum extitit accuſator, & patris in facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulſor, haud ſanè pro uoto ſpes uitę ſequentis aperitur. Nanq; iam amittẽdi regni metu fuerat liberatus, quod iam uidelicet illud cum fratribus ſe cõmunicaturum fore non cerneret: operoſius tamen & ambiguũ regnum ſibi fieri magis magisq; ſentiebat. Siquidem odium uniuerſæ gentis aduerſus illum erat exortũ. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrariũ, quod totam contriſtabat militiam, dum auerſam ab ea gereret protinus uoluntatẽ, in qua proculdubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime, quoties gentem aut populũ uniuerſum, nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculũ ei fratrũ procurauit interitus. Veruntamen cũ patre pariter participabatur regnãdi negotiũ, non aliter q; ſi rex etiam ipſe conſiſteret: amplioraq; à patre ei negocia credebantur: & unde perire debuiſſet, firmitatẽ magis fauoris inuenerat, quod quaſi pro Herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet, & nõ inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipſum detinebatur. Talibus enim eũ maleloquijs induxerat. Quæ omnia machinationes erant, uiam conſtruentes, quæ aduerſus Herodem tenderet, ut Antipater accuſatores non haberet de his quæ parare cogitabat: Herodes aũt omni refugio nudaretur, non habens qui ſibi auxiliaretur, cum Antipater hoſtis manifeſtus exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius, ut ab incepto non deſiſteret, quod cernebat moriente quidem Herode certo ſibi principatum eſſe uenturum: prolixius aũt uiuente patre multa ſibi ſurrectura pericula, ſi eius factio proderetur, cuius extabat ipſe cõpoſitor: & quæ ſi palàm fieret, hoſtem illi patrem cõpellebat exiſtere. Propter quæ ad donandũ erat largus & affluens: & etiã eos qui circa patrẽ erant, lucris pulſabat ingentibus, ut aduerſus eum omniũ odia concitarent: & maxime illos, quos Romæ poſſidebat amicos, miſſionibus magnorũ munerum ſibi beneuolos cõparabat. Ante omnes aũt Saturninum, qui tunc curã Syriæ gerebat, inducere magna ſpe incitabatur: ſed etiã Saturnini fratrẽ promereri feſtinabat. Ad hæc ſororẽ regis uiro inter primos apud Herodem coniunctã, ſuo modo utens, ad ſe uolebat attrahere. Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquẽtibus ſecũ callidus, & ad odium diſſimulandũ ualde credibilis, & ad cælandũ ſemetipſum aſtutiſſimus. Non tamẽ decipere ualebat ſuã nutricẽ, quæ illũ iam ante abunde cognouerat, & ab eo falli non poterat. Siquidẽ omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata, ob morũ improbitatẽ: quamuis eius filiam haberet uxorẽ prouidentia matris Antipatri, & eius ipſius inſtantia illã ſuſcipiens, quæ primo fuerat Ariſtobuli ſociata connubio. Nam alterã Calleas uiri eius filius habebat uxorẽ: Sed nullũ hoc ei tutamen erat, quo minus eius intelligeretur iniquitas: ſicut nec prius cognatio quicquã obſtiterat, quo minus odibilis haberetur. Interea Salomen feſtinantẽ Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatã, Herodes cõpellit cum Alexa inire connubiũ, cooperante quoq; illi Iulia, & perſuadente

Maleuolus Antipatri animus in patrẽ

Salome nubit Alexæ

Salomę

Salomæ ne illius renueret nuptias,ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet,& obediret Iuliæ,utpote Cæsaris coniugi,ad hæc etiam utilia sua denti.Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem,quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens,ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus,& filijs filiorum.Decꝫ Zamari Iudæo Babylonico Cap. II

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo:Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoꝫ fortunam casumꝫ deplorãs,orabat, ne tale quicquam illorum filijs accideret:sed ut cum uirtute crescentibus,uicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Desponsabat autẽ eis maturo iam tempore decurrente,maiori natu quidem Alexandri filiorum,filiam Phæroræ:Aristobuli uero filio,filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio:alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia põtificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Mos Iudæorũ
Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem cõiugalem Antipatrum prouocare desiderans.Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoque fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore,præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent:Archelao etiam auxilium nepotibus præbituro,uiro in regni culmine constituto:& Pherora,in nurum unam ex eis susceпturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autẽ eum uniuersa quoꝫ multitudo,quę circa infantulos quidẽ misericordi mente mouebatur,aduersus eum autem odiũ in omnibus gerebat,eo quod claruerat tantæ in fratres iniquitatis astructor.Machinabatur quoꝫ dissoluere quæ patri placuerant:aduersum sibi reputãs, si contra se talium adunaretur potẽtia.Et differebat quidem Herodes sequi postulationes Antipatri,ut ipse quidem Aristobuli filiam in connubio susciperet: Pheroræ uero filius, fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarũ huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uero regi ea tempestate Herodis uxõres & liberi
uxores erant nouem:Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat aũt ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat etiã in uxoribus ex gente Samaræorũ una,ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine,& hanc quidem postea Iosippus suscepit uxorem,qui regis fuerat fratruelis.Archelaus aũt & Antipas Romæ apud quendã familiarem educabantur.Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis:& filij ex ea fuerant nati,Herodes & Philippus,qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiã Pallas,quæ Phaselũ ei pepererat filiũ.Super has quoꝫ Phædra & Helpis erant uxores,ex quibus duæ filiæ fuerãt procreatæ,Roxana nomine,& Salome. Filiæ aũt eius maiores natu,& una matre procreatæ cũ Alexãdro,quarũ intuebat Pherora nuptias, cõiunctæ erãt, una quidẽ Antipatri sororis filio,altera uero Phaselo:& iste quoꝫ fratris Herodis fuerat filius:& hoc qdẽ ex dispositiõe factũ fuerat Herodis.Tũc aũt uolẽs aduersus Trachonitas munitus existere, cogitauit uicũ Iudęis ędificare,nõ distantẽ magnitudine

magnitudine ciuitatis, ut per hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouin
De Zamari Iudæo ciæ. Et cognoſcens uirum quendam Iudæũ ex Babylonia, cum equitibus quingen/
tis & ſagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, uſq; ad centum ferme nu
merum uirorum, Euphratem fluuium tranſmeaſſe, & in Antiochia in loco qui dici/
tur Daphne Syriæ conuerſari cũ Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ
conſiſtebat, illum ei locũ ad habitandũ benigna largitate, cui Balathana nomẽ erat,
concedere promiſit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omniũ, qui eum fue
rant conſecuti: ſpondens daturum ſe terram in regione quæ dicitur Bathanea. De/
terminauerat enim eum in Trachonitide cõſtituendum, uolens eius habitationem
obſtaculum contra hoſtes habere. Promittebat itaq; illam regionem ſine tributis
eſſe daturum, & liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:
immunemq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam præbiturũ. His perſuaſus
Babylonius uenit: & ſuſcipiens regionẽ, oppida, & municipia plurima cõſtruxit. Et
uicum Bathyra nomine conſtituens, obſtaculum erat & oppoſitio quædam, ille uir
indigenis aduerſus Trachonitas, & Iudæis de Babylonia uenientibus ad Hieroſo/
lymam per ſacrificiorũ tempora, ne quis eorum latrocinijs Trachonitarũ inſidijsq;
læderetur. Et aduentabant ad eũ plurimi, maximeq; illi undiq; concurrebant, à qui
bus paternus mos Iudæorum, & inſtituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui
populoſa facta eſt, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat
uiuente duntaxat Herode. Cæterum poſtq; Philippus filius eius principatum re/
gni ſuſcepit, modicas paruo tẽpore illis functiones impoſuit. Agrippa uero maior,
& filius eiuſdem nominis, eos admodum grauauere: nõ tamen eis de libertate ipſo/
rum, cum poſſent, ullam intulere moleſtiam. Sed Romani deinde dominatũ illius
regionis adepti, libertati quidem eorum etiam ipſi ſeruauere dignitatẽ, impoſitio/
nibus autem eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportu/
no tempore diligenter excquar, oratione procedente. Zamaris autem Babylonius
inter hæc uita defungitur: qui ad poſſidendam illam regionem ab Herode fuerat
accitus: quiq; cum uirtute uiuẽs, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem,
qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui ſub illo fuerant, contine/
bat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in ſenectute defun/
ctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis artibus uſui ſu/
pra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmiſſimus fauor cum
Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iſte curabat: & ubi
cunq; deducendam ratio poſtulabat, eius regimine ducebatur.

Inſidiæ Antipatri in patrem Herodem, ſed deprehenſæ in Phariſæis Cap. III

HErode autem in quibus retuli conſtituto, in Antipatrum ſpectabant cũcta ne
gotia, propter quod utilis ac promptus à rege putabat, & rex ex hoc firmita/
tem non amiſerat poteſtatis, quam ei pater propitius indulgebat, ſpe quaſi fauoris
eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in ſe poteſtatẽ audaciſſimus, quo/
niam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendã in dicendo
callebat. Erat etiã cunctis terribilis, non tantum magnitudine poteſtatis, quantũ per
uerſitate morum, & quod erat ad male loquendũ procaciſſimus. Maxime aũt eum
Pheroras accurabat, uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat An
tipater, & maxime per mulieres, ad occupãdos eius animos ambierat. Deditus quip
pe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius, atq; ſorori, licet mulierum genus horreret,
ob iniuriam

ob iniuriam filiarum ſuarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hiſq; ducebatur,& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant, & ſibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore ceſſabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per ſemetipſum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres ſentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis ſanè rebus ſententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis ſoror,iam diu cuncta circumſpiciens,& amicitiam eorum in perniciem Herodis conſtrui cernens, & à nunciando non abſtinens. Illi autem ſentiẽtes moleſtam eſſe regi ſuam ad inuicem beneuolentiam,conſilium ineunt, ut manifeſta eorum nõ eſſet amicitia,neq; palàm cõuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus exigeret,contra ſemetipſos confingerent:maxime autem ſub Herodis præſentia,ut ad eum de ſemetipſis talia deferrent:ſecreto uero beneuolentia inter eos firmior certiorq; conſtaret. Et ſic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorſus latebat, neq; primũ eorum propoſitum ad huiuſmodi negotia feſtinare, neq; tunc, quando ſecretas machinationes conſtruebant. Cuncta quippe illorũ illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciens, ad fratrem proprium perferebat,ſecretos eorum conuentus inſinuans:& conuiuia, & cõſultationes occulte ſemotimq; conſertas, ad eius interitum tendere, niſi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifeſto quidem aduerſarios ſibimetipſos quaſi conſtare,& ad læſiones mutuas ficte loqui,finemq; feſtinare:ſecrete & ab alterutris remotos, beneuolentiã inter ſe confirmare maximam: & quoties in quibuſcunq; negotijs ſinguli forent,illud agere,quod amicitia poſtularet:& polliceri ſibi, etiam pugnare contra quos opus eſſet, modo ut illud aſtu uel fauore mutuo non ſentirentur efficere. Illa quidem hæc & huiuſmodi inueſtigabat omnia, & integra ad fratrem conueniens cuncta deferebat, ſentientem quidem iam etiam ipſum plurima per ſemetipſum: ſed ad audendum aliquid,licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus,retardantem. Erat enim portio quædam Iudæorum hominum, de ſcrupuloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantium, & culturam diuinitatis ſimulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ ſupra memoratæ:hi Phariſæi dicebantur, qui poſſent maxime regi non modicum afferre præſidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum,læſionesq; inferendas immaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iuraſſet,Cæſaris ſe propriã fore,& omnibus regis rebus fauere,iſti nõ iurauerunt.Erant aũt numero ſupra ſex ferè milia,quos rex pecuniario damno mulctauerat.Quod damnũ uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uero beneuolentiam quaſi pro uiciſſitudine referentes, futurorũ ſibi agnitionẽ nutu diuinitatis infuſam eſſe prædicabant:quod Herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna maieſtate decretus,tam ipſi quàm eius uniuerſæ cognationi.Illam aũt regnum poſſeſſuram,atq; Pheroram,& filios qui ex eorũ eſſent ſemine deſcẽſuri.Et hæc quidem regi nunciabantur:nõ enim Salomen iſta fugiebãt, & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur. Rex aũt interfecit Phariſæos,qui cauſa ſeditionis exiterant:& Bagoan eunuchum,& Carum quendam, qui tunc primatũ inter eos habebat,honeſtate dignitatis decoratum,filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariſæus præſagiebat. Magnificabatur aũt apud eos etiam Bagoas uti pater,& plurimis rebus benemeritus, ac profu-

De Hypocriſi Phariſeorum

Occiduntur Phariſei

turus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

Herodes apd amicos accusat Pheroram & eius uxorē

De simultate inter Herodem & Pheroram. Cap. IIII

HErodes itaq; ultus ex Phariſęis qui fuere conuicti, conuentū congregat amicorum: & accuſationem Pheroræ coniugis, iniuriamq; uirginū, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminū ſeditiones aduerſus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; cōſurgerent: & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat, ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cū fratre Pherora gratiæ permanere poſſe definiebat, ſi ſecum illam retineret, quæ bonū ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres cauſa belli conſtaret: & ſi magni pretij cōſanguinitatē ſuam duceret, illā non iugaret: ſic enim poſſet nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo ſermone moueretur, tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturū, neq; dilectionem cōiugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quę ſibi grata cōſtaret. Herodes uero differebat circa Pherorā ſuper hoc iracundiā, quamuis cuperet pro rebus geſtis ultionē ſumere. Antipatro tamē interdixit & matri eius cū Pherora miſcere colloquiū, uel cum illis mulieribus quæ cū eo erant: obſeruarentq;, ne in unū aliquatenus cōuenirent. Illi uero profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando tēporis opportunitas prouocabat, & ſimul etiā conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiā ſermo, quod Antipater Pheroræ coniugi miſceretur cooperante illis ad cōuentus faciēdos Antipatri matre. Suſpectum aūt patrem habens, & timens Antipater, ne circa ſe amplius eius odium procederet, ſcribit amicis Romæ, poſtulans ut ſcriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, ſimulq; cū eo munera digna mandaret, & teſtamentum etiā, in quo poſt ſe regē declararet Antipatrū: quoniā iā defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit unà quoq; cū Antipatro & Sylęus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens: unde quoq; Antipater ante Cæſarē eius accuſator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiā. Accuſabatur etiam & ab Areta Sylæus, eo quod plures occiderit in Petra caſtello benemeritorum hominum, præter ſuā conſcientiam: maxime aūt Sondum uirum omni uirtute decoratum, iuſtitiaq; pollentem, ſed etiā Fabatum Cæſaris ſeruum. Sylæus aūt cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus cuſtodum corporis, cui maxime plura cōmittebat. Huic perſuadet Sylæus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiſerat. Quod agnoſcens Fabatus Sylæo indicante, ſtatim regi denunciat. Ille uero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit aūt & ſecum duos Arabes, confeſſioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuiſſet amicus: qui etiam ipſi (nam eos rex tormentis affecerat) cōfeſſi fuerant quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & ſicubi opus eſſet rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos cōplacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romā eos deſtinat. Pherorā uero fortiter in amore cōiugis permanentē, diſcedere ad propria Herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiens, ad ſuā tetrarchiam nō moratus abſceſſit: plurimū ſe iureiurando conſtringens

gens,non prius reuerti,quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo conſtricto petitus,ut ueniret pro aliquibus ſibi mandatis,ſi mors contingeret iniungendis: nullo modo perſuaſus eſt aduenire, ne iuriſiurandi uiolator exiſteret.Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum,meliorem circa Pheroram uoluntatem ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt ipſe cœpit ægri tudine laborare.Ad quam Herodes non ſolum nõ euocatus aduenit,ſed etiã mortuũ eum recepit, atq; ad Hieroſolymã detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit: ingentemq; luctũ ſuper eum, ſupra quàm quiſq; ratus erat,expoſuit.Hoc Antipatro,licet Romã nauigaſſet,malorum tamen extitit aduerſorumq; principiũ:exhinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari.Narrabo itaq; omnem ſuper hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permanſurum,ad utilitatem qui uoluerint uirtutis eſſe cultores. *Pheroras moritur*

De ueneno parato Herodi à filio. Cap. V

PHerora itaq; mortuo,humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius,qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt poſtulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret:quin potius inquiſitionem faceret acerbæ mortis & calamitoſæ,repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum ſermonibus (fidelia nanq; narrabant) apud coniugem die proxima antequam ægritudinem incurreret eum cœnaſſe retulerunt:uenenum autem in cibo ſumpſiſſe,ex eoq; periſſe: quod uenenum allatum eſſet ab Arabica muliere, amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat, re autem uera ad interitum erat Pherorę petitum. Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſimæ Arabicæ mulieres.Perſuaſum illi dicebat,ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa ueniſſe referebat matrem Pheroræ coniugis & ſororem,unde illud uenenum apportantes, cœnã illi præparauere,in qua ille ueneno ſumpto periit.His uerbis protinus excitatus,ancillas earũ mulierum tormentis examinat,inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanẽte negotio,quia nulla earum aliquid depalaret: nouiſſima quædam, inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit,niſi deum inuocans,ut talibus ſupplicijs Antipatri matrem traderet imprecata eſt, quæ omniũ illorum malorũ cauſa cõſiſteret.Hæc ad inſtandum Herodem magis magisq; coegerunt,ut cuncta mulierum illarum ſecreta tormentis erueret. Tunc omnia palàm facta ſunt, & conuiuia, & conuentus ſecreto facti ſæpiſſime: ſed etiam ſermocinationes, quæ ad ipſos & ad filium ſolum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebãtur(erant autem munera centum talentorum) ut ſecreto Pheroræ perſuaderent,quicquid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur, & lamentationes, quas ad matrem propriam frequentabat, quod tam prolixe pater aduiueret: ſibi iam imminere ſenium, ut etiam ei ſi regnũ ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atq; moleſtiam: Ad hæc etiã,multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere, & fratrum plures filios, ex quibus omnibus minus ſpem ſuam tutam haberet. His etiam addebat dixiſſe, quod per idem iam tempus fratri potius in regno ſuo licentiam habere cõcederet, crudelitatem quoq; plurimam regis accuſare,& filiorum cædes:ſe quoq; timere, ne uſq; ad ipſum hoc malum pertingeret. Artem quoq; Romam pergendi conſiliũq; narrabat:Pheroram quoq; ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones,quos ad ſe ſæpe detulerat.Inci-

tabatur aũt rex ſuper Antipatri nequitia, iuſſitq; mattrem eius ornamenta ſua cuncta cõtradere, quæ multorũ conſtarent precio talentorum. Quæ poſtq; abſtulit, reiecit eam, & in amicitiã mulierum Pheroræ pro damnatione dedicauit. Amplius aũt aduerſus filiũ iracundiam regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius in tormentis aperuiſſet, illud quoq; prodiderat, quomodo uenenũ mortiferum confecerat, deratq; Pheroræ: iubens, ut poſt eius abſceſſum, cũ iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret: & dicebat attuliſſe illud uenenum ex Aegypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri: tranſmiſſum autem Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxorem Pheroræ peruenisſe, dante marito ad cuſtodiendum. Quod illa quoque fatebatur, rege ſcrutante negotiũ: & procurrens tanq; uenenum allatura, miſit ſe de tecto deorſum: non tamen interijt, quod cadens in pedes terra ſuſcepta ſit: ac deinde poſtq; recreauit animã, promittit ei Herodes ſalutẽ, eiusq; domeſticis, dummodo ab ea nequaq; occultaretur ueritas. Neq; ſe illi malũ pro ingratitudine redditurũ iurabat, ſi cũcta cũ ueritate proderet, uel modum quo geſta cõſtarent. Ad hæc illa dicebat iſta ab alijs enunciata: firmabatq; allatũ eſſe uenenum ex Aegypto ab Antiphilo: medicũ quippe eſſe fratrẽ eius aiebat, à quo prouiſum fuerat: per Theudionem aũt uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uero cuſtodire illud à Pherora ſuſceptum, aduerſum ipſum ſanè ab Antipatro præparatum. Cũ igitur Pheroras ęgritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo conſolationeq; curares, uidẽs circa ſe tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: ò mulier, inquit, induxit me Antipater, aduerſus patrem ſuum fratrem meũ, conſilia iniqua conſtituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus eſt. Nunc itaq; quoniam frater erga me nec ante iniquum aliquid geſſit, & nunc propoſitum bonæ uoluntatis oſtendit, me autẽ non multum poſt de hac luce ſentio receſſurum, age ne cum conſcientia fratricidij ad noſtros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epiſtolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reſeruaui: ut Pherora defuncto, ſi me, ò rex, male fortaſſis attenderes, illo uſa, ſeculi huius neceſſitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia cõpulſi, pyxidem quoq; illam nihilominus agnoſcebant. Accuſabatur quoq; filia pontificis, uxor regis, tanq; omnium conſcia fuiſſet, ſed ea cælare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emiſit: filium aũt eius ex teſtamento deleuit, in cæteris permanente: ſed etiam ſocerum pontificatu priuauit Simonem Boethi: ſubſtituit uero Matthiam Theophili, Hieroſolymitẽ genere. Cũ ea geruntur, Bathillus quoq; ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attuliſſe, quod matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradendum: ut ſi primum uenenum minus regem forſitan peremiſſet, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ conſtitutis, conſilio Antipatri & dictatione compoſitas, accuſationẽ habentes Archelai atq; Philippi, quod quaſi de patre quererentẽ pro nece Ariſtobuli & Alexandri: ſe metipſos quoq; Herodem miſerari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti nõ ob alias res, niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulãtes Antipatro. Scripſit etiam Antipater de fratribus, culparum genera

Antipater Samarites aperit Herodi omne conſilium filij eius

nera magna confingẽs,omnimodo eos adiudicans,ætati eorum cauſam aſcribens, qua impelli poſſent nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cũ Sylæo gerebat,magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorũ uirorũ Romę conſtitutorum ſe totum dediderat. Monilia quoq; precioſiſſima ducentis talentis empta parauerat.Miretur fortaſſe aliquis, quomodo tantis aduerſus eũ in Iudæa motis turbinibus, fermè ſeptem menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarum atq; cuſtodia, & odium hominũ,quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Accuſatio Antipatri de ueneno patri præparato. Cap. VI

HErodes ſanè,Antipatro ſcribente, quod cuncta quæ oporteret peragens,maturius aduenirẽt,cælans ſuam indignationem, reſcribit iubens,ne ulla deſidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimum quiddam expoſtulando cauſatur,promittẽs tamen ei ſe reconciliatum iri,cum ipſe protinus aduenirẽt: & in omnibus erga eum dilectionem ſuæ quaſi mentis aperiebat,formidans, ne forte quicquam ſuſpicans differret ineundæ uiæ negotium,atq; Romæ demorans,aliquas poſſibilitates pararet,& in regno Romano muneris alicuius fieret miniſter. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti,in quarum textu Pheroræ declarabatur occaſus. Quibus lectis,ægre ſatis tulit & aſpere,non propter Pheroræ gratiam:ſed quia patris interitu,ut promiſerat,non peracto defecerat.Circa Celenderim autem Cilicię ueniens,cœpit de cauſa nauigationis ambigere, utrum deberet domum ſicut inſtituerat tendere,abiectione matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars ſuadebant expectare,donec agnoſceret,quæ domi mota geſtaq; fuiſſent·Alij uero hortabantur ne nauigationem domum differret: ſoluturum enim ſuo aduentu omnes aduerſitatis cauſas aiebant: nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe, niſi eius abſentia facultatem accuſatoribus uirtutemq; tribuiſſet.His perſuaſus protinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine Sebaſto, quem Herodes magnis opibus cõſtructum, Sebaſtum ad honorem Cæſaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente,nullo colloquente, ſicuti cum fuiſſet egreſſus,uotis eum ac ſecundis precibus proſequebantur:nunc econtra aduerſis eũ maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte Varum Quintilium in Hieroſolymis agere,qui ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum Herodi, ab eodẽ poſtulatus,pro cauſis in quarum diſpoſitionibus hæſitabat. Quibus unà conſeſſum habentibus, uenit Antipater,cunctis illi rebus incognitis,ingreſſus aulam regiam,indutus purpura. & ipſum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant,aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari, in quæ mala deuenerit manifeſte cognoſcens.Deniq; illum pater ſalutatum accedentem repulit, fratricidij ſimul accuſans,& conſilia obiectans ſuper ſuimetipſius interitu,quorum omniũ auditorem ac iudicẽ in craſtinum Varum fore confirmat.Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente,ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt,quæ reſidua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodem in Iudæa regnauerat:ex quibus uniuerſa cognoſcens,cœpit ſe certamini iudicioq; præparare. Sed

die postero consessum faciunt Varus simul atq; rex, amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nunciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui pauloante fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quod cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remansisse Cæsarem, & sub patris potestate non cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto, atq; deprecante, ne iudicium de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamentari primitus cœpit, quod tales illi filios habere contigissent, per quos ei fortunæ tales exurgerent: aut unde tantam diuinitatis indignationem comparauerit, ut sua sceletus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones, & educationes, quas filijs studiose præbuerat: opum quoq; ac facultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: & quod nullum esset impedimentum quin eorum consilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antequam ipse legi naturæ cõcederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipatrum, quorum spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribendo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uero innocentes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina cõfecisset: Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: consilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lachrymas, quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unà semperq; uersatus, & modum quo res gestæ fuerant assecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcunque ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exempla, honoresq; sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur: enimuero prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circumspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus eum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dimidium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos

Excusatio Antipatri

ctos,quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret: quod niſi ab ipſo proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam poſtmodum,quod eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta,punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta, quibus conuerſationem ſuam cum magna beneuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit,teſtem Cæſarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet, quorum fidem facere literas ab eodem Cæſare deſtinatas: quibus literis haud rectum eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum,uolétium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accuſationes à ſuis inimicis confictas aiebat, quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum eſſet,ut falſa dicerentur: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam,ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus,quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis, mutatio eſt facta totius confeſſus. Satis etenim miſerabantur Antipatrum, profuſione lachrymarum & uultus humilitate miſerabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur ſuam mentem alijs non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, cauſam amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta,uel teſtibus erant relata proferens,congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam, longa narratione proferebat: qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat: quarum rerum labor in nullo ei profeciſſet accõmodus, in alias ex alijs calamitatibus irruenti: quanquam ſe non mirari diceret priorum filiorum inconſiderationem, quod & adhuc fuiſſent aduleſcentuli, & deceptui faciles, à prauis ſuaſoribus corrupti, in transuerſum declinaſſent naturæq; iura reliquiſſent,ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur: Antipatri uero furiam admodum ſe prorſus expaueſcere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus,quæ cum eſſent tam multa magnaq;, eius tamen animũ lenem reddere non quiuere,more uenenatorum repentium:licet illa repentia quamlibet ſint aſpera,beneficijs aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quod fortunæ iam fratrũ pro exemplo præcederent,quo minus imitator eorum exiſtens, impetum ſuum à crudelitate retineret. Quanquam ò Antipater,qui temeritatis fratrũ nunciator extitiſti, & ſcrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repuliſti animum, quem in illis te prodente culpabamus, ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſana libidine raptus es? Vnde daret, quod nec illa à te pro tutamine geſta ſunt patris, ſed pro fratrũ infeliciũ interitu feſtinata:ut illorum odiũ oſtentando,amator quaſi patris credereris,quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci,poteſtatem à patre percipiens,quod etiã ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti:ut aũt conſcij eis proderentur, minime curaſti. Vnde certũ eſt,te quoq; cum illis aduerſus patrẽ inſidias conſtruxiſſe, accuſationem illis præparando:ut ſi forte ad effectum ueniſſent, tibi lucrũ parricidij proueniſſet,ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum, tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris,manifeſtus es: nam ſuper eorum morte,uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignũ, ita

te ſapere,ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante, da/ret quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos (nam haud ita exorbi/tares,ſimilem nequitiam cupiens perpetrare)ſed timens, ne regni fierent ſucceſſo/res,quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi:patrem aũt ſuper fratres extinguere feſtinabas,ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur:& pro quibus tu mere/baris pœnas luere,ab infelici patre ſuppliciũ ſumere conabaris:ac parricidium non cõmune cogitaſti,ſed quale uix à quoquam nunc uſq; in uita hominũ uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas, uerum diligenti quoq;,& beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas,ſucceſſor in nomine,in diſpoſitionibus particeps, in fruendo cõmunis. Nã & ſucceſſor ante iam denunciatus, & iucunditatẽ ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus, ad ſpem etiam futuri gerendam es ſententia patris & literis cõmunitus. Sed tu nõ ex Herodis clementia iudex rerum eras,ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas:uolens,patre in omnibus tibi obediente, etiã partem quam poſſediſſet abripere:& confingebas uerbis uelle ſeruare eum, quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas,uerumetiã matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduerſam ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem, beſtiam appellare auſus es, cũ habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratus eſt. Et contra eum auxilia diuerſa poſtulabas;& artibus uarijs per uiros atq; mulieres utebaris,quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum,quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc ueniſti poſt tormenta liberorũ atq; ſeruorum,quæ propter te uiris atq; mulieribus conſtat inflicta, & contra denunciationes coniuratorũ tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem hominibus auferre meditatus es, ſed etiam leges,uirtutemq; Vari,& ipſius iura naturæ,ipſamq; conaris interimere ueritatem. Itáne tua cõfidis impudentia,ut etiã tormentis temetipſum ſubijci uelis? cum cauſeris de tormentis eorũ qui examinati ſunt: ut illi quidem qui ea dixerunt,quæ ad liberationem tui patris attineant,ueritatem minime tenuiſſe uideantur: tormentis uero quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagaſſe ueritatem. Nónne ſaluas Vare, nónne liberas regem,factionem à ſuo ſanguine ſuſtinentem? Per maieſtatẽ imperij Romani,per uirtutem tuã obteſtamur, ut hanc atrociſſimam beſtiam, quæ per proditionem fratrũ,patri ſe beneuolum eſſe ſimulabat,quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertũ de regno propellere, adiudices atq; condemnes. Non pronuncias hũc ſceleratũ ducendum ad necẽ,ſciens quoniam parricidiũ communis iniuria eſt,& naturæ ipſius,& totius uitæ hominũ? Neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit,tametſi eũ effectum nõ contigerit adipiſci. Naturã ipſam iniuriat,qui talibus ſupplicia nõ importat. Addebat etiã illa, quæ mater Antipatri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoq; ac diuinationes ſuper rege factas,& ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus laſciuire dicebatur: comeſſationes quoq; ſordidas, amoreq; narrabat. Deniq; examinationes tormentorũ, & teſtificatiões plurimas inferebat,quæ ſanè plurimæ conſtabant. Nam alias quidẽ ante parauerat,alias ex repentinis nuntijs ſummatim acceperat,ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines,quæ antea timore Antipatri ſilentio prætereunda mandabant

dabãt,cernẽtes eũ accuſationibus plurimis odibilẽ & aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditũ,quod odio ineffabili aduerſus eũ nitebantur,tunc omnia prodebant.Incitabãtur quoq; ad accuſandũ non ſolum horrore factorũ eius & magnitudine ſcelerũ,quæ uel patrauerat,uel patratũ ire præſumpſerat:ſed & improbitate,quam circa patrẽ & fratres exercuerat parricidijs:& quod ſemper eũ ſenſerant,neq; odium merito,neq; amorẽ benignitate circa quempiam habuiſſe, ſed ſuæ tantum cõmoditatis intuitu. Quorum omniũ illud eum amplius aggrauabat, quod nulli extiterant,qui res ex æquo bonoq; iudicabant,quod eorũ animus amicitiarũ iure careret. Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe,prohibitosq; ſemper à nunciando:libertate uero data,in mediũ cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta,nequaq; accuſari de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa Herodẽ,neq; timore periculoſo tacerent:ſed ſolo rerum indicio iniquitatẽ Antipatri proferebant:dicentes, quod nõ in ſuis actibus Antipater utilitatẽ Herodis & munimen attenderit,ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus : propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur. Multa etiã à plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur,ita ut Antipater, quanq; in omnibus rebus impudens, & ad mentiendum promptiſſimus atq; callidiſſimus,tamen tunc tanta confuſione fuerit oppreſſus,ut neq; negare,neq; contradicere ualuiſſet. Nicolao igitur finẽ dicendi redarguendiq; faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut ſe tantis criminibus expurgaret, ſi aliquas aſtructiones haberet,quibus obnoxius illorũ quæ importata erant,non eſſe monſtraretur.Nam ipſe quoq; optare patrem ſe certe noſſe dicebat,ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus, deo rem omnibusq; cõmendabat,qui ſibi teſtificarentur,nihil ſe improbum cogitaſſe:atq; ſignum à deo fieri poſtulabat, inſidiatorem ſe patris penitus non fuiſſe. Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deficit, quando facinorũ aliquorum perpetratores exiſtunt,dicere,ſibi liberum arbitriũ ex diuinitate conceſſum:quando uero in pericula ceciderint,iuſtum recipientes iudicium,per inuocationem eius omnia teſtimonia conantur auertere:quod etiam Antipatro cõtingebat. Cum tanta nanq; uelũt abſente diuinitate,ante geſſerat,tunc aũt iuſto iudicio undiq; cõcludente,defectu purgationum ad dei iudicium accuſationum abſolutionẽ omniumq; criminum ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens,ut eius teſtimoniũ in medium ueniret,quanta pro patre geſſerit, quantaq; pericula pro eius ſalute præſumpſerit. Varus aũt cum ſæpius interrogaret Antipatrum,& nihil amplius ille quàm dei proferret inuocationem,uidens in infinitũ rem pergere, iuſſit uenenum in mediũ proferri,ut experiretur quænam eſſet uis eius.Et adductus quidam eorũ qui fuerant morte damnati,bibit iubente Varo,confeſtimq; moritur.Tunc exurgens,abibat è conſeſſu,& die poſtera in Antiochiam perrexit:ubi frequens illi fuerat conuerſatio,eo quod Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum. Vis uenenĩ

De Epiſtolis contra Herodem ſcriptis machinatione filij. Cap. VII

HErodes autem cõtinuo in uinculis filium obſtringi iuſſit.Incertæ autem erant plurimis confabulationes Vari,quæ ad regem habebantur. Dicebant nõnulli,quod ex eius ſententia fecerit, quæcunq; de Antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eum,deſtinauit Romam ad Cæſarem literas,omne declarantes negotium: ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur aũt in his diebus etiam epiſtola,ab Antiphilo ad Antipatrum ſcripta.In Aegy-

pto

pto autem erat iſte. Quæ ſoluta à rege, talia declarabat: Miſi tibi epiſtolam ab Acme,non parcens animæ meæ. Scis enim,quàm periclitabor à duobus domeſticis,ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur.Rex autẽ quærebat alteram Epiſtolam, quæ tamen inueniri nõ poterat.Nam & ſeruus Antiphili, qui lectam apportauerat epiſtolam,aliam ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum autem hæſitaret rex, unus amicorum Herodis inſpiciens interiorem tunicam ſerui(nam duabus erat indutus)arbitratus eſt in interiori tunica literas obcęlari:&erat ita.Inuenitur ergo epiſtola,in qua erant ſcripta hæc.Acme Antipatro.Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolam: & reſcriptum faciens epiſtolæ, quæ ad meam dominam, ueluti à Salome directa eſt,deſtinaui.Quam cum legerit,certo ſcio puniturum Salomen,tanquam inſidiatricem.Erat autem epiſtola tanquam Salomes ad dominam eius,ab Antipatro dictata,ſub Salomes nomine,quantum ad ſententias pertinebat:ſtilo autem Acmes compoſita.in qua continebantur iſta:Acme regi Herodi.Ego ſtudium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduerſum te geruntur, inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominam contra tc conſcriptam,cum periculo quidem meo,ſed cum tua tamen utilitate conſcripſi,tibiq; direxi.Hanc autem illa conſcripſit, uolens Sylæo cõ iungi. Scidi igitur hanc epiſtolam, ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum autem Antipatrum epiſtola ſcripta erat, quod eius iuſſionibus miniſterium geſſerat,ut ad Herodem ſcriberet, quaſi Salome inſidias illi præparare feſtinaret. Sed etiam reſcriptum eius epiſtolæ, quæ quaſi ad ſuam dominam fuerat à Salome deſtinata, direxerat. Erat autem Acme Iudæa quidem genere, in ſeruitio autẽ erat Iuliæ Cæſaris coniugis:& hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat,comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarũ muneribus, ut eius aduerſus patrem & nutricem ſuffragaretur inſidijs. Herodes autem obſtupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri,impellebatur quidem ut confeſtim eum perimeret,uelut procellam magnarum turbinemq; cauſarum,& non ſolum ſibi,ſed etiã ſororí inſidiantem,domumq; Cæſaris ſua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus percutiens, & ſe interfici poſtulans, ſiquid forſitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut ſiquid haberet aperiret:increpabaturq; à patre,dicente: Quoniã inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecũ ad hæc negotia operam dedere, nullo modo moreris aperire.Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; aliũ cauſam horum extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens, uolebat Romam ad Cæſarem filium deſtinare,ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: timens uero ne fortaſſis amicorum ſuffragio ualeret effugere,ipſum quidem uinctum, ſicut & antea,cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandum filium cum literis, intimandaq; omnia,quæ Acme illi ad perficiendã factionem fuerat ſuffragata:exemplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam proficiſcuntur, docti in præſentia quæ loqui reſponderecq; deberent.

Epiſtola Acmes, quæ erat miniſtra Iulij Auguſti coniugis

Antipater culpam in Antiphilum reijcit

De aurea Aquila pro foribus templi poſita,& uindicata. Cap. VIII

SEd rex morbo prægrauatus,teſtamentum ſcribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum Philippumq; ex Antipatri accuſatione concerat.Cæſari uero mille talenta dereliquit:Iuliæ uero Cæſaris uxori,& filijs & amicis,& libertis Cæſaris,quingenta:filijs etiam ſuis, filiorumq; filijs pecunias & reditus diſtri

tus diſtribuit. Salomen ſororem magnifice locupletauit, quod eam ſcilicet erga ſe beneuolam ſemper agnouerit,& nunquam aliquid ex aduerſo molientem. Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere(nam annum agebat circiter ſeptuageſimum)exaſperatus eſt, irreuocabili furia & amaritudine mentis incenſus, uolebatq; ſi poſſet,Iudæorum cuncta diſperdere.Cauſa uero huius rei erat,quod ſe cõtemni putabat, eo quod caſum ſuum iucunde gentem totam exiſtimabat accipere.Super hæc quoq; quidam popularium hominum ſeditionem excitauerant,propter huiuſmodi cauſam.Erat quidã Iudas Arifei, & Matthias Cargalothi,Iudæorum eruditiſſimi,& ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi:populo etiam amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos conſumebant dies cuncti,quibus inerat ſtudium,& cura uirtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum, & remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem:ut opera quæcunq; à rege præter patriam legem facta fuiſſent euertentes,pro lege dei glorioſa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præſumptionem,& propter quod præter humanum morẽ fuerat conuerſatus in plures,omnia illi mala contigiſſe firmabant:ægritudinem quoq; præſentem, non ei ob aliud accidiſſe.Fecerat enim Herodes quædam contra legem, quæ Iudas & Matthias uoci ferabantur. Nã conſtruxerat ſupra portam templi munus,quaſi deo propoſitum, aquilam auream immanem, & qualitate & quantitate ſatis opulentam. Prohibet autem lex imaginum eleuationes & animalium propoſitiones conſtituere, his qui uolunt ſecundum eius præcepta cõuerſari. Proinde hortabantur illi ſophiſtæ aquilam illam loco diuellere.Enimuero mortalibus,inquiebant,multo iucundius debet eſſe periculum, quod pro conuerſatione paternæ legis & pro uirtute ſuſcipitur, quam uitæ quantacunq; dulcedo. Nã morte quidem fama & laus ſempiterna conquiritur,& naſcituris hominibus memoria iucunda relinquitur,exemplumq; uirtutis & gloriæ. Nam etiam ſi quiſquam ſine periculo ualeat aliquod præclarũ opus efficere,poſt paululum tamen uenturam mortem naturæ lege non ualebit effugere.Proinde pulchrum eſt his, qui ſtudium habent amoremq; uirtutis, cum laudibus & cum honoribus de hac uita diſcedere.Leuigatio quippe maxima eſt,pro bonis operibus interire,quæ non niſi meditatione periculi conquiruntur,filijs atq; cognatis,& alijs quibuſcunq;,qui ab eodem ſtemmate deducuntur,ſiue fuerunt uiri, ſiue mulieres,ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet in poſterũ,ut ad eos utilitas gloriæ perueniat.Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur autem ad eos repente rumor,regem uita diſceſſiſſe, qui ſophiſtis illis admodũ ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcendẽtes euulſere aquilam,& ſecuribus concidere.Cũq; plurimus eſſet tumultus in tẽplo,ecce dux regis cũ militibus uenit: nunciatus quippe illi fuerat niſus eorũ:& exiſtimans ex maiore illos conſpiratione etiã manu congreſſuros ad præliũ,ampliorem ſecum numerũ militum duxerat,qui poſſent impetum ſuſtinere illorũ,qui moliebantur anathema templi deijcere. Quo irruente ſuper eos,nequaq; uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris,preſumptione magis ſtulta,q; cauta prouidentia congregata,omnes continuo fugerunt.E quibus quadraginta ſoli iuuenes animi cõfidentia remanſere,quos dux cõprehendit,cum principibus facti, Iuda & Matthia.Ingloriũ enim iudicauerunt loco cedere,aduẽtumq; ducis effugere.Hos omnes perducit ad regem.Quos cũ interrogaſſet,cur in tantam audaciam prorupiſſent, ut ornamenta templi conuellerent.Et illi; geſſimus

Iuuenum quã draginta comprehenſorum conſtantia

geſſimus,inquiunt,quæ geſta ſunt,& conſulto nos illa geſſiſſe profitemur, quæ ad uirtutem attinent,quam uiros decere certum eſt. Siquidem prudentum eſt defen/ ſare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes,ſi tuis inſtitutis inſtituta præfe rimus,quæ nobis Moſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortem autem ac ſupplicia quælibet importes,cum iucunditate ſubimus. Non enim pro iniuſto fa/ cinore,ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt. Et illi quidem talia loquebantur,in nullo minora uerba quàm fuerat commiſſi præſumptio proferentes. Rex autem uinculis eos conſtringi præcipiens, euocauit ex Hiericunte Iudæorum prin/ cipes. Quibus aduenientibus, confeſſus omnium congregatur: ipſe uero in lecto recumbebat,quod præ ualetudine ſtare non poterat. Enumerabat igitur præſum/ ptiones ſeditioſorum iuuenum, in quibus ſæpius fuerant deprehẽſi: templi quoq; ornamenta quæ ſuis fuiſſent magnis ſumptibus conſtructa, memorabat: qualia per annos centum uiginti ſex,neq; Aſamonæum regẽ conſtruere,neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat:ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornaſſe:quo poſt eius mortem, gratam ſui memoriam iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiam quod iniuriam illi non dubitarẽt ingerere. Cæterum præſumptum facinus uerbo quidem ad ſuas pertinere dicebat iniurias,re autem ipſa & ueritate,ſi quis uellet meritũ examinare facinoris, ſacrilegium commiſſum eſſe firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne cõtra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus,ultiones in eos aliquas moliretur,humiliter reſponderunt,dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe,neq; illa commiſſa inulta eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidem quaſi manſuetus extitit, Matthiam autem pontificem ſacerdotio remouit,uelut huius facti conſcium, & cauſam ſeditionis extantem: promouet aũt Azarum pontificem, fratrem uxoris ſuæ: Matthiæ autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitiſſe pontificem, ad unius uidelicet diei functionem, quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Cauſa uero talis erat:Matthiæ ſacerdotali fungenti officio nocte,quæ in ſolennem luceſcebat diẽ, in qua futurũ erat ieiunium,uiſum eſt ſe omnino mulieri eſſe cõmixtum: propterea q; ſacerdotio perfungi non potuit:ſed Ioſephus Elimi filius,cognatus eius ſecundũ carnem, pro eo munere ſacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit:alterum uero Matthiam qui ſeditionem excitauerat,& aliquos uiros ex ſocijs ſeditionis illius,uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

Sacerdos unius diei

Iudei uiui tradũtur igni

De luctu quem ſibi Herodes moriturus inſtituit. Cap. IX

Morbi Herodis immedicabiles

HErodem porrò amarior indies morbus urgebat, ſupplicia deo commiſſi ſceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat,nõ tantũ conflagrationem in ſuperficiem corporis agentẽ prodens,quantum intrinſecus creſcens operabatur incendium. Auiditas quoq; inexplebilis ſemper inerat cibi:nec tamen ſatietas unquàm rabidis incitatam faucibus ualebat implere ingluuiem. Inteſtina internis ulceribus tabida putreſcebant,doloribus quoq; coli ſæuiſſimis cruciabatur, humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubem erat affli/ ctio:Sed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus,ſpiritus quoq; incredibilis erecta tẽtigo, quę fuerat ſatis obſcœna diritate fœtoris, & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; per cuncta membra ſubſiſtens, uim noxiam operabatur,quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia,diuinitus has pœnas ob impietatem eius, & multa

crudeliter

crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, ut uterentur si quid possent ad salutem proficere postulabat: & transiens Iordanem fluuiũ, aquis calidis quæ sunt circa Calliroen, die noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludẽ, quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno cõfoueret: quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grãdis seruorũ ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas dragmas auri distribui: plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hiericuntem, præualente nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates, & erant plurimi, siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles inculpabilesq; in hippodromo cõcludens, sororem suam Salomen uirumq; eius Alexam conuocat, & mortem suam non in longum differri denunciat: tantis se doloribus circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem sibi, magni mœroris esse firmabat: neque suum arbitratum Iudæorum falli proposito, quod eis sua mors amabilis foret & grata: Nam etiam se uiuente sæpius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos: cæterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quod talibus ipse doloribus urgeretur: proinde petere se ab illis, quod eos sciret contra eius gloriã in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges, & luctus amplior ageretur: Quod futurum dicebat, si peregissent ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes hippodromum omni militia, nec dum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret, hostibus amputatis, & super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur, & cognatos omnes beneuolentiam circa se fidemq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interponens: ne cum inhonorificentia sua mors, & cum indignitate tractaretur. Illi uero profitebantur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentẽ, considerans illa quę in anteriori tempore appetebat, quod ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gesit, considerans etiam præsentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam & desertam parentibus dilectisq; relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniustum neq; in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. Hæc igitur illo suis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi. Quarum hæc erat sententia, quod Acme indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipsum autem Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum

Literæ è Roma de Antipatro Herodi allatæ

morte multari uellet,in eius proposito cõstitutum. His auditis Herodes,paulisper animum refouit, uoluntate scriptorum & morte Acmes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi,quam acceperat in filium.Sed prævalẽtibus crescentibusq; doloribus,interitui propinquabat:& quanq; in multo defectu contineretur,appetebat tamen cibum:& postulans malum,quæsiuit & cultrũ.Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excorians,per partes modicas recideret,& comederet.Sumens ergo cultrum, circumspiciensq; ne quis adesset,uoluit semetipsum interimere:quod forsitan perfeciſſet, nisi præueniens manum eius Aciabus continet:nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus.Quæ cum ad Antipatrum peruenissent, credidit suum patrem uitæ terminum suscepisse: præcipiensq; fiduciam tam uerbis q̃ motibus,ita totus animo gestiebat,tanq; fuisset liberatus è uinculis,& regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset.Tunc cœpit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuo spondens dona tributurum. Ille uero non solum non acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denunciat, intimans eius mentem,& quæ ab eo munera spondebãtur. Tunc Herodes,quamuis & ante non minore odio fereretur in filium,cum audisset custodem carceris illa narrantem,magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quanquã in extremo uitæ teneretur,& cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis. Cap. X

Testamentum Herodis

TEstamentum interea scribebat mente mutabili,& Antipatrum quidem,quem sibi successorem in regno designauerat,tetrarcham facit Galilęæ regionis atq; Beroeæ:Archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem autẽ & Trachonitidem, & Bathaniam,& Paneada, Philippo filio quidem suo: fratri autem Archelai germano,tetrarchiæ iure cõcessit.Iamniam uero & Azotũ & Phaselidem Salomę sorori distribuit,sed & argẽti signati myriadas quinquaginta.Dispositi etiã de cæteris suis cõsanguineis atq; cognatis,opibus eos reditibusq; locupletans.Cęsari sanè argenti signati mille myriadas,præter uasa quædã aurea,quædã argẽtea, & metallis pretiosa,& artificis opere uenustissima dereliquit,induměta quoq; pretiosa. Iuliæ Cæsaris coniugi, & alijs nonnullis,quingentas myriadas.His dispositis,quinto die postq̃ Antipatrũ filium necauerat, defungitur: regnans postq̃ Antigonũ interemit, annos XXXIIII: postq̃ autẽ à Romanis regnũ perceperat XXXVII, uir crudelis quidẽ in omnes æqualiter:iræ quidẽ subditus,à iustitia uero effrenatus: fortuna porrò propitia super quẽlibet affluenter abusus,& ex plebeio in regnũ assurgens,& pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circũseptus,diuturnitate uitæ perfruitus est.Domi uero circa filios, quantũ quidẽ ad eius sententiã, etiam ibi prosperitate potitus,eo quod se suos inimicos superasse censebat,meo uero iudicio super omnes infelicissimus.At Salome & Alexas anteq̃ mors regis diuulgata foret,ex hippodromo Iudęos abire permittũt ad proprias domos,dicentes, regẽ iussisse ut unusquisq; in suas regiones abscederet.Hoc autẽ fecerunt,beneficiũ illi genti præstare cupientes: Interea mors magis magisq; diuulgatur.

Mors Herodis, et tempus eius regni

Iudæi soluuntur è carcere

De sepultura Herodis & successore Archelao. Cap. XI

TVnc Salome & Alexas cunctam militiã cõgregantes in amphitheatro quod Hiericunti

Hiericunti erat,primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt,quam ad milites fe/
cerat:deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia,quam circa eum exhibue/
runt,inſinuant:petitiones quoq; eius, ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius ex/
hiberent,quem regẽ conſtituit,intimabant.Ptolemæus etiam,cui fuerat teſtamen/
tum à rege creditum,annulusq; quo ſignauerat commiſſus,continentia teſtamenti
denunciat:quod teſtamentum non poſſe robur firmitatemq; ſuſcipere dicebat,niſi
cuncta quæ in eo eſſent, deferrentur ad Cæſarem.Fit continuo fragor ingens, ho/
norantium Archelaum,regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti, & uniuerſi *Populus gra/*
duces,fauorem & beneuolentiam promittebant:paratosq; ſe ac promptos ad om *tulatur Ar/*
nia profitentur,adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabãt. Dehinc ſepultu/ *chelao*
ram regi præparabant.Curæ nanq; fuit Archelao,ut exequię patris quàm magni/
fica poſſent celebritate agerentur,utq; memoratum teſtamentum proferrent cum
mortuo producendũ. Portabat itaq; in lecto aureo, lapidibus depicto uariis atq;
pretioſis: ſtramina uero erant oſtro auroq; contexta: eratq; ipſe mortuus circum/
amictus purpureis ueſtimentis,caput eius diademate coronatum: ſceptrum quoq;
in manu eius,uelut ſi à uiuo teneretur,erat appoſitum: Circa lectum autem erat fre
quentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia ſtipata perge/
bat,per proprias diſtincta nationes,& diſcreta nominibus. Erant autem tali ordi/
ne diſtributi: Nam primi quidẽ pergebant eius armigeri,poſt quos omnis Thra/
cum manus:poſt iſtos etiam natio Germanorũ,atq; Galatarum. Hos item ſeque/
batur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia
poſtrema ſequebatur, in eum ſcilicet modum digeſti, qualiter ſolebant in bellum
procedere,& à ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſequebãtur ſeruorũ eius quingenti,
odores uarios,& aromata deportantes.Pergebant autem in Herodium ſtadiis di/
ſtans octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſsione confecta. Et Herodes qui/
dem hoc modo defungitur.Archelaus autẽ per ſeptem dies luctum ſuper patrem
honore regio ex more gerit:tãtos etenim dies lex paterna prȩcepit obſeruari.Con
uiuia itaq; celebrans,& luctum exoluens,aſcendit in templũ. Ibi magnis ei clamo/
ribus fauebatur,magnisq; prædicabatur laudibus, ſecundum quod unuſquiſq; ar/
bitrabatur ei maiora q̃ alius conferre præconia. Tum uero tribunal ille conſcen/
dens,quod ſibi fuerat præparatum,& confidens,omnibus benigna loquebatur,& *Verba Arche/*
ſibi propitios comparabat,gaudio fauoris omnium,& uoluntate, quã ex beneuo/ *lai ad populũ*
lentia circa ſe cunctorum ceperat: gratiasq; illis habere narrabat, quod cum eſſent *ſibi gratulãtẽ*
læſi à patre nihil circa ſe malum ab illis reciprocaretur: ſe autem adniſurum, ut eis
bonorum uiciſsitudinẽ redderet,eorumq; remuneraret alacritatis affectum: roga/
batq;,ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare, ſufficere ſibi digni/
tatem poteſtatis aiebat,quam tunc firmam eſſe dicebat, cum teſtamentum à patre
ſcriptum à Cæſare firmaretur: ob quam cauſam neq; in Hiericunte,cuncta militia
diadema illi imponere cupiente,uoluiſſe ſuſcipere: ambiguũ honorem exiſtiman/
do ex tali re ſibi prouenturum, quod eſſet adhuc incerta uoluntas eius, qui poſſet
illi regnum proprie firmiusq; concedere: non ſibi defuturam circa illos benignita/
tem, quæ beneuolentiæ eorum uiciſsitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in
omnibus enarrabat, meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi uero,ſicut ple/
beia multitudo conſueuit,in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium,uo/
luntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant,& quãto manſuetius cum eis loque

batur Archelaus, tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad mune-
rum petitiones intercessionesq; uertuntur. Alij quidem functionū publicarum le-
uigationem cum clamore postulabant, pars uero uinctorū solutiones expetebant,
qui fuerant ab Herode deuincti: alij uero grauedines, quas Herodes in emptioni-
bus & in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porrò
in nullo illis contraria respondebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fo
re suffragium, si multitudinis beneuolentiam cōparasset. Dehinc ad sacrificia offe-
renda deo conuertitur, & cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam. Cap. XII

Seditio CVm hæc interim aguntur, congregantur Iudæorū iuuenes plurimi, nouarum
rerum cupidine concitati: & cœperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo
ab Herode interemptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quod iniuste perem
pti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerāt. Erant autem isti, pro qui-
bus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnum er-
go illa turba proclamante, & clamitationibus utente, quasdam etiam iniurias, qua-
si ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proterue procaciterq;
iactante, congregabatur magis magisq; numerosa multitudo, & ultionem mortu-
orum ab Archelao fieri debere poscebant, supplicijs eorum, qui sub Herode funge
bantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem,
quem Herodes fecerat, proclamabant: uirum mundum, & secundum leges suas di-
gnum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista
grauiter ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad
Romam, quod propositum habebat, sine tumultu perageret: & cum de sese uolun-
tatem Cæsaris agnouisset, respicere dixit, quid agendum foret, & de cunctis petitio
nibus eorum legitime dispositurum: neq; tunc tempus esse dissensionis, aut iniurias
uel contumelias ingerendi, magis autem unitatis atq; concordiæ, donec ex præce-
pto Cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in commune consu
lendum, de quibuscunq; illis tractandum esse uideretur: tum autem sustinendum
esse, ne forte seditionis quoq; crimen incurreret. Et ille quidē hæc dicens, ducemq;
suum edocens, mittit ad eos, hæc ipsa locuturum. Illi porrò proclamantes, ducem
loqui penitus non sinebant: periculum quoq; minabantur, si quis eos ab assumpti-
one sua reuocare uoluisset: & instabant sua libidine magis expleri, quàm imperan-
tium subiacere consilijs. Graue nanq; illis uidebatur, si cum Herode uiuente amicis
priuati fuissent, eodem quoq; mortuo nullam ultionem fieri mortuorū. Illud enim
iustum legitimumq; dicebant, non quod ratio dictaret, sed quod eorum libidini
uoluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum, quantum illis esset ex ea re peri-
culum nasciturum. Plurimis itaq; ab Archelao missis, ut tumultum seditionemq;
mitigarent, alijs ex regis persona loquentibus, alijs autem ex illius quidem senten-
tia, sed ueluti ex sua mente monentibus, illi nullum penitus aduertebant: sed am-
plior fremitus & turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitudine, quod il-
la tempestate Iudæis dies festus imminebat, quando azyma secundum obseruati-
onem paterni moris exercent. Pascha enim illa festiuitas uocitatur, ad recordatio-
nem & memoriam exitus ex Ægypto: & sacrificatur ab eis illo die cum alacritate
magna pecudū innumerosa multitudo, quanta in nulla alia solennitate acta. Con
currit ergo ex uniuersa regione magna copia populorū, plures etiam ex montanis

locis

locis aduenium̃t,religionem numini ſoluturi.Sed iuuenes qui ſeditionem excitaue/re,Iudã Matthiamq; lamentabantur,ueluti doctores expoſitoresq; legis antiquæ: & perſiſtebant in templo,ſuffragatione quoq; uictualiũ abunde ſubſiſtente.Nam ſeditioſis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum procederet audacia, cohortem deſtinat armato/rum:cum quibus etiam tribunum militarem mittit, ut eorum coerceat impetum:& primum quidem,ut illos ſeditioſos repellerent,& alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus,illi ſeditioſi cum ingenti alacritate, excitata ſecum etiam tur/ba,ſuper tribunum ac tota præſidia,cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt:ex quibus plurimi fuſi,pauci autem cum tribuno ſauciati diffugiunt.Arche laus autem cuncta peſſum ire cenſebat, niſi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum reſectum extingueret.Cunctam igitur mittit militiã, ut alij eos qui ſibi in templo habitacula conſtruxerant,exinde repellerent. Cæduntur itaque ab equitibus circiter tria milia hominum,reliqua uero in montes proximos refugit multitudo.Cæteros autem ex edicto,cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Ar/chelaus.Qui continuo diſceſſerunt,feſtiuitatẽ deſerentes minime celebratam, ma/ioris timore periculi propulſati, licet eſſent in mortem temeritate præcipites. Inte/rea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit, Nicolaum ſecum & Pto/lemæum habens,& amicorum plurimum comitatum:Philippoq; fratri omnia gu/bernanda reliquit, domum ei regnumq; commendans. Salome quoq; ſoror He/rodis,cum eo ſimul egreditur,omnem ſecum ducens proſapiam:ad hæc etiam plu rimi cognatorum,uerbo quidem,ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæſare firmaretur:re autem uera,ut aduerſus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo geſta ſunt, accuſando proponerent. Obuiam fit Archelao Sabi/nus Cæſaris curator earum rerum quas in Syria poſsidebat, in Iudæam pergens, pro conſeruatione theſaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuoca uit,per Ptolemæum, qui tranſibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia,neq; arces obtinuit, quæcunq; fuerant in Iudæorum ciuitatibus conſtitutæ, neq; theſauros conſignauit:ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai,donec quid de his Cæſari uideretur,agnoſceret. Proinde Cæſareæ ſe ſuſtinuit:ſic enim ſe promiſerat eſſe facturum.

Cæduntur circiter tria milia Iudæorum in templo

Archelaus ad Cæſarem nauigat

Certamen duorum de regno Iudææ,Antipatri & Archelai. Cap. XIII

SEd cum Romam nauigaſſet Archelaus, Varus perrexit Antiochiam,Sabinus aſcendit in Hieroſolymam,& aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppido/rum præfectos, & quotquot rerum diſpenſatores fuerant, ratiocinari cœpit, & ar/ces ut ſibi traderentur expetere.Ex hoc iam illi quos præfecerat cuſtodes Archela/us, mandata eius implere non poterant: ſed cuſtodiebant omnia ſecundum inter/dictum Sabini,uſq; ad Cæſaris præceptum.Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnum etiam ipſe petiturus, hortatu Salomes & pro/miſsionibus incitatus,dicentis,iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnum percipiendum:quod primum teſtamentum,in quo is ſucceſſor regni fuerat conſti/tutus,firmius eſſet,quàm illud, quod poſteriore tempore factum eſt: illud ſana ſi/quidem mente feciſſe Herodem, hoc autem iam ſenſu præualetudine diminuto conſcripſiſſe.Ducebat ſecum etiam matrem,& fratrem Nicolai Ptolemæum, ami/cum Herodis ſatis honorabilem, ſed etiam ſibi ualde gratiſsimum atq; fauentem.

Maxime autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor,uir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus.Idcirco etiam freti,eos qui perſuadebant cedendum Archelao,ſiue quod regio teſtamẽto ſucceſſor fuerit inſtitutus,ſiue quod maior natu eſſet,aduertere contemnebant.Sed cum Romam ueniſſent,omnes cognati ab Archelao diſcedentes, ad iſtum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua conſtricti,ſed odio,quo aduerſus Archelaum iritabantur. Maxime autem libertatem deſiderabãt, & Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant.Quod ſi hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum ſibi regem conducibilius æſtimantes,impetrare laborabant. Sabinus quoque accuſationem Archelai apud Cæſarẽ depoſuit. Inter hæc Cæſar ſuſcipiens ab Archelao literas,in quibus iura à patre ſibi relicta propoſuit, teſtamentum quoq; cognoſcens,& ratiocinia theſaurorũ Herodis cum annulo conſignatorio, quem Ptolemæus apportauerat, cœpit diſpicere quid ordinandum ratio poſtularet. Legens quoq; literas Vari,& epiſtolas Sabini,ſummam quoq; theſaurorum,& quid pecuniæ per ſingulos annos ingrederetur,aduertens: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo tranſmiſerat recenſens,congregabat ad conſultandum omnes ſenatorij ordinis,& amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuum adoptiuum.Deinde illis omnibus in conſeſſum inductis,copiã facit, ut quiſque de quibus moneretur,ediceret.Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentiſsimus,& Archelao ſatis infeſtus,huiuſmodi uerba locutus eſt, dicens: Archelaum uerbo quidẽ pro regni petitione ſe fingere laborare, opere uero omnem regni poteſtatem poſsidere:antequam ei à Cæſare, in quo cuncta poteſtas ſita eſſet,indulgeretur.Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam, qua præſumpſerat in die feſto Iudæos interimere. Qui & ſi iniuſtum aliquid geſsiſſent, alios eos debere ulciſci,qui eos poſsint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet, cõtumeliam grandem Cęſari intuliſſe firmabat,quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet,regia iam uti poteſtate præſumeret.Si autem uti priuatus illa geſsiſſet,amplius eum deliquiſſe narrabat: quod regnum non poſsidens, ſupplicia quibuslibet intulerit,de quibus decretum Cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes,& ordinationes: ad hæc etiam ſediſſe illum in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe,ac determinaſſe proclamabat,tanquam à rege legitimo eius ius poteſtatis integrum poſsidente:petitionum quoq; plurimarum promiſſa publice facta memorabat,quid eum amplius iuris ac poteſtatis habiturum, dum in regno à Cæſare firmaretur? Opponebat illi etiam, quod ex hippodromo uinctos ſponte dimiſerit,& plurima,ſiue quę facta fuerant,ſeu quæ facta quidẽ non erant, ſed credibilia uidebantur propter naturam ſui: quod fieri poſſe iudicabantur à iuuene,tum etiam ab accenſo regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexiſſe,prohibitos quoq; omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoq; ſeditionis affirmabat exortum,quod eum uidebant circa patrem ſuum mortuum, qui ei multa & magna bona præſtiterat, tam nequiter conuerſari, uelut in ſe lachrymas per diem publice confingentem: occulte autem uoluptate regni percepti perfrui,& noctes in delicijs agitare. erga Cæſarem quoq; huiuſmodi ſe præbiturum Archelaum,cum ei regnandi iura tribuerit, qualem ſe circa patrem exhibuiſſe cognoſcitur: Tripudiare nanq;,& cantus exercere in morte patris, tan-

Antipater cõtra Archelaũ

quam

quam ſi hoſtis aliquis interiret. & quod nunc aduenisſet ad Cæſarem, calliditate uſum dicebat, ut ſe regni percipere firmitatem deſiderare ſimularet, cum omni iam uſus eſſet antea poteſtate, quanta illi nec amplior à Cæſare rerum domino poſſet attribui. Maxime uero cædem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: & impietatem obiectabat, quod in die feſto ſacrificijs diuinis inſtantibus, multa mi/lia hominum cæſa fuiſſent, in quibus multi peregrini, plurimi inſontes indigne & miſerabiliter occubuerint: templum quoq; plenum cadaueribus mortuorũ fuerit, non alienigena hoſte perimente, ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iacta/bat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregiſſe, ut integre ſe ple num tyrannidis negotium proſecutum eſſe teſtetur, per iniquitatẽ admiſſam, qua cunctis hominibus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnum ac/cipere, ſciens quod pro ſui merito nunq; poſſet uel in ſomnis regiã poteſtatẽ legiti/mo iure promereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat, unde ſe re/gni ab eo ſucceſſorẽ diſponi proculdubio deſperabat, niſi per ægritudinem ac mor bos, quibus non ſolum corpore confecto defecerat, uerumetiam animo parum ua/lido erat. Cæterum quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana, & corpore forti, ut di/gne ac merite negotia cuncta diſponeret, in Antipatrũ poteſtatẽ regnandi contu/lerat, teſtamento iure legitimeq; cõfecto: Nam qualis porrò rex iſte poſsit exiſte/re, qui aut cõtempto Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit: aut ſi à Cæſare ſe do minum fieri & ab eo regnum ſperabat accipere, cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc, & in templo die feſto inſtante, tam crudeliter interemit? Et Antipa ter quidem huiuſmodi uerba locutus, teſtes etiam introduxit plurimos ex cogna/tis, per quos ſua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finem faceret, ſurgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaq;: Illa quidẽ quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui paſsi ſunt, quàm Archelai poteſtate cõtigiſſe: ſiqui/dem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum iniuriam contumeliasq; ia/ctarent, ſed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere diſponebant, ulciſci præten/derent. Cumq; hoſtilia multa operarentur, uerbo quidem aduerſus Archelaum, rei autem acerbitate aduerſus Cæſarem, neceſſariũ Archelaus iudicauit, ut eos ab hac inſolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad ſedandas turbas miſerat, interimere feſtinabãt, ſine ulla uel dei uel loci feſtiuitatis ue reueren/tia. Mirari ſe ſanè dicebat, non cõfundi Antipatrum, quod talium defenſor exiſte/ret: dummodo inimicitiæ ſuæ, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret: & odio magis quàm natura iuſtitiæ iudicaret: illos purgare geſtiendo, qui cum tanto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint. Cętera uero de quibus Archela um accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens: nihil ſine ipſorũ conſul/tatione uel cõſenſu factũ geſtúmue fuiſſe: ſed animo lædendi nunc in tranſuerſum ab æquitate diſcedere. Nam neq; ſcire taliter res eſſe diſpoſitas, qualiter accuſabãt: ſed ad inuidiam Archelai cuncta deprauare: & tantam illos cupidinẽ inuaſiſſe ob/ſiſtendi Archelao, uiro quidem conſanguinitate propinquo, conuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Teſtamentum etiam patrem ſana men/te conſcripſiſſe narrabat, firmiusq; eſſe quod poſterius fuiſſet ſcriptũ, quod in hoc poſteriore dominum cunctæ ordinationis Cæſarem conſtituerit: quem minime il/lorum improbitatem imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriã facerent, in cuius ui/ta omnibus bonis omniq; poteſtate perfuncti eſſent, nunc autem ad contumelias

Nicolaus pro Archelao uerba facit

uoluntatis eius & intellectus in omnibus feſtinarēt. ſed nequaquam Cæſarem iniurias illius uiri permittere, qui & amicus fuerit & auxiliator, & omnia in ſua poteſtate dimiſerit: neq; pati ut teſtamentū eius ſolueretur, quod de ſua fide fretus ſcripſerit: neq; uirtutem Cæſaris imitaturam eſſe illorum accuſatorū criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propoſitam, & indubitatam cunctis gentibus eſſe referebat: unde nequaquam poſſit Herodi alienationem & mentis furorem aſcribere, quem per multum tempus optime regnum geſsiſſe cognouerit, ſucceſsionemq; optimo filio dedicaſſe: Sed neq; iudicium regis circa electionem ſucceſſoris peccaſſe firmabat, imò magis prudenter & optime iudicaſſe, quod omnia ad uoluntatem poteſtatemq; Cæſaris redegiſſet. Poſtquam hæc Nicolaus enarrauit & finem loquendi fecit, Cæſar Archelaū ſibi ad genua procidentem cum honorificentia ſubleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; ſuæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: & non aliter eſſe ſe facturum, niſi quæcunq; teſtamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conſpiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. Caput XIIII

IGitur facta ſolutione confeſſus, apud ſeipſum Cæſar cōſiderabat, utrúmne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi diſpertiri. Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magiſter erat, literæ ueniūt, ſignificantes ſeditiones deceſsionesq; Iudæorum. Poſtquā enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uariis motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies, eos qui cauſa ſeditionis extiterant, ſupplicijs & tormentis adegit: rebusq; compoſitis ad Antiochiam repedabat, una legione Hieroſolymis relicta, quæ Iudæis, ſi forte aliquid ſeditionis molirentur, obuiam iret: ſed nec ſic tamen ſeditio terminatur. Nam poſtquam Varus abſceſsit, Sabinus curator Cæſaris illic remanens, Iudæos cœpit opprimere, ex militia ſibi multos armigeros faciens, quorum ſatellitio aduerſus Iudæos affligendos utebatur. Vnde illi perturbati ad ſeditiones excitandas neceſsitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat, lucrorum & rapinarū cupidine cōcitatus. Imminēte igitur pentecoſte (feſtiuitas nanq; hęc apud nos ſic patrio more appellatur) non tantū religionis gratia, quantum indignatione ſuccenſi, propter improbitatē & oppreſsionem Sabini, multa milia cōgregata ſunt hominū Galilæorū & Hiericuntinorū immenſa multitudo, & quotquot trans Iordanem fluuiū habitabāt: ſed etiam incolarū magna manus adunata, qui plus alijs incenſi, in ultionē Sabini cōſpiraverant. In tres itaq; partes diuiſi, diuerſa loca occupant. Et una quidē pars hippodromū tenuerat: cæterarū uero duarū altera pars ab aquilone ad auſtrum uerſa circa templum erat: altera uero ad orientem loca poſita detinebat. Tertia uero pars hippodromum, ſicut diximus, ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota feſtinatio, ut Romanos incluſos obſeſſosq; cōſtringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quàm mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat dummodo cœpta perficerent, confeſtim ſcribit ad Varum, poſtulans ut quàm citiſsime ſubueniret: in magno periculo eſſe cunctam à ſe ibi militiam derelictam: ipſe autem altiſsimam turrium arcis aſcendens, cognomento Phaſelum, in honorē fratris Herodis Phaſeli

Phaſeli ædificatam atq; ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudæos exeuntes aggrederentur. Cumq; ipſe neq; ad amicos auderet ullo pacto deſcendere, alios ante ſe pro ſuarum facinore rapinarum mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egreſsis cum fiducia, pugna utrinq; aſperá ſatis exorta eſt. Et licet Romani opere bellico & experiẽtia ſuperiores exiſterent, & plures ex Iudæis occumberent, obſtinatio tamen Iudæorum nequaquam tam dira belli facie frangebatur: ſed circumeuntes ponè templum, aſcendunt in porticus, quæ fani aream continebant, & ibi multum prælium profligatur: ſaxa quędam manibus uoluebant, quædam fundis & tormentis cæteris emittebant: ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorum plurimos ſauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi ſuperiores extiterãt. Romani uero in incerto poſiti, nec ictus ancipites euitare, nec hoſtem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, poſtremo Romani impune ſe talia perpeti non ferentes, ignem porticibus ſubmittũt, Iudæis qui ſuper porticus erant, non ſentientibus. Ignis porrò à plurimis appoſitus, continuo in flammas exæſtuat, tectaq; corripuit: quorum materies, quod erat pice cum cera peruncta, & in ſuperficiem deaurata, ignem confeſtim ſuſcepit: quo incendio opera illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed etiam eos, qui ſuper porticus pugnantes aſtiterant, repentinus corripit & inſperatus interitus: alij ſimul cum tectis cõcidẽtibus peſſum ibant, pars hoſtium confixi periere uulneribus: plericq; defectu conſilij, & ſub tali cladis ſtupore, aut igni ſeſe contradunt, aut gladijs abuſi ſuis intereunt: ut malum quaſi quo ſe uidebant circumſeptos, effugerent. Quotquot autem retrorſum uia qua aſcenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuo ſine ullo negocio necabantur. Quippe nudi armis, & animi timore ſoluti, ueniebant in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conſcenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam ſubleuati, interius progrediuntur: & ærarium ubi templi opes ſeruabantur, arripiunt: & plurima quidem à militibus furata ſunt. Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conquirere. Interea Iudæos plurimum contriſtabat, tam interitus ſociorum, quàm ærarij, anathematumq; direptio: & tamen quotquot eorũ uel peruerſitate mentis obſtinati, uel pugnaces promptiq; conſtabant, aulam regiam undique uallantes minabantur incendium, & cunctos ibidem unà interitui dare, niſi celeriter abſcederent. Nam ſe quoq; copiam illis exeundi, ſi id eligerent, daturos. Sabino quoq;, ſi etiam ipſe uellet, exeundi tribuere facultatem pollicebãtur. Dum iſta geruntur, nõnulli ex regijs militibus ad Iudæos tranſeunt. Rufus autẽ & Gracchus tria milia pugnatorum ex militia Herodis ſub ſe habebant, uiribus corporis exercitatos, & ſtrenuos. Cum his igitur omnibus ſeſe Romanis adijciũt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipſos quoq; ſecum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obſidionem minime negligebant, ſed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, ut illam opportunitatem ſe ſaluandi, & in libertatem paternam reſpirandi non perderent. Sabino uero optabile fuit, ut egrediens abſcederet: ſed committere ſemetipſum non audebat, ſuorum conſideratione factorum, & quod hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat: ſimul etiam Vari præſtolabatur aduentum: eumq; ſi adeſſet, obſidionem illam eſſe ſoluturum.

Committitur pugna

Magnaſtrages Iudæorũ

Rufus & Gracchus

De tumultu

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno. Cap. XV

EA tempeſtate etiam alia plurima,turbis tumultibuſq; pleniſsima prouenerũt, quæ totam Iudææ regionẽ grauiter deſolabant. In quibuſq; nanq; locis,alij lucri cupiditate concitati,pars inimicitia Iudæorum,ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominum, hincinde congregatorum. Hi ergo in unum collecti,& ſeorſum à cæteris diſcedentes, aduerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem duce,Herodis nepote, quem ſibi præfecerant:qui tam in campis ad pugnã ſtrenue ferebatur,quàm in locis aſperis arte præualebat,propter experientiam,quam ex uſu belli perceperat.Iudas autem quidam erat filius Ezechiæ præpoſiti latronũ,qui multum quondã prævaluerat, ſed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehẽſus.Iſte igitur Iudas circa Sephorim Galilææ congregans multitudinem uirorum perditorum atq; deſperatorum,cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorũ, quantamcunq; ille locus habebat, abripuit: & exinde ſuos omnes armans, ſumit etiam cunctas opes,quæ ibidem pro cuſtodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuerſis effectus eſt.Nam huc atq; illuc agebat & ductabat exercitum, libidine rei maioris accenſus,& æmulatione regnandi,ſine ulla uirtute ullaq; prudentia: ſed ad uim inferendam tantum,& lædendum pronior, & procliuis extabat: ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam.Extiterat quoq; Simon ſeruus quidem Herodis regis,uerum decorus uir,magnitudine corporis ac fortitudine præſtans,cui magna fuerant credita commiſſaq; negocia.Is igitur rerum intemperantia ſubleuatus,diadema ſuo capiti præſumpſit imponere, & aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur,inſania ſimulq; furia populorum.Sed etiam ipſe dignũ ſemetipſum exiſtimans, ſuper omnes qui regnum ante geſsiſſent, aulam regiam in Hiericunte ſuccendit,& omnia quæ ibi habebantur abripuit,multa quoq; in diuerſis locis per uniuerſam prouinciam,ubi regia conſiſtebant tabernacula,comburebat: cunctaq; exterminio dabat,ignibus concremando.Ampliora quoq; iſte geſsiſſet,& amplius illa regio fuiſſet deleta,niſi celeriter mutatio contigiſſet:nam exercitus militũ regiorum,qui ſe Romanis addiderãt,tota manu totaq; uirtute congrediens,occurrit Simoni:ubi multa ui die longo certatur.Sed plures,qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant cõgregati,neq; ordinis neq; diſpoſitionis bellicæ gnari,(ſiquidem temeritate magis q̃ diſciplina pugnabant)à regijs occubuere militibus. Sed & ipſi Simoni,per fugas ſe & per mõtis fauces ſeruare cupienti,Gracchus occurrẽs, caput abſcidit.Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper Iordanem locus,nomine Emachoes,à quibuſdam hominibus,Simoni conſimilibus.Sic igitur in illa gente multa demẽtia uagabatur,eo quod regem propriũ non habebat, qui populum uirtute ac moderatione diſponeret:& propterea alienigenæ irruperant,per quos ſeditioſæ mentes occaſionem accipientes,ad bella excitanda ſuccenſæ ſunt, intentione ſola deuaſtandi,& rapiendi aliena.Cæterum & Athrongeus,uir neq; generis dignitate conſpicuus,neq; uirtute decoratus,ſed opum tantũ confiſus abundantia (paſtor enim erat iſte,& cunctis in omnibus rebus obſcurus,uerum magnitudine corporis & robore præualens)auſus eſt etiam ipſe in regni conſpirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor,uaſti etiam ipſi corpore, & magnum de fortitudine gloriantes, & ex hoc credebant ſeſe regnum omnibus modis obtinere: nam unuſquiſque eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo.

De Simone ſeruo Herodis

De Athrongeo

Et illi

Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & ſicubi opus erat, diſcurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens, ad conſultandum concilium cõuocabat, ut quid facto opus eſſet, decerneret. Videns autem cuncta in ſua poteſtate, cœpit inſania ferri, maxime quod rex à populo uocabatur, quod ſibi ad regendum quæ uellet, nihil eſſe impedimento cernebat. Deniq; tam ipſe quàm fratres eius magna conſpiratione frementes, odio Romanorum & regiorum militum, bellum gerere feſtinabant. Nam æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur: aduerſus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabant: aduerſus Romanos autem, quod eorum in præſentia poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius mali tempore currẽte creſcebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem ſpe lucri exterminabant, alios autem occidendi conſuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri uero timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regiæ militiæ ſub ſe habebat, defenſati ſaluantur, ſuos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites inſequentes, plurimos ſauciabant. Superãtur tamen poſtea, & comprehendũtur: alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorem autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouiſſimus autem eorum, ſuper his quæ contingebant mœrore confectus hæſitare cœpit, qualiter ſaluaretur. Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens, & omni manu militum ſpoliatum, fidei patruelis Archelai ſe committit, ac tradit: ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantiũ facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret, ſtatim rex efficiebatur exurgẽs ad communem regionis interitũ. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij exiſtentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; ſuorum, ad omnia nequitiæ opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hieroſolyma obſeſſos liberãte, trucidãteq; ſeditioſos. Ca. XVI

INterea Varus, mox ubi quę geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit, timens illi legioni, quam in Hieroſolymis dereliquerat, duas reliquas legiones aſſumens (tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ) aſſumens etiam equitum alas quatuor, & auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuerſi mandauerant, maturabat præſidium illis, qui in Iudæa obſidione tenebãtur, afferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij tranſeunti ſubſidium mille quingentorũ uirorum. Mandat illi & Aretas quoq; Petræus, qui odio circa Herodẽ, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaque in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum ſuorum deſtinat Galilæos expugnatum, qui ſuper Ptolemaidem habitabant. Ille autem Galilæam ingrediens, magna ui pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, ſed à ciuitate abſtinuit: erat enim crimine ſeditionis immunis: ſed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, caſtra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum atq; opulentum, ĩdem Arabes cõprehendentes, incendio concremarunt, & quaqua uerſum exercitus ibat,

Varus præſidiũ ſuis ferre maturat

Aretas rex Arabum

igne

igne cuncta & cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus caſtellum, Varo iubente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hieroſolymã tendit. Illi porrò qui ad obſidionem fuerant congregati, faciẽ ipſam non ferentes exercitus, paſsim cuncti diffugiunt, imperfecta ſeditionis opera relinquentes: qui uero in Hieroſolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incuſante excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur, quod multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam ex eorum ſententia contigiſſe, ſed temeritate aduenarum fuiſſe commotum: ſeipſos autem cum Romanis obſeſſos potius quàm obſidendi geſsiſſe propoſitum. Venerunt autem in occurſum Varo Ioſippus Herodis regis nepos, & Gracchus atq; Rufus, omnem exercitum quem ſub ſe habebant, ſecum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obſidione tenebãtur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire, ex alia parte Hieroſolymis egrediens, mare uerſus abſcẽſsit. Interea Varus per omnem regionem, partem militiæ mittit quæſitum eos, qui cauſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis autẽ qui manifeſtabantur, alios qui cauſã mali extitere, ſupplicijs cruciabat: quoſdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc cauſam in crucem acti ſunt, fermè duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atq; compoſitis, maximã partem militiæ ad ſedes proprias dimittit, grauem eam illis locis exiſtimans: nam in plurimis exceſſerant, & eius decreta plurima contempſerant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia Iudæorũ in unum locum fuiſſe congregatos audiens, feſtinus occurrit, ut eos cõprehenderet. Illi autẽ anteq; cõprehenſi fuiſſent, ſemetipſos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniã cõtribuit, ipſos autem ductores, qui cauſam ſeceſsionis excitauerãt, ad Cæſarẽ mittit. Cęſar autẽ pleroſq; ex eis dimittit: illos aũt qui Herodis cognati fuere, ſupplicijs adegit, quod nullum iuſtitiæ gerentes reſpectũ, cõtra familiares & cõſanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem iſta diſponens, & propter præſidia unam legionẽ, quam etiam primo dimiſerat, Hieroſolymis relinquens, Antiochiam redire feſtinat.

Iudæorum querela contra reges & Cæſaris decretum. Cap. XVII

Iudæi aduerſus Archelaũ Romam conueniunt

ARchelao uero apud Romam commorante, aliorum negociorum principia pullulabant, quorum hæc erat cauſa. Venerat Romam legatio Iudæorum, ſuper octo milia hominum, petentium, ut ſuis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant miſsi, quinquaginta fuere. cætera uero multitudo Romæ ad eos fuerat uocata. Cæſare autem conciliũ faciente cum amicis, cæteriſq; Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum cõgregante, quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum, legati quidem cum uniuerſa multitudine indigenarum Iudæorum, cauſam acturi cõueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autẽ regis fuere conſanguinei, ab Archelao per odium ſeparantur, Iudæis autem aduerſus eum conſociabãtur: non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant, graue putantes, & ad confuſionem propriam pertinere, ſi ante Cæſarem contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem cauſa, ut fratri adeſſet. Nam ei plurimũ Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno ſoluto, per partes poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſent, qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde Philippũ hortabatur, ut pro ſe laboraret, quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi, cœperunt

Philippus uenit Romam

cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa ſumere: dicentes, eum nomine tantum fuiſſe regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe, & multam per eum deſolationem rerum factam eſſe Iudęorũ: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent, infeliciores exiſtere, non ſolum eis, quibus oſtenſione uultus aſperi, & indignatione mentis terribilis apparebat, ſed etiam eis quibus ſubſtantias ſuas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui ſub eius regno habitabant: omnẽ gentem penuriæ neceſsitatiq; contradidiſſe, cum paucis autẽ regno delicijsq; frueretur: plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis, niſi ut eorum ſubſtantias raperet, & quibus uitam fortaſſe conceſsiſſet, rerum ſuarum amiſsione damnaret. Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uero lucrorum gratia poſt functiones à ſeruis exactoribus, uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri uel argenti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quæ pudore ſui ſimiliter ab eis qui paſsi fuerant, tacebantur, ſicut ab illis qui gerebant deſiderabantur: qui uidelicet facinora ſua timebant, ne in publicum proderentur: tantasq; ſub Herode iniurias, & contumelias paſſos fuiſſe, quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere, ſi facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebãt, ſed nunquam ſe in tantam infelicitatẽ, tantamq; cladem prorſus incidiſſe. Exemplum nanq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabãt, quia poſt Herodem quemlibet malum ferendum & tolerandum utiq; decernebant: qui tamen ipſis initijs ſe quaſi mitiorem Herode conabatur oſtendere: uerum poſtea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia: & cum nondum erat regni cõſecutus integram firmitatem, quod in Cæſaris arbitrio conſiſteret, illius regni poteſtatem uel tribuere uel negare, dedit tamen ingenij ſui propoſitiq; ſpecimen, qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipſis initijs perpetrare præſumpſit: ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum, propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq; & has querelas legationem, totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebãt ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterẽtur: & tunc cognoſci poſſe dicebat, utrúmne ſeditioſi eſſent, & tumultuum concitatores, an ſubiecti & deuoti, ſi probis iudicibus & rectoribus uterentur. Talia Iudæis dicentibus, Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquam fuerit accuſatus. Non enim uera poſſe dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde cauſarentur, illo uiuente prætermittentes, quando poſſent in quibus læſi fuerant uindicari, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint, quicq; cæ-

Nicolaus Archelaum excpurgat.

dis fecere principium in eis,qui ſe à tumultibus prohibebant.Incuſabat eos etiam, quod ſeditionis libidine tenerentur, & quod peruicaces eſſent ad obediendum uel legibus,uel iuſtitiæ, dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente,Cęſar hincinde quæ dicta ſunt audiens,conuentum dimiſit:

Archelaus nõ rex,ſed toparcha fit

& poſt paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uero Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham conſtituit: ſpondens ei regiam quoq; dignitatem, ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret.alteram uero dimidiam,bifariam diſtribuit,alteris Herodis filijs,Philippo uidelicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuerſo regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat, quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachonitide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenodori dicebatur,reddebant talenta centum.Cæterũ Archelao Idumæa,& Iudæa,& Samaria. Hæc enim leuigata fuerant quarta parte functionum,ex decreto Cæſaris:propter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere.Erant autem ciuitates,quę Archelao tributa reddebant, Stratonis turris, & Sebaſta, cum Ioppe, & Hieroſolymis: Gaza uero,& Gadara,& ipſæ fuere Græcæ ciuitates:quas abſcindens à diſpenſatione Syriæ,additamento Iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquenq; annum talenta ſexcenta,ex omnibus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc quidem de filijs Herodis ordinata ſunt. Salomæ uero ſuper illa quæ frater in teſtamento reliquerat,(erat autem Iamnia, & Azotus, & Phaſelis, & argenti ſignati myriades quinquaginta) Cæſar etiam donat ad habitandum aulam regiam,quæ fuerat in Aſcalone conſtituta. Intrabant autem etiam huic reditus ex omnibus ſuis,talenta per ſingulos annos ſexaginta.Domus autem eius in regionibus erat,quæ ſub Archelai fuere poteſtate.Accipiunt ſanè regis quoq; conſanguinei,quæcunq; in teſtamento declarantur.Duabus autem filiabus eius uirginibus,præter illa quæ pater reliquerat, Cæſar etiam utriq; dona largitur uicenas quinas myriadas argenti ſignati, easq; coniunxit Pheroræ filijs. Cuncta uero,quæ illi fuerant dimiſſa,per filios Herodis diſtribuit: erant autem quingenta & mille talenta,pauca ſibi ſumens uaſcula,quæ non tam ei magnitudine uel precio quàm recordatione regis accepta conſtabat.

Diuiſio regni

De Alexandro quodam ſimulante ſe Herodis filium, interemptum à patre,deprehenſo. Cap. XVIII

HIs igitur à Cæſare diſpoſitis iuuenis quidam,Iudæus quidẽ genere, ſed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat, ſimilitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro conſimilis,filio Herodis,qui fuerat interemptus(teſtificabantur quoq; illi cuncti,quorum aſpectibus occurrebat)ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere, aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis, hominem ſcientem cuncta quę in palatio gerebantur,& ingenio callidum ad magna negocia perturbanda, eo ſibi huius fictionis magiſterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum ſe eſſe Herodis filium,ex morte ſeruatum ab his,quibus eum ut perimerent, fuerat delegatus:occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iuſsionis oſtenderent,& expectatores fallerent,illum eiusq; fratrem Ariſtobulum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur, & alios quotquot occurrerent

De quodã Alexandro, qui ſe Herodis filium eſſe ſimulabat

rent,erudiebat.Interea Cretam appulſus, Iudæorum omnibus,qui cum illo collo/quia miſcuere, perſuaſit. Vnde ille quoq; pecuniarum abundantia cœpit affluere, plurimis hincinde donantibus.Præter hæc uenit ad Melum, ibiq; congregat meli/ora.Nam ei plures offerebantur pecuniæ,fide,qua ex regio ſanguine illum deſcen dere iudicabant:& ſpe quod poſſet paterni regni iura ſuſcipere, uicemq; præſtan/tibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obſequium uenientibus, & Dicæarchiam appulſus, ibidem quoq; qui habitabant Iudæos ſimilibus fallacijs illudere deciperecq; non deſtitit. Occurrebant nanq; illi, ueluti regi, & alij quidem plurimi,maxime tamen illi,qui familiaritatem & amicitiam cum Herode poſſede/rant.Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus, quod illum caſum cum uo/luptate à referentibus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uul/tusq; ſimilitudine:etenim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuerſa/ti,nihilominus inducti fuerant ad credendũ,illum non fuiſſe alterum, ſed Alexan/drum Herodis filium : ita ut etiam alijs neſcientibus iurare præſumerent. Proinde ingredienti Romam,& fama ſui cuncta replenti,in occurſum egreditur Iudæorum plurima multitudo,inſtar miraculi,ſalutem eius factã diuinitus admirantes,& cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus, quod erat ual/de dariſsimum. Proinde cum ciuitatem intraret, per plateas & uicos in ſella porta/batur,cuncto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus,quos per diuerſa lo/ca perceperat.Congregatur itaque ad eum maxima multitudo,uoces plurimæ,cla moresq; cum fauore reddebantur, & omnia fiebant, quæ ſolent ad gaudia men/tes hominum concitare,præſertim in tali euentu, ubi præter ſpem ſalutem illius fa/ctam eſſe mirabantur.Sed ubi Cæſari nuntium illud allatum eſt,non quidem cre/debat,eo quod ſciret Herodẽ non facile poſſe in quibuslibet negocijs decipi, præ/ſertim in illis, in quibus animum intenderet: tamen ſperans potuiſſe contingere, Celadum quendam ſuum libertum, qui ſæpius fuerat cum illis infantulis collocu/tus,mittit ut uideret Alexandrum.Ille autem cum uidiſſet, nulla meliori diſcretio/ne uſus eſt, quàm uſa fuerat multitudo.Verum Cæſar decipi omnino non potuit, quoniam erat quidem ille ſimilis Alexandro, ſed non ita, ut eos poſſet inducere, qui prudenter inſpicere diſcernereq; ualerent.Siquidem iſte falſus Alexander, ex labore & opere ualde conſtabat attritus:in illum autẽ delicatudo ex delicijs, & for/titudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & craſsius erat corpus. Intuens igitur mendacia,conſpirantes iuxta diſcipulum atq; doctorem,& cum fiducia uerba proferentes examinabat: rem etiam de Ariſtobulo cunctã per/quirens,quid de illo quoque fuerit factum, & ſemetipſum obſtupeſcere ſimulans, rogabat ob quam cauſam Ariſtobulus quoque non ueniſſet, quo regnum etiam ipſe dignitatemq; ſibi depoſceret. Cumq; ille reſpondiſſet, in Cypro illum inſula remanſiſſe,marinis periculis ſimul fatigatum,& territum, ut ſi forte ſibi aliquid ac/cidiſſet, ſaltem ille ſaluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talia enim eum doctor ille reſpondenda docuerat) Cæſar ſemotum aduleſcentulum à cæteris abducens, tibi, inquit, mercedis gratia ſalus à me præſtabitur, ſi non tenta/ueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis ſis, & quis te ad talia confingenda perpulerit: maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille(neq; enim ultra mentiri potuit in periculo conſtitutus) aperit Cæſari om ne figmentum,& quali modo,& à quo fuerit commentatum. Tunc Cęſar falli qui/

Calliditas Augusti in deprehendẽdo dolo

dem Alexandrum nequaquam contra quod promiſerat fecit:uidens enim eum laboribus aptum,in ordine conſtituit numeroq; nautarum:illum uero qui talia præſumenda perſuaſit,morte condemnat.Melicnſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt,ut quantoſcunq; ſumptus uel pecunias in falſum Alexandrum erogaſſent, irreparabiliter amiſiſſent. Et circa falſum quidem Alexandrum res cum magna temeritate præſumptæ,finem huiuſmodi perceperunt.

Autor doli occiditur

Archelai accuſatio & relegatio. Caput XIX

Iozaro ſurrogatur Eleazarus

ARchelaus autem toparchiã ſuſcipiens, mox ut Iudæam attigit Iozarum Boethi de pontificatu remouit:exprobrans ei, quod cum ſeditioſis unà conuenerit:Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatũ ſurrogat. Ædificat etiam in Hiericunte aulam regiam,cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum,quæ ad irrigationem agrorum influebant,tractu ductuq; conſtructo, diuertit in campũ, qui ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitus. Vicum etiam ædificat,cui nomen Archelaidem conſtituit.Paternam quoq; legem tranſgrediens,Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uero fratris coniugem, ex qua filios quoq; ſuſceperat,ſibimet accerſijt uxorem.Iudæis autẽ fas non erat, fratrum uxores accipere.Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerauit. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit Ieſum Seæ filium.Interea decimo anno principatus Archelai,omnis nobilitas Iudæorũ,primatesq; Samariæ,non ferentes crudelitatem eius,moresq; tyrannicos, apud Cæſarem accuſationem ei inſtituũt: maxime quia cognouerant eum Cæſaris mandata tranſgreſſum.Nam ei præceperat, ut manſuete, clementerq; conuerſaretur ad populum.Cęſar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiuſdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere(Archelaus etiam ipſe dicebatur)aduocat:cæterum ſcribendum Archelao,indignum æſtimat:Illum autem deſtinat,ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendens,nauigationem celeriter peragit, & in Iudæam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæſaris aperit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem,compellit. Cæſar uero,ueniente Archelao, aliquibus accuſatoribus aſtantibus, cauſam hincinde cognoſcit: ſed ubi ſe parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur:in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo:pecunias uero eius,rationibus iuſsit ſociari fiſcalibus.Sed antequam Romam uocatus fuiſſet Archelaus,ſomnium ſuis amicis tale recitauit: Vidiſſe ſe nanq; dicebat,ſpicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis,uigoremq; integrum poſsidentes, quas uidebat à bubus comedi.Sed hoc uidens,magnis fluctibus eius animus fatigabat:à quibus dum ſciſcitaretur, illi per diuerſas contrariasq; opiniones,ſolutionesq; diſcinduntur.Tunc Simon, uir Eſſenus,ueniens,mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat Archelao,non ſanè in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues nanq; labores,& miſeriam ſignificare firmabat,eo quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri:mutationem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat, quod terra boum laboribus & operibus exarata in ſeipſa permanere penitus non ſinatur: per ſpicas autem decem,periodum decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram æſtatem, & tempus ſuppleri aſſeuerabat Archelao,quo de principatu ſuę poteſtatis exiret.Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die,poſtquam illud ſomnium Archelao fuerat demonſtratum, euocator eius Archelaus

Archelaus relegatur in Viennam

Somnium Archelai

chelaus procurator ſuus, in Iudæam uenit à Cæſare deſtinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius,& regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo,ſicut ſupra oſtendimus,Alexandro in coniugium ſociata conſtabat, Herodis quidem filio, ſed fratri Archelai. Poſtea uero quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iubæ Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto,item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium ſuſcepit:Mariam excludens, quæ ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta eſſet Archelao,tale ſomniũ ipſa quoq; contuetur. Videbat quaſi Alexandrum ſibi aſtantem, & ſe quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum uero exprobrationes ei protinus imputare,dicentẽ: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbium,quo dicitur,fidem mulieribus non habendam. Nónne mihi iureiurando conſtricta es,& iugali fœdere uirgo ſociata? Poſtquam filios quoq; ſuſcepimus,amores noſtros oblita es,ſecundarum cupidine nuptiarum: ſed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti,quin etiam cum tertio ſponſo concumbere præſumpſiſti:& ſine pudore domum noſtram ingrediens,thorum genialem polluiſti,cum Archelao ius coniugale conſocians,ut illum uirum haberes, quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ego nunquã tui penitus obliuiſcar: neq; beneuolentia, qua ſemper circa te detentus ſum,carebo. Liberabo ſanè te uniuerſis opprobrijs,meam, ſicuti fuiſti, firmam ſtabilemq; perficiens. Quæ cum illa familiaribus mulieribus retuliſſet, poſt paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud ſanè importuna huic noſtro operi ratus inſerui:primum quidem,quia ea ſunt,quæ circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur:deinde, ut exemplo uera probentur dicere illi à quibus immortalitas diſputatur animarum:ac etiam,ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum cuncta diſponi,ne incredulitate huiuſmodi rerũ, homines lædantur in moribus. Enimuero qui hęc crediderit, nullo modo prohibebitur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta, Syriæ diſpenſationi coniungitur. Interea Cyrenius,uir conſularis, à Cæſare deſtinatur,cenſum in Syria diſpoſiturus,& domum Archelai redditurus. *Glaphyra moritur*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSOCTAVVS.

De deſcriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Chriſti.

CAPVT PRIMVM

CYRENIVS autem,unus de his qui ſemper in conſultatione congregabantur, uir per omnium magiſteriorum & principatuum officia celebratus,per cunctas adminiſtrationes ad cõſulatus culmen aſcendẽs,& in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, cenſor gentis à Cæſare deſtinatus, & approbator uniuſcuiuſq; ſententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius,ductor totius equeſtris agminis, poteſtatemq; Iudæorum omniũ gerens. Venit etiam Cyrenius in Iudęam(nam diſpenſationi Syriæ fuerat adunata)uniuerſorũ depreciaturus ſubſtantias,& Archelai redditurus pecunias. Porrò Iudæi licet in ipſis initijs deſcriptionis nomen dirum haberent,ſubijciuntur tamen ne amplius reſiſterẽt, perſuadente illis

pontifice Iozaro: Boethi nanq; erat iſte filius, & illi quidē euicti ratione pontificis depreciari ſuas permiſeri ſubſtantias, nihil amplius hæſitantes. Sed Iudas Gauloni tes, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddocum Phariſæum ſibi coniun gens, receſſionē facere feſtinabat, depretiationemq; & cenſum nihil aliud eſſe dice bant, q̄ integram ſeruitutē. Proinde ad defendendā ſuam ſubertatē, totam plebem diuerſis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturam eſſe creatu ram, ſi pro bono libertatis honorē ſuum & gloriam magnanimitate tuerentur: ſed etiam deū non aliter illis auxiliatorē fore, niſi talibus conſilijs ad agendū procede rent. His ita dictis, amplius eorum animus cōcitatur, ut etiam homicidijs nullo mo do parcerent: quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, haurie bant: atq; hoc modo in magnum malum ſeditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, & ſupra quàm dici po teſt, illa gens continuationibus eſt repleta bellorū: & clades inter eos & latrocinia, deprædationesq; gerebantur, obtentu quidem utilitatis defenſionisq; communis, reuera autem propriorum lucrorum gratia tota ſeditio gerebatur. Multæ itaq; cæ des ciuium ſociorumq; perpetrantur: poſtremo in inuicem conuertuntur, non ſe cus quàm contra hoſtes infenſius agerent bellum. Itaq; quotidie deprædationes, captiuitates, cædes ubiq; concurrebant: ita ut etiam templum dei ignibus cremare tur. Tantum ualuit nouitas, & inſtitutionum muratio paternarum. Siquidem iſte Iudas & Saddocus quartam philoſophiam nouiter introduxerant: cuius amato rum copiam cōquirentes, ſeditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices peſsimas plantauere, per inſolentiam inconſue tæ philoſophiæ: de qua uolo pauca diſſerere.

De Iuda & Saddoco

De quatuor hæreſibus apud Iudæos. Caput II

IVdæis igitur philoſophiæ tres erant, iam inde ab initio inſtitutis patrijs dereli ctæ, Eſſenorum, Sadducæorum, & tertia qua philoſophabantur, qui dicebantur Phariſæi. Et quanquam de eis explanauerim in ſecundo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Phariſæi enim quotidia nam conuerſationē exiguam habēt, & prorſus abiectam, nihil mollitudini aut de licatudini penitus indulgētes: ſed quæcunq; iudicio rationis oportere cōperta ſunt, illa ſequuntur: præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu competenti hono re uenerantur, ita ut nec contrariū quiddam alicui aliquando reſpondeant: fato ge ri omnia credunt: ſed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futu rum eſſe ſentiūt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui ſecundū uirtutem uixerint, q̄ illos qui nequitia deprauati ſunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuiq; habitacula, pro merito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudium: & alias quidem animas ęternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiſcendi per cipere: & ob hæc populis quidē ſunt acceptabiles, credibilesq;. Quantacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorū conſtitutio nes, expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicant. Nam tantum uirtutibus eorū præ latum eſt teſtimonium, ut ad eos plurimæ ciuitates, & maxima multitudo cum ſtu dio grandi cōfluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris æſtimantur. Saddu cæi autē animas mortales exiſtimāt, ſimulq; cum corporibus interire. Nullas uero alias obſeruationes præter legem cuſtodiūt: aduerſus doctores autē philoſophiæ

Phariſeorum dogmata

Sadduceorū dogmata

ſuæ

ſuæ certare,& reniti, glorioſum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, & modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrantur. Eſſeni autē ad deum cuncta redigunt: immortalem ani- *Eſſenorum dogmata*
mam dicunt: iuſticiā autem rem precioſam, pro qua etiam uſq; ad mortē pugnan- dum eſſe prædicant: in templo autē anathemata proponenda prohibent: ſacrificia uel hoſtias cum populo non celebrant, quod ſe plurimū ab eis putant munditia uel ſanctitate differre: & merito ſe à cōmuni congregatione diſcernunt, remotim ſacri- ficia facientes: cultu uero morū atq; cōuerſationis optimi: ad colendā terram & ex- ercendam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignū, & ualde mirabile, quod in alijs non inuenias gentibus tam Græcorū q̄ etiam Barbarorū, quod omnes illis opes in medio ſunt, & ab eis omnia communia poſsidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac ſi nihil omnino poſsideat. Et illi qui- dem hoc modo ſeſe gerunt. Sunt autē ſuper quatuor milia hominū numero, Vxo res non ducūt, neq; ſeruos habere feſtināt: aliud quippe iniquitatis, aliud ſeditionis opportunitatē æſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt, mutuas ſibi uiciſsitudines miniſtrātes: ſuſceptores autē redituū promouent, curatoresq; conſti- tuunt, qui cuncta quę terra profert, in uſus neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes au tem optimos uiros eligūt: cibus illis ſimplex eſt, habitus inſumptuoſus & mundus. Quartæ ergo philoſophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Hu- *Quarta ſecta à Iuda introducta*
ius ſequaces in ueſtitu, in habitu, cæteriſq; alijs, Phariſæis conſentiunt: circa liberta- tem uero immobilem retinent atq; immutabilem ſententiam. Nam huius rei cupi- do magna eorum mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominū dicunt deum omniū. mortis etenim multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendunt: uel cognatorū ſupplicia, uel amicorū amiſsiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanq; uiderunt, qua- liter ſępius aliqui eorū in ſupplicijs immutabiles permanſerūt. Vnde plurimi quo- que illius gentis hoc ſtulticiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt: Geſsio Floro prin- cipatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones ex- citandas Romanis, recedēdiq; ab eis, & ipſe præcipitatus eſt, & alios præcipites de- dit. Et philoſophiæ quidem genera, hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi. Cap. III

INterea Cyrenius opibus reſtitutis Archelai, deſcriptione q̄ perfecta, quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno, poſtquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæſare ſuperatus: Iozarum quoq; pontificem, ſeditionem à multitudine paſſus, ſacerdota- *Iozarus pontificatu deponitur*
li depoſuit officio, Ananum in pontificatu ſubſtituens. Herodes autē & Philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens, Herodes Sephorim muro circum- dedit, ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam *Sephoris*
autem Betharanta. Ciuitas autem ipſa eſt, quam muro circunſepiens, Iuliam ex no- *Betharanta*
mine Iuliæ uxoris Cæſaris nominat. Philippus autē Paneadem, quæ eſt circa fon- *Paneas*
tem Iordanis fluminis conſtruens, Cæſareā nuncupauit. Tum etiam Bethſaidam *Bethſaida*
proximam ſtagno Geneſaræ ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitato- rumq; multitudine replet, aliarumq; neceſſariarū copia rerū refertā facit, & Iuliam *Iulia*
cognominem Cæſaris filiæ uocat. Coponio autē Iudææ illo tempore gubernante, quē ſupra docuimus cum Cyrenio deſtinatū, huiuſmodi factū in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur, quam feſtiuitatem Paſcha uocamus, in qua mos erat

ex media nocte portas templi à ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaque apertis portis, uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymã uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum fanum oſſa iaciũt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior à ſacerdotibus exerceri.

De morte Cæſaris, & Parthorũ imperatoris, de Artabano Pilatoq;. Cap. IIII

CVponius autem non poſt multum temporis Romã reuertitur, cui ſucceſſor regendæ prouinciæ Marcus efficitur, ſub quo etiam Salome Herodis regis ſoror uita defungitur, Iuliæ Cęſaris uxori derelinquens Iamniam, & omnem ſuam toparchiam: & in campo Phaſelidem & Archelaidem conſtitutam, quæ etiam plurimis conſitæ fuere palmetis, quorũ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit Annius Rufus, ſub quo etiam Cæſar moritur Romanorum ſecundus imperator, ſeptem & quinquaginta annos in imperio aduiuens, menſes ſex, dies aliquantulum ſuper duos: ex quibus quatuordecim annis, ſimul cum eo Antonius Reip. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos ſeptuagintaſeptem, uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: ſub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus effi-citur, Annij Rufi ſucceſſor. Is Ananum remouens ſacerdotio, Iſmaelum filium Iabi pontificẽ deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abijciens, Eleazarũ Annæ pontificis filium, ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annũ uero etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidam Camithi filio, miniſterium pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe q̃ unius anni ſpacio eodem perfunctus officio, Ioſephum cui Caiaphas nomen fuit, habuit ordine ſucceſſorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romã reuertitur, poſtq̃ x I annos in Iudæa compleuerat. Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effectus eſt. Herodes autem tetrarcha ad magnã amicitiam Tyberij perueniens, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusq; circundans, in regione Galilęæ iuxta ſtagnũ Geneſar, unde aquæ calidæ non longe diſtabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione, quæ ſub illo fuerat cõſtituta, ab eo coacti cõueniunt, ut ibidem cõmanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferũtur. Suſcepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, plerosq; etiã quos liberos non eſſe conſtaret, quibus tamen ſecuritatẽ libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime aũt ex paterna lege tranſcribens, in qua ſignificatur, ut habitatio ſeptem dierũ ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiã Phraates Parthorũ imperator inſidijs illi à Phraate filio præparatis, ſecundũ hunc modum: Phraates imperator poſtq̃ legitimos filios habuit, aſciuit ſibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermuſa. à Cæſare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primũ quidem ea, ſicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate ſuſcepto, coniugẽ eam legitimã deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaq; feſtinans, ut Parthorũ principatus filio ſuo contingeret, quod uidebat aliter fieri non poſſe, niſi exinde legitimos filios aliquibus argumẽtis excluderet: perſuadet imperatori, ut illos Romã obſides deſtinaret.

Auguſti obitus

Tyberius ſucceſſor Auguſti

Pontius Pilatus

Tyberias conditur ab Herode

Proinde

Proinde illi(non enim facile fuit Phraati,diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere)Romam à patre mittuntur,& ſolus in regno Phraates filius enutritur. Sed poſtq; adoleuit,graue reputans ac moleſtũ ut principatũ patre tribuẽte ſuſciperet,inſidias præparat patri,cooperãte ſibi etiam matre.Nam ſermo quoq; ferebatur, quod ei concubitu miſceretur.Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus, tam parricidio q̃ amore matris infando: & ſeditionibus excitatis, anteq̃ amplior fieret,ex regni poteſtate depulſus emoritur.Concordantes itaq; in unum Parthorũ fortiſsimi,cernentesq; ſine principe ſe non ualere conſiſtere,cœperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarũ fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; uſq; in hodiernũ diem pollutũ dicunt,& iniuriatũ ex ſemine mulieris Italicæ illud imperium.Horodem itaq; per legatos aſciſcunt. Sed poſtq̃ iſte quoq; ſuſcepit imperium,cœpit inuidioſus eſſe multitudini,atq; ſuſpectus,propter immenſam crudelitatem:erat quippe ferus,& omnibus modis immitis.Hunc ergo congregati ſimul extinguunt.Plericq; autẽ dicebãt,quod eum in ſacrificijs inter altaria peremerũt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa eſt,quod dum uenatũ pergit,occiſus eſt.Legationẽ itaq; Romã mittunt, unum ex obſidibus ad imperiũ poſtulantes: & mittitur illis Vonones, cæteris ſuis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunã ſuam, poteſtatemq; non inſolenter aut nimie tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur.Siquidem ſunt etiam natura mutabiles.Manſuetudinẽ itaq; eius cœperũt contemnere:indignũ putantes,ut ſeruo ſubijcerentur alieno.Nam obſidatũ ſeruitutẽ eſſe definiebant:neq; enim iure belli datũ: ſed quod peius putabant, in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditũ.His ergo querelis gens uniuerſa commota, illum proturbat imperio, cõfeſtimq; Artabanũ euocant Medorum regem, ab Arſacidarũ genere deſcendentẽ.Perſuaſus itaq; Artabanus,uenit cum omni militia.Cui Vonones occurrit:& multitudine cõgregata Parthorũ,cum eo bello congreditur.Artabanus autẽ uictus,cõfugit ad montes Mediæ:& non poſt multũ tempus cõgregãs etiam ipſe magnas turmas exercitus, cum Vonone cõfligit: & uictus Vonones, cum pauco ad Seleuciã fugit equitatu. Artabanus autẽ fuſum Parthorum exercitũ inſequens,magnã ſtragem operatus eſt. Tunc Barbaris grandi metu cõpreſsis,ad Cteſiphontẽ cum magna multitudine pergit. Illo itaq; Parthis imperante, Vonones in Armeniã uenit: & primo quidẽ in illa regione cœpit imperare, deinde uero ad Romanos legationẽ mittit. Sed ubi Tiberius petitionẽ eius abnuit,ille rectà ad Parthos cõuertitur,& bellũ Artabano denuntiat, quandoquidẽ nulla illi recuperandi regni machinatio ſuccurrebat. Cæterũ Armenij, qui circa Niſatem habitabant, Artabano fuere ſociati:à quibus detentus Vonones,Syllano Syriæ rectori contraditur.Ille autẽ ex uerecundia,quoniã eum Romæ nouerat,cuſtodiuit,honorificeq; tractauit.Armeniã autẽ Artabanus Horodi uni ſuorũ filiorum tradidit.Ea tempeſtate moritur etiam Comagenæ rex Antiochus,& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur,& mittit utraq; pars legationẽ Romam: nobilitas quidem ſtatum Reip.habitumq; mutare deſiderans, ut præſidali diſpenſatione regeretur: multitudo uero regnũ habere proprio more cupiebat. Senatus autẽ utraq; legatione ſuſcepta,ex decreto Germanicũ mittit,cuncta Syriæ negocia correcturũ,agente fortuna,quo facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis,& in melius cuncta diſponens,à Piſone ueneno perimitur,ſicut iam in alijs indicatum eſt.

Vonones à Parthis pulſus

Artabanus

Vonones capitur

Antiochus rex Comagenæ moritur

Germanicus ueneno perit

De Iu/

De Iudæorum cæde à Pilato commiſſa. Cap. V

PIlatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæſarea ſecum aſſumens, tendit ad Hieroſolymam, ut leges ſolueret Iudæorum. Nam ſecum ſtatuas Cæſaris, quę in ſignis militaribus inerant, intromittit. Imagines autem, aut aliquid huiuſmodi facere, lex noſtra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, ſine ſignis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autem Pilatus ignorantibus populis introgreſſus, ſigna quæ ſecum apportabat, in ciuitate cõſtituit. Illi uero mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæſaream, diebus plurimis ſupplicantes, ut imagines de Hieroſolymis auferrentur. Pilato uero abnuente, quod iniuriam Cæſari facere ſi fieret æſtimabat, Iudæi nullo modo diſcedũt. Tunc ille occulte in inſidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali ſediſſet, quod ei fuerat ornatum in ſtadio (nam eum locum inſidijs, quas præparauerat, aptum eſſe perſpexerat) Iudæiq; iterum ſupplicarent, ſigno dato milites proceſſere, Iudæisq; undiq; circũdatis, cœpit Pilatus mortem cõminari, niſi quieuiſſent. At illi mortẽ ſe potius electuros, q; conſtitutiones legis ſuæ tranſgreſſum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinem Iudæorum in conſeruandis legibus ſuis, confeſtim imagines de Hieroſolymis auferri præcepit, Cæſareamq; perduci. Voluit etiam ex opibus templi aquæ ductum pergentem in Hieroſolymam fabricare, ſuſcipiens initium torrentis, qui ſtadiorum duorum interuallo diſtabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa milia hominum congregata, clamabant ut ab illo opere ceſſaretur. Plericq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, ſicut uulgaris ſolet multitudo. Ille uero milites à dorſo Iudæos circũuenire præcipiens, iubebat ut decederent. Illis autem ad contumelias iniuriasq; conuerſis, dato ſigno militibus, iuſſit ut Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iuſſi erant perpetrantes, multitudinem magna cæde proſternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plericq; autem ſauciati diſcedunt. Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

Iudæi cæduntur à Pilato

De domino Ieſu Chriſto. Cap. VI

FVit autem eiſdem temporibus Ieſus, ſapiens uir, ſi tamen uirũ eum nominare fas eſt. Erat enim mirabiliũ operũ effector: & doctor hominũ eorũ, qui libenter quæ uera ſunt audiũt. Et multos quidẽ Iudęorũ, multos etiã ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorũ noſtræ gentis uirorũ, cum Pilatus in crucem agendũ eſſe decreuiſſet, non deſeruerũt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus: ſecundũ quod diuinitus inſpirati prophetæ, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum, Chriſtianorũ, qui ab ipſo nuncupati ſunt, & nomen perſeuerat & genus.

De ſtupro nobilis Paulinæ in templo Iſidis Romæ: deq; Iudæorum turbatione Romæ & in Iudæa per Pilatum. Cap. VII

EIſdem temporibus alia Iudæos ſæuiora perturbant. Nam etiam in templo Iſidis, quod Romæ fuerat conſtitutum, factum quoddam turpitudine plenum opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat Romæ, maiorũ dignitate præclara, ſtudio caſtitatis intenta, honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiam opũ magnitudine locuples, & uultus pulchritudine decora: ætate autẽ quãdo maxime mulieres pudicitia decorãtur. Hęc nupta erat Saturnino, etiã ipſi genere, opibus, cæteroq; cultu cõſimili. Huius itaq; amore detinet iuuenis quidã, nomine Mundus, ex

numero

numero equeſtri, ſed in gradu iam emerito conſtitutus, & dignitate magna ſublimis, idoneus etiam ad munera largienda, ſumptuſq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri maiora dona promiſerat, quę illa cõtemnente maximo fuerat amore ſuccenſus, ut etiam uiginti myriadas dragmarum Atticarum ſe daturũ pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infelicitatem morbi ſuſtinens: ſiquidẽ neq; cibũ ualebat accipere, morti ſe addixerat: hoc unum ſibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens, per dies ſingulos hoc agebat, ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum & iniquitatũ coagulum. Quæ grauiter ferens, quod ille iuuenis ſe damnaret in mortem (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari, quę animum eius bonæ ſpei facerent. Promittebat ſe nanq; acturã apud Paulinã, ut quinque myriadas accipiens, concederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans, ſumpſit ab eo pecuniæ quantum placuerat: ſed non eadem uia Paulinam aggreditur, qua fuerat ante tentata: cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uero quod admodum eſſet illa cultura Iſidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quoſdam ex templo Iſidis ſacerdotes, quibus interpoſitione iuriſiurandi fidem ſeruare perſuaſit, dans etiam in præſenti duas myriadas & dimidiã: promittens etiam aliud tantũ, ſi quod uellet habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit, amorem iuuenis indicat: orat ut & mulierem quibus poſſent modis inducerent. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret protinus impleturos: præſertim autem ipſe maximus ſacerdotũ, ut Paulinam conueniret, ac ſuis uerbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; ſe ex Ægypto uenìſſe, ab Anubi deſtinatum, quod is grandi circa Paulinã amore teneretur: eumq; deum ſibi iuſsiſſe, ut Romã ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & exoptabiliter ſuſcipit, atq; ad amicas gloriando denunciat, quod ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito, quod ab ea thorum & cœnam Anubis concupiſcat. Ille autem grate conceſsit, pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum: & cum cœnaſſet, tempusq; quieſcendi ueniſſet, uniuerſæ ianuæ à ſacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui poſtq; ſilentiũ factũ eſt, ad mulierẽ deuenit. Illa autẽ exiſtimans deũ eſſe, reuerenter accipit: atq; ita cũ ea Mundus pernoctans, circa uiciniã lucis abſceſsit. Illa autẽ mane facto cõſurgens, atq; ad ſuũ uirum ueniens, aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiã loquitur ad amicas, magnã ſibi ex hoc glorificationẽ reputans proueniſſe: & quia uerba quoq; ad illã feciſſet Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebãt, naturã inſpicientes rei, alij autem credebant: quidã uero admiraculũ ducebãt, pudicitiã attendentes, dignitatem referentes. Tertia uero die poſtq; factũ eſt, occurrẽs ei Mundus: ô Paulina, inquit, ſaluaſti mihi uiginti myriadas, quas potuiſſes familiaribus tuis rebus adijcere, nũc autem nec meis poſtulationibus defuiſti, & damnificatione liberaſti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta eſt: nec mei nominis intereſt uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negocium obfuit, quod Anubis uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſsit: Illa uero in mentem ſuam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: & ſciſsis protinus ueſtimentis, ad uirum accurrit, ficti onemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata ne ſuam iniuriã negligeret. At ille

De liberta Mundi, nomine Ida

Paulina in templo ſtuprata

imperatori

imperatori cuncta denunciat. Tunc Tiberius diligenter cauſam examinans, uniuerſum ſacerdotum ſeclus inuenit: & ipſos quidem cum Ida, quæ cauſa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipſum funditus euertit, ſtatuamq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum cum maiore pœna non iudicans, quod amoris uehemẽtia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere, tali fine cõcluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt, ſicut etiam ante præſtrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus, de ſua patria profugus: accuſabatur autem de legalium tranſgreſsione præceptorũ, unde apud ſuos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moſi exponere ſimulabat: & tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians, ſeducunt Fuluiam quandã, unam de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadent, ut oſtri & auri plurimum in Hieroſolymam mitteret, templi ornatui profuturũ. Quod illi ſumentes, propriis uſibus abſumpſere, propter quod etiam argumẽtis & fallacijs antea cuncta peregerãt. Tunt Tiberius (nam ei totum negociũ Saturninus inſinuat, uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules autem quatuor milia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum inſulam: pluriſmos autem militare nolentes, propter legis paternę cuſtodiam, affecere tormentis: atq; hoc modo propter nequitiã quatuor hominũ, uniuerſa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samareorũ gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit uir quidã, mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, qui omnem plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat, ut in montẽ Garizin omnes accurrerent, quod eum ſanctũ ac uenerabilẽ haberent. Pollicebatur enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa, quæ ibidem à Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur, & cõſidunt in quodã uico, cuius nomen Tirathua: atq; hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine montẽ aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat, omnẽ equitatũ præcedere iubens, & peditũ uelociſsimos: atq; ibi circa memoratũ uicum pugna cõmittitur: & alios obtruncãt, pleroſq; in fugã uertunt, maximã partem capiunt: quorũ ſeditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimũ ualuerãt, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorũ gente turbata, cuncti priores ad Vitelliũ ueniũt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatũ accuſant, quod iniuſte tantos occiderit. Non enim à Romanis diſcedendo, ſed iniuriã Pilati declinando, in Tirathua cõgregatos eſſe profitebantur. Tunc Vitellius Marcellũ, unũ ex ſuis amicis, qui curaret in Iudæa, conſtituit: Pilatũ autẽ Romã pergere; ut de his quibus à Iudæis accuſabatur, ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus, poſtq; in Iudæa decimũ cõpleuit annum, pergit Romã, Vitellij iuſsione compulſus: non enim poſſe eius diſpoſitionibus reluctari. Sed anteq; Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abſceſsit.

Deſtruitur tẽplum Iſidis

De Fuluia

Iudæi Roma excedere cõguntur

Vitellij geſta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum. Cap. VIII

VItellius autem ueniens in Iudæam, aſcendit Hieroſolymam: & erat forte tunc feſtiuitas à maioribus inſtituta, quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenaliũ rerũ precia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: ſed etiã ſtolã pontificis, uniuerſumq; eius cultum atq; ornatũ, in tẽplo haberi permiſit, & ſub pontificũ poteſtate ſeruari, ſecundũ inſtitutionem moris antiqui. Nam anteq; Vitellius ueniſſet, in Antonia ſeruabatur.

De ſtola pontificali à Vitellio reddita

Arx

Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur, talis extite/rat cauſa. Pontificum quidã Hyrcanus nomine, unus ex multis (nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius exiſtebat, eo quod eam ſoli licebat induere, quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filij eius multo tempore conſeruabant. Sed poſtq; Herodes acceſſit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco ſibi ſitum exiſtimans, opulentius conſtruit: & Antoniam ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit cuſtodiri, exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, poſtquam Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo, à Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: ſub ſigillo ſanè pontificũ, & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamẽta & candelabrũ quoq; ſeruabatur, quod tantũ per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta uero feſtiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis, & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius aũt tunc ſecũdum morem antiquum ſtolam illam pontificũ poteſtati contribuit: neq; permiſit, ut quando uſui opus eſſet, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudæis indulgens, pontificẽ Ioſephum cognomento Caiapham, ſacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale miniſteriũ ſubrogauit. Quæ cum egiſſet, iter confeſtim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quod inimicus extaret, & Armeniã inuaſiſſet, ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia: monetq; ut nõ aliter eius amicitiæ crederetur, niſi ſuos filios obſides prębuiſſet. Hæc itaq; ad Vitellium ſcribente Tiberio, ille magnis muneribus perſuadet Iberorum & Albanorũ regi, ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnarẽt. At illi à pugna quidem abſtinent, uerũ Scythas, conceſſo eis tranſitu, aperiẽtes Caſpias pylas, in Artabani regiones immittũt, atq; ita deuaſtatur Armenia, omniſq; terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorũ paſſim ubiq; perimuntur, turbis & luctu cũcta complentur. Filius etiã ipſius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numeroſo. Nam multæ myriades ibi defecere Parthorũ: ipſumq; Arthabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis, penè perdiderat. Sed cũ dolos intelligeret Artabanus, ſeq; circunuentũ irremediabiliter agnouiſſet (nam erãt & plures & primi, à quibus inſidiæ parabantur) cum paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit, atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit. Poſtea uero magnam manũ Dacorum ſuorumq; congregans, & ſuperans, ſuum tutatus eſt principatũ. Hæc igitur Tiberius audiens, iuſſit poſtea cum Artabano amicitiã fieri: quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus & Vitellius, atq; ibidẽ paucis de fœdere colloquuntur, in medio ſibi ponte fluminis occurrẽtes, paucos ſecum uterq;, qui ſibi munimento forent, adducens. Ibi poſtq; de pace locuti ſunt, Herodes eis tetrarcha conuiuiũ in loco medio præparat, tabernaculũ ex uelamẽtis precioſis exornãs. Tunc Artabanus dat obſidẽ Tiberio Dariũ filiũ ſuũ, cum quo etiã munera magna multaq; trãſmittit. In

Herodes cõuiuium Artabano et Vitellio præparat

tit. In quibus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorum, genere Iudęum, nomine Lazarum, miſit: qui propter corporis uaſtitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiam, Artabanus aũt in Babyloniam reuertitur. Herodes aũt uolẽs ſemetipſum Cæſari tali nuncio cõmendare, literas per huiuſmodi deſtinat portitores, in quibus intimat pacem factam, obſidemq; ſuſceptũ: poſtremo cuncta denunciat, quæ ad negocium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Poſtea uero cum à Vitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſare, quod cuncta iam ante cognouerit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius ſupra q̃q; quiſquam ratus erat, indignatione turbatur: nõ tamen ſuum animum aperit, ſed iram mẽte ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen principatus.

De bello inter Herodem & Aretam propter Herodiadem Cap. IX

TVnc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uiceſimo quidem ſecundo anno imperãte Tiberio: ipſe autem per uigintiduos annos rectus aduixit, ſub ſuo iure poſſidens Trachonitidis & Gaulanitidis regionẽ. Ad hæc etiam Bathaneorũ uniuerſam gentem ſuo regimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cũctis quibus imperabat exhibuit, nullas oppreſſiones aliquibus importans: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: occurſantibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius, ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniuſtæ aũt punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequijs in monumentũ defertur, quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum. Iuſtaq; ſunt illi magnifice celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæſar aſſumens, ſiquidem nullum reliquerat filium, diſpenſationi Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petræum, & Herodem regem ſimultas magna contigit, propter huiuſmodi cauſam: Herodes Tetrarches uxorem habuit, Aretæ filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, tranſiens in domo Herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe, ſed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet, Herodiadis amore captus eſt, uxoris alterius Herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli, ſoror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiẽte, pacta firmant: ut cũ Roma reuerſus fuiſſet, illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoſcens, quæ inter eum fuerant Herodiademq; compoſita: anteq̃ eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret, rogat uirum ut in Machærunta, ubi limes erat Aretæ Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiẽs, mittit uxorem, nihil eam ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa uero (præmiſerat enim ante multũ tempus ad patrẽ, ut ei apud Machærunta omnia pararentur, quæ itineris uſus expoſceret) à ductoribus Aretæ ſuſcipitur: cõfeſtimq; intrat Arabiã, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rurſus ad alteros tranſmiſſa, cum ſumma celeritate patri perducitur, cui cunctam Herodis aperit uoluntatem. Ille uero exhinc inimicitiarũ ſumpſit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur.

Herodes capitur amore Herodiadis

non

non quidem ipſis præſentibus, ſed ductoribus ab utraq; parte tranſmiſſis. Pugna itaq; facta,& exercitu Herodis afflicto,proditione perfugarum,qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant,hæc Herodes ſcribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quod Aretas talia perpetrauerit,ſcribit Vitellio, ut ei bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret,aut certe mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret,rectori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptiſta Caput X

QVibuſdam autem Iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitũ,quod in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iuſtitiam colere, in deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in unum coire. Tum demum enim baptiſmum acceptabile fore, ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur, uerumetiam ad caſtimoniam corporis, atq; ad animæ iuſtitiam, purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præceptà huiuſmodi docerentur,atq; ad audiendum eum perplurima multitudo cõcurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederẽt (uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire)melius credidit priuſquam noui aliquid fieret,preuenire hominem nece,quàm poſtmodum turbatis rebus,ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpicione Herodis, uinctus in caſtellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem,ſicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe, quo Herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.

De morte Tiberij,& Herodis progenie uniuerſa Cap. XI

VItellius uero cœpit omnia præparare,ut bellum cum Areta perageret. Sumẽs igitur duas legiones, & peditũ & equitum uniuerſam manũ, cunctosq; auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant, ſimul adducẽs,pergebat per Iudæã tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum, poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret,ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus,mutata ſententia,quam ante conſulto prouiderat, per campum magnũ ire præcepit exercitũ: ipſe autem cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit in Hieroſolymam, deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus Iudæorũ propinquus inſtabat. Ad quam feſtiuitatẽ occurrens, fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine Iudæorũ exceptus eſt: ibiq; peragens dies tres,Ionathan pontificali remouit officio quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto aũt die allatæ ſunt illi literæ, in quibus ſignificabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinẽ congregans,ad deuotionẽ Caij iurare cõpelleret: milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellũ iam gerere non ualeret, neſciens Caij propoſitũ, in quem poteſtas rerum translata conſtaret. Dicebatur etiã, quod hoc Aretas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nunciũ belli miſiſſet, fertur Vitellij militibus reſpondiſſe, impoſſibile prorſus, ut ad Petræos Romanus exercitus aduenire: antea enim unum ex principibus moriturũ, uel eum qui bellum imperauiſſet, uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret, uel illum aduerſus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uero Ariſtobuli filius, anno anteq; Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens

Mors Tiberij

apud imperatorem agere,ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerſo Herodis genere,qualiter fuerit propagatũ: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens,amplius eniteſcet: & nihil prodeſſe,uel exercitus, aut uim corporis,uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda, ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra centum annorũ ſpacium,præter paucos (nam admodum plures erant)cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanũ genus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Poſtremo etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo,qualiter ex priuato & abiecto,ad tantam magnitudinẽ poteſtatis aſcenderit,quod nullus de illo homine,aut ſperare poſſet,aut credere. Dixi quidem & antea de his, tamen nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mariamme Hyrcani filiæ duæ:ex quibus una,id eſt,Salome,nupta fuerat Phaſelo nepoti ſuo, filio Phaſeli fratris Herodis:hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero, id eſt, Cypris, Antipatro,& ipſa nepoti quidẽ Herodis,filio autem ſororis eius Salomes. Et Phaſelo quidem ex Salome procreantur liberi quinq;: Antipater,Herodes, & Alexander: filiæ autem, Alexandra, & Cypris:quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo,filiæ autem tres:Beronice,Mariamme,Druſilla:Agrippa autem & Druſus pueri uocabantur:quorum Druſus,antequã ad aduleſcentiam ueniret,emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Ariſtobulus,& Beronice,etiam hi quoq; filij fuerũt filij Herodis maioris: Beronice autem Cuſtobari,fuit Salomes filia,ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos derelinquerat,occiſus à patre cum Alexandro fratre,ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtq; adoleuerunt,ducunt: Herodes quidem iſte Agrippæ frater,Mariam filiam Olympiadis,regis Herodis filiæ, & Ioſippi, qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filium Ariſtobulum. Tertius autem Agrippæ frater Ariſtobulus ducit Iotopalam,Sigerammi filiam,Emeſorum regis: ex quibus naſcitur puella,cuius audiendi ſenſus fuerat obturatus,nomine Iotapa: Et iſti quidem maſculorũ filij fuere. Herodias quoq; erat his ſoror progenita,quę Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta,quem ex Mariamme ſuſceperat,Simonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam tranſgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri ſui,ex uno patre progeniti,uiuum deſerẽs uirum. Hic autem cui coniuncta eſt, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uero eius Salome, Philippo filio Herodis nupta eſt,tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs moriente, Ariſtobulus eam in coniugem ſuſcepit,filius Herodis,fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoq; naſcuntur tres:Herodes,Agrippa,Ariſtobulus. Et Salomes quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aũt ex Antipatro filia procreatur Cypris,quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem & Alexander, quos fratres diximus Antipatri, ſine filijs moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander & Tigranes filij generantur, ex Archelai Cappadocum regis filia:& Tigranes quidem cum regnaret in Armenia, accuſatus in Roma, ſine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius:Et iſte Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Leſidi Ciliciæ

De uniuerſo Herodis genere

ciuitati

ciuitatis à Veſpaſiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confeſtim ut pullu-
lauit, culturam gentis ſuæ dereliquit, ad ritus tranſiens mores q; gentilium: cæteræ
uero filiæ Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memo-
raui proſapia, permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ fortunæ in Iudæa & cum Cæſare Caput XII

HIs itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem poteſtatem q; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita diſcederet, Agrippa apud Romam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druſo Tiberij filio conquiſierat, & cum Antonia Druſi maio-
ris coniuge: eo quod hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnanimus & natura largus exiſtens, & ad donādum ualde munificus, uſuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtendere, ueritus ne illam in aliquo cōtriſtaret. Mortua uero matre, & proprij factus arbitrij, cœpit opes ſuas abundāter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opu-
lenter erogare: alia muneribus in diuerſos expendere, plurima uero libertis Cæſaris dare, quod ipſe per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum ex
libens, breui ad magnam penuriam egeſtatem q; peruenit. Acceſſit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Cōtigit enim Tiberij filium mori: quo mor
tuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij ſui, omnes q; familiares ante faciē ſuam accedere: ne illis uiſis, recordatione filij facta, dolor ei luctus q; moueretur. Ob hāc igitur cauſam in Iudæam Agrippa nauigādo perrexit, uidens ſe apud Romam mi-
ſerabiliter uiuere, eo quod omnes ſuas opes amiſerat: & nullus illi aditus eſſet, unde poſſet aliquos quæſtus habere: nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore accepe-
rat. à quibus cum urgeretur, unde debitum conſolueret nō habebat. Defectu igitur conſilij, & confuſione, quod ſe taliter uideret, diſceſſit in quandam turrim, quæ in Malathoes fuerat conſtituta: addicens ſemetipſum, ut hac luce defungeretur. Quæ cum uxor eius Cypris ita eſſe ſentiret, cœpit omnibus modis laborare, ut eū à mor-
te prohiberet. Inuenit ergo conſilium, ut ad ſuam ſororem Herodiadem ſcriberet, quam Herodes tetrarcha uxorē acceperat, intimans ei in quibus Agrippa eſſet con
ſtitutus, uel qualiter ſe uellet morte damnare, oportere illam propter cōſanguinita-
tem auxilium ferre. Illi uero euocātes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem conſtruunt, & aliquantum æris per ſingulos dies, quod ad uictum eis ſubminiſtra-
retur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat, licet e-
tiam ipſa quæ daret ſufficientia non eſſent. Nam cū aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum conſularē, cum quo Romæ amicitiā non par-
uam induxerat. Is enim tunc gubernationē Syriæ diſpenſabat. Cum q; ſuſceptus eſſet à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Ariſtobulum fratrē Agrippæ, ſed ſimultate diuerſum: haud ſanè per hoc in aliquo præpedieban
tur, quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererentur. Sed non tamen Ariſto
bulus aduerſando ceſſauit, donec eū Flacco quoq; reddidiſſet inuiſum, huiuſmodi cauſam offenſionis inueniens: Damaſceni cū Sidonijs pro limitibus certamen exer
cebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoſcētes Agrippam, quod apud eum plurimum poſſet, rogabant ut partis eorum fautor exiſteret, argentum

Nauigatiò Agrippæ

ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat, quod Damaſce-
nis ſuffragaretur auxilium. Ariſtobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum
quæ fuerat facta promiſſio) cauſam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret exami-
natione manifeſtior, à ſua gratia repellit Agrippam. Ille autẽ extrema penuria cir-
cunſeptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi neceſſitate rei familiaris aſtrictus, conſi-
lium capit in Italiã nauigãdi. Sed cum eum ſumptuũ prohiberet inopia, Marſyam
libertum ſuum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret; ab aliquibus pe-
cunias mutuãdo. Et Marſyas primum quendam Beronices matris Agrippæ liber-
tum, ſed iure teſtamenti eius factum ditionis Antoniæ, poſtulat ut ei aliquas pecu-
nias daret, ſcriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de Agrippa pro cuiuſdã
fraude pecuniæ: & cõpellit Marſyam, cautionem dare III milium Atticarum, face-
req; ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porrò cõceſſit, quia nõ erat aliud
Herennius Agrippæ creditor quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia, Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens na-
uim, iter propoſitũ peragebat. Hoc agnoſcens Herennius Capito, Iamniæ curator,
milites mittit, ut ab eo argẽti triginta myriadas exigerẽt, quę Romæ theſauris Cæ-
ſaris debebantur. Qui uenientes, Agrippam pecuniam dare compellũt. Ille uero fa-
cturum ſe quod iubebatur aſſimulans, nocte Alexandriam profugit, ubi Alexan-
drum deprecatur Alabarchũ, ut ei uiginti myriades mutuans largiretur. At ille ipſi
quidem daturum ſe non promiſit. Cypridi autem ſimilia poſtulanti nõ abnuit, ob-
ſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga propriũ uirum, & quod eam uidebat ho-
neſtatis cuncto genere decoratã. Alexãder igitur quinq; illis talenta in Alexandria
mutuatur, promittens ut cum in Dicæarchiã ueniret, ibi reliquũ daret: timens Agrip-
pam, quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam
Agrippa ad Tiberium properat nauigaturum dimittens, ipſa cum filijs in Iudæam reuertitur. Agrippa uero Puteo-
los appulſus, epiſtolã ad Tiberium Cæſarem ſcribit, qui tunc Capreis agebat, præ
ſentiã ſuam ſignificans, ut dignus fieret uultui Cæſaris apparere, quo continentiam
ab eo mereretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tiberius aũt nihil
dilatione producẽs, clemẽter illi & humane reſcripſit: inter alia gaudere ſe quoq; ſi-
gnificans, illum ad ſe ſoſpitẽ repedare. Cumq; ille Capreas aduenisſet, nihil minus
ei Cæſar alacritatis exhibuit, q̃ per literas oſtenderat. Nam eũ & amplexatus eſt,
& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis literis ab Herẽnio Capi-
tone, in quibus ſignificabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, ſoluen-
do non eſſet, & ob id tẽpore quo ſe ſpoponderat redditurũ profugit, exactores eui
tans, animus Cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolã, indignatione
cõmotus, ingreſſum ad ſe interdixit, donec ab eo debitũ redderet. Ille aũt nequaq̃
ex Cæſaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem &
Claudij, qui poſtea Cæſar effectus eſt, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret,
ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatio-
ne (nam ſe hæ mulieres admodũ diligebant, ſiquidem pariter Claudio lac præbue-
rant, pariterq; illum enutrierãt) argentũ quod poſtulabat impartitur. Quod cũ pro
debito reddidiſſet, nullo modo poſt hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde
Tiberius Cæſar eum ſuo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus proceſſionibus
Tiberius committit Agrippæ curam ſui nepotis adhęreret. Agrippa uero, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet exce-
ptus, cœpit omni ope niti, ut Caiũ eius filiũ in omnibus accuraret, qui fauore matris
in magnis habebat honoribus. Erat ibi fortè quidã genere Samaræus, libertus Cæ-
ſaris, ab eo

ſatis, ab eo mutuatur myriadas centū, ex quibus Antoniæ reſtituit quod debebat: ex reliquo aũt Caiũ amplius accurabat, unde apud eũ maiorẽ adipiſcit dignitatẽ.

De moribus & morte Tiberij, decꝫ captiuitate Agrippæ, & exaltatione eius in regnum Caput XIII

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente, quodam die ſermo fit de Tiberio. quumꝫ Agrippa ex affectu uota profunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorẽ dignioremꝫ in omnibus eſſe firmabat: inter auditores horum uerborum fortè fuit quidam Eutychus, Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit, poſtea uero cum eum Agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus, & reuera aliqua ueſtimẽta ſubtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumꝫ ad Piſonẽ duceretur, qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis, cauſam fugæ requiſitus, uerba quædam ſecreta Cæſari ſe nũciare dicit, eius muniminis ſalutiꝫ profutura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tiberius autem more ſuo utens, habuit eum in uinculis cuſtoditum. Magnam enim ſolicitudinem pro ſemetipſo gerebat, ſuper quemlibet aut imperatorem cogitãs aut tyrannum. Nam neꝫ legationes facile ſuſcipiebat: neꝫ ducum ſuorum, uel curatorum, uel aliorum in cæteris conſtitutorũ officijs remotiones, prouectionesꝫ celebrabat: niſi fortè cum quiſquam in aliqua deprehẽderetur offenſa. Alioqui nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſor: nam uinctorum aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent, reſpondiſſe fertur: legationes quidem ideo nec facile ſuſcipere, nec cito dimittere: ne cæteri uidentes alios facilius abſolutos, ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur, & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret, præſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos ideo ſe iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere conceſſi, quod intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanꝫ omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirendas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cum igitur non ſe alĩ quis perẽnem in officio permanere perſpexerit, manifeſtum quod omne gerat ſtudium, ut antequam arceatur officio, quàm plurimum poſſit acquirat. Vnde quoꝫ ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant, licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt, ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus, nequaquam ſubiecti ſufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non eſt attributa: qui repleti ſi eſſent, ſtudium omne lucrandi deponerẽt. Exemplum etiam eis proferebat, quendam uulneratũ, ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ: quem quidam tranſeuntiũ cum uidiſſet, miſeratus eſt eius calamitatem: ratusꝫ quod imbecillitate nimia muſcas illas à ſe non poſſet abijcere, opusꝫ haberet alterius beneficio, interrogauit eum cauſam, cur ſibimet ipſe non auxiliaretur, moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondẽs: Amplius, inquit, læſionis importas, ſi has præſentes fugaueris. Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine, non eo modo moleſtæ ſunt, quin etiam aliquantulũ remiſſius inſiſtunt: ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiãſi intereant, nõ uale ant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicũ fatigatis cõſulere, per hoc quod nõ crebro in adminiſtrationib. alios ſubrogaret: qui more muſcarũ, cũ naturaliter ad lucra ferãtur, tum etiã remotionis timore, amplius inci-

Eutychus quẽ dã furti reus

tarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni, quod huiuſ eſſet naturæ Tiberius, ipſum eius opus inſpectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantũ diſpenſatores in Iudæam miſit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pilatum, qui ei ſucceſſerat: nec in ſola Iudæa fortè talis extitit, ſed etiam in cæteris regionibus nõ aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea ſe dicebat, quia ſi condemnati morerentur, liberatio per hoc omniũ malorum imminentiũ illis adeſſet: cum uero in cuſtodia tenerentur, maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas, etiã Eutychus auditus non fuerat, ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente, Tiberius ex Capreis Tuſculanũ uenit, diſtantem à Roma interuallo ſtadiorũ centũ. Agrippa uero rogabat Antoniã, ut ageret, quo Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud Tiberiũ habebatur Antonia, & cognationis & dignitatis gratia: nam Druſi fratris eius uxor extiterat, tum etiã uirtute pudicitiæ. Aetate nanq; uiridi uiduata, permanſit, ſpernens ſecundi uiri coniugiũ, cũ etiã ab Auguſto cuicunq; nubere iuberetur, omnẽq; ſuam uitam liberam detractionibus geſſit. Tiberio quoq; beneficiũ grande præſtiterat, cum fuiſſent à Seiano inſidiæ præparatæ, amico uiri ſui, & potentiã tunc magnam habente, eo quod multarũ tunc militiarũ ductor exiſteret, & quod in conſiliũ eius perplures ex nobilitate concurrerent, libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit: ſed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat inſidijs, & penè Seianus totum opus impleuiſſet, niſi Antonia Seiani malignitate prudentior, ſuã exercuiſſet in hac cauſa fiduciã. Nam cum cognouiſſet quæ de Tiberio tractarentur, ſcribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantẽ quendam ſeruorum ſuorum fideliſſimũ, literas in Capreas deſtinat ad Tiberium. Ille autem inſinuata cognoſcens, Seianum cum conſcijs uniuerſis interemit. Antoniam autem, licet etiam ante uenerabilem haberet, uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit, eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut examini daret Eutychũ: ſiquidem, inquit, mendacium eſt aduerſus Agrippã quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; ſibi ſupplicium: ſi uero in examine quæ dicit uera claruerint, in illum qui cauſam examinari compellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis inſtabat, deprecans examinationem cauſæ fieri. Antonia uero (non enim ualebat Agrippam contemnere, quod erat uehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pranſi proceſſerant) poſtulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dij, quia non ex mea ſententia, ſed à te coactus geram, quicquid in hac cauſa fuerit geſtum. Hæc dicens, iubet Macronem, qui Seiano ſucceſſerat, ut adduceret Eutychum. At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus, cœpit eum Tiberius percõtari, quidnam dicendum haberet aduerſus eum, qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum aſſidebam. Et cum multi ſermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus eſt ad Caiũ Agrippa: O ſi ueniat aliquãdo dies, ut iſto ſene defuncto mundi tu ſuſcipias principatũ: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quod à te facile ualebit occidi. Tũ enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta ſunt reputãs, ſimul etiam quod iram ueterem reſeruaret

Antoniæ dignitas

De inſidijs Seiani

Eutychus accuſat Agrippam

Agrippæ

Agrippæ,eo quod cum iuſſerat Tiberium nepotem ſuum filium Drũſi frequentare ſuis conuentis & curare,quam iuſſionem Agrippa contẽpſerat, totumq; ſe Caio dediderat:hunc,inquit,Macro uinciri facito.Sed Macro nõ ſatis intelligens,de quo illud uerius imperaret:nam nec ſperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnoſceret. Cum quo Cæſar in hippodromo deambulabat,& peruenit ad Agrippam, eumq; manu cõprehendens, dixit ei: O Macro, hunc iuſſi uinciri.Illo etiam tum requirente,quemnã præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus, ad deprecationes conuertitur,commemorationem eius filij faciens, cum quo fuiſſet unà nutritus,& Tiberij,cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamen proficiebat aliquid, ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uincula:& erat ardor magnus:nam æſtatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi, cœpit ſiti uehemẽter incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſitis inuenire remedium: & conſpiciens quendam ex famulis Caij, Thaumaſtum nomine,aquam in uaſe portantem,petiuit bibere. Illo autem porrigente, ſuſcepit atq; auide bibit: Et ſpero, inquit,ò puer, q̃d in bono tibi hæc effecta fuerit adminiſtratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri,qui mihi etiam uincto miniſterium præbuiſti: ſicut etiam ante nũquam neglexiſti, cum fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq; hæc dicens,mentitus eſt,ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit.Nam poſtmodum rex effectus, Thaumaſto libertatem à Caio promeruit, curatoremq; eum fecit ſuæ ſubſtantiæ: ſed etiam moriens, filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandæuus defungitur.Et hæc quidem poſtea facta ſunt.Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium, in quadã arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui ſimul fuerant uincti. & quadam alite conſidente ſuper arborem,in quam fuerat Agrippa reclinatus,quem bubonẽ Romani uocant: quidam ex uinctis Germanus natione cõtemplatus, interrogauit milites,quiſnam eſſet ille qui oſtro ueſtiretur. & agnoſcens quod Agrippa uocaretur, genere autem eſſet Iudæus,ex his qui in illa gente primates haberentur:petiuit colligatum ſibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur, acceſſit:& per interpretem, ò iuuenis, inquit,affligit quidem te repentina mutatio,magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt.Scito ergo,deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci teſtes inuoco,ex quorum prouidentia hęc nobis uincula prouenerunt,quod neq; cupidine fallendi, neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non ualent ipſis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm ſi nihil uerborum aduertas illorum: ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præſagio nunciare.Impoſſibile nanq; eſt,non te confeſtim de his uinculis liberari,& ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere:ita ut inuidiã ab uniuerſis habeas,qui te nunc miſeranter attendunt:exitus etiam uitæ in beatitudine te reperiet cõſtitutum:diuitiasq; plurimas,omniaq; quæ prima mortales ducunt,tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem,cum iterum hanc alitem uideris, intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturum.Et hæc quidem tibi cuncta cõplentur,niſi uano hæc à numine diſponũtur,cui placuit prænunciandi

Agrippa apprehenditur

Thaumaſti clementia

Germanus augurij & boni ominis interpres

ciandi causa illam alitem destinare. Ego autem iniustum putaui, si talia cognoscens, te quoq; cognoscere defraudarem: Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortaliũ bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicens, tantum risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferens Agrippę calamitatem, intercedere quidem pro eo apud Tiberium, suspectũ esse cernebat: ad hęc etiam infructuosum fore. Sanè inuẽti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eũ sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus est. Lauacra quotidiana concedebantur, sed etiã copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus solicite curaretur. Intrabãt autem ad cũ amicus Sylas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus, cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoq; deportantes sub obtentu uendendi. Cum autem noctis adesset aduentus, stramina componebãt, conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminum uitæ susciperet. Erant autem illi filij, nõ quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iã adolescentulus, & liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiam populo & honorabilis erat & charus, propter Germanici patris eius uirtutẽ. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mãsuetudinem morum, & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, non se tamen præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisque diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarẽt pro eo mori, si ratio postularet, quo ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adolescentes illos adduceret: Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denicq; illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret,

Agrippa uincus benigne tractatur

Tiberius Cæsar ægritudine corripitur

Germanici laus

putans

putans illa re numinis ſuperare ſententiam. Sed deus econtra de imperio decerne/
bat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodũ, ut quiſquis foris eſſet
adoleſcentum, eum ad ſe primitus euocaret: ille autem egreſſus, Caium ante taber/
naculũ reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille au/
tem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: ueni, inquit, uocat te
pater. Et cum dicto eum in tabernaculum introduxit. Tiberius autẽ ut uidit Caium *Imperia in*
tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potentiã, & quod non ſit in hominũ po *manu dei non*
teſtate de imperij cõſtitutione decernere. Tunc ille primum lamẽtatur: ſemetipſum *hominum*
quidem, quod eius conſilium fuerat infirmatum, & ei poteſtas ordinãdi quem uel/
let ablata: Tiberium aũt nepotem, quod non ſolum de imperio decidiſſet, ſed etiam
ipſam ſalutem ac uitam agere illi non ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inui
diam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri Caium
rebatur, tam ex eo quod principatum accipere feſtinauerit, q; ex eo quod eum inſi/
diaturum ſibi putaturus eſſet: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc
quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei pręſagium fuerat,
quod eius nepos amiſiſſet imperiũ. Vnde multum anxius, ſe quoq; culpabat, quod
illud augurium poſtulaſſet accipere: & quod cum liceret de hac uita mœroribus li/
berum abſcedere ignoratione futurorũ, per ſuam ipſius imprudentiam factũ eſſet,
ut cũ magna infelicitate & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turba
tus, quod imperium ad quos nollet cernebat eſſe uenturum, pugnauit cum animo
ſuo, ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propin/
quiorem Tiberium, tamen ex mea ſententia deorumq; decreto, imperij tibi contri/
buo poteſtatem. Rogo aũt te, ut nihil aduerſus aliquẽ recorderis, qui mihi in prin/ *Simulatio Ti/*
cipatu adminiſter extiterit, uel qui mihi beneuolentiã exhibuerit aut fauorem, neq; *berij erga*
aliquem lædas propter me, qui te ad tantam ſublimo magnitudinẽ dignitatis: neq; *Caium*
circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognationi debere co
gnoſcis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor exiſto: ut dignã uiciſſitudinem
meæ circa te beneuolentiæ reddas, & ſimul Tiberium cures: ut etiam conſangui/
nitati quod debes exhibeas, & munimẽ tibi uel principatus uel ſalutis acquiras, cum
tibi eum feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis, maxime
cum in tanta rerum celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus: ad hęc quoq;, quia nec
dij impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus naturæ fuerit perpetra/
tum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autẽ, & ſi ficta locutum Tiberium
ſenſerat, & ipſe longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne reſpon/
dit, & facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium
extinxit, & ipſe non poſt multum tempus inſidijs interemptus eſt. Sed hęc poſtea.
Tunc autem Tiberius Caium ſucceſſorem in principatu pronunciãs, paucis diebus
aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menſes ſex, annos duos & ui/
ginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audien/
tes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, proſpero lætificati nuncio: non tamen
ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nol/
lent (nam multis ſuis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum eſſet)
ſed timuere, ne ſi falſo nuncio concitati gaudia ſua proderent, ab illo cogniti peri/
rent, quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxe/
rat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandũ cupiditas
impuliſſet

impulisset, & sine ratione quoq; malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, suam lætitiam manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippę bonum deportarat nunciũ, quem cũ in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbũ intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiã bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantũ ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custodiendo præerat, intendens tam festinationẽ Marsyæ qui aduenerat, quam gaudiũ Agrippæ, quod ex eius uerbis illi cõtigerat, ratus nouitatẽ quandã significatam, interrogabat eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tanti sper secretũ efferre trepidabant: sed dũ urgeret, nihil hæsitans indicauit Agrippa. Iã enim amicitiã magnam induxerat. Ille aũt gaudiũ magnũ illo sermone percipiens, quod etiã prosperitatẽ ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuiũ ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidã dicens uiuere Tiberiũ, & intra paucos dies in ciuitatẽ uenturũ. Tunc centurio aspere ualde illo sermone turbatus eo quod cernebat morte digna quæ gesserat, quod morte Cæsaris audita cũ illo uincto gaudens cõuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippã: Tu, inquit, fallere festinasti, mortem imperatoris falso denunciãs: sed scito hunc sermonẽ pœna tui capitis expiandũ. Hæc dicens, cõfestim ligari iubet Agrippam, & constringi arctiore custodia. Et nocte quidẽ illa, Agrippa in malis fuerat cõstitutus: sequẽti uero die, per omnem ciuitatẽ de morte Tiberij sermo firmatur, & iam iamq; homines illũ sermonem confidenter ac publice proferebant. A Caio quoq; destinantur epistolæ, una quidẽ ad senatum, mortẽ Tiberij nuncians: altera uero ad Pisonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domũ transferri, in qua primitus habitabat, antequã haberetur in uinculis: & ibi tunc interim erat in remissiore custodia. Sed Caius postq; Romam uenit, Tiberij corpus secũ adducens, iusta ei secundũ morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero, cum ipso die cuperet absoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctũ, sed opinioni cõsulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij grataṅter accipere, si eum tam celeriter absoluisset, quẽ ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersiuit in domũ, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiã Lysaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quã gerebat, aureã ei parem pondere condonauit. Magistrum aũt equitum in Iudæa constitutorũ Maxillũ destinat. Verũ secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciã sibi cõmissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriã: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cũctis apparebat, quantã habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, cõparantes penuriã hominis, in quã tempore priori deciderat, & prosperitatẽ præsentem, qua fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quod non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabãt, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Agrippæ nunciatur mors Tiberij

Herodes

Herodes qua ratione miſſus in exilium Lugdunum Galliæ Cap. XIIII

HErodias aũt ſoror Agrippæ,quæ Herodi cõiuncta fuerat(tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat,quod eũ in maiore dignitate cerneret quàm maritum,& quod de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit, debitum non ualens reſoluere,reuerſus aũt eſſet cum ampliſſima dignitate.Contriſtabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris:maxime aũt,quãdo eum intuebatur cum regalibus inſignibus incedentem,atq; hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatẽ ſuæ non tolerabat inuidiæ.Sed & uiri animum concitabat,exhortãdo ut Romam nauigaret,ſimilemq; ſibi dignitatem imploraret à Cæſare: Intolerabilẽ nanq; ſibimetipſis uitam eſſe firmabat,ſi Agrippa filius Ariſtobuli, qui culpatus à patre mori meruerit, inopia magna cõpreſſus,ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores,niſi nauigatione diſfugeret,atq; hoc modo patria decedens,cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus:ipſe uero cum eſſet filius regis,& frater eius qui tetrarchiam illam ante poſſederat, unde magis ei cognatiõis iure deberetur,ſederet in humilitate priuatæ degẽs uitę.Quod ſi antea nihil Herodem contriſtabat,quod minorẽ honorem parente proprio poſſideret, ſaltem tunc excitari debere conſanguinei tam præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere ſuperari ab eo,cui pecunia ſua ſubuentum eſt:confuſionemq; debere putare,ut ille præiret honoribus,qui anteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia.Verum Romã,inquit,pergamus,nec labori parcentes, nec ſumptibus:nõ enim pro auro re peritura debemus prohiberi,ne ad honores ualeamus ampliores aſcẽdere:ſed omne quicquid nobis eſt expendamus, ut regnũ ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat, otium diligens & quietem: & moleſtiã Romæ declinans, moliebatur eam ratione deplacare.At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem,tanto amplius inſtabat:iubens ne aliquid agendũ prætermitteret, quo poſſet regnum à Cæſare promereri.His igitur illa mulier nullo modo ceſſabat,donec ſæpius fatigando, in ſuam eum fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuerſa, & nihil ſumptibus parcens,nauigat Romã,ſimul ſecum Herodiadẽ adducens. Agrippa uero intentionẽ eorum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens,etiam ipſe ſeipſum præparat. Cum aũt nauigaſſe eos cognoſceret, mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis,nomine Fortunatũ, plurima Cæſari munera deportantẽ,& epiſtolas aduerſus Herodem.Ipſum etiã inſtruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta.Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem, epiſtolas Cæſari reddidit.Nam ſimul in Dicæarchiam uenientes,Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinq; ſtadiorum interuallo diſtans à Dicæarchia.Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter cõſtructa ſunt,opibus diuerſorum per tempora principũ magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet,aquis ex terra ultro manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem,mox ut Herodem ſuſcepit,& primum ſermonem cum eo commiſcuit,confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis.Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tiberium, & cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentum aũt huius rei dicebatur,quod haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſuffeciſſet: hanc in armamentario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari.Quibus lectis motus Caius,percontatur Herodem, ſi

Accuſationes Agrippæ aduerſus Herodem

T uerum

uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere nō poſſet, ne ueritate conuinceretur, reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar uerā credens accuſationem, tetrarchiam eius abſtulit, & Agrippæ regno coniunxit: ſed etiam omnes opes ſimiliter Agrippæ contribuit: ipſum autem æterno condemnauit exilio, habitaculū illi conſtituens in Lugdunenſium Galliæ ciuitate. Cognoſcens uero Herodiadem Agrippæ eſſe ſororem, opes & alia quæcunq; propria eſſe probarentur, ei reſtituit, arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe: tutabatur enim etiam eam quod ſororem Agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem, inquit, imperator magnifice ſatis, ſicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti nō poſſum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo conſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtens, iuſtum non exiſtimo, ut eum in hac fortuna deſerere linquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens, ſimul eam cū Herode miſit in exilium, eiusq; ſubſtantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrē gerebat, & Herodi ob id quod muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Caius autem primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus utebatur, & mediocrem ſemet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & ſeſe uolebat conſimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera eſt inhonorans.

De ſtatua Caij Cæſaris impedita ne ſtatueretur in templo. Cap. XV

ILlo tempore cum in Alexandria ſeditio proueniret inter Iudæos ibidē habitantes atq; paganos, terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad Caium. Erat uero inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimū blaſphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accuſabat, quoniam Cæſaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio ſubiectos, templa Caio fundare, altaria conſtruere, atq; alia ſicuti dijs celebrare fitmaret, à ſolis Iudęis duci proclamabat inglorium: debere quoq; iſtos ſimulacris honorare Cæſarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiuſmodi duriſſima prolocuto, quibus eum in ſuperbiā eleuari poſſe cenſebat: Philo econtra ſuſcepit, qui præerat legationi Iudæorum, uir in omnibus quidē magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philoſophiæ quoq; nō expers: idoneus etiam defendere cauſas, & purgare quæcunq; accuſationibus ſubiacebant. At hunc ex ſecretario Caius iubet excludi, abſentemq; fieri. Nam tanta indignatione ſuccenſus eſt, ut crederetur aliquid ſæuiſſimū perpetrare. Tū Philo egre-
Philo diens è ſecretario, dicit ad Iudæos, qui forte circa illū fuerant, ut animo confidentes exiſterent, neq; Caij furore terrerentur: nam propè eſſe, ut ipſis operibus deū repugnare clareſceret. Interea Caius grauiter ferens, quod in tanto deſpectu apud Iudęos ſolos exiſteret, legatū in Syriam mittit Petroniū, ſucceſſorem Vitellio, iubens ut cum numeroſa manu Iudæam inuaderet. & ſi quidē ſuſciperent ſponte eius ſimulacrum, erigeretur in tēplo dei: ſi uero reſiſtere molirentur, pugnando ſuperans idipſum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæſaris exigēs, pergebat, ut mandatis Cæſaris miniſter exiſteret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones aſſumeret, Ptolemaidem uenit: ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore prælium poſſet agere

cum

cum Iudæis:inde quoq; consilium suum Cæsari per literas intimauit. Ille autẽ laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedientes essent,præliũ Iudæis intentius importaret.Interea Iudæorum multa milia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem,deprecantes,ne ad solutionem & ad transgressionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuissẽt simulacrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus si placeret interimi postulabant.Neq; enim possumus,inquiunt,quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius autoritatẽ non ualemus omnino contemnere:neq; illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maioresq; nostri usq; ad suum interitũ seruauere.Petronius autem respondit:Si in primis essem,meis uterer ad agendum quod oporteret cõsilijs, & iusta uobis ad me hæc esset oratio:nunc autẽ Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta cõplendi:ne si contempsero,aliud periculum maius incurram. Tunc Iudęi: quoniã,inquiunt,ita sapis ò Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur,qui uirtute maiorũ nostrorum & laboribus instituti,nunc usq; sine transgressione uiuimus:neq; in tantã ausi fuerimus nos præcipitare nequitiã,ut quæ à deo interdicta sunt fecerimus,uel aliquibus bonis illecti,uel metu mortis adacti:sed fixũ animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus,spem gerentes fortissimã,deum nobis auxiliaturum in præsentia,& mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi.Si uero tibi uoluerimus obedire, non solũ infamiam debilitatis incurrimus,quod timore transgressores legis efficimur,uerumetiam immaniter offendimus deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius.Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum,& sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigẽdo simulacro,nec sine multa cęde negotiũ illud euadere:assumens omnes amicos,& cuncta sua seruitia,in Tiberiadem pergit,uolens Iudæorum instituta cognoscere,uel cuiusmodi essent,uel qualibus ordinibus haberentur.Iudæi uero magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi,quàm impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia Petronio in occursum ueniunt,ad Tiberiadem undiq; confluentes:& supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia,ut pollueretur ciuitas erectione simulacri.Ad hæc Petronius: Et pugnabitis,inquit,cõtra Cæsarem,neq; illius potentiam,neq; uestram putantes infirmitatem? At illi:Minime nos,inquiunt,pugnare disponimus, uerumetiam sumus mori parati,antequam legis nostræ mandata soluamus.Simulq; in faciem prostrati,perimi se paratos esse firmabant.Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant,culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur,quãdo solent semina terræ mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat,ne simulacrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater,& Elicias maior, alij quoq; optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti cõsuleret,neq; de tantæ multitudinis perditione cogitaret:quin potius scribendum Caio decerneret,significans immobilem animum Iudæorum, neq; eos constitutionem simulacri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere.sed & in occursum suũ uenisse:& pugnare quidem

Mittitur Petronius cõtra Iudæos

Constantia Iudæorum

Modestia Petronij & prudentia

nec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores suę legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrẽtur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, aliiq; qui cũ illo erant, talibus Petroniũ precabantur. Petronius uero instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiã Iudæorum constantiam: sæuũ quoq; ratus, ut multa milia hominũ per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiæ ministrare: simul etiã se deũ offensurũ, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eũ iniquũ contingeret: aut si forsitan indignatione cõmoueretur, quod eius mãdata minime compleuerit, & aduersus eũ aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominũ multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa milia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primo non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: pro inde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verũ non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum nõ pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestręq; instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quod si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, summam omne periculũ, omnem miseriam, quæcũq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impendite. Ego uero Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tam per me quàm per amicos, quæ rei cõueniant agere nõ omittam. Hæc dicẽs, Iudæorũ dimitti congregationẽ iubet, ut culturæ terræ diligentiam exhiberent. Omnes aũt alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spẽ meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repente præsentiam, & adiutoriũ suum in omnibus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens defcendit pluuia præter spem omniũ. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullũq; signum pluuiæ in cœlo fuerat uisum: sed etiã omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, nõ solũ pluuiæ, sed etiam si unquam posset cœlum tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinẽ tanta inundatio uenit aquarũ, ut Iudæis spes magna fieret in nullo fruſtratũ iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius aũt amplius obstupuerat, uidens manifestissime deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiã, ita ut nec illi forte contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caiũ, postulans ne tanta milia hominum

Pluuia inſperata

num contemneret,quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde ad tranſgreſſionem ſuæ religionis impelli: peritura quoq; tanta tributa,quę ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tempora relinqui: ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium.Nam exploratũ eſſe firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiuſmodi literas deſtinauit.Agrippa uero rex (iam enim tũc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Caij creſcebat.Et forte quadã die epulum prępararuerat Cęſari,ubi magnam impenderat diligentiam,ut omnium in cibis elegantiam uinceret,omnesq; ſuauitates & delicias ſtudioſius prouideret, ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum,ſed nec ipſe Caius multum cupiens ei poſſet æquari.Tunc Caius admodum admiratus tam ingeniũ eius,quàm magnificentiam animi, quod ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet ut ſibi placeret,uoluit munificentiam Agrippę remunerare.Tũ itaq; ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus,cũ ab Agrippa ad potum inuitaretur:& primum,inquit,quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore,quem circa me ſemper habuiſti,ut etiã apud Tiberium periculum ingens incurreres:uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum, & nos amore ſuperantem,indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaq;,quod antea minus feci, modo perficere,& tantas tibi munerum copias attribuere,ut magnum momentũ tuis opibus,& tuis accedat honoribus.Et ille quidem hæc dicebat,exiſtimans quod poſceret aliquos reditus ſibi dono dari:uel ciuitates exhiberi.Ille autem,quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat,timens, haud ſuam uoluit aperire ſententiam:ſed reſpondens cõfeſtim Caio,quia neq; primo lucro,ſed eius gratia delectatus,ut contra Tiberij præceptum ſtudium accurationis ei impenderet,neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri,ſed ſola eius gratia ſemper ſe fuiſſe contentum aiebat:nam & multa ſibi ab eo & maiora fuiſſe donata:quæ ſi tua,inquit,uirtute tuaq; potentia minora ſunt,meo tamen, hoc eſt,accipientis merito & dignitate mea multum conſtat eſſe maiora. Caius autem obſtupeſcens eius continentiam, magis inſtabat ut diceret, quid ſibi cuperet donari. Ille quoniam,inquit,ò domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas,poſtulo nihil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat:nam me anterioribus tuis muneribus admodum locuplętem reddidiſti: ſed illud peto, quod tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unà etiam mihi glorię fuerit apud audientes:quod nihil à te petierim,ad uſus pertinens temporalium rerum.Poſtulo igitur, ut erectionem ſtatuæ,quam in templo Iudæorũ faciendam Petronio præcepiſti,ultra nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio:ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret,tamen cõtemptis alijs ſibi neceſſarijs & utilibus,illud Cæſarem poſtulauit.Caius autem,tum eo quod ab Agrippa taliter fuerit accuratus,tum quia indignum exiſtimabat mẽdax coram tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expetere,paululũ ſui pœnitens, mox uero uirtutem Agrippæ miratus, quod ſuum regnũ non reditibus,non pecunijs,nõ alio quocunq; munere amplificari cupiuerit,ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit,conceſſit:ac ſcribit ad Petroniũ, laudans quidem eum, quod exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus, & omni niſu laborauerit in- *Literæ Caij ad Petronium*

iuncta perficere. Verum ſtatuam,inquit,ſi contigerit erexiſſe, ut conſtituta eſt perſeueret:ſi uero necdum erecta eſt,nihil ultrà fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda:teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda,cõuenit proficiſci: nam ultrà iam opus non habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo,uiro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidem talia ſcribit Petronio,antequam ſeditio maior oriretur. Nam ita iã mẽtes omnium tumebant,atq; talia uoluntatum eorum indicia monſtrabantur,ut ſi forte contrarium nuncium adueniret, parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius,cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret,ira magis pertinax ad implendum:moderari ſe nullo modo ſciens:ſed beatitudinem iudicans,ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret:poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba: Quoniam,inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere,meliora iudicas quàm mea complere præcepta,& cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere,mea mandata contemnens,iubeo temetipſum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati,qui me ad tantam iracundiam cõcitaſti: ut exemplum efficiare cunctis & præſentibus & futuris,quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio, non tamen ipſo uiuente perlata eſt.Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit, remoratis nauigio portatoribus:in tantũ ut etiam ante hanc epiſtolam alias literas accepiſſet,in quibus de morte Cæſaris certior redderetur.Non enim obliuiſci poterat deus tantorum periculorum,quæ Petronius cum alacritate magna ſubierat,ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præſtitiſſet:& Caium de medio auferens,mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit,cooperatus eſt autem Petronio.Nam tanta illi dilectio comparata eſt, tam Romæ quàm in unoquoq; regno, ut dei gratia ſuper eum euidens appareret.Romæ nanq; ſenatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant,tam uirtutis merito,quàm odio Caij,quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant,circa Petronium magno fauore ferebantur.Mortuus autem eſt non poſt multum temporis,quàm fuerat epiſtola ſcripta Petronio, in qua cum morte damnauerat. Cauſam autem per quam extinctus eſt, & totum ordinem inſidiarum,narrabo procedente ſermone. Petronio uero prima uenit epiſtola,mortem indicãs Caij:poſt aliquantum uero temporis ea,in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia,quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit, pro honore quem exhibuit templo dei, & pro adiutorio quod Iudæis præſtitit, ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Prouidentia dei erga Petronium

De actis Aſinei & Anilei fratrum,& maxima ſtrage Iudæorum in Babylonia & Seleucia. Cap. XVI

COntigit etiam per idẽ tempus Iudæis illis,qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoq; multa cædes accidit, quanta nunq; ante refertur in hiſtoria:de qua cuncta diligenter abſoluam, ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuẽ.Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas,admodũ populoſa, habens circa ſe plurimã fœcundamq; regionẽ: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiã hominibus ipſa referta eſt,hoſtibus quoq; inadibilis. Nam eã Euphrates undiq; circumiens,in medio cõtinet uniuerſam.Ad hæc etiã mœnibus eſt munita firmiſſimis.Eſt aũt alia ciuitas,cuius Niſibis uocabulum, circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa

Neerda oppidum

Niſibis oppidum

tà conſtructarunde Iudæi quoq; natura cõfidentes locorum, cenſum quẽ ſolent in honorem dei tribuere, ibidem cuſtodiendũ illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora tẽplorum illis ciuitatibus habuere: nã eis ueluti penu, uel promptuario munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc aũt in Hieroſolymam, cũ tempus exposceret, pecunias dirigebant. Plurima quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Aſineus & Anileus nomine, Neerdatenſes quidem genere, & inter ſe germani fratres. His præceperat mater (nã patre orbati fuere) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiã plures apud eos uirorũ, eis exerceantur operibus, quæ uſui marino proficiãt. Hos quadã die magiſter, qui eidẽ operi præerat, apud quem etiã ipſam artẽ didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; uerberibus ultus eſt. illi uero grauiter hoc ferentes, arma quantacũq; in eius domo ſeruabantur, abripiunt: & pergunt in quendã uicum, qui diruptio fluminũ uocatur, ubi optima ſolebant paſcua germinari, ibiq; ea repoſuerunt. Quo facto, cõgregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egeſtate laborabant. Hos armis inſtruũt, ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruentes arcẽ, demandant uniuerſis, qui per illa paſcua armẽta ductabant, ut illis cenſum redderent, atq; ex hoc & cũ eis amicitiam haberent: & aduerſus hoſtẽ qui depopulatum forte prorumperet, auxilio fore ſe firmabant. Illi uero dicto audiẽtes fuere, nõ enim aliter facere ualebant, & ex pecoribus mittebãt quantacũq; iubebantur: ac proinde manus & uirtus illis amplior accedebat, & poteſtatẽ habebant quæcũq; animus uellet efficere, alios fugare uel lædere, alios regere uel curare, nõ ſolũ incolas regionis, ſed etiã quos forte tranſire cõtingeret: nomenq; eorũ formidoloſum ſatis habebatur, & per ſingulos dies de eis ſermo creſcebat: donec ad regẽ Parthorum uſq; peruenit rumor. Satrapa uero Babylonię, poſtquam iſta cognouit, uoluit eos in ipſis initijs reprimere, antequam eis licentia creſcente malum amplius oriretur. Et congregans manum cũplurimam potuit, ſed etiam ex Parthis Babylonijſq; quàmplurimos, aduerſum eos repente tendebat, nolens eos nunciũ ſui antequam ueniret, accipere. Igitur per occulta ductãs exercitum, & ueniens in quendã nemoroſum locum, ibidem latitabat. Et ſequenti die (illuceſcebat nanq; ſabbatum, in quo Iudæi nihil operantur) ratus eſt reſiſtere non auſuros, atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſe abducere. Paulatim ergo accedebat ad locũ, ut cum proximus fieret, ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus, ſicut forte cum alijs nõnullis conſederat, ante quos arma fuere iacentia: ò uiri, inquit, hinnitus equorũ meas aures allapſus eſt, non equarũ amor: ſed equorũ uiros uehentium hinnitus ſcio exiſtere: nã etiam ſtrepitũ frenorum ſimul aduertebam. Vereor itaq;, ne nos circumfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiã ex uobis ſpectatum procurrat, qui nobis quidnã iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutũ fuiſſe, & deceptum potius ueriſimilitudine ſonitus, quàm uera ſenſiſſe. Et ille quidẽ huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce ſimul quidam adueniũt ſpeculati negotium: & celeriter accurrentes, neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre coniectaſti, quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eo præſertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Aſineus porrò, non ſecundum ſpeculatoris ſententiam quid deberet fieri decernebat: ſed legale magis exiſtimans, ne de-

miſſis manibus pereuntes,lætitiam hoſtibus exhiberent,oportere iudicat, ut non ſine hoſtium ultione operentur. Arma itaq; corripit,alios qui circa illū erant ſimiliter adhortatur,eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hoſtes itinere feſſos inuaderent:atq; impetum facientes,multos obtruncant,alios fugauerunt.Nam eos ſecuritas,qua ſe putauerant quaſi cūcta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat.Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisſet, obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia, deſiderauit eos uidere, & cum eis miſcere colloquium:& mittit ex armigeris fideliſſimum,qui diceret:Imperator Artabanus, quamuis læſus à uobis,& quamuis ſua prouincia deprędata,tamen nulla circa uos indignatione,qua debebat accenſus eſt:ſed conſideratione uirtutis ueſtrę,magis in ueſtram gratiam factus attonitus,miſit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniatis, & eius habeatis amicitiam, nullum dolum aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturū promittit,& honoribus ſublimare, ex quibus potentia uobis maior accreſcat. Tunc Aſineus ipſe quidem diſtulit, ſed fratrem ſuum Anileum cum muneribus mittit,quæ præparare potuerunt.Et ille quidē ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anileū uenisſe,interrogabat cauſam,cur etiā Aſineus non ſimul aduenerit. Cumq; audisſet, quod timore ſuū aduentū ſubtraxerit,cœpit per deos patrios obteſtari,nihil ſe mali facturum in eos,ſi ſe eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbaros eſſe ſolet iudicium,ut nunquàm quiſquam inter eos, poſtquàm dextram præbuerit, mentiatur:nec quiſquam de fide dantis dextram dubitauerit.Et Artabanus quidē iſta gerens,mittit Anileū perſuaſurum fratri,ut ad eum etiam pariter ipſe adueniret. Agebat aūt hæc imperator,opus habens illis fratribus, pro tutamine illius ſatrapiæ,eo quod in aliena regiōe facile poſſent ab imperio ſuo decedere, ut anteq; tale aliquid cōtingeret,ipſe illos per amicitiā occuparet. Timebat etiam ne in Babylonia pluri mi ſe Aſineo cōiungerent,& ille manu ualida cōgregata,præſertim in illis locis tam munitiſſimis,facile ſe à Perſarū imperio defenſaret.Et ille quidē talia reputās, mandabat Aſineo.Anileus aūt perſuaſit fratri, intimans ei munificentiā & alacritatem imperatoris, tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cū alacritate pergebant. Ille autem eos cum gratia magna ſuſcipiens, admirabatur Aſineum,quod ita magnanimus extitiſſet,cū corpus poſſideret ad uidendum breue,& quod contemptui ab intuētibus haberetur: eiusq; prudentiam ſtrenuitatēq; cōſiderans,fertur ad amicos dixiſſe,quàm maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenteq; Aſineū uni ductorum ſuorum,Abdagadi nomine,atq; eius nomen indicante, omnemq; uirtutem & ſtrennuitatem eius intimante, qualis extitiſſet in bello:Abdagades poſtulabat permiſſum ſibi contribui, ut eum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes,quas in prouincias commiſerat,ultum iret.Non permittam,inquit imperator,hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præſumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus eſt,ut Parthorum iniurias ulciſcaris: diſcedentem uero,ſi cupis inſequere,eumq; ſi poteris iure belli ſuperato.Mane itaq; facto,accerſiri iubet Aſineum.Tempus tibi eſt,inquit,ò iuuenis ad propria diſcedendi,ne forte plurimos ad te ductorum irrites,& ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionē, ut eam lædi à latronibus nō permittas, ſed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanq; ſum à te optimo homine

hanc

hanc reciprocationē accipere,qui tibi fideles animos omnino ſeruauerim: neq; ad eos attendi,qui fuerant ad tuū interitum iritati, ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus cōpetentibus, in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus,oppida conſtituit, & caſtella quæ primo fuere reſtaurando confirmat,atq; ita breui magnus effectus eſt:tantaq; per eum negocia gerebantur,quāta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus,ut etiā ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretur,qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam Babyloniorū honorificentiam habere minorē ducebat,quam ſuæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Meſopotamia gerebantur,ex eius poteſtate pendebant,& amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata creſcebat,& bonorum omniū uigore ac flore pollebat. Sed dū tali proſperitate fruerentur,ſubito malorū illos occupauere principia, quæ huiuſmodi cauſis occipiunt. Poſtquàm enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnā peruenere potentiam,cōuertuntur ad iniurias perpetrandas,& tranſgreſſiones paternatū legum,cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorum quendā ductorem inuadunt, qui ad gubernandā illam miſſus fuerat regionē,quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat,tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnū decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc Anileus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens,ſiue proprio uiſu conſpiciens,adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare,eumq; hoſtiliter inuadens interemit,illam aūt abripiens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidē ſine magnis calamitatibus Anilei domū ingreſſa eſt,ſed tam ipſi quàm Aſineo fratri,magnorū malorum deportauit aggeriem,per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem uiri, deorū ſuorum ſimulacra ſumpſiſſet,quæ more paterno tam ab ipſa quàm à uiro eius religioſe colebantur:cœpit ea domi habere,& ſimili cultu uenerari:ſed etiā cū alicubi forte pergebant in exteras regiones,ſecū illa ſimulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritū religionis exercebat,poſtea cœpit etiā marito mōſtrare, quali modo uel lege deos illos cū primo ſuo coniuge coleret. Tunc ſocij eorum,qui ab eis inter primos honorabantur,primū quidem ad ipſum Anileū locuti ſunt: quia non deberet Hebraico ritu cōtempto,& neglectis ſuis legibus,eā mulierem accipere,quæ cōtrario ritu aliam religionem habens,interdicta ſibi ſacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illū aiebant rebus ſuis bene conſulere,ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus,illa celebrari permittens ſeq; regnumq; ſuum peſſundaret. Sed cū nihil proficerēt talia cōmonentes,uirum etiā quendam illorum, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fidutia locutus ſit,interemit. Ille uero moriens,maledixit ipſi Anileo fratriq; ipſi Aſineo, cunctisq; ſocijs, ut ſimiliter ab hoſtibus interirent:ipſi quidem,quod tale in ſe facinus perpetraret:illis autē, quod non prohibuerint, neq; ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud,niſi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent, ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaq; plurimi congregati,ad Aſineū accedunt:& eum magnis uocibus increpabāt, dicētes:Bene quidē eſſet,ſi neq; primum tale aliquid fieret:ſed quia iā factum eſt,

ſaltem

ſaltem nunc correctio conſequatur, antequàm illud peccatũ illi cum cæteris omnibus adducat interitũ. Eicq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, cõtra conſuetudinem legis ipſorum: & ſuperſtitionem mulieris, quæ in iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille aũt, quàmuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorũ fuiſſe cauſam & fore, uerũtamen uictus conſanguinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quod fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eũ in dies accuſationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulſus eſt, increpans eum, & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad ſua propria parentesq; reuocaret. Sed nihil eorũ uerborum percipiebat effectum. Mulier aũt ſentiens tumultum, qui propter ſe populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto, defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit, ſolũ ſui iudicem habens, quem ſentiebat ſuo amore cõſtrictum. Porrò Anileus ſolus regni moderamina excipiens, exercitum ſumens, uicos Mithridatis iuadit, uiri apud Parthos in primo loco cõſtituti, & regis Artabani filiã in coniugio poſſidentis. Vbi cũ irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numeroſum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias opulentiãq; pertinere noſcuntur. Sed cũ hæc Mithridates audiſſet, quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta, grauiter tulit, quod ipſe ante nihil leſiſſet Anileũ. Anileus uero quod exordiũ tantæ ſumpſiſſet iniurię, tanta in ſe dignitate cõtempta: congregansq; cũplurimum potuit equitatũ, ſed etiã ætate feruentiũ non minimam manũ, aduerſus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antequàm ad eum ueniſſet, in quodam uico occulte caſtra conſtituit, ut inde proxima die in hoſtes irrumperet: quoniam ſabbatũ illuceſcebat, cum à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem iſta cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cum alia integre nunciaret, tũ etiam uicum intimabat, ubi Mithridates manſionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, caſtris egreſſus eſt, cunctis ignorantibus, quod aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hoſtes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, ſecum ducebat, ſuper aſinum nudum imponens, quod ualde ignominioſiſſimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum propriũ peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contrà ipſe conſilium aliud dicebat, non rectum eſſe dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & neceſſitudine connubij apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem utcunq; tolerabile cenſeatur eſſe quod factum eſt: quoniam & ſi iniuriatus eſt Mithridates, uerum tamen beneficio ſalutis erit ſe liberantibus gratiã debiturus: ſi uero quicquàm patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, ſed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia conſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter cõſanguinitatem qua regi coniunctus eſt, & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, niſi feſtinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cõſtitutus, ſupplicia ſumere de his qui contumeliã ingeſſiſſent. Turpe nanq; illa eſſe dicebat, ut ſalutem eligeret, poſtquàm captiuus in manus Iudæi hominis fuiſſet, & nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet, aut ſe per deos iurare coniugij fœdera ſoluturam. Has

Anileus ſuperat Mithridatem

ille

ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferens, magnanimitatẽ etiam mulieris metuens,ne inter eos cõiugium ſolueretur,non ſponte quidem neq; uolens congregans manũ quàmplurimam potuit aduerſus Iudęos tendebat,intolerandam & ipſe ſalutem æſtimans,ſi Parthus impune fuiſſet à Iudæis repulſus belli certamine. Anileus aũt,ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu Mithridatem,inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret, & non magis anteueniens hoſtes occurreret, ex proſperitate prima confidens iterũ ſe pugnaturum,credens audentibus uirtutis etiam robur accreſcere.Multi itaq; illi ſuperiorum exercitus ſe coniunxere, ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos,& in ipſa prima facie terrorem hoſtibus illaturos.Pergunt itaq; illo die ſtadia nonaginta, per loca uaſta & inaquoſa iter facientes:ſed medio die,ardore ſolis ingenti,ſitis Iudæos occupat.Mithridates aũt apparens continuo,feſſos itinere, ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec æſtũ nec arma ferre ualentes,profugiunt.Parthi uero inſequentes,magnam cædem faciunt,Iudæorũ multæ myriades occumbunt.Anileus aũt,& quotquot circa eum erant,in ſyluam ſe recipiunt.Mithridates uero magnam uictoriam ſumens,magno gaudio cœpit exultare.Congregatur aũt ad Anileum infinita multitudo hominũ,peſſimorũ,& ſuam ſalutẽ paruipendentiũ,quos Anileus ſuſcipiebat,uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat:ſed haud ſanè ſimiles illis, qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitatum.Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorũ,eoſq; paſſim depopulabatur.Tum Babyloniį,quamuis ad bellum parati,mittunt tamen in Neerdam ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi ſibi Anileum expetentes.Illi uero nequaquàm illorũ ſermonem accipientes, neq; cũ traditione Anilei pacẽ facere uolentes,prouocabant eos ad prælium.Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere,ut ad Anileũ uenirent, & cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur.Babyloniį locum integre ſpeculantes quo ſe cõſtituerat Anileus,& cuncta diligenter inſpicientes,occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt,necantq; quantoſcũq; reperiunt,ipſumq; Anileum obtruncant, atq; hoc modo Babyloniį iniurijs Anilei,& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magno conſtabat odio,quod circa eos detinebatur: Nã penè ſemper inimicitias exercebant.Cauſa uero huius iræ,fuit lex eorũ paterna,quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper inuicẽ æmulabantur:unde ſi eorũ quiſquam opportunitatem inuenerat,ab iniurijs nõ parcebat.Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo,cœpere Babyloniį Iudæis inſtare.Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorũ,& repugnare penitus nõ ualentes,in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt.Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantiſſimi.Eſt ibi etiam Syrorum non minima multitudo.In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæſi,& expertes malorũ fuere.Sexto uero anno (nã Babyloniæ corruptio eorũ magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciã magis magisq; confugiunt) eos amplior ibi clades ſuſcipit,propter cauſam quam breuiter enarrabo.Græcis in Seleucia habitãtibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebant,ſed Græci ſemper ſuperiores extabant.Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi,qui aduenerant.Syri aũt ſeditionem mouentes,cœperunt ſuperiores exiſtere,ex cõſenſu & auxilio Iudæorum, hominum inconſiderate ſe in pericula præcipitantium,& intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium.

Victoria Mithridatis

Seleucia

Tunc

Tunc Græci hac ſeditione ſuperantur. Illi uero nullam aliam rationem cernebant, qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum, & dignitatem reformare, niſi Syros à Iudæis ſepararent. Vnuſquiſq; igitur eorũ, uerba faciunt ad Syros, cũ quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem inter ſe, amicitiamq; cõponunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte, pacta quibus pax & concordia ſeruaretur, inſtituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur, ut cũ Iudæis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominũ. Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos, qui forte aut amicorũ, aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere nõ poterant, diſcedunt exinde Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorũ rex, per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiã ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorũ, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates, ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos, acta ſunt, huiuſmodi fuere.

Cædes quinquagies mille Iudæorum

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSNONVS

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidijs extinctus ſit. Cap. I

Aius autem nõ in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniuſtitiæ ſuę demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat, quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales ante nunq; hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omniũ Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cũ omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatũ, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduerſus equites Romanos. Quidam aũt hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus aũt penè pares ſenatoribus exiſtebant: propter quod etiã in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinũ uero ſibi cultum & honores uolebat, nõ cum hominibus exhiberi: ſed etiam in templũ Iouis ueniens, quod capitolium quidẽ uocant, magis aũt uenerabile illis eſt omniũ templorum, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quę gerebat, nõ erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania cõſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis tranſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiam hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtenti, talia etiã uolebat in fluctibus

Caij crudelitas & arrogantia

gerere

gerere, qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia fermè trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem cõſtruere, ſuper quẽ carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum paganorum nullum nõ depopulatũ reliquit. Quæcũq; enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulacra, atq; omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hũc aũt Romam eſſe firmabat. Nõ ſolum aũt ſuam domũ, ſed etiam hortos, aliaq; ſua habitacula, ubicũq; terrarum Italiæ cõſtabant, ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiã Iouem Olympiũ, qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur, quẽ Phidias Athenienſis fecerat, auſus eſt in Romanã transferre ciuitatem: nõ tamen ad effectũ res perducta eſt, architectis dicentibus ad Menniũ Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod ſi illud ſimulacrũ moueretur, aliquod malũ poſſet accidere. Fertur aũt Mennius, etiã prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negotiũ. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caiũ, unde periculũ mortis illi protinus imminebat: euaſit tamẽ, quoniã Caius morte præuentus eſt. Interim etiam proruperat eius inſania, ut cũ ei filia fuiſſet exorta, eã perducens in Capitoliũ, ſuper genua ſimulacri cõſtitueret, cõmunem ſibi natã Iouicq; cõfirmans, duos patres uni proli cõſtituens. Et hæc illũ etiam taliã perpetrantẽ, prò nefas, homines tolerabant. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationẽ excitare dominorũ, quæcũq; uellent in publicũ crimina deportare. Illi aũt, quæcũq; illis peſſima oriebant in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernẽtes gratũ illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiã Claudiũ auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur, aduerſus patrũ ſuum geri capitale iudiciũ: ſperans etiã ipſum, quo facilioré potẽtiã aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſiſq; calũnijs, ex audacia ſeruorũ aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebant: ab alijs quidẽ, ut ſuas iniurias quas paſſi ſunt ulciſcerentur: ab alijs aũt, præuenire dominos cupientibus, cũ ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniã corruptis legibus & hominibus in afflictione cõſtitutis, nõ paruum beatitudinis momentũ mors illius hominis apportauit: ſed etiã genti noſtræ, quæ breui iã omnis interiiſſet, niſi mors illũ celeriter occupaſſet: uolo ſuper eo cũcta diſſerere. Nã aliàs quoq; magnã felicitatem confert hominibus, & ſolatiũ in calamitatibus cõſtitutis: ac etiã correctionẽ his, qui putant proſperitatẽ eſſe perpetuã: docetq;, ne rebus ſecundis quiſq; peſſime cõmutetur, ſed uirtutis ſtudiũ eſſe percolendũ. Vias equidẽ tres mors illa parauerat: & harũ uniuſcuiuſq; uiri boni primatũ in conſilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hiſpaniæ ciuitate originẽ ducens, cõgregauit plurimos, ut ſiue per illos, ſiue per ſemetipſum alacriter Caiũ iterimeret: alterius aũt principatũ gerebat Caſſius Cherea tribunus: ſed & Minutianus nõ paruam partẽ hominum ad hoc opus aggregauerat. Cauſa aũt erat illis odiũ, quo Circa Caiũ uniuerſi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, & iniuſticiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduerſus Caium conſiliũ capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad cauſam. Minutianus aũt, ut Lepidũ ulciſceretur amicum ſuum, hunc enim cum aliquibus ſuis cõciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat, ne à Caio ſimiliter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis ſibi mor-

Cõſpiratio aduerſus Caligulã

tem imminere,feſtinabat ſuum præuenire periculũ. Chærcas uero confuſionẽ ſu-
am, & Caij obprobria nõ ferebat, quibus eũ arguebat, quod quaſi nihil in ſe forti
tudinis haberet,inſuper etiam periculum ſibi per ſingulas dies imminere cernebat.
Mors Caij omnibus optabilis Mortẽ quoq; Caij,oẽs honeſtum opus & liberũ libenter excipere reputabant: cæ
teri uero cupiebant ſuper hoc habere cõmune conſiliũ: uidentes tantas iniurias, &
exemplũ prauum dari cupientibus principatũ. Omnes ergo, ut tantis cladibus libe
rarentur,deſiderabant aduerſus Caiũ aliquid geri: decere nãq; ad talia negotia bo
nos uiros accedere,pro ſalute pietatis,& imperij macula auferenda,etiã cum ſuo di
ſcrimine. Super omnia aũt Cheream ad opus gerendũ excitabat melioris famæ cu
piditas:& quia cernebat facilẽ ſibi aditum fore ad Caiũ: tribunus nãq; erat, & per
hoc ſe opportunitatem reperturum putabat,qua perimeret Caiũ. Interea ludi cur-
rules agebantur,circa quæ ſpectacula magnũ geritur à Romanis ſtudium. Cõcur-
rũt enim alacriter ad circũ:& pro quibuſcunq; rebus opus habuerint,ab imperato-
ribus cõgregatione facta,depoſcunt. Illi uero,quod multitudini non iudicant reſi-
ſtendum,confeſtim grate petita cõcedunt. Rogabant itaq; tunc Caium,cũ omni in
tentione poſtulationibus utentes, ut cenſuum releuationes efficeret, & grauedines
cunctas auferret. Ille uero nolebat iſta concedere. At illi uoces amplius eleuabant.
Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittens,iubet clamantes abripi,& ſine ulla dila-
Multi à Caio interempti tione cõfeſtim interimi. Et ille quidem talia iuſſerat: quibus aũt præceptũ erat,iuſſa
complebant. Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus, populus ſpectans clamare
ceſſauit. Tunc omnibus ſuæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus aliospro
ſuis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiuſmodi Chæream excitabant, ut
Chæreas in inſidias Caij exaſperatus magnanimiter ingrederetur in cauſam,& inſidias quas parauerat Caio perficeret,
& eum tam nequiter aduerſus homines exaſperatum reprimeret. Et ſæpius in con
uiuijs Caij,rem uoluit aggredi,& tamen cõſideratione reuocabatur: non ſe cernens
inuenire opportunitatem,qualem negotio aptam eſſe iudicabat: uerens, ne fruſtra
ad tantum opus accederet: ſed ita rem moderabatur, ut conſilium animi ſui conſe-
queretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuerſa-
tionem ſuſtinẽs Caij. Cum aũt eum conſtituiſſet Caius ſuper omnes publicas fun
ctiones,& cætera alia quæ Cæſaris erant inferenda theſauris, per illud omne tem-
pus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorẽ ſibi uirtutem implendi operis
aggregabat,quod more ſuo magis rebus utebatur,quàm Caij obediebat imperio:
parcebat enim humilibus atq; depreſſis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caiũ, ita
ut eum de mollitie & de ſocordia criminaretur,nõ ualentem ſicut ipſe uellet,pecuni
as cõgregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat,& muliebria oppingebat
nomina,omni cõfuſione pleniſſima. Et hæc quidẽ cum alijs increparet, ipſe magis
gerebat in quibuſdã celebrationibus myſteriorũ,quas ipſe cõſtituerat. Stolas nãq;
Mollities Caligulæ muliebres induebatur, & circumpoſitionẽ crinium cõplicatorum adhibens, aliaq;
quæ ad ornamentũ cultumq; muliebrẽ pertinent,ipſe ſuſtinens,huius cõfuſionem
criminis audebat alijs exprobrare. Chærea aũt,quando hæc ueſtimenta Cæſar ſu
mebat,indignatione ferebatur: maxime aũt,cum illa ueſtimenta miniſtris irriden ti
bus redderet,ita ut etiã tribuni in deriſionẽ eum haberent & opprobriũ. Nam cum
ſumpturi eſſent miniſtri à Cæſare muliebria ueſtimenta, prædicabant aliquas ut
cõſueti erant,ad luſum illũ proferre facetias. Propter hoc etiã ei fiducia maior acce-
ſſit,ut ſocios quoſdã acciperet,quibus ſe oſtenderet, nõ pro cauſis minoribus indi-

gnari

gnari. Nam erat etiam Pompidius ſenatorius, qui penè per omnes ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat. Epicureus autem erat, & propter hoc otij & quietis ſtudioſus. Hunc Timidius inimicus eius accuſauit, quod poſſet Caium maleficijs turpibus infamare, eò aſſumens Quintiliam mulierem, quæ in rebus ſcenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & ſtudium: nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur: accuſatio autem erat falſa. Illa uero graue iudicante, teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre, torqueri eā dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream ſine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormentis opus eſſet, eodem Chærea utebatur: eo quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & ſocordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta ducerctur, conſciorum cuiuſdam pedem calce deprimens, ſignificauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen & ſi nolens, tormētis eam adegit: timens propter illam ipſe ſubire periculum. Et nihil differens, eam in conſpectum Caij deducit, fœdatam tormentis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illam ſpeciem non ſuſtinens, ſed admodum compaſſus Quintiliæ, eo quod grauiter tormētis fuiſſet affecta, liberam crimine abſolutamq; pronunciat, & cum ea ſimul Pompidium. Ipſam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi ſolatium eſſet, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ex ſupplicijs corrupta erat, ſed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream cōmouerunt, quod per eū homines torquerentur. Vnde quoq; ſuam iracundiam nō ſuſtinens, dixit ad Clementem, atq; Papinium: quorū Clemens quidem ſuper militiam cōſtitutus erat, Papinius ſuper eos qui Caij fuere cuſtodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiā eos, qui aduerſus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus deſudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum, ut etiam ipſi Caio miſerabiles uideantur. Ita noſtram militiam cum nimia ſeueritate tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifeſtus: uerbis autem inſaniam imperatoris aperire, iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fidutialibus uti ſermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum eſſe cauſa malorum diceretur: ſi uero quiſquàm rem, inquit cum ueritate diſcutiat, inueniet ò Clemens, quod ego ſim totius mali cauſa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulſi Caij, ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ciues ſuos omnesq; ſubiectos, cui nos miniſteriū exhibemus: & ueluti ſatellites atq; carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus, in noſtros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: ſed pro ſalute eius, qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubijcere. Nam ſimul & noſtra corpora, & noſtras conſcientias, per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoq; tale Caio miniſterium exequatur. Non enim propter hæc quæ

Quintilia mima.

gerit,cum fauore circa nos conuerſabitur,magis autem cum ſuſpicione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam ſtragem fecerit (non enim poterit Caij unquàm ſæuitia terminari,quoniã nõ iudicio in talibus cauſis intendit,ſed ſola libidine ad hominũ cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hęc Clemens cõſiliũ Chęreę manifeſtius approbabat:taceri aũt iubebat,ne in plures ſermo ferretur:& diffuſis paſſim rebus quæ gerebantur, anteq̃ res cõſequatur effectũ,ſecreto prodito,& inſidijs propalatis,ipſi ducerentur ad pœnã:ſed tẽpore procedente,rem ſpei permittere,ut opportunitatẽ fortuna tribuente,opus gnauiter adimpleretur:ſe tamen dicebat per ſenectutẽ non poſſe audaciã gerere,ad tantum negotiũ inchoandum. His uero quæ à te ò Chærea tractata dictaq̃ ſunt,cautius aliquid fortaſſis inueniã:decentius aũt quis poterit inuenire? Et Clemens quidem cõtinuo mutare ſententiã, omniaq̃ quæ audierat , quæq̃ ipſe dixerat,cœpit efferre per plurimos. Chæreas aũt formidans,perrexit ad Sabinũ, exiſtentem uirum dignum,quẽ etiam libertatis cognouerat amatorẽ, & propterea diſpoſitiones illorũ temporum hoſtiliter abhorrentẽ. Opus itaq̃ putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet,opportunũ ratus eſt, ut cũ eorum cõmunicarent maximo timore, ne à Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiã dilationes temporũ aliquid cõtrariũ reputabat allaturas.Cum aũt libenter Sabinus tali cogitationi, taliq̃ uoluntati cõſentiret,tunc quidem tacere ſe dixit,& ad nullũ de tali re ſuam proferre uoluntatem:ſi uero tempus & hominẽ nanciſcerentur, tunc nõ ſolum ſilentiũ abiecturum, ſed etiam ſuam uoluntatẽ manifeſtaturum eſſe firmabat: ſed ſi aliquid uiriliter uolumus efficere,nihil dilationis penitus detur.His igitur dictis,exinde conuertuntur ad Minutianum,ipſis quidem ſtudijs & uirtute parẽ, & ſimilia ex animi magnitudine cupientẽ:conſanguineum tamẽ Caij,ſed ſuſpectũ propter mortẽ Lepidi.Multam nanq̃ inter ſe amicitiam Minutianus Lepidusq̃ poſſidebant:& propterea etiam ipſe timore periclitabatur , ne ſimiliter eũ perire cõtingeret . Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis,ut putaretur aduerſus unumquenq̃ ſingulari inſania prorupturus.Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerũ neceſſitate formidini & uoluntatẽ,quam circa odiũ Caij gerebant,indicare nõ poterant. Ob huius utiq̃ ſuſpicionẽ,nec deuotionem ſibimet aperte impendere pręſumebant.Dũ igitur conueniſſent,& Minutiano honorem ſicuti prius exhibuiſſent,erat enim dignitate pręclarus,& cunctorum ore laudatus,inter principia ſermonum, præcedens ille uerba fecit ad Chæream:requirens quod ſignum illa die perceperit.Per totam nanq̃ ciuitatem grata Chæreæ uidebatur iniuria, quam per ſignorum dationem ipſe portabat.Et ille inter uerba iucunda nihil motus,Minutiano reſpondit,eiq̃ ſermonẽ de rebus talibus faciendum eſſe cõmiſit:& tu mihi,inquit,da libertatis ſignum,gratias agenti tibi,qui me amplius acuiſti,quàm egomet implere conſueui.Neq̃ mihi ſermonibus iam pluribus opus erit, ſed hoc ſufficiet iudicio , ſi etiam tibi idem placeat,quod & mihi: quando & priuſquàm cõueniremus, eiuſdem cognoſcimur fuiſſe cõmunionis. Vno itaq̃ gladio ſum accinctus,qui ſufficere poſſit ambobus, in quo conſeuti fortiter & accedamus ad opus.Princeps autem ſi uis, ipſe conſiſto, iubens operibus imminere.Quod ſi cepero tui cooperationem ſolatij,perſequar graſſatio ne ferri, conceſſa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipſum quoq̃ ferrum efficacius ſolet exiſtere.Impellor enim ad actũ non pro his quæ patior ego, dũ ſpe ipſe circumferar. Non enim hæc lenitas,mea pericula tantummodo me cõſiderare

Chæreas Minutianum ſibi aſſociat

permittit

permittit:dum & liberæ patriæ atq; legibus,& ademptæ uirtuti, & tantæ condole am pesti, quæ cunctos simul propter Caiũ apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerũ huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus cõsiderans ardorem sermonum eius,libenter amplexus est,& eius au/ daciam approbauit atq; laudauit: & uale dicto, cum uotis eũ precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabãt,ea quæ contingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam,uox cuiusdam de populo fertur emis/ sa,quæ quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendũ est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidisse secretum:nouissime uero considerando, quia hæc pro inuitatione dice/ rentur,siue cõmonente aliquo sociorum,seu certe deo(qui cuncta humana respicit) consulente,omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuersi simul armati sunt:alij quidẽ ex ordine senatorio, alij uero Romanorũ militum qui con/ scij esse uidebantur. Neq; enim erat uir nobilitate seu felicitate præditus, qui Caij exitiũ non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo possent studio,ut uita pri uaretur,totaq; confidentia atq; uirtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus præparati. Nam & Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi cul/ minis eleuatus,qui nihil aliud potestate sua,quàm tyranno æquus esse putaretur,ti more cunctorũ,& magnitudine pecuniarũ, quæ ei nimis accesserant,eo quod esset in muneribus accipiendis,& iniurijs exercendis acerrimus, & uigorẽ ultra modum haberet, cum naturã Caij instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaq; posse reuocari:& multas quidẽ alias periculi causas,necnõ & magnitudinẽ pecunia rũ haberet,accedẽs latenter ad Claudiũ,sperans quia si ei cederet principatus,defi/ ciente Caio,honorẽ similẽ ei præberet, eo quod illi gratiã & uerba clementiæ im/ pendisset primitus,ait,quia iussus à Caio Claudiũ ueneno perimere,crebras huius rei dilationes quæsisset,ne talia perpetraret.Sed mihi uidet,quia fingebat hæc Ca listus,uolens capere Claudiũ.Nã neq; Caius studẽs interfici Claudium honestas poterat occasiones exquirere, neq; Calistus iussus optabilem rẽ Caio perpetrare, si distulisset mandata domini sui,pericula potuit declinare.Sed Claudiũ quidẽ di/ uinitas à Caij uesania liberauit. Calistus aũt pro cõmendatione finxit hanc grati/ am,quæ ei nequaq; probabatur iuncta.Hi quidẽ,qui circa Chæreã erant,differe bant quotidie,dũ multos segnicies detineret: Chæreas aũt nullã moram gerebat, sed omne tempus ad agendũ opportunissimum iudicabat. Nã dum Caius in Ca/ pitoliũ ascendisset,ut pro filia sacrificaret,uenit frequenter ad eũ, & in imperialis lo ci culmine stantẽ,ac populo auri & argenti pecunias dispergentẽ,dum hæc minista ria gererentur,præcipitẽ ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo uideri putaret,nec insidias feciſſe crederetur.Et licet nõ optata mors euenisset,ipsi tamẽ ac cessisset audacia,ut etiã præter ferrum perimeret Caiũ. Tantũ habuit cũ coniuratis Chæreas ardorem,metuens,ne tempora opportuna diffluerent.Illi uero uidebant quidẽ eum pro sua libertate solicitũ:poscebant aũt,ut paucum tẽpus usq; ad solen/ nitatem spectaculorum differret:ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fie/ ret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro:sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentare/ tur.Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotũdo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani

Vox emissa in curia coniura tos exagitat

De Calisto Caij liberto

nobiles cũ filijs ſimul & coniugibus libenter ſpectare noſcuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita facilis erat incurſus, quando multa milia hominũ paruo lo co concurrerant, ut potuiſſet quilibet ad eius necem audacter accedere: abſentibus quoq; cuſtodibus, qui licet uellent, non tamen ei præſidium facile deportarent. Ex pectabat ergo Chæreas, & uenientibus ſpectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, ſine dilatione fortunæ ſolatijs adimpleret: à quo tamen tri bus diebus ludorum tranſactis, uix die nouiſſimo opus ualebat terminari. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos, ſatis, inquit, ò uiri præteritum tempus noſtram po teſt obiurgare ſegnitiem, pro his quæ cum tanta uirtute tractata ſunt, & neglecta noſcũtur. Et melius eſt, ne proditione facta, pereat occaſio, & potius Caius nos af ficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijci mus, cum & nos de cætero debeamus eſſe liberi, & alijs cauſam præbere felicitatis, præteriti ſeculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaquam contradicen tibus, quaſi nõ bene fuiſſet hortatus, neq; actum hunc aduerſe ſuſcipientibus, ſed potius conticeſcentibus: cur, inquit, ò fortiſſimi, ſegnes ſumus? An non uidetis ho die ſpectaculorum diem eſſe nouiſſimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauiga turum, ut Aegyptum contempletur? Bonũ ergo uobis eſt, ut ueſtris manibus Ro manæ gloriæ auferatis obprobriũ, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nã quomodo non iuſte erimus confuſioni obnoxij, ſi quis eum Aegyptius uideatur perimere, in iuriam nõ ferens libertatis oppreſſæ? Ego ſiquidem nequaquam cogitationes ue ſtras differre patior, ſed hodie ad pericula ſimul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo ſcilicet conſiſtens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipſe audacius armatus eſt, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat deſiderium, ut conamen attin geretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equeſtrium armata con uenit. Mos erat tribunis enſe cinctis, petere ab imperatore ſignum, quod ei compe tebat, ut ſignum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, ut pro ſpecta culo loca ſibimet occuparent. Cumq; multa plebe atq; compreſſione Caius exul taret, ita ut præ multitudine, neq; ſenatui, nec Romanis equitibus locus eſſet: ſed o mnes permixti ſederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unà cum ſeruis, Caius proceſſu ſibimet facto, Diuo Cęſari ſolenniter imolabat: cuius etiam ſpectacula ce lebrabat. Et cum de ſacrificijs aliquid ſanguinis cecidiſſet, contigit, ut ex eo cruore cuiuſdam ſenatoris Aſprenatis nomine, ueſtis adimpleretur: quod factum Caio quidem præbuit riſum, Aſprenati uero augurium fuit apertũ, qui ſcilicet unà cum Caio peremptus eſt. Ferunt itaq; Caium ultra ſuam naturam illa die fuiſſe mitiſ ſimum, ita ut omnibus eius humilis ſalutatio mira uideretur. Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniens, præſidebat: & circa eum primi procerum. Eſt autem ipſum ſpe ctaculum, ubi annis ſingulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem du cit ad atriũ, altera uero ad porticum, ingreſſibus & egreſſibus apta, quatenus non turbentur, qui interius eſſe noſcuntur. Eſt enim illic & alia cella, ubi luſores exer ceri ſolent, atque cantores. Reſidente itaque populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio, (dextrum nanque cornu Cæſar tenebat) quidam Batibius ex ordi ne ſenatorum, uir militaris, Cluditum conſularem uirum iuxta ſe reſidentem, nul lo audiente requirebat, ſi quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil ſibi ea die nuntiatum, ò Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cludi

tus, ò

tus, ò fortiſſime, inquit, tace: & mox uerſum Homeri ſubiecit, dicens: nequis alius maleuolus ſermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro ſpectantibus ſpargerentur, & pariter aues innumeræ, & quæ pro raritate ſua ſunt comparanti-
bus precioſæ, Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidem ſpectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus nanque introducitur, quo actum eſt, ut iudex deprehenſus crucifigeretur, & pantomimus fabulam ſalta uit Cynaræ, in qua & ipſe occiſus, & eius filia Myrrha uidebatur: atque ſanguis mi mica arte diffuſus, & circa iudicē crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Con ſtat autem, quoniam dies ipſe fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in ſpectaculum ingredientem, unus ſociorum ſuſtineret in ſpectaculo, uſq; in finem, eo quod nouiſſimus erat dies, aut certe uſus balneis, atque cibis illic, dein-
de remearet, ſicut & prius. Minutianus iuxta Caium ſedens, ac metuens, ne in ua-
cuum tempus efflueret, ſurgens, cum etiam Chæream uideret egreſſum, perge-
bat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueſte, & quaſi per amici tiam, quò, inquit, pergis ò beatiſſime? At ille reueritus Cæſarem, cum timore re-
ſedit, & paululum quieſcens, denuo ſurrexit, & abijt. Cui egredienti non impedi-
uit iter Caius, credens eum ad neceſſaria progredi. Aſprenas quoque, cum eſſet & ipſe particeps operis, admonebat Caium, ſicut & prius, ut ingreſſus ad balneas at-
que prandium, ad ſpectacula remearet: quærens ut ad finem ſua tractata perdu-
cerentur. Illi ſiquidem, qui circa Chæream erant, exacuebant alterutros, quaſi tem pus eſſet ſingulos præparari, ne ad opus abſentes inuenirentur, & negligentes op-
portunum tempus amitterent. Erat nanque etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad ſedem eius: præ-
ſcius tamen, quia illic necem principis cum multo ſanguine ſenatorum, & ſimul e-
queſtrium adimpleret: licetq; arderet, melius tamen eſſe iudicauit, omnium tuta-
men libertatemq; ſeruari. Cumq; eſſent omnes ad ſpectaculorum uota conuerſi, Caius ſignum ſurgendi fecit: turbaq; repente facta, cōuerſi ſunt coniurati, & popu los impellebant, ut quaſi Caio ſecreti officium præberent, opere uero uolentes ha-
bere licentiam, ut eum in ſilentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus ſororis coniunx, & Valerius Aſiaticus: quos etiam ſi uolu-
iſſent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero ſequeba-
tur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam eſſet intra regalia, rectum dimiſit iter, ubi con ſtituti erant famuli, qui ei gratifice miniſtrabant, Claudio ſcilicet præcedente. Et conuerſus eſt ad locum quendam anguſtum, ſilentio iturus ad balneas, ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos myſteriorum, quæ erat celebrare conſuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chæreas, ut ſignum peteret. Quo quaſi ad illuſionem eius ſignum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur ad-
uerſus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen o-
mnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de induſtria factū: ne Caius uni us plagæ uulnere moreret, ſed plagarū multitudine ſauciatus, maiori dolore crucia retur. Sed mihi non uidetur hic ſermo credibilis, eo quod in huiuſmodi actibus ti-
mor talem non exigit rationem. Nam ſi Chæreas ita cogitauit, omnes ſtulticia præceſſiſſe credendus eſt, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celerita-
tem ſibi & coniuratis periculorum euaſionem acquirens, dū poſſent multæ machi-

In ſpectaculo duo auguria Caio prouene runt

*Chæreas gla-
dio Caium ap
petit*

nationes auxilium Caio conferre,antequam potuisset mori. Vnde certum est,quia Chæreas non circa supplicia Caij restitit,sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiam acta causa silentio magis usus est,ut uindicum fugeret iracundiam,& quatenus res gesta cælaretur:ne sermonibus usus, & se perderet,simul & tẽpus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebatur:inter humerum enim & collum ensis illatus,iuguli ossibus est retẽtus,ne ulterius posset accedere. Quo facto,neq; clamauit,neq; uocauit quemlibet amicorum,seu incredulitate,siue imprudentia,sed dolorem fortiter ferens,interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus,& ipse iam sua mente præstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem,multi circumastantes,singuli adinuicem gladijs, & quasi ad certamina discerpserunt. Constat autẽ, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa, Chæreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit:& sapienter cuncta disponens, ubi erant sententiarum adhibenda professio,etiam sermonibus locutus est utilibus:necnõ necessitatẽ suæ præsumptionis imposuit,ut dum tempus exigeret,manibus uterentur. Is quoq; rem prior aggressus est,& uirtutem illius necis impleuit:atq; nisum facilem Caio iam morienti concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quæcunq; cæteri gesserunt,Chæreæ cogitationi & labori manuũ ac uirtutibus applicentur. Caius itaq; hoc modo,multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas autem & cæteri perimentes Caium,per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc utiq; quæ fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum,peremisse principem,stultitiá populi sæpius honoratum:cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustæ uiæ, in quibus hoc opus effectũ est, & maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes,ad domum uenere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suæ potentiæ in talibus habitare noscuntur:& declinantes multitudinis inuasionem,esse iam uidebantur in requie. Cum itaq; lateret aduc pestis illata Caio,primũ Germanis est agnita. Erant enim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticæ habentes tagma,quorum patriæ mos est,importabili uti furore, sicut Hispanis, aut cæteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisq; robusti:& impetu primo,quibuscunq; congressi hostibus,præualentes:cum nõ haberent uirtutis discretionem,pro utilitate cunctorum,sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quod pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatis ergo gladijs,ingressi sunt domũ,perscrutantes Cæsaris peremptores,quorũ tribunus Sabinus erat:qui nõ tantũ uirtute & fortitudine maiorum, quantũ suo robore,cũ monomachus esset,hanc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; requirentibus Asprenas primus occurrens exoluit pœnas: cuius uestẽ sacrificiorum sanguis,sicut prædiximus,cruentauerat, & non ei bonũ fecisse uidebatur auguriũ. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus imperatores multi processerant:cuius etiam ciues eminentiam non ignorabãt. Is cum esset ualetudine robustus,primo sibimet occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum

Caius confoditur

Chæreas cõiurationis princeps

Germani ad ulciscendum Cæsarem armantur

agmine

agmine conſtipatus,frequentium uulnerum illatione defunctus eſt. Tertius autem Anteius,ex ordine ſenatorio,Germanis ſicuti priores occurrit.Is ut uideret Caium iacentem,& lætaretur,aduenerat:quia patrem illius eiuſdem nominis effugauerat: cumq; nec ſic ſatiatus,militibus deſtinatis,occiderat.Aderat ergo Anteius, ut Caij uideret funus,turbataq; ſubito domo,dum ſe uellet occulere, furentes Germanos, & tunc ſubtiliter inquirentes qui Caium occiderant,etiã innoxios unà perimentes, latere non potuit.Et illi quidem ita ſunt mortui.Cum igitur in theatrũ de Caij morte ueniſſet ſermo,admiratio & incredulitas facta eſt.Alij nanq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudum ſcirent ſibimet utilem fore,hoc non ſinebantur credere per timorem.Quibuſdam uero hoc in deſperatione erat,cum neq; uellent circa Caium huiuſmodi aliquid prouenire, nec uere hoc crederent, quaſi non poſſet aliquis hominum,opus huius uirtutis implere. Erant enim,quibus non erat grata mors Caij,mulieres & infantes,& quidã militum:alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud,quàm tyranno cõueniente ad iniurias potentiſſimorũ ciuium, illius miniſterio erant præparati:mulieres autem ac iuuenes,propter ſpectaculorum & gladiatorum munera, in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari, & propter carnium dilaceratiões,quas in ludis agebat Caius, ut quaſi populo uoluptatem exhiberet: pro ueritate aũt ad ſatiandam ſuæ crudelitatis inſaniã. Serui autem dominos contemnebant,& ad iniuriandũ eos,eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentientibus contra dominos credebatur:eorumq; pecunias oſtendentibus, & libertas & diuitiæ ſuccedebant:nec accuſationis metuebant pœnam,quibus erant propoſita præmia,octaua pars ſubſtantiæ ſenatorũ.Igitur etſi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione ſermo,eo quod aut præſciſſent inſidias aut optaſſent, de his quæ nunciabantur non ſolũ gaudia retinebant, ſed etiã audire hoc aut dicere fugiebant,metuentes, ne cum uerũ non appareret, pœnę ſuccumberent, quaſi uota ſuæ uoluntatis aperientes.Illi uero qui inſidias præſciebant, amplius ſe cælabant:formidantes ne dum alicui amatori tyrannidis hoc panderent, proditi uiuente Caio punirentur.Nã & alius ſermo fuerat diſperſus in populo,quia res quidem à cõiuratis fuiſſet tentata,nõ tamen Caius extinctus,ſed ablatus à medicis,ductus fuiſſet ad curam:nullusq; erat uerax,cui ſe quicunq; cõmitteret,aut ſuam panderet uoluntatem.Nam & ſi quis amicus erat,propter fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus,& multo magis odioſus nõ poterat credi.Dicebatur aũt ſenatoribus, à quibuſdam eorum animos perturbantibus, quod inter ipſa pericula atq; uulnera,ut erat ſanguine cruentus,ueniſſet in forũ,& concionẽ habuiſſet ad populũ: quæ reficiebant eorum mentes,neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant,formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa:quando nõ qua uoluntate diſcederent accuſari poterant aut damnari:ſed quemadmodũ uellent accuſatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginatis gladijs ſpectaculũ circundediſſet, cunctis ſpectantibus metus ſuę perditionis acceſſit:& ex omnibus aditibus terror erat,quaſi repente ingredientiũ gladijs caperentur:& neq; diſcedendi ſecuritatem habebant,neq; in theatro poterant morari ſine periculo.Illis igitur irruentibus, in theatro fragor eruptus eſt,ſupplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuiſſent, (ſi tamen aliquid proueniſſet) & quæ dicebantur geſta, neſcirent:& deberent parcere, nec alienam præſumptionem eis, qui non eſſent culpabiles, irrogarent: ſed exquirerent commiſſores,ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidem

Impetus Germanorũ irruentium in theatrum

hæc

hæc & his potiora cum lachrymis & percuſſione uultus ſæpius clamitabant, faci-
entes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira ceſſauit &
pœnitentia ducti ſunt, in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiam
illis, licet uiderentur exaſperati: portabant enim capita Aſprenatis & eorum quos
unà peremerunt. Quę cum uiderent in ſpectaculo poſiti, amplius ſunt concuſſi, pro
dignitate uirorum, & miſericordia huiuſmodi caſuum. Quapropter & ſemetipſos
à talibus ærumnis euadere non credebant: & incertũ ſibi fore, ſi tanta pericula poſ-
ſent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odium circa Caium habuiſſent, ei-
us alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenisſent, & ſpe totius ce-
cidiſſent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum ue
nalium, & propterea magnitudine uocis utebatur, indutus ueſtibus diuerſi coloris,
ad inſtar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciui-
tate, in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti lugentem,
licet & ipſe odio Caium haberet: eratq; timore ſuperior eius concio, atq; militia,
qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparare: & omnem ornatum, quaſi
de chariſſimi principis morte amiſiſſe confingens, progreſſus eſt in theatrum, ut
mortẽ Caij denunciaret. Quo facto, quies omnibus affuit, ne poſſent ulterius igno
rantia fluctuare. Deinde ſtatuas etiam Aruntius, & loca ſingula circuibat, reuocans
Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrum, atq; manifeſtantes Caium
fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuer-
ſos qui furorem incurrerant Germanorum à morte ſeruauit: nam prius ſpem ha-
bentes uiuere Caium, à nulla factione penitus abſtinebant. Tantam enim deuotio
nem circa eum habuerant, ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſ-
ſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent, ab iracundia diuerſorum & ſup-
plicio quieuerunt, eo quod uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret, qui eis pro
talibus recompenſaret: deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere, ne lena
tum contra ſe prouocarent, ſi ad eos imperij ſumma deueniret. Igitur Germani
à ſua rabie, quæ eos inuaſerat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum ni
mis eſſet de Minutiano ſollicitus, ne Germanorum fuiſſet inſania extinctus, ſingu-
los militum de eius ſalute requirebat. & Minutianum quidem Clemẽs adduxit in
medium: ad Chæream uero conuerſus, cum multis alijs ſenatoribus, iuſticiæ & uir-
tuti teſtabatur, eius laudans cogitatum, & actum ſine formidine completum, tyran
nidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam, eo quod iniuriarũ uoluptate fuerit ele
uata: quippe cũ non poſſet felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, ſed
cũ tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiã ante coniuratorum conſenſum, pro
priũ facinus ſibi cõſtituit inimicũ, agendo iniurias diuerſorũ, & prouidentiam legis
exterminando: ut quos habebat charos, ſibi hoſtes efficeret, & ſermone quidẽ ali-
os eius eſſe peremptores, opere uero ſemet ipſum ſine dubio perdidiſſe. Iam ergo
ſurgebant de theatro cuſtodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quando omnes
abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cauſa fuit Alcion medicus, abreptus quidem
quaſi ad curã aliquorum uulneratorũ, & mittens qui cũ eo erant, ut quaſi ad medi-
cinam neceſſaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declina
rent. Interea conuentus agitur ſenatorum & plebis in foro. Et populus quidem in-
quiſitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: in-
ter quos Aſiaticus Valerius, uir conſularis, ſtans in populo, tumultuantibus illis &

Germani ab iracundia & furore quieſcunt

Alcion medicus

Valerius Aſiaticus

dirum

dirum eſſe clamantibus, eo quod imperator eis ignorantibus uideretur occiſus: dū eū cuncti requirerent:qui ſunt qui Caiū interemerunt? Vtinā,inquit, ego. Ad hæc aūt & conſules edicta propoſuerunt,accuſantes Caiū: atq; iubentes populo ſimul & militibus,ut ad propria remearent: populo quidē multam requiē promittentes, militibus aūt honores:ſi tamen ſolita diſciplina cōſiſterent,& nulli quodlibet cōtumeliæ genus inferrent. Erat enim metus,ne forſitan exaſperati mala ciuitati facerēt, & ad rapinas aut ad templorum ſpolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo ſenatorum,& maxime conſentientes aduerſus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo conſtituti,quaſi in eis reſpublica reſideret.

Sentij oratio pro libertate Romana, & mors uxoris filiæq; Caij. Cap. II

INterea ſubito de domo raptus eſt Claudius. Milites enim facto concilio,alteruter de rebus agendis dedere ſermonem. Videbant enim impoſſibile fore,ut tantis rebus exiſtentibus quis rempublicam gubernaret:nec ſibi utile,ſi quis illorū qui cooperatores in nece Caij fuerunt,ad imperium peruenirent: ſed bonum eſſe ſi nondum perfectis rebus Claudium principem facerēt,defuncti patruum, & omnium ſenatoria dignitate præcipuum,uirtute maiorum fultum, militari diſciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt,in medio ſtatuentes,imperatorem facere:dignitatibuſq; ſolennibus honorare. Sentius itaq; Saturninus, licet Claudij cognouiſſet raptum,& quaſi pro laude fugientem,qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere,non tamen declinabat integra uoluntate,ſtans in medio ſenatus, nihilq; metuens,apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens:Licet incredibile ſit ò Romani,libertatis nos acquiſiſſe dignitatem,eo quod longo tempore nobis abfuerit:ueruntamen tenemus eam incertam quidem,quantum ad magnitudinē priſtinæ ſeruitutis:ſed tamen alacritatem ferre poſſibile eſt,ſi eius felicitatē nequiuerimus amittere. Satis eſt enim,& una hora ſenſum uirtutis habentibus, cum ſecura uoluntate in libera patria uitam degere,& legibus florentibus aliquando cōmunicare. Ego ſiquidem iam prioris libertatis oblitus, quam olim quidem amiſimus, nunc autem magna beatitudine retinemus,reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atq; nutriti ſunt, & non minorem à diſs honorem his uiris præbendum eſſe decerno: qui licet ſero & in hac ætate nos eam guſtare fecerunt, ita ut etiam in futuro ſeculo eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus noſtris, & quicunq; ſenuimus:ſenibus quidem,quando eius conſpicientes libertatem, cum dulcedine moriemur:iunioribus autem, eo quod ſit eis doctrina uirtutis. Vnde conſtat uiros eſſe iſtos,quorū labore cōſiſtimus,propter hæc quæ nuper geſta noſcuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius eſt, de qua conſueuit libertas humana ſolummodo cogitare,Ego ſiquidem antiqua noui auditu cognoſcens:quæ uero uiſu conſpexi, ualde ſunt grauia. Malis enim ingentibus inuaſerunt rempublicam principes tyrannidum,prohibētes utiq; omnē uirtutis modum,& magnanimitatis officium,libertati derogantes,docentes blandimenta pariter & timorem: eo quod principum uoluntati cuncta ſubijciuntur. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatem populi ſoluit,& ornamenta legum comprimens,rempublicam conturbauit, iuſtici am præuaricatus,& ſua delectatione uictus,nihil eſt mali quod non irruit ciuitati, ſucceſſoribus adinuicem imperium ſibi detrahentibus, ad deſtructionem ſcilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret,arbitrati ſuam eſſe munitionem,ſi uitioſis uterentur hominibus, & uirtute præcelſos, non ſo-

Qualiter Claudius ſuſcepit imperium

Oratio Sentij ad ſenatum

lum

lum gloriæ immanitate priuarent,ſed etiam ad mortem uſq; perducerent. Singuli nanq; regnantium quæq; ſunt grauia cõmiſerunt. Quorum Caius,qui hodie mortuus eſt,amplius extitit ſæuior uniuerſis,qui non ſolum in ciues,ſed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit ſuæ ferocitatis inſaniam,iniuſte pœnas exigens,& ueluti furioſus in homines atq; deos ferus exiſtens. Nihil etenim tyrannus ſuauitatis habere poteſt. Nónne cum iniuria uobis abuſus eſt? Nónne in pecunijs uos & coniugibus contriſtauit? Nónne omne uotum ueſtrum precibus angebatur inſiſtentibus inimicis. Aduerſa quidẽ tyrannis cuncta libertas eſt, nec eis unquam faueri poteſt: ſed nec ipſi, qui conſentiunt eis, patiũtur turpia ſuſtinere. Sentientes nanq; tyranni quibus malis inſignes uiros affligant, & eos uidentes patienter talia ſuſtinere,nec tamen ignorare quod geritur,ſed ſolatium expectare, hoc ſolummodo ſuam credunt comparare ſecuritatem, ſi eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis,& ſub alterutra ueſtri ditione conſtituti,quod reipublicæ maxime prodeſt,& ad preſentem reſpicit deuotionem,inſidijs amputatis,& reſtituta republica,iuſtum eſt utilitati communi prouideatis, & quod placet non imminente periculo cenſeatis:quando non erit dominus,qui rempublicam gubernaturus eligitur,ut ciuitatẽ lædere,& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarũ multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt, nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationẽ pacis, & conſueti degere modo ſeruili,importabiles incurrentes ærumnas,etiam proximis malorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, nouiſſima confuſione peribimus. Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios, & maxime Caſſiũ Chæream principem fortium uirorũ annuntiate,qui cum alijs uir unus & conſilio & opere acquiſitor noſtræ libertatis apparuit: cuius nunquam dignum eſt obliuiſci,qui contra tyrannidem noſtra pro libertate primus conſilium ſumpſit,& ſemet ipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimum, & uiris liberis beneficiũ oportunum præſtantibus, aliquid recompenſare dignum: qualis ſcilicet uir iſte circa uos extitit,non ſimilis Caſſio & Bruto, qui Caiũ Iulium peremerunt. Illi nanq; ſeditionis principia bellorumq; ciuilium, ſubuerſionem ciuitatis excitauerunt: hic aũt cum tyrannicidij graſſatione, etiã malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt,ſenatu delectabiliter audiente, & equitibus Romanis,qui præſentes erant. Quo facto,quidam Trebellius Maximus inſiliens,anulum de digito traxit,habentem lapidem clauſum, in quo forma Caij cælata uidebatur:quem ille ſibimet ſtudio dicendi,quæ ſuadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et cælatura quidem eſt agnita,nox autem continuo ſubſecuta. Chæreas uero cum ſignum à cõſulibus petiſſet: & illi Libertatem ei dediſſent, miraculum fuit cunctis,& ueluti incredulitas,quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas. Hi ſiquidem,antequam tyrannus inuaderet ciuitatẽ, rebus militaribus ciuilibusq; præſidebant,qui ſenatui cõſentiebant. Chæreas uero percepto ſigno militantibus præſidebat. Erant autẽ cohortes quatuor,quibus uiuere ſine principe magis quàm ſub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, & populi diſcedebant læti,hanc ſpem habentes atq; cogitationem, quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus acquirerent,& nequaquam alij ſubiacerent: inter quos Chæreas præcipuus exiſtebat. Igitur Chęreas periculum credens,ſi Caij uxor & filia ſupereſſent, & non omnis domus eius pariter deperiret: quando ſi quis ex eis derelinqueretur,

non

non hoc ſine peſte ciuitatis lethoq; conſtaret: inſuper & propoſitum ſuum perfice/re,& odium quod circa Caium habebat,explere feſtinans,miſit Lupum,unum tri/bunorum, qui uxorem Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Cle/mentis,cui hoc officium tradiderunt,quatenus uel hoc opere & uirtute tyrannicidij particeps eſſet, & quaſi in omnibus uideretur inſidijs prioribus conſenſiſſe. Qui/buſdam uero coniuratorum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium ſua magis natura malis uſum,quàm uxoris conſilio facinora mo litum,quibus & ciuitas uexata eſſet, & flos ciuium deperiſſet. Et illi quidem his aſ/ſertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quæ à Caio ge/ſta fuerant,hæc erat caput. Caio nanq; dederat poculum, ut eius mentem ſuo poſ/ſet ſubiugare ſeruitio & amori: & incantationibus ad ueſaniam transformatum ita ſibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præſi debat,ei ſubditæ uiderentur,nihilq; defenſores eius ualere potuerunt. Miſſus itaq; Lupus, in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre, ne culpabilis eſſet in his,quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, in/uenit Cæſoniã Caij coniugẽ,iuxta uiri corpus humi proſtratam,& omnes in luctu *Cæſonia* poſitos,ſicuti moris eſt mortuis exhiberi corporib.eratq; ſanguine uulnerũ eius ple na,& maxima calamitate circundata: necnõ & filia iacebat ſimul:nihil illic aliud au/diebatur, niſi culpa Caij, tanq; nõ bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uentura prædixiſſet.Hæc enim ratio & tunc & nũc ſimiliter æſtimat,& in om/nium mente ſita eſt circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebãt,quia ſuaſiſſet Caio, ut recedens à ſæuitia & crudelitate ciuium, humiliter & cum uirtute rempub. gubernaret: qui cum in ſua ſeueritate uiueret,propter talia deperiſſet: alij uero,quia cum ſermo de coniuratis peruenisſet ad Caium, ſuaſiſſet illa, ut ſine ulla dilatione uelociter cũctos placaret,quia licet nihil iniuſte tẽtaſſe aliqui probarẽtur, tamẽ hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ igit à Cæſonia dicta ſunt,& quæ de ea ho/mines dicebant,hæc ſunt.At illa cum uidiſſet uenientem Lupum,corpus Caij mon ſtrabat,& ut ad proximum ueniret,eum cum lachrymis exorabat. Cumq; eum ui/diſſet mente attonitum, & nulla compaſſione motum, cognoſcens ad quod uene/rat, ei ſuum iugulum præparabat:& lugens ea promptius faciebat,quæ agere ſoliti ſunt, qui in uitæ deſperatione conſtituuntur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta *Vxor & filia* fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo *Caij occiſæ* perempta eſt,& ſuper eam filia pariter extincta eſt.Caius igitur quarto imperij ſui anno,minus quatuor menſes, ita defunctus eſt, uir & ante regnum nequitia ſum/mus,libidinibus ſubiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & pronæ ſemper auidus poteſtatis, in quibus non oportebat nimie largus, acqui/rens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens, atq; uideri uolens.Is fauore populi ſæpe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia ſapiunt,ſua credidit eſſe ornamenta,uirtutis & amicitiarum imme/mor, quando contra hæc cum illatione ſupplicij frequenter exorſus eſt, inimicum ſibi exiſtimans quicquid uirtuti eſſet aptiſſimum,& in his quæ concupiſceret,nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ ſorori permixtus, odium ciuium ma/xime cœpit habere, eo quod ſimile aliquid longo tempore minime factũ eſſe con/ſtaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præſentium temporum, aut futurorum reperitur geſtum,niſi quod circa Rhegium & Siciliam,

propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter inſtituit. hoc enim conſtat maximum, & nauigantibus utiliſſimũ, quod tamen non uenit ad effectum: ſed ſemiplenum ab eo, dum ſegnius conſtruitur, derelictum eſt. Cuius moræ hæc cauſa fuit, eo quod rebus inutilibus, ſibiq; placitis uoluptatibus ſtudens, & illic expenſas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Inſuper fuit
Caij eruditio & rhetor optimus, Greca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelociſſimus, & ad intelligendum aliena opera præparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, & acerrimo ingenio, meditationisq; labore, ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquam fratris nepotem, quem etiam habuit ſucceſſorem, magna neceſſitate ſtuduit erudiri, cum ipſe eiſdem annis primo floruerit. Caius itaq; puer colebat hæc, quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere, quod non tamen obtinere prætuluit, neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate, peruenit ad mortem. Difficile nanq; eſt, ut illis poſſit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quò trahuntur. Initio ſiquidem, faciente eruditionis cauſa, amicis ſtudebat dignis zelo meliorum rerum: poſtea perductus ad iniuriam, onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebãt, ad id uſq; deſcendit, ut ab eiſdem paſſus inſidias exinguerẽtur.

Claudius in imperiũ à militibus uocatus, à ſenatu rogatur miſſis legatis, ſi cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum autoritate uſurpet Cap. III

CLaudius igitur, ſicut dixi ſuperius, interruptione facta uiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, & domo Cæſaris nece turbata, in anguſtia pro ſalute conſiſtens propria, & in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe cælabat: nullam periculorum cauſam, niſi ruborem formidans. Is enim cum priuatus eſſet, ſe mediocriter tractabat inter omnes, ſufficienter doctus, & diſciplina maxime Græca compoſitus, qui etiam ſe ab omni turbarũ inquietudine ſubtrahebat. Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret, & omne palatium ferocitate militum plenum eſſet, & terror atque indiſciplinatio cunctos apprehendiſſet, ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Caĩ quidem interitum paruipendentes, eo quod iuſte uideretur extinctus, quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabãt: quem-
Turbatio Claudij admodum bene cuncta diſponerentur. Cumq; Germani ad necem peremptores Caĩ requirentes, ſuæ magis quàm cunctorum utilitati conſulerent, Claudius turbatus, & nequaquam de ſalute ſua ſecurus, maxime quia capita ferri uiderat Aſpre natis, & quos cum eo conſtabat occiſos: ſtabat in quodã loco ſuper paucos gradus,
De Grato milite obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens, credens hominem eſſe, qui magis in eo loco inſidias faceret: proxime ueniens, eumq; apprehendens agnouit, ſeq; requirentibus ait:
Claudius in imperatorẽ à militibus deligitur Iſte Germanicus eſt, eum conſtituamus imperatorem. Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos, & metuẽs ne propter Caium ipſe quoq; moreretur, parcendum ſibi eſſe poſcebat, eiſq; ſua facta commemorabat. Tunc Gratus ſubridens, dexteram ei porrexit: & noli, inquit, de tua ſalute puſillanimis eſſe, cũ te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dĩ auferentes Caium, mundoq; proſpicientes, tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc, & maiorum tuorum recipe ſolium. Supportabatq; eum, nequaq; ualentem pedibus ambulare, propter timorem ſcilicet, gaudiumq; dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum, &

uidentes

uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanq; pro uiro sua/ui ac quieto,& multa pericula in imperio Caij perpesso,dolebant. Pluribus aũt mi/litibus aggregatis,factaq; turba,fugæ totius plebis exortæ sunt. Tunc Claudio pro pter corporis debilitatẽ fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes,pro eius in/columitate sollicitj,cũ fuga ad palatiũ deuenerũt. Qui locus,ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam remp.tenere uide/retur,multo magis militum concursus procedebat, cunctis utiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus,eumq; principem statuere festinantibus,pro fauore Germa nici eius fratris,qui magnã gloriam suæ uitæ reliquerat uniuersis: insuper etiam co/gitantibus de auiditate senatoriæ potestatis,& quæ pridem suo principatu delique rant.Inter hæc etiam rursus cogitabant,quia imperium deductum ad unum,pericu lo non careret: quando quodcunq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter:inter alterutrosq; cogitabant,& quæ solent prouenire quo/tidie loquebantur. Erant ergo diuisæ hæ sententiæ populi atq; senatus.Hi quidem dignitatem pristinã appetebãt,& oneroſum seruitiũ pro tyrannorũ iniuria declina/bant: populus aũt inuidiam circa senatũ habens,& auaritiã eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat,quod tamen imperatore constituto sedatum est.Inter hæc senatus agnoscẽs Claudium à militibus abreptum, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros,qui eum admonerent,ut pro adeptione regni nullam uim faceret:sed magis ut senatui tantorum uirorum unus cederet, & communem utilitatem prospi cientibus legibus subiaceret, utq; memor esset,quorum malorum prisci tyranni oc/casio fuerint ciuitati,& quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit:neq; imi taretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuer/sionem patriæ coarmaret,sed ut magis priorem uirtutẽ suæ quietis ostenderet:qua tenus ei honores liberiorũ ciuium,& legum decreto succederẽt:quo facto,fauorem imperantium & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet autoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent,& arma/torum copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uteren/tur:maximum uero sibimet esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad cõgressio/nem certaminis aduenirent,cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnarent.Et lega ti quidem Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati Claudium suppliciter exorabant,ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; eum multitudine militũ circunseptũ, & in comparatione illius exerci/tus cõsulis nihil esse: Suadebantq; simul, ut si appeteret principatũ, à senatu magis sibi datum acciperet,quod esset prosperius atq; felicius,si non cum iniuria,sed cum fauore decernẽtium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua se/natus arrogãtia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat:sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippæ præceptum co/gebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Claudius à mi litibus impera tor cõstituitur

Callíditas Agrippę erga senatũ.Dissensio senatus & populi:& cædes cõiuratorũ.Ca.IIII

IGitur Agrippa,cõpletis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus,agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum.Quem turbatum inueniens,& paratũ ut senatui cederet,exacuit

monens,ut imperium ſibi defenderet.Cumq; talia dixiſſet,abſceſſit.Quem cum ſe-
Calliditas Agrippæ natus euocaſſet ad curiam,unguens caput unguentis, quaſi ab ſcorto remearet, ſe-
natum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ geſta fuerant di-
centibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret,paratum quidem ſe mo-
ti pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt, & tractandũ ſuaſit de utilitate cunctorũ:
opus eſſe dicens,ſi reſiſtere Claudio uellent,armis atq; militibus, quibus eum uiril
ter expugnarent:ne forſitan imparati incidere uiderentur in malis. Reſpõdente ue-
ro ſenatu,armorum copiam & pecunias abundare, ſed etiam militũ copiam aliquã
partem congregandam,quatenus libertas ſeruis emergeret:opto, inquit Agrippa,
ò curia, peragere uos quæ deſiderij ueſtri ſunt: dicendum tamen eſt indubitanter,
quod credo fore pro ueſtra ſalute.Scitis militiam,quæ pro Claudio pugnat,longo
tempore armis imbutam : noſtra uero pars hominum eſt incerta fluctuatio & tur-
ba multorum,& ſeruitute inopinabiliter liberata,retineri difficilis.Nos uero aduer-
ſus expertos bella ſuſcipimus, producẽtes uiros neq; gladios ſcientes educere.Qua
propter mihi uidetur eſſe mittendum ad Claudium, qui ſuadeant componendam
eſſe huiuſmodi cauſam.Si cenſetis etiã me legatione fungi, paratus ſum. Hæc cum
dixiſſet,cunctis conſentientibus,miſſus cum alijs,Claudio tumultum ſenatus expo
ſuit:eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere.
Tunc Claudius ait,non eſſe mirabile, ſi imperatorem non libenter exciperet curia,
quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudi-
nem præguſtaret,cum nomine tantum ipſe princeps foret,opere uero communitas
imperaret,eo quod multarum uariarumq; rerum uideretur expertus,proſpere eius
imperium ſibimet obueniſſe gauderet.Et legati quidem hæc audientes uerba,reuer
ſi ſunt ad ſenatum.Claudius autem cõgregato exercitu loquebatur,ab eis iuſiuran-
dum ſecum permanendi accipiens,donauitq; ſingulos cuſtodũ corporis ſui quinq;
milibus drachmis,& ducibus numerorum promeritam portionem largitus eſt:ſed
& militibus abſentibus ſimilia compromiſit. Conſules itaq; conuocauere ſenatum
ad templum Triumphatoris,adhuc exiſtente nocte:quorũ alij quidem ſemetipſos
in ciuitate cælarunt, conſultationem refugientes eorum: alij uero in agros proprios
ſunt egreſſi,proſpicientes,quoniam ſi res ad effectum ueniret,in libertatis deſpera-
tione conſiſterent,præſtantius iudicantes, ſine periculo ſeruiendi cum ſegnitie uiue
re,quàm poſſidentes dignitatem patrum, ſub ſalute dubia cõmanere. Veruntamen
non amplius centum collecti ſunt: quibus in commune de præſenti ſtatu tractanti-
bus,repente clamor congregati exercitus eſt emiſſus,petentium ut militaris impera
tor eligeretur, & nequaq; principatus Romanus multis ſolueretur. Et hoc quidem
milites apud ſemetipſos decreuerãt,ne cunctis ſimul, ſed uni traderetur imperium:
Diſſenſio populi & ſenatus in eligẽdo imperatore hoc tantũ ſenatui cõcedentes,ut ipſi qui dignus uideretur eligerent. Ob quam rem
contraria erant uota ſenatus & populi:multo magis autem tam pro amiſſione glo-
riæ libertatis,quàm pro formidine Claudij.Erant uero qui eligerent aliquos ex ge-
nere nobilium,dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus
namq; Marcum fortitudine dignum, qui Iuliam Caij ſororem habebat uxorem,
ſtudebat eligere, ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus
differebãt. Sed etiam Valerium Aſiaticum Minutianus anteponebat,& penè ho-
micidia facta ſunt deſiderantiũ principatum, ut Claudio quoquo modo repugna-
retur.Monomachorum uero turba non parua militum,per noctem ad ciuitatis cu-

ſtodiam

ſtodiam poſitorum, concurrebat ad Claudium. Quapropter alij nouam urbis libertatem, alij quoq; Claudium metuentes, à conſulibus abſceſſerunt. Diluculo autem Chæreas cum ſocijs adueniens, & ad mediũ tranſeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo uidiſſet ſilentiũ poſtulantes, & dicendi initia facientes, cõtinuo diſturbauit: nõ acquieſcens eis ut aliquid allegarent, eo quod ipſi ad monarchiam pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo fauebant, tanquã non patientes ſenatui cedere poteſtatem, qui etiam ſi imperare niterentur, milites non ſinerent interfectores Caij regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens, imperatorem poſcenti populo daturum ſe promiſit ducem, qui ei ſignum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator praſinus, Caio & militibus circa ſolennitates Circenſium & ſeditiones atq; opera inhoneſta deuotus: multaq; Chæreas oppro bria ſibi reluctãtibus inferebat, ſed & Claudij caput ſe dicebat ablaturum. Peſſima namq; eſt inſipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chæreæ, ſed euaginantes gladios, & ſigna tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerãt iuſiurandum. Conſules aũt & ſenatus in deſolatione relicti ſunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter & anguſtia ignorantibus quid paſſuri forent, dum Claudius præualeret: & ſibimetipſi adinuicem derogabant, & pœnitentiã facti gerebant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, tranſiens ad medium, prius ſemetipſum interficere minatus eſt, q̃ Claudium principem conſtitui, & ſeruitute ſe damnari uideret. Sed & Chæream hanc magna nimitatem aſſequi compulit: qui dum contempſiſſet Caium, & primus autor bonæ fuiſſet uitæ, neq; ſic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas aũt de morte quidem in nullo dicebat eſſe dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. & illi quidẽ in his erant: ad milites aũt oĩs undiq; populus cõcurrebat. Interea Q. Pompeius dũ accuſaret milites, & pro libertate ſenatus ſupplicaret, impetu facto euaginatis gladijs, niſi mitis Claudius prohibuiſſet, opus in eum necis impleuerãt. Tunc Claudius ereptũ conſulẽ à periculo, fecit ſibi aſſidere. Senatores aũt qui cum Quinto fuerant, non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidã eorum etiã plagis affecti ſunt, & ad eum uenire compulſi. Apronius aũt uulneratus effugit, eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex Agrippa accedẽs ad Claudium, poſtulauit ut circa ſenatũ mitis exiſteret, dicens quia ſi quid crudelitatis exerceretur in curia, nõ eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius aũt his flexus, ſenatum ad curiã conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet, obſequentibus in eius proceſſu militibus, cũ multo nimis impetu atq; ridiculo Caij interfectores in publicũ proruperũt, Chæreas & Sabinus, prohibentes eum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem cuſtodum corporis inſtituerat. Claudius itaq; dum ad palatiũ denuo ueniſſet congregans alios, protulit ſententiã in Chæreã: quibus opus quidẽ uidebatur eſſe præclarũ. Sed Pollioni præcipue cauſam mortis applicabant, qui tantum opus fieri perſuaſerat: & ut ipſe pariter pro metu futuri tẽporis deperiret, iuſtũ eſſe clamabant. Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem, & cum eo Lupus, ſequebanturq; multi Romanorũ. Dicitur aũt quia Chæreas magnanimiter hanc cladẽ exceperit, non ſolũ uultu nequaq; depoſito, ſed etiã Lupum reſolutũ in lachrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendũ proſequeretur, dum ueniſſet ad locũ, requirebat militem, ſi interficiendi meditationẽ haberet: rogauitq; ut gladiũ ad necem ſuam deferret, quo Caiũ ipſe uidebatur occidiſſe. Et feliciter ergo mortuus eſt Chæreas, unius

Chæreas Claudio inimicus

Militum impetus in Põpeiũ

Chæreas & Lupus mortem multati

uulneris percuſſione finitus: Lupus autem crudeliter eſt extinctus plurimarum ictu plagarũ, eo quod ceruicẽ mollius præparaſſet ad necem. Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate, Romani honorauerunt facta Chæreæ, petentes expiationem fieri, eo quod eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo Chærea uita priuatus eſt. Sabinus autem, dum eum Claudius nõ ſolum abſoluiſſet à culpa, ſed etiam dignitatẽ quam habuerat remiſiſſet, iniuſtũ credẽs ut relinqueret cõiuratos, ſemet ipſum occidit gladio: ſic incumbens, ut eum uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Mors Sabini

De Agrippa honorato à Claudio & edictis pro Iudæis. Caput V

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens, edicta propoſuit: & principatum Agrippæ, quẽ Caius ei præſtiterat, ipſe confirmans, regem quoq; collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprij generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ, & quæcunque in Libano ſunt monte, ei de ſuo pariter adiecit imperio: & publice in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uero regnum auferens, quod habebat, Ciliciam & Comagenen donauit ei. Diſtinxit autem Lyſimachum, antiquo ſibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antoniæ matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuinctus erat: cuius filius, Beronicen Agrippę filiam duxit uxorem: Quam, dum Marcus Alexãder filius fuiſſet mortuus, reſumens uirginem fratri ſuo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaq; tẽpore, ſeditio inter Iudæos atq; paganos in Alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente namq; Caio, ſub cuius principatu ab Alexandrinis uidebatur afflicta Iudæorum gens, recepta fiducia, repente ueniunt ad prælia. Claudius autem Aegypti præfecto mandauit, ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum miſit in Alexandriã, atq; Syriam, huiuſmodi oratione conſcriptum: Tiberius Claudius Cæſar, Pius, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis dicit: Notum eſt, Iudæos in Alexandria conſtitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitaſſe temporibus priſcis Alexandrinis: & paria ciuitatis iura à principibus impetraſſe. Quod palàm eſt ex reſcriptis eorum, pariter & edictis. Sed poſtquam noſtro imperio Alexandria per Auguſtum noſcitur ſubiugata, ſeruata ſunt eis iura ſua, à præfectis per diuerſa tempora deſtinatis: & nulla de legibus eorum mutatio facta eſt, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uero Auguſto principe, ut fuerunt ſinguli eorum in ſuis ſolennitatibus permanſerunt, neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexãdrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos, qui temporibus C. Cæſaris, pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia, quod nollet gens Iudæorũ patriam religionem tranſcendere, & illum deum appellare, humiliati ſunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudæorum aliquid auferre nitãtur: ſed ſeruanda eis iura priora, manentibus utiq; in ſuis ſolennitatibus: quamobrem partem utranq; præcipio magnam habere curam, ut poſtquam fuerint hæc edicta propoſita, nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidem in Alexandria pro Iudæis miſſum, huiuſmodi eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis, conſul ordinarius ſecundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode chariſſimis, quatenus eadem Iudæis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria conſtitutis, libenter hoc præbui: non ſolum petentibus hoc concedens, ſed etiam

Edictũ Claudij pro Iudæis

ſed etiam ipſos,pro quibus rogatus ſum,dignos exiſtimans,propter fidem & amicitiam Romanis impenſam:præcipue iuſtum eſſe decernens, ut neq; Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur,quoniam ad dei culturã hæc facere noſcuntur. Optimum ergo iudico, Iudæos in omni orbe ſub nobis conſtituto, paternas ſolennitates ſine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio,ut hanc meã clementiam manſuete cuſtodiant: & ipſi aliarum gentium religionem nequaq; adnihilare pertentent,ſed ſuas leges obſeruent.Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atq; coloniarum,& municipiorum,intra Italiam & extra eam, regesq; pariter & potentes,per proprios legatos tranſcribere uelint,propoſitumq; non minus triginta diebus eſſe in loco,unde ex humili ab omnibus legi poſſit.His igitur edictis in Alexandriam,& in omnem terrarũ orbem directis,oſtendit Cæſar Claudius,quam uolun tatem circa Iudæos habuerit.Mox aũt etiam Agrippam,reddito ei regno,maximis cumulatum donis,remiſit ad propria:principibus prouinciarum atq; præſidibus,literis ſuis ſcribens,ut ei honorem debitum exhiberent. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus,cum celeritate reuerſus eſt: ueniensq; ad Hieroſolymam,gratificas hoſtias celebrauit,nihil quod erat legitimum derelinquens:unde & multos Nazaræos tonderi præcepit.Auream uero catenã, quam ei dederat Caius,factã ad inſtar ponderis ferreæ catenæ, in qua manus regiæ fuerant obligatæ,ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret,& teſtimoniũ de rebus melioribus perhiberet, in templo ſuſpendit ſupra Gazophylaciũ,ut & maximũ eius indicaret caſum,& ſimul oſtenderet,poſſe eũ qui corruerit, denuo ſuſcitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat:quoniã rex Agrippa ex parua cauſa,anteq; dignitatem acciperet, fuerat alligatus,& poſt paululum compedibus abſolutus,ad regnum priſcum clarius probatur euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi, quia res hominũ & lapſu faciẽte corruunt,& inclinatæ ad culminis faſtigiũ ſæpius reducũtur. Perfecte igitur Agrippa cultu exhibito deo, Theophilum quidem Anni pontificatu ſemouit: & Boethi Simoni,cui cognomentum erat Canthara,honorẽ eius attribuit. Duo etenim erãt fratres Simoni,& Boethus pater,cuius filiam habuit rex Herodes uxorem:ſicut ſuperius declaratũ eſt.Cum fratribus ergo ſacerdotiũ habuit.Simonis aũt Oniæ tres filij,in Macedonum principatu fuerunt, ſicut in priori ſcriptura contradidi.

Nauigatio regis Agrippæ in Iudæam

Catena aurea ab Agrippa in templo ſuſpenſa

Iniuria Doritarum erga Iudæos, quomodo ulta eſt à Petronio Cap. VI

REx igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens,Hieroſolymitis compenſationem eorum deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modum bene diſponens,affectuoſam præbuit largitatem. Præfectũ uero militiæ totius fecit Sylã, uirum qui multis laboribus ei ſæpe cõmunicauerat.Igitur tempore paruo prætereunte, Doritæ iuuenes,præponẽtes uenerationi præſumptionẽ, cum natura uiderẽtur audaces, tollentes Cæſaris ſimulacrũ,in ſynagoga ſtatuere Iudæorũ, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur nanq; ad deſtructionẽ paternarũ legum eſſe celebratum.Pro qua re ad Publium Petronium præſidem Syriæ feſtinanter aduenit:& contra Doritas conqueſtus eſt ei:qui non minus indignatus,cum utiq; & ipſe tranſgreſſionem legum factam nimiam eſſe iudicaret, impietate indiſciplinatorum Doritarũ,hæc cum magna indignatione ſcripta direxit: Publius Petronius,legatus Tiberij Claudij Cæſaris Pij Germanici,primatibus Dorienſium dicit:Audiuimus, quoniam quidam ueſtrum tanta ſuperbiæ præſumptione ſint uſi,ut nec dictis Cæſaris Claudij Pij Germanici ſubderẽtur:quibus ſancitum eſt, Iudæos obſeruationi

Petronij epiſtola ad Doritenſes

paternarum legum esse dimittendos: uosq; omnia contraria feciſſe cognouimus, ſy nagogam conſiſtere prohibentes Iudæorum, cum in ea poſueritis ſimulacrum Cæſaris, præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum contra Iudæos, ſed contra ipſum imperatorem: cuius ſimulacrum melius poneretur in omni Iudæorũ templo, quàm in debito loco: cum utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitum, unumquenq; in locis ſuis ha bere poteſtatem. Veruntamen cum edictum imperatoris, præcipientis ut iure ſolen nitatibus ſuis utantur, & cum Græcis pariter cõuerſentur, contempſeritis, riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicij fueritis immemores. quapropter eos qui contra edictũ Cæſaris talia commiſerunt, cum etiam eorum iudices indignentur, quando nõ propria uoluntate aſſerunt, ſed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduci præcipio, quatenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu principes moneo, ut ſi nolint uideri hanc querelam ſua uoluntate celebratã, cul pabiles perſonas centurioni demõſtrent, nullam ſeditionis aut litis relinquentes oc caſionem, quam ſcilicet malcuoli uenari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & chariſſimo meo regi Agrippæ, nulla potior cura eſt, quàm ne gens Iudæorum oc caſionem ſumat uindictæ gratia, & ut ad tumultũ ſeditionis accedat. Vt autẽ aper tius ſciatis, quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit: edicta eius Alexandriam deſtinata, huic ſcripturæ præpoſui: quæ licet omnibus nota eſſe uideantur, tũ etiam apud tribunal meũ chariſſimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non opor teat eis dona imperatoris auferri. Agit ſiquidem me pronunciãte, ut de cætero nul la ſeditionis aut turbę quæratur occaſio, ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igit' hoc modo quæ fuerãt cõmiſſa, correxit, ut denuo nihil poſſet huiuſ modi perpetrari. Rex aũt Agrippa Simonem Cantharã põtificatu priuauit, & de nuo Ionam Annæ conſtituit, eum ſcilicet exiſtimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatẽ, pro qua re ſupplicabat, hæc dicens: Tu quidem ò rex meo honori congaudens, hanc mihi reſtituis proprio conſilio dignitatem: li cet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit deus: ſemel tamen cum indutus ſim ſtola ſacerdotij, ſufficit mihi: prius enim ſum dignius indutus, quàm nunc de nuo receptutus. Tu uero ſi modo uis, ut accipiat dignior hunc honorem, agnoſce quia omni peccato mundior eſt apud deum & apud te rex frater mihi, qui poſſit ad hunc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uoluntatem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo poſt tempore, Petronio ſucceſſit Marſus, qui Syriam gubernabat.

Ionæ Annæ pontifex

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hieroſolymitas atq; Berytios Cap. VII

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis exti terat, & nec in periculorum eius communione receſſerat, ſed cum eo in manife ſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat, circa eum magnã habebat fiduciam: concedereq; ſibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum priſtina firmi tate, & nequaq; patiebatur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia po ſtulando, oneroſus eſſe uideretur, cum ſemetipſum immenſa arrogantia glorifica ret, & regi ſæpius ad memoriam cauſas communis triſtitiæ produceret, ut ſtudium quod tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod dum crebro faceret, ut mihi uide tur, improperare beneficia noſcebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non po tuit. Non eſt enim ignobilium temporum grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur, qui frequenter ea quæ præſtat, improperat. Quid plura? dũ frequenter Sylas regis

prouocaret

prouocaret iram,& ille plus indignationi quàm rationi tribueret,non eum remouit à præfectura ſolũmodo,ſed etiam tradendũ uinculis in patriam deſtinauit. Cumq; eius ira lõgo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet,quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remiſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ, dum cuncti quibus imperabat in lætitia magna conſiſterent,Syllam reuocari iuſſit, ſecum ſcilicet comeſurũ. Ille uero modũ libertatis,quem iuſtum eſſe credebat,uenientibus ad ſe non tacuit,dicens: En ad quem me honorem rex euocat,quem denuo poſt paululum ablaturus eſt: quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit,qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia,aut qua conſcientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui,quanta pericula ſuſtinui,ut illi ſalus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui,uincula & carcerem tenebroſum. Nunq; ergo horum obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens, poſcebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet animo non poſſe mitigari,dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros,qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem, publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt: & omni humano reddidiſſet tutamine fortiores, niſi Marſus Syriæ præſes Claudio Cæſari quod agebatur ſuis indicaſſet ſcriptis. Quamobrem Claudius rebellandi cauſa ſuſpicatus hoc fieri,Agrippæ mandauit,ut à murorum ædificatione ceſſaret. Qui mox ut agnouit, reluctandũ ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus, & ad beneficia munifica præparatus, & ciuitatem proprijs ſumptibus exornare nõ tardus, ita ut ſua claritate muneribusq; gauderet,& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret, in nullo ſimilis Herodi regi. Illi nanq; mens erat callida,& ad ſupplicia præparanda,& aduerſus odioſos ſine retentatione perniciosa,Græcis magis quàm Iudæis familiaris exiſtẽs, & alienigenarum ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniarum balneas, theatra,& templa, porticusq; conſtituens: Iudæorũ uero ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis præbuit impẽſam,unde potuiſſent habere eius memoriã. Mores autem Agrippæ erant manſueti, circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens: circa ſuam gentem pro modo benignus, & potius compaſſione pronus. Grata ſiquidem ei commoratio atq; frequens in Hieroſolymis erat, ſecq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs uiduata ſolẽnibus. Quidã igit in Hieroſolymis uir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata, cum rex Cæſaream perrexiſſet, eum accuſare præſumpſit, quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret. Hæc ergo regi literis indicata ſunt à præfecto, quia Simon talia cõcionatus eſſet. Quem rex euocatum, dum tunc eſſet in theatro, ſedere iuxta ſe fecit, & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit: Die mihi,inquit,quid horũ quæ hic aguntur contra legem eſſe noſcitur? Ille uero nihil habens quod reſpondẽret, ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus q; ab aliquo crederetur, iudicans etiam manſuetudinẽ conuenire regi potius q; furorem, muneribus honoratum remiſit ad propria. Cum autem multis multa conceſſerit,præcipue Berytios honorauit. Inſtruxit enim eis theatrũ,amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum,& amphitheatrum copioſa impenſa conſtructũ. Sed & balneas & porticus

Sylla in uincula conijctus

Clementia Agrippæ erga ſuum detractorem

celſis

celsis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate sumptuum aut pulchritudinem fœdauit, aut magnitudinẽ quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largissime ac magnifice ministrauit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quæq; illic instrumenta produxit, & uaria delectationũ opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum suam largitatem cunctis ostendit. Vbi uolens numerositate concertantium delectationem spectantibus exhibere, alios septingentos pugnaturos emisit: quoscũq; malignos habuit, in hac actione distribuens, ut & illi hoc modo pugnarent, & opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ & obitu Caput VII

HIs spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migrauit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, & Emesorum Sigerammus, & Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius, qui & ipse Chalcidis habebat imperium: habuitq; colloquium apud eos, susceptione & amicitijs ualde dignissimũ, ita ut ostenderet suæ sapientię culmen: & in præsenti eos uideretur regaliter honorare.

De Marso præside Syriæ

Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marsus Syriæ præses aduenit. Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilẽ Romanis esse, processit è ciuitate, occursurus ei, quasi ab stadijs septẽ. Hoc etenim principiũ inimicitiarũ circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, & tanta pariter amicitia in suspicionem repente uenit: nõ credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere cõsensum. Mox itaq; ad unumquenq; mittens, mãdauit, ut non segniter ad propria remearent. Hæc Agrippa dolenter accepit, & propterea Marso quidẽ factus est inimicus. Matthia uero pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotẽ Elioneũ Cantharæ natũ. Igitur cũ tertiũ annũ in Iudææ complesset regno, ue-

Spectacula Cæsareæ exhibita

nit in Cæsaream ciuitatẽ, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorẽ Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul & procerum unà conuenerat. Secunda uero spectaculorũ die, stola uestitus undiq; argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiẽte die, & primis radijs sole oriente demissis, argenti claritas repercussa fulgorẽ reddidit ualde perspicuũ, & oculis inspicientibus formidandum. Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, deum scilicet adpellantes eum, atq; dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te uelut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse cõspicimus. Has aũt uoces rex nequaquam compescuit, nec impia eorum uerba compressit. Post paululum uero respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam funẽ sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego,

Agrippa dolore corripitur

inquit, uester deus iam uitam mutare compellor. Repente namque increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à deo. Viximus etenim non praue, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaq; cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq;

cuncti

cuncti cum coniugibus ſimul & liberis, lege patria in ſaccis iacentes, deprecabantur pro rege deum, & omnia luctu gemituq; complebantur. Rex autem cum in domo ſublimiore iaceret, deorſum reſpiciens, atq; uidens eos proſtratos eſſe, nec ipſe à lachrymis potuit abſtinere. Quinque uero continuis diebus uentris dolore cõfectus, uita priuatus eſt, habens annum ætatis quartum & quinquageſimum, ſeptimum uero regni. Quatuor namq; ſub Cæſare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uero cum Herodis: tres autem reliquos ſub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudæam percepit, & Samariam, atq; Cæſaream, & tributa ſui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuerſis mutuum ſumpſit. Nam cum eſſet ualde munificus, ſupplicantibus larga munera conferebat, & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis eſſet ignota, conſpirantes ſimul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Ariſtonem quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerũt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quaſi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ Cap. VIII

REx igitur Agrippa hoc modo conuerſatus, diſceſſit à uita: qui de ſuo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem ſeptimum & decimum ætatis annum, & filias tres: quarum alia quidem nomine Beronice, ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe coniuncta: uirgines autem duæ erant, Maria & Druſilla, Maria quidẽ decimũ agens annũ, Druſilla uero ſextũ. Eratq; deſponſata à ſuo patre Maria Archelao Chelcię filio: Druſilla uero filio Antiochi Comagenẽſis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cũq; mors Agrippæ cunctis innotuiſſet, Cæſarienſes & Sebaſteni benefactorũ eius immemores, peſſimas res egerũt, blaſphemãtes uehementer indecenterq; defunctum. Sed & militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & ſtatuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & ſtatuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebant: & turpiora facinora quàm dici fas eſt, ſceleſtis actibus adimplebant: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes unguentis & oleo, ſacrificia pariter exhibentes: prandiaq; ſibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erant autem immemores non ſolum Agrippæ, qui multas eis præbuerat largitates, ſed etiam aui eius Herodis, qui ipſas ciuitates inſtruxerat, porticusq; ſimul & templa claris probabatur fabricatus impenſis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cæſare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctum, & Sebaſtenos atque Cæſarienſes ei mortuo contumelias intuliſſe, graui dolore perculſus eſt: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem, uolens etiam iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat ſuper commendato ſuæ fidei puero: interrogans quid & ipſis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel nõ decernerent: qui perſpecto Cæſaris animo, prudentius aliquid conſiliati ſunt, collaudantes quidem benignitatis eius propoſitum, uoluntatem autem eius incautã eſſe dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos exceſſerat, magnitudinem tanti regni committeret, cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos recte locutos Cæſar, præfectũ in Iudæam totumq; regnũ direxit Cuſpium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præſtitit, ne Marſum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, ueheret. Præ omnibus autẽ Fado præcepit Claudius, ut Cæſarienſes & Sebaſtenos pro

Prolet Agrippa

Agrippa iunior

Cuſpius Fadus mittitur in Iudæam

nos pro defuncti contumelijs coerceret. Cohortem uero Cæsarienſium & Sebaſtenorum,& quinq; numeros in Pontum transferri iuſſit,ut ibidem militarent:& ex numeris Romanorũ in Syria conſtitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iuſſione migrati ſunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium ſupplicarunt, & in Iudæa conſiſtere meruerunt, Vnde etiam futuris temporibus cauſa maximarum calamitatum Iudæis effecti ſunt,ſumentes initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit,ſicut poſt paulum referemus,eos ex illa regione migrauit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER VIGESIMVS

De diſſidio Iudæorũ & Philadelphinorum cõpoſito & de ſtola ſacerdotali Cap. I

Oriente ſiquidem Agrippa rege,ſicut in libro præcedente narrauimus,Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum,memoriæ conferens hoc defuncti,à quo uiuente rogatus fuerat,ne Marſus ulterius Syriæ præſideret.Fadus inter hæc,dum præfecturæ culmine in Iudæã ueniſſet,comperit Iudæos habitantes trans fluuium,contra Philadelphinos habentes cõtentionem pro finibus uici, cuius nomen eſt Meas. Erantq; illic armatorum plurimi cõgregati, qui præter uoluntatem primatum ſuorum ſumentes arma, multos Philadelphinorum peremiſſe noſcuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accenſus eſt, eo quod non eius reſeruaſſent iudicio, qui ſe dicebant à Philadelphinis fuiſſe læſos, ſed uſque ad arma ueniſſent:Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iuſſit occidi:duobus autem reliquis, Amaramao & Eleazaro fugam commiſit. Ptolemæus autem princeps latronum, & qui multa mala Idumæis & Arabis frequenter intulerat, non multo poſt captus, & ad eum deductus,morte multatus eſt. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus eſt purgata, Fadi prouidentia atq; ſolicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes, & priores Hieroſolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & ſacerdotalẽ ſtolam,qua ſolus pontifex indui ſolet,in Antoniæ caſtro reponerent: ut ſicuti prius, ſub Romanorum poteſtate iaceret.Illi uero nequaquam contradicere præſumpſerunt,ſed rogabant Fadum atq; Longinũ (nam & ipſe cum multo exercitu ad Hieroſolymam uenerat,metuens ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret Iudæorum)& ab eis ſuppliciter exorabant,ut ſinerent legationem ad Claudium deſtinari,quatenus ab eo peterent,ut ſacerdotalem ueſtem haberent in propria poteſtate: & ipſi ſuſtinerẽt,donec Claudij reſponſa perciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt, ſi eorũ filij obſides præberent.Quibus obedientibus,filiosq; dantibus,legati ſunt miſſi.Cũq; Romã ueniſſent,audiens Agrippa iuuenis defuncti filius,cauſam aduentus eorum (erat namq;,ſicut iã prædiximus, apud prædictũ Claudium) Cæſari ſupplicauit, ut eiſdẽ Iudæis concederet, mittens ad Fadum ſua ſcripta,quæ de ſacerdotali ueſte poſcebãt. Vocãs itaq; Claudius legatos Iudæorũ, promiſit ſe concedere quæ petebãt: iuſſitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet.Quãobrem huiuſmodi ad Fadũ miſit epiſtolã. Claudius Cæſar, Germanicus, tribunitiæ

tribunitiæ poteſtatis, quinquies conſul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hieroſolymorum principibus, curiæ populoq; Iudæorum, & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo pijſsimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos ueſtros, gratias agente, eo quod habeam gentis ueſtræ ſolicitudinem, & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicãte, ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant: quæ ſunt à me poſtulata concedo, ſicut uir fortiſsimus & mihi chariſsimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi, primũ quidẽ propter pietatẽ meam, uolens unumquenq; exhibere ſuã in paterna traditione culturam: deinde ſciens, quia dum hæc fecero, & ipſius regis Herodis, & Ariſtobuli iuuenis, potentiũ perſonarum, quorũ circa me pietatẽ, & circa uos ſtudiũ eſſe cognoſco, ampliſsimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hãc cauſam & Cuſpio Fado, meo procuratori. Nomina uero literas deferentium hæc ſunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Iohannes Iouis panis. data eſt XIII kalendas Iulij, Conſulibus Rufo & Pompeio Syluano. Petijt autẽ à Claudio Cæſare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum, poteſtatẽ templi & ſacerdotũ ordinationẽ: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autẽ fuit apud omnes eius liberos hæc poteſtas, uſq; ad belli finẽ. Herodes itaq; à pontificatu remouit Cantharam, & Ioſeph Cami filium ei ſucceſſorẽ dedit.

Poteſtas inſtituendi pontificem Herodi conceſſa

De Helena regina ad Iudaiſmum conuerſa. Caput II

EO ſiquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad ſolennitatem Iudęorũ hac cauſa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, ſororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, cõtigit, ut dum cum ea dormiret, ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem, & quandam ſubito uocem audiret, præcipientem ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente deo & principium & finem eſſet feliciſsimum poſſeſſurus. Qua uoce turbatus, repente ſurgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autẽ ex Helena & alium ſeniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi unigenito Izati deſiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrũ ſuſtinebat. Habebat & odium, quando cuncti contriſtabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcens, illis quidem ignouit: ſciens quia hoc non agebant pro malicia, ſed quoniam ſinguli fauorẽ patris habere deſiderabant. Izatem uero, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret, multis muneribus ſarcinatum, in caſtrum Paſini miſit ad Abennerigum regem, commendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, & pro multa deuotione, filiam ſuam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitq; prouinciã, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autẽ cum iam ſenectute grauaretur, & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret, uoluit aſpectum filij antequam moreretur, inſpicere: & uocans eum, delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur Carrorum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiæ ſunt arcæ Noe, quæ ex imbriũ diluuio liberata fertur, & hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Commorabatur itaq; Izates in hac regione, & Artabanem Parthicum ad Iudæam deſtinauit. Cumq; legibus crederet Iudæorum, ſtudebat & ipſe conuerti: & credens ſe perfectum non eſſe Iudæum, niſi ſignum circunciſionis acciperet, erat

Terra fertilis amomi, & in qua ſunt reliquiæ arcæ Noe

hoc agere paratus. Quod dum cognouiſſet mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum eſſet rex, multorum acquireret inimicitias ſubiectorum, cum peregrinas ſolennitates & ſuæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos ſuper ſe regnare Iudæum. Et illa quidem hæc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam uerba referebat: Qui matri dixit, atq; interminatus eſt, quia niſi acquieſceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere ſe, ne cauſa omnibus indicata; periculũ ipſe ſupplicij ſuſtineret, qui quaſi autor & doctor exiſteret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens hæc, reſpondit, quia poſſet etiam præter circunciſionẽ colere diuinitatem, ſi omnino decerneret apud ſe leges Iudaicas obſeruare: & hoc eſſe firmius, q̃ circunciſionem accipere: ueniamq; illi daturũ deum, opus hoc non implenti propter neceſsitatẽ, ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autẽ cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet, Iudæum quendam alium de Galilæa uenientẽ, Melazarum nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum, & inueniſſet legẽ Moſeos legentẽ: ignoras, inquit, ô rex Moſeos iura, & per hæc deo facere uideris iniuriã. Non enim ſolum legere, ſed primitus facere te oportet quæ præcepta ſunt. Quàm diu ſine circunciſione permanes, legibus nequaq̃ noſceris obedire. Sed ſi nondũ ex hoc legiſti legẽ, ut ſcias, quapropter hoc geratur, uel nunc lege. Hęc audiens rex, actũ differri non pertulit, ſed ad aliam cõuerſus eſt domum, & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tunc euocata matre & Ananiа doctore, eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore ſunt territi, ne cauſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus ſubiectis uirum extranei dei cultorẽ ſibimet ſupereſſe: ipſiq; pariter pericula ſuſtinerent: quaſi & huius rei uiderentur autores. Deus autẽ præſens erat, qui illorũ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates & eius filij ſæpius incurriſſent, eum ex ingentibus liberauit anguſtijs, & ſalutis dona conceſsit: oſtendens, quia reſpicientibus ad eum, & ipſi ſoli credẽtibus, nequaq̃ fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem poſtea explanabimus. Igitur Helena regis mater, uidens regem pacifice gubernare, & ſuum filium eſſe beatũ, & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religioſum, deſideriũ habuit Hieroſolymitarũ conſpicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum dei templum ſuppliciter adorare, & hoſtias pacificas offerre. Ob quã rem filio ſupplicauit. Quo matri petenti prone conſentiente, & multam præparationẽ itineris faciente, & plurimas dante pecunias, deſcendit in Hieroſolymã, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hieroſolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatẽ illo tempore fames apprehendiſſet, & multi fuiſſent egeſtate cõſumpti, Helena regina miſit quoſdam ſuorum, alios quidẽ ad Alexandrinã urbem, ut frumenta ex eius pecunijs cõpararent: alios Cyprũ, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; ueniſſent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtrę beneficiorum ſuorum maximã memoriã dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hieroſolymitarũ primatibus deſtinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in noſtra ciuitate geſſerunt, quæ poſtea declarabimus.

Izates circunciditur

De geſtis Izatis regis & obitu. Caput III

ARtabanus itaq; rex Parthorũ, ſentiẽs ſibimet ſatrapas inimicos, degere apud eos ſibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regẽ, ſalutem

lutem apud eum inuenire ſe credens,& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis ergo cognatorum atq; familiariũ circa mille uiris, uenit ad regem Izatem . Cumq; ipſe illum aperte noſſet,Izates uero Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere cõſtitutum,& aſtans ei,prior ſecundũ morem patrium adorauit. Deinde: ô rex,inquit,nec me deſpexeris tuum ſeruũ,nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerum mutatione factus , exiſtens ex rege priuatus,tuum poſco ſolatiũ. Perſpice ſiquidem inconſtantiam fortunę,& hanc ſcito eſſe cõmunem,& uim ſimilem habituram.Nam ſi me ſine uindicta deſpexeris,erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges.Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat , capite reclinato deorſum.Izates autem ut eius nomen audiuit,& Artabanum ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantẽ,mox ex equo deſiliens:habe,inquit,fiduciã ô rex,nec te præſentia fata confundant.Velociter enim erit tibi mutãda triſticia: amicũ nanq; me & auxiliatorem inuenies plus q̃ credis:aut enim in Parthorum regno te rurſus , aut in meo conſtituam regem.Hæc dicens:Artabanum impoſuit equo , ipſe uero pedibus ſequebatur,honorem tribuens ei,quaſi regi maiori.Reſpiciens igitur hoc Artabanus,graui ter tulit:& per præſentem fortunã honoremq; iurauit,deſcenſurum ſe , niſi ille rurſus aſcenderet atq; præiret.Tunc ille in equũ aſcendens , eumq; ad regalia ſua perducens,omnẽ ei honorem libenter exhibuit:& in conſeſſu atq; conuiuijs primum recubitum ei parauit,non præſentẽ fortunam intendens, ſed eius priſtinã dignitatem,eumq; ratione frequenter cõſolatus eſt,quia cõmunes ſunt omnibus fortunæ permutationes hominibus.Scripſitq; Parthis , ſuadens eis ut Artabanum ſuſcipe rent regem,promittens eum priſtinorũ in ſe non habere memoriam, ſimul & iuramenta præbens . Parthis uero ſuſcipere quidem ſe uelle eum non negantibus , ſed non poſſe dicentibus habere regem , eo quod Cinnamũ iam conſtituiſſent principem , ne forte certamen inter eos emergeret: agnoſcens eorũ Cinnamus uoluntatem,mandauit ut ueniret Artabanus,regnũ propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus,reuerſus eſt : occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum,& regem ſimul appellans,auferens de ſuo capite,impoſuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rurſus in regnũ,unde per proceres ſuos ceciderat,reſtitutus eſt : nec fuit immemor beneficiorũ in ſe geſtorum, ſed Izatem magnis muneribus redonauit.Nam & tiara recta ei permiſit uti:& in aureo lecto,quo ſolis Parthorũ regibus licet dormire,conceſſit:deditq; ei maximã & optimam regionem regis Armeniorum , cuius terræ nomen eſt Niſibis : in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem,quam Mygdoniã nuncupauerunt . His itaq; muneribus à rege Parthorum Izates honoratus eſt . Poſt paululũ uero tempus Artabanus regnũ Bardani filio dereliquit.Is enim ueniens ad Izatem,ſuadebat ei,ut ſibi contra Romanos pugnaturo ferret auxiliũ,cui tamen perſuadere non potuit.Izates enim Romanorum ſciens potentiã atq; fortunã,putabat eum impoſsibilia bella tentare. Inſuper dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos,ut linguam noſtræ patriæ & eruditionem ſub integritate condiſcerent,ſed & matrem,ut templum ſicut prædiximus adoraret:ſegnior erat ad bellandum.Sed & Bardanem ſæpius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes,& credens eum per talia uerba terrere,quatenus à deſiderio contra Romanos bellandi recederet.In his ergo Parthorum rex indignatus , bellũ aduerſus Izatem repente pronunciauit.Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, deo ſcilicet ſpem eius annihilante. Agnoſcẽtes enim Parthi Bardanis uoluntatem,

Artabanus auxilium implorat ab Izate

Bardanes bellum Romanis mouet

& quia cõtra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet, illum quidem extinxerunt, principatum uero Gotarzi eius germano contradiderũt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato, ſucceſsit frater Vologeſes, qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori Medorum, Tyridati uero iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipſi deſiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus fuit ſubiectis ualde ingratus, & in hoc proceres indignati, iram equidem retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt, multas ſe daturos pecunias promittentes, ſi cõtra eorum regem caſtra moueret: ſimulq; profeſsi ſunt circa primam congreſsionem eum ſe quoque deſerere quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis, feſtinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipſa prima congreſsione, antequam ad manus accederent, facto ſigno omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorſum hoſtibus dantes effugerũt. Non tamen Izates expauit, ſed conſilium proditionis agnoſcens à primatibus factum, & ipſe cum exercitu diſceſsit: cauſamq; requirens, ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uero die congreſſus, plurimos occidit, omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regem perſequens, in quodam caſtro Arſanum nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione præualuit, captoq; caſtro, dum Abiam regem non inueniſſet uiuum, quoniam ſeipſum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine cõſtituta, in Adiabenorum regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem, deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente, neq; tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi, rogantes eum ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente cõſtitueret: dicentes ſe odio habere proprium regem, qui iura patriæ deſtruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus eſt ad bellum: & cum iuſtam belli non inueniret occaſionem, datos ei à patre honores repetit, & reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis, Izates non mediocriter turbatus eſt: & iudicans turpitudinem ſibi fore, ſi propter metũ collatis honoribus cedere uideretur, ſciens inſuper, quia etiam ſi his cederet, Parthorũ rex ab eius inimicitijs non ceſſaret, decreuit magis deo curatori omnium, animæ ſuæ pericula committere: eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſsimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula cõgregauit. Quibus geſtis, hoſtium ſuſtinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege, cum exercitus ſui multa uirtute, pedeſtrium pariter & equeſtrium, & cum magna uelocitate faciente uallum circa fluuiũ, Medorum ſcilicet & Adiabenorũ prouinciam terminantẽ, etiam Izates caſtra poſuit non procul ab eo, habens circa ſe equeſtriũ quaſi ſex milia. Quo facto, uenit ad Izatẽ nuntius, à Parthorũ rege directus, qui eorum uirtutẽ ediceret, quomodo ab Euphrate fluuio uſq; ad Bactrorum terminos reſideret: ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, eo quod circa ſuum dominum eſſet ingratus: à cuius manibus neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hęc

Monobazus ſubit Iudaiſmum

Victoria Izatis de inimicis

dicente

dicente nuntio, Izates noſſe ſe quidem ait Parthorum exercitum ſuo abundantius potiorem: ſciendū tamen quia cūctis hominibus potentior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſo, ad ſupplicationem dei conuerſus, humi ſe proſternens, & cinere caput implens, cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans deum, atq; dicens: Dominator domine, ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubieci, & iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui, adueni auxiliator: non pro me ſolummodo ulturus in hoſtibus, ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præſumptione locuti ſunt. Et ille quidē hoc modo ingemiſcens, cum lachrymis ſupplicabat: quem repente deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Vologeſes accepit epiſtolas, in quibus ſcriptum erat, quia Dacæ & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius abſentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deueniſſent. Quapropter nihil agens, retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Poſt paululum uero tempus, cum quinquageſimum quintum ætatis, & uiceſimum quartum regni compleſſet annum, relinquens filios maſculos uigintiquatuor & filias uigintiquatuor, uita priuatus eſt. Succeſsionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repenſans ei quia per eius abſentiā poſt mortem patris, regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, & ſicut potuit mater, quæ piiſsimū filium uidebatur amiſiſſe: ueruntamen cōſolata eſt, audiens regni ſucceſsionē ad ſeniorē ſuum filium fuiſſe perductā: ad quē etiam pergere feſtinabat. Cumq; ueniſſet ad regionē Adiabenorum, non multo tempore ſuper filium Izatem uixit. Monobazus autē & illius oſſa pariter & germani mittens, in Hieroſolymis ſepelire præcepit in mauſoleis, quæ mater tribus procul ſtadijs ab Hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur. Sed quæ cunq; rex Monobazus uitæ ſuæ tempore geſſerit, poſtea declarabimus.

Izates moritur

Izates in Hieroſolymis ſepultus

De Theoda mago, & pſeudopropheta. Caput IIII

IGitur dum Fadus Iudæam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa ſuaſit, ut ſumētes ſubſtantias ſuas, ſequerentur eum ad Iordanem fluuium: ſemetipſum aſſerens eſſe prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facile tranſitum præberet. Hæc ergo dicens, ſeduxit quidem multos: non tamen permiſit eos Fadus ad experimentum ſuæ inſipientię peruenire, ſed repente cohortem miſit equeſtriū ſuper eos: quæ inopinabiliter irruens, multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipſumq; Theodam comprehendentes, capitis ſectione multauerunt. Hæc ſunt ergo, quæ Iudæis contigerūt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

Theodas à Fado occiditur

De Iudæ Galilæi filijs. Caput V

VEnitq; Fado ſucceſſor Tiberius Alexander Alexandri filius, qui etiā in Alexandria fuit Halabarches, id eſt, princeps ſalis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cunctos excellens: ſed etiā filio ſuo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis ſolennitatibus non permanſerit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Ægypto, indigentibus, ſicut prædiximus, eſt partita. Inſuper autem Iacobum atq; Simonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorū poteſtate ſubducere nitebatur ſub Cyrenio Iudææ præſide, ſicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioſeph ſucceſsionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro

Tiberius Alexander præſes

Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctusq; eſt Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens: Ariſtobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, & ex Beronice fratris filia Beronicianũ & Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæſar Agrippæ iuueni dedit.

De ſeditione orta in diebus azymorum ob impudentiam militis. Caput VI

Seditio

SEditione igitur incidente in Hieroſolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione conſiſteret, multi Iudæorum perempti ſunt: ſed primitus cauſam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Inſtante feſtiuitate Paſchæ, in qua mos eſt nobis azyma offerre: dum undiq; ad feſtiuitatem hanc populus conueniſſet, metuens Cumanus, ne qua per multitudinẽ turba aut res uel actio naſceretur, iuſsit militibus, ut unam aciem armatorum facientes, circa porticus templi conſiſterent: ut ſi forte aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præſides Iudææ in huiuſmodi feſtiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis exceſsiſſet, quidam militum reuelauit genitalia ſua, & populo demonſtrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti ſunt: non ſemetipſos cõtumeliam paſſos, ſed in deo impietatem geſtam eſſe dicentes. Quidam uero procaciores, Cumanum blaſphemabant, aſſerentes militem ab eo ſummiſſum. Cumanus autem audiens, & ipſe non mediocriter prouocatus eſt. Veruntamen hortabatur eos à ſeditione quieſcere, ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet, & illi ad blaſphemias magis accederent, iuſsit omnes milites arma ſumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum, ſicut prædiximus, ſuprapoſitum templo. Multitudo ſiquidem uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum ſe milites perſequi crederent, per anguſtos egreſſus pariter cum timore fugientes oppreſsi ſunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti milia enim dinumerati ſunt, qui in illa turba defecerũt. Quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti orationum atq; ſacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuerſi ſunt. Has ergo paſsiones unius militis laſciuia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo ſuper eos. Quidã enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, uia publica uenientes, quaſi centum ſtadijs procul à ciuitate, & Stephanũ Cæſaris ſeruum iter agentem more latrocinij ſpoliantes, omnẽ eius diripuere ſubſtantiã. Audiens hoc Cumanus, milites continuo deſtinauit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad ſe uinctos adduci. Igitur uaſtatione facta, quidã militũ leges Moſeos in quodã uico reperiens, easq; ſumens cunctis uidentibus rupit, & multas blaſphemias atq; contumelias eis impoſuit. Iudæi uero hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Cæſaream deſcenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem acceſſerunt dicentes: non ſe, ſed deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: ſe autem nolle uiuere, dum leges patrias ſic tractari uiderent. Cumanus autẽ metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, ſuadentibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, ſecuri percuſſo, occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Impudentia militis

Viginti milia Iudæorũ tempore azymorum oppreſſa

Alia ſeditio orta inter Samaritas & Iudæos. Caput VII

Seditio Iudeorum contra Samaritas

POſt hæc igitur inter Samaritas atq; Iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximũ conſtitutũ, quidam conſerentes litem

litem, multos eorum interemerunt. Primi ſiquidem Galilæorũ audientes quæ geſta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinem excitauere Iudæorum, ut arma ſumerent, & ſuam defenderent libertatem: ſeruitutem amariſsimam eſſe dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uero eorum, eos compeſcere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquieſcentes, ad arma progreſsi ſunt: & ſumentes in auxilium Eleazarũ Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendẽtes, cuncta diripuerũt. Cumanus autem hoc audiens, atq; ſumens Sebaſtenorum cohortem, & pedeſtriũ quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, ſuper Iudæos egreſſus eſt: factaq; congreſsione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uero Hieroſolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniſſent, induti ſaccis, & cinere capita ſua cõplentes, omnino eis qui reſultauerant ut quieſcerent ſupplicabãt: ponentes ante oculos eorum ſubuertendam propriam regionem & templum pariter cõcremandum, uxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proiicientes arma quieſcerent, & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij receſſerunt, latrones autem ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis Iudæa latrocinijs eſt impleta.

Eleazarus latronum princeps

De diſſenſione Iudæorum & Samaritanorum. Cap. VIII

SAmaritanorum uero primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præſidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accuſauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipſi paſsi fuerant, non tantum ſe dolere dicebant, niſi quia Romanorum contempſerint poteſtatem: ad quorum iudicium debuerant pro ſua, ſi qua fuiſſet, læſione concurrere. Nunc autem quaſi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictã fieri poſtulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudæi uero & ſeditionis & litis autores Samaritas fuiſſe dicebant, & ante omnia Cumanum munerũ oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audiſſet, diſtulit iudicare, dicens tunc ſe ſententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniens ueritatem ſubtiliter indagaſſet. Et illi quidem nihil agentes reuertebãtur. Poſt paululum uero tempus Quadratus in Samariã uenit, ubi autores ſeditionis audiens, & quoſdam Samaritanorum ac Iudæorũ indiſciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, ſedens in tribunali, & ſecundo Samaritas audiens, à quodam Samaræo didicit, quomodo quidam primus Iudæorum nomine Dortus, & aliqui cum eo iuuenũ, numero quatuor, populo ſuaſiſſent, ut à Romanorum poteſtate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uero pontificem, & Anianum magiſtrum alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ geſta fuerant, redderent Cæſari Claudio rationem: iuſsitq; primatibus Samaritanorum atque Iudęorum, pariter & Cumano, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter ſe quęſtionibus audiendis. Ipſe uero metuens ne multitudo Iudæorum ſeditionem iterum excitaret, Hieroſolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, & feſti-

Numidius Quadratus

uitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romã directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samaritæ libertorum Cæsaris, & pariter amicorum, qui scilicet prævalere poterant contra Iudæos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudæorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinã suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiens, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiens, dum agnouisset malorũ principes fuisse Samaritas, eos

Cumani exilium

quidem qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autem in exilium egit: Celerem uero tribunum præcepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui præside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, aliisq; regionibus. Cap. IX

Felix præses Iudææ

Misit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudæam præsidem, qui rebus in regione Iudææ præsideret. Cumq; decimũ principatus complesset annum, Agrippæ Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, unà cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lysaniæ. Chalcidem uero ei abstulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uero sumens donationem Cæsaris, Aziazo regi Emesorum, uolenti se circuncidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolẽs Iudæorum solennitates sequi, licet hoc facturum se eius compromiserit patri. Mariam uero dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiæ siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutæ sunt. Dum Felix in Iudæam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellentem, eius speciem concupiuit: & quendam Iudæum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam, suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eius non despiceret thorum. Illa uero non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatẽ flexa est, & Felicis nup-

Drusilla nupta Felici

tias est secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium Vesuuij montis temporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uero post Herodis mortẽ, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasit Polemoni regi Lyciæ, ut circuncisus eam haberet uxorem. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autem flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solennitates Iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tempore & Maria repudians Archelaum, coniuncta est Demetrio Alexandrino, Iudæo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filiũ, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone

De Nerone ſuffecto & matre occiſa. Cap. X

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt cum imperaſſet annis tribus & decem, & menſibus octo, diebuſq; uiginti, Eſt autem ſermo quorundã, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: uir aũt eius Domitius Ænobarbus nobiliſsimus Romanorũ. Quo moriente, uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentẽ filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelũ Agrippinę, Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicũ & Octauiam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quã ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiã itaq; deſponſauit Neroni: ſic enim eum poſtea uocitauit, cum Cęſar eum filium adoptaſſet. Agrippina autẽ metuens, ne Britannicus creſcens regnũ à patre perciperet, & uolens imperiũ ſuo filio præparare, de morte Claudij, ſicut erat ſermo, tractauit. Quo mortuo, repente miſit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de caſtris Neronem, & eum more principis adorarẽt. Nero ſiquidẽ hoc modo principatu ſumpto, Britannicum quidem ueneno latenter occidit, matrẽ uero propriã interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorũ præbuerat principatũ. Peremit etiam Octauiã ſuam uxorem, multoſq; uiros inſignes, quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidẽ deſino plura narrare. Multi nanq; de Nerone hiſtoriã conſcripſerunt: quorum quidã pro gratia beneficiorũ eius neglexere ueritatẽ: alij uero propter odium & eius inimicitias, ſic impudenter mendacijs inuoluti ſunt, ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen à me non ſunt, qui de Nerone mentiti eſſe noſcũtur: dum neq; priorũ geſta cõſcribentes, ueritatẽ uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odiũ habuiſſe noſcantur, cum longis poſt eos temporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem hiſtoriæ præuidere nolunt, liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere gratiſsimũ. Nos autem propoſitum ueritatis habentes, perfectionem præſentis negotij breuiter cõprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

Obitus Claudij

De crudelitate Neronis

De Iudæa latronibus & ſeductoribus populi referta. Caput XI

REuertar igitur ad narrationem caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emeſorum rege, eius frater ſucceſsit in principatu, & minoris Armeniæ præſulatus Ariſtobulo Herodis regis Chalcidenſis filio à Nerone cõmiſſus eſt. Sed & Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ: præcipiens, ut ei eſſet ſubiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatẽ trans fluuium conſtitutam, & uicos circa eam poſitos quatuordecim. Res itaq; Iudæorum crementum ſemper ad peiora ſuſcipiebant. Latronũ nanq; denuo & magorum hominũ turba populum ſeducentiũ eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarũ Dinei filium, qui latronũ ordinem inſtituerat, per inſidias cepit uiuũ. Dans enim ei fidem, quia nihil mali ſuſtineret, flexit eum ad ſe uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæſarem. Habens autẽ ſimultatem Felix cum pontifice Ionatha, eo quod eſſe pius ab eo moneretur, ut rebus Iudæorũ melius præſideret, ne querelã à plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet à Cæſare, ut ipſe in Iudæã dirigeretur adminiſtrator, occaſionẽ quærebat per quã remoueret eum, qui uideretur ei ſæpius importunus.

Ariſtobulus Armeniæ præſes

Agrippa iunior

Graue nanq; eſt nocere uolentibus,ſi crebrius arceãtur. Pro hac igitur cauſa Felix, fideliſsimum amicorum Ionathę quendam,nomine Ioſeph, genere Hieroſolymitam, multarum pecuniarũ promiſsione flexit, ut ſuper Ionathan latrones induceret,qui eum uita priuarent.Ille autem ſumpto conſilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit:Aſcenderunt quidam eorum ad ciuitatem,quaſi adoraturi deum:gladioſq; ſub ueſte portantes, & permixti populis, peremerunt eum. Cumq; mors eius inulta remanſiſſet,de cætero cum omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant,& gladios abſconſos habentes,quos uolebant inimicorum permixti populis perimebãt,& non ſolum in reliqua ciuitate, ſed etiam in templo quoſdam interimebãt.Nam & ibi ſæpius cædes facere præſumpſerũt, nihil ſe agere impietatis exiſtimantes.Ob quã cauſam arbitror etiam deũ auerſatum noſtram urbem & templũ,uelut nequaq; ſuo habitaculo mundũ,tradidiſſe Romanis, & ut purgatio fieret ciuitatis,ignem & ſeruitium intuliſſe, dum uellet nos cum uxoribus atq; filijs crebris caſtigare calamitatibus. Opera ſiquidem latronũ hoc implebant ſcelere ciuitatem.Magi uero & ſeductores populo ſuadebant,ut eos in eremũ ſequerentur, dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipientia flexi,ſupplicia pertulerũt:quoniã dum ad hoc acceſsiſſent,à Felice puniti ſunt.

Latrocinia crebra in templo patrata

De Aegyptio quodã propheta,uelut ſeductore populi à Felice occiſo. Cap. XII

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Ægypto ad Hieroſolymam, dicens ſe eſſe prophetam:& populari multitudini perſuaſit,uti cum eo ad montem,qui dicitur oliuarũ,poſitum è diuerſo ciuitatis procul ſtadijs quinq; cõſcenderent,uelle ſe dicens eis exinde monſtrare, quia eo iubente Hieroſolymorũ muri corruerent, unde ingreſſum eis faciendũ eſſe promittebat. Felix autẽ dum hæc audiſſet, iuſsit militibus ut arma ſumerent. Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab Hieroſolymis,irruit ſuper eos:& quadringentos quidem eorum gladijs interemit, ducentos uero uiuos cepit:ipſe autẽ Ægyptius fuga lapſus diſparuit. Rurſus itaq; latrones populum contra Romanorum prælia concitabant, ſuadentes ne eis ſubiacere deberent,& ſibi reſiſtentium uicos incendebant atq; diripiebant.

De cõtentione Cæſareæ orta inter Iudæos & Syros, deq; alia inter pontifices & ſacerdotes.Felix etiã à Iudæis accuſatur,ſuccedente illi Portio Feſto. Cap. XIII

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæſareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiuſmodi fecere ſeditionem. Iudæi nanq; primos ſe eſſe dicebant, eo quod conditor Cæſareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uero de Herode quidem ita eſſe profitebantur:dicebant autem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatam,& tunc nullum habitatorem ipſius ciuitatis fuiſſe Iudæum:Hæc audientes præfecti prouinciæ, ſumenteſq; ex utraq; parte ſeditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempeſtatem litis eorum,ad breue tempus hoc opere ſedauerunt.Rurſus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea ſpernentes Syros, blaſphemijs ſtudebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecunijs quidem minores,ſed ſapiẽtia fortiores,dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenorum ſub Romanis ibidem militarent, pauco tempore & ipſi Iudæis iniurias ſermonibus inferebant.Poſt alterutros ſe ita lapidauerũt, donec ex utraq; parte uulnerati conciderent:ueruntamen uicere Iudæi. Felix autẽ cum uidiſſet belli modo eorũ eſſe certamen,metuens petebat Iudæos,ut à lite ceſſarent.Quibus non audientibus,milites armatos immiſit,& multos quidem eorum peremit, plurimos autem

autem uiuos cepit,& domos quorundam multis pecunijs refertas,expilari militari irruptione permiſit.Iudæorum uero modeſtiores,& dignitate nobiliores,metuentes pro ſemetipſis,rogauere Felicem,ut milites miſſa tuba reuocaret,eiſq; de cætero parceret,quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Iſmaeli filio Siab.Exorta eſt enim & pontificum contentio,contra ſacerdotes & Hieroſolymitarum primates. Vnuſquiſq; enim eorum cateruas procacium & ſeditioſorum hominum colligens, uidebatur eſſe princeps. Et conſerentes ſemetipſos ad lites,alterutris derogabãt, & ſe lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat,ſed ut in ciuitate ſine præſule, audaci poteſtate ab omnibus talia gerebãtur.Tantam ſiquidẽ impudentiam atq; præſumptionẽ pontifices obtinuerant,ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare præſumpſerint, qui decimas ſacerdotibus competentes auferrẽt.Vnde fiebat, ut ſacerdotes per inopiam deperirent.Sic enim inquietorum uis,oppreſſa iuſtitię grauitate,præualuerat.Portio ſiquidem Feſto directo à Nerone pro ſucceſsione Felicis,primi Iudæorum Cæſaream habitantes,aſcenderunt Romam accuſaturi Felicem. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere pro læſione Iudæorũ, niſi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulſiſſet,cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos,ac de Beryllo Neronis pædagogo, deq; mago quodam ſeductore populi. Caput XIIII

INterea primates Syrorũ Cæſarienſium,Beryllo pædagogo Neronis,qui officium ſuper Græcos habebat,per epiſtolas multis pecunijs ſuaſerunt,ut à Nerone peteret,daret eis epiſtolam,per quam ius ciuilitatis,quod cum eis habebant Iudæi communiter,penitus non fieri intimaretur.Beryllus ergo imperatorẽ rogauit, atq; promeruit ut huiuſmodi ſcriberetur epiſtola, quæ tamen genti noſtræ poſtea ingentium malorum fuit occaſio.Agnoſcentes nanq; Iudæi Cæſarienſes,quæ fuerãt ſcripta pro Syris,tantas ſuſcitauere ſeditiones,donec bella ſuccederẽt. Feſto igitur in Iudæam ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uaſtaretur, & uici omnes incenderentur: præcipue nanq; ſicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine ſimilibus Perſicorũ enſium,cum ſummitatibus obuncis, & quales ſunt Romanorum ſicæ, à quibus etiam uocabulũ ſicariorum latrocinantes habuerunt. Hi nanq; latenter permixti,in feſtiuitatibus populorum,ſicut prius diximus,ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium,quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant, & cuncta pariter concremabant.Interea diuerſis rebus turbata prouincia,Feſtus multitudinem deſtinauit equeſtrium atq; pedeſtrium ſuper populos,qui decepti fuerant à quodã mago, ſalutem eis & malorũ requiem promittente, ſi eum ſequi in deſertũ contenderent. Quo facto, & ipſum ſeductorem & ſeductos irruentes qui miſsi ſunt, occiderunt. *De mago quodam*

De pariete circa templum ædificato,& Anano ſacerdote. Cap. XV

HOc tempore rex Agrippa fabricatus eſt ædificium, magnitudine ualde præcipuum,in palatio Hieroſolymorum,iuxta theatrum. Quod palatiũ factum eſt olim à filijs Aſamonæi,in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolentibus ciuitatem deſpicere,delectabilem conferebat aſpectum:unde rex inclinatus,inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo.Hæc itaq; uidentes Hieroſolymorum primates, grauiter habuerunt.Non enim patrium erat,ut ea quæ fiebant in templo,& maxime cum ſacra diſpenſarentur,aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter

parietem

parietẽ excelſum ædificauerũt circa exedram, quę erat in interiori ſacrario ad occidentem cõuerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinij regalis aſpectum abſtulit, ſed etiam occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templũ habere Romani ſolebãt. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Feſtus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatũ repente deſtrueret. At illi rogauerunt, ut eis poteſtas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non ſe uitam habituros, ſi quædã pars templi deſtrueretur. Tunc permittente Feſto, miſerunt de ſuis primatibus decẽ, ſimul & Iſmaelem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non ſolum ueniam geſti operis condonauit, ſed etiam ædificium manere permiſit, hoc beneficiũ Poppeæ coniugi religioſe pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uero & Iſmaelem obſidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoſcens, pontificatum dedit Ioſeph, filio Simonis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porrò Cæſar miſit Albinum in Iudæam præfectum, mortem Feſti cognoſcens. Rex autem denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit, & Anani filio, qui & ipſe Ananus uocabatur, eius ſucceſsionem dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananũ dicunt fuiſſe feliciſsimũ: filios nanq; habuit, qui omnes dei pontificatu ſunt functi, dum & ipſe primitus hunc honorẽ plurimis temporibus habuiſſet, quod nulli pontificũ apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aũt iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet, erat uehementer aſperrimus & audax, ſecta Sadducæus, qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles, ſicut iam declarauimus.

Albinus præſes

Ananus pontifex

De Iacobo fratre dñi lapidato ſub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, ſacerdotũ decimas rapuit. Decę Cæſarea illuſtrata, & pontificũ diſsidio. Cap. XVI

CVm ergo huius ſectę Ananus eſſet, credẽs ſe inueniſſe tempus opportunum, Feſto mortuo, & Albino in itinere conſtituto, concilium fecit iudicũ, & quoſdam deducens ad ſemetipſum, inter quos & fratrem IESV, qui dicitur Chriſtus, nomine IACOBVM, quaſi cõtra legem agentes accuſans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatiſsimi eſſe ciuitatis, & circa legis integritatem habere ſolicitudinem, grauiter hoc tulere: miſeruntq; latenter ad regem, rogantes eum, ut ſcriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neq; prius recte feciſſet. Quidam uero eorum etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria uenienti, eumq; docuerũt, quia non liceret Anano præter illius uoluntatem cõgregare concilium. Albinus autẽ eorum ſermonibus flexus, cum iracundia ſcripſit Anano, interminatus cum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa, ſublato ei pontificatu, quẽ tribus habuerat mẽſibus, Ieſum Dannei filium in eius locum conſtituit. Cumq; Albinus in Hieroſolymitarum ueniſſet urbem, omni prouidentia niſus eſt, ut prouincia pacem haberet: & ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinũ atq; pontifices muneribus complacabat. Habuit autẽ famulos ualde laborioſos, qui cum procacibus conuerſati uiris pergentes ad areas ſacerdotũ, decimas accipiebant, uim facientes & non abſtinentes à cæde non dantiũ. Sed etiam alij pontifices ſimilia ſeruorũ illius peragebant, cum nullus utiq; prohiberet. Qua propter ſacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ neceſsitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarij, feſtiuitatis tempore, noctu ciuitatẽ ingredientes, comprehenderũt unum ſcribam magiſtratus, Eleazarum filiũ Ananiæ

pontificis

pontificis,& allígantes eduxerunt è ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum,ſi Albino ſuaderet,ut decẽ uiros, quos ex eis ceperat,& uinctos habebat,abſolueret. Ananias autẽ propter neceſsitatem Albino ut hoc faceret perſuaſit, quod opus maximorũ malorũ fuit initium. Latrones nanq; ſemper moliebantur ut aliquos famulorũ caperent Ananiæ:quos non aliter niſi quoſdam ſicariorum reciperent,dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuiſſet,capta fiducia rurſus prouinciã affligebãt. Hoc itaq; tempore rex Agrippa, Philippi Cæſaream amplius fabricatam,ad honorem Neronis Neroniam appellauit,& Berytijs theatrum pecunijs multis inſtructũ,annalibus ſpectaculis condonauit,innumeras illic expenſas efficiens. Frumẽta nanq; populo copioſa, & oleum opulenter exhibuit, & omnem pariter ciuitatẽ ſtatuarum pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penè omne decus regium ibi migrauit. Quapropter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorum, eo quod illorum pompam auferens,ornaret extraneam ciuitatem. Ieſus autem Gamalielis filius,à rege ſucceſſionem pontificatus accepit, Ieſu Dannei honore priuato: & propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Facientes etenim collectionem prauorum hominũ,frequenter uſq; ad lapides blaſphemijs præcedentibus inciderunt. Ananias autem præcellebat eos, quando diuitijs ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Cuſtobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabãt,cum eſſent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent,uiolenter ſcilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit noſtrã ciuitatem languere magis,cum utiq; res eius ad peiora proueherentur.

Diſſidium propter pontificatum

De hymnidicis,& ædificio templi ac ciuitatis. Cap. XVII

ALbinus itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem Geſsium Florum fuiſſe directum, uolens aliquid Hieroſolymitis præſtare, producens uinctos,qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua quẽrela tenebantur in carcere,pecunijs ſumptis abire præcepit. & ita factũ eſt,ut carcer quidem purgaretur à noxijs,ſed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores, perſuaſerunt regi,ut facto concilio eis concederet, quatenus ſtola linea proxime ſacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes,ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes,impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant, hymnidicis hoc conceſsit,ut poſita ueſte prima,linea ſicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur:quibus ſpretis,non poterant penè non ſolui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur eſſe perfectum, & ciues conſpicerent artifices ultra decẽ & octo milia uacantes operibus & labore,indigẽtes unde mercedes acciperẽt,quibus ſcilicet ex opere templi alimẽta miniſtrabãtur, pecuniasq; repoſitas propter timorẽ Romanorũ habere non ualerent: tunc habito concilio,ut cura haberetur artificũ,& eis potius liceret expendi theſauros: quando ſi una hora quilibet operaretur,mercedes acciperet:regi perſuaſerunt, ut orientalẽ porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo poſita, in conualle profunda,quadringentorum cubitorum parietes habens,ex lapide quadrato albo q; conſtructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uero ſex, opus Salomonis regis, qui primitus templum omne conſtruxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuiſſet cura commiſſa, iudicans quia omnis operis

deſtructio

deſtructio quidem eſſet facilis, inſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum, & tempore & copioſis pecunijs opus eſſet: hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autē filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorē Matthiæ Theophili: ſub cuius pontificatu & bellū Romanorum contra Iudæos ſumpſit initium.

Catalogus omniū pontificum Iudæorum ab Aaron uſq; ad deſtructionem templi, & de Floro præſide. Caput XVIII

Ordo et numerus omnium Iudæorum pontificum

NEceſſarium inter hæc credo, & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permiſſum eſt, & quanti fuerunt uſq; ad belli finem. Primū itaq; omnium dicunt Aaron fratrem Moſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum: quo moriente ſucceſsiſſe mox filios, & alijs eorum denuo liberis honorem unius diſtributū. Vnde legitimum eſt, nullum poſſe pontificatum percipere, niſi de ſanguine fuerit Aaron. Ex alio nanq; genere, neq; ſi in regno conſtitutus ſit, pontificatum poteſt adipiſci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (ſicut diximus) primo, uſq; ad Dinaſum, qui belli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt, numero octogintatres. Ex quibus, in deſerto temporibus Moſeos conſiſtente tabernaculo, quod Moſes deo dicauit, uſque dum ad Iudæam populus adueniſſet, ubi Salomon rex deo ædificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanq; donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, poſtea uero etiam uiuentibus ſucceſsio præbebatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron exiſtentes ex genere, per ſucceſsionem ſumebant honorem. Fuit autem Hebræorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate, poſt hoc autem ſub unius principatu ſita, tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti tredecim habuere principatum, à die qua Ægyptum patres noſtri Moſe duce reliquerunt, uſque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hieroſolymorum in urbe conſtruxit, fuit annorum duodecim & ſexcentorū. Poſt illos itaque tredecim pontifices, decem & octo alij hanc tenuere poteſtatem, à Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes, uſq; ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis, qui caſtrametatus aduerſus urbem, templum quidem concremauit, gentem uero noſtram in Babyloniā migrauit, & pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum ſexagintaſex fuit annorum, menſium ſex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum ſeptuaginta captiuitatis geſtæ per Babylonios, Cyrus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram, atque conceſsit templum ædificare captiuis. His itaq; remeantibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſq; ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere pręſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primusq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militiæ eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Bercœa, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Ægyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & eum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud

Ægyptum

Ægyptum ædificato,ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuiſſet pontificatum, defunctus eſt:cui nemo ſucceſsit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice.Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonæi,commiſſa ſibimet poteſtate gentis,arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus, accepit hunc honorẽ Simon germanus eius.Huic quoq; per dolum generi in conuiuio morienti, filius ſucceſsit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulũ filium ſucceſſorem habuit,in ſenectute moriens,qui cum & pontificatũ tenuiſſet & regnum, (is nanq; primus uſus eſt anno uno diademate)hæredem fratrem reliquit Alexandrum.Cuius uxor Alexandra,fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem cum & regnaſſet,& ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt:Alexandræ coniugi præcipiens,ut ipſa pontificẽ ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hyrcano ſuo filio dedit, regnũ uero ipſa retinens annis nouem defuncta eſt.Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit.Poſt mortem nanq; Alexandræ,dimicauit aduerſus eum frater Ariſtobulus,& dum uiciſſet, illum quidem pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit, & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, menſe ſimiliter tertio, ueniens Pompeius,& Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens, ipſum quidem Romam cum filijs uinctum miſit,Hyrcanum uero denuo in pontificatum reſtituit: quem gentis quidem præſidatum habere permiſit, diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores, alios annos uigintitres. Barſafarnes autem & Pacorus Parthiæ potentes tranſeuntes Euphratem, & pugnantes aduerſus Hyrcanum,ipſum quidem ceperunt: Ariſtobuli uero filium Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſet regnum, Soſius & Herodes obſederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit.Herodes uero,commiſſo regno ſibimet à Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonæi pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus, & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eſſent,præter Ariſtobulum tribuit hunc honorẽ.Ariſtobulum nanq; filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat,pontificem conſtituens, ſororem eius Mariammen duxit uxorem:ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens,ne cuncti ad Ariſtobulum declinarent. eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret,ſicut iam declarauimus, Poſt hunc autem nequaquam alicui ex genere Aſamonæi pontificatus tribuit poteſtatem.Similia quoq; geſsit in conſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius:pariter & Romani,poſtea ſuper Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt,uſq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum,anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt ſub Herodis regno & filij eius Archelai. Poſt horum uero mortem, populi quidem poteſtate cuncta regebantur:præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſsius itaq; Florus, miſſus à Nerone ſucceſsit Albino, qui plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nanq; genere Claſonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum eſſet amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius infulas huius dignitatis adeptus

Redit ad Florum malicia inſignem

adeptus eſt. Sic autē Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quaſi beneficij largitorem Iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem cælabat, & ne penitus deprehenderetur à turba quodāmodo prouidebat. Geſsius autē Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus, iniquitates ſuas in gentem noſtrā aperta malignitate portabat, neq; direptioni parcens, neq; modū iniuſti ſupplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant, cum illius promiſsione de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudæi, cum non ualerent uaſtationes ſuſtinere latronum, cogebantur à propriis ſolennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellū fecit aſſumere: melius iudicans, citius q̄ paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe ſumpſit hoc bellum ſecundo quidem anno adminiſtrationis Flori, duodecimo autem Neronis imperij. Sed ea quidem quæcunq; aut facere coacti ſumus, aut pati, perfecte ſcire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conſcriptos.

Peroratio Hic igitur ponam terminū Antiquitatis hiſtoriæ, poſt quam etiam bellum cœpi conſcribere. Continet autē hoc opus à primi hominis natiuitate traditionē, uſq; ad decimū annum Neronis imperij. Ea ſiquidē quæ nobis Iudæis prouenerunt in Ægypto, & Syria atq; Palæſtina, & quæcunq; perpeſsi ſumus ab Aſſyrijs & Babylonijs, uel circa nos Perſæ ſeu Macedones egerunt, & poſt eos Romani, ſicuti reor, ſunt cum integritate compoſita. Niſus ſum autem etiam deſcriptionē pontificum conſeruare, qui per annos duo milia cōſtituti ſunt. Conſcripſi etiam ſine errore ſucceſsiones regum, actus eorū & conuerſationes enuncians, & monarchiarū poteſtates enarrans, ſicut ex ſacris libris de rebus omnibus deſcriptio cōtinetur. Hoc enim in principio hiſtoriæ me facere cōpromiſi. Dico ſiquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatē habuerit, neq; Iudæus, neq; alienigena,

Eruditio Ioſephi potuit hoc negocium Græcis ita ſubtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximā eruditionē noſtræ prouinciæ, etiam Græcas ſtudui literas adipiſci. Artis nanq; grammaticæ experimentū ſumpſi, integritatē uero prolationis uerborū poſsidere me paterna conſuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiāt eos, qui elocutionē multarum gentiū didiciſſe noſcuntur, eo quod cōmune putent hoc officium non liberis tantūmodo, ſed etiam uolentibus ſeruis. Sapientiā uero illos tantūmodo teſtantur habere, qui leges ſub integritate cognoſcunt, & uirtutē ſacrarū literarū interpretari poſſunt. Propterea multis in hoc ſtudio laborantibus, uix duo quidē aut tres adepti, & laborū fructum repente potiti ſunt. Non erit forſan inuidioſum, etiam de genere meo, & uitæ actibus poſtea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate ceſſabo, libris quidem exiſtentibus uiginti, habentibus uero ſexaginta milia uerſuū. Et ſi diuinitas cōceſſerit per diſcurſum quidem commemorabo rurſus & cauſas belli, & eorū quæ ad præſentem pertinent diem, quæ eſt tertijdecimi quidem anni Domitiani Cæſaris principatus:

Ætas Ioſephi dum hæc ſcriberet mihi autem à natiuitate quinquageſimi & ſexti. Propoſui quoq; uobis conſcribere etiam noſtras, id eſt Iudæorum ſectas, in quatuor libris: de deo eiusq; ſubſtantia, & de legibus, & cur ſecundum eas aliud facere permittimur, aliud prohibemur.

Flauij Ioſephi Librorum xx antiquitatum Iudaicarum, Finis.